SFÂNTUL IOANN SCĂRARIUL

SCARA

IOAN SCĂRARUL, SF.
Scara/sfântul Ioann Scărarul;
trad. din lb. greacă. –
Bucureşti: Predania, 2008.
ISBN 978-973-88781-4-3

248.12

SFÂNTUL IOANN SCĂRARIUL

SCARA

Tălmăcită din limba ellinească
şi tipărită cu blagoslovenia şi ajutorul lui
VENIAMIN COSTACHE
Mitropolitul Moldovei,
la anul de la Hristos 1814.

PREDANIA

Bucureşti
2008

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Scara Precuviosului Părintelui nostru Ioann, Igumenul Sfintei Mănăstiri a Sinaiului, prima versiune tipărită în limba română a vestitei scrieri ascetice, a apărut în anul 1814 în Tipografia Mănăstirii Neamțul, „cu blagosloveniia şi ajutoriul" Mitropolitului Veniamin Costache. Ea are în spate o lungă tradiție de tălmăciri, fie din slavonă, fie din greacă, care au rămas în manuscris.[1]

Problema autorului traducerii. Atribuirea traducerii *Scării* din 1814 rămâne controversată. Cercetătorii mai vechi considerau că traducerea ar fi fost făcută inițial de către Ieromonahul Macarie de la Cernica, ucenic al Stareţului Paisie de la Neamț. Iată ce scria D. Furtună: „*Scara* Sf. Ioan Scărarul, care s'a tipărit mai târziu, în 1914, la Neamț, încă se datoreşte în ceea ce priveşte redactarea ultimă a traducerii, dascălului Macarie. El încă dela 11 August 1785 sfârşia «*Tâlcurile Scării*, din elinie tălmăcite pre limba rumânească, de cuvioşia sa chir Macarie ieromonahul, dascălul Evangheliei»; acestea nu sunt decât sholiile şi glosele făcute în diferite timpuri la numita carte, a cării traducere exista la noi, ce e dreptul, însă a fost revăzută şi îndreptată de cătră Macarie, punându-o în legătură cu diferite ediții greco-latine şi cu manuscripte dela Atos. Astfel, datorită muncii lui şi a Mitropolitului Veniamin, Sf. Ioan Scărarul – acest «apostol al monahilor» – veni în mâinile şi subt ochii călugărilor noştri în una din cele mai potrivite şi mai complecte ediții".[2] Din păcate autorul citat nu ne spune pe ce anume îşi întemeiază afirmațiile.

Protosinghelul Vasile Vasilache include *Scara* între cărțile „tipărite din îndemnul şi cu cheltuiala Mitropolitului Veniamin Costachi", iarăşi fără să-şi argumenteze părerea.[3]

Părintele Dumitru Stăniloae, referindu-se la această versiune în Introducerea la traducerea sa a *Scării*[4], pornind de la afirmațiile lui Veniamin Costache din Prefața cărții socoteşte că avem de-a face cu o traducere nouă, deşi nu spune răspicat că ea ar fi făcută de Veniamin Costache, ci doar „tipărită" de el.

---

[1] Prima traducere românească a *Scării*, cea a Mitropolitului Varlaam, a fost tipărită abia recent (cf. *Leastvița sau Scara Raiului de Ioan Scărarul*, ediție alcătuită de Oana Panaite, Ed. Trinitas, Iaşi, 2007). Pentru traducerea *Scării* în limba română şi circulația ei în spațiul românesc vezi studiul lui Nicolae Corneanu, în Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, Ed. Amarcord, Timişoara, 1998, pp. 83-99.

[2] D. Furtună, *Ucenicii Stareţului Paisie în mănăstirile Cernica şi Căldăruşani*, teză de doctorat, Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Teologie, 1928, p. 66.

[3] Cf. Protos. Vasile Vasilache, *Mitropolitul Veniamin Costachi (1768-1846),* Mănăstirea Neamțului, 1941, p. 215.

[4] Pr. Dumitru Stăniloae, „Introducere", în *Filocalia*, vol. 9, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1980, pp. 25-26.

Mitropolitul Nicolae Corneanu, preluând opinia lui D. Furtună, socotește că Veniamin Costache „nu traduce, ci doar îmbunătățește o traducere deja existentă, corectându-o.”[1] Opinia sa a fost contestată recent de cercetătoarea Oana Panaite cu argumente extrase iarăşi din Prefața scrisă de Veniamin Costache.[2]

Pe de altă parte, Veniamin Costache însuşi nu include această lucrare în lista de cincisprezece titluri ale traducerilor sale, pe care o dă în Prefața la cartea *Besericeasca Istorie* a lui Meletie, Mitropolitul Atenei, publicată în 1841.[3]

Probabil că problema nu va putea fi rezolvată definitiv decât printr'un eventual studiu care să compare manuscrisele traducerilor lui Macarie (păstrate la Biblioteca Academiei Române din Bucureşti) cu textul tipărit de Mitropolitul Veniamin.

Chiar dacă e greu de spus cât datorează ediția Mitropolitului Veniamin versiunilor anterioare, toți cercetătorii sânt de acord că ea este o realizare de vârf, reprezentând „prima versiune cu un evident caracter ştiințific.”[4] Părintele D. Stăniloae socoteşte că „un merit deosebit al versiunii tipărite de Veniamin Costache este că, pe de-o parte, ea caută să redea textul neparafrazat şi cât mai pur al *Scării*, pe de alta, că adaugă la sfârşitul fiecărui «Cuvânt» un număr mare de «scolii» care-l explică, şi anume un număr cu mult mai mare decât cele din P.G. După toată probabilitatea, Veniamin Costache a luat aceste scolii din manuscrisele greceşti folosite.”[5]

Traducerea aceasta, aşa cum precizează Veniamin Costache în Prefața cărții, a luat ca text de bază o ediție greco-latină a textului *Scării*, probabil cea a iezuitului german Matthäus Raderus (Paris, 1633; text inclus ulterior în P. G., vol. LXXXVIII, col. 634-1210), confruntat însă cu două manuscrise greceşti (athonite), ca şi cu unele versiuni neogreceşti.[6]

Transcrierea textului chirilic. Chiar dacă este vădit că realitatea fonetică se modificase, scrierile bisericeşti în limba română păstrează până spre sfârşitul veacului XIX aceeaşi grafie ce se statornicise în veacurile anterioare. Socotim deci că este vorba de o atitudine deliberată, legată de păstrarea tradiției, şi nu de o neputință de a reda în scris schimbările pronunției. Ca atare, am evitat soluția unei transcrieri simplificate,

---

[1] Cf. Nicolae Corneanu, *Scara Raiului,* op. cit., p. 89.

[2] Cf. Oana Panaite, „Notă asupra ediției”, în *Leastvița sau Scara Raiului*, op. cit. p. 33.

[3] Vezi textul acestei prefețe la Pr. Dr. Ilie Gheorghiță, *Un veac dela moartea Mitropolitului Veniamin Costachi*, Mănăstirea Neamțu, 1946, pp. 206-210.

[4] Cf. Oana Panaite, op. cit., ibid.

[5] D. Stăniloae, „Introducere”, în *Filocalia*, vol. 9, op. cit., p. 26.

[6] Vezi Nicolae Corneanu, *Scara Raiului,* op. cit., p. 90; Pr. Dumitru Stăniloae, „Introducere”, *Filocalia*, vol. 9, ibid.; Oana Panaite, „Notă asupra ediției”, în *Leastvița,* ibid.

care ar fi uşurat într'o măsură lectura, dar ar fi dat o imagine distorsionată a limbii folosite de către traducător. Pentru redarea slovelor chirilice în grafia latină facem următoarele precizări:

Slova ѣ a fost transcrisă peste tot „ea", chiar în forme de tipul „aceştea" (**ачещѣ**) (=aceştia); „țe-ai", „țe-au".

Slova ꙗ a fost transcrisă „ea" doar când redă pronumele personal feminin pers. a III-a (dar pl. **ꙗле** s'a transcris „iale"). Grupul **їꙗ**, cu valoare de diftong, a fost transcris „ia" în cuvinte precum **мїꙗм** (=mi-am); **мїꙗꙋ** (mi-au); **мїꙗи** (mi-ai). De asemenea, cuvântul **кїꙗр** (ortografiat uneori **кїар**), a fost transcris peste tot „chiar". În schimb, în forme verbale precum **съвѫршїꙗам**, **акоперїꙗ**, **венїꙗ** etc., **їꙗ** a fost transliterat peste tot „iia" (săvârşiiam, acoperiia, veniia etc.)

Slova ꙟ s'a transcris fie „în" (**ꙟстреинѫндꙋ-съ**, înstreinându-să; **ꙟнаинте**, înnainte; **ꙟналцъ**, înnalță etc.); fie „îm", înainte de „p" şi „b" (**ꙟбръкат**=îmbrăcat). (Totuşi am transcris peste tot „dinprejur", „prinprejur", conform grafiei din textul chirilic.)

Slova ѵ a fost transcrisă „i" în **тѵрани** (tiran), **егѵпет** (Eghipet) etc.; „v", în **еѵлавїе** (evlavie); „y" în cuvinte greceşti, de ex. *symmoríia*.

Chendima (ꙿ) a fost transcrisă „i". Ierul mic (ь) are aici valoarea zero, fiind folosit destul de rar, de exemplu, pentru a diferenția grafic singularul de plural – **пътимашь/пътимашй**.

Prescurtările uzuale în scrierea chirilică (marcate prin titlă) au fost întregite fără a le mai semnala (**хс** – Hristos; **дхꙋл** – duhul; **сфнценїе**, sfințenie etc.). Am păstrat însă prescurtarea **сфи:**, **с:** (= Sf.). În câteva cazuri (nume proprii) am completat cuvântul prescurtat, punând literele în paranteză dreaptă: de ex. **марко пꙋстни:** a fost transcris „Marco Pustni[cul]".

În privința Sholiilor, în ciuda precizărilor lui Veniamin Costache din prefața intitulată „Preaiubitorilor de Dumnezeu cititori", există în textul chirilic numeroase cazuri când ele au fost aşezate greşit, inversate sau grupate fără nici o logică. De aceea, nefiind o ediție critică, am socotit că este mai de folos pentru cititor a le repune la locul cuvenit. Astfel, cifrele care trimit la Sholii au fost mutate după cuvântul sau fraza pe care o glosează, spre deosebire de textul chirilic, unde ele sânt puse înainte, creându-se confuzie. În unele cazuri a fost nevoie să schimbăm ordinea unor sholii puse greşit în original, sau să le grupăm altfel. Situațiile de acest tip fiind numeroase, am renunțat a le mai semnala în notă; am urmat, de câte ori a fost posibil, sugestiile părintelui D. Stăniloae, care a adoptat foarte multe din aceste sholii în traducerea sa (cf. *Filocalia*, vol. 9, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1980). Numerele adăugate de noi în plus la Sholii au fost puse în paranteze drepte.

Literele omise din pricina unor greşeli de tipar au fost introduse în paranteze drepte. Greşelile de tipar din original au fost îndreptate în text şi semnalate în note de

subsol. În câteva cazuri am adăugat în paranteze drepte [] cuvintele necesare pentru înțelegerea sensului. Cuvintele explicative adăugate în text de traducător apar în paranteze rotunde ( ).

Trimiterile la Scriptură, care în original sânt tipărite în marginea textului, au fost introduse în cuprinsul textului, în paranteze rotunde, şi îndreptate, fără a mai semnala greşelile, folosind numerotarea din *Biblia adică Dumnezeeasca Scriptură a Legii Vechi şi a celei Nouă*, Ediția Sfântului Sinod, Bucureşti, 1914. Pentru trimiterile la citatele din Psalmi am folosit numerotarea din *Psaltirea* diortosită de Ierom. Rafail Noica, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2008.

Accentul s'a pus doar pe numele proprii şi pe unele cuvinte accentuate diferit față de limba de azi: *Moisì, acolò, bólnav*, , etc., ca şi pe cuvintele mai puțin cunoscute (de ex. *vânătoríe, máthime, pómbă*); de asemenea, în cazurile când accentul marchează o diferențiere gramaticală, de ex.: *voì* (vb. *a voi*), spre deosebire de *voi,* pron. pers. persoana a II-a pl., scris fără accent. În câteva cazuri am marcat vocala scurtă, la fel ca în text: *trufaşĭ, eiĭ* (=pron. personal fem. genitiv-dativ *ei*), *voiŭ* etc.

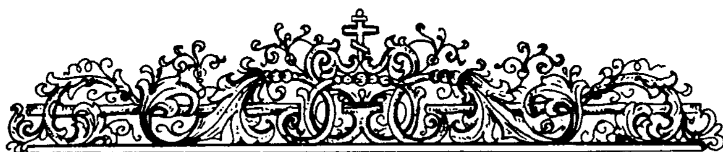
Am păstrat toate variantele de grafie din textul chirilic, de ex. văzind/văzând; vreame/vreme; păziia/păzea; materialnic/materiialnic; Diadoh/Diiadoh; greutate/greotate; furişĭ/furiş; săvârşea/săvârşiia; amărăciune/amărâciune, etc.

Pentru a uşura lectura am recurs la o punctuație care să țină seama de sens, urmărind şi originalul grecesc. De asemenea, am schimbat în mare măsură şi paragrafarea textului original, conform cu sensul. Ne-am ghidat în general după traducerea părintelui D. Stăniloae din *Filocalia,* vol. 9.

Cuvintele care în textul chirilic nu sânt despărțite au fost despărțite (cu puține excepții) conform normelor actuale (**лаѹ** – l-au; **съци** – să-ți; **тѣи** – te-ai; **мам** – m'am etc.); iar cuvintele scrise despărțit au fost transcrise după grafia actuală (*fiind că* – fiindcă, *fieşte carea* – fieştecarea etc.).

Am dat în note de subsol (marcate cu *N. ed.*) câteva explicații la locurile mai obscure din text şi unele observații asupra traducerii, cu trimitere la textul grecesc. La sfârşitul cărții am adăogat un Glosar pentru cuvintele mai puțin cunoscute cititorului nefamiliarizat cu graiul bisericesc şi cu limba română veche.

Editorul

SCARA

PREACUVIOSULUI PĂRINTELUI NOSTRU IOANN
Igumenului Sfintei Mănăstiri al Sinaiului.

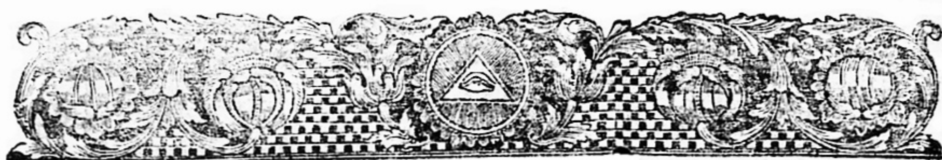
Carea s'au tâlmăcit din limba ellinească cu multă amărunțime şi cercare a mai multor izvoade, cu sholii a multor Sfinți Părinți la fieştecare cuvânt, preafolositoare de suflet, care fac nu puțină luminare şi descoperire a orice fealiu de noimă grea şi întunecată, spre mai lesnicioasă înțeleagerea cetitorilor.

Acum în zilele prealuminatului şi
preabinecredinciosului Domnului nostru
SCARLAT ALEXANDRU CALIMAH VOEVOD.

Cu blagosloveniia şi ajutoriul preaosfinției sale
Arhiepiscopului şi Mitropolitului a toată Moldaviia,
Kirio Kirio VENIAMIN,
întru a doa Arhipăstorie a preaosfinției sale.

Şi s'au dat în tipariu în Sfânta Mănăstire Neamțul,
întru a sa Tipografie, în vremea preacuvioşiei sale
Kir Silvestru, Arhimandritului şi Stareţului
Sfintelor Mănăstiri Neamțului şi Secului.

În anii dela Hristos 1814, Iulie, 3.

Ѫнълца́тȣтѣй ѫ҃трȣ Сла́въ Хс҃е Дмнезе́ȣл но́стрȣ, Бȣкȣ́ріе фъкѫ́нд оу҆чени́чилѡр кȣ фъгъдȣ́инца Сфнтȣлȣй Дх҃, ѫ҃кредин́цѫндȣсе є҃й прин Благослове́ніе: Къ тȣ̃ є҃щй Фіюл лȣй Дмнезе́ȣ, Избъвито́рюл лȣмій.

PREOSFINȚITE ŞI AL NOSTRU
PREAMILOSTIVE STĂPÂNE,

Cea până la pământ şi de rob închinăciune preaosfinţitelor şi apostoleştilor picioarelor Preaosfinţiilor voastre aducând, sărutăm Dreapta Preaosfinţiilor voastre cea de blagoslovenie izvorâtoare.

Iată, Preaosfinţite şi al nostru preamilostive Stăpâne, că dupre blagosloveniia şi preasfinţitele rugăciuni ale Preaosfinţiilor voastre, Sfântul Ioann Scărariul acum, ca din alt munte al Sinaiului, din limba ellinească s'au pogorât în limba noastră cea rumânească, aducând cu sineşi, ca alt Moisì, Tablele legii monahiceşti ceale de Dumnezeu scrise printr'însul, în vremea Preaosfinţiilor voastre cea plină de bună norocire duhovnicească, şi vreadnică de istorisire, împreună cu Vieţile Sfinţilor tuturor celor de preste an, şi cu alte scripturi de suflet folositoare; au eşit, zic, acum, iarăşi prin a Preaosfinţiilor voastre iconomie şi îndemnare spre învăţătura vieţii monahiceşti, carea era lipsită cu totul de nişte învăţături de Dumnezeu însuflate ca acestea, şi de întunearecul neştiinţii plină.

Pentru aceasta, de iaste sfântă şi vreadnică de multă evlavie şi de pomenire vremea evreilor, întru carea văzătoriul de Dumnezeu Moisì au scris Sfânta Scriptură cea de Dumnezeu însuflată; şi de iaste vremea ellinilor binepriimită lui Dumnezeu, şi vreadnică de toată cinstea şi evlaviia, cea din zilele lui Ptoloméiu Filadélful, împăratului Eghípetului, întru carea s'au tălmăcit Sfânta Scriptură de cei şaptezeci de Dáscali în limba ellinească; şi de iaste vremea romanilor, cea din zilele lui Iúlie Késariului, şi ale lui Kikéron, şi

ale celor de pre acea vreame, de aur socotită şi numită, pentru frumoasa grăire: apoi nu mai puţin poate să se numească şi să se creadă că iaste şi vremea moldoveanilor şi a tuturor românilor, vreadnică de minune şi de multă evlavie şi de laudă, cea din zilele Preaosfinţiilor voastre, întru carea s'au îmbogăţit limba rumânească cu multe sfinte şi de suflete folositoare scripturi, de obşte învăţătoare: cu care acum, în zilele Preaosfinţiilor voastre, şi cu scripturile Sfântului Ioann, Igumenului sfântului munte al Sinaiului, celui numit Scărariu, ceale însuflate de Dumnezeu. Care sânt învăţătoare pentru viiaţa monahilor, şi care descopere toate vicleniile dracilor, pre răutatea, pizma şi războiul cât îl au ei asupra monahilor celor nevoitori spre mântuirea lor. Arată cu deamăruntul toate patimile câte după căderea omului celui dintâiu au întrat în firea omenească, şi pre doftoriile lor, şi pre faptele bune aşa de bine şi de luminat le-au descoperit şi le-au tocmit, chiar ca pre nişte treapte într'o scară. Pre carea, deaca cu luare aminte o va ceti cineva, şi cu sârguinţă va lucra ceale cetite, cu lesnire şi fără de nici o împiedecare să va sui la săvârşirea faptelor bune.

Deci priimeaşte-o, Preaosfinţite, şi al nostru preamilostive Stăpâne, pre aceasta carea iaste născută de un Irou Duhovnicesc şi sfânt ca acesta, de un preaîndămânatec şi preaviteaz întru amândoaă, carele pre toate le putea întru Hristos, cela ce îl împuterniciia; de un preadesăvârşit şi întru filosofiia cea din afară, şi întru fapta bună, şi întru luptele şi războaele ceale împrotiva duhurilor celor vicleane, pre cât iaste cu putinţă să încapă firea omenească. Şi precum Sfântul Petru la cei dintru tăiarea-împrejur, iară Sfântul Pavel la neamuri s'au trimis, aşa şi în vremea Preaosfinţiilor voastre facă-se. Cealelalte ádecă mai dinainte, poate şi ceale ce după acestea vor urma. Că din ceale ce au urmat iaste încredinţată nădejdea că şi de acum înnainte, cât va ţinea Dumnezeu preasfinţita şi de mult folos sufletesc pricinuitoare patriei viiaţa preaosfinţiilor voastre, propoveduiască norodului celui de obşte, ca nişte potrivite şi binepriimite lui. Iară aceasta ca o mai înnaltă şi mai desăvârşit, carea nu de pruncii carii sânt vreadnici de lapte, cu care şi Pavel zice că au hrănit oarecând pre Corintheni, ci de bărbaţi desăvârşit, carii au dinţi de a să hrăni cu hrană vârtoasă iaste învăţătoare, pre unii ca aceştea, ádecă pre monahi, înveaţe-i. Şi precum ea iaste atâta de vreadnică de laudă şi de cinste şi de evlavie, pentru

vistieriile ceale preascumpe care-s învistierite întru dânsa, nu să cade ca prin ipochímene proaste a eşi la propoveduire, ca să nu să scadă slava eiĭ, că să obicinuesc lucrurile lumeşti a pricinui aceasta. Aşa să cade iarăşi prin Ipochímen preacinstit şi preavederat şi apostolesc, prin preaosfinţiia voastră să iasă în lume, şi să-şi arate comorile sale ceale preascumpe şi de suflete mântuitoare. Şi sânt tare încredinţat că nu vor rămânea deşarte ceale zise pentru dânsa, ci şi preamult folos va face, şi preaosfinţiilor voastre multă slavă şi cinste va aduce.

Al preaosfinţiilor voastre

preaplecat

şi nevreadnic

rob,

Silvestru, Arhimandrit şi Stareţ al Sfintelor Mănăstiri Neamţului şi al Secului, împreună cu tot soborul fraţilor.

PREAIUBITORILOR DE DUMNEZEU CITITORI

Dându-le cea întru Domnul duhovnicească sărutare, rugăm pre Dătătoriul a toată darea bună, şi a tot darul cel desăvârşit, să le dăruiască amândoaă fericirile.

Fiindcă acum, ajutând Dumnezeu, s'au cam înmulțit scripturile ceale ce cuprind pre învățăturile norodului celui de obşte rumânesc, pre care socotim că vor fi de astă dată de ajuns cătră folosul de obşte al mântuirii Creştinilor mireani, numai de le vor ceti cu sârguință şi cu luare aminte, şi pre ceale citite cu lucrul le vor face – acum, prea de nevoe văzind noi că iaste, şi mare pagubă sufletească urmează tagmei monahiceşti, lipsită fiind de învățăturile ceale pentru viiața monahicească, şi nu mică iaste primejdiia, ci tocma de suflet să apucă, care iaste mai scump decât toată lumea, şi în prăpastiia pierzării îl aruncă, pentru aceaia, văzind Cartea Sfântului Ioann, Igumenului Sfântului Munte al Sinaiului, carele s'au poreclit Scărariu din numirea Cărții, că covârşaşte pre ale altor Sfinți Părinți şi Dáscali ai vieții monahiceşti, precum Luna pre Steale, cu învățăturile sale ceale prealucrătoare şi preafolositoare, am pus sârguință de a să tălmăci de iznoavă. Că măcar de s'au şi aflat tălmăcită mai de nainte cu mulți ani, dar din cea slovenească, şi cu limbă preaproastă, carea acum au rămas cu totul neuneltită. Iară acum din limba cea ellinească, întru carea au fost scrisă de însuşi făcătoriul eiĭ, s'au tălmăcit cu limba noaă rumânească, cu toată amărunțimea, cu toată luarea aminte, şi cu multă cercare a multor izvoade ellineşti, şi a să da şi în tipariu.

Pentru aceaia nevoe urmează să arătăm în scurt ceale pentru Sfântul Ioann, în ce vreame au înflorit; cine iaste carele l-au îndemnat de s'au apucat de acest lucru sfânt şi de suflet folositoriu; pentru Carte, în ce fealiu să află; pentru sholiiasticii carii au adăogat sholiile; pentru sholii, în ce fealiu s'au aşezat; pentru Sfinții Dáscali dela carii s'au luat sholiile, pentru sholiile ce fealiu s'au adunat şi s'au adăogat, pentru seamnele sholiilor, pentru facerea stărilor la cuvinte şi pentru ce pricină s'au făcut, nefiind la ceale ellineşti: care oarecarea

deşteptare şi luminare, încă şi uşurare socotim că pricinuesc la înțeleagerea Cărții, preasupțire la noime aflându-să. Şi zicem, începând dela cea dintâiu:

Cuviosul Părinte Daniil Raitheanul, scriind viiața Sfântului Ioann, nu-i arată nici patriia, nici din ce fealiu de părinți s'au născut, nici în ce vreame de stăpânitori au înflorit această stâlpare binemirositoare a Raiului, acest Apostol al monahilor, acest cu deamăruntul descoperitoriu al vicleniilor, şi al măestriilor, şi al războaelor drăceşti, acest văditoriu al tuturor patimilor celor omeneşti. Iară preasfințitul Meletie, Arhiepiscopul Athinei, istornicul bisericesc, arată că patriia îi iaste Palestina. Iară din ce fealiu de părinți au odrăslit putem a cunoaşte şi noi, că întru atâta de scurtă vreame, şi întru atâta de tânără vârstă, a străbate toate învățăturile filosofiei céii din afară, şi a să face Dáscal desăvârşit şi sholástic până la şasesprezeace ani de vârstă, nu-l arată pre el a fi născut din părinți fieştecum, ci din prea de bun neam, şi preablagocestivi, şi bogați au odrăslit, că din roadă să cunosc pomii.

Apoi lepădându-să de lume şi de toate ceale din lume, s'au suit în Muntele Sinaiului, şi ca fierul în mâinile faurului, sau ca lutul în mâinile olariului, s'au dat pre sineşi în mâinile unui bătrân, anume Martirie, lepădându-să, împreună cu celealalte lumeşti, şi de toată voia sa, şi ca un dobitoc fără de cuvântare să ocârmuia de Starețul cel neînvățat, măcar de şi era el aşa dupre cum mai sus l-au arătat cuvântul. Apoi după săvârşirea Starețului său, au mers la un loc de linişte, anume Tholà, întru care au petrecut patruzeci de ani, cu înfocat dor, şi cu focul dragostei céii către Dumnezeu totdeauna arzindu-să, unde şi Scara o au scris, după ce s'au făcut Igumen al Mănăstirii, şi alte cuvinte de învățătură pline de toată bunătatea. Şi Scară numind Cartea, pentru suirea cea dupre rânduială a faptelor bune, aşijderea şi alte scripturi zice Meletie că au mai scris. Şi au trăit pre vremea împărăției lui Iustinian celui mare, întru o vreame cu Sfântul Savva cel Sfințit, cu Sfântul Anastasie Sinaitul, şi din apuseani cu Sfântul Venedict, şi cu alții.

Deci după ce s'au făcut Igumen al Mănăstirii céii mari şi a toată frățimea, dupre cum s'au zis mai sus, au început a răvărsa învățături de Dumnezeu însuflate, pre care prin petreacerea lui cea curată şi plăcută lui Dumnezeu i le scrisease Duhul cel Sfânt pre tablele inimii sale céii curate, pre care le făcea către monahi. De unde şi Avva Ioann Raitheanul, auzind de învățăturile ceale

de suflet folositoare, că nu prea departe iaste Raithul de Muntele Sinaiul, fără numai de şasezeci de mile de loc, unde au fost ceale doaăsprezeace Izvoară, şi cei şaptezeci de finici, lângă carii au tăbărât dedemult Israilteanii, dupre cum zice Scriptura; deci de acolò auzind Avva Ioann, zic, Raitheanul, de învăţăturile Sfântului Ioann, Igumenului Muntelui Sinaiului, au scris cătră dânsul scrisoare, rugându-l şi îndemnându-l ca să le scrie şi lor învăţăturile ceale în tablele inimii lui însemnate, pre care şi Scară, dupre asemănarea, ni să pare, a scării aceiia pre carea o au văzut Iacov cel dedemult întărită până la Ceriu, însuşi o au numit întărită până la Porţile Ceriului, carea să poată a sui pre cei ce vor voì să urmeaze învăţăturilor lui. De unde şi Sfântul Ioann, Igumenul Sinaiului, luând pricina, dupre asemănarea scării au aşezat cuvintele ceale pentru fieştecarea faptă bună, începând dela cea dintâiu, carea iaste lepădarea de lume, şi aşa de-a rândul, una după alta, ca pre nişte treapte aşezindu-le, până la cea din vârf, carea iaste nepătimirea, prea cu isteţime şi prea cu potrivire, şi preafolositoare. Deci Sfântul Ioann Raitheanul iaste cel întâiu carele i-au dat numire de Scărariu, că el întâiu au numit cartea Scară.

Alcătuirea cărţii iaste foarte în scurt şi foarte înnaltă şi supţire la noime. Că născătoriul eiĭ, desăvârşit fiind întru toate învăţăturile filosofiei céii dinnafară, s'au făcut asemenea şi întru fapta bună cea lucrătoare, şi întru cea văzătoare, pre cât iaste cu încăpeare firii omeneşti, după ce s'au dat la viiaţa sihăstrească. De unde au cunoscut cu lucru[l] toate războaele, şi toate vicleşugurile, şi toate măestriile, şi toate meşteşugurile dracilor, şi toate lucrările patimilor, ale celor trupeşti şi ale celor sufleteşti. Aşijderea şi toată starea faptelor bune, şi aşezările, şi îndămânările, şi neîndămânările, şi obiceaiurile oamenilor prea cu deamăruntul şi prea cu supţirătate. Pentru aceaia, ca un prealămurit întru amândoao şi preaiscusit, au scris învăţăturile sale aşa de supţiri şi cu greu de înţelease, urmând întru alcătuirea ritoricii pre Sfântul Grigorie Cuvântătoriul de Dumnezeu, cât şi cei ce au adăogat sholiile pre la multe locuri cu îndoială zic: Mi să pare că aceasta zice Părintele. Pentru aceasta, văzindu-o că iaste aşa de grea şi neleasne fieştecui de înţeles, ne-am silit în tot chipul, cât s'au putut, a să tălmăci mai luminat şi mai descoperit, uneltind limbă potrivită vremii şi neamului rumânesc, şi ziceri de obşte uneltite şi cunoscute întru amândoao ţările. Adăogând şi sholiile câte s'au

găsit întru amândoao cărțile ellineşti după care s'au tălmăcit, pre urma fieştecăruia cuvânt, şi în scurt chiar ca o maică carea pre hrana pruncului eiĭ ce nu are dinți de hrană vârtoasă, mestecată i-o dă în gura lui. Şi precum Pavel, zice, au hrănit pre Corintheni: Eu, zicând, cu lapte v'am hrănit pre voi – aşa şi noi am urmat cu cartea aceasta. Toată piiatra, dupre Parimie, o am răsturnat, ca să vă facem mai lesnicioasă înțelegerea eiĭ.

Venim acum să zicem şi pentru cei ce au adăogat sholiile, că nu numai unul iaste, ci mai mulți. Pentru carii zicem cum că cel dintâiu sholiiastis iaste Avva Ioann Raitheanul, dupre cum zice latinul cela ce au tălmăcit Cartea în limba latinească, întru înnainte-cuvântarea sa, că după ce au priimit Cartea şi o au văzut că iaste aşa de grea şi neleasne înțeleasă celor mulți, au făcut oarecare descoperiri pre la multe locuri ale cărții, pentru mai leasne înțelegerea ucenicilor săi. Iară al doilea iaste preaosfințitul Ilie, Mitropolitul Critului, carele au făcut sholii şi la Sfântul Grigorie Cuvântătoriul de Dumnezeu. Şi încă şi alți trei nenumiți, dupre cum arată şi Arhimandritul Ieremia Sinaitul, carele au tălmăcit cartea Sfântului Ioann în limba grecească pre prost, întru înnainte-cuvântarea sa pre carea o face la mai sus numita carte. Iară noi socotim cum că şi alții mai sânt nenumiți, şi încă poate şi până acum, văzind supțirătatea noimelor celor dintr'însa.

Iară sfinții dáscali dintru ale cărora scripturi s'au luat sholiile sânt aceştea: Antonie cel Mare, Athanasie cel Mare, Vasilie cel Mare, Grigorie Cuvântătoriul de Dumnezeu, Ioann Hrisostomul, Grigorie Nisis, Climent Stromatevs, Aristotel Filosoful, Leon preaînțeleptul, Solomon preaînțeleptul, Ioann Carpathiul, Ioann Damaskin, Varsanufie cel Mare, Isaac Sirul, Isaia Pustnicul, Isídor Pilusiotul, Maxim Mărturisitoriul, Marco Pustnicul, Nil Sinaitul, Sfântul Diadoh, Fotie Patriarhul, Sfântul Dorotheiu, Sfânta Singlitikiia, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Thalasie, Evagrie, Theodorit al Kirului, Gavriil Sihastrul, Theodor Episcopul Edesiei, Avva Iosíf. Mai sânt şi alții carii nu s'au numit, precum şi singure sholiile îi arată.

Iară sholiile fieştecăruia cuvânt, temându-ne ca să nu pricinuim vreo întunecare sau vreo amestecare cuvintelor, şi de aicea să se întâmple vreo greutate şi nelesnire înțeleagerii cetitorilor, nu le-am pus pre fieştecarea la locul eiĭ, nici pre dedesupt, dupre cum fac tipăritorii cărților greceşti ai vremii

de acum, multe fiind pre la oarecare locuri, ci la sfârşitul fieştecăruia cuvânt, cu număr, dupre urmarea cărţii céii tipărite greco-latino, şi dupre a céii scrise cu mâna, aduse din Sfântul Munte al Athonului. Ca şi noima cuvântului să nu să curmeaze, şi uitare cetitoriului să-i pricinuiască, şi sholiia pre noima cea neînţeleasă a cuvântului mai luminat să o descopere, şi mai cu desluşire să o bage întru înţelegerea cetitoriului. Şi dupre cum au fost aşezate în cartea cea tipărită, carea întâiu şi ca o temelie la tălmăcit s'au uneltit[1], aşa şi în cea românească s'au aşezat. Dar fiindcă în cea scrisă cu mâna ellinească, carea împreună s'au uneltit la tălmăcire, s'au aflat mai multe şi preafolositoare, toate s'au cules şi s'au adăogat lângă celealalte, fieştecarea la locul cel potrivit eiĭ, ca mai multă descoperire şi luminare să se facă.

Iară seamnele sholiilor – care sânt puse cu număr şi înlăuntru, lângă fieştecare cuvânt ce are trebuinţă de sholiiasire, şi la margine, şi deasupra sholiei, precum să va vedea – fiindcă au fost schimbate în cartea cea scrisă cu mâna ellinească, şi nu tot pre acelaşi număr aşezate, dar cuprinse între seamnele céii tipărite, s'au aşezat pre dedesuptul numărului seamnelor céii greco-latino. Deci cu luare aminte cetindu-să, leasne să vor înţeleage.

Văzind noi cuvintele sfântului greale de înţeles, şi nu fieştecui înţelease, şi socotind că cititorii şi nevoitorii, văzind multa lungime a cuvintelor şi depărtarea sfârşitului lor, să vor îngreuia preste măsură şi cu totul vor obosi, şi cu cetirea şi cu înţeleagerea lor, precum obosesc cei ce sânt însărcinaţi şi călătoresc vreo cale îndelungată, şi au trebuinţă de dease popasuri spre odihnă şi răsuflare de osteneala lor, pentru aceaia ne-am sârguit a face stări dease la fieştecare cuvânt, ca şi prin acestea să se pricinuiască oarecarea răsuflare şi uşurare de greutatea noimelor, şi prin răsuflare să-şi chiiame înnapoi iarăşi vârtutea înţelegerii, ca să poată a călători spre cea deaciia înnainte.

În cartea cea tipărită greco-latino aflându-se multe greşale şi lipse şi nepotriviri pre la multe locuri, şi prin cuvinte, şi prin sholii, s'au îndreptat, şi s'au adăogat, şi s'au împlinit din cealelalte doaă scrise cu mâna ellineşti care s'au uneltit la tălmăcire împreună cu cea tipărită, care pre la multe locuri s'au aflat mai bune, şi întocma una cu alta.

---

[1] În text: оуНЕЛТИРЕ. (N. ed.)

Acestea socotindu-le noi că privesc spre oarecarea descoperire şi luminare spre înţeleagerea Cărţii, şi spre a nu fi noi prihăniţi înnaintea cetitorilor celor cunoscători, cum că am fi adăogat dela noi ceva între sfintele şi de Dumnezeu însuflatele scripturi ale sfântului şi marelui Părinte, le-am adăogat aicea la începutul Cărţii, ca să ştie fieştecarele din cetitori că cu toată amărunţimea şi luarea-aminte s'au tălmăcit Cartea.

Deci priimiţi-o pre dânsa cu dragoste, o, preaiubiţi cetitori, carea s'au ivit acum, nu ca mai nainte întru îmbrăcăminte proaste, întinate, murdare şi streine, de tălmăcitorii cei mai de nainte cu acestea îmbrăcată fiind: ci întru ciucuri de aur îmbrăcată, împodobită şi împistrită cu porfira eiĭ cea firească, şi ca un Soare cu totul luminos şi mult strălucit, fulgerându-şi înţeleagerile noimelor sale prin limbă noaă leasne înţeleasă, şi lepădându-şi toate încurcările şi întunecările, şi nenemeririle ceale ce ca nişte[1] nori întunecaţi îi întuneca fireasca strălucire şi frumseţea cuvintelor eiĭ. Şi cetiţi-o des, şi cu luare aminte, că negreşit ea iaste oarecare toiag Moisaicesc, prin care veţi putea desface marea vieţii aceştiia céii mult învăluite, şi a patimilor celor înviforâtoare, şi fără de primejdie o veţi treace, şi pre Faraon cel gândit, ádecă pre diavolul, întru dânsa îl veţi vedea cufundat, ca şi Israil cel dedemult pre Eghipteani. Ea iaste mannă carea îndulceaşte simţirile sufletului ceale amărâte de patimile şi de valurile vieţii aceştiia; liman care izbăveaşte pre cei ce scapă la cetirea eiĭ, şi îi slobozeaşte de cufundarea în păcatele ceale mult încungiurătoare, şi îi face pre dânşii să înnoate fără de primejdie apele vieţii aceştiia ceale mult turburate; pământ al făgăduinţii, întru care tot sufletul cel iubitoriu de Dumnezeu întrând, poate să-şi seacere mănunchele fericirii céii de-a pururea vecuitoare; scara aceaia pre carea o au văzut Iacov cel dedemult, al căriia căpătâiul ajunge până la Ceriu, întru carea Dumnezeu iaste întărit, pre carea Îngerii ádecă să pogoară ca nişte duhuri slujitoare pentru cei ce vor să moştenească mântuirea, iară sufletele ceale ce să mântuesc printr'însa să sue, şi Dumnezeu le priimeaşte, şi întru Împărăţiia sa le sălăşluiaşte; şi sorb ceresc iaste ea, carele poate să tragă pre suflet dintru adâncul păcatelor, precum acela apa din fundul mării, şi să le pue înnaintea lui Dumnezeu curăţite de toate întinăciunile.

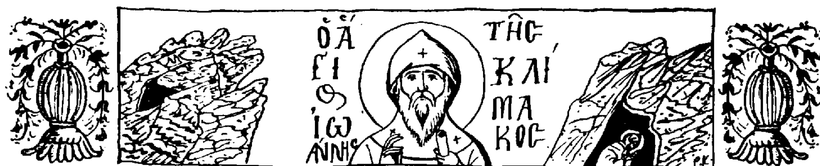
---

[1] În text: **нищй**. (N. ed.).

Că atâtea de multe şi mult împistrite chipuri are întru dânsa, şi atâta mulţime de noime şi de pricini, prin care poate să îndrepteaze şi pre omul cel dinlăuntru, şi pre cel dinafară al celui ce o va unelti cu sârguinţă şi cu luare-aminte, cât putem a zice: Că mai cu lesnire va număra cineva mulţimea Stealelor Ceriului, decât să le povestească pre acestea cu deamăruntul. Pentru aceasta, cu îndrăzneală zicem: Că precum pâinea iaste decât toate celealalte bucate mai de nevoe trupului, aşa iaste Cartea aceasta celui ce pofteaşte mântuirea sa, decât toate alte Cărţi Părinţeşti. Şi precum Luna pre Steale, aşa aceasta pre acelea le covârşaşte. Şi precum decât celealalte simţiri care sânt întru om, vederea iaste mai lucrătoare, aşa aceasta iaste mai lucrătoare decât acelea la mântuirea omului. Fiindcă aceasta povesteaşte toate preasfintele vói ale lui Dumnezeu, mult decât acelea mai minunat şi mai luminat. Şi iaste nu numai monahilor, ci şi mireanilor preabun îndreptariu, şi canon prea cu deamăruntul, care povăţuiaşte pre toţi cătră ceale cuviincioase. Şi aduce pre cei ce o citesc pre dânsa, prin învăţăturile eiĭ ceale înţeleapte, cătră umilinţă şi cătră plânsul cel curăţitoriu de toate întinăciunile ceale trupeşti şi sufleteşti. Cât nu iaste cu putinţă a povesti limba omenească dupre vreadnicie darurile eiĭ ceale minunate cu care răsplăteaşte ea cititorilor şi îndrăgitorilor eiĭ.

Deci cela ce însetează de mântuirea sa, alearge la râul acesta preadulcele, şi cu adevărat să va preaîndulci şi prea să va veseli. Căci pornirile râului acestuia cu adevărat veselesc Cetatea lui Dumnezeu, ádecă pre sufletele Credincioşilor, şi luminat strigă chiemându-i pre dânşii: Veniţi, apropiiaţi-vă toţi cei ce poftiţi să vă săturaţi din roadele meale ceale pricinuitoare de viiaţă veacinică. Că cei ce mănâncă pre roadele meale nu vor flămânzi, şi cei ce beau apele meale nu vor mai înseta în veac. Şi cei ce mă ascultă pre mine nu să vor ruşina, şi cei ce lucrează întru mine nu vor mai păcătui, şi cei ce cu lucru împlinesc învăţăturile meale, Împărăţiei Ceriurilor să vor învreadnici. Fiţi sănătoşi întru Domnul. Amin.

Al dragostei voastre fierbinte cătră Dumnezeu rugătoriu,
Smeritul Veniamin, Mitropolitul Moldaviei.

VIIAȚA ÎN SCURT

A AVVEI LUI IOANN,

Igumenului Sfântului Munte al Sinaiului, celui numit Sholastic, a celui întru sfinți cu adevărat, scrisă de Daniil Monahul Raitheanul, bărbat cinstit şi îmbunătățit

Carea ádecă iaste cetatea şi patriia cea vreadnică de auzit, ca aşa să zic, carea au odrăslit pre acest viteaz şi l-au crescut mai nainte de petreacerea lui cea pustnicească, descurcat şi cu deamăruntul nicidecum nu pot a povesti. Iară aceaia carea acum îl are şi îl poartă, şi cu ospătare preadulce şi veacinică îl ospetează pre preaminunatul acesta, prea cu adevărat ştiu. Că iaste şi el acum întru aceaia pentru carea prealuminatul Glăsuitoriu adeverează într'acest fealiu oarecum strigând: A cărora petreacerea în Ceriuri iaste[1], săturându-să prin simțire nemateriialnică de bunătățile ceale fără de sațiu (1), şi pre frumseațele vederilor celor fără de chip cu dulceață văzindu-le, ca cela ce, prin mintea cea gânditoare, cu singură mintea să bucură, după ce răsplătiri vreadnice pentru sudori au luat, şi daru al ostenealelor celor fără de osteneale pre moştenirea cea de acolò o au dobândit. Unul şi fiind, şi carele întru de-a pururea petreacere cu aceia va fi, al cărora piciorul au stătut deaciia întru îndreptare[2]. Iară cum acolò, cu cei fără de materie, cel materiialnic împreună-alergând şi întrecându-să să află, voiù zice prealuminat şi descoperit.

Deci de şasesprezeace ani oarecum fiind fericitul cu vârsta cea văzută, şi de o mie de ani cu istețimea cea gândită, s'au adus pre sineşi ca oarecarea jertvă neîntinată şi de voe jertvită Preotului celui mare. Pre trupul ádecă acestuia, în Sinaiu, iară pre suflet iarăşi în Muntele cel Ceresc aducându-l, soco[t]esc cum că şi dintru însuşi locul cel văzut, preamare povățuire şi folos cătră Cel

[1] Fil. 3: 20. (N. ed.)
[2] Ps. 25: 12. (N. ed.)

nevăzut au socotit că va secera. Şi prin ádecă streinătatea, părtinitoarea tinerealelor noastre celor gândite (2), pre necinstita îndrăzneală curmându-o, iară pre smerita cugetare cea împodobită la sineşi luându-o, au izgonit foarte cu preabun scópos, împreună cu întrarea, pre amăgitoriul cel de-sineşi-plăcătoriu şi luişi-credătoriu; plecându-şi grumazul şi încredințindu-să pre sineşi unui preabun povățuitoriu, prin povățuirea cea fără de primejdie pre noianul acest greu şi adânc îl trecea cu scópus bun.

Şi atâta de desăvârşit au murit lumii[1], ca cum ar fi avut un suflet oarecare necuvântătoriu şi lipsit de a sa voe, şi de fireasca sa osebire (3) cu totul izbăvit, cu toate că era întru înțelepciunea cea dinnafară preai[s]cusit şi ales dáscal (4), mai nainte de prostimea aceasta cereasca. Care lucru iaste preaslăvit, că îngâmfarea filosofiei[2] (5) iaste mai de multe ori streină de smereniia cea întru Hristos. Apoi după noa[o]sprezeace ani ai vârstii sale, ca pre un sol şi sprijinitoriu cătră Împăratul cel de sus pre povățuitoriul său înnainte trimițindu-l, au eşit şi el spre măidanul cel de luptă al linişti, având în mâini, ca pre nişte arme putearnice spre surparea întăririlor vrăjmaşilor, pre rugăciunile marelui său învățătoriu. Luându-şi locul singurătățirii cel de luptă ca de cinci mile de loc depărtat dela mănăstire, iară numele locului era Tholà, patruzeci de ani au petrecut acolò, fără de pregetare întru înfocată dorire, şi de-a pururea cu focul dragostei céii cătră Dumnezeu arzându-să.

Dar cine iaste vreadnic, carele va putea prin cuvinte să povestească şi să facă arătate pre ostenealele lui care le săvârşea acolò? Şi cum toată osteneala, carea nearătat şi în taină să sămăna, la arătare să va grăi? Cu toate acestea, dintru oarecare începături, pre preacuvioasa deaciia avuție (6) a de-trei-ori-fericitului să o auzim.

Mânca ádecă din toate acelea care fără prihană sânt slobode rânduialii monahiceşti, însă prea câte puțin, şi prin aceasta, precum socotesc, frângând cornul mândriei prea cu înțelepciune. Şi prin ádecă puținătatea împărtăşirii, pre stăpânul pântece, care foarte pofteaşte, în tot fealiul îl necăjea şi îl strâmtora, prin lipsă strigând cătră dânsul: Taci, amuțeaşte-te. Iară prin căci să împărtăşa din toate câte puțin, pre tirăniia slavei deşarte o supunea şi o biruia

[1] În text: лѹшй. (N. ed.)
[2] În text: фелософіеи. (N. ed.)

(7). Iară prin pustietate şi prin neîntâlnirea feațelor, pre văpaia cuptoriului acestuia de tot o au stins. Cât până în sfârşit deaciia în cenuşă o au prefăcut pre dânsa, şi de tot o au stins.

Iară de închinăciunea idolilor (8), prin milostivire şi prin lipsa celor de nevoe, cu bărbăție viteazul au scăpat, şi pre moartea cea din fieştecare ceas şi slăbănogirea sufletului, cu boldul morții împungându-o o au înviiat (9). Iară pre legătura împătimirii, sau poate şi a celoralalte simțiri, prin legătura cea nemateriialnică a mâhniciunii o au rumpt (10). Iară tirăniia mâniei era mai nainte omorâtă de dânsul prin paloşul ascultării.

Iară prin trupul cel ne eşit afară, şi prin graiul cel mai ne eşit, pre lipitoarea cea cu țesetură de păiajăn o au omorât (11).

Dar carea au fost celeanchiul vitejiei céii de-a opta (12) înnaintea bunului acestuia tăinuitoriu? Şi oare carea i-au fost curățirea cea preadesăvârşit? Aceaia pre carea i-o au început ádecă Veseleíl al ascultării (13), dar i-o au săvârşit Domnul Ierusalimului celui Ceresc, prin venirea de față a sa venind la dânsul. Fără de carea nu să va surpa diiavolul[1] şi adunarea (14) lui cea de un chip cu dânsul.

Unde voiŭ pune întru împletirea ceastă de față a cununii, pre izvorul lacrămilor aceluia, lucrul care nu întru mulți iaste leasne aflat? A cărora prăvăliia cea ascunsă şi tăinuită şi până acum să află, întru oarecare loc mai de jos şi în poalele muntelui fiind o peşteră preamică, departe ádecă de a lui şi despre toată chiliia atâta, cât putea să astupe urechile slavei deşarte: dar aproape de Ceriu fiind, cu tânguirile şi cu chiemările ceale de sus, şi cu aceale, în ce fealiu iaste cu putință a face cei ce cu sábii şi cu fiiară arzătoare să împung, şi cu ale acelora carii să lipsesc de ochi.

Iară de somn ádecă atâta să împărtăşiia, cât numai pre ființa minții cu priveghiiarea să nu o vatăme. Dar preamult şi mai nainte de somn să ruga, şi cărți alcătuia. Că acest lucru îi era lui căpăstru despre trândăvie. Iară toată alergarea îi era lui rugăciune necontenită, şi dragoste cătră Dumnezeu neasemănată, că pre acesta noaptea şi în fieştecarea zi întru curată oglinda curăției nălucindu-l, sațiu nu voia a lua: iară mai potrivit a zice, nu putea. De a căruia

[1] În text: **дєѧволꙋл**. (N. ed.)

râvnă îmboldindu-să oarecarele Moisì cu numele, din cei ce luase asupră-şi viiața monahicească, l-au rugat cu deadinsul ca să i să facă ucenic al lui şi să se povățuiască de dânsul cătră adevărata filosofie. Şi pornind şi mijlocitori cătră marele, prin rugăciunile acelora au fost silit sfântul ca să-l priimească pre dânsul lângă sineşi.

Deci întru una din zile au poruncit marele ucenicului său Moisì să aducă din oarecare loc pământ spre facerea şi adăparea verdețurilor. Şi deci ajungând el la locul cel arătat, porunca fără de pregetare o săvârşiia. Şi acum amiiázâ-zì statornică sosind, şi fierbințeală preadesăvârşit înfocând locul, că era luna cea mai de pre urmă[1], Moisì obosindu-să de osteneală, supt o piiatră preamare dormind să împărtăşiia de odihnă.

Iară Domnul, cela ce nu voiaşte să mâhnească întru nimic pre robii săi, au apucat mai nainte, dupre obiceaiu, că fiind Marele în chiliia sa, şi întru sineşi şi întru Dumnezeu îndeletnicindu-să, întru o arătare oarecarea de un somn preasupțire au venit, şi pre oarecarele cu sfințită cuviință au văzut deşteptându-l pre el, şi pentru somn prihănindu-l şi zicându-i lui: Ioanne, cum tu fără de grijă dormi, iară Moisì în primejdie să află? Iară el îndată sărind pentru ucenic, cu rugăciunea s'au întrarmat. După aceaia, pre la vremea Vecerniei venind, l-au întrebat pre el: Nu cumva vreun lucru rău şi nenădăjduit i s'au întâmplat lui? Iară el: O piiatră, au zis, preamare vrea să mă strivească pre mine întru amiiázâ-zì, când dormiiam eu supt dânsa, de nu mi s'ar fi părut cum că tu m'ai strigat, şi cu reapede săritură din locul acela am sărit. Iară el smerit cu adevărat fiind, nimic din ceale văzute nu i-au vestit: ci cu strigări ascunse şi cu siliri ale dragostii lăuda pre Bunul Dumnezeu.

Era încă şi chip de fapte bune, şi doftor de rane nearătate, fiindcă oarecarele oarecând cu numele Isaakie, de greutatea dracului celui iubitoriu de trupuri tare strâmtorându-să, şi de mare deaciia mâhniciune cuprinzindu-să, la marele acesta cu sârguință au alergat, şi pre războiul cel amestecat cu bocete frământându-l l-au făcut arătat lui. Iară preavreadnicul de minune, de credința lui minunându-să, au zis: Să stăm amândoi la rugăciune, o, iubite (15). Iară după ce cuvintele rugăciunii s'au săvârşit, încă cu fața la pământ zăcând

[1] Luna August, cu care se sfârşeşte anul bisericesc. (N. ed.)

bólnavul, Dumnezeu au făcut voia robului său, ca să nu arate pre David că minte, şi şarpele s'au izgonit, de biciul rugăciunii céii curate împilat fiind. Iară cel bólnav, fără de boală văzându-să pre sineşi, foarte s'au spăimântat; şi lui Dumnezeu, celui ce au proslăvit, împreună cu cel proslăvit mulțămire au înnălțat.

Iară oarecarii oarecând împungându-se de zavistie (16), de-a pururea grăitoriu şi bârfitoriu îl numiia pre dânsul. Pre carii cu lucrul învățindu-i, s'au arătat pre sineşi tuturor că pre toate le poate întru Hristos, cela ce îl împuterniciia pre dânsul. Că au tăcut cu totul întru încungiurarea unui an deplin, cât pre prihănitori i-au făcut rugători să zic[ă] cum că izvorul folosului cel de-a pururea curgătoriu s'au astupat, şi mântuirea tuturor s'au vătămat.

Deci s'au plecat cel neîmprotivă-grăitoriu, şi iarăşi asemenea de aşăzarea cea dintâiu să ținea. Apoi minunându-se toți de toate isprăvile lui ceale întru toate apucările, ca pre un alt oarecarele Moisì de curând arătat, cu sila la povățuirea fraților l-au râdicat, pre sfeaşnicul începătoriei şi al proestoşiei pre făclie înnălțindu-o bunii cercători. Şi nu s'au amăgit (17).

Că de vreame ce s'au apropiiat şi el de munte, şi în negura cea neapusă s'au vârât, şi ca pre nişte treapte gândite s'au suit, şi pre punerea de leage şi vedearea cea de Dumnezeu închipuită o au priimit, ş'au deşchis gura sa cu cuvântul lui Dumnezeu, şi au tras Duh, şi au izbucnit cuvânt, şi cuvinte bune din vistieriia cea bună a inimii sale (18), şi ş'au săvârşit hotarul vieții sale céii văzute întru povățuirea Israilteanilor Monahi. Numai cu una făcându-să neasemănat lui Moisì, ádecă cu întrarea în Ierusalimul cel de Sus. Că acela pre cel de jos, nu ştiu cum, nu l-au dobândit (19).

Şi cum că aceasta iaste adevărată, mărturisesc preamulți carii s'au îndulcit printr'însul însuşi de învățăturile Duhului. Carii printr'însul şi s'au mântuit, şi încă până acum să mântuesc. Împreună cu aceştea iaste şi noul David, ucenicul acestuia de carele ne iaste cuvântul, martur adevărat al înțelepciunii şi al mântuirii înțeleptului. Martur iaste încă şi bunul nostru Părinte Ioann, Cuviosul păstoriul nostru, ádecă igumenul Raithului, de carele foarte rugat fiind marele acesta Părinte pentru folosul turmii, s'au pogorât cu gândul din muntele ce înnalt al Sinaiului, ádecă al dăscăliei lui, cătră noi, noul acesta văzătoriu de Dumnezeu, şi ne-au arătat noaă şi el tablele sale ceale de Dum-

nezeu scrise, care dinafară ádecă pre întăririle ceale lucrătoare, iară dinlăuntru pre ceale văzătoare le cuprind. Pentru care zic acestea, zice scriitoriul, m'am ispitit a adeveri şi a întări întru puţine cuvinte, preamulte lucruri. Că ritorilor bun şi frumos lucru li să pare scurta şi cuprinzătoarea grăire.

SHOLII LA VIAȚA SFÂNTULUI

Sholiia 1. Saţiul celor nematerialnice iaste simţire duhovnicească, carea să feliureaşte a priimi puterea cea văzătoare, precum lumina ochilor celor trupeşti, a celor ce au întru sineşi lumina ceastă simţită. Vederea iaste cunoştinţă gândită. Iară firească, ca ceaia ce s'au unit cu aşezarea céii fireşti, carea să numeaşte lumină firească.

Sholiia 2. Tinereale gândite sânt aşezările ceale sufleteşti, pre care streinătatea, ca pre nişte fecioare ascunse ştie a le păzi, de nimenea văzute din petreacerea cea fără de îndrăzneală. Şi ca pre nişte copile care sânt întru osebită casă, ádecă întru a loruşi aşezare încuiate. Iară bună apărătoare şi părtinitoare au zis pre streinătate, ca pre ceaia ce iaste păzitoare a faptelor bune.

Sholiia 3. Firească osebire, pre lucrarea sufletului o zice, ádecă pre a voì aceasta sau aceaia; sau pre de-sineşi-stăpânirea.

Sholiia 4. Măcar de şi întru toată înţelepciunea cea omenească era cu deamăruntul iscusit şi învăţat, ca cei proşti, ca un ţăran ádecă şi neînvăţat vieţuia, smerindu-să pre sineşi pentru Dumnezeu. Bine ştiind că pre ceale nebune ale lumii le-au ales Dumnezeu, ca pre cei înţelepţi să-i ruşineaze. Şi cum că iubirea de sineşi, carea iaste din învăţătură, iaste duşmană isteţimei céii pentru Dumnezeu. Şi arată prin acestea că să supunea unui dáscal prost.

Sholiia 5, a Sf. Diadoh. Filosofiia iaste îndreptare a năravurilor, cu socoteala cunoştinţii cea pentru lucru[l] cela ce iaste adevărat.

Sholiia 6[1]. Fiinţa cea chiar adevărată; că precum de cei bogaţi din lume, fiinţă bogăţiia să socoteaşte, aşa celor îmbunătăţiţi, fiinţă cu adevărat le iaste viiaţa cea îmbunătăţită.

Sholiia 7. A mânca din toate ceale puse înnainte şi a bea din ceale turnate şi drease cineva, mulţemind lui Dumnezeu, nicidecum nu să luptă cu dreptariul cunoştinţii. Că toate sânt bune foarte. Iară aceaia ádecă, că cu dragoste să depărta de ceale dulci şi multe, iaste lucru prea cu desluşită socoteală şi prea cu dreaptă cunoştinţă. Şi nu vom putea de-

[1] Am inversat sholiile 6 şi 7, aşezate greşit în original. (N. ed.)

făima cu dragoste pre ceale dulci ce-s de față, deaca nu din dulceața lui Dumnezeu întru toată simțirea şi deplin adeverirea vom gusta.

Sholiia 8. De iubirea de argint, ori de dragostea cea către mezelicuri, ori de învoirea ceaia ce dintru dânsele să face către patimi. De carea prin mila celor ce au trebuință, şi prin lipsa trebuințelor celor de nevoe, prea cu înțelepciune au fugit. Că prin împărțire, de iubirea de argint au scăpat; iară prin îndestularea cu puține, de nălucirile ceale idoloase au fugit.

Sholiia 9. Slăbănogire şi moarte din fieştecare ceas a sufletului iaste trândăviia. Pre carea prin boldul pomenirii morții omorându-o, au înviiat pre suflet, către sârguința dumnezeeştilor lucruri deşteptându-l pre dânsul.

Sholiia 10. Pentru că moarte iaste împătimirea către ceva. Şi aceasta să răsipeaşte deaca altă dragoste mai mare, ádecă cea către Dumnezeu, va stăpâni. Şi să scrie chímenul şi aşa: Iară prin omorârea iarăşi a împătimirii, ori şi poate deaciia prin simțirea celor nemateriialnice, legătura mâhniciunii s'au dezlegat. Iară tâlcuirea acestuia aceasta iaste: Adecă pentru căci au omorât pre împătimire, ori şi prin simțirea celor nematerialnice au biruit pre mâhniciunea ceaia ce prin împătimirea celor materiialnice să alcătuiaşte. Să scrie şi aşa: Iară prin dezlegarea împătimirii, ori şi prin simțirea celor nematerialnice, legătura mâhniciunii o au dezlegat.

Sholiia 11. Pre slava deşartă o zice. Că precum lipitoarea bea sângele trupului fără de sațiu, aşa şi aceasta pre viiața sufletului o prăpădeaşte, ádecă pre fapta bună şi pre cunoştință.

Alta: Păiajenul mrejile sale ceale supțiri întinzindu-şi, prinde muştele ceale neputincioase. Iară deaca oarecarea din ceale mai mari va cădea într'însele, rumpându-le, să duce. Aşa şi slava deşartă întinzindu-se, pre toți ádecă cei cu cugetele neputincioşi îi biruiaşte: iară pre cei tari cu cugetele şi sănătoşi la minte nu poate să-i biruiască. Ci mai vârtos ei rumpându-o pre dânsa, zboară la Ceriu, precum şi muştele ceale putearnice pre păiajen. Iară țesătură de păiajen o au numit pre dânsa pentru căci iaste putredă, şi neputincioasă, şi deşartă. Iară lipitoare, pentru căci nu să satură de suirea preste cel biruit de dânsa, precum nici lipitoarea de sânge.

Alta. Precum păiajenul suge sângele muştelor celor ce să par că zboară, aşa şi sfântul prin linişte pre gândurile mândriei le omora.

Sholiia 12. A opta numeaşte pre mândrie. Că a opta patimă s'au pus de Părinți între ceale opt gânduri, ádecă între ceale opt patimi. Iară celeanchiu zice pre curățirea cea preadesăvârşit, ádecă pre nepătimire, carea din ascultare şi din venirea asupră a Sfântului

Duh să isprăveaşte. Şi mai întâiu ádecă au pus pre streinătate, apoi pre înfrânare, şi deaciia pre depărtarea de îndrăcirea pântecelui, şi de trândăvie, şi de pomenirea de rău, şi de împătimire, şi de slava deşartă.

Sholiia 13. Precum Veseliil făcând Cortul, prin răbdare au sălăşluit întru dânsul pre Dumnezeu ca să dea răspunsuri, aşa şi acesta sufletul său împodobindu-şi, şi trupul strălucindu-şi, lăcaş preafrumos al Preasfântului Duh pre sineşi s'au arătat.

Sholiia 14. *Symmoríia*, întovărăşiia să zice. Că *mórion* (ádecă părticică) iaste parte a părții. Deci fiindcă diiavolul s'au despărțit de îngeri, nu mai iaste mădulariu al trupului aceluia duhovnicescului, nici să mai zice, ci altă parte, dupre cuviință; încă şi duhurile ceale ce împreună cu dânsul s'au depărtat, părți ale răutății să zic.

Sholiia 15. Cercare nemincinoasă a priiatenilor sânt bunele norociri şi realele norociri. Fiindcă acelea ádecă împreună-pătimesc cu cei ce pătimesc; iară acelea să arată când nu zavistuesc celor bine-norociți.

Alta. Adeverirea priiatenului întru ispite să arată, când împreună-părtaş al nevoii să face.

Alta. Priiatenul credincios iaste acoperemânt tare. Fiindcă şi când priiatenul iaste bine-norocit, îi iaste sfeatnic bun şi de un suflet ajutătoriu, şi când rău pătimeaşte – prea adevărat sprijinitoriu, şi ajutătoriu preamilostiv.

Alta. Năravul blând, lesnicioasa întâlnire şi vorbire, şi dojenirea priiatenului credincios ajută.

Alta, a Sfântului Grigorie Theolo[gul]. Nimic vreadnic de priiatenul cel credincios socoteaşte, pre carele nu păharul, ci furtuna vremii l-au arătat.

Sholiia 16, a Sf. Maxim. Pre mâhniciunea celui ce zavistuiaşte, cu osteneală o vei potoli, că primejdie socoteaşte pre lucrul cela ce să zavistuiaşte întru tine. Şi nu iaste cu putință într'alt fealiu să o potoleşti, fără numai să-l ascunzi pre dânsul. Iară deaca îl scârbeaşte numai pre dânsul, dar foloseaşte pre mulți, pre care parte vei defăima? Deci de nevoe lucrul iaste a cinsti mai mult pre folosul celor mulți, şi de acela dupre puteare a nu te lenevi, nici de răutatea patimii a te birui, fiindcă apoi nu patimii, ci celui ce pătimeaşte îi izbândeşti. Încă şi prin smerita cugetare a-l socoti pre dânsul că te covârşaşte pre tine, şi întru toată vremea şi locul şi lucrul a-l protimisì pre dânsul. Iar pre zavistiia ta poți să o potoleşti, deaca întru acelea [de] care să bucură cel de tine zavistuit, împreună cu dânsul te bucuri, şi întru acelea de care el să scârbeaşte, şi tu împreună te vei scârbi, împlinind cuvântul Apostolului: A ne bucura cu cei ce să bucură, şi a plânge cu cei ce plâng.

Alta, a Sf. Thalasie. Pre mintea cea pizmătareță o orbeaşte Domnul, căci să mâhneaşte cu nedreptate pentru bunătățile aproapelui.

Alta. Socoteala cea rea, pre ceale reale le pomeneaşte; şi pre isprăvile aproapelui, întru greşale rău le socoteaşte.

Alta. Ia în minte pre Iudei, şi întemeiază-te pre sineți, carii de zavistie orbindu-se, pre Domnul şi Dumnezeu în loc de Velzevul l-au socotit şi l-au judecat.

Alta. Lângă toate faptele bune sânt înfipte şi răutățile: Şi pentru aceasta cei răi întru răutăți socotesc pre faptele bune.

Sholiia 17. Acela iaste datoriu cu adevărat să stăpânească, carele şi cu sufletul şi cu trupul pre lucrurile faptei bune le-au legiuit.

Alta. Doftor, şi priiaten, şi Părinte duhovnicesc, nu pre cel dulce, ci pre cel preafolositoriu să cuvine a-l aleage.

Alta. Luminătoriul trupului iaste ochiul. Deci deaca ochiul tău nu va fi curat, tot trupul tău întunecat va fi. Deci ia seama, deaca nu să va face mintea sănătoasă din răutate, nu poate să înțeleagă pre Lumina Dumnezeirii. Că zid întunecat să face minții răutatea, şi pustiiu face pre suflet, precum iaste scris în Evanghelii: Nimenea aprinzind făcliia o pune supt obroc, ci pre sfeaşnic, ca cei ce întră înlăuntru să vadă lumina. Obroc să zice că iaste nedreptatea lumii aceştiia. Deci pre cât iaste mintea întru ceale afară de fire, nu poate făcliia Dumnezeirii să fie înlăuntru[l] minții. Iară deaca să va face mintea sfeaşnic înnalt, atuncea să va pune preste dânsa Lumina Dumnezeirii. Şi cunoaşte pre cei din casă, şi pre carele iaste datoriu să-l scoață afară, îl scoate, şi cu carele i să cuvine să se împace, pre acesta îl lasă.

Sholiia 18. Priceaperea ádecă a toatei faptei bune céii întru Hristos, spre slava lui Dumnezeu, iaste vistierie preabună: iară priceaperea răutății a celor oprite de Domnul iaste vistierie rea. Pentru carea să scoate, dupre glasul Domnului, dupre lucrurile şi cuvintele sale ale amândurora, ori reale ori bune.

Alta. Vistieriia cea bună iaste deprindere a faptei bune. Şi mintea cea bună dintru aceasta scoate ceale bune.

Sholiia 19. Că acela pământul făgăduinții, care iaste Ierusalimul cel de jos, nu l-au văzut, pentru căci au zis cu apăsare: «Au din piiatra aceasta voiŭ da voaă apă?», cătră nemulțămitoriul Israil zicând. Iară acesta au întrat în Ierusalimul cel de sus.

Alta. Pământ al făgăduinții iaste Împărățiia Ceriurilor. Ale căruia pricinuitoare să fac nepătimirea şi cunoştința.

PENTRU AVVA IOANN, IGUMENUL MUNTELUI SINAIULUI

Ádecă Scărariul.

Venind odată Avva Martirie al Avvei lui Ioann la marele Anastasie, şi văzindu-i pre dânşii, au zis Avvei lui Martirie: Spune-mi, Avva Martirie, de unde iaste copilul acesta? Şi cine l-au tuns pre dânsul? Iară el au zis cătră dânsul: Robul tău iaste, Părinte, şi eu l-am tuns pre dânsul. Şi au zis marele Anastasie: O, Doamne, Avva Martirie! Cine ar fi zis că pre Igumenul Muntelui Sinaiului l-ai tuns? Şi n'au greşit sfântul. Că după patruzeci de ani s'au făcut Igumen al nostru.

Iarăşi altă dată, luând pre acestaş Ioann stareţul lui, ádecă Avva Martirie, au mers la Avva Ioann Savvaitul, carele în pustiia Gudà petrecea el atuncea. Deci deaca i-au văzut pre dânşii Bătrânul, sculându-să, au pus apă în spălătoare, şi au spălat picioarele Avvei lui Ioann, şi i-au sărutat mâna lui. Iară picioarele Avvei lui Martirie nu le-au spălat. Şi întrebat fiind de Stefan, ucenicul lui, pentru ce aşa au făcut, zis-au lui Bătrânul: Creade-mă, fiiule, eu cine iaste copilul acesta nu ştiu; însă eu pre Igumenul Sinaiului l-am priimit, şi picioarele Igumenului le-am spălat.

Încă şi Avva Stratíghie, în zioa întru carea s'au tuns Avva Ioann, au prorocit pentru dânsul, cum că mare luminătoriu să va face. Că cu adevărat, îndată cum s'au făcut el Igumen al nostru, întrând aicea ca la şase sute de streini, când şedea ei şi mânca, vedea el pre oarecarele scurt tuns (ádecă rătezat la păr) îmbrăcat iudeiaşte cu giulgiu, alergând împrejur şi cu stăpânire poruncind bucătarilor şi iconomilor şi chelarilor, şi celoralalţi slujitori. Iară după ce s'au dus norodul, şezind slujitorii să mănânce, au căutat pre acela carele pretutindenea împrejur alerga şi porunciia, şi nu l-au aflat. Atuncea robul lui Dumnezeu, Cuviosul Părintele nostru Ioann, au zis cătră noi: Lăsaţi-l pre dânsul; nici un lucru strein n'au făcut domnul Moisì, întru al său loc slujind.

Oarecând neploare în părţile Palestinii făcându-să, de vreame că au fost rugat de lucrătorii cei de prinprejur, au făcut rugăciune cătră Dumnezeu, şi s'au pogorât ploae din destul. Şi nu iaste lucru de necrezut, căci voia celor ce să tem de el o va face Domnul, şi rugăciunea lor o va auzi.

A şti ni să cuvine, cum că sfântul Ioann Scărariul avea frate adevărat, pre minunatul acesta Avva Gheorghie, pre carele încă trăind, l-au aşezat Igumen al Sinaiului în locul său, fiindcă el iubiia linIştea, pre carea din început mireasă luişi şi-o au adus preaînțeleptul.

Deci vrând el să se ducă cătră Domnul, noul nostru Moisì, preacuviosul Ioann Igumenul, sta lângă dânsul plângând Avva Gheorghie, adevăratul fratele lui, zicând: Că iată mă laşi pre mine şi te duci. Eu mă rugam ca tu pre mine să mă trimiți mai nainte, că nici sânt eu vreadnic fără de tine a paşte adunarea aceasta, o, Domnul mieu. Iară acum eu mai vârtos te trimit pre tine mai nainte şi te petrec. Zis-au cătră dânsul Avva Ioann: Nu te mâhni, nici te grijì, că de voiŭ afla eu îndrăznire cătră Domnul, nu te voiŭ lăsa pre tine să împlineşti un an deplin în urma mea. Care lucru s'au şi făcut, că înlăuntru de zeace luni s'au dus şi el cătră Domnul.

EPISTOLIE

A sfântului Ioann, Igumenului Raíthului, cătră Ioann, preavreadnicul de minune, Igumenul Muntelui Sinaiului

Celui mai presus de fire şi întocma Îngerului, Părintelui Părinților, şi Dáscalului celui preafoarte, păcătosul Igumen al Raíthului, întru Domnul să se bucure.

Cunoscând noi, proştii, cea întru Domnul fără-de-iscodire a ta mai nainte decât toate, precum şi întru toate faptele bune ascultarea cea cu totul împodobită, şi mai ales unde ar fi fost trebuință cu talantul cel dat ție dela Dumnezeu să şi căştigi – proastă cu adevărat şi ticăloasă scrisoare uneltim, luând în minte cea zisă: Că întreabă, zice pre tatăl tău, şi îți va vesti ție, pre cel mai bătrân al tău, şi îți va spune ție[1]. Pentru aceasta, ca unui Părinte de obşte al tuturor, şi mai bătrân decât toți, şi întru pustnicie, şi întru istețimea minții, şi ca unui Dáscal preabun, prin această scrisoare a noa[s]tră ne rugăm coroanii faptelor tale celor bune, ca să ne trimiță noaă, celor neînvățați, acelea care întru vederea de Dumnezeu, precum Moisì cel dedemult, întru acelaşi munte

[1] A Doua Lege 32: 7. (N. ed.)

le-ai văzut. Şi ca pre nişte Table de Dumnezeu scrise, întru cinstita carte cea dela tine trimisă către noi puindu-le, spre învăţătura noului Israil, celui ce acum, de curând, din eghiptenii cei gândiţi şi din marea vieţii au eşit. Deci precum în loc de toiag, cu limba ta cea de Dumnezeu grăitoare, în marea cea gândită, dupre Dumnezeu, ai făcut minuni, aşa şi acum ne rugăm să binevoeşti a ne însemna noaă cu bună descurcare ceale trebuincioase petreacerii monahiceşti, şi pre ceale cuviincioase fără de pregetare întru Domnul către mântuirea noastră, ca un mare povăţuitoriu cu adevărat al tuturor celor ce au ales pre acest fealiu de petreacere îngerească. Nesocotind cum că iaste vreo momire oarecarea sau amăgire ceale dela noi zise, că ştii, o, preasfinţite cu adevărat creaştet, cum că streine sânt de noi acestea. Ci aceaia carea şi iaste luminat văzută, şi gândită, şi grăită dela toţi o zicem. Pentru aceaia, nădăjduim întru Domnul cum că vom priimi degrab şi vom îmbrăţişa pre ceale nădăjduite de noi, cinstitele scripturi ceale în table însemnate, care vor povăţui fără de rătăcire pre cei ce cu adevărat le vor urma, şi ca o scară întărită până la porţile Ceriului vor sui pre cei ce voesc, fără de vătămare şi fără de pagubă şi fără de oprire a treace duhurile răutăţii, şi pre ţiitorii de lume ai întunearecului, şi pre stăpânitorii aerului. Că deaca Iacóv, păstoriu de oi fiind, pre o vedeare înfricoşată ca aceasta în Scară au văzut, cu cât mai vârtos cela ce iaste povăţuitoriu şi Păstoriu al Oilor celor cuvântătoare, nu vedeare numai, ci şi cu lucrul şi cu adevărul nerătăcită suire către Dumnezeu tuturor va arăta. Fii sănătos întru Domnul, preacinstite Părinte.

TRIMITERE RĂSPUNZĂTOARE A SFÂNTULUI IOANN AL SCĂRII. IOANN LUI IOANN, SĂ SE BUCURE.

Am priimit ca pre o cuviincioasă cinstitei şi nepătimaşii vieţii tale (1), şi curatei şi smeritei inimii tale, cinstita scrisoare [a] ta, iar mai vârtos îndemnare, şi mai presus de puteare poruncire, pre carea o ai trimis către noi, scăpătaţii (2) şi săracii de faptele bune. Că a ta cu adevărat a ta, şi a sfinţitului tău suflet era osebirea, ca dela noi, nepedepsiţii, şi cu cuvântul şi cu lucrul neînvăţaţii, cuvânt de învăţătură şi de sfătuire să ceri. Că obicinuit lucru iaste faptei tale céii bune de-a pururea prin sineşi chip de smerită cugetare să ne

arate noaă. Cu toate acestea, acum şi eu aceaia o voiŭ zice: Că de nu ar fi fost spânzurată frică, şi multă primejdiia ca pre jugul cuvioasei ascultări, maicii tuturor faptelor bune, dela înşine să-l lepădăm, nu am fi îndrăznit fără de socoteală la ceale mai presus de puteare. Că să cădea ție, o, minunate Părinte, să cădea acestea întrebându-le dela cei ce ştiu bine să le înveți, că noi întru rânduială de ucenici carii încă să învață ne aflăm. Dar de vreame ce purtătorii de Dumnezeu Părinții noştri, şi tăinuitorii cunoştinții céii adevărate, pre aceasta o hotărăsc ascultare, ca şi întru ceale mai presus de puteare fără de îndoire să ne supunem celor ce ne poruncesc, iată că pre neputința noastră trecându-o cu vederea, cu bună credință de ceale mai presus de puterea noastră cu smerenie ne apucăm; nu ca cum vreun folos țe-ar pricinui ție, sau țe-ar arăta aceaia pre carea şi tu o ştii nu mai puțin decât noi, o, Sfințite Creaştet. Că nu numai eu singur mă nădăjduesc, ci socotesc că şi fieştecarele din cei ce cugetă bine, cum că curat iaste ochiul minții tale de toată vărsarea asupră cea pământească şi întunecată a lucrurilor celor întunecate, şi cum că fără de împiedecare la Dumnezeiasca Lumină îl întinzi, şi dela dânsa cu totul te luminezi. Ci de moartea cea din neascultare înfricoşindu-mă, şi de dânsa ca cum spre ascultare împingându-mă, cătră preacuvioasa ta poruncire cu frică şi cu dorire am venit, ca un supus binecunoscătoriu, şi ca un copil netreabnic al unui zugraf preabun. Prin cunoştința noastră ádecă cea goală şi ştearsă, şi prin profoaráoa cea amorțită şi răguşită, cu singură cerneala întru un chip numai pre cuvintele ceale vii umbrindu-le; iară cea deaciia ție, o, al Dáscalilor exarhe şi de ceate începătoriule, las să le înfrumsețezi şi să le luminezi, şi pre ceale ce lipsesc, ca un împlinitoriu al tablelor şi al legii céii duhovniceşti să le împlineşti. Însă nu ție am trimis nici pre această osteneală a mea – să nu fie! – că acesta a céii mai de pre urmă prostimi iaste semnul, că vreadnic eşti întru Domnul, nu numai pre alții, ci şi pre noi înşine întru obiceaiurile şi învățăturile ceale dumnezeeşti să ne adeverezi şi să ne întăreşti: ci céii împreună cu noi, o, decât preaputearnicii învățători Preaputearnicule, adunării céii de Dumnezeu chiemate, carea să uceniceaşte lângă tine. Cu ale căriia, încă şi cu ale tale rugăciuni, ca cu nişte nădejdi oarecare gândite, de neînvățătură uşurându-mă, pre veatrela condeiului întinzindu-o, bunului nostru Ocârmuitoriu şi Dumnezeu pre cârma cuvântului nostru în mâini, împreună cu toată

rugăciunea dându-o, dela acesta către dânşii prin voi fac începutul, cerând dela toți cei ce vor ceti, ca deaca cineva vreun folos întru osteneala mea aceasta va vedea, pre rodul aceştiia, preabunului nostru Ispravnic ca un binecunoscătoriu să-l socotească, şi răsplătirea cea pentru singură osteneala lucrării dela Dumnezeu să se ceară a să da noaă. Nu la ceale zise şi scrise de noi căutând, că sânt proaste cu adevărat, şi de toată necunoştința pline, ci pre voirea cea dupre Dumnezeu a celui ce le aduce priimindu-o. Că nu mulțimei darurilor şi aiĭ ostenealelor, ci mulțimei voirii, Dumnezeu dăruiaşte plățile.

[SHOLII]

1. Nepătimirea iaste nemişcare a sufletului către răutate. Pre carea a o dobândi cu neputință iaste, fără de mila lui Hristos.

Alta. Osebire a nepătimirii iaste desluşire adevărată.

2. Scăpătat ádecă iaste acela carele din bogăție au căzut în sărăcie. Iară sărac, cela ce dintru început întru sărăcie iaste născut. Iară David, scăpătat să mărturiseaşte pre sineşi că iaste, poate ádecă de către fața Domnului şi aceasta zicându-o, celui ce scăpătat să numiia pre sineşi. Dupre aceaia: Carele pentru noi au scăpătat, bogat fiind. Iară sărac, fiindcă nu al oarecăruia bogat, ci al teslariului Fiiu dupre trup au fost.

CUVÂNT ÎNNAINTE

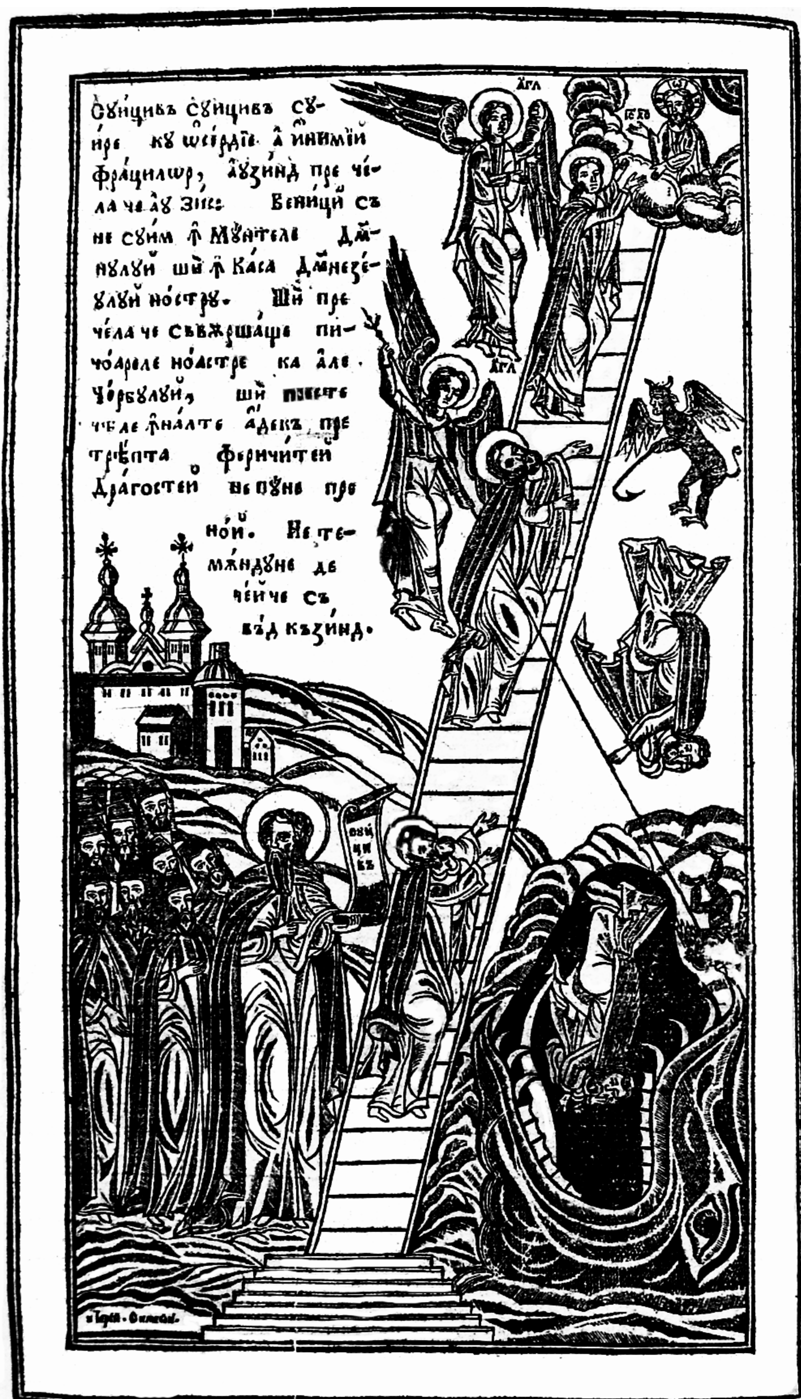
Celor ce aleargă ca să li să scrie numele lor în Cartea Vieții céii din Ceriuri, preabună cale de drum Cartea aceasta de față are puteare pre taină să le arate, că întru dânsa cetind, o vom afla-o povățuind fără de rătăcire pre cei ce îi urmează eiĭ. Şi de toată piiatra cea de poticnire nerăniți păzindu-i, şi Scară dela ceale pământeşti cătră Sfintele Sfintelor întărită, înnainte puindu-le, şi pre Dumnezeu pre însăşi vârful eiĭ întărit arătându-l. Pre carea Scară socotesc oarecum, cum că şi Iacov, carele au dat cu piciorul patimilor, pre patul cel pustnicesc odihnindu-să o au văzut. Ci ia să ne suim cu sârguință şi cu credință, mă rog, şi noi această gândită şi la Ceriu alergătoare suire, al căriia începutul ádecă îi iaste pentru lepădarea de ceale pământeşti, iară sfârşitul, Dumnezeul dragostei.

ÎNNAINTE-PRIVIRE A SFINTEI SCĂRI

Cela ce suire întocma numărată cu vârsta cea dupre trup a lui Hristos ne-au teslărit noaă, bine cu adevărat au socotit. Că cu închipuire ne-au zidit noaă Scară a săvârşirii anilor lui cei treizeci. Pre a căriia bine-potrivită vreame şi noi ajungându-o, legiuiți cu adevărat şi necăzuți ne vom afla. Iară cela ce încă pre această vreame nu o au ajuns, prunc încă iaste, şi întru toată mărturiia inimii nepriimit să va afla. Însă noi de nevoe lucru am socotit, după numărarea acestor treizeci de treapte ale Scării céii gândite şi dumnezeeşti, pre viiața Preaînțeleptului Ziditoriului aceştiia aicea să o aşezăm, ca văzindu-i ostenealele, să creadem celor scrise; după aceaia, şi pre sfințitele epistolii, şi pre a sfântului Părinte celui ce au poruncit,
şi pre a celui ce au ascultat,
înnaintea scripturii
lui puindu-le,
aşa de a ceti
cuvintele
ceale ce
să cu
prind
întru
dânsa
să
în-
c
e
a
p
e
m

30. Pentru Credinţă, Nădeajde şi Dragoste.
29. Pentru nepătimire, cea de Dumnezeu următoare.
28. Pentru sfinţita rugăciune.
27. Pentru sfinţita linişte.
26. Pentru desluşirea gândurilor.
25. Pentru smerita cugetare.
24. Pentru nerăutate şi prostime.
23. Pentru mândrie şi pentru hulă.
22. Pentru slava deşartă.
21. Pentru teamerea cea fără de bărbăţie.
20. Pentru priveghiiare.
19. Pentru somn, şi pentru cântarea de Psalmi.
18. Pentru nesimţire, carea iaste moartea minţii.
17. Pentru neagoniseală.
16. Pentru iubirea de argint.
15. Pentru curăţenie.
14. Pentru îndrăcirea pântecelui.
13. Pentru trândăvie.
12. Pentru minciună.
11. Pentru tăceare.
10. Pentru grăirea de rău.
9. Pentru pomenirea de rău.
8. Pentru nemâniiare.
7. Pentru plâns.
6. Pentru pomenirea morţii.
5. Pentru pocăinţă.
4. Pentru fericita ascultare.
3. Pentru streinătate.
2. Pentru neîmpătimirea cătră ceva.
1. Pentru fugirea de lume.

Suiți-vă, suiți-vă suire cu oserdie a inimii, fraților, auzind pre cela ce au zis: Veniți să ne suim în Muntele Domnului şi în Casa Dumnezeului nostru (Is. 2: 3; Mih. 4: 2). Şi pre cela ce săvârşaşte picioarele noastre ca ale cerbului, şi preste ceale înnalte, ádecă pre treapta fericitei Dragostei ne pune pre noi (Ps 17: 36). Netemându-ne de cei ce să văd căzind.

AL CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU IOANN

S C A R A

CUVÂNT ÎNNAINTE AL CUVÂNTULUI, A CĂRUIA NUMIREA ÎI IASTE TABLE DUHOVNICEŞTI.

CUVÂNT PUSTNICESC AL AVVEI IOANN, IGUMENULUI MONAHILOR CELOR DIN MUNTELE SINAIUL, PRE CARE L-AU TRIMIS LUI AVVA IOANN, IGUMENULUI RAITHULUI, ÎNDEMNAT FIIND DE DÂNSUL SĂ-L ALCĂTUIASCĂ.

C U V Â N T 1

Pentru lepădarea de viiață. (1)

Bunul şi cel mai presus de toată bunătatea şi preabunul Dumnezeu şi Împăratul nostru – că bine iaste dela Dumnezeu către robii lui Dumnezeu a face începutul – fiindcă pre toate cuvântătoarele fāpturi ceale de dânsul zidite, cu vredniciia de-sineşi-stăpânirii (2) le-au cinstit, pentru aceaia unii ádecă sânt priiateni ai lui, iară alții robi adevărați, iară alții netreabnici, iară alții cu totul înstreinați, iară alții, deşi neputincioşi, însă împrotivitori. Şi priiateni ádecă chiar, noi cei proşti, o, Sfințite Cap, ai lui Dumnezeu înțeleagem pre ființele ceale gândite şi fără de trupuri care sânt împrejurul lui. Iară robi adevărați, pre toți cei ce fără de pregetare şi fără de lipsă fac şi au făcut voia lui. Iară robi netreabnici, câți ádecă socotesc cum că s'au învrednicit Botezului, iară tocmealele ceale către dânsul curat nu le-au păzit. Iar streini de Dumnezeu şi vrăjmaşi vom înțeleage câți sânt ori necredincioşi, ori răucredincioşi. Iară împrotivnici sânt cei ce poruncii Domnului nu numai i-au dat

cu piciorul, şi dela sineşi o au lepădat, ci şi pre cei ce o lucrează pre aceasta tare îi luptă.

Deci fiindcă din toţi cei mai nainte zişi, fieştecarele are osebit oarecare şi cuviincios cuvânt, şi noao, neînvăţaţilor, nu ne iaste de folos astă dată pre unele ca acestea a le povesti, pentru aceaia vino dar vino[1], noi acum către adevăraţii robii lui Dumnezeu, cei ce cu blagocéstie ne-au tiranisit pre noi, şi cu credinţă ne-au silit prin poruncile lor, pre mâna noastră cea nevreadnică prin ascultare fără de iscodire întinzindu-o, şi dela cunoştinţa lor pre condeiul cuvântului priimindu-l, întru mâhnicioasa şi luminoasa smerita cugetare (3) întingându-l, întru inimile lor ceale neatede şi albe ca întru nişte hârtii, iară mai vârtos ca întru nişte leaspezi duhovniceşti pre acesta răzimându-l, pre dumnezeeştile cuvinte, iară mai vârtos seminţe zugrăvindu-le, să zice[m] aşa:

A tuturor celor ce au voe de-sineşi-stăpânitoare, Dumnezeu (4) cu adevărat le iaste viiaţa, a tuturor mântuirea, a credincioşilor, a necredincioşilor, a dreptilor, a nedreptilor, a blagocestívilor, a neblagocestívilor, a nepătimaşilor, a pătimaşilor, a monahilor, a mirenilor, a înţelepţilor, a proştilor, a sănătoşilor, a bólnavilor, a tinerilor, a bătrânilor: precum vărsarea de lumină, şi privirea soarelui, şi schimbarea vânturilor – şi prefacere nu iaste. Că nu iaste luare de faţă la Dumnezeu.

Păgân iaste fire cuvântătoare, muritoare, carea de voe fuge de viiaţă, şi pre Făcătoriul său, pre cela ce de-a pururea iaste, cum că nu iaste îl socoteaşte (5).

Nelegiuit iaste cela ce pre legea cea dela Dumnezeu, cu a sa rea minte o ţine, şi cu eres împrotivnic socoteaşte că creade lui Dumnezeu.

Creştin iaste urmare a lui Hristos dupre cât iaste cu putinţă oamenilor, prin cuvinte, şi prin lucruri, şi prin minte, întru Sfânta Troiţă drept şi fără de prihană crezind.

Iubitoriu de Dumnezeu iaste cela ce să află întru împărtăşirea tuturor celor fireşti şi fără de păcate, şi de bunătăţile ceale dupre puteare nu să leneveaşte.

Înfrânat iaste cela ce în mijlocul ispitelor, şi al curselor, şi al gâlcevilor să sileaşte cu toată puterea să urmeaze obiceaiurilor celui izbăvit de toate acestea.

[1] „Vino dar vino": traducere literală a expr. gr. φέρε δή, φέρε, aprox. „Haide deci..." (N. ed.)

Monah iaste rânduială şi stare a celor fără de trupuri, care în trup materialnic şi întinat să săvârşaşte. Monah iaste cela ce numai de hotărârile şi cuvintele lui Dumnezeu să ține în toată vremea, şi locul, şi lucrul. Monah iaste silă a firii (6) necontenită, şi păzire a simțirilor nelipsită. Monah iaste trup neîntinat, şi gură curățită, şi minte luminată. Monah iaste suflet dureros, care întru necontenită pomenire a morții să îndeletniceaşte, şi dormind, şi priveghind.

Depărtare de lume iaste urâciune de voe a materiei céii lăudate, şi lepădare a firii (7) pentru căştigarea celor mai presus de fire; toți cei ce cu oserdie au părăsit lucrurile vieții, negreşit ori pentru Împărățiia ceaia ce va să fie, ori pentru mulțimea păcatelor, ori pentru dragostea cea către Dumnezeu au făcut aceasta (8). Iară deaca nici un scópos din ceale mai sus zise nu au povățuit mai nainte întru dânşii, fără de socoteală iaste depărtarea acestora; însă sfârşitul drumului în ce fealiu va fi, bunul nostru Puitoriu de nevoință îl aşteaptă.

Cela ce au eşit din lume ca pre sarcina păcatelor sale să o răsipească, facă-se următoriu celor ce şed înnaintea mormânturilor celor afară de cetate (9). Şi să nu înceteaze de picăturile lacrămilor celor fierbinți şi înfocate, şi de tânguirile ceale fără de glas ale inimii, până când va vedea şi el pre Iisus că au venit, şi pre piiatra învârtoşerii céii cu întunecare de pre inimă o au prăvălit: şi pre mintea noastră, pre Lazar, de legăturile păcatelor o au dezlegat, şi Îngerilor celor slujitori: «Dezlegați-o pre dânsa din patimi, şi lăsați-o să se ducă către fericita nepătimire», le-au poruncit. Iară deaca nu aşa, nu iaste nici un folos. (10)

Câți din Eghípet (11) voim a eşi, şi de Faraò a fugi, negreşit avem trebuință şi noi de un Moisì oarecarele mijlocitoriu către Dumnezeu, şi dupre Dumnezeu, ca şi pentru noi între faptă şi între vedeare stând, mâinile sale către Dumnezeu să le întinză, ca cei ce să povățuesc de dânsul, şi pre marea păcatelor să o treacă, şi pre Amalicul patimilor să-l biruiască.

Deci s'au amăgit cei ce loruşi s'au bizuit, şi cum că n'au trebuință de nici un povățuitoriu au socotit. Cei ce ádecă din Eghípet au eşit, pre Moisì, iară cei ce din Sodoma au fugit, pre Înger povățuitoriu l-au avut. Şi aceia ádecă să aseamănă celor ce îşi tămăduesc patimile ceale sufleteşti prin căutarea şi sârguința doftorilor, carii sânt cei ce es afară din Eghípet. Iară cei ce de ne-

curățiia ticălosului trup doresc să se dezbrace, pentru aceaia şi de Înger, ádecă de un povățuitoriu întocma cu Îngerii, ca aşa să zic, carele să le ajute au trebuință. Că dupre măsura putrejunii ranelor avem trebuință de un preameşter şi doftor. (12)

De silă cu adevărat (13), şi de necontenite dureri au trebuință cei ce la Ceriu cu trupul s'au apucat să se sue, şi mai ales întru însăşi începuturile lepădării de lume, până când năravul nostru cel iubitoriu de dulceți, şi inima cea fără de dureare, întru iubirea de Dumnezeu şi întru curățire, prin plâns arătat să vor aşeza. Că osteneală iaste cu adevărat, osteneală şi multă şi nevăzută amărăciune, şi mai ales celor ce cu lenevire să află, până când pre câinele cel iubitoriu de măcelărie şi iubitoriu de împuțiciune, ádecă pre mintea noastră, iubitoare de curățenie oarecarea şi iubitoare de cercare prin prostime, şi prin nemâniiare adâncă, şi prin sârguință o vom face. Însă să îndrăznim noi, pătimaşii şi neputincioşii, la credința cea fără de îndoială pre neputința noastră, şi sufleteasca slăbiciune dreaptei lui Hristos cu mâna noastră aducându-o, şi mărturisindu-ne, şi negreşit, şi mai presus de vredniciia noastră vom căştiga pre ajutoriul lui; însă întru adânc de smerită cugetare pre înşine de-a pururea pogorându-ne.

Cunoască toți cei ce vin întru buna aceasta nevoință, şi vârtoasă, şi îngustă, şi uşoară (14), cum că în foc au venit să sară, deaca foc nematerialnic întru sineşi aşteaptă să se sălăşluiască. Însă cerce-să fieştecarele pre sineşi, şi apoi aşa din pâinea eiĭ cea cu amărăciune să mănânce, şi din păharul eiĭ cel cu lacrămi să bea, ca nu spre osândă luişi să se oştească.

Deaca nu tot cela ce să botează să mântuiaşte (15), apoi cea deaciia înnainte o voiŭ tăcea. De toate să vor lepăda, pre toate le vor defăima, de toate joc îşi vor bate, de toate să vor scutura cei ce să apropie, ca temelie bună să pue. Bună temelie, cu trei păreți şi cu trei stâlpi, iaste nerăutatea, postul, întreaga-înțelepciune. Toți cei ce sânt prunci întru Hristos prin acestea facă-şi începutul, semn luând pre pruncii cei simțiți, că nici un lucru rău, nici un lucru viclean vreodată nu să va afla la aceia: nici sațiu nesățios, nici pântece nesăturat, nici trup înfocat, nici sălbătăcindu-să. Că poate dupre creaşterea hranei, deaciia sporesc, şi înfocarea li să adaogă.

Urât lucru cu adevărat şi primejduicios iaste a să slăbănogi dintru întâiaşi întrare în luptă cela ce să luptă, că tuturor le dă semn de a sa junghiiare.

Fie-ne noaă cu adevărat din începătura cea tare folos şi întru slăbănogirea cea după dânsa. Că sufletul cela ce s'au îmbărbătat, şi pre încet pre urmă s'au slăbănogit, de aducerea-aminte de sârguința cea dintâiu ca de un bold să împunge. Pentru aceaia şi dintru aceasta de multe ori oarecarii pre sineşi iarăşi s'au întraripat.

Când sufletul, dându-să pre sineşi ca în jaf, va piiarde pre fericita şi îndrăgita fierbințeală, să caute cu sârguință din carea pricină s'au lipsit de dânsa, şi împrotiva pricinii aceiia să ia de a doa oară toată dorirea şi sârguința. Că nu iaste cu putință prin altă poartă să o întoarcă înnapoi pre dânsa, fără numai prin carea au şi eşit.

Cela ce din frică pre lepădarea de lume o au făcut, poate cu tămâia ceaia ce arde să aseamănă, carea întâiu ádecă din bună mireazmă au început, iară pre urmă în fum nepriimit s'au sfârşit. Iară cela ce pentru plată ş'au făcut lepădarea sa de lume (16), piiatră de moară iaste, carea de-a pururea întru acelaşi chip să mişcă. Iară cela ce pentru dragostea lui Dumnezeu pre depărtare o face, îndată dintru începuturi foc întru sineşi priimeaşte, şi poate, după ce s'au aruncat în materie, dupre sporirea înnainte şi pre aprindere mai înfocată să o aprinză.

Sânt oarecarii ce deasupra pietrilor cărămizi zidesc; şi sânt alții carii deasupra pământului stâlpi întemeiază; şi sânt alții carii după ce puțin au pedestrit, şi vinele şi încheeturile li s'au înfierbântat, mai iute au umblat. Cela ce înțeleage, înțeleagă cuvânt de gâcitură însemnătoriu. (17)

Ca de Dumnezeu şi Împăratul chiemați fiind, cu oserdie să alergăm, ca nu cumva puțini cu viiața fiind, în zioa morții neroditori să ne aflăm, şi de foamete să perim. Să bineplăcem Domnului, precum ostaşii Împăratului. Că după ostăşie, atuncea slujba cea cu dinadinsul ni să ceare.

Să ne teamem de Domnul, precum ne teamem de hiiară. Că am văzut bărbați ducându-se să fure, şi de Dumnezeu ádecă nu s'au temut, dar glas de câini în locul acela auzind, îndatăşi s'au întors. Şi ceaia ce frica lui Dumnezeu nu o au făcut, pre aceasta frica hiiarălor o au putut.

Să iubim pre Domnul, precum pre priiateni îi cinstim. Că am văzut de multe ori pre oarecarii că au mâhnit pre Dumnezeu, şi nici o grijă pentru aceasta n'au avut. Şi am văzut pre aceiaşi, că pre iubiții lor întru oarece prea de nimic lucru i-au amărât, şi toată măestriia, toată scornirea, tot necazul, toată mărturisirea, prin sineşi, prin priiateni, prin daruri o au făcut, ca întru dragostea cea dintâiu să-i întoarcă.

Întru însăşi începăturile lepădării de lume, negreşit cu osteneală şi cu amărâciune pre faptele bune le lucrăm. Iară după ce sporim înnainte, deaciia fără de scârbă într'însele, şi puțin scârbindu-ne, ne aflăm. Iară după ce gândul nostru cel muritoriu să va înghiți, şi să va stăpâni de sârguință, deaciia cu toată bucuriia, şi sârguința, şi dorirea, şi văpaia cea dumnezeiască le lucrăm pre dânsele.

Pre cât sânt lăudați cei ce îndată dintru începuturi cu toată bucuriia şi sârguința săvârşesc poruncile, pre atâta-s ticăloşi cei ce au zăbovit întru pustnicie, şi încă cu osteneală pre dânsele le lucrează, de şi le lucrează.

Nici de lepădările de lume ceale[1] ce să fac dupre fealiuri de întâmplări să ne îngrețoşem, sau să le osândim; că am văzut pre oarecarii fugind, şi fără de voe de împăratul apropiindu-se, şi întâmpinându-se cu cel ce veniia, şi acestuia deaciia fără de voe urmându-i, şi în palat cu dânsul împreună întrând, şi cu acesta împreună prăznuind. (18)

Am văzut sământă în pământ fără de voe căzând, şi rod mult şi bine înverzit făcând: precum şi alminterlea să întâmplă.

Am văzut pre oarecarele, pentru oarecarea altă pricină în spițărie venind, şi de doftor cu oarecarea şagă ținut fiind, şi cu prafuri strângătoare presărat fiind, şi pre ceața ceaia ce era pusă pre lumina ochilor lui lepădând. Şi s'au făcut ceale fără de voe decât ceale de bunăvoe mai întemeiate, şi mai adevărate.

Nimenea greutate (19) şi mulțime de păcate pricinuind, nevreadnic pre sineşi de rânduiala monahicească să se numească, şi pentru dulcea pătimire să socotească că să ticăloşaşte pre sineşi, pricinuind pricinuiri întru păcate. Că unde iaste multă putrejune, acolò şi de mare doftorie iaste trebuință, ca pre întinăciune să o leapede. Că cei sănătoşi în casă de doftorie nu vin. (20)

[1] În text: **чѣче**. (N. ed.)

Deaca, când un împărat pământesc ne-ar fi chiemat, şi întru slujba cea înnaintea feaţii lui a ne ostăşì ar fi voit, nu întârziem, pricină nu punem, ci pre toate părăsindu-le, cu oserdie ne ducem la dânsul, să luăm aminte de înşine, ca nu cumva Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor, şi Dumnezeul dumnezeilor, chiemându-ne pre noi la cereasca această rânduială, din lenevire şi din trândăvie să ne lepădăm, şi la Divanul cel Mare fără de răspuns să ne aflăm. Că cu putinţă iaste şi legat fiind cineva cu lucrurile vieţii, şi cu griji ca de fier, să umble, însă cu greu; fiindcă şi cei ce cu fiară sânt legaţi de picioare, de multe ori umblă, însă adeaseori să poticnesc, şi rane dintru acestea priimesc. Că cel neînsurat în lume, şi numai cu singure lucrurile legat, asemenea iaste celui legat cu cătuşi de mâini. Pentru aceaia, şi când voiaşte a alerga cătră viiaţa monahicească, nu să opreaşte. Iară cel însurat să asemănează celui legat cu legături şi de mâini şi de picioare.

Am auzit pre oarecarii din cei ce în lume cu lenevire să află, zicând cătră mine (21): Cum putem cu soţie împreună vieţuind şi cu griji de obşte înfăşuraţi fiind, pre viiaţa monahicească să o uneltim? Cătră carii am răspuns (22): Toate bunătăţile câte puteţi a le face, faceţi-le; pre nimenea să nu ocărâţi, dela nimenea nimic să nu furaţi, nimănui să nu minţiţi, asupra nimănui să nu vă râdicaţi, pre nimenea să nu urâţi, de adunări bisericeşti să nu vă despărţiţi; cătră cei lipsiţi milostivi să fiţi, pre nimenea să nu sminţiţi, de parte streină să nu vă apropiiaţi, şi să vă îndestulaţi cu tainurile femeilor voastre. Deaca aşa veţi face, nu departe veţi fi de Împărăţiia Ceriurilor.

Să alergăm cu bucurie şi cu frică cătră nevoinţa cea bună, netemându-ne de vrăjmaşii noştri, fiindcă ei în faţa sufletului nostru privesc (23), deşi nu să văd. Şi deaca o vor vedea pre dânsa schimbată de teamere, atuncea asupra noastră mai amar să întrarmează, cunoscând vicleanii că ne-am înfricoşat. Deci cu bărbăţie de suflet împrotiva lor să ne întrarmăm. Că cu cela ce să luptă cu oserdie nimenea nu să luptă.

Cu iconomie Domnul dela cei de curând înfipţi au uşurat războaele, ca nu îndată dintru începuturi în lume să se întoarcă. Pentru aceaia, bucuraţi-vă întru Domnul totdeauna toţi robii lui Dumnezeu, pre semnul acesta întâiu al dragostii Stăpânului céii cătră voi întru sinevă cunoscându-l, şi cum că el pre voi v'au chiemat.

Încă şi acest lucru să cunoaşte că îl face Dumnezeu de multe ori: că văzind suflete viteaze, îndată dintru începuturi au slobozit întru dânsele războaele, vrând cât mai îngrab a le încununa pre dânsele.

Au ascuns Domnul despre cei din lume greutatea nevoinței aceştiia, iară mai vârtos lesnirea. Că de o ar fi cunoscut pre aceasta tot trupul, nu s'ar fi lepădat de lume. (24)

Dă ostenealele tinereațelor tale cu sârguință lui Hristos, şi te vei bucura la bătrâneațe de bogățiia nepătimirii. Ceale adunate în vremea tinereațelor, la bătrâneațe pre cei obosiți îi hrănesc şi îi mângâe. Să ne ostenim, o, tinerilor, cu fierbințeală, să alergăm cu trezvire, că moartea iaste nearătată. (25)

Răi cu adevărat şi cumpliți, vicleni măestri, în mâini foc țiind, şi pre Bisearica lui Dumnezeu prin văpaia cea dintru dânsa a o aprinde poftind, putearnici şi neadormiți, nematerialnici, nevăzuți vrăjmaşi avem. (26)

Nimenea, tânăr fiind, să priimească pre vrăjmaşii lui draci, carii îi zic lui: Să nu-ți sfărâmi trupul tău, ca nu în boale şi întru neputințe să cazi (27), că abiia întru acest de acum mai ales neam să va afla cineva carele ar fi voit să-l omoare pre acesta, măcar de şi de multele şi de îndulcitoare bucate s'ar fi lipsit pre sineşi. Şi scóposul dracului acestuia iaste ca pre însăşi întrarea noastră cea întru măidanul nevoinții moloşită şi trândavă să o facă; şi deaciia pre sfârşit potrivit începutului.

Mai nainte de toate, aceasta şi o vor căuta, şi o vor face cei ce cu adevărat voesc să slujască lui Hristos, ca şi locurile, şi chipurile, şi şederile, şi lucrările prin părinți duhovniceşti, şi prin a loruşi cunoştință, bine potrivite loruşi să şi le aleagă (28). Că nu ale tuturor sânt viețile de obşte, pentru lăcomiia, nici ale tuturor sihăstriile, pentru patima mâniei. Însă fieştecarele cerce-să pre sineşi întru care iaste feliurit.

Întru trei stări preacuprinzătoare de şederi toată petreacerea monahicească să cuprinde: ori întru depărtare cu multă nevoință şi singurătate; ori cu unul, sau cel mult cu doi linıştindu-să; ori în viiața de obşte cu răbdare multă a şedea. Să nu te abați, zice Ecclisiiastul, în dreapta sau în stânga, ci pre cale îm[pă]rătească să călătoreşti. Că cea din mijlocul celor zise multora iaste potrivită (29). Că celui ádecă singur, vaiu, zice, că deaca va cădea în trândăvie, ori în somn, ori în lenevire, ori întru deznădăjduire, nu iaste întru oameni

cine să-l scoale şi să-l râdice pre dânsul[1]. Iară unde sânt adunaţi doi sau trei întru numele mieu, acolò sânt în mijlocul lor, Domnul au zis[2] (30).

Cine oare iaste credincios şi înţelept monah, carele pre fierbinţeala sa o au păzit nestinsă, şi până la eşirea sa în fieştecarea zi, adăogând foc lângă foc, şi fierbinţeală lângă fierbinţeală, şi sârguinţă lângă sârguinţă, şi dor lângă dor, nu au încetat! Cela ce te-ai suit pre întâia treaptă, să nu te întorci la ceale dinapoi.

[1] Eccl. 4: 10. (N. ed.)
[2] Mt. 18: 20. (N. ed.)

SHOLII LA ÎNTÂIUL CUVÂNT
Cel pentru lepădarea de lume.

Sholiia 1. Întâia lepădare iaste izbăvirea de lucruri. Iară a doa şi a treia iaste cea de patimi şi de necunoştinţă. Cu lesnire cineva voind să izbăveaşte de lucruri, dar nu cu puţină osteneală de împătimirile ceale către dânsele.

Sholiia 2. De-sineşi-stăpânirea iaste voire a sufletului celui cuvântătoriu, carea iaste gata să se mişce spre orice ar voì; pre carea să o plecăm numai către cel bun să se afle gata, ca de-a pururea prin gândurile ceale bune pre pomenirea răului să o cheltuim.

Alta. De-sineşi-stăpânirea iarăşi, iaste gândită mişcare însuşi-stăpânitoare a sufletului. De unde şi dobitoacele nu sânt de-sineşi-stăpânitoare, că să poartă mai mult de fire, decât poartă. Pentru aceaia nici să împrotivesc poftei céii fireşti, ci îndată ce vor pofti ceva, să pornesc către lucrare. Iară omul, cuvântătoriu fiind, ocârmuiaşte mai vârtos pre fire, decât să ocârmuiaşte de dânsa. Pentru aceaia şi poftind ceva, deaca voiaşte, stăpânire are să oprească pre poftă sau să-i urmeaze eiĭ. De unde ceale necuvântătoare ádecă, nici să laudă, nici să prihănesc; iară omul şi să laudă, şi să prihăneaşte.

Sholiia 3. Mâhnicioasă şi luminoasă au numit pre smerita cugetare, dupre cuviinţă. Mâhnicioasă ádecă, pentru răbdarea şi suferirea celor scârbicioase, întru a cărora cercare sânt cei smeriţi-cugetători; iară luminoasă iarăşi, pentru slava şi înnălţarea pre carea o pricinuiaşte celor ce o isprăvesc pre dânsa. Ori mâhnicioasă ádecă celor trândavi, şi celor ce nimic ceva pentru Domnul nu voesc să rabde: iară luminoasă, celor răbdători şi viteji, şi celor ce pre toate pentru Dumnezeu le rabdă, şi îi cunosc folosul eiĭ cât iaste.

Sholiia 4. Numele Dumnezeu, care ellineaşte să zice *Theós*, să trage sau dela *theín*, care să zice „aleargă" şi „ocârmuiaşte pre toate"; ori dela *éthin*, care iaste „arde." Că Dumnezeu iaste foc carele mistuiaşte pre toată răutatea; ori dela graiul *theásthe,* care va să zică cum că veade pre toate. Că iaste văzătoriu neamăgit şi netăinuit al tuturor. Că veade pre toate mai nainte de facerea lor.

Sholiia 5. Păgân iaste şi cela ce s'au apropiiat de făgăduinţă şi o leapădă pre dânsa; păgân iaste încă şi cela ce nici s'au apropiiat, pentru nebuniia lui, dupre cuvântul: «Zis-au cel nebun întru inima sa: Nu iaste Dumnezeu». Fiindcă au cinstit pre zidirile lui Dumnezeu celui nezidit mai mult decât pre Ziditoriul.

Sholiia 6. Silă au numit pre obosirea trupurilor, pre carea o rabdă de voe ucenicii lui Hristos întru lepădarea voilor sale, şi a odihnii trupului, pentru păzirea poruncilor lui Hristos.

Sholiia 7. Fiindcă în firea cea cuvântătoare sânt legături, în partea cea mânioasă ádecă mâniia, iară în cea poftitoare întristarea. Cela ce au trecut preste acestea, de fire s'au lepădat.

Sholiia 8. În trei despărţeaşte pre cuvântul pocăinţii, şi deaca pentru nici unul nu să face de cela ce o ia asupră-şi, o pocăinţă ca aceasta cu totul netreabnică iaste. Însă să cuvine a aleage mai mult pre cea pentru al treilea chip, ádecă pentru cel mai de pre urmă. Că aceasta iaste şi mai fără de lenevire, şi de multă plată pricinuitoare celui ce o au căştigat. Că ori o ia asupră-şi pentru Împărăţiia Ceriurilor, ori pentru mulţimea păcatelor, ori pentru dragostea cea către Dumnezeu.

Sholiia 9. Pentru plânsul cel necontenit zice, că dupre sfântul bătrân cela ce au zis: Plânsul lucrează şi păzeaşte. Că iată şi al fericitei nepătimiri îl zice că iaste el pricinuitoriu.

Sholiia 10, a Sf. Isaiei. Deci să ne nevoim, fraţilor, împrotiva lenevirii, şi să rumpem acoperemântul întunearecului dela noi, care iaste uitarea, şi vom vedea pre lumina pocăinţii. Să ne căştigăm noaă pre Martha şi pre Maria, care sânt reaoapătimire şi plânsul. Care [stau] plângând înnaintea Mântuitoriului ca să le înviiaze pre Lazăr, ádecă pre mintea cea legată cu multe făşi ale voilor sale.

Sholiia 11. Eghípet gândit iaste întunecarea patimilor, întru care nimenea nu să pogoară deaca nu în foamete va cădea.

Alta. Nu te lenevi despre lucrare, că apoi să împuţinează cunoştinţa, şi foamete făcându-să, te pogori în Eghípet. Eghípet zic Părinţii pre voia cea trupească, carea ne pleacă pre noi spre odihna cea trupească şi învaţă pre mintea noastră mai dulce pătimitoare.

Sholiia 12. A şti să cuvine, cum că cela ce să leapădă de lume, deaca nu în viiaţa de obşte de voe va răbda întru supunerea şi ascultarea părinţilor, apoi fie

şi deosebi supt un povăţuitoriu, spre deprinderea şi învăţătura aleagerii şi a desluşirii gândurilor şi a duhurilor. Că aceasta prin povăţuirea lui Moisì şi prin a Îngerului, şi pre a lui Israil şi pre a lui Lot o însemnează. Dupre cum şi alt Părinte zice: Cum că deaca la celealalte meşteşuguri fără de povăţuitoriu cu nelesnire să deprinde ucenicul, apoi întru meşteşugul acesta al meşteşugurilor, câtă trebuinţă iaste de acesta.

Sholiia 13. Pre la multe locuri numeaşte pre silă, precum când zice: Monahul iaste silă a firii necontenită. Deci să poate a zice cum că obiceaiul întru deprindere să înfige, şi în fire, dupre cea zisă, să mută. Silă iaste a schimba şi a preface pre năravul cel de multă vreame. Pentru aceaia şi Domnul zice: Silitoare iaste Împărăţiia Ceriurilor.

Sholiia 14. Vârtoasă ádecă, pentru păzirea simţirilor, iară îngustă pentru osteneala şi obosirea trupului, şi pentru lepădarea cea cu amărăciune a năravurilor celor de multă vreame. Iară uşoară, pentru nădăjduirea cea către Dumnezeu, ori pentru sporirea cea mai de pre urmă şi pentru nădeajdea bunătăţilor celor ce vor să fie.

Sholiia 15. Nu tot cela ce să botează să mântuiaşte, ci cela ce face lucrurile lui Dumnezeu. Ádecă nu tot cela ce să tunde monah, ci cela ce păzeaşte pre ceale ce să cuvin monahilor.

Alta. Că au botezat Moisì în nor şi în mare. Au botezat şi Ioann, ca să creadă întru cela ce veniia după dânsul. Botează şi Iisus, dară întru Duhul Sfânt, spre lăsarea păcatelor. Acesta iaste Mântuitoriu. Dar fiindcă oarecarii să întorc iarăşi la a sa borâtură şi cad din mântuire, şi aceasta cu cale iaste a o zice.

Sholiia 16. Cela ce pentru răsplătire s'au lepădat de lume, de-a pururea de lucrarea cea dupre puteare să grijaşte, fiindcă socoteaşte că deaca el puţin să va lenevi, şi plata să va întâmpla a să împuţina.

Sholiia 17. Mi să pare că pre cei ce să leapădă de lume îi zice, şi cei ce ádecă cărămizi zidesc deasupra pietrilor sânt cei ce fără de supunere întru începuturi au făcut zidire de mari fapte bune, şi pentru căci sânt ei neiscusiţi întru nevoinţele ceale smerite ale supunerii, s'au biruit, şi pre zidire întru mai smerită şi mai slabă o au schimbat. Iară cei ce pre pământ stâlpi au întemeiat să asemenează cu cei ce îndată dintru începuturi la viiaţa sihăstrească şi pustnicească au venit. Pentru aceasta, fără de temelii fiind, să surpă. Iară cei ce pedestresc sânt carii pre drumul cel fără de mândrie al supunerii câte puţin s'au povăţuit şi nebiruiţi s'au făcut, ca unii ce au avut iscusinţa războaelor.

Sholiia 18. Întâmplătoare lepădări de lume zice pre ceale ce dupre întâmplare şi venirea asupră a oarecărora primejdii să fac. Iară fugari să numesc cei ce din patrie pentru vreo greşală să izgonesc. Deci când cineva dintru dânşii, în

vreun sat petrecând, s'ar întâmpla a să face împărătească încungiurare pre acolò, apoi i s'ar fi vestit că oarece rău împrotiva împăratului cugetă, cu sila ádecă ar fi poruncit să-l aducă pre dânsul la sineşi, dară cercându-l şi cunoscând cum că nimic împrotiva lui n'au greşit omul acela, şi din surgunie înnapoi îl va chiema, şi cu toate fealiurile de bunătăți îl va priimi, cât şi să cineaze împreună cu dânsul să-i poruncească. Şi o pildă ca aceasta îți arată ție pre fericitul Pavel, şi pre alții mulți carii fără de voe au întâmpinat pre Hristos, şi împreună cu dânsul au întrat, şi împreună au împărățit.

Sholiia 19. Unde iaste greotate de sarcini, acolò iaste trebuință şi de cela ce ajută, şi unde iaste tină a sufletului, acolò şi de lacrămi iaste trebuință.

Sholiia 20. Sănătate a sufletului iaste bună mireazmă a voii lui Dumnezeu; precum cu adevărat împrotivă, a cădea din voia cea bună iaste boală sufletului celui ce să săvârşaşte întru moarte. Vreadnic lui Dumnezeu te va face pre tine a nu lucra nimic nevreadnic de dânsul.

Sholiia 21. Cela ce priimeaşte cuvântul adevărului va priimi pre Dumnezeu. Că zice Domnul: Cela ce vă priimeaşte pre voi, pre mine mă priimeaşte.

Sholiia 22. Mintea ceaia ce să mişcă din îndreptare, află adevărul. Iară ceaia ce din patimă oarecarea – nu-l va nemeri pre dânsul.

Sholiia 23. Față a sufletului, pre puterile sufletului le-au zis, că din seamnele aşăzământurilor celor sufleteşti şi ale urmărilor noastre văd pre aşăzarea noastră vrăjmaşii noştri draci. Fiindcă nu dela sineşi cunosc pre cugetele noastre, ci ei pre singure meşterşugurile lor le samănă, şi aşteaptă aceaia, cu ce fealiu de aşăzare priimim bântuirile. Şi pre cei ce nu văd, îi facem pre dânşii să vază prin trândăviia noastră.

Sholiia 24. Mulți pre greutatea nevoinții văzindu-o, zic: Că Hristos bun şi uşor pre jugul său numindu-l, cum să silesc cei ce îl râdică? Neştiind, precum mi să pare, că celor ce către nădejdea odihnii şi a desfătării privesc, uşoare şi lesnicioase s'au zis, iară celor ce pre jos să târăsc – şi aspre şi neapropiiate. Că cela ce cu greu de dezlipit să află către ceale de jos, să sileaşte către suire. Aşa şi tânărul, pre toate mărturisindu-le că leau făcut, către viiața cea preadesăvârşit au greşit. Iară cela ce de toate s'au scuturat, uşor înnoată preste aerul acesta.

Sholiia 25. Bine iaste bărbatului când râdică jugul lui Hristos din tinereațele lui.

Sholiia 26. Către lucrarea fiiarberilor şi a patimilor, a mâniei zic, şi a poftii, ca cu nişte mâini prin lucrări ne trag pre noi răii draci.

Sholiia 27. Pre acestea oarecarii aşa prost citindu-le, şi fără de socoteală la nevoință pre sineşi dându-se, au obosit. Dar nu tuturor, ci celor putearnici şi

celor ce au pre trup sănătos, şi daru au luat întru acestea, pre acestea le legiuiaşte Părintele. Iară celoralalţi dupre puteare să-l robească pre dânsul, şi purtare de grijă de dânsul spre poftă să nu facă.

Sholiia 28. Cela ce fără de sfat să osteneaşte, cuprinzătoriu să sărăceaşte; iară cela ce cu nădeajde aleargă, îndoit bogat va fi.

Un iz[v]od Alexandrinesc aşa are:

Cărora nu iaste povăţuire, cad ca frunzele. Şi cei ce fără sfat să ostenesc, cuprinzătoriu vor sărăci. Iară cei ce cu nădejdea aleargă, îndoit bogaţi vor fi.

Alta. Nu te lepăda a te învăţa, măcar de şi foarte înţelept eşti, că iconomiia lui Dumnezeu mai folositoare iaste decât înţelepciunea noastră.

Alta. Nu bunul care ţi să pare că îl lucrezi socoteaşte-l că iaste bun, ci pre cel mărturisit de bărbaţi blagocestivi.

Sholiia 29. A piiarde ádecă pre ceale bune iaste leasne, iară a le căştiga, nu lesne. Că răutatea doi purtători de suliţe având, cumplit să obicinuiaşte a da războiu faptei bune, de aicea şi de acolò, prin covârşire râdicându-să asupră, şi prin lipsire. Iară fapta bună întru singură mijlocimea odrăslind, împrotiva amândurora războinicilor să sileaşte împrotivă a să lupta.

Sholiia 30. Şi iarăşi, deaca să vor uni doi, ádecă cela ce păcătuiaşte şi cela ce îl sfătuiaşte pre el să se depărteaze de lucrurile ceale reale, şi va asculta cel mustrat pre cela ce îl mustră pre el pentru tot păcatul, de care deaca vor ceare, să va da dela Dumnezeu lăsare celui ce au păcătuit; şi iarăşi, deaca să vor uni doi întru lucrurile ceale bune, orice vor ceare spre folosul lor, să va da lor dela Dumnezeu. Că voia celor ce să tem de El o va face, şi îi va izbăvi pre ei din multe necazuri.

CUVÂNTUL AL DOILEA

Pentru neîmpătimirea[1], ádecă nemâhniciunea.

Cela ce întru adevăr au iubit pre Domnul (1), cela ce întru adevăr pre Împărățiia ceaia ce va să fie a o dobândi au căutat (2), cela ce întru adevăr dureare pentru greşalele sale au avut, cela ce întru adevăr pomenire a muncii şi a Judecății céii veacinice au căştigat, cela ce întru adevăr frică de a sa eşire întru sineşi au luat, nu va mai iubi, nu va mai purta grijă, nu va mai griji de bani, nu de averi, nu de părinți, nu de slava vieții, nu de priiateni, nu de frați, cu totuluşi tot de nici un lucru pământesc. Ci pre toată prieteniia sa, pre toată împătimirea, pre toată grija cea pentru acestea scuturându-o şi urându-o, încă şi pre trupul său mai nainte de acestea, gol şi fără de grijă (3) şi fără de pregetare urmează lui Hristos, la Ceriu de-a pururea căutând, şi pre ajutoriul cel de acolò aşteptându-l, dupre Sfântul cela ce au zis: Lipitu-s'au sufletul mieu după tine[2]. Şi dupre altul, de-a pururea pomenitul, carele au zis: Iară eu nu am ostenit urmând ție, şi zioa ori odihna omului nu o am poftit, Doamne (Ier. 17: 16).

Ruşine preamare iaste ca cei ce pre toate ceale mai nainte zise le-am părăsit, după chiemarea noastră cu carea Domnul ne-au chiemat pre noi, şi nu omul, de vreun lucru a ne mai grijì, care nu poate să ne facă bine noaă în ceasul nevoii noastre, ádecă al eşirii. Că aceasta iaste ceaia ce o au zis Domnul, a să întoarce la ceale dinapoi, şi a nu să afla îndreptat întru Împărățiia Ceriurilor (Lc. 9: 62). (4)

---

[1] În gr. ἀπροσπαθεία, „ne-întru-pătimire", neîndreptarea către patimi, spre deosebire de ἀπαθεία, „nepătimire". Mitropolitul Varlaam traduce ἀπροσπαθεία prin „nepohtire" (Cf. *Leastvița sau Scara Raiului de Ioan Scărarul*, „Cuvântul a doa stepenă. Pentru nepohtire, adecă cum să cade călugărului să n-aibă pohtă rea nice spre un lucru", Ed. Trinitas, Iaşi, 2007, p. 73. (N. ed.)

[2] Ps 62: 9. (N. ed.)

Domnul nostru, pre leasne alunecarea noastră, a noilor începători, cunoscându-o, şi cum că, când împreună cu cei lumeşti petreacem sau ne întâlnim şi vorbim, cu lesnire iarăşi la lume ne întoarcem, zice cătră cela ce i-au zis lui, «Dă-mi voe ca să mă duc să îngrop pre tatăl mieu»: Lasă pre morţi să-şi îngroape pre ai săi morţi (Lc. 9: 59-60). (5)

Dracii, după lepădarea noastră de lume, deaciia pre cei milostivi şi înduraţi din mireani ne sfătuesc pre noi să-i fericim, iar pre înşine să ne ticăloşim, ca pre unii ce de toată fapta bună a acelora pre înşine ne-am lipsit. Iară scóposul vrăjmaşilor noştri iaste ca prin mincinoasă smerenie ori la lume să ne întoarcă pre noi, ori rămâind monahi, întru deznădăjduire să ne prăpăstuiască. Să poate a ticăloşì pre cei din lume pentru mândriia, şi să poate a-i defăima pre dânşii când nu sânt de faţă, pentru ca să scăpăm de deznădăjduire, şi ca pre nădeajde să o căştigăm.

Deci să auzim pre Domnul zicând cătră tânărul acela, carele mai toate poruncile le lucrase: Că încă una îţi lipseaşte, a-ţi vinde averile şi a le da săracilor, şi pre sineţi sărac a te face, priimind milostenie (Mt. 19: 21). (6)

Cei ce cu sârguinţă şi cu fierbinţeală voim să alergăm, cu minte să cercăm cum Domnul pre toţi cei ce petrec şi trăesc în lume morţi i-au osândit (7), zicând cătră oarecarele: Lasă pre mireanii cei morţi, pre cei cu trupul morţi (8) să-i îngroape.

Nimic n'au oprit pre tânărul acela bogăţiia de a să apropiia el la botez. Deci deşerţi s'au făcut oarecarii zicând că pentru botez Domnul au poruncit să-şi vânză el bogăţiia. Ajungă-ne noaă, spre preamare deplin adeverirea slavei céii preamari a rânduialii noastre, acest fealiu de încredinţare.

A căuta ni să cuvine cum cei ce petrec în lume, şi întru privegheri, şi în postiri, şi întru osteneale, şi întru reale-pătimiri petrec, după ce la viiaţa monahicească ca la un loc de lămurire şi de nevoinţă dela oameni să duc, pre cea mai de nainte nevoinţă a lor cea mincinoasă şi prefăcută nu o mai lucrează. (9)

Am văzut preamulte şi de multe fealiuri saduri ale faptelor bune de dânşii în lume răsădindu-se, şi ca de nişte noroiu ce curge pre jghiaburi de slava deşartă adăpându-se, şi de arătarea cea trufaşă prăşindu-se, şi de laude gunoindu-se. Dar însă după ce s'au răsădit în pământ pustiiu şi neumblat de mireni, şi lipsit de apa slavei deşarte şi puturoasă, îndată s'au uscat. Că nu au

fire sadurile ceale umede în locurile de iscusire ceale aspre şi neumezicioase să aducă roadă.

Cela ce pre lume o au urât (10), acesta de scârbă au scăpat. Iară deaca cineva către ceva din ceale văzute are împătimire (11), încă de scârbă nu s'au izbăvit. Că cum nu să va şi scârbi pentru lipsirea celui iubit?

Întru toate ádecă lucrurile de multă trezvire iaste noaă trebuinţă, dar mai mult întru aceasta cu priceapere a lua aminte ni să cuvine, mai nainte de celealalte. Pre mulţi am văzut în lume, prin grijile şi învăluirile şi îndeletnicirile şi priveghierile trupeşti scăpând de îndrăcirea trupului său, iară după ce întru toată negrijirea la viiaţa monahiceasca au venit, unii ca aceştea jalnic de mişcarea trupului s'au întinat. (12)

Să luăm aminte de înşine, ca nu cândva pre calea cea strâmtă şi necăjită zicând că umblăm, pre cea lată şi desfătată ţiindu-o ne-am rătăcit (13). Îngustă cale îţi va arăta ţie necazul pântecelui, starea cea de toată noaptea, măsura apei, lipsa pâinii, băutura necinstirii cea curăţitoare, îngânările, luările în râs, batjocoririle, tăiarea voilor sale, răbdarea împingerilor, necârtirea pentru defăimări, sila ocărilor, nedreptăţindu-te tare să rabzi, clevetindu-te să nu te îngreoezi, nimicnicindu-te să nu te mânii, osândit fiind să te smereşti (14). Fericiţi sânt cei ce pre calea căilor celor mai sus zise umblă (15), că a lor iaste Împărăţiia Ceriurilor.

Nimenea în Cămara de Mire cea cerească, purtătoriu de cunună nu va întra, deaca cu întâia, şi cu a doa, şi cu a treia lepădare nu să va lepăda de lume, ádecă cu cea a tuturor lucrurilor, şi a oamenilor, şi a părinţilor, şi cu tăiarea voilor sale: şi cu a treia lepădare, a slavei deşarte, carea urmează ascultării.

Eşiţi din mijlocul lor, şi vă deosebiţi, şi de necurăţiia lumii (16) nu vă atingeţi, zice Domnul (Is. 52: 11). Că cine dintru aceia au făcut minuni vreodată? Cine au înviiat morţi? Cine pre draci i-au gonit? Nimenea. Că acestea toate ale monahilor sânt plăţile şi celeanchiurile, pre care lumea a le încăpea nu poate. Că de ar fi putut, pentru ce ar mai fi fost nevoinţa, ádecă fugirea de lume?

Când dracii, după lepădarea de lume, prin pomenirea cea către părinţii şi fraţii noştri pre inima noastră o înfierbintează, atuncea noi cu rugăciunea să ne întrarmăm asupra lor, şi cu pomenirea focului celui veacinic pre înşine să

ne înfocăm, ca prin aducerea aminte de acesta, pre focul cel fără de vreame al inimii cu totul să-l stingem (17). Cela ce socoteaşte că cu neîmpătimire să află către orice fealiu de lucru, şi pentru lipsirea acestuia cu inima să scârbeaşte, unul ca acesta desăvârşit pre sine s'au amăgit (18).

Câți din tineri către dragostile trupurilor, şi către hrană cu îndrăcire să află, şi la viiața monahicească voesc să vie, cu toată trezvirea şi luarea aminte pre sineşi să se iscusească. Şi să se pleace ca de toată desfătarea şi vicleniia să se depărteaze, ca nu cumva să se facă lor ceale mai de pre urmă mai reale decât ceale dintâiu. (19)

Limanul şi de mântuire şi de primejdii iaste pricinuitoriu, şi acest lucru îl cunosc cei ce pre marea cea gândită o înnoată. Şi jalnică vedeare iaste a vedea pre cei ce în noian s'au mântuit, în liman cu corabiia s'au înnecat.

A doa treaptă iaste aceasta: cela ce alergi,
nu femeii, ci lui Lot urmându-i, fugi.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOILEA

Cel pentru neîmpătimirea.

Sholiia 1. Cela ce întru nepătimire şi întru milostivire neschimbat întru dragoste au stătut, acesta întru adevăr iubeaşte pre cel iubit. Iară a-şi pune mintea la prieteniile şi la grijile lucrurilor celor lumeşti iaste a să întoarce către acelea dintru care au eşit.

Sholiia 2, a marelui Vasilie. Să cuvine a să dezlega de legătura împătimirii vieții, cela ce voiaşte cu adevărat să urmeaze lui Dumnezeu. Iară acest lucru prin depărtarea cea desăvârşit, şi prin uitarea năravurilor celor vechi să isprăveaşte. Fiindcă deaca nu ne vom înstreina pre înşine şi de rudeniia cea trupească, şi de împărtăşirea[1] vieții, ca cum spre altă viiață cu aşăzarea mutându-ne, dupre cela ce au zis: Că a noastră petreacerea în Ceriuri iaste (Fil. 3: 20), cu neputință iaste să dobândim noi scóposul bunei plăceri céii către Dumnezeu, fiindcă Domnul cu hotărâre au zis aşa: Că fieştecarele din voi, carele nu să va lepăda de toate averile sale, nu poate să fie ucenic al mieu.

Sholiia 3. Deci lucrul ádecă cela ce povățuiaşte înnainte, de care mai ales să cuvine Creştinul cel adevărat a să dezgoli, sânt patimile răutății ceale împis-

---

[1] În text: ꙟпъртъмирѣ. (N. ed.)

trite şi de multe fealiuri, prin care să întină sufletul. Ci să cuvine, dupre al doilea cuvânt, şi pre lepădarea de averi să o isprăvească cela ce caută cătră viiața cea înnaltă. Căci multe ispite pricinuiaşte sufletului grija şi sârguința cătră lucrurile ceale materiialnice.

Sholiia 4. Lepădarea şi defăimarea a toatei prietenii, cu cuget smerit şi cu pocăință adevărată şi curată, faceri de bine sânt ale nevoii céii din vreamea eşirii din trup.

Sholiia 5. Că precum moare lumii cela ce de osebirile lumii pre taină fuge, aşa moare vieții cela ce poruncile vieții nu le face. Şi precum pentru că să face nemişcătoriu şi nelucrătoriu viețuitoriul, zicem că mort iaste, aşa şi pentru căci nu urmează vieții, prin lepădarea voilor sale, mort gândit şi iaste, şi să zice.

Sholiia 6. A-şi vinde averile şi a le da săracilor, şi a-şi râdica Crucea sa, şi a-i urma lui, Domnul au poruncit, arătându-ne noaă că a-şi tăia voia sa cineva, aceasta iaste a să mântui. Că auzind tânărul acela, s'au întristat foarte şi s'au dus. Că s'au învățat că nu iaste osteneală a-şi da averile sale săracilor, precum a-şi purta Crucea sa. Că a-şi da averile sale săracilor iaste o faptă bună, şi o face pre dânsa omul pentru ca să poarte Crucea, iară Crucea iaste stricare şi surpare a tot păcatul, şi naşte pre dragoste, şi fără de dragoste nu iaste nici Cruce. Că dintru a-şi tăia cineva voia sa căştigă pre neîmpătimire, şi dintru neîmpătimire vine cu ajutoriul lui Dumnezeu întru nepătimirea cea desăvârşit.

Sholiia 7. Simțit şi gândit, că de doaă ori s'au zis omorâre: iaste mort murind pentru nemişcarea şi nelucrarea; şi iaste mort, cela ce au murit cu sufletul, pentru căci nu urmează vieții.

Sholiia 8. Omoară-ți pre răutate, ca nu mort să te scoli, şi din moartea cea mică la cea mare să te muți.

Sholiia 9. Mincinoasă nevoință iaste ceaia ce pentru lauda oamenilor să face; iar ceaia ce cu cercarea Părinților să săvârşaşte iaste adevărată. Dupre cela ce zice: Că dela sinemi nu fac nimica. Care lucru, împreună cu aceaia că iaste desăvârşit, să păzeaşte şi de[1] slava deşartă.

Sholiia 10, a Sf. Maxim. Lume materiialnică zice Scriptura pre lucrurile ceale materialnice, şi luméni sânt cei ce întru acestea pre minte şi-o îndeletnicesc. Cătră carii şi zice mai cu înfruntare: Nu iubiți lumea, nici ceale din lume. Pofta ochilor şi trufiia vieții nu iaste dela Dumnezeu, ci din lume iaste, şi ceale deaciia înnainte.

Sholiia 11, a Sf. Isaac. Să nu socoteşti că singură căştigarea aurului şi a argintului iaste iubire de căştigare: ci şi tot oricare lucru întru care voia ta să spânzură.

Sholiia 12. Să face acest lucru din lenevire, din neluarea aminte, din mândrie, din rânduiala de sineşi şi din pă-

[1] În text: ɴє. (N. ed.)

răsirea pedepsitorilor, carea iaste primejdie a proestósului.

Sholiia 13. Căi numeaşte Scriptura pre faptele bune, şi mai mare decât toate faptele bune iaste dragostea. Pentru aceasta zice Apostolul: Şi încă cu covârşire cale vă arăt voaă, că ne pleacă a defăima pre toată materiia, şi căci nimic din ceale vremealnice nu cinsteaşte mai mult decât ceale veacinice.

Sholiia 14. Fiindcă necazurile şi primejdiile ucig pre dulcea pătimire, iară odihna o hrăneaşte şi o creaşte pre dânsa. Pentru aceasta fericiți sânt cei ce pre calea cea necăjită călătoresc.

Sholiia 15. Dupre însăş acest chip şi pre streinătate o hotărăsc Părinții, a banilor, a averilor, a trupurilor, a slavei şi a voii.

Sholiia 16. Nu căci s'au zidit şi s'au făcut omul să zice necurat, ci căci la voile sale s'au abătut. Şi necurat iaste înnaintea Domnului tot cel înnalt cu inima. Necurăție a lumii iaste iubirea de dulceți, iubirea de materii şi iubirea de slavă.

Sholiia 17. Foc nepotrivit şi deşert zice că iaste al poftii şi al împătimirii céii către rudenii şi către ceale din lume, care să aprinde şi ne arde pre noi, ca iarăşi întru împătimirea lor să rămânem: că foc bine potrivit iaste, care să aprinde de dragostea lui Dumnezeu.

Sholiia 18. Toată noima lucrului celui simțit, întru care să zăboveaşte mintea, negreşit arată că patimă are cineva către dânsul.

Sholiia 19. De desfătare, pentru curviia şi pentru întunecarea minții; iară de viclenie, pentru prihănirea.

Alta. De desfătare, pentru iubirea de sineşi, şi iubirea de materie, şi lăcomiia pântecelui, şi pentru patimile ceale ce să nasc dintru aceasta; iară de viclenie, pentru prihănirile, şi îndeletnicirile, şi pentru mândriia.

CUVÂNTUL AL TREILEA

Pentru streinătatea.

Streinătatea iaste părăsire neîntoarsă înnapoi a tuturor celor din patrie care lucrează împrotiva noastră împrotiva scóposului blagocéstiei[1] (1). Streinătatea iaste nărav neîndrăzneţ, înțelepciune necunoscută, priceapere nearătată, viiață ascunsă, scópos nevăzut, gând neivit, poftă de prostime, poftă de strâmtorare, pricină de dor dumnezeesc, mulțime de dragoste, lepădare de slava deşartă, adânc de tăceare.

Să obicinuiaşte oarecum şi gândul acesta, întru începuturi, necontenit şi cu întindere a supăra pre îndrăgitorii Domnului, ca cu un foc dumnezeesc; ádecă depărtarea de ai săi, prin scópos de prostime şi de necăjire îndemnând pre îndrăgitorii unui lucru bun ca acestuia. Însă pre cât iaste de mare şi vreadnic de laudă, dupre atâta de multă şi pre socoteala cea dreaptă o are. Că nu toată streinătatea cea desăvârşit făcută iaste bună (2).

Deaca tot prorocul iaste necinstit în patriia sa, dupre cum au zis Domnul (Mt. 13: 57), apoi să luom seama ca nu cumva să ni să facă noaă streinătatea pricină de slavă deşartă. Că streinătatea iaste despărțirea de toate, ca pre gând să-l facă nedespărțit dela Dumnezeu (3). Streinătatea iaste îndrăgitoare şi lucrătoare a plânsului celui nesățios. Strein iaste cela ce fuge de toată împrietenirea rudeniilor sale şi de a celor streini (4).

Sârguindu-te cătră singurătățire, sau cătră streinătate, nu aştepta pre sufletele ceale iubitoare de lume: căci furul iaste neînțeles. Mulți ispitindu-se să mântuiască pre cei trândavi şi lenevoşi, împreună au perit, focul, cu în-

[1] Traducere confuză. Mai exact: „Streinătatea iaste părăsire neîntoarsă înnapoi a tuturor celor din patrie care lucrează nouă cele protivnice scopului blagocestiei". (N. ed.)

târziiarea vremii, stingându-li-să. După ce ai priimit văpaia, aleargă, că nu ştii când să va stinge, şi întru întunecare te va părăsi pre tine.

De a mântui ádecă pre alții nu dela toți ni să ceare. Că zice dumnezeescul Apostol: Deci dar fieştecarele din noi, fraților, pentru sineşi va da cuvânt lui Dumnezeu (Rom. 14: 12). Şi iarăşi: Cela ce înveți, zice, pre altul, pre sineți nu te înveți? (Rom. 2: 21). Ca cum ar fi zis: Pentru alții ádecă nu ştiu, iară pentru înşine negreşit toți.

Înstreinându-te, păzeaşte-te de dracul cel încungiurătoriu, şi de dulceți iubitoriu, că streinătatea îi dă lui pricină. Bună iaste neîmpătimirea, dar streinătatea iaste maică aceştiia. Cela ce s'au înstreinat pentru Domnul nu mai are prietenii, ca să nu să arate că pentru patimi să rătăceaşte (5). Cela ce de lume te înstreinezi, să nu te mai atingi de lume, că au fire patimile iubitoare de întoarcere să fie.

Eva s'au izgonit fără de voe din Raiu, şi monahul de voe din patriia sa. Că aceaia ádecă iarăşi vrea să poftească pomul neascultării; iară acela primejdie dela rudeniile ceale dupre trup negreşit ar fi pătimit.

Fugi ca de un biciu de locurile greşalelor. Că rodul nefiind de față, nu-l poftim adeaseori.

Încă nici chipul acesta şi vicleşugul furilor să nu să tăinuiască de tine: că ne sfătuesc pre noi de mireni să nu ne despărțim, zicându-ne cum că multă plată vom lua noi deaca, văzând femeae, ne vom stăpâni pre înşine; cărora nu să cade a ne pleca, ci mai vârtos împrotivă a face.

Când dela rudeniile noastre la o vreame sau vremi ne-am fi depărtat, şi puțină oarecarea evlavie, sau umilință, sau înfrânare noaă înşine ne vom câştiga, atuncea deaciia gândurile deşărtăciunii (6) stându-ne de față noaă, ne îndeamnă să ne ducem iarăşi la patriia noastră, spre zidirea, zice, celor mulți, şi chipul, şi folosul celor ce privesc faptele noastre ceale fără de leage. Iară deaca sântem împărtăşiți şi de vreun cuvânt, şi de vreo supțire cunoştință, atuncea deaciia ca nişte mântuitori de suflete şi dáscali pre noi ne sfătuesc să fim întru însăşi lumea, ca pre ceale în liman adunate bine, în noian să le răsipim rău.

Nu femeii, ci însuşi lui Lot să ne sârguim a-i urma (7). Că sufletul care s'au întors de unde au eşit (8), ca sarea să va împuți, şi nemişcat deaciia rămâne.

Fugi de Eghípet fără de întoarcere înnapoi. Că inimile ceale ce s'au întors înnapoi acolò, pământul nepătimirii, ádecă Ierusalimul, nu l-au văzut.

Iaste cu putință întru începuturi, după ce am părăsit pre ale noastre pentru pruncia, şi desăvârşit ne-am curățit, către dânsele pentru folosul iarăşi a ne întoarce – poate că cu scópos, după ce ne-am mântuit, să mântuim pre alții oarecarii. Măcar că Moisì acela, văzătoriul de Dumnezeu, către mântuirea neamului celui de o seminție trimis fiind dela Dumnezeu, multe primejdii în Eghípet, ádecă în lume întunecări au avut.

Bine iaste a mâhni pre părinți, şi nu pre Domnul. Că acela ádecă şi ne-au zidit, şi ne-au mântuit: iară aceia de multe ori pre aceia pre carii i-au iubit, i-au pierdut, şi muncii i-au dat.

Strein acela iaste, carele şade, întru cunoştință, ca un de altă limbă între cei de altă limbă. (9)

Nu urând noi pre rudeniile noastre, sau locurile, ne depărtăm de dânşii – să nu fie! – ci de vătămarea ceaia ce dela dânşii ni să pricinuiaşte noaă fugind. (10)

Precum întru toate, şi întru bunătățile acestea ni să face noaă Hristos Dáscal, că să veade cum că şi el pre părinții cei dupre trup de multe ori lăsându-i, şi dela oarecarii auzind: Muma ta şi frații tăi te caută pre tine – îndată bunul nostru Domn şi Dáscalul urâciune nepătimaşă tăinuit au arătat, zicând: Maica mea şi frații miei aceia sânt, carii fac voia Tatălui mieu celui din Ceriuri (Mt. 12: 48).

Fie părinte al tău cela ce poate şi voiaşte la sarcina păcatelor tale împreună a să osteni, iară maică, umilința carea poate să te speale pre tine de întinăciune. Iară frate, cela ce împreună cu tine să osteneaşte şi împreună cu tine să întreace către alergarea cea de sus. Agoniseaşte-ți soție nedezlipită pre pomenirea morții. Iară fii ai tăi iubiți fie-ți suspinurile inimii. Căştigă-ți rob pre trup, iară priiateni ai pre Sfintele Puteri, care în vremea eşirii tale pot să te folosească pre tine, deaca priiateni ai tăi să vor face (11). Acesta-i neamul celor ce caută pre Domnul (Ps. 23: 6).

Dorul lui Dumnezeu au stins pre dorul părinților (12). Iară cela ce zice că pre amândoaă le are, s'au rătăcit pre sineşi, auzind pre cela ce zice: Nimenea poate la doi domni să slujască, şi celealalte (Mt. 6: 24) (13).

N'am venit, au zis Domnul, să arunc pace pre pământ, ádecă a părinților către fii, şi către frați, carii binevoesc să-mi slujască mie, ci luptă şi sabie (Mt. 10: 34), ca să despărțesc pre iubitorii de Dumnezeu, de iubitorii de lume, pre cei materialnici din cei nematerialnici, pre iubitorii de slavă, de cei smeriți cugetători. Că să veseleaşte Domnul de neunirea şi de despărțirea ceaia ce pentru dragostea cea către dânsul să face.

Vezi, vezi, ca nu cumva toate umplute de ape să se arate ție, pentru împătimirea cea către rudeniile tale ceale iubite, şi împreună cu potopul pricirii să te duci. Să nu-ți fie milă de lacrămile părinților şi ale priiatenilor: iară de nu, vei lăcrăma veacinic.

Când te vor încungiura pre tine ca nişte albine, iară mai vârtos ca nişte vespi, făcând plângere pentru tine rudeniile tale, atuncea numaidecât către moarte şi către faptele tale pre ochiul sufletului tău fără de întoarcere înnapoi întinde-l. Ca să poți pre osteneală cu osteneală a o lepăda dela tine. (14)

Că să făgăduesc noaă cu vicleşug cei ai noştri, şi nu ai noştri (15), că pre toate ceale iubite le vor lucra; iară scóposul lor iaste să facă împiedecare drumului nostru celui preabun, apoi aşa deaciia către scóposul lor pre noi să ne tragă.

Depărtarea de locurile noastre fie-ne în părțile ceale mai lipsite de mângâiare, şi mai fără de slavă deşartă, şi mai smerite. Iară deaca nu, cu patimă zburăm.

Ascunde-ți neamul tău cel bun, şi slava ta cea bună nu o arăta, ca nu cumva să te afli altul ádecă cu trupul, şi altul cu lucrurile să fii. (16)

Nimenea s'au dat pre sineşi atâta la streinătate, ca marele acela carele au auzit: Eşi din pământul tău, şi din rudeniia ta, şi din casa tătâne-tău (Fac. 12: 1) – cu toate că la pământ de altă limbă şi vărvăresc era chiemat. (17)

Uneori pre oarecarele, după ce s'au înstreinat ca marele acesta, Domnul mai mult l-au slăvit. Însă deşi iaste slavă de Dumnezeu dată, bine iaste prin pavăza smereniei a ne întoarce despre dânsa.

Când dracii, ca pentru o mare ispravă, pentru streinătate ne laudă pre noi, sau şi oamenii, atuncea noi gândire de cela ce pentru noi din Ceriu pre pământ s'au înstreinat să luom întru înşine, şi ne vom afla pre înşine cum că în veacul veacului nu putem să împlinim aseamenea.

Cumplită iaste împătimirea cea către oarecarii dintru ai noştri, sau şi din cei streini, carea poate câte puţin către lume să ne tragă pre noi, şi focul umilinţii noastre desăvârşit să-l răcească.

Precum cu neputinţă iaste cu un ochiu ádecă la Ceriu, iară cu unul la pământ a căuta, aşa de cu neputinţă iaste ca cela ce desăvârşit de toţi cei ai săi, şi nu ai săi, cu gândul şi cu trupul nu s'au înstreinat, a nu să primejdui cu sufletul.

Cu osteneală şi cu trudă multă să îndreptează întru noi obiceaiu bun şi cu bună aşezare. Şi cel cu osteneală şi cu vreame multă isprăvit, cu putinţă iaste ca întru o cirtă de vreame să se piiardă. Că strică pre obiceaiurile ceale bune vorbirile ceale reale şi lumeşti, şi neîmpodobite. (18)

Cela ce cu cei din lume după lepădarea de lume împreună petreace, sau aproape de dânşii iaste, negreşit ori în laţurile lor va cădea, ori pre inima sa întru cugetarea cea pentru aceştea îşi va întina, ori neîntinându-şi, dar pre cei întinaţi osândindu-i, şi el împreună cu dânşii să va întina. (19)

PENTRU VISURILE CEALE CE URMEAZĂ NOILOR ÎNCEPĂTORI

Cum că mintea ádecă a cunoştinţii noastre iaste cu totul nesăvârşită, şi de toată necunoştinţa plină, şi a ascunde nu iaste cu putinţă. Că gâtlejul ádecă pre bucate le aleage, iară auzul pre noime le cunoaşte, şi pre neputinţa ádecă a ochilor o au arătat soarele; iară pre necunoştinţa sufletului o au arătat graiurile. Însă legea dragostei şi către ceale mai presus de puteare iaste silitoare. Deci socotesc – că nici hotărăsc – cum că cu urmare iaste ca după cuvintele ceale pentru streinătate, iară mai vârtos între dânsele, puţine pentru visuri să povestim, cât nici de vicleşugul acesta al vicleanilor draci să nu fim noi neînvăţaţi.

Visul (20) iaste mişcare a minţii întru nemişcarea trupului (21). Nălucirea iaste amăgire a ochilor când doarme mintea. Nălucirea iaste uimire a minţii când trupul iaste deştept. Nălucirea iaste vedeare neipostăsuită.

Pricina pentru carea, dupre rânduiala cuvintelor ceaia ce au apucat mai nainte, am voit să grăim pentru visuri, iaste preaarătată. Când – după ce am fi

părăsit noi, pentru Domnul, casele noastre şi pre ai noştri – streinătății, pentru dragostea lui Dumnezeu, ne-am vinde pre înşine, atuncea deaciia dracii prin visuri a ne turbura pre noi să ispitesc, pre rudeniile noastre arătându-ni-le în visuri, ori cum că plâng, ori cum că mor, ori cum că pentru noi sânt ținuți de oarecarii şi strâmtorați. Deci cela ce creade visurilor, asemenea iaste celui ce aleargă după umbra sa şi să ispiteaşte pre aceasta a o ținea.

Dracii slavei deşarte în visuri sânt proroci, fiindcă pre ceale ce vor să fie ca nişte preavicleani[1] le semuesc, şi pre acestea mai nainte le vestesc noaă. Videniile, după ce s'au împlinit, noi ne-am spăimântat, şi ca unii ce am fi aproape deaciia de darul cel mai nainte cunoscătoriu, să ne înnălțăm cu gândul.

Întru cei ce să pleacă dracului acestuia, de multe ori s'au făcut proroc; iară întru cei ce îl defaimă pre dânsul, de-a pururea au mințit. Că duh fiind, pre ceale ce sânt înlăuntrul aerului acestuia le-au văzut, şi înțelegând pre cineva că moare, prin vis întru cei mai uşori de minte au prorocit.

Dracii nimic din ceale ce vor să fie din mai nainte cunoştința nu ştiu: fiindcă şi vrăjitórii ar fi putut să ne spue noaă mai nainte pre moarte.

Întru Îngerul luminii, şi în chip de mucenici de multe ori să prefac şi să schimbă dracii, şi pre noi cum că ne apropiem la dânşii în somn ne-au arătat; şi după ce ne-am deşteptat, întru bucurie şi întru mândrie ne-am cufundat. Iară ție acesta să-ț fie semnul rătăcirii: că munci şi judecăți şi despărțiri îți arată îngerii, şi după ce ne-am deşteptat, încutremurați şi mâhniți ne lucrează.

Când în visuri vom înceape a ne pleca dracilor, atuncea deaciia şi deştepți fiind noi ne batjocoresc. Cela ce visurilor să încreade, cu totul iaste neiscusit, iară cela ce tuturor nu creade, acesta filosof iaste.

Tuturor celor ce îți vestesc ție muncă şi judecată creade numai: iară deaca deznădăjduirea te supără pre tine, şi acestea dela draci sânt.

Al treilea iaste drumul cel întocma numărat cu TROIȚA: Cela ce te-ai suit pre dânsul, să nu cauți nici în dreapta, nici în stânga.

[1] În text: **прѣвиклѣни.** (N. ed.)

SHOLII LA CUVÂNTUL AL TREILEA

Cel pentru streinătate.

Sholiia 1. Ádecă de rudenii, de averi, de bani, de bucate, de patimi, de mândrii, de locuri, de slavă şi de cealealalte.

Alta. Strein iaste cela ce cu mintea afară s'au făcut de toate ceale lumeşti.

Alta, a Sf. Isaac. Strein iaste acela de carele streine sânt ceale ale lumii.

Alta, a Sf. Isaiia. Deaca te vei înstreina pentru Dumnezeu, să nu voeşti a te amesteca pre sineţi cu cei din locul acela, nici pre cuvântul tău să nu-l amesteci cu dânşii. Că de folos iaste ţie nicidecum a fi cu rudeniile tale ceale dupre trup mai mult.

Sholiia 2. Când cela ce să înstreinează va înceape a-şi descoperi neamul cel bun, şi a-l da la iveală, şi cinste a căuta, şi a să mândri, o streinătate ca aceasta nu iaste bună.

Sholiia 3. Prin despărţirea de toate, pre patimile ceale înlăuntru sălăşluite le goneaşte, şi atuncea să face nedespărţit de Dumnezeu. Iară patimile fiind de faţă, nu iaste mult folosul cel din streinătate.

Sholiia 4. Ale sale, ádecă pre voile sale le zice, şi pre rudeniile ceale dupre trup, iară streine pre ceale dinafară, ádecă bani şi averi: de care cineva înstreinându-să şi fugind, cu întemeiare şi pre calea cea gândită carea către mântuire duce călătoreaşte.

Sholiia 5, a Sf. Maxim. Deaca la puţină vreame pre pricinile patimilor tăindu-le, întru vederile ceale duhovniceşti ne-am îndeletnici, şi întru dânsele de-a pururea am petreace, pre însăşi aceasta avându-o lucru, cu lesnire iarăşi la patimile trupului ne abatem, nimic alt de acolò căştigând, decât cunoştinţă goală cu trufie, al căriia sfârşitul şi al însăşi cunoştinţii céii puţine iaste mândriia, şi întunecarea, şi abaterea cea desăvârşit a minţii spre ceale materiialnice.

Sholiia 6. A să părea cuiva că iaste, nu lasă pre a fi cu adevărat. Deci deşertăciunea neînfiinţare şi iaste, şi să zice. Iară gândurile deşertăciunii sânt ceale ale trufiei, care iubitori de arătare şi iubitori de slavă ne fac.

Sholiia 7. Iubirea de ai săi pre femeaia lui Lot stâlp o au făcut. Iubirea a celor streine pre Isav de întâele naşteri l-au lipsit. Iubirea voilor, pre oasele norodului în pustie le-au aşternut. Iubirea de avuţii, pre Iezavel o au ucis. Iubirea banilor, pre Iuda vânzătoriu l-au lucrat. Iar cela ce s'au înstreinat de unele ca acestea, au aflat cu adevărat pre cortul cel iubitoriu de streini, şi viiaţa lui Avraam celui ce s'au înstreinat.

Sholiia 8. Vezi cum nu către lucruri s'au făcut întoarcerea, ci numai către pricinile lucrurilor înţeleagerea i s'au apropiiat. Pentru aceaia şi s'au osândit. Că nu în Eghípet, ci în locurile ceale

din prejurul Eghípetului mintea norodului s'au pogorât.

Sholiia 9. Strein iaste acela carele, între cei de o limbă, şade precum şade ádecă cel de altă limbă, ádecă cela ce pre alta, şi nu pre aceaiaşi limbă şi glas îl are cu cei de altă limbă, şi nu de o limbă. Şi şade întru simțire, care lucru iaste a nu să judeca pre sineşi vreadnic de a grăi, şi împreună cu oarecarii a vorbi. Şi acestea sânt ale Părinților celor înnalți.

Sholiia 10. Urâciunea iaste aşezemânt ascuns îngreuiat, cătră oarece lucru din ceale scârbicioase. Sau urâciunea iaste înstreinare de cătră lucrul cel grețos şi întoarcere de cătră cei ce ne-au scârbit. Deci pentru nici una dintru acestea să face depărtarea cea de ai săi a monahilor.

Sholiia 11. Priiateni căştigă-ți nu pre toți cei ce voesc, ci pre cei ce sânt vreadnici firii tale.

Sholiia 12. Dorul iaste fierbințeală înlăuntru aşezată prin focul doririi de cel iubit.

Alta. Dorul iaste întindere a iubirii carea iaste înjugată şi unită cu cel iubit.

Sholiia 13. Deaca eşti mirean, întru petreacerea bunătăților celor lumeşti petreci, iară deaca eşti monah, întru lucrurile întru care fac vitejie monahii petreci. Iară deaca întru amândoaă voeşti să petreci, apoi dintru amândoaă vei cădea.

Sholiia 14. Cela ce pre ceale mari le voiaşte, nu să îndeletniceaşte întru ceale mai proaste.

Alta. Iubind pre ceale ce să cuvin, nu vei iubi pre ceale ce nu să cuvin.

Alta. Osteneală osteneaşte-te cu bună osteneală, ca să poți a scăpa de ostenealele deşartelor osteneale.

Sholiia 15. Ai noştri ádecă sânt părinții cei dupre trup, pentru rudeniia trupului: iară nu ai noştri, că nu ne ajută la scóposul nostru cel de Dumnezeu cinstitoriu.

Sholiia 16. Ca nu cumva pre bunul neam cel trupesc, faptele ceale fără-de-leage să-l vădească cum că iaste mincinos.

Alta, a lui Marco Pustnicului. Nu te răzăma de bun-neamul trupului, că omul cel trupesc nu priimeaşte pre ceale ale Duhului.

Sholiia 17. Când vei auzi pre Domnul zicând cum că «cela ce nu să leapădă de toate ceale ce sânt împreună cu dânsul, nu iaste vreadnic de mine», nu numai pentru bani înțeleage cea zisă, ci şi pentru toate lucrurile răutății. Nimenea, zice, ostăşindu-să, să împleticeaşte cu negoțătoriile vieții. Că cela ce împreună cu îndeletnicirea voiaşte să biruiască patimile, asemenea iaste cu cela ce să apucă şi să ispiteaşte cu văpae să stingă aprinderea.

Sholiia 18. Vorbiri lumeşti au zis pre ceale din lume. Iară fără de podoabă le-au zis pre dânsele pentru căci sânt urâte şi vătămătoare celor ce fug de lume.

Sholiia 19. Dupre chipul acesta şi pustiia de multe ori, uneori ádecă celor ce fug să face folositoare, iară alteori celor putearnici. Celor ce fug ádecă, ca să nu să afle materie să le crească patimile lor, iară celor putearnici, ca să nu fie totdeauna în mijloc între materiia păcatului, şi să cadă în războaele vicleanului.

Sholiia 20. Deosebire a videniei şi a visului aşa vei înțeleage: Videniia iaste ceaia ce mai ca întru simțire în somn să veade. Iară visul iaste care în somn să năluceaşte.

Sholiia 21, a mar[elui] Vasilie. Nemişcare pre liniştire o zice. Că în şase fealiuri mişcarea înțelegându-să – a neamului, a stricăciunii, a creaşterii, a schimbării, a scăderii şi a schimbării locurilor – întru nici una dintru acestea trupul să arată lipsit. Ci să linişteaşte mai vârtos dormind, şi iaste nemişcat, mişcat. Aceaia ádecă dupre fire fiind, iară aceaia pătimindu-o.

Alta, a lui Diadoh. Pentru aceaia că iaste bine a nu ne pleca nici unii videnii nicidecum, fie-ne noaă spre pildă a lucrului robul carele de stăpânul său noaptea, şi după multă ducere, înnaintea ogrăzilor casii chiemat fiind, nicidecum n'au voit să-i deşchiză uşele. Că să temea ca nu asemănarea glasului răpindu-l pre el, să-l facă vânzătoriu al lucrurilor celor ce dela dânsul i s'au încredințat. Asupra căruia, după ce s'au făcut zio, nu numa nu s'au mâniiat domnul lui, ci şi de multe laude l-au învrednicit, căci şi pre însăşi glasul stăpânului său amăgire l-au socotit că iaste, nevrând nicidecum ceva din lucrurile lui să piiardă.

CUVÂNTUL AL PATRULEA

Pentru fericita şi de-a pururea pomenita ascultare.

Cătră nevoitorii şi pătimitorii lui Hristos (1) deaciia, mergând înnainte cuvântul nostru, cu bună întocmire au ajuns. Că mai nainte ádecă de tot rodul povăţuiaşte floarea, şi mai nainte de toată ascultarea streinătatea – ori a trupului, ori a voii. Că cu aceaste doaă fapte bune, ca cu nişte doaă aripi de aur, cătră Ceriu fără de pregetare să sue cuvioasa. Şi poate pentru dânsa oarecarele priimitoriu de Duh dulce au cântat: Cine îmi va da mie, zicând, aripi ca de porumbiţă (Ps. 54: 7), şi voiŭ zbura prin lucrare, şi mă voiŭ odihni prin vedeare şi prin smerenie?

Nici pre chipul acesta, de [ţi] să pare[1], al vitejilor acestora luptători să-l treacem alăturea cu cuvântul, de a-l face prea arătat, şi cum ţin pavăza credinţii céii cătră Dumnezeu, şi cătră iscusitoriul, printr'însa, ca cum am zice, tot gândul necredinţii sau al strămutării dela sineşi împingându-l, şi pre sabiia Duhului întinzindu-o necontenit; şi pre toată voia lor carea să apropie de dânşii ucigându-o, şi cu platoşe de fier ale blândeaţii şi ale răbdării îmbrăcându-se, pre toată ocara, şi îmboldirea, şi împungerea dela sineşi printr'însele împingându-le. Au încă şi coif[2] de mântuire pre acoperământul înnaintestătătoriului cel prin rugăciune. Şi nicidecum stau cu amândoaă picioarele împreună, ci pre unul ádecă la slujbă întinzându-l, iară pre celalalt spre rugăciune nemişcat avându-l (2).

Ascultarea iaste lepădare cu totul desăvârşit de sufletul său, carea prin trup cu lucrul să arată. Ori poate aminterlea, ascultarea iaste omorâre a mădulărilor întru cugetare vie. (3)

Ascultarea iaste mişcare necercată, moarte de bunăvoe, viiaţă neiscoditoare, primejdie fără de grijă, necugetat răspuns cătră Dumnezeu, neteamere de moarte, înnotare fără de primejdie (4), călătorie ce doarme.

---

[1] Gr. εἰ δοκεῖ, „dacă vrei", „dacă binevoieşti". (N. ed.)

[2] În text: коιоф. (N. ed.)

Ascultarea iaste mormânt al voii, şi înviiare a smereniei. Nu grăiaşte împrotivă, nici desluşaşte mortul întru ceale bune şi întru ceale ce să par reale. Că cela ce ş'au omorât cu blagocéstie sufletul său, pentru toate va da răspuns (5). Ascultarea iaste lepădare a socotealii întru bogăţie de socoteală şi de desluşire (6).

Începutul ádecă al omorârii, şi al voii sufletului, şi al mădulărilor trupului, iaste dureare; iară mijlocul uneori ádecă dureare, iară alteori nedureare; iară sfârşitul iaste toată nesimţire deaciia şi nemişcare de dureare. Atuncea să veade pătimind dureare şi durându-l, mortul acesta fericitul ce viiază, când să va vedea pre sineşi făcându-şi voia sa – temându-să de purtarea osândii sale. (7)

Câţi cătră măidanul de luptă (8) al mărturisirii céii gândite v'aţi apucat a vă dezbrăca; câţi pre jugul lui Hristos pre grumazii voştri a-l râdica voiţi; câţi de acum înnainte pre sarcina voastră pre grumazul altuia a o pune vă sârguiţi; câţi pre vinderile voastre de voe a vi le scrie vă sârguiţi, şi în locul acelora, slobozenie a vi să scrie voaă voiţi; câţi cu mâinile altora înnălţaţi fiind şi înnotând treaceţi marele acesta noian: cunoaşteţi că pre o scurtă oarecarea şi aspră cale v'aţi apucat a umbla, carea numai o singură rătăcire întru sineşi are, şi aceasta rânduiala-de-sineşi să numeaşte. Că cela ce cu totul s'au lepădat de aceasta şi întru ceale ce să par că sânt bune şi duhovniceşti şi lui Dumnezeu plăcute, mai nainte de a umbla au ajuns (9). Că ascultarea iaste neîncredinţare luişi întru toate ceale bune, până la sfârşitul vieţii (10).

Vrând întru Domnul a pleca grumazul nostru, cu scópos ádecă şi cu pricină de smerită-cugetare, şi chiar şi cu adevărat pentru mântuirea noastră întru Domnul altuia a o încredinţa, mai nainte ádecă de întrare, de iaste la noi vreo isteţime şi vreo priceapere, să aleagem şi să judecăm pre ocârmuitoriul, şi să-l cercăm, şi ca aşa să zic, să-l ispitim. Ca nu la corăbiiariu ca la un cârmaciu, şi la bólnav ca la un doftor, şi la pătimaş ca la un nepătimaş, şi în noian ca în liman căzând, gata să ne aflăm noaă înşine spargere şi înnecare de corabie (11). Iară după întrarea deaciia în măidanul blagocéstiei şi al supunerii, nicidecum pre bunul nostru puitoriu de nevoinţă întru ceva să-l mai judecăm şi să-l mai cercăm, măcar de şi vom vedea întru dânsul poate ca întru un om

mici oarecare greşale. Iară de nu, nimic din supunere noi, cei ce îl judecăm, nu ne folosim. (12)[1]

Toată nevoia iaste ca cei ce voesc a ţinea şi a avea totdeauna cătră înnainte-stătătorii credinţă neîndoită, pre isprăvile acestora întru inima lor neştearse şi de-a pururea pomenite să le păzească, ca în vremea când dracii necredinţă întru noi cătră dânşii vor sămăna, dintru ceale întru noi de-a pururea pomenite să le astupăm gurile lor. Că pre cât înfloreaşte întru inima noastră credinţa, dupre atâta şi trupul să sârguiaşte întru slujbă. Iară după ce întru necredinţă să va potecni, au căzut. Că cu adevărat, lucrul cela ce nu iaste din credinţă, păcat iaste.

Când gândul tău te sfătuiaşte ca să cerci şi să osândeşti pre povăţuitoriul, ca despre o curvie sái despre aceasta: nicidecum şarpelui acestuia să-i dai slobozenie, nici loc, nici întrare, nici început. Ci zi cătră bălaurul acesta: O, amăgitoriule, nu eu pre a începătoriului mieu, ci el pre judecata mea asupră-şi o au priimit. Nu eu al aceluia, ci el al mieu judecătoriu s'au făcut.

Părinţii ádecă pre cântarea de Psalmi armă, iară pre rugăciune zid, iară pre lacrăma cea fără de prihană scăldătoare hotărăsc cum că iaste, iară pre fericita ascultare mărturisire o au judecat (13), fără de carea nimenea din cei pătimaşi nu va vedea pre Domnul. (14)

Ascultătoriul însuşi el pre hotărâre asupra sa şi-o scoate. Că deaca ádecă pentru Domnul desăvârşit va asculta, deşi nu i să va părea desăvârşit, cu toate acestea de osânda sa s'au dezbrăcat; iară deaca întru oarecare lucruri voia sa îşi împlineaşte, deşi i să va părea că ascultă, el însuşi asupră-şi îşi poartă sarcina (15). Însă deaca n'au încetat înnainte-stătătoriul mustrându-l pre el, bine ar fi fost; iară deaca au tăcut, nu am ce să zic. (16)

Cei ce întru prostime să supun întru Domnul, bun drum săvârşesc, nepornind asupra loruşi, prin iscodirea cea cu deamăruntul, pre vicleniia dracilor. (17)

Mai nainte de toate să ne mărturisim bunului nostru judecătoriu, şi numai; iară deaca va porunci – şi tuturor. Că ranele la iveală dându-se, nu vor spori spre mai rău, ci să vor vindeca.

[1] Am schimbat numerotarea sholiilor 12-13 din original pentru a corespunde cu conţinutul textului. (N. ed.)

Mergând eu oareunde întru o viiaţă de obşte, am văzut înfricoşat divan al unui bun Judecătoriu şi Păstoriu. Că s'au întâmplat, fiind eu acolò, de s'au apropiiat oarecarele din rânduiala tâlhărească la petreacerea monahicească, căruia bunul acela Păstoriu şi Doftor i-au poruncit ca în şapte zile să-şi căştige toată odihna spre singură privirea aşezării céii din locul acela. Iară după a şaptea zi (18), chiemându-l pre el deosebi Păstoriul, l-au întrebat de îi iaste lui cu plăceare a-şi face sălăşluirea împreună cu dânşii. Şi după ce l-au văzut pre el învoindu-să cu toată adeverirea, iarăşi l-au întrebat: Ce lucru necuvios s'au lucrat de dânsul în lume? Şi după ce l-au văzut pre el împreună cu cuvântul pre toate cu sârguinţă mărturisindu-le, iarăşi ispitindu-l, au zis cătră dânsul: Te voesc pre tine, zice, ca înnaintea tuturor fraţilor pre acestea să le arăţi (19). Iară el, cu adevărat păcatul său urându-l (20), şi pre toată ruşinea defăimându-o, fără de îndoire s'au făgăduit: Şi de voeşti, au zis, şi în mijlocul cetăţii lui Alexandru.

Apoi au adunat Păstoriul în bisearică pre toate Oile sale, care era la număr trei sute treizeci, şi când să săvârşiia dumnezeiasca slujbă, că era Duminecă zioa, după împlinirea Evangheliei, aduce înlăuntru deaciia pre osânditul cel fără de prihană acela, de oarecarii din fraţi târându-să, şi cu măsură bătându-să, şi cu mâinile înnapoi legat fiind, şi cu sac de păr îmbrăcat, şi cu cenuşă pre cap presărat, cât şi din însăşi privirea toţi spăimântându-se, îndată cu plângere au strigat. Că nu ştiia nimenea lucrul cela ce să făcea. Apoi după ce aproape de uşile bisericii au ajuns, sfinţitul acela Cap al iubitoriului de om au strigat cătră dânsul cu mare glas: Stăi, că nevreadnic eşti de întrarea cea de aicea.

Deci spăimântându-să de glasul Păstoriului care din oltariu s'au adus cătră dânsul – că socotea, dupre cum mai pre urmă cu jurământuri ne-au încredinţat, cum că nu de om, ci de tunet glas au auzit – au căzut ádecă îndată pre faţa sa, încutremurat făcându-să, şi tot de frică clătindu-să. Deci jos fiind, şi pardoseala cu lacrămi udându-o, i s'au poruncit iarăşi dela minunatul doftor, cela ce întru toate pre mântuirea lui o lucra, şi chip de mântuire şi de smerenie lucrătoare tuturor da, să spue pre toate ceale lucrate de dânsul dupre feliul lor înnaintea tuturor. Iară el cu frică îşi mărturisiia pre toate câte una, care pre tot auzul îl spăimânta, nu numai pre ceale trupeşti dupre fire, şi afară

de fire, cu viețuitoare cuvântătoare şi cu necuvântătoare: ci şi până la vrăjitorîi, şi ucideri, şi altele, care nu iaste cu cuviință a le auzi, sau scrisorii a le da. Deci după ce s'au mărturisit, au poruncit îndată să se tundă, şi împreună cu frații să se numere (21).

Iară eu de înțelepciunea Cuviosului aceluia minunându-mă, l-am întrebat deosebi: Pentru ce un chip ca acesta strein au făcut? (22) Iară adevăratul doftor: Pentru doaă aceastea – au zis; cea întâiu ádecă, ca pre însuşi cela ce s'au mărturisit, prin ruşinea ceastă de față, de ceaia ce va să fie să-l izbăvesc, care lucru şi s'au făcut. Că nu s'au sculat dela pământ, o, frate Ioanne, până ce lăsare a tuturor păcatelor sale n'au dobândit. Şi nu nu creade: Că oarecarele frate din cei ce era acolò au îndrăznit cătră mine, zicând: Că vedeam, zice, pre oarecarele înfricoşat, ținind o hârtie scrisă şi un condeiu. Şi îndată când spunea păcatul cela ce zăcea jos, pre acesta acela cu condeiul îl ştergea, şi dupre cuviință. Că zis-am: Mărturisi-voiŭ, zice, asupra mea fărădelegea mea Domnului, şi tu ai lăsat păgânătatea inimii meale (Ps. 31: 5). Iară a doa, fiindcă am pre oarecarii ce au greşale nemărturisite, şi pentru aceasta deaciia şi pre aceia spre mărturisire îi îndemn, fără de carea nimenea lăsare nu va dobândi.

Şi altele multe încă şi vreadnice de minunare, şi vreadnice de pomenire am văzut la Păstoriul acela, de-a pururea pomenitul, şi la turma aceaia. Dintru care pre ceale mai multe mă voiŭ ispiti arătate voaă a le face. Că am petrecut la dânsul nu puțină vreame, urmând[1] petreacerea lor, şi de aceasta foarte mult spăimântându-mă, cum pământeştii aceia pre cei cereşti îi urma. Că legătură nedezlegată de dragoste la dânşii era legată. Şi lucrul cel mai minunat era că de toată îndrăzneala şi deşarta cuvântare era izbăviți. Şi mai nainte de toate la aceasta să nevoia, ca să nu rănească ştiința fratelui întru ceva. Iară de s'ar fi arătat cineva cândva urâtoriu de altul, pre acesta Păstoriul în Mănăstirea cea osebită ca pre un osândit îl surgunea. Că odată oarecarele din frați, fiindcă au osândit pre aproapele său cătră dânsul, îndată Preacuviosul au poruncit să fie el izgonit afară, zicând cum că nu sloboade să fie în Mănăstire diiavol văzut şi nevăzut.

[1] În text: оуламжнд. (N. ed.)

Am văzut eu la cuvioşii aceia lucruri cu adevărat folositoare şi vreadnice de minune. Frăţime dupre Dumnezeu împreună adunată şi împreună legată, minunată având şi pre lucrare şi pre vedeare. Că atâta să străjuia pre sineşi întru lucrurile ceale dumnezeeşti, şi să strujiia întru isprăvi, cât mai nu avea ei trebuinţă de aducerea-aminte a înnainte-stătătoriului. Ci cu de sineşi aleasă voire, unii pre alţii, cătră dumnezeiasca priveghiiare să deştepta. Că era la dânşii cuvioase oarecare şi dumnezeeşti iscusiri, hotărâte şi cugetate şi înfipte. Că de s'ar fi întâmplat ca cineva dintru dânşii cândva, nefiind de faţă înnainte-stătătoriul, a începe ocărâri, sau osândire, sau cu totul deşartă cuvântare (23), cu amelinţare necunoscută alt oarecarele frate aducându-i aminte, pre taină îl contenea. Iară deaca poate şi nu ar fi simţit, deaciia puindu-i metanie cela ce i-au adus aminte, să ducea. Şi era la dânşii, de ar fi fost trebuinţă să grăiască, neîncetată şi necontenită împreună-grăire, aducere-aminte de moarte şi gândire la judecata cea veacinică.

Nu voiŭ tăcea de a vă povesti voaă pre preaslăvita ispravă a făcătoriului de bucate al celor de acolò. Că văzându-l pre dânsul de-a pururea având întru slujba sa adunarea minţii, şi lacrăma, îl rugam pre dânsul să-mi spue mie de unde de un Daru[1] ca acesta s'au învrednicit. Iară el, silit fiind de mine, mi-au răspuns: Niciodată, zice, am gândit eu cum că oamenilor slujesc, ci lui Dumnezeu. Şi de toată liniştea nevreadnic pre sinemi osândindu-mă, pre însăşi vedearea focului acestuia o am totdeauna aducere-aminte de văpaia ceaia ce va să fie.

Să auzim altă preaslăvită ispravă de faptă bună a lor. Că nici la însăşi masa, de lucrarea minţii nu înceta, ci cu oarecare obiceaiu şi cu amelinţare necunoscută îşi făcea aducere-aminte loruşi de rugăciunea cea sufletească fericiţii. Şi nu numai în vreamea measii să vedea făcând aceasta, ci şi întru toată întâlnirea lor şi adunarea. Şi deaca cândva cineva dintr'înşii ar fi făcut vreo greşală, preamulte rugăciuni dela fraţi priimiia, ca lor, pentru greşala aceasta, cătră Păstoriul să le lase grija şi răspunsul şi cercetarea. Pentru aceaia Marele, pre lucrarea ucenicilor săi cunoscându-o, mai uşoare deaciia şi pre certări le

[1] Gr. χάριτος, „har". La fel ca în restul traducerilor vechi româneşti, nici aci nu se face distincţie între „har" (χάρις) şi „dar" (δῶρον), traducându-se şi χάρις prin „Dar", însă marcându-se diferenţa prin majusculare. (N. ed.)

da, fiindcă cunoştea că nevinovat iaste cela ce să certa, dar şi pre cela ce chiar căzuse în greşală nu-l mai căuta.

Unde cândva să politiciia la aceia aducere-aminte de cuvântare deşartă sau de glumă? Şi deaca carecumvà oarecarele dintru dânşii ar fi început vreo pricire cătră aproapele, altul trecând, şi metanie făcându-i, pre mânie o răsipiia. Iară deaca simțiia cum că au pomenire de rău, celui ce rânduia pre ceale de a doa după înnainte-stătătoriul, pre pornire o vestiia, şi mai nainte de apusul Soarelui îi făcea pre dânşii să se împace între sineşi. Iară deaca învârtoşindu-se s'ar fi învârtoşat, ori să certa să nu să împărtăşască de hrană până la împăcare, ori din Mănăstire afară să scotea. (24)

Era încă la dânşii şi această păzire cu deamăruntul vreadnică de laudă, carea nu în zadar să săvârşiia, ci mult rod făcea şi arăta. Că mulți din cuvioşii aceia s'au arătat lucrători, şi prevăzători, şi socotitori, şi smeriți cugetători. Şi putea a vedea cineva la aceia înfricoşată şi cu cuviință îngerească vedeare, cărunteațe cinstite, şi cu sfințenie încuviințate, ca nişte prunci la ascultare alergând, şi laudă preamare având pre a loruşi smerenie.

Am văzut acolò bărbați, ca la câte cincizeci de ani având întru ascultare, pre carii îi rugam să mă învăț: Carea mângâiare dintru atâta osteneală au agonisit? Dintru carii unii ádecă zicea cum că întru adânc de smerită cugetare deaciia pre sineşi s'au pogorât, prin carea pre tot războiul în veac dela sineşi îl izgonesc. Iară alții pre cea desăvârşită nesimțire şi nedureare întru ocărâri şi întru defăimări deaciia zicea că au.

Am văzut pre alții dintru de-a pururea pomeniții aceia, că împreună cu cărunteațele ceale cu chip de Înger, întru prea adâncă nerăutate, şi prostime înțelept meşteşugită şi de bună voe, şi de Dumnezeu isprăvită au venit. Că precum oamenii cei vicleani doaă lucruri sânt, unul cel văzut, iară altul cel ascuns, aşa şi proştii aceştea îndoiți oarece sânt, nu necuvântători oarecarii fiind şi neînțelepți, precum sânt bătrânii cei din lume, pre carii şi bârfitori să obicinuesc a-i numi: ci dinafară ádecă blânzi toți, lini, veseli, neprefăcut şi nemeşterşugit şi nemincinos având şi cuvântul şi năravul, lucru care nu întru mulți să află; iară dinlăuntru cu sufletul pre Dumnezeu însuşi şi pre înnainte-stătătoriului, ca nişte prunci fără de răutate răsuflându-i, şi pre ochiul minții îndrăzneț şi tare împrotiva dracilor şi al patimilor avându-l.

Îmi va lipsi mie, o, sfinţite Cap, şi de Dumnezeu iubitoare adunare, vreamea vieţii meale, pre fapta bună şi pre vieţuirea cea următoare de Ceriu a fericiţilor acelora povestindu-o. Dar cu toate acestea, mai bine iaste din sudorile ceale ostenite de aceia a împodobi oarecum noi cuvântul nostru, şi spre râvnă iubitoare de Dumnezeu a vă deştepta, decât din sfătuirile noastre. Că fără de toată împrotivă-grăirea, cel mai mic dela cel mai mare să împodobeaşte. Însă eu pentru aceaia vă rog, ca nimic să ne prepuneţi pre noi că scriem ceva rătăcit. Că obiceaiu iaste necredinţei să vatăme pre folos.

Şi iarăşi de ceale mai nainte zise să ne ţinem.

Oarecarele bărbat cu numele Isídor, din vredniciia boerească a cetăţii lui Alexandru, în viiaţa de obşte cea mai sus zisă, mai nainte de anii aceştea s'au lepădat de lume, pre carele şi eu încă acolò l-am apucat. Pre acesta priimindu-l preacuviosul acela Păstoriu, şi văzindu-l foarte viclean şi crud, măestru şi mândru (25), meşteşugeaşte preaînţeleptul pre vicleniia (26) dracilor prin socoteală omenească, şi zice cătră Isídor: Deaca cu adevărat pre jugul lui Hristos a-l râdica ai voit (27), te voesc pre tine mai nainte de toate întru ascultare să te iscuseşti. Iară el au zis: Precum fierul faurului, aşa eu, preasfinţite Părinte, m'am dat pre sinemi să mă supuiu (28). Iară Marele şi de însăşi pilda bucurându-să, îndată i-au dat loc de nevoinţă lui Isídor celui de fier, şi au zis: Te voesc pre tine, o, frate, ca cu adevărat să stai în poarta Mănăstirii, şi la tot sufletul care va întra şi va eşi să faci plecare genunchelor, zicând: Roagă-te pentru mine, Părinte, că lunatec sânt. Şi aşa au ascultat acesta, ca Îngerul pre Domnul (29).

Şi după ce au făcut el acolò şapte ani, şi întru prea adâncă smerenie şi umilinţă au venit, au voit de-a pururea pomenitul acela după acea legiuită şeptime de ani (30) şi după neasemănata răbdare a bărbatului, pre acesta ca pre un preavreadnic împreună cu fraţii să-l numere, şi de hirotonisire să-l învrednicească. Iară el preamulte rugăciuni, şi prin alţii, şi prin mine, neputinciosul, au făcut cătră Păstoriul, ca acolò să-l lase pre el, asemenea petrecând, să-şi săvârşască alergarea sa, însemnând, şi umbros oarecum prin cuvânt arătând, că sfârşitul şi chiemarea sa să apropie, care lucru s'au şi făcut. Că lăsându-l pre el dáscalul întru aceaiaşi stare şi rânduială, după zeace zile cătră Domnul prin neslavă cu preaslăvire s'au dus, întru a şaptea zi dela adormirea

sa şi pre portariul Mănăstirii cătră Domnul luându-l. Că îi zisease lui fericitul: Că deaca voiŭ dobândi îndrăzneală cătră Domnul, nedespărțit de mine vei fi şi acolò preadegrab. Care lucru şi s'au făcut, spre preamare deplin adeverire a ascultării lui céii neruşinate şi a smerenii céii de Dumnezeu următoare.

Am întrebat pre marele acesta Isídor când încă trăia, ce fealiu de lucrare avea mintea lui când în poartă petrecea. Şi n'au ascuns, vrând să mă folosească pre mine de-a pururea pomenitul. Că întru începuturi ádecă, zice, aceasta gândeam, cum că pentru păcatele meale m'am vândut (31). De unde şi cu toată amărăciunea şi sila şi cu sânge puneam metaniia (32). Iară după ce s'au împlinit un an, deaciia fără de scârbă mă aflam cu inima, plată dela însuşi Dumnezeu pentru răbdare aşteptând (33). Iară după ce şi alt an s'au săvârşit, nevreadnic pre sinemi cu simțirea inimii deaciia mă socoteam, şi de petreacerea în Mănăstire, şi de vederea Părinților şi vorbirea, şi de împărtăşirea Dumnezeeştilor Taine, şi de privirea în fața cuiva. Şi jos căutând cu ochii, şi mai jos cu cugetul, pre cei ce întra şi pre cei ce eşiia, curat şi cu adevărat deaciia îi rugam să se roage pentru mine.

Odată, la masă şezind eu cu marele acela Povățuitoriu, plecându-şi la urechea mea sfânta sa gură, mi-au zis: Voeşti să-ți arăt ție întru prea adânci cărunteațe dumnezeiască cugetare? Şi eu rugându-l, dreptul au strigat dela a doa masă pre un Lavrentie cu numele, carele ca la patruzeci şi opt de ani avea în Mănăstire, şi al doilea Preot al sfântului Oltariu era. Deci după ce au venit şi după ce au făcut plecare genunchelor Igumenului, s'au blagoslovit ádecă dela dânsul. Dar după ce s'au sculat nu i-au zis nimic nicidecum, ci l-au lăsat pre dânsul stând înnaintea measii şi nemâncând, că era întrarea prânzului: cât au făcut el ca la un ceas mare sau şi doaă stând. Cât eu deaciia mă ruşinam şi în fața lucrătoriului a căuta, că era tot cărunt, optzeci de ani având. Şi fără de răspuns până la împlinirea ospătării petrecând, după ce ne-am sculat noi (dela masă), s'au trimis de Cuviosul să spue marelui Isídor celui mai sus pomenit începutul Psalmului al treizecilea şi noaă.

Iară eu n'am trecut cu vederea, ca un preaviclean, de a ispiti pre bătrânul; că după ce l-am întrebat eu pre dânsul: Ce oare gândiia când înnaintea measii sta? Pre chipul lui Hristos, mi-au zis, împrejurul Păstoriului puindu-l, nicidecum niciodată n'am socotit că dela dânsul mi să porunceaşte, ci dela

Dumnezeu. De unde, Părinte Ioanne, nu ca înnaintea measii oamenilor, ci ca înnaintea Jertvenicului lui Dumnezeu, şi ca lui Dumnezeu stam rugându-mă. Nicidecum vreo cugetare oarecarea rea cătră Păstoriul gândind, din credinţa şi dragostea mea cea cătră dânsul. Că au zis oarecine, cum că dragostea nu gândeaşte răul. Însă şi aceaia cunoaşte-o, Părinte, cum că după ce cineva întru prostime şi întru nerăutatea cea de voe s'au dat pre sineşi, acolò nu mai are loc vicleanul, nici mai apucă vreame.

Întru adevăr şi chiar în ce fealiu era dreptul acela şi prin Dumnezeu povăţuitoriul Oilor celor cuvântătoare, întru acest fealiu i-au trimis lui şi pre altul carele iconomisiia trebile Mănăstirii. Că era întreg-înţelept, mai mult decât fieştecarele altul, blând, precum foarte puţini să află. Asupra acestuia, spre folosul celoralalţi, s'au pornit stareţul cel mare-înţelept şi au poruncit ca să fie el izgonit din bisearică în zadar. Iară eu, cunoscându-l pre el că iaste fără de prihană despre vina cu carea îl vinuia pre dânsul Păstoriul, deosebi răspundeam pentru iconomul cătră Marele. Iară înţeleptul mi-au zis: Şi eu am cunoscut, Părinte Ioanne. Ci precum nu iaste lucru cu dreptate, ci prea jalnic, a răpi pâinea din gura pruncului celui leşinat de foame, aşa şi cela ce iaste mai mare preste suflete, şi pre sineşi, şi pre cel lucrătoriu [păgubeşte], nepricinuindu-i lui cununi (34) câte îl cunoaşte pre el că le rabdă, în tot ceasul, ori prin ocărâri, ori prin necinstiri, ori prin defăimări, ori prin batjocoriri; că cu trei preamari să nedreptăţeaşte. Fiindcă întâiu ádecă să lipseaşte el de plata cea din certare. Iară al doilea, că şi pre alţii putând a-i folosi din fapta bună a altuia, nu au făcut aceasta. Iară al treilea, care lucru iaste şi preagreu, căci de multe ori şi însuşi cei ce să par că sânt suferitori de osteneale şi răbdători, multă vreame nebăgaţi fiind în seamă, şi ca nişte îmbunătăţiţi deaciia, de proestósul nemustrându-se, nici ocărându-se, de blândeţea şi răbdarea ceaia ce era întru dânşii s'au lipsit. Că măcar de şi bun, şi de roade aducătoriu şi gras iaste pământul, dar ştie lipsirea apei necinstirii roditoriu de spini să-l facă pre dânsul, şi mărăcini de trufie, şi de curvie, şi de neteamere întru dânsul să odrăslească. Aceasta cunoscându-o marele acela Apostol, trimitea lui Timotheiu: Pune-te asupră-le, zicând, porneaşte-te, ceartă-i pre dânşii, cu bună vreame şi fără de vreame (2 Tim. 4: 2).

Iară eu împrotivă pricindu-mă cu adevăratul acela povăţuitoriu, şi pre neputinţa neamului nostru împrotivă puindu-o, şi cum că mulţi poate dintru certarea cea îndeşert, poate încă şi din cea nu îndeşert, din turmă să vor rumpe, iarăşi casa înţelepciunii zicea către mine: Sufletul care s'au legat pentru Hristos cu dragostea şi cu credinţa cea către Păstoriul, până la sânge nu să depărtează, mai ales deaca şi vreun bine i s'ar fi făcut dela dânsul cândva pentru rane, aducându-şi aminte de cela ce zice: Cum că nici Îngeri, nici Începătorii, nici Puteri, nici alta oarecarea zidire va putea să ne despărţească pre noi de dragostea lui Hristos. Iară cela ce nu aşa s'au legat şi s'au înfipt şi s'au lipit, mă minunez deaca nu îndeşert îşi săvârşaşte petreacerea cea din locul acela, cu neadevărată şi amăgită supunere unit fiind. Şi nu s'au înşelat pre sineşi cu adevărat marele acela, ci şi au biruit, şi au povăţuit, şi au săvârşit, şi junghieri fără de prihană au adus lui Hristos.

Să auzim înţelepciune a lui Dumnezeu, în vase de lut aflată, şi să ne minunăm. Mirându-mă eu când petreceam acolò, de credinţa şi de răbdarea şi de neîmpilata îngăduire a oarecărora din cei de curând sădiţi (35), de certările înnainte-stătătoriului şi ocările, uneori şi izgonirile, care să făcea nu numai înnaintea celui mai mare, ci şi înnaintea celor foarte de jos şi pre urmă, întrebam, pentru folosul şi zidirea mea, pre oarecarele din fraţi, carele cincisprezeace ani avea în Mănăstire, cu numele Avvakir, pre carele şi mai ales îl vedeam mai de toţi neîndreptăţindu-să, uneori şi în fieştecarea zi dela masă de slujitori gonindu-să. Că era cam din fire prea puţin neînfrânat cu limba fratele. Şi ziceam către dânsul: Frate Avvakire, pentru ce te văd pre tine în fieştecarea zi gonit dela masă, şi de multe ori necinat dormind? Şi au zis către mine: Creade-mi mie, Părinte, că mă ispitesc pre mine Părinţii miei, de mă voiŭ face monah, fiindcă nu întru adevăr fac aceasta (36). Şi eu deaciia cunoscând scóposul marelui şi al lor, rabd toate fără de îngreuiare. Şi iată acum cincisprezeace ani am aceasta socotind, precum şi ei întru întrarea mea mi-au zis mie, că până la treizeci de ani ispitesc pre cei ce să leapădă de lume (37). Şi cu dreptate, Părinte Ioanne, că fără de cercare aurul nu să lămureaşte. Deci rămâind viteazul acesta Avvakir, după meargerea mea la Mănăstire, vreame de doi ani, către Domnul s'au dus. Aceasta zicând Părinţilor când vrea să se săvârşască: Mulţemesc, mulţemesc Domnului şi voaă, pentru căci, ispitit

fiind de voi spre mântuirea mea, am rămas neispitit dela draci iată şaptesprezeace ani. Carele şi ca un mărturisitoriu, împreună cu sfinţii cei ce zăcea acolò, dupre vreadnicie Păstoriul cel drept-judecătoriu au poruncit să se pue.

Nedreptăţesc pre toţi răvnitorii de ceale bune, deaca în mormântul tăcerii voiŭ îngropa isprava şi nevoinţa lui Makedonie, întâiului diacon celor de acolò. Acesta, carele era întru purtarea de grijă a Domnului, (şi Dumnezeu să grijiia de dânsul), odinioară Praznicul Sfintelor şi Dumnezeeştilor Arătări sosind, au rugat pre Păstoriul, mai nainte cu doaă zile ca să între în cetatea Alexandriia pentru oarecarea trebuinţă a sa, făgăduindu-să însă cum că degrab va veni din cetate, pentru slujba şi gătirea Praznicului. Dar urâtoriul de bine diiavolul, făcând împiedecare arhidiaconului, l-au făcut pre el, după ce au fost slobozit de igumenul, de n'au ajuns la Sfântul Praznic în Mănăstire, dupre hotărârea pre carea o luase dela Proestósul. Deci după o zi venind, Păstoriul l-au despărţit de diaconie, şi în locul noilor începători celor mai de pre urmă l-au rânduit (38). Au priimit bunul diacon al răbdării şi arhidiacon al suferirii, hotărârea Părintelui său, şi cu atâta nemâhniciune, ca cum altul s'ar fi certat, iară nu el (39). Deci făcând el întru o rânduială ca aceasta patruzeci de zile, iarăşi la treapta sa l-au suit înţeleptul. Însă după o zi au fost rugat de arhidiaconul ca iarăşi întru certarea şi necinstirea cea dintâiu să se aşeaze, zicând cătră dânsul: Cum că oarece neertat în cetate am greşit. Iară Cuviosul, cunoscând că nu-i grăiaşte lui adevărul, ci pentru smereniia ceare aceasta, s'au plecat poftirii céii bune aiĭ lucrătoriului. Şi era cu putinţă a vedea cărunteaţe cinstite şi vreadnice de cucernicie întru rânduială de noi începători petrecând, şi pre toţi rugându-i curat ca să se roage pentru dânsul. De vreame ce, zice, în curviia neascultării am căzut. Iară mie, smeritului, mi-au descoperit marele acesta Makedonie pentru carea pricină au alergat de voe la o petreacere smerită ca aceasta: Că niciodată aşa uşurare despre tot războiul, şi dulceaţă de lumină dumnezeiască întru sinemi ca acum n'am văzut.

A Îngerilor, zice, iaste a nu cădea, poate că şi nu pot, precum oarecarii zic: iară a oamenilor iaste a cădea, şi degrab a să scula, de câte ori şi s'ar întâmpla aceasta. Iară numai a dracilor celor ce au căzut iaste a nu să mai scula. (40)

Cela ce avea încredinţată slujba Mănăstirii mi-au povestit mie: Că tânăr fiind eu, zice, şi întru grija vitelor petrecând, mi s'au întâmplat a cădea întru o

cădeare sufletească preagrea. Şi obicinuit fiind eu ca niciodată să ascund şarpele în cuiubul inimii, pre acesta de coadă apucându-l, l-am vădit doftorului: iară coadă zic pre sfârşitul faptei. Iară el, zimbindu-să cu fața, şi lovindu-mă cu palma preste falca mea cu măsură, au zis cătră mine: Du-te, fiiule, ține-te de slujba ta ca şi mai nainte, nimic nicidecum temându-te. (41) Iară eu cu credință preaînfocată încredințindu-mă, întru puține zile deplin adeverire a vindecării luând, alergam pre calea mea, bucurându-mă împreună şi cutremurându-mă.

Toată rânduiala fāpturilor celor zidite are întru sineşi, precum zic oarecarii, deosebiri ale deosebirilor. Deci fiindcă era şi la adunarea aceaia a fraților osebiri de sporiri şi de socoteli, când vedea doftorul pre oarecarii dintru aceştea iubitori de arătare în vremea venirii celor din lume la Mănăstire, îi însemna, şi cu ocările ceale mai de pre urmă, şi cu slujbele ceale mai necinstite, pre aceştea înnaintea acelora (ádecă a mirenilor) îi înfăşura. Cât deaciia în sărita fugiia când vedea vreo venire a oarecărora mireni. Şi era cu putință a vedea cineva lucru mai presus de fire făcându-să, că slava deşartă însăşi ea pre sineşi să izgoniia, şi despre oameni să ascundea.

Vrând Domnul să nu mă lipsească pre mine de rugăciunea unui Cuvios Părinte, mai nainte cu o săptămână de eşirea mea din locul acel[a] cuvios, au luat la sineşi pre un bărbat minunat, carele chivernisiia pre ceale de-a doa după Păstoriul, cu numele Minà. Carele cincizeci şi noaă de ani avea în viiața de obşte şi slujisă deaciia tot fealiul de slujbă. Deci în zioa a treia, când săvârşiiam noi obicinuita rânduială a adormirii Cuviosului, numaidecât s'au umplut de bună mireazmă tot locul, şi sicriul întru care zăcea Cuviosul. Deci au poruncit noaă Marele să descoperim sicriul întru care s'au fost pus Cuviosul. Şi acest lucru făcându-să, am văzut toți eşind din cinstitele lui talpe ca doaă izvoară buna mireazmă a mirului. Atuncea dáscalul au zis cătră toți: Vedeți? Iată sudorile picioarelor lui şi ale ostenealelor, mir lui Dumnezeu s'au adus. Şi cu adevărat. Că şi altele preamulte isprăvi ne-au vestit noaă Părinții locului aceluia pentru însuşi Preacuviosul Minà, între care şi aceasta o zicea: Că odinioară, zice, vrând proestósul să ispitească răbdarea lui cea de Dumnezeu dăruită, suindu-să el la chiliia igumenului, şi metanie puind de cu seară igumenului, rugându-să dupre obiceaiu să ia blagoslovenie, l-au lăsat pre el aşa jos

zăcând până la[1] vremea pravelii. Atuncea, deaciia blagoslovindu-l pre dânsul şi ocărându-l ca pre un iubitoriu de arătare şi nerăbdătoriu, l-au râdicat. Că îl cunoştea Cuviosul că sufere cu vitejie. Pentru aceaia şi lucrarea aceasta spre zidirea tuturor o au făcut. Iară ucenicul acestui Cuvios Minà ne-au adeverit pre noi ceale pentru stareţul lui, pentru aceaia şi au zis: Iscodindu-l eu pre dânsul, de care cumva, întru o plecare de genunche ca aceasta către igumenul, de somn s'au îngreuiat, el ne adeveriia că toată Psaltirea jos zăcând o au cetit de rost.

Nu voiŭ treace eu cu vedearea a-mi împodobi pre cununa cuvântului cu zmăragdul acest de faţă. Am pornit odată cuvânt pentru linişte către oarecarii din cei preaviteaji bătrânii aceia. Iară ei, cu faţă zimbită, şi cu nărav vesel şi lin, şi cu şagă au zis către mine: Noi, o, Părinte Ioanne, materiialnici fiind, mai materiialnică şi petreacere uneltim. Aceaia mai mult judecându-o, cum că dupre măsura neputinţii noastre şi războiului ne supunem, socotind că mai bine iaste cu oamenii să ne luptăm, cu [cei] carii uneori să sălbătăcesc, iară alteori să pocăesc, şi nu cu dracii carii totdeauna asupra noastră să turbează şi să întrarmează. (42)

Iară altul oarecarele dintru de-a pururea pomeniţii aceia Părinţi, multă dragoste dupre Dumnezeu şi îndrăzneală având către mine, mi-au zis mie cu dragoste: De care cumva iaste întru tine, o, preaînţelepte, lucrarea celui ce au zis întru simţirea sufletului cum că pre toate le pot întru Hristos, cela ce mă împuternicează pre mine; deaca au venit preste tine Duh Sfânt de roaă curăţitoare, precum preste Fecioara; deaca te-au umbrit pre tine putearea răbdării Celui Preaînnalt, încinge ca un bărbat (ádecă ca Hristos Dumnezeu) mijlocul tău cu fota ascultării, şi sculându-te dela cina liniştii, spală picioarele fraţilor cu duh zdrobit: iară mai vârtos, tăvăleaşte-te supt picioarele adunării fraţilor întru cuget smerit; pune-ţi portari aspri şi neadormiţi în poarta inimii tale; ţine-ţi pre mintea cea neţinută în trupul cela ce să învăluiaşte; căştigă-ţi linişte a minţii întru mădulările ceale ce să mişcă şi să clătesc, lucrul cel decât toate preaslăvit; fă-te neînspăimântat cu sufletul în mijlocul turburărilor; sugrumă-ţi limba carea să turbează a sări mai nainte întru împrotivă-grăiri; luptă-te cu

[1] În text: ка. (N. ed.)

stăpâna aceasta de şaptezeci de ori câte şapte pre zi. Înfige în lemnul sufletului ca întru o cruce pre necovalna minte, carea prin ciocanele şi loviturile ceale unele preste altele să bate, să batjocoreaşte, să ocăraşte, în râs să ia, să nedreptăţeaşte, şi nicidecum nu să slăbănogeaşte, nici vreo zdrobire pătimeaşte, ci toată neatedă şi nemişcată iaste.

Dezbracă-te de voe ca de o îmbrăcăminte a ruşinii, şi gol de aceasta, în măidanul cel de nevoinţă întră, lucrul cel rar şi cu anevoe de aflat. Îmbracă-te cu platoşa credinţii, carea de necredinţa cea către puitoriul de nevoinţă nu să sfărâmă, nici să pătrunde. Ţine-ţi cu frâul întregii-înţelepciuni pipăirea carea fără de ruşine sare înnainte. Sugrumă-ţi ochiul cu pomenirea morţii, carele voiaşte în fieştecare ceas a iscodi mărimile şi frumseţele trupurilor. Înfrânează-ţi mintea cea iscoditoare, întru a sa grijă, carea voiaşte să osândească pre fratele întru lenevire, şi cu lucrul pre toată dragostea şi milostivirea către aproapele fără de rătăcire o arată. (43) Întru aceasta cu adevărat vor cunoaşte toţi, o, preaiubite Părinte, că ucenic al lui Hristos eşti atuncea, deaca întru adunare dragoste vom avea între înşine unii către alţii (Io. 13: 35).

Vino, vino, iarăşi zicea bunul Priiaten, vino, sălăşluiaşte-te împreună [cu noi]. Bea ocărâle în fieştecare ceas ca pre nişte apă vie, fiindcă David, după ce pre toate ceale veselitoare de supt Ceriu le-au cercat, mai pre urmă de toate mirându-să, zicea: Iată dar ce iaste bun, sau ce iaste veselitoriu, nimic alt decât a lăcui fraţii împreună (Ps. 132: 1). Iară deaca încă de binele unii răbdări şi ascultări ca aceştiia nu ne-am încredinţat, bun lucru iaste deaciia, măcar pre a noastră neputinţă cunoscându-o, deosebi departe oareunde de măidanul cel de nevoinţă stând noi, pre nevoitori să-i fericim, şi acestora răbdare să le rugăm.

M'am biruit eu de bunul Părinte, şi de Dáscalul cel prea ales, carele evangheleaşte şi proroceaşte, iară mai vârtos prieteneaşte să lupta cu noi, şi pre întâiciuni fericitei ascultări a le da fără de îndoială am voit (44). Încă o folositoare faptă bună a fericiţilor acelora mai pomenind, ca dintru un Raiu eşind, iarăşi pre nefrumoasele şi nefolositoarele noastre şi spinoasele cuvântări (45) le voiŭ pune înnainte voaă. De multe ori la rugăciune stând noi, fericitul Păstoriu au însemnat pre oarecarii ce făcea vorbiri, pre carii vreame de câte o săptămână înnaintea bisericii puindu-i, le-au poruncit să facă metanie tuturor

celor ce întra, şi celor ce eşiia. Şi lucrul cel mai minunat, că măcar de şi Clirici, ádecă Preoți, ar fi fost. (46)

Pre oarecarele din frați văzindu-l eu cu simțire a inimii mai mult decât cei mulți, întru cântarea de Psalmi stând, şi mai ales, întru întâia cuvântare a Laudelor, ca cătră oarecarii cu năravurile sale şi cu fața vorovind, l-am întrebat să mă învăț noima năravului fericitului aceluia. Iară el, obicinuit fiind a nu ascunde, ca să mă folosească, au zis: Pre gândurile meale (47), Părinte Ioanne, şi pre minte împreună cu sufletul m'am obicinuit întru începuturi a le aduna, şi chiemându-le a striga cu acestea: Veniți să ne închinăm şi să cădem la Însuşi Hristos Împăratul şi Dumnezeu nostru.

Iară pre bucătariul iscodindu-l eu, am aflat că face aceasta: Că văzindu-l pre dânsul având o tăbliță mică spânzurată la brâul său, m'am înştiințat că pre gândurile sale ceale din fieştecarea zi însemnându-le, pre toate acestea le vesteaşte Păstoriului. Şi nu numai, ci şi pre alții preamulți din cei de acolò îi vedeam făcând aceasta. Era încă şi aceasta poruncă a Marelui, dupre cum am auzit. (48)

Odată au fost gonit de dânsul oarecarele din frați, carele clevetisă cătră dânsul pre aproapele ca pre un bârfitoriu şi mult-vorbitoriu. Iară el au aşteptat la poarta Mănăstirii vreame de o săptămână, rugându-să a dobândi ertare şi întrare. Iară după ce, ispitindu-l pre el, iubitoriul de suflete s'au înştiințat aceasta, ádecă cum că nimic n'au mâncat nicidecum întru aceale şase zile, i-au arătat lui: Deaca cu totul voeşti în Mănăstire a-ți face lăcuința, apoi întru rânduiala celor ce să pocăesc te voiŭ rândui pre tine. Şi după ce cu dragoste au priimit aceasta cela ce să pocăia, i-au poruncit lui Păstoriul ca în Mănăstirea cea osebită pentru cei ce plâng pentru greşalele lor să se ducă, care lucru s'au şi făcut (49). Şi de vreame ce am făcut pomenire de mănăstirea cea zisă, prin scurte cuvinte să zicem pentru dânsa.

Era ádecă un loc ca de o stadie depărtat de Mănăstirea cea mare, care să numiia temniță nemângâiată. Nu era cu putință acolò niciodată a să vedea fum, nu vin, nu untdelemn spre mâncare, nu altceva nimic, decât pâine şi puține verdețuri. Întru acel loc, pre cei ce după chiemare să poticniia, neeşiți îi încuia: nu împreună, ci deosebi, şi despărțiți, ori şi cel mult câte doi, până când Domnul pentru fieştecarele deplin îl adeveriia pre dânsul. Şi au pus

preste dânşii un epitrop mare, pre un Isaac cu numele, carele cerea rugăciune necontenit mai dela toți cei încredințați lui. Avea încă şi stâlpări prea multe spre împiedecarea trândăviei. Acesta iaste traiul, aceasta aşezarea, aceasta petreacerea celor ce cu adevărat caută Fața Dumnezeului lui Iacov.

A ne minuna ádecă de ostenealele sfinților, bun lucru iaste, iară a le râvni, de mântuire pricinuitoriu: iară deodată a voì să urmăm petreacerea acelora, dobitocesc lucru şi cu neputință. (50)

Când ne muşcăm de mustrările păcatelor noastre să ne aducem aminte, până când Domnul pre silința noastră, a silitorilor lui (51), văzindu-o, le va ştearge pre acestea, şi pre durerea ceaia ce ne mişcă pre noi întru inima noastră întru bucurie o va preface. Că dupre mulțimea durerilor meale întru inima mea, zice, dupre atâta mângâerile tale au veselit sufletul mieu (Ps. 93: 19), întru a sa vreame. Să nu uităm pre cela ce zicea către Domnul: Câte mi-ai arătat mie necazuri multe şi reale, şi întorcându-te m'ai înviiat pre mine, şi dintru adâncurile pământului, după ce am căzut, iarăşi m'ai râdicat pre mine (Ps. 70: 20). (52)

Fericit iaste cela ce s'au silit pre sineşi să fie ocărât şi defăimat pentru Dumnezeu în fieştecarea zi. (Că) acesta cu Mucenicii va dănțui, şi cu Îngerii va sta înnainte cu îndrăzneală. Fericit iaste monahul carele în fieştecare ceas să socoteaşte pre sineşi vreadnic de toată necinstirea şi defăimarea. Fericit iaste cela ce pre voia sa până în sfârşit o au omorât, şi Dáscalului său celui întru Domnul pre purtarea de grijă cea pentru sineşi o au dat. Că de-a dreapta Celui Răstignit va sta. (53)

Oricine pre mustrarea cea cu dreptate sau pre cea cu nedreptate dela sineşi o au lepădat, acesta de mântuirea sa s'au lepădat. Iară deaca cineva pre aceasta cu dureare, sau şi cu nedureare o au priimit, degrab pre lăsarea păcatelor sale o va dobândi. (54)

Arată-ți lui Dumnezeu [în chip] gânditoriu curat credința şi dragostea ta cea către Părintele tău, şi El necunoscut deaciia îl va adeveri pre dânsul, ca dupre aşezemântul tău cel către dânsul să se unească şi să se împrietenească cu tine.

Cela ce pre tot şarpele îl vădeaşte, credință curată au arătat; iară cela ce îl ascunde, în căi neumblate încă s'au rătăcit.

Atuncea pre iubirea sa de frați şi pre dragostea sa chiar o va cunoaşte cineva, când pre sineşi plângând pentru greşalele fratelui să va vedea, şi când bucurându-să pentru sporirile şi darurile aceluia. (55)

Cela ce în vorbiri voiaşte şi pofteaşte să-şi întărească cuvântul său, măcar de şi adevărul grăiaşte, cunoască-să pre sineşi că cu boala diiavolului boleaşte (56). Şi deaca ádecă întru împreună-grăirea cu cei deopotrivă aceasta o lucrează, poate iaste cu putință a să vindeca el dintru certarea celor mai mari. Iară deaca şi către cei mai mari şi mai înțelepți într'acest chip să află, la oameni boala aceasta iaste nevindecată.

Cela ce cuvântului nu să supune, arătat iaste că nici lucrului. Că cela ce întru puțin iaste necredincios, şi întru mult iaste necredincios şi neplecat; în zadar să osteneaşte, şi din cuvioasa supunere nimic, fără decât osândă luişi îşi agoniseaşte. (57)

Oricine pre ştiința sa curată întru supunerea Părintelui său ş'au căştigat, acesta deaciia pre moarte ca pre un somn, iară mai vârtos ca pre o viiață, în fieştecarea zi aşteptându-o nu să spăimântează, cunoscând cu întemeiare că nu el, în vremea despărțirii, ci proestósul va răspunde pentru dânsul.

Cela ce întru Domnul fără de silire dela Părintele său apucare de slujbă au luat, şi neaşteptată oarecarea poticnire întru dânsa au pătimit, nu celui ce i-au dat arma, ci celui ce o au priimit pricina să scrie, că au luat arma către lupta vrăjmaşului şi o au înfipt pre dânsa întru inima sa. Iară deaca s'au silit pre sineşi pentru Domnul, şi pre a sa neputință celui ce i-o au dat mai nainte o au spus, îndrăznească, că măcar de şi au căzut, dar n'au murit. (58)

Am uitat, o, priiateni, şi pre această pâine dulce a faptei bune să o puiu voaă înnainte, că am văzut acolò întru Domnul ascultători carii cu ocărârile să zdrobiia pre sineşi dupre Dumnezeu şi să necinstiia. Ca să fie gătiți mai nainte şi obicinuiți să nu să spăimânteaze de necinstirile ceale ce de afară să aduc asupra lor.

Sufletul cela ce cugetă mărturisirea, ca de un frâu de aceasta să opreaşte a nu păcătui. Că pre ceale nemărturisite, ca întru un întunearec fără de teamere deaciia le lucrăm.

Când înnainte-stătătoriul nefiind de față, noi pre fața lui închipuindu-o, pre acesta îl socotim că stă înnaintea noastră, şi despre toată întâlnirea, ori

cuvântul, ori mâncarea, ori somnul, [şi] orice alt lucru de care am înțeles că să îngreoiază el asupra noastră ne întoarcem, atuncea cu adevărat am cunoscut cum că ascultare nemincinoasă uneltim. Copiii ádecă cei neadevărați, bucurie pre nefirea de față a dáscalului, iară cei adevărați pagubă pre aceasta o socotesc.

Am întrebat odată pre oarecarele din cei preaiscusiți rugându-l, cum ascultarea are pre smerenie? Iară el au zis: Ascultătoriul cel binecunoscătoriu, măcar morți de ar înviia, măcar lacrămi de ar avea, măcar izbăvire de războae, socoteaşte cu adevărat, cum că rugăciunea duhovnicescului său Părinte au făcut aceasta. Şi el petreace strein de părerea cea deşartă şi înstreinat; că cum şi să va înnălța pentru acel lucru pre care dintru alt ajutoriu zice că l-au făcut, şi nu dintru sârguința sa?

Nu ştie liniştitoriul pre lucrarea celor mai nainte zise; că părearea pre dreptăți întru dânsul le are, fiindcă îi pune în minte lui cum că cu a sa sârguință pre isprăvi le săvârşaşte. Iară cela ce iaste întru supunere, pre doaă vicleşuguri biruindu-le, rămâne deaciia rob al lui Hristos şi veacinic ascultătoriu.

Luptă dracul pre ascultători, uneori ádecă ca cu întinăciuni să-i întine şi învârtoşați cu inima să-i lucreaze, şi să nevoiaşte turburați pre aceştea afară de obiceai să-i facă. Iară alteori uscați oarecarii şi neroditori, şi spre rugăciune mai lenevoşi, şi somnoroşi, şi întunecați, ca făcându-i pre dânşii să socotească cum că nimic din supunere nu s'au folosit, ci încă şi înnapoi s'au întors, din nevoință să-i zmulgă (59). Că nu-i lasă[1] pre dânşii să înțeleagă, cum că de multe ori lipsirea cea cu iconomie a bunătăților celor ce să par că sânt întru noi, să face pricinuitoare de prea adâncă smerită cugetare.

S'au împins înnapoi departe, prin răbdare, de multe ori, de oarecarii, amăgitoriul cel mai nainte zis. Apoi, încă acesta grăind, alt vestitoriu stând aproape, după puțin cu alt chip să ispiteaşte să ne amăgească pre noi.

Am văzut ascultători bine umiliți, blânzi, înfrânați, sârguitori, neluptați de războiu, fierbinți dintru acoperemântul Părintelui lor făcuți: cărora dracii stându-le de față, pre taină au sămănat întru dânşii cum că ei sânt deaciia

[1] În text: ласе. (N. ed.)

putearnici către linişte, ca unii ce deaciia către lupta cea desăvârşit şi către nepătimire prin aceaia pot să ajungă. Dar însă amăgindu-se, şi din liman către noian ducându-se, apoi furtuna pre dânşii apucându-i, şi cârmaci nedobândind, jalnic de marea aceasta, întinata şi sărata, s'au primejduit.

Nevoe iaste marea a să turbura şi a să sălbătăci, ca atuncea pre materiia, şi pre iarba, şi pre toată putrejunea pre carea râurile patimilor întru dânsa o au pogorât, prin aceleaşi iarăşi la pământ să le leapede. Să cercăm şi vom afla, că după furtuna cea din mare să face adâncă alinare.

Cela ce uneori ádecă ascultă, iară alteori nu ascultă pre Părintele său, asemenea iaste bărbatului celui ce uneori ádecă erburi tămăduitoare, iară alteori var pune pre ochiul său. Că unul, zice, zidind, şi altul răsipind, ce au folosit, fără decât osteneale?

Nu te amăgi, o, fiiule, ascultătoriule al Domnului, de duhul trufiei, şi nu vesti dáscalului tău ca cum despre altă faţă greşalele tale. Că nu iaste cu putinţă fără de ruşine a te izbăvi de ruşine.

Goleaşte-ţi rana ta înnaintea doftorului, zi, şi nu te ruşina: A mea iaste rana, Părinte, a mea buba, dintru a mea trândăvie, şi nu dintru a altuia iaste făcută. Nimenea iaste pricinuitoriu al aceştiia, nu om, nu duh, nu trup, nu altceva, ci a mea lenevire. Fă-te şi cu năravul, şi cu chipul, şi cu gândul, ca un osândit întru mărturisire, în pământ căutând, şi de iaste cu putinţă, picioarele judecătoriului şi doftorului, ca pre ale lui Hristos, cu lacrămile udându-le.

Obiceaiu au dracii a pune în mintea noastră ori să nu ne mărturisim noi, ori ca cum despre faţa altuia a face aceasta, ori pre oarecarii, ca pre nişte pricinuitori, a-i prihăni pentru păcatul nostru.

Deaca toate de obiceaiu să spânzură şi îi urmează, cu mult mai mult cu adevărat bunătăţile, ca ceale ce mare ajutoriu au pre Dumnezeu. (60)

Nu vei osteni, o, fiiule, întru mulţi ani a afla întru sineţi pre fericita odihnă, deaca întru începuturi cu tot sufletul pre sineţi te vei da necinstirilor.

Să nu socoteşti lucru nevreadnic a-ţi face mărturisirea ta ca înnaintea lui Dumnezeu înnaintea ajutătoriului tău cu chip smerit. Că am văzut osândiţi carii cu chip preajalnic, şi cu mărturisire preaumilicioasă, şi cu rugăciune pre asprimea judecătoriului o au muiat, şi pre mâniia lui întru milostivire o au schimbat. Pentru aceasta şi Ioann Înnainte-mergătoriul, pre mărturisire mai

nainte de botez o cerea dela cei ce veniia, nu el de aceasta având trebuință, ci pre mântuirea celor ce veniia la dânsul lucrându-o. (61)

Să nu ne spăriem deaca şi după mărturisire ni să dă războiu: că mai bine iaste cu întinăciunile, şi nu cu trufiia a ne lupta.

Nu alerga, nici te înnălța pentru povestirile liniştitorilor şi ale sihastrilor Părinți: Că împreună cu oastea întâiului Mucenic eşti călătorind. Nici fugì de măidanul cel de nevoință când cazi. Că atuncea mai ales cu mult mai mult de doftor avem trebuință. (62)

Cela ce împreună cu ajutoriul, de piiatră piciorul ş'au poticnit, când fără de ajutoriu va fi, negreşit nu numai să va poticni, ci şi va muri.

Când am cădea, îndată dracii, stându-ne de față, pricină binecuvântată, iară mai vârtos necuvântată, apucând pre linişte, ne-o pun noaă în minte. Iară scóposul vrăjmaşilor noştri iaste ca rană preste cădeare întru noi să adăogeas-că.

Când Doftorul neputință ar pune înnainte, atuncea nevoe iaste la altul a mearge. Că fără de doftori rari sânt cei ce să tămăduesc.

Cine oare iaste carele i să pare a ne grăi împrotivă noaă, celor ce hotărâm cum că toată corabiia ceaia ce are cârmaciu iscusit, şi întru înnecare de corabie au căzut, apoi când ar fi fost fără de cârmaciu, negreşit s'ar fi pierdut?

Din ascultare să naşte smereniia (63), din smerenie nepătimirea. Fiindcă întru smereniia noastră ş'au adus aminte de noi Domnul, şi ne-au izbăvit pre noi de vrăjmaşii noştri (Ps. 135: 23). Deci nimic nu ne împiiadecă a zice, cum că din ascultare iaste nepătimirea, prin carea sfârşitul smereniei să face. Că aceasta ádecă o începe pre aceaia, precum Moisì pre Leage, dar săvârşaşte fiica pre maică, precum Mariam pre adunare. (64)

De toată pedeapsa sânt vreadnici înnaintea lui Dumnezeu bólnavii carii şi după cercarea doftorului, şi după folosul cel dela dânsul, pre acesta, pentru protimisirea altuia, îl părăsesc mai nainte de tămăduirea cea desăvârşit.

Nu fugi de mâinile celui ce te-au adus pre tine Domnului, că nu te vei ruşina de altcineva ca de dânsul întru toată viiața ta.

Nu iaste lucru întemeiat ostaşului celui neiscusit, din mulțimea osta-şilor, către singură-luptarea să se despărțească. Şi nu iaste lucru fără de pri-mejdie monahului, mai nainte de cercare şi de multă iscusire a patimilor celor

sufleteşti, la linişte să se ducă. Că să întâmplă acela ádecă trupeaşte, iară acela sufleteaşte a să primejdui. Mai buni, zice Scriptura, sânt cei doi decât cel unul (Eccl. 4: 9), ádecă bine iaste fiiului împreună cu Părintele său, prin lucrarea Dumnezeescului Duh, împrotiva prinderilor în minte a să nevoi.

Cela ce lipseaşte pre orb de povăţuitoriu, pre turmă de păstoriu, pre cel ce să rătăceaşte de îndreptătoriu, pre prunc de tatăl său, de doftor pre cel bólnav, pre corabie de cârmaciu, tuturor acestora primejdie le pricinuiaşte. Iară cela ce fără de ajutoriu cu duhurile să apucă să se lupte, să omoară de dânsele.

Cei ce ádecă întru începuturi în casa de doftorie au venit, pre ale loruşi dureri însemneaze-şi-le: iară cei ce întru supunere, pre smereniia ceaia ce să află întru dânşii. Că acelora ádecă uşurarea durerilor, iară acelora adăogire a prihănirii sale iaste semn nerătăcit de sănătate, cât altul oarecare nu să va arăta.

Ştiinţa ta fie-ţi ţie oglindă a supunerii, şi destul iaste. (65)

Cei ce ádecă întru linişte să supun Părintelui lor, pre draci numai carii să împrotivesc lor îi au; iară cei ce sânt întru adunare, cu dracii împreună şi cu oamenii să luptă. Şi cei ádecă mai dintâiu prin necontenita privire a Dáscalului lor mai cu deamăruntul pre poruncile ceale dela dânsul le păzesc; iară cei de-al doilea, de multe ori, prin nefirea de faţă a lui, puţin pre acestea le vatămă. Însă deaca sârguitori oarecarii şi iubitori de osteneală vor fi, prin răbdarea poticnirilor✡ pre lipsire prea o împlinesc, şi îndoite pre cununi le priimesc.

Cu toată păzirea străjuindu-ne pre înşine să ne străjuim. Că limanul cel plin de corăbii cu lesnire pre acestea a le sfărâma să obicinuiaşte, şi mai ales ceale ce de mânie ca de un cariu oarecarele pre ascuns sânt pătrunse. (66)

Tăceare preadesăvârşit şi neştiinţă înnaintea Proestósului nostru să căştigăm. Că bărbatul tăcut, fiiu al filosofiei iaste, fiindcă totdeauna multă cunoştinţă agoniseaşte. Am văzut ascultătoriu carele povestirea din gura Proestósului său o au răpit, şi de supunerea aceluia m'am deznădăjduit, văzindu-l pre el că mândrie, şi nu smerenie, dintru această supunere au căştigat.

Cu toată trezvirea să ne trezvim, şi cu toată păzirea să ne păzim, şi cu străjuirea să ne străjuim, când şi cum sântem datori a aleage mai mult pre sluj-

✡ Poate mustrărilor. (Notă în marginea textului chirilic – n. ed.)

bă decât pre rugăciune, că nu totdeauna (aceleaşi) cu adevărat. Ia aminte de sineți când eşti de față cu frații tăi, şi nu te sârgui mai drept decât dânşii nicidecum să te arăți întru ceva. Că doaă reale vei lucra: Şi pre aceia ádecă prin mincinoasa şi pospăita sârguința ta îi vei răni, şi ție ți din tot chipul înnaltă cugetare îți vei pricinui.

Fă-te sârguitoriu cu sufletul, nicidecum cu trupul pre aceasta arătându-o, nu cu chipul, nu cu cuvântul, nu cu gâcitura. Şi aceasta să o faci deaca de a defăima pre aproapele ai încetat. Iară deaca lesnicios întru acest lucru te-ai aşăzat, fă-te asemenea cu frații tăi, şi nu cu trufiia neasemănat. (67)

Am văzut ucenic neiscusit, pentru isprăvile Dáscalului său înnaintea oarecărora oameni fălindu-să; şi cu toate aceastea, părându-i-să cum că slavă luişi din grâul strein îşi agoniseaşte, necinstire luişi mai vârtos ş'au pricinuit, fiindcă toți au zis cătră dânsul: Şi cum pomul bun, ramură neroditoare au odrăslit? (68)

Nu când pre luarea în batjocoră a Părintelui vitejaşte o suferim, răbdători ne judecăm, ci când dela tot omul ne defăimăm şi ne rănim. Că de Părintele şi ne ruşinăm, şi datori sântem să-l purtăm.

Bea cu oserdie batjocorirea ca pre nişte apă a vieții, dela tot omul carele caută să te adape pre tine cu apă curățitoare a desfrânării. Că atuncea va răsări curățenie adâncă în sufletul tău, şi lumina lui Dumnezeu nu va lipsi dintru inima ta.

Nimenea, văzind pre adunarea frățimei odihnindu-se de dânsul, să se fălească întru mintea sa, că furii împrejur sânt.

Pomenind pomeneaşte pre cela ce zice: Când pre toate ceale poruncite voaă le veți face, ziceți că robi netreabnici sântem, că ceaia ce am fost datori să o facem am făcut (Lc. 17: 10). Pre judecata ostenealelor în vreamea eşirii o vom cunoaşte.

Viiața de obşte iaste Ceriu pământesc. Pentru aceaia, precum Îngerii slujesc Domnului, aşa să facem a să afla inima noastră. Uneori ádecă cei ce-s în Ceriul acesta, cu inima ca nişte împietriți să află. Iară alteori iarăşi prin umilință să îndeamnă ca şi de trufie să scape, şi de osteneale prin lacrămi să se mângâe.

Puțin foc multă ceară au muiat, şi o mică necinstire, de multe ori întâmplându-să, pre toată sălbătăciia inimii, şi nesimțirea, şi învârtoşarea, reapede cu totul o au muiat, şi o au îndulcit, şi o au şters.

Am văzut pre doi pre ascuns şezind aproape de oarecarii, şi pre suspinurile celor ce să nevoia şi pre ostenealele lor pândindu-le şi ascultându-le. Ci unul ádecă, ca să-i răvnească, iară altul ca vremea chiemând, cu ocărâre pre acestea să le împubliceaze, şi pre bunul lucrătoriu al lui Dumnezeu din buna lucrare a sa să-l curmeaze.

Nu fi tăcut fără de socoteală, altora turburare şi amărăciune pricinuind, nici cu năravul molatec, poruncindu-ți-să să te sârguieşti: iară de nu, decât cei înnebuniți şi turburători mai rău te-ai făcut. (69)

Am văzut unele ca acestea, precum zice Iov, de multe ori pre nişte suflete chinuindu-se pentru nătângiia năravului, uneori şi pentru îndămânarea, şi m'am minunat cum de împistrită iaste răotatea! (70)

Cela ce iaste în mijloc, nu atâta din cântarea de Psalmi, cât din rugăciune poate să căştige: că turburarea iaste răsipire a Psalmului.

Luptă-te cu cugetarea necontenit, şi pre aceasta răsipită fiind, adună-o întru sineți. Că nu ceare Dumnezeu dela ascultătoriu rugăciune nerăspândită. Nu te mâhni, furat fiind, ci te fă cu inimă bună, pre minte de-a pururea înnapoi chiemându-o. Că numai a Îngerului iaste nejefuirea.

Cela ce s'au încredințat pre sineşi pre taină ca să nu să ducă din luptă până la răsuflarea cea mai de pre urmă, şi până la mii de morți, şi ale trupului, şi ale sufletului (71), să nu să dea în laturi, întru nici una din unele ca acestea nu va cădea leasne. Că îndoirea inimii şi necredința locurilor să obicinuesc a face de-a pururea poticnirile şi primejdiile. (72)

Cei lesnicioşi cătră strămutare, cu totul sânt neiscusiți. Că nimic aşa pre nerodire o lucrează ca nerăbdarea. (73)

Deaca ádecă la doftor necunoscut şi la spiţărie ai venit, fă-te ca cum trecând, şi pre taină pre toată iscusința a tuturor celor de acolò luându-o (74). Iară deaca şi dela meşteri, şi dela slujitori vei simți folos întru boalele tale, şi mai ales [întru] umflătura sufletului, care lucru şi să caută (75), atuncea deaciia şi apropie-te, şi vinde-te pre aurul smereniei, şi cu zapisul ascultării, şi cu scrisorile slujbei, şi prin martorii Îngeri rumpând înnaintea acestora rumpe

zapisul voilor tale. Că încungiurând, te obicinuiaşte a răsturna şi a strica cumpărarea, cu carea pre tine deaciia Hristos te-au răscumpărat.

Mormânt mai nainte de mormânt fie-ţi ţie locul. Că nimenea din mormânt nu iase până la Înviiarea cea de Obşte. Iară de au şi eşit oarecarii, vezi, că au murit (76). Care lucru ca să nu-l pătimim noi, să rugăm pre Domnul.

Cei lenevoşi ádecă, când simt că sânt greale poruncile, atuncea mai vârtos pre rugăciune să apucă mai vârtos să o aleagă. Iară când sânt mai uşoare, atuncea dela aceasta ca de un foc fug. (77)

Iaste cela ce pre apucarea slujbei o unelteaşte, şi cerându-i-să spre odihna altui frate, pre însăşi slujba aceasta o lasă (78). Şi iaste cela ce din lenevire pre aceasta o lasă. Şi iaste iarăşi carele din slava deşartă pre aceasta o lasă. Şi iaste cela ce din sârguinţă.

Deaca împreună te-ai răpit întru tocmeale, şi fără de sporire vezi pre ochiul sufletului tău, să nu te fereşti de despărţire. Însă cel iscusit pretutindenea iaste iscusit. Precum şi alminterlea. (79)

Defăimările şi ocărârile ceale din lume multe despărţiri fac, iară lăcomiile de pântece întru adunări, pre toate căderile şi lepădările le lucrează.

Deaca pre Stăpâna o vei stăpâni, toată şederea nepătimire ţie îţi va pricinui: iară deaca aceaia te va stăpâni, afară de mormânt, pretutindenea te vei primejdui. (80)

Domnul ádecă înţelepţeaşte pre ochii cei orbi ai ascultătorilor întru faptele ceale bune ale Dáscalului, iară întru lipsirile lui îi întunecă. Iară urâtoriul de bine, împrotivă.

Chip de supunere preabună, o, priiatenilor, fie-ne noaă argintul cel ce să zice viu. Că pre dedesuptul tuturor tăvălindu-să, de toată întinăciunea rămâne neamestecat. Cei sârguitori mai mult să-şi ia aminte de sineşi, ca nu judecând pre cei trândavi, decât aceia mai mult să se osândească (81). Că pentru aceasta mi să pare că Lot s'au îndreptat, că în mijlocul unora ca acestora fiind, nicidecum nu s'au arătat cândva că i-au osândit pre dânşii.

Totdeauna ádecă, iară mai vârtos întru cântările de Psalmi, pre liniştire şi pre neturburare să o păzim. Că scóposul dracilor iaste ca prin turburări pre rugăciune să o piiardă.

Al slujitorilor iaste lucrul ca cu trupul ádecă înnaintea oamenilor să stea, iară cu mintea în Ceriuri prin rugăciune să bată. (82)

Ocările ádecă şi defăimările, şi ceale ca acestea, în sufletul ascultătoriului cu amărâciunea pelinului să aseamănă; iară laudele şi cinstele şi bunele cuvântări, ca nişte miiare întru cei dulci-pătimitori pre toată dulceața li-o nasc. Deci să luom seama cum iaste firea amândurora acestora. Pelinul ádecă are fire a curăți pre toate ceale materiialnice dinlăuntru. Iară miiarea să obicinuiaşte a creaşte fiiarea şi veninul.

A ne încredința ni să cuvine, fără de grijă, celor ce întru Domnul pre grija noastră asupra loruşi o au priimit, măcar de şi împrotivnice oarecare păreri, şi mântuirii noastre împrotivitoare ar porunci, că atuncea credința noastră cea către dânşii ca întru topitoarea smereniei să lămureaşte. Că acesta iaste semnul credinții céii adevărate, ca văzind noi pre ceale făcute de dânşii împrotiva celor nădăjduite, să ne plecăm fără de îndoire celor ce ne poruncesc.

Din ascultare să naşte smereniia, dupre cum şi mai sus apucând am zis, din smerenie dreapta socoteală, precum şi de marele Casian întru Cuvântul său cel pentru dreapta socoteală s'au filosofit preabine şi preaînnalt. Din dreapta socoteală, prevedearea, iară dintru aceasta, mai nainte vederea. Şi cine oare nu va alerga în drumul acesta bunul, al ascultării, văzind gătire de nişte bunătăți ca acestea înnaintea sa? Pentru marea această faptă bună zicea bunul acela Cântătoriu: Gătit-ai întru bunătatea ta săracului ascultătoriu, Dumnezeule, venirea ta întru inima lui.[1]

Să nu uiți întru toată viiața ta pre marele acela nevoitoriu, carele întru toți optsprezeace ani nu au auzit cu urechile ceale din afară dela stareţul lui: «De te-ai mântui». Iară cu ceale dinlăuntru în fieştecarea zi auziia dela Domnul nu «De te-ai mântui», că graiul acesta iaste rugătoriu şi nearătat, ci «Te-ai mântuit», care iaste hotărâtoriu şi adeveritoriu. (83)

S'au înşelat pre sineşi oarecarii din ascultători simțind pre leasneplecăciunea şi pogorământul înnainte-stătătoriului, şi dupre voile lor pre ascultări cerându-le. Şi de le-au luat, cunoască cum că au căzut cu totul din cununa mărturisirii. Că ascultarea iaste înstreinare de a sa fățărnicie şi poftă.

---

[1] Cf. Ps. 67: 11. (N. ed.)

Iaste cela ce au luat poruncă, şi pre scóposul celui ce i-au poruncit simţindu-l, că nu cu plăceare către săvârşirea lucrului celui poruncit să află, de aceasta s'au lepădat. Şi iaste cela ce au simţit, şi fără de îndoială au ascultat. A căuta ni să cuvine, cine dintru dânşii mai cu blagocéstie au făcut? (84)

Din ceale cu neputinţă iaste ca diiavolul să se împrotivească voii sale. Şi pleace-te pre tine cei ce trăesc întru lenevire, şi întru o sihăstrie sau întru o viiaţă de obşte rabdă.

Facă-se noaă depărtarea noastră cea luptată din locurile noastre, dovadă de bună-plăcearea de Dumnezeu cea de acolò. Deaca sântem luptaţi de draci, semn iaste că şi noi i-am luptat pre dânşii. (85)

Nu mă voiŭ face ascultătoriu nedrept şi lacom asupritoriu fără de omenie, tăcând despre voi pre ceale ce a să tăcea nu să cuvine. Marele Ioann Savvaitul mi-au povestit mie nişte lucruri vreadnice de auzit. Iară cum că fără de patimă era bărbatul, şi de toată minciuna şi cuvântul şi lucrul rău curat, dintru însăşi cercarea lui ştii, o, cuvioase. Acesta mi-au povestit mie: Cum că în Mănăstirea mea, zice, cea din Asiia – că de acolò să trăgea cu neamul dreptul – era un bătrân foarte lenevos şi desfrânat (86). Că zic nu judecându-l, ci ca să mă arăt că zic adevărul (87). Acesta, nu ştiu cum, au dobândit un ucenic tânăr, cu numele Acakie, prost oarecarele cu năravul, dară înţelept cu gândul, carele atâtea bătăi au răbdat dela un bătrân ca acela, câte şi celor [mai] mulţi nevreadnice de credinţă poate să vor părea că sânt. Că nu numai cu ocărâri şi cu necinstiri, ci şi cu rane în fieştecarea zi îl munciia pre dânsul. Şi era răbdarea lui nu fără de socoteală. Deci văzindu-l eu pre dânsul în fieştecarea zi ca pre un rob cumpărat, cumplit muncit fiind şi ticăloşit, când îl întâmpinam de multe ori ziceam către dânsul: Ce iaste, frate Acakie? Cum să află zioa de astăzi? Iară el îndată, uneori ochiul învineţit, iară alteori grumazul, iară alteori capul rănit îmi arăta mie. Deci cunoscându-l eu pre dânsul că lucrătoriu iaste, ziceam către dânsul: Bine, bine, rabdă, şi te vei folosi. Deci făcând el supt bătrânul acela nemilostivul noaă ani, s'au dus către Domnul. Iară după ce s'au îngropat el în ţintirimul Părinţilor, după cinci zile s'au dus la un bătrân mare, din cei de acolò, Stareţul lui Acakie, şi au zis către dânsul: Părinte, fratele Acakie au murit. Şi cum au auzit bătrânul, au zis celui ce îi spunea: Creade-mă, bătrânule, că nu mă plec să cred. Iară el au zis: Vino şi

vezi. S'au sculat bătrânul degrab şi au mers la ţintirim împreună cu Stareţul fericitului nevoitoriu. Şi au strigat ca către un viu, către cel cu adevărat întru adormire viu, şi au zis: Frate Acakie, murit-ai? Iară ascultătoriul cel bine cunoscătoriu, şi după moarte arătând ascultare, au răspuns către marele Stareţ: Cum, Părinte, iaste cu putinţă să moară omul cel lucrătoriu de ascultare? Atuncea bătrânul cela ce au fost mai nainte Stareţ al lui (88), înfricoşat făcându-să, cu lacrămi au căzut pre faţa sa, şi cerându-şi dela Igumenul Lavrei chilie aproape de mormântul lui, acolò cu înţelepţie deaciia au vieţuit, zicând de-a pururea către Părinţi: Că ucidere am făcut.

Mie mi să pare, o, Părinte Ioanne, cum că marele acesta Ioann (Savvaitul) iaste cela ce cu mortul au grăit, fiindcă şi alta ca pentru altul oarecarele mi-au povestit mie fericitul lui suflet, şi era însuşi el, dupre cum mai pre urmă am putut cu deamăruntul a mă înştiinţa. Altul oarecarele, zice, s'au făcut ucenic, întru aceaiaşi Mănăstire a Asiei, unui monah oarecăruia, blând şi domol şi liniştit. Şi văzindu-să pre sineşi cam cinstit de bătrânul, şi cam trecut cu vederea (89), s'au socotit bine aceaia ce multora iaste cu greşală. Şi au rugat pre bătrânul său ca să-l sloboadă pre el: că avea şi pre alt ucenic, şi nu prea îi era lucrul cel ce să făcea pricinuitoriu de mâhniciune. Deci au eşit dela dânsul, şi s'au făcut pre sineşi, prin scrisoarea Stareţului său, vândut întru oarecarea din vieţile de obşte ceale din Pont. Şi întru întâia noapte întru carea au întrat în viiaţa de obşte, s'au văzut pre sineşi în somn luându-să seama de oarecarii, şi după sfârşitul al aceii preaînfricoşate luări de seamă aiĭ aceluia, rămâind rămăşiţă şi datoriu cu o sută de litre de aur. Deci deşteptându-să, judeca videniia, şi au zis: Smerite Antiohe (că acesta îi era numele lui), cu adevărat cu multă rămăşiţă a datoriei noastre rămânem datori. Deci după ce am rămas, zice, în viiaţa de obşte trei ani, întru nejudecată şi nesocotită ascultare, de toţi ca un strein defăimându-mă şi necăjindu-mă, că nu era acolò alt monah strein, am văzut iarăşi în somn pre oarecarele dându-mi mie adeverinţă de zeace litre din datoriia mea. Deci deşteptându-mă, am cunoscut videniia, şi am zis: Numai zeace (litre din datorie întru atâta vreame am plătit), şi când oare mă voiŭ plăti? Atuncea am zis către sinemi: Smerite Antiohe, de mai multă osteneală şi necinstire iaste trebuinţă. Deci de atuncea am început a mă făţărnici că sânt eşit din minte, dar însă nu deşert fiind de slujbă nicidecum.

Pentru aceaia, văzindu-mă pre mine întru această rânduială şi stare şi sârguință nemilostivii aceia Părinți, îmi poruncea mie toate lucrurile Mănăstirii ceale mai greale. Deci îngăduind întru o petreacere ca aceasta vreame de treisprezeace ani, am văzut pre cei ce mai nainte mi s'au arătat mie venind iarăşi, şi desăvârşită negrijire de datorie scriindu-mi mie. Deci când mă necăja pre mine Părinții Mănăstirii întru ceva, de datoriia mea aducându-mi aminte, vitejaşte suferiiam.

Acestea preaînțeleptul Ioann (Savvaitul), o, Părinte Ioanne, ca cum despre fața altuia mi-au povestit mie, pentru aceaia şi Antioh s'au numit pre sineşi. Însă acesta era cu adevărat carele zapisul prin răbdare l-au rumpt vitejaşte. Iară în ce fealiu de drept socotitoriu s'au făcut Cuviosul, dintru cea desăvârşit a lui ascultare, să auzim. Şezând el în Mănăstirea Sfântului Savvei, au venit la dânsul trei monahi tineri, vrând să se facă lui ucenici. Pre carii priimindu-i numaidecât, i-au ospătat pre dânşii cu dragoste, de osteneala[1] călătoriei vrând să-i odihnească. Deci după trei zile au zis către dânşii bătrânul: Fraților, eu din fire sânt om curvariu, şi nu pot să priimesc pre cineva din voi. Iară ei nu s'au smintit, că cunoştea[u] lucrarea bătrânului. Deci după ce, mult rugându-l pre el, nicidecum n'au putut să-l pleace, atuncea s'au aruncat pre sineşi la picioarele lui, rugându-l pre el, ca măcar canon şi sfătuire să ia dela dânsul, cum şi unde sânt datori să se aşeaze. Deci plecându-să bătrânul, şi cunoscând că cu smerenie şi cu ascultare vor priimi, au zis unuia: Te voiaşte pre tine Domnul, fiiule, ca să şezi întru un loc liniştit, cu un Părinte întru supunere (90). Au zis şi celui de-al doilea: Ducându-te, vinde-ți voile tale, şi le dă lui Dumnezeu, şi râdică-ți Crucea (91) ta, şi rabdă întru adunarea şi viiața de obşte a fraților, şi negreşit vei avea comoară în Ceriuri. Apoi au zis şi celui de-al treilea: Ia împreună cu suflarea ta nedespărțit pre cuvântul cela ce zice: Cela ce va răbda până în sfârşit, acesta să va mântui. Şi du-te, de iaste cu putință, să nu laşi întru firea oamenilor mai râvnitoriu şi mai aspru decât povățuitoriul tău cel întru Domnul, şi răbdând în fieştecarea zi, bea în fieştecarea zi ca nişte miiare şi lapte ocărârea şi batjocorirea. Iară fratele au zis către marele Ioann: Şi deaca întru lenevire, Părinte, unul ca acesta va petreace, ce?

[1] În text: **ѡстенѣле**. (N. ed.)

Iară bătrânul: Măcar de şi curvind l-ai vedea pre dânsul, să nu te depărtezi de el, ci zi întru sineți: Priiatene, pentru ce ai venit? (92) Atuncea vei vedea umflarea pierzându-să dela tine şi înfocarea veştejindu-să.

Să ne nevoim cu toată putearea, toți cei ce voim să ne teamem de Domnul, ca nu în locul cel de iscusință al faptei bune, acolò vicleşug mai vârtos şi răutate, sălbătăcie şi viclenie, nărav rău şi mânie să căştigăm. Că să întâmplă, şi nu iaste minune, că până ádecă iaste prost, sau corăbiiariu, sau lucrătoriu de pământ omul, nu atâta vrăjmăşii împăratului să întrarmează împrotiva lui. Iară după ce îl vor vedea pre el că au luat pecetea, şi pavăza, şi sabiia, şi paloşul, şi arcul, şi cu îmbrăcăminte ostăşască îmbrăcat, atuncea şi ei scrâşnesc cu dinții asupra lui, şi cu adevărat a-l ucide pre el să ispitesc. (93) Pentru aceia, să nu dormim.

Am văzut prunci fără de răutate şi preabuni, la şcoală pentru înțelepciunea şi învățătura şi folosul venind; şi nimic de acolò, decât vicleşug şi răutate învățindu-se, dintru împreună-petreacerea cu ceialalți. Cela ce are minte va înțeleage. Cu neputință iaste ca cei ce să învață meşteşug cu tot sufletul în fieştecarea zi, să nu sporească întru dânsul. Ci unii ádecă îşi cunosc sporirea, iară alții, cu iconomie, nu o cunosc.

Zaraful cel preabun (94) în fieştecarea seară îşi socoteaşte negreşit căştigul zilii sau paguba. Însă nu poate a cunoaşte arătat, deaca nu în fieştecare ceas va însemna în tablă. Că socotealele ceale din fieştecare ceas pre căştigul cel din fieştecarea zi îl arată.

Când să ocăraşte sau să osândeaşte, cel fără de minte să muşcă, şi a grăi împrotivă să ispiteaşte, ori numaidecât face metanie celui ce îl ceartă, nu pentru smereniia, ci pre ocărâri vrând a le înceta. Bătut fiind, taci, şi priimeaşte pre arzătorii sufletului (tău celui rănit), iară mai vârtos pre luminătorii curăției. Iară încetând Doftorul, atuncea pocăiaşte-te lui. Că în vremea mâniei poate nici pocăința nu-ți priimeaşte.

Împrotiva tuturor ádecă, dar poate mai vârtos împrotiva acestor doaă patimi, cei ce sântem întru adunări în fieştecare ceas să ne nevoim: împrotiva ádecă îndrăcirii de pântece şi a mâniei. Că întru gloată de norod lesne îşi dobândesc materiile sale. (95)

Întru cei dintru supunere diavolul pune poftă de faptele ceale ce nu sânt cu putinţă lor. Aşijderea şi pre cei din linişte îi sfătuiaşte ceale nepotrivite lor. Deşchide mintea ascultătorilor celor neiscusiţi, şi vei afla acolò înţeleagere rătăcită (96), poftă de linişte (97), de postire preadesăvârşit, de rugăciune nerăspândită, de ne-slava-deşartă cea desăvârşit, de pomenire neuitată a eşirii, de umilinţă necontenită, de nemâniiarea cea desăvârşit, de tăcearea cea adâncă, de covârşitoare curăţie, dintru care, dupre iconomie întru începuturi lipsindu-se, în zadar amăgindu-se au sărit. Că mai nainte de vreame vrăjmaşul i-au făcut pre dânşii să caute pre acestea: ca nu răbdând şi îngăduind, în vreame pre acestea să le dobândească.

Amăgitoriul fericeaşte înnaintea liniştitorilor pre iubirea de streini a ascultătorilor, pre slujbă, pre iubirea de fraţi şi pre împreună-petreacerea, pre slujirea bólnavilor: ca şi pre aceia nerăbdători precum pre cei dintâiu să-i lucreaze înşălătoriul. Că rari ádecă sânt cu adevărat aceia carii uneltesc cu socoteală pre linişte, şi aceia numai carii pre dumnezeiasca mângâiare spre uşurarea ostenealelor şi spre ajutorirea războaelor o au.

Dupre feliurimile patimilor noastre şi pre supuneri să le deosebim, şi să le aleagem dupre cuviinţă. (98) Fie-ţi ţie, celui ce către lăcomiia pântecelui eşti neînfrânat şi povârnit, Povăţuitoriu pustnic şi neplecat către hrană (99), iară nu mai vârtos de minuni făcătoriu şi gata fieştecăruia către priimire şi masă. Fie-ţi ţie, celui ce eşti înnalt cu grumazul şi trufaşĭ, povăţuitoriu iute şi neertătoriu, iară nu blând şi iubitoriu de oameni. Să nu căutăm mai nainte cunoscătoriu, nici mai nainte văzătoriu, ci mai nainte de toţi, negreşit, pre cei smeriţi-cugetători şi boale[i] céii dintru noi potriviţi din nărav şi din şedeare. Fie-ţi ţie ca al lui Avvakir, dreptului celui mai de sus pomenit, acest bun nărav către ascultare, ca ádecă de-a pururea să socoteşti că te ispiteaşte Proestósul, şi nu vei cădea din scópos niciodată. Când eşti certat de Părintele tău neîncetat, [şi] mai multă credinţă şi dragoste iai către dânsul, atuncea cunoaşte că Duhul Sfânt nevăzut în sufletul tău s'au sălăşluit şi puterea celui Preaînnalt te-au umbrit pre tine. Însă să nu te făleşti, nici să te bucuri când vitejaşte suferi ocărârile şi necinstirile: ci mai vârtos plângi, că negreşit ceva vreadnic de ocară ai lucrat, şi ai turburat suflet asupra ta.

Să nu te minunezi de cuvântul ce voiŭ să-l zic, că pre Moisì îl am ajutoriu şi martor (100). De folos iaste lui Dumnezeu, şi nu Părintelui nostru să greşim. Că Dumnezeu ádecă mâniindu-să, Povăţuitoriul nostru poate să-l împace pre El cu noi: iară acesta turburat fiind de noi, nu avem deaciia pre nimenea carele să-l milostivească pre El pentru noi. Însă mie mi să pare că la o socoteală aleargă amândoaă.

Să luom seama şi să desluşim şi să ne trezvim, când sântem mustraţi şi prihăniţi dela Părintele nostru, [şi] cu mulţemire şi cu liniştire datori sântem a răbda, şi când deplin să-l adeverim şi să-l încredinţăm pre dânsul. Mie mi să pare că pentru toate ádecă ceale ce necinste ne pricinuesc noaă datori sântem a tăcea, că vreame de căştig iaste. Iară pentru ceale ce către faţa altuia să aduc, să dăm răspuns, pentru legătura dragostei şi a păcii céii nedezlegate.

Câţi din ascultare au eşit, aceştea ţie îţi vor vesti pre folosul aceştiia. Că atuncea au cunoscut în care Ceriu sta.

Cela ce către nepătimire şi către Dumnezeu aleargă, pre toată zioa întru carea nu să ocăraşte, multă pagubă o socoteaşte.

Precum copacii de vânturi clătindu-se, adânci pre rădăcini le întind în jos, aşa şi cei ce petrec întru ascultare tari şi neclătite suflete au.

Cela ce şade întru linişte [şi] ş'au cunoscut neputinţa sa, şi pre urmă venind, s'au vândut pre sineşi ascultării, acesta orb fiind, fără de osteneală către Hristos au căutat.

Staţi, staţi, şi iarăşi zic staţi, alergând, o, fraţi nevoitori, auzind pre Înţeleptul acela carele strigă pentru voi: Ca aurul în topitoare, iară mai vârtos în viiaţa de obşte i-au lămurit pre dânşii Domnul, şi ca pre o ardere de tot de jertvă i-au priimit pre ei în sânurile sale. Căruia i să cuvine slava, şi stăpânirea veacinică, împreună şi Părintelui celui fără de început, şi Preasfântului şi închinatului Duh. Amin.

Întocma cu numărul Evanghelistilor iaste Treapta.
O, nevoitoriule, stăi, alergând fără de frică.
Au alergat oarecând mai nainte Ioann decât Petru,
Iară acum s'au rânduit mai nainte ascultarea decât pocăinţa.
Că acela ádecă, mai nainte alergând, al ascultării,
iară celalalt al pocăinţii chip iaste.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL PATRULEA
Cel pentru sfânta ascultare.

Sholiia 1. Ádecă, cătră nevoitorii şi ostaşii lui Hristos cei ce dau războiu împrotiva dracilor. Că cei vechi, pre toţi cei ce făcea războiu, *piktas* îi numiia, pentru căci cu pumnurile mâinilor eşiia ei la războiu şi la monomahiia, ádecă la lupta cea singuratecă.

Alta, a lui Fotie. Sânt ale patimilor celor încuibate întru noi şi tiränii, şi munci, şi pedeapse, decât tiräniia cea dinafară nimic deosebindu-să. Deci cela ce stă cu vitejie împrotiva acestora, şi de însăşi stăpânirea gândului nu să leapădă, cu nevoinţele muceniceşti alăturându-să, nimic de plăţile ceale asemenea nu să va lipsi.

Sholiia 2. Ádecă nu au picioarele lor lipite, ci pre unul ádecă gata cătră mişcare, iară pre celalalt cu totul nemişcat întru rugăciune avându-l.

Sholiia 3. Ascultarea a voii céiia ce iaste, iaste ascultare, nu supunere acéiia ce nu iaste. Că nu vom zice pre dobitocul cel necuvântătoriu ascultătoriu sau neascultătoriu.

Altă sholie. Cela ce voiaşte în urma mea a veni, leapede-să de sineşi. Şi cum să leapădă omul de sineşi, fără numai lăsându-şi voile sale ceale fireşti, şi lui urmându-i. Pentru aceasta ştiind, pentru ceale fireşti zice, iar nu pentru ceale afară de fire. Că deaca pre ceale afară de fire le va lăsa cineva, din ceale ce sânt ale lui nimic n'au lăsat pentru Dumnezeu, că nici sânt ale lui: ci cela ce pre ceale fireşti ale lui le-au lăsat, acesta s'au lepădat de sineşi.

Sholiia 4. Nu pre primejdiia cea sufletească o zice, ci pre cea trupească, pre carea o au pătimit ascultătoriul din întâmplare, sau pre mare însotând, sau în tâlhari căzând, şi aşa murind. Ascultătoriul cel adevărat, de orice feliu de moarte nu să grijaşte, bine ştiind cum că spre mucenicie îi va fi primejdiia cea dupre întâmplare celui ce săvârşaşte ascultarea cea fără de judecată.

Sholiia 5. Pre înnainte-stătătoriul zice, că pre voia ascultătoriului el o au luat asupră-şi, şi numai nu l-au omorât pre dânsul. Deci acesta pentru ascultătoriu va da răspuns.

Sholiia 6. Lepădare a socotealii sale iaste a asculta ori întru ceale ce să arată bune, ori întru ceale reale. Precum Avraam, poruncindu-i-să să junghie pre fiiul său, s'au îmbogăţit cu ascultarea cea fără de judecată, pre carea dintru început o deprinsease.

Sholiia 7, a lui Evagrie. Pre minte, şi faptele bune şi răutăţile oarbă o lucrează: acelea ádecă ca să nu vadă pre răutăţi, iară acelea, ca să nu mai vadă pre faptele bune.

Sholiia 8. Măidan de nevoinţă, şi lesnire de sporire, şi iscusire necontenită, şi cugetare de poruncile Domnului iaste lăcuirea împreună a fraţilor.

Sholiia 9. Ascultătoriul cela ce pre rânduirea de sineşi o au lepădat dela sineşi, şi sufere pre dáscalul său, acum iaste întru lucrurile celor desăvârşiți, măcar de şi încă n'au călătorit printr'însele. Că de vreame ce s'au obicinuit vicleanul a supăra pre cei ce sânt întru ascultare şi a defăima pre osteneala lor, fiindcă nici post, nici nevoință cu deamăruntul au, nici rugăciune curată, nici pre celealalte care să cuvin celor ce să linişteşc, zice Părintele cum că nimic nu sânt acestea către ascultarea cea adevărată, că pre locul lor aceasta îl împlineaşte. Şi mai nainte de a treace printr'însele, face pre ascultătoriu în mijlocul lor să fie.

Sholiia 10. Toată judecata voii sale iaste greşită. Care lucru ştiindu-l David, zicea: Juratu-m'am şi am pus ca să păzesc judecățile dreptății tale, nu voile meale.

Alta. A-şi tăia cineva voia sa, aceasta iaste, ca întru ceale bune ádecă să-şi tae cineva voia sa, şi pre a Sfinților să o facă: iară întru ceale reale, dela sineşi să fugă de lucrul cel necuvios.

Altă sholie, a mar[elui] Vasilie. Ascultarea cea adevărată şi desăvârşit a supuşilor cea către Igumenul întru aceasta să arată: întru nu numai de ceale necuvioase, dupre sfătuirea înnaintestătătoriului să se depărteaze, ci nici pre însăşi ceale bune fără de voia aceluia să nu le facă. Că înfrânarea şi toată trupeasca reaoa pătimire, către oarecare lucru de trebuință să află. Iară deaca cineva pornirilor sale urmează, pre lucrul cel plăcut lui îl face, şi înnainte-stătătoriului celui ce îl sfătuiaşte pre dânsul nu să pleacă: mai mare decât isprava îi va fi greşala. Că cela ce să împrotiveaşte stăpânirii, poruncii lui Dumnezeu să împrotiveaşte, şi plata ascultării mai mare iaste decât isprava înfrânării.

Sholiia 11, a mar[elui] Vasilie. Vezi că şi întru multe griji şi învăluiri a fi, iaste cu putință a afla bărbat povățuitoriu nerătăcit al petreacerii tale, bine ştiind a povățui pre cei ce călătoresc către Dumnezeu, împodobit cu faptele bune, din lucrurile sale pre mărturiia dragostei céii către Dumnezeu avându-o. Cunoştință a Dumnezeeştilor Scripturi având, nerăspândit, neiubitoriu de argint, neiscoditoriu, liniştit, de Dumnezeu iubitoriu, iubitoriu de săraci, nemânios, nepomenitoriu de rău, mult spre zidirea celor ce să apropie de dânsul, nemăreț în deşărt, netrufaş, nemomit, neschimbat, nimic cinstind mai mult decât pre Dumnezeu. Şi deaca vei afla pre unul ca acesta, dă-te pre sineț lui, scuipi[n]du-ți pre toată voia ta, şi afară lepădându-o, ca să te afli ca un vas curat, pre bunătățile ceale puse întru tine păzindu-le, spre lauda şi slava ta. Că deaca vei lăsa țieți vreuna din patimile ceale ce au fost încuibate mai nainte întru tine, întru oțet prefăcându-se, pre bunătățile ceale puse întru tine afară le

va scoate ca pre oarecare lucru din ceale netreabnice.

Altă sholie. De cela ce cu lenevire vieţuiaşte, depărtează-te pre sineţi, măcar de şi nume mare înnaintea celor mulţi are.

Sholiia 12. Mai nainte de lepădarea de lume, să cade a ispiti cu deamăruntul pre dáscalul, iară după lepădare, nu încă. Că cela ce ispiteaşte cu deamăruntul prihăneaşte, şi cela ce prihăneaşte să leapădă, apoi şi nu să supune.

Alta. Loc de nevoinţă să zice viiaţa monahicească. Iară cela ce judecă pre înnainte-stătătoriul, arătat iaste că întru ceva îl prihăneaşte, iară cela ce îl prihăneaşte, ori nu să supune, ori nu cu credinţă porunca îi săvârşaşte, şi tot lucrul care nu iaste din credinţă, păcat iaste.

Sholiia 13. Nu numai cei ce pentru credinţa cea întru Hristos au priimit moarte sânt mucenici, ci şi cei ce pentru păzirea poruncilor lui mor.

Sholiia 14. A căuta ni să cuvine cum fără de supunere nimenea nu va vedea pre Dumnezeu. Că ce? Mariia Eghipteanca, şi alţii oarecarii, nesupuindu-se nimănui, nu vor vedea pre Domnul? Deci zicem: Cum că nu zice numai pentru singură supunerea cea trupească, ci şi pentru cea sufletească. Deci pre nimenea din Sfinţi nu aflăm, carele n'au supus pre trup duhului. Drept aceaia, arătat iaste că cela ce nu şi pre aceasta împreună cu cea trupească o are, nu va vedea pre Domnul. Deci mulţi, părinţilor celor trupeşti supuindu-se, dulceţilor şi dizmierdărilor pre sufletul lor l-au făcut rob, şi nimic dintru o supunere ca aceasta nu s'au folosit.

Alta. Cela ce pre trup l-au supus duhului, şi pre mustrarea ştiinţii o are divan, acesta ascultătoriu al dumnezeeştilor porunci făcându-să, mai nainte de a umbla cătră ascultarea cea văzută, pre cea gândită o au ajuns. Şi ai pre cei ce împrejurul marelui Antonie au strălucit. Că decât cea văzută mult să deosebeaşte supunerea cea gândită, carea şi pre însăşi cea trupească o întăreaşte. Şi cei ce nu o au, ci încă de patimi să supără, fără de această gândită a spori nu pot. Deci bine au zis: Că fără de supunere, nimenea din cei pătimaşi nu va vedea pre Domnul.

Sholiia 15. Cel smerit-cugetătoriu nu i să pare că s'au supus desăvârşit, iară cela ce cu voia sa face ceva, deşi i să pare că s'au supus, însă el însuşi sarcina îşi po[a]rtă.

Sholiia 16. De obşte face prin lipsa pre cădearea şi a ucenicului celui nesupus, şi a Părintelui celui ce nu-l mustră, arătând că prin lipsa şi înnainte-stătătoriul iaste vinovat.

Alta. Cela ce tace greşalele ascultătorilor, ca cum el le-ar fi lucrat să va osândi.

Sholiia 17. Nu să dă loc ascultătoriului celui binecunoscătoriu să iscodească faptele Păstoriului, fiindcă dracii

întru desluşirea gândurilor pre minte răspândindu-o, cu viclenie îl sfătuesc răii ca întru răzvrătire să săvârşască calea cea proastă a ascultării.

Alta, pentru mărturisire. Mărturisirea păcatelor această socoteală are, pre carea o are dovada patimilor celor trupeşti. Deci precum patimile trupului nu tuturor le descoperă oamenii, nici fieştecărora, ci celor iscusiți întru tămăduirea acestora, aşa şi mărturisirea trebue a să face înnaintea celor ce pot a tămădui, dupre cea scrisă: Voi cei putearnici, neputințele celor neputincioşi purtați-le. Iară a le purta iaste a le râdica şi a le tămădui, dupre cea scrisă: Că el neputințele noastre le-au luat, şi boalele le-au purtat. Nu cum că întru sineşi leau priimit pre acestea, ci căci pre cei ce pătimiia i-au tămăduit.

Sholiia 18. După cea a şaptea, nu înlăuntrul celor şapte. Că toată viiața cea trupească prin a şaptea săvârşindu-o, au ajuns la schimbarea altei vieți, întru carea plata cea dupre vreadnicie pentru ceale acum lucrate o ia, şi mai nainte de ruşinea cea dintru a opta, ádecă cea din veacul ce va să fie, în viiața ceastă de acum ruşine pătimeaşte, şi rămâne întru cea deaciia înnainte fără de ruşine.

Alta. Pentru vârstele ceale şapte ale omului, prunc iaste dela naştere până la 4 ani. Copil, dela 5 ani până la 14. Holteiu, dela 15 ani până la 22. Tânăr, dela 23 până la 44. Bărbat, dela 45 de ani până la 56. Bătrân, dela 57 de ani, până la 66. Preabătrân, dela 67 de ani până la sfârşitul vieții lui.

Sholiia 19. A ispiti să cuvine şi deaca cineva, prins fiind în păcate, cu ne ruşinare mărturiseaşte pre ceale ascunse ale ruşinii şi pârâş al său să face, împreună şi ruşinând şi departe dela dânsul izgoni[n]d pre ajutătorii lucrurilor lui celor reale, dupre cela ce au zis: «Depărtați-vă dela mine toți cei ce lucrați fărădeleage» – şi întemeiare luişi întru viiața cea deaciia înnainte căştigându-şi, ca să nu mai cadă în patimile ceale asemenea.

Întrebare a aceluiaşi: Cum căştigă cineva urâciune cătră păcate?

Răspuns, şi Sholiia 20. Dintru îngrețoşarea cea de-a pururea şi dintru mâhnicioasă săvârşire a păcatului să face urâciunea cătră pricinuitorii unora ca acestora. Deci deaca cineva deplin s'ar adeveri, de câte şi de ce feliu de răutăți pricinuitoare să fac păcatele, de sineşi şi înlăuntrul aşezată are pre urâciune cătră dânsele; în ce feliu au arătat cela ce au zis: Nedreptatea o am urât şi m'am îngrețoşat.

Sholiia 21, a Sf. Isaac. Cu neputință îi iaste cuiva pre deprinderea păcatului a o părăsi, mai nainte până nu va căştiga vrajbă cu dânsul, sau lăsare şi ertare a dobândi mai nainte de mărturisirea păcatelor. Că aceaia ádecă iaste pricină de smerenie adevărată, iară aceaia, de umilință, carea din ruşine urmează inimii.

Sholiia 22. Au zis Domnul cătră Moisì şi cătră Aaron: Deaca vreo femeae sau vreun bărbat va face păcat şi îl va mărturisi prin voi Domnului, şi dupre vreadnicie să va pocăi, acesta priimit va fi.

Alta. Strein lucru ádecă iaste şi cel încă necunoscut, pentru neobicinuirea, dar iaste strein şi cel vreadnic de minunare. Iară chip strein iaste cela ce cu preaslăvire ádecă, dar de curând iaste săvârşit.

Întrebare a marelui Vasilie: Ce iaste grăirea de rău?

Răspuns, şi Sholiia 23. Tot graiul care din aşezare ca să necinstească să zice, grăire de rău iaste, măcar de şi însuşi graiul nu să va părea că iaste ocărâtoriu. Şi acest lucru arătat iaste din Evangheliia carea zice pentru Iudei, că l-au ocărât pre el, şi au zis: Tu eşti ucenic al aceluia.

A aceluiaşi întrebare: Până la care graiuri deşarta cuvântare să judecă?

Răspuns: Cuprinzătoriu, tot graiul care nu foloseaşte la trebuința carea zace înnainte întru Domnul, deşartă iaste, şi atâta iaste primejdiia acestui feliu de graiu, că măcar de şi bun ar fi cela ce să grăiaşte, dar nu cătră zidirea credinții să zideaşte, nu întru bunătatea graiului cela ce l-au grăit are primejdiia, ci întru căci n'au iconomisit spre zidire pre graiul cel grăit, mâhneaşte pre Duhul cel Sfânt. Că aceasta arătat o au învățat Apostolul, zicând: Tot cuvântul putred din gura voastră să nu iasă, ci cel bun, spre zidirea credinții, ca să dea haru celor ce îl aud. Şi adăogând, zice: Nu mâhniți pre Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru care v'ați pecetluit. Iară a scârbi pre Duhul cel Sfânt cât iaste răul, ce şi să cade a zice?

A aceluiaşi întrebare: Ce iaste cuvânt deşert?

Răspuns: Făgăduința credinții carea nu are lucru. Creade cineva ádecă şi mărturiseaşte pre Hristos, dar deşartă iaste, nefăcând ceaia ce au poruncit Hristos. Iaste şi alt cuvânt deşert, când cineva să mărturiseaşte, şi nu să îndreptează; când zice că să pocăiaşte, şi iarăşi păcătuiaşte. Încă şi grăirea de rău, cuvânt deşert iaste. Când cineva veade pre cela ce batjocoreaşte pre cineva, şi tace. Încă şi cela ce nu mustră cu îndrăzneală, şi acesta grăiaşte de rău, fiindcă ceaia ce o grăiaşte nu are ipostas. Şi cela ce dela sineşi alcătuiaşte minciună, cuvântare deşartă lucrează, fiindcă pre lucrul[1] cel nelucrat sau văzut l-au povestit. Şi cela ce învață a face bine, dar el nu face, deşert-cuvântătoriu iaste.

A marelui Vasilie, şi Sholiia 24.
Pentru a nu ascunde păcatele
fraților sau ale noastre.

Tot păcatul să cuvine a să aduce şi a să arăta Proestósului: ori dela însuşi cela ce au păcătuit, ori dela cei ce l-au

[1] În text: лꙋкꙋрꙋл. (N. ed.)

cunoscut, deaca ei nu vor putea să-l tămăduiască, dupre cea poruncită de Domnul: Că răutatea tăcându-să, e boală ascunsă în suflet. Deci precum nu am fi zis făcătoriu de bine pre cela ce încue în trup pre ceale pierzătoare din doftorii, ci mai vârtos pre cela ce prin dureare şi prin spintecare la arătare trage pre rană, cât ori prin borâre să leapede pre prisosința cea vătămătoare, ori cuprinzătoriu prin arătarea patimii leasne cunoscut să facă pre chipul tămăduirii, aşa arătat iaste cum că şi cela ce ascunde păcatul găteaşte moarte celui ce boleaşte. Că păcatul, zice, iaste bold al morții. Că mai bune sânt mustrările cu îndrăzneală decât prieteniia cea ascunsă. Deci nici altul să nu ascundă păcatul altuia, ca nu ucigătoriu de frate în loc de frate să se facă, nici el pre al său. Că cela ce nu să tămăduiaşte pre sineşi, zice, întru lucrările lui, frate iaste al celui ce vatămă pre sineşi.

Sholiia 25. Aicea ádecă preamarele acesta Părinte, şi obiceaiul, pre zicere spre prihănire o rânduiaşte...[1]

Sholiia 26. Doaă însemnări are zicerea aceasta la ellini...[2]

Sholiia 27, a Sf. Marco Pust[nicul]. Cela ce pre reaoa pătimire şi necinstirile pentru adevăr le-au ales, pre cale apostolească călătoreaşte, Crucea râdicându-şi, şi cu lanțul înfăşurat fiind. Iară cela ce afară de acestea doaă iaste, şi să ispiteaşte a lua aminte la inimă, să rătăceaşte cu mintea, şi cade în ispită şi în cursa diavolului

Sholiia 28, a Sf. Maxim. Cu frați duhovniceşti împreună a viețui voind, de voile tale dela uşi leapădă-te. Că într'alt chip nu vei putea să fii în pace, nici cu Dumnezeu, nici cu cei ce împreună-viețueşti.

Sholiia 29, a lui Diadoh. Ascultarea întâiu între toate faptele bune ceale aducătoare înlăuntru s'au cunoscut că iaste bună. Că lepădă deodată pre trufie şi naşte pre smerita cugetare. De unde şi uşă să face, celor ce o sufer pre dânsa cu bucurie, a dragostei céii cătră Dumnezeu. Pre aceasta lepădându-o Adam, în fundul tartarului s'au alunecat. Pre aceasta îndrăgindu-o Domnul, pentru cuvântul iconomiei, până la Cruce şi la moarte au ascultat pre Părintele său. Deci mai întâiu de aceasta să cade a ne griji cei ce împrotiva trufiei diavolului am priimit lupta. Că aceasta mergând înnainte, ne va arăta noaă fără de rătăcire toate căile faptelor bune.

Sholiia 30. Cinsteaşte Părintele pre şeptimea de ani a legii céii vechi, dezlegând pre Isídor de canonisire. Aceasta arătând, că să întâmplă cu dureare a treace tot omul petreacerea cea din viiața aceasta, până ce de ceaste de aicea izbăvindu-să, la odihna cea de acolò va ajunge.

[1] Vezi la sfârşitul Sholiilor. (N. ed.)

[2] Ibid.

Sholiia 31, a Sfântului Thalassie. Preabună învățătură iaste oamenilor a să dezvăța de ceale reale.

Sholiia 32, a Sf. Marco Pust[nicul]. Cela ce pre realele ceale ce vor să fie vrând a le piiarde, datoriu iaste pre ceale de față cu bucurie a le suferi. Că așa gânditoriu schimbând cu lucrul pre lucru, prin mici dureri de ceale mari va scăpa.

Alta, a Sf. Isaac. Mic necaz care pentru Dumnezeu să face, mai bun iaste decât lucrul cel mare care fără de necaz să săvârșaște. Că necazul cel de voe pre lămurirea credinții și a dragostei o răsare. Iară lucrul odihnii, din sațul științii să face. Pentru aceasta, întru necazuri s'au lămurit Sfinții, pentru dragostea lui Hristos, și nu întru odihnă. Căci lucrul care fără de osteneală să face, iaste dreptate a mirenilor, carii din ceale din afară fac milostenie, și nu întru sineși dobândesc.

Alta, a marelui Vasilie. Să cuvine cei ce să tămăduesc, a nu priimi spre vrajbă certările, nici tiranie a socoti pre grija și sârguința ceaia ce din milostivire pentru mântuirea sufletului să face lui. Că urât lucru iaste ca cei ce sânt ádecă bólnavi cu trupurile, atâta să se încredințeaze doftorilor, cât măcar îi tae, măcar îi ard, și cu amară doftoríi îi mâhnesc, făcători de bine să-i socotească; iară noi, către tămăduitorii sufletelor noastre, când prin petreacerea cea dureroasă pre mântuire noaă ni-o lucrează, nu pre aceaiași așezare să o avem. Când zice Apostolul: Și cine iaste carele mă veseleaște pre mine, fără numai cel scârbit de mine? Și iarăși: Că iată însăși aceasta, a ne scârbi noi dupre Dumnezeu, câtă sârguință au lucrat întru noi. Drept aceaia la sfârșit căutând, făcătoriu de bine să cuvine a judeca pre cela ce ne pricinuiaște noaă scârba cea dupre Dumnezeu.

Sholiia 33. Cela ce pre ceale necăjicioase din vreamea cea de acum, cu așteptarea bunătăților celor mai de pre urmă le priimeaște, cunoștință adevărată au aflat, și de mânie și de scârbă cu lesnire să va izbăvi.

Sholiia 34, a Sf. Isaac. Nevoitorii să ispitesc ca să adaogă la bogățiia lor; trândavii, ca de ceale ce îi vatămă pre dânșii să se păzească; somnoroșii, ca spre deșteptare să se gătească; și cei ce sânt departe, ca să se apropie la Dumnezeu; și cei de casă[1], ca întru îndrăzneală să între.

Sholiia 35. Vezi cum nu de obște cu cei mai înnalți și mai sporiți să măsura smereniia: ci deaca întru cei ce acum pun începătură să săvârșaște, atuncea mai mult de minune vreadnică să face.

Sholiia 36, a Sf. Marco. Cela ce sloboade ascultătoriului celui ce împrotivă grăiaște, acolò unde nu să cade, îl rătăceaște pre el întru lucrul acela și îl face a lepăda pre tocmealele supunerii.

[1] „Cei de casă": casnicii, cei din familie. (N. ed.)

Sholiia 37. Nu numai pre cei ce prin sabie au murit, şi înnaintea tiranilor au mărturisit i-au încununat Domnul, ci şi pre cei ce întru pustnicie şi întru dragoste au sporit. Că precum aceia pentru Domnul au răbdat muncile, aşa şi aceştea pentru Domnul au răbdat reaoa pătimire şi pustniciia şi nevoințele.

Sholiia 38, a Sf. Marco. Cela ce întru supunere ameastecă pre ascuns şi voia sa, preacurvariu iaste, precum întru înțelepciune s'au arătat, şi pentru lipsa minții chinuiri şi necinstiri sufere.

Alta, a Sf. Ioann Carpath[iul]. Niciodată nu priimi pre cela ce întru supunerea ta îți zice ție: Dă-mi mie stăpânire către fapta bună câtăva vreame, ca pre lucrul acesta sau pre acesta să-l cerc, şi aşa să-l isprăvesc. Că cela ce aşa zice, arătat iaste că pre a sa voe o săvârşaşte şi pre tocmealele supunerii céii preabune le leapădă.

Sholiia 39, a Sf. Ioann Hrisos[tom]. Nu te vatămă pre tine necazul, ci răbdare îți lucrează. Că precum pre aur nu-l vatămă cuptorul, aşa nici pre cel viteaz nu-l strică necazul.

Sholiia 40, a Sf. Maxim. Trei sânt rânduialele: Îngerii, oamenii, dracii. Pre a nu cădea, [nu] dupre ființă Îngerii o au, ci dupre voire. Că nu sânt nemişcați cu firea către cel rău, fiindcă nici satana n'ar fi căzut, ca cela ce din fire nu poate pătimi aceasta: ci cu greu mişcați către cea împrotivă au fire să fie, precum şi cuvântătoriul de Dumnezeu Grigorie zice. Deci nu dupre fire, ci dupre feliurimea voii, pre carea dracii întru cel rău întărindu-o, au rămas, pentru împrotivă-întoarcerea şi răzvrătirea, întru împrotivire, iară oamenii, pentru întoarcerea, mai buni decât aceia sânt: precum Îngerii mai buni decât amândoaă părțile, pentru neschimbarea.

Sholiia 41. Grijă de dobitoace, zice, dar nu patimă dobitocească, fiindcă pre învierşunare nici o ar fi tămăduit zimbindu-să, cela ce marelui Antonie îi mărturisiia că plângea pentru cela ce s'au batjocorit de asinii cei sălbateci. Dar ce să poate a înțeleage sfârşitul lucrării, decât mâncarea pre ascuns? Că au mâncat din povările dobitoacelor, iară de au fost oi sau capre, mulgându-le, au gustat, sau alt oarecare dobitoc de acest feliu. Pentru aceaia, cei ce zic cum că au dobitocit el, fără de minte sânt.

Alta. Să nu pătimeşti ceva neviteaz pentru Părintele cela ce au lăsat necertat pre cela ce i s'au mărturisit, că îl ştiia pre acesta, precum să veade, că din tinereațe prea mult întru nevoință era treazv, şi întru osteneale binerăbdătoriu să afla. Şi pentru aceasta altă greutate n'au mai pus asupra lui, că era şi lucru nevreadnic de canonisire grea, fiindcă au eşit păzindu-şi aşezarea cu deamăruntul.

Sholiia 42, a lui Evagrie. Cu sihastrii ádecă, dracii goli să luptă; iară cu adunările ceale din viețile de obşte, carii lucrează pre fapta bună, pre cei mai lenevoşi din frați îi întrarmează. Însă al

doilea războiu cu mult mai uşor iaste decât cel dintâiu. Căci nu iaste cu putinţă a afla pre pământ oameni mai amari decât dracii, deşi pre toată vicleniia lor deodată o priimesc.

Alta. Cela ce pentru oamenii cei ce îl nedreptăţesc să roagă, bleastemă pre draci. Iară cela ce să împrotiveaşte celor dintâiu, de cei de-al doilea să răneaşte.

Alta. Mai bună iaste greşala oamenilor, decât a dracilor. Iară cela ce bine place Domnului, pre amândoaă părţile au biruit.

Sholiia 43. Pre puterile ceale sufleteşti le zice, ori pre faptele bune ceale cuprinzătoare ale sufletului, ádecă pre bărbăţie zic, pre înţelepţie, şi pre întreaga-înţelepciune, şi pre dreptate. Pre care deaca ádecă bine şi precum să cade le unelteaşte omul, aspri portari vor putea să fie. Că bărbăţiia ádecă întru sineşi rămâind, şi nerăsturnându-să întru teamere, niciodată nu s'ar putea birui de dulceţile şi dezmierdările ceale molatece. Iară înţelepciunea întărită fiind, niciodată nu să va moloşì, nici să va trândăvi întru credinţă, nici va aleage pre cel mai rău decât pre cel mai bun. Iară întreaga-înţelepciune, întru sineşi întărită fiind, nu să va treace cu vederea niciodată, ádecă nu va goni dela sineşi pre neîntinare şi pre curăţie, şi pre urâta dulceaţă o va aleage. Şi pre aceaste trei ádecă, portari aspri să cuvine a le înţeleage. Iară dreptatea, deaca are pre portarii cei mai sus zişi aspri, ádecă vârtoşi şi cu totul nepriimitori şi neplecaţi cătră lucrul pre care nu-l voesc, pre ceale reale ádecă afară le scoate, iară celor bune negreşit le va deşchide, şi înlăuntru le va priimi, şi la suflet le va trimite.

Alta, a Sfântului Maxim. Cela ce păcatele altora le iscodeaşte, sau din trufie judecă pre fratele, încă n'au pus începătură de pocăinţă, nici cearcă a-şi cunoaşte păcatele sale întru adevăr, care sânt mai greale decât plumbul cel de mulţi talanţi; nici au cunoscut de unde să face omul greu la inimă, iubind deşertăciunea şi căutând minciuna. Pentru aceasta, ca un fără de minte, şi ca unul ce întru întunearec umblă, lăsându-şi păcatele sale, năluceaşte pre ale altora, ori pre ceale ce nu sânt, ori pre ceale ce le socoteaşte el, din trufie.

Sholiia 44, a Sfântului Marco. Ascultătoriul cel iubitoriu de adevăr, dintru amândoaă părţile dobândeaşte folosul: Pentru bunătăţile ádecă ceale mărturisite, mai sârguitoriu să face; iară pentru răutăţi mustrându-să, silit iaste a să pocăi.

Alta. Să cuvine noaă dupre sporire şi viiaţă a avea; şi dupre viiaţă, datori sântem şi pre rugăciuni lui Dumnezeu a le aduce.

Sholiia 45. Neîmpodobite cu grăirea, nefolositoare dupre buna lucrare cea lumească: iară spinoasă cuvântare pentru povestirea ceaia ce să pare aspră.

Sholiia 46. Ştiia că cela ce să linişteaşte şi să uneaşte cu cela ce greşaşte, nu

mai puțin decât dânsul pre osândă o pătimeaşte.

Alta, a Sf. Marco Pust[nicul]. Proestósul datoriu iaste să zică ascultătoriului ceaia ce îi iaste îndatorită, iară neascultând, să-i vestească mai nainte aducerea asupră-i a realelor.

Alta. Când vătămarea unuia spre mulți treace, atuncea nu să cade îndelung a răbda, nici pre folosul său a-l căuta, ci pre cel al multora, ca să se mântuiască. Căci decât fapta bună cea din parte, cea cuprinzătoare mai folositoare iaste.

Sholiia 47, a Sf. Thalassie. Gândurile celui sârguitoriu înțelepciune cugetă, şi cuvintele lui luminează pre ascultătoriu.

Alta. Fapte bune, supuse fiind în suflet, gânduri bune lucrează; iară răutăți supuse fiindu-i, reale cugete şi înțeleageri naşte.

Sholiia 48. Trei lucruri sânt prin care sufletul priimeaşte pre gânduri: simțirea, pomenirea şi amestecarea trupului. Însă mai cumplite sânt ceale ce es din pomenire.

Alta, a Sf. Fotie. A-şi arăta cineva de voe greşalele sale bărbaților celor duhovniceşti iaste lucru însemnătoriu de îndreptarea vieții. Iară a le ascunde iaste arătătoriu de suflet pătimaşiŭ. Că nimenea, împreună alergând cu furii, şi partea sa cu cel preacurvariu puindu-şi, îi scoate pre aceştea cândva. Că cu dragoste părintească să află cătră patimă cel nepătimaşiŭ, spuind păcatul fratelui, [căci] dupre doaă pricini îl zice: ori ca pre dânsul să-l îndrepteaze, ori ca pre altul să-l folosească. Iară deaca afară de acestea îl zice, ori lui, ori altuia, ocărându-l ori batjocorindu-l îl zice. Şi nu va scăpa de dumnezeiasca părăsire. Ci ori întru aceaiaşi, ori întru altă greşală negreşit va cădea, şi ocărât fiind să va ruşina.

Sholiia 49, a Hrisostomului. Leagă pre cela ce au păcătuit, ca să milostiveşti pre Dumnezeu (asupra lui). Să nu-l laşi pre el legat, ca nu mai mult să se leage cu urgiia lui Dumnezeu. Deaca eu îl voiŭ lega, Dumnezeu nu-l mai leagă. Deaca eu nu-l voiŭ lega, legăturile ceale nerumpte pre dânsul îl aşteaptă. Că deaca pre înşine ne-am judeca, nu ne-am osândi. Nimenea să socotească că un lucru ca acesta iaste cruzime şi neomenie, ci preabună doftorie şi multă purtare de grijă. Dar destulă vreame s'au pedepsit, zice. Câtă, spune-mi mie? Un an, sau doi, sau trei ani? Dar nu vremea aceasta o caut, ci îndreptarea sufletului. Deci pre aceasta arată-o, deaca s'au umilit, deaca s'au schimbat, şi tot canonul s'au făcut. Că deaca nu va fi aceasta, nici un folos de vreame nu iaste. Că nu căutăm deaca de multe ori s'au oblojit rana, ci deaca o au folosit ceva legătura. Deaca ádecă au folosit în scurtă vreame, nu mai fie pusă legătura asupra lui. Iară deaca nimic nu l-au folosit, şi după cincisprezeace ani încă stea asupra lui legătura; şi

hotarul acesta fie-i dobândă a legării celui legat.

Sholiia 50. Deodată, zice, cu neputință iaste. Că cum? Unul ádecă iaste iubitoriu de streini, iară altul neapropiiat; și unul ádecă nerobit la minte, iară altul neeșit; și unul ádecă preste multe zile hrănindu-să, iară altul mai adeaseori. Deci deodată a-i urma pre toți, cu neputință iaste.

Sholiia 51. Silitorii nesiliți sânt cei pătrunși cu dragostea lui Dumnezeu, și carii să silesc a bineplăcea lui Dumnezeu, nu silindu-i cineva, ci trași fiind de dragostea lui Dumnezeu, precum s'au zis: a trage jugul lui Hristos cel ușor și bun.

Sholiia 52. Avva Zosima zicea așa: Că deaca vor vedea dracii că s'au ocărât cineva, ori s'au necinstit, ori s'au păgubit, ori au pătimit tot orice de acest fealiu, și să necăjaște nu căci au pătimit rău, ci căci n'au suferit vitejaște o pornire ca aceasta, să înfricoșază dracii, căci cunosc că s'au atins [el] de adevăr și au hotărât să umble dupre poruncile lui Dumnezeu.

Sholiia 53. Același au zis că cela ce iubeaște calea cea adevărată și dreaptă, când să turbură, să bate pre sineși foarte și zice: Ce te îndrăcești, suflete al mieu, ce te turburi ca cei ce aspumează? Cu însăși aceasta arăți că bolești. De n'ai boli, n'ai pătimi. Pentru ce, lăsând de a te prihăni pre sineți, împutezi fratelui tău căci țe-au arătat ție boala ta și cu lucrul și cu adevărul? Învață-te poruncile lui Dumnezeu, carele ocărât fiind, nu împrotivă ocăra, pătimind nu îngroziia, ci pre toate le răbda. Și zicea: Că de ar trăi cineva anii lui Mathusála și nu va călători pre calea aceasta dreapta, pre carea au călătorit toți sfinții, zic ádecă pre a necinstirii, și pre a păgubirii, și a suferi vitejaște, nu va spori înnainte, nu mic, nu mare, ci numai își va cheltui anii în zadar.

Alta, a aceluiași. Iarăși au zis că deaca va lua cineva noima celui ce l-au necăjit pre el, sau l-au păgubit, sau l-au ocărât, sau orice rău i-au făcut, și împleteaște gânduri asupra lui, acesta vrăjmășuiaște sufletului său precum dracii, că destul iaste luiși spre vrăjmășuire. Și ce zic împleteaște? Deaca nu îl pomeneaște pre dânsul ca pre un doftor, să nedreptățeaște pre sineși preamult. Ce zici că pătimești? Acesta te curățeaște, și datoriu ești să-l pomenești pre el ca pre un doftor trimis ție dela Hristos. Datoriu ești pentru numele lui să pătimești și ți să cuvine să-l aibi pre el ca pre un făcătoriu de bine. Iară deaca tu nu te-ai izbăvit de răutate, nici poftești să te izbăvești, nu iaste vinovat Domnul Dumnezeu, ci aceasta iaste patimă a sufletului celui bólnav. Deaca nu ai bolì, nu ai pătimi. Și datoriu ești a mulțemi fratelui tău, că printr'însul țe-ai cunoscut boala ta, și a priimi pre ocărârile ceale dela dânsul ca pre niște doftorii vindecătoare, trimise ție dela Iisus. Iară deaca nu

numai nu-i mulțemești, ci și gânduri asupra lui împletești, iaste ca cum ai zice lui Iisus: Nu voesc să mă vindec de tine. Nu voesc să priimesc doftoriile tale. Voesc a putrezi întru ranele meale. Voesc să mă fac ascultătoriu al dracilor. Și ce deaciia va mai face Domnul cu un suflet ca acesta?

Sholiia 54. Precum cineva înnoată în mare, [și] cu dragoste rabdă arșița Soarelui, așa cei ce urăsc răutatea, iubesc mustrarea. Că să împrotivesc, aceia ádecă vânturilor, iară aceia patimilor.

Sholiia 55. Acesta pre sufletul său și-l pune pentru fratele său.

Sholiia 56, a Sf. Maxim. Cela ce în Sobor pre ascultarea cuvintelor o curmează, nu s'au tăinuit că boleaște cu iubirea de slavă, de carea robindu-să, nenumărate drumuri pune înnainte, și încungiurări de punere înnainte, vrând pre împletirea celor ce să zic să o rumpă și să o curmeaze.

Alta. Înțeleptul, și învățind și învățindu-să, voiaște numai pre singure ceale ce îl folosesc să se inveațe și să inveațe. Iară cel cu părerea înțelept, și întrebând, și întrebat fiind, numai pre ceale mai iscoditoare le pune înnainte.

Sholiia 57, a Sf. Isaac. Îndreptarea în cuvânt nu iaste a petreacerii Creștinilor. Și nu iaste însemnată întru învățătura lui Hristos.

Alta. Împrotivă-grăirea, pre stăpânirea de sineși și pre nesupunere o arată. Deci a umflării mai vârtos, și a defăimării dovadă are, iară nu a smereniei și a ascultării întru toate.

Alta. Cum că nevindecată iaste împrotivă-grăirea către cei mai mari.

Sholiia 58. Să deosebeaște cădeare de cădeare, de unde iaste și apucarea slujbei, și căderea. Deci nu înțeleage tu căderea izgonire dela Dumnezeu, ci pre ceaia ce întru slujbă să întâmplă.

Alta, a marelui Vasilie. Primejdie urmează vieții monahicești pre lângă ceale zise. Întâiu ádecă și preamare, cea a plăcerii de sineși. Că pre nimenea neavând carele să poată a-i cerca lucrul lui, i să va părea că la săvârșirea poruncii au ajuns. Apoi întru neiscusire pre deprindere de-a pururea încuindu-o, nici pre lipsirile sale le cunoaște, nici pre sporirea cea întru lucruri o știe, fiindcă toată materiia lucrării poruncilor de prinprejur i s'au râdicat. Că întru ce pre smerita cugetare o va arăta, neavând pre nimenea decât carele mai smerit pre sineși să se arate? Întru cine pre milostivire, tăiat fiind despre împărtășirea celor mulți? Și întru îndelunga răbdare cum pre sineși să va iscusi, nimenea stându-i împrotiva voilor lui? Iară de zice cineva că îi ajunge învățătura Scripturilor spre îndreptarea năravurilor, aseamenea face celui ce să învață ádecă să teslărească, dar niciodată teslăreaște, și celui ce să învață meșteșugul făuresc, dar în lucru a aduce pre ceale învățate nu voiaște. Către carele ar fi putut zice Apostolul: Nu ascultătorii legii sânt drepți la Dumnezeu, ci făcă-

torii legii să vor îndrepta. Că iată însuşi Domnul, încingându-să, au spălat picioarele ucenicilor. Dar tu pre cine vei spăla? Cui vei sluji? Decât cine vei fi cel mai de pre urmă, singur de sineți petrecând?

Sholiia 59. Cu sila să porneaşte; iară aceasta o au zis dela metaforáoa pârghiei céii de moară. Că precum pre moară, nemişcată fiind, cu sila pârghiia o porneaşte şi nevrând, aşa şi diiavolul, silnică pârghie făcându-să, sileaşte pre ascultătoriul carele are fire de piiatră – către cel rău pre nepornire zic – ca şi nevrând către acesta să se aducă şi să se pornească.

Sholiia 60. Vezi cum pre obiceaiurile ceale întemeiate le adeverează şi le întăreaşte şi necăzute zice că sânt.

Alta. Nu mică iaste nevoința aceasta, ádecă a birui cineva pre obiceaiul său. Că obiceaiul prin lungă vreame întemeindu-să, tărie de fire cea mai de multe ori ia.

Alta, la „Nevoe iaste ca marea să se turbure...": Vântul în mare suflând, întâiu ádecă o turbură de jos, apoi pre materiia de jos, din fund râdicându-o în sus şi amestecându-o, o turbură, şi după aceasta o sălbătăceaşte, şi întru mari valuri o râdică. Şi marea aşa turburându-să şi sălbătăcindu-să, şi ca o oală clocotind, pre toată întinăciunea, carea din adâncuri să râdică de pornirea valurilor, o scuipă afară. Aceasta o pătimeaşte şi gândul cel pătimaşiu al ascultătoriului celui din viiața de obşte. Întâiu ádecă să turbură de asupreala vânturilor celor gândite, ori a dracilor, ori a ispitelor, şi a ocărilor, şi a certărilor, şi a mustrărilor celor ce dela înnainte-stătătoriul şi dela frățime să aduc asupra lui pentru folosul lui. Şi după ce s'ar turbura, să ameastecă cu gândul, clocotind din fund, patimile, şi pre partea sufletului cea mânioasă spre iuțime pornindu-o. Şi aceasta iaste arătată dintru căci nu veade pre lucrul cel mai bun. Că întru gândul cel curat ceale mai bune de departe să văd, precum în apa cea limpede, ceale ce zac în adâncul eiĭ. Iară după ce să turbură, să sălbătăceaşte, şi către mânie arătată şi împrotivă-grăire poate să răstoarnă. Şi nu iaste minune; că nevoe iaste ca cela ce pătimeaşte acestea de multe ori, de-abiia pre aşăzarea cea duhovnicească să o dobândească, după ce au scuipat pre întinăciunea cea dinlăuntru, prin aceaste turburări de multe fealiuri, pre carea râurile patimilor asupra lui o au adus.

Sholiia 61, a Sf. Grigorie Bogoslov. Să nu oboseşti a-ți mărturisi păcatele tale, ştiind că şi Ioann, când boteza, cerea aceasta. Că o parte iaste şi aceasta de muncă. Şi înțelepciunea zice: Cela ce îşi ascunde păcatul său, nu-i va fi de folos. Iară cela ce îşi mărturiseaşte păcatele sale, va dobândi milă dela Dumnezeu.

Sholiia 62, a marelui Vasilie. Precum mădulările trupului cu legătura firii fiind împletite, nu pot să se rumpă dela

trup, ori deaca să rump, mort cel rumpt să face, aşa şi sihastrul cel împreunat cu frățimea, nu are stăpânire a să tăia despre aceia cu carii s'au împreunat. Ori deaca o face aceasta, mort iaste cu sufletul şi lipsit de dăruirea Duhului, fiindcă de tocmeala cea făcută înnaintea lui s'au lepădat. Deci fie unul ca acesta ascuns de cei ce judecă cu adevărul, ca unul ce pricină de sminteală s'au făcut celor mulți. Şi de folos îi iaste lui ca piiatră de moară să i să spânzure de grumazul lui şi să se cufunde în noianul mării. Că sufletul, după ce să va obicinui a să depărta, de multă neînfrânare să umple.

Sholiia 63. Ascultarea iaste început al smereniei, că cela ce nu s'au cunoscut pre sineşi că iaste lipsit de faptele bune, supt mâna altuia nu poate fi. Deci fiindcă prihănirea, strângând pre suflet, spre ascultare îl aduce, iară ascultarea cu frica lui Dumnezeu ținută fiind, naşte pre dragoste şi pre smerenie, iară smereniia desăvârşit goneaşte pre trufie. Şi cela ce de aceasta şi de celealalte s'au curățit, casă a nepătimirii, precum să pare, s'au făcut.

Alta. Început ádecă şi sfârşit iaste ascultarea cu smerenie; iară fiică aceştiia, nepătimirea, săvârşitoare a maicii să face, şi pre smereniia cea desăvârşit o pricinuiaşte.

Alta. Cel smerit şi ascultătoriu nu robeaşte patimilor trufiei. Şi cela ce iaste nerobit de patimi, negreşit nepătimaşiu să cunoaşte. Iară cel nepătimaşiu tot iaste lin şi blând. Drept aceaia şi ascultarea naşte pre nepătimire prin mijlocirea smereniei.

Sholiia 64. Început ádecă şi maică a nepătimirii iaste ascultarea prin smerenie. Iară fiica aceştiia, nepătimirea, săvârşitoare să face a maicii, fiindcă pre smereniia cea desăvârşit o pricinuiaşte.

Alta, a lui Fotie. Că o înceape pre aceaia, aceasta: ádecă smereniia pre nepătimire, precum Moisì pre leage. Pre aceaste trei fapte bune, ádecă pre ascultare, pre smerenie şi pre nepătimire, Părintele cu trei feațe le-au asemănat: cu Moisì, zic, cu adunarea şi cu Mariiam. Şi pentru această pricină mi să pare că precum acolò, pre Marea Roşie după ce o au trecut Iudeii, vrând să cânte cântare de biruință lui Dumnezeu, născătoriu ádecă şi făcătoriu al aceştiia şi începătoriu avea pre Moisì, iară săvârşitoare pre Mariiam, dintre cei de obşte şi ea fiind, că nu începea. Aşa şi aicea zice: În fața lui Moisì să cade a lua pre ascultare, iară întru a adunării, pre smerenie, iară întru a Mariiamii, pre nepătimire. Iară deaca te miri de închipuire, ascultă pre aceasta mai luminat. Că au îndemnat atuncea Moisì, zicând norodului: Să cântăm Domnului. Şi s'au adunat tot norodul cu Mariiam să cânte Domnului cântarea pre carea Moisì o alcătuise. Dar nu avea pre nimenea carele să facă sfârşitul cântării, până când Mariiam, de Dumnezeescul Duh pornindu-să, ceată de tineareale adunând, aşa au început să cânte cu

viers. Şi iată să arată Moisì ádecă dând leage de a cânta, iară Mariiam cântarea săvârşind, ádecă pre adunare râdicându-o spre a cânta desăvârşită pre cântare; iară acest «râdicându-o» arată că o au îndemnat. Deci aşa şi aceaste trei fapte bune. Ascultarea ádecă lui Moisì s'au asemănat, fiindcă iaste născătoare a celoralalte şi mai începătoare; iară smereniia, adunării, dintru carea era Mariiam; iară nepătimirea, Mariiamei, ceiia ce au săvârşit pre adunare. Şi vezi-mi-ţi cum de cu bună potrivire cu aceaste feaţe pre acestea le-au asemănat. Ádecă pre ascultare cu Moisì, că Moisì nimic alt nu să tâlcuiaşte, decât carele din apă s'au luat. Că *mói*, apă să zice la eghipteani, şi ascultarea din multe lacrămi să alcătuiaşte. Iară pre smerenie cu adunarea dupre dreptate o au asemănat, că precum adunarea din multe noroade să alcătuiaşte, aşa şi aceasta din multe osteneale. Iară pre nepătimire, dupre cuviinţă cu Mariiam o au asemănat, ca pre o curată şi strălucită. Că numele Mariiam, nimic alt nu să tâlcuiaşte, decât lumină. Deci cela ce din ascultare pre smerenie o au căştigat, întru lumină cântă lui Dumnezeu cântarea cea de biruinţă. Ca unul ce s'au izbăvit de Eghipetul cel gândit, ádecă de păcat.

Sholiia 65. Ca întru o oglindă, zice, întru ştiinţă pre sineţi priveaşte-te şi iscodeaşte pre gândurile tale. Şi deaca nu te prihăneaşte pre tine ştiinţa ta întru nimic, ci îţi mărturiseaşte ţie întru toate pre supunerea cea fără de socoteală, nu căuta mai mare adeverire.

Sholiia 66. Avvà Zosimà zicea aşa: Nu ştim noi oamenii a ne iubi şi a ne cinsti pre noi înşine, ci am pierdut pre înţelepciunea noastră. Puţin va purta cineva pre fratele său când să mânie sau să necăjaşte asupra lui. Şi după puţin îşi vine întru sineşi, şi cunoscând cum că l-au purtat pre el fratele, pre însuşi sufletul său îşi pune pentru dânsul.

Sholiia 67. Celor dintru adunări şi ascultătorilor le zice: Deaca nu eşti lesnicios spre a prihăni şi a defăima pre alţii, lucrează pre fapta bună întru sineţi şi în mintea ta. Şi nici prin cuvânt, nici prin vreo mişcare pre lucrarea aceasta nu o arăta. Iară deaca spre osândire plecat te afli, nici vreo lucrare oarecarea să aibi în sufletul tău mai multă decât alţii. Ci făte întru toate aseamenea lor. Iară lucrare a sufletului pre rugăciunea cea necontenită şi pre plâns şi pre celea ca acestea le zice. Deci deaca prin acestea, zice, întru mândrie cazi, lasă-le[1] pre dânsele.

Alta. După ce nu s'au domirit pentru protimisirea rugăciunii şi a slujirilor, mergând înnainte au împreunat pre răspuns: Urmează, zicând, lucrării fraţilor întru toate. Şi deaca ádecă să apucă de slujire ca de ceaia ce iaste de nevoe, să nu te depărtezi, iară deaca pre rugăciune în vremea cea cuviincioasă vor

[1] În text: ⲗⲁⲥⲉⲗⲉ. (N. ed.)

protimisì, fă-te aseamenea lor. Că te aduce la smerenie, a urma celoralalți.

Sholiia 68. Să nu ne bizuim isprăvilor celor făcute de alții. Ci de şi minunat (întru fapta bună) ai pre Părintele tău cel duhovnicesc, să nu socoteşti că destul îți iaste ție aceasta spre mântuire sau spre cinste şi slavă, deaca nu te vei face rudenie lui şi cu năravurile. Precum cu adevărat, deaca şi rău îl vei avea, să nu socoteşti că te vei osândi, deaca ceale pentru sineți bine le vei iconomisi.

Sholiia 69. Pre tăcerea cea fără de socoteală o mustră Părintele, şi pre năravul cel nătâng îl îndreptează. Că aceaia ádecă iaste semn de treacere cu vederea, şi mai ales când împreuna cu mulțimea să înturmează. Iară acela, cu anevoe mişcat lucrează pre cela ce iaste întru ostenealele ceale duhovniceşti şi întru lucrurile ceale greale. Că socotesc oarecarii cum că îşi țin rânduiala sa, deplin adeverind pre a loruşi necuvântare. Însă rânduiala sa nu va fi către supunere, deşi socoteaşte cineva că iaste ascultătoriu adevărat, ci ceale împrotivnice acestora, şi pre priveghiiarea minții, şi pre iubirea cea a unora către alții o arată.

Sholiia 70. Pre plăcerea oamenilor pregetarea şi îndemânarea ştiu a o hrăni, la care şi noroadele aleargă, fiindcă pre smerenie grozăvie a feații, şi pre nărav pregetătoriu l-au numit ei. Cu ale cărora împreună-alergări fălindu-se, din mândrie să împung. Pre care privindu-le foarte cu înțelepciune Părintele, împistrită pre răutate o au hotărât că iaste.

Alta. Pregetătoriu şi zăbavnic fiind cineva cu năravul din fire, ori întru ceva din ceale trupeşti îndămânatec, celor mulți unul ca acesta nu li s'au părut [aşa]: ci lipsire a firii sau covârşire, faptă bună a sufletului s'au socotit şi s'au numit. Şi pregetătoriul, ca un blând şi smerit s'au lăudat. Şi cel defăimătoriu şi lenevos şi fără de rânduială, ca un sârguitoriu şi iute s'au binecuvântat dela cei ce s'au obicinuit, ori nu ştiu să judece drept. Iară cela ce s'au trufit de laude, nu s'au cunoscut pre sineşi, şi la greşita judecată a celor mulți luând aminte, cu sufletul său din pricina mândriei s'au chinuit, ádecă s'au împuns. Pentru aceaia şi Părintele de răutate ca de o în multe fealiuri s'au minunat.

Alta. Mulți sânt carii pre faptele ceale reale lăudându-le, veasel ádecă pre cel şeguitoriu îl numesc, iară pre cel de ceale urâte grăitoriu, politicos, [şi] pre cel amar şi mânios, nedefăimătoriu îl numesc. Pre cel scump şi neîmpărtăşitoriu, ca pre un iconom îl laudă; pre cel desfrânat, slobod la mână, pre cel curvariu şi învierşunat, ca pre un desfătat şi slăbănogit. Şi în scurt, pre toată răutatea din fapta bună cea dinprotivă luându-o. Iară iscusiți cei ce zavistuesc pentru abaterile ceale spre cel mai rău pre lucrul cel lăudat să-l defaime, şi din răutatea cea vecină pre fapta bună să o prihănească. Că semeț ádecă numesc pre cel viteaz,

iară fără de dureare pre cel întreg-înțelept; pre cel drept, fără de omenie; făcătoriu de reale, pre cel înțelept; şi pre cel preaîncuviințat ádecă, ca pre un prost îl clevetesc; iară pre cel slobod, ca un desfrânat; iară pre cel iconomicos, scump îl numesc. Şi, în scurt, toate fealiurile faptei bune nu sânt lipsite la dânşii de nume care din răutatea cea dinprotivă să aduce.

Sholiia 71. Moarte a sufletului iaste păcatul. Deci de şi ar păcătui cineva întru oarecare, zice, iarăşi pocăiască-să, şi niciodată de Mănăstire depărteaze-se. Că şi mai nainte apucând au zis: Cum că nici căzind nu te depărta de măidanul cel de nevoință.

Sholiia 72. Socoteala cea fără de îndoială pre răbdarea cea întru locuri şi întru adunări o lucrează. Iară îndoirea lucrează pre necredință şi pre cădeare, şi strămutări ştie să facă dela păstori şi dela turme.

Sholiia 73, a Sf[intei] Singlitikiei. Precum paserea de pre oaăle eiĭ sculându-să, deşarte pre acestea şi neroditoare le face, aşa şi monahul mutându-să din loc în loc.

Alta, a Sf. Isídor Pilusiótului. Zic unii cum că epurile, viețuitoriul cel preafricos şi cu firea temătoriu, îngăduiaşte a schimba culcuşĭ din culcuşĭ, de toată mişcarea şi strigarea temându-să. Dar nu şi monahul cela ce iaste datoriu a nădăjdui spre Domnul, şi ca muntele Sionului a fi întemeiat. Deci pentru ce, lăsându-te de a te răzăma cu întemeiare pre Domnul şi cruce a avea pre nevoința cea următoare, din loc în loc te muți, mai vârtos, precum să pare, masă desfătată, dar nu învățătură mai îndestulată căutând? Şi să va întâmpla, precum mi să pare, că pre toate cetățile Ierusalimului şi pre toate margenile pământului cu un pântece şi cu o socoteală ca aceasta încungiurându-le, leasne strămutat şi nestatornic vei fi, de tot vântul şfării împrejur purtându-te, şi totdeauna nestatornicindu-te.

Sholiia 74. Deaca ádecă la doftor necunoscut ai ajuns, şi la casă de doftorie, pentru care nici din cercare, nici din auzire nu te-ai înştiințat, fă cercare pentru dânsul mai întâiu, şi atuncea descopere-ți boala ta. După aceaia şi pre plecăciunea şi supunerea cea duhovnicească arată-o lui, şi întru poruncile lui înnaintea marturilor rânduialelor celor îngereşti îndeletniceaşte-te.

Sholiia 75. Ádecă să smereaşte cugetul tău, şi umflarea sufletului şi înnălțarea să surpă. Că acesta iaste lucrul cel ce să caută.

Sholiia 76. Moarte chiar iaste despărțirea de Dumnezeu.

Sholiia 77. Deaca pre mâna ta la lucruri o mişci, limba ta cânte, şi mintea ta roage-să. Că ceare Dumnezeu dela noi ca să fie pomenit de-a pururea.

Sholiia 78 Deaca voeşti ca lucrurile mâinilor tale dumnezeeşti şi nu pământeşti să se facă, de obşte facă-se ție lu-

crurile ceale ce es dintru dânsele cătră cei ce au trebuință.

Alta. Cela ce pentru ca să odihnească pre fratele își lasă voia sa, dragoste și smerenie au arătat.

Sholiia 79. Deaca te-ai obicinuit, zice, împreună cu turma, sau cu alții oarecarii a petreace, și fără de folos vezi pre împreună-petreacerea ta, despărțeaște-te. Că mai bine iaste al cuvintelor a te face lepădătoriu, decât nerodire și vătămare a sufletului a avea. Iară deaca ești iscusit, priimeaște pre împreună-petreacerea. Că poate pre cei ce sânt împreună cu tine cu cuvântul și cu lucrurile mai buni îi vei face.

Alta. Mai nainte de surparea și uciderea celor reale să nu asculți pre inima ta. Că ce fealiuri de fundamenturi înlăuntru ai, într'acest fealiu și pre zidiri le caută.

Sholiia 80, a Carpathiului. Mă minunez, deaca de bucate săturându-să cineva va putea să dobândească nepătimire. Iară nepătimire zic nu pre depărtarea de păcatul cel cu lucrarea, că aceasta înfrânare să zice, ci pre ceaia ce din minte pre cugetele ceale pătimașe din rădăcină le zmulge, carea și curățire a inimii s'au numit.

Alta. Plată a înfrânării iaste nepătimirea, carea naște pre dreapta socoteală.

Sholiia 81, a Sfintei Singlitikii. De primejdie lucru iaste a să apuca să învețe cela ce n'au trecut prin viiața cea lucrătoare, precum deaca cineva, având casă putredă și pre streini priimindu-i, să-i vatăme prin căderea casii. Așa și aceștea, carii mai nainte pre sineși cu întemeiare nu s'au zidit, și pre cei ce s'au apropiiat la dânșii împreună i-au pierdut. Că cu cuvintele ádecă cătră mântuire îi chiiamă, iară cu năravul mai mult au nedreptățit pre nevoitori.

Sholiia 82, a Sf. Maxim. A Diaconului rânduială ține cela ce cătră sfințitele nevoințe învitează pre minte, și pre gândurile ceale pătimașe le goneaște dela dânsa. Iară a Prezviterului, cela ce întru cunoștința celor ce sânt o luminează, și pre cunoștința cea cu nume mincinos o piiarde. Iară a Episcopului, cela ce cu Sfântul Mir săvârșaște pre cunoștința Închinatei și Sfintei Treimi.

Sholiia 83. Mie mi să pare că însemnează pre oarecarele ascultătoriu carele cu cercarea și iscusul au cunoscut aceasta. Pentru aceaia și ca cătră cela ce știia zice: Nu uita pre acela. Deci acesta întru mulți ani slujind unui Părinte, niciodată n'au auzit dela dânsul cu chip de rugăciune acest «O, de te-ai mântui!». Iară dela Dumnezeu au auzit cu mintea, hotărât: «Iată, te-ai mântuit». Deci zice: Că pentru ascultarea lui, deși dela dáscalul lui nu auziia rugăciune, însă dela Dumnezeu deplin să adeveriia. Că precât dáscalul îl defăima pre dânsul, pre atâta Dumnezeu din lăuntru pre dânsul deplin îl încredința.

Sholiia 84, la cuvântul «Iaste cela ce ia ascultarea...»

Porunca cea din vremea lui Ionà, carele văzind încă ca un Proroc cum că nu cu voe desăvârşită, pentru bunătatea lui Dumnezeu, era îngrozirea Nineviteanilor, pentru aceasta întârziia a o propovedui. Iară ceialalţi din Proroci, fără de îndoială să apuca să facă ceale poruncite, neîndoindu-se la poruncă, măcar de şi ori cu ce fealiu de aşezământ era. Iară Saul, măcar de şi să înştiinţasă voia lui Dumnezeu, celui ce au poruncit ceale pentru Amalic, însă de voe au făcut neascultare.

Alta, la aceaiaşi. Cei ce li s'au poruncit să-şi arunce copiii săi, unul ádecă în râu, iară altul în cuptoriu, ştiia că nu pentru dezmierdarea au făcut aceasta cei ce le-au poruncit, cu toate acestea s'au pornit fără de îndoială să le împlinească porunca, măcar de şi s'au oprit; precum şi Avraam ar fi lucrat, deaca nu s'ar fi oprit.

Alta. Pre doi oarecarii îi aduce, cărora li s'au poruncit; dintru carii unul ádecă, cu neplăceare fiindu-i porunca celui ce o au poruncit, ci la oarecare sfârşit împrotivnic ajungând, de aceasta s'au lepădat. Iară celalalt, şi el ştiind, însă au ascultat. Deci carele, zice, dintru amândoi mai bine au făcut? Deci zicem cum că fieştecarele întru a sa vreame iaste lăudat. Că acela ádecă, nou începătoriu fiind, mai bine va face deaca fără de îndoială va asculta, că încă din cei ce să ispitesc iaste. Iară celalalt, cu vremea cea îndelungată multă dovadă de ascultare dând, bine va face deaca nu va asculta, şi mai bine va asculta deaca nu va asculta. Că nu încă ca un rob pre prinosul cel cuvântătoriu, ci ca un fiiu adevărat şi priiaten, pre socoteala Părintelui său urmându-o, îi va săvârşi voia.

Sholiia 85. Nevreadnic şi nepotrivit lucru iaste ca să se împrotivească diiavolul voii sale cândva. Că el voiaşte ca tot omul cu trândăvire să vieţuiască, şi cu lenevire, şi nefăcând voia lui Dumnezeu. Deci deaca ar afla pre oarecarii într'acest fealiu, nu le stă lor împrotivă. Că de le-ar sta lor împrotivă, negreşit voii sale să împrotiveaşte. Drept aceaia, cu neputinţă iaste a să face aceasta vreodată. Şi zicând Părintele: «Pleace-te pre tine cei ce întru linişte şi în viiaţa de obşte cu lenevire vieţuesc», cu anevoe de tâlcuit au zis. Că cum nu să poate, şi nevoindu-să oarecarele, să nu să biruiască cândva de voia dracului, cât să nu iasă din chiliia sa sau din mănăstirea sa nicidecum? Ci a chibzui ni să cuvine, că nu aşa prost pentru toţi au zis aceasta, ci pentru cei mai mulţi. Că a birui cela ce să nevoiaşte, şi niciodată nici întru ceva a să birui, al celor mari, şi al celor viteji, şi al celor puţini iaste.

Alta. Că deaca cei ce ne luptă când să necăjesc şi împrotivă-necăjesc, şi cei ce să luptă cu noi sânt dracii, apoi ei sânt cei ce necăjesc pre noi, şi de noi împrotivă să necăjesc. Că «Necăji-voiŭ, zice,

pre dânşii, şi nu vor putea să stea»[1]. Şi iarăşi: «Cei ce mă necăjesc pre mine şi vrăjmaşii miei, aceia au slăbit şi au căzut»[2].

Sholiia 86. Pre învierşunare oarecarii numai pentru singură curviia o au zis. Şi învierşunat pre cel curvariu l-au zis. Iară acesta, întru tot gândul care nu sugrumă pre întâia cugetare, şi pre pornirile sufletului ceale dobitoceşti nu le înfrânează, şi le lasă ca să sporească în lucru, învierşunat l-au hotărât. Că şi bătrânul pre mânie şi pre pornirea cea dobitocească o uneltea. Şi cea deaciia înnainte pre aceasta o arată.

Sholiia 87. Adevărul povestesc, zice, şi nu osândesc pre omul; nu din cugetare, zice, osândindu-l, ci pre pornirea cea dovedită a patimii arătându-o, şi înnaintea tuturor descoperindu-o.

Sholiia 88. Îndeşert numindu-să epistat stareţul, şi nefiind, zice: Că cela ce iaste epistat să sârguiaşte din lucrurile sale să deşteapte şi să rădice spre urmare pre cel epistasít. Iară când cu lucrurile să deosebesc, că acela de mânie să biruia, iară acela mai înnalt decât iuţimea să afla. Deci cum să va arăta că iaste epistat al celui ce îl covârşiia cu mult mai vârtos cu faptele bune?

Sholiia 89. Cei ce sânt defăimaţi nu să cinstesc. Deci cum cel defăimat iaste şi cinstit, deaca nu cu trupul ádecă iaste aceasta, iară cu duhul aceaia? Că tot cel bine-pătimitoriu, de reaoa-pătimire iaste neîmpărtăşit.

Alta. Ádecă trecându-să cu vederea pentru acelea care poate au păcătuit, şi nu dupre cuviinţă pentru acestea s'au mustrat de înnainte-stătătoriul.

Sholiia 90, a Sf. Marco Pust[nicul]. Omul sfătuiaşte pre aproapele precum ştie. Iară Dumnezeu lucrează, întru cela ce ascultă, precum au crezut.

Alta, a Sf. Dorotheiu. Fii numesc sfinţii pre cei ce prin cuvântul lor să schimbă din răutate întru fapta bună, dupre cum zice Apostolul: Fiişorilor, pre carii iarăşi chinuesc să vă nasc, până când Hristos să va închipui întru voi.

Sholiia 91. Cruce zice pre răbdarea necazurilor celor ce vin asupră. Că cruce a lui Hristos iaste înfrânarea cea despre toate patimile.

Sholiia 92. Pentru supunerea cea fără de judecare, şi neviclenită, şi netâlhărisită sfătuiaşte pre fratele Părintele.

Sholiia 93. Peceate, ori pre Botez îl zice, ori pre pocăinţă, carea de a doa oară curăţeaşte; pavăză, pre fugirea de lume, carea prin neîmpătimire să face; sabie, pre credinţa cea către Păstoriul; paloşiŭ, pre lepădarea voilor sale; arc, pre rugăciune, prin carea dracii să însăgetează; iară îmbrăcăminte ostăşască, pre haina faptelor bune.

Sholiia 94. Cela ce pre sineşi în fieştecarea zi să socoteaşte, şi îşi ceare seamă, şi să judecă, şi grijilivă îşi are viia-

[1] Ps. 17: 39. (N. ed.)
[2] Ps. 26: 2. (N. ed.)

ța sa, acesta iaste preabun zaraf al faptelor sale.

Sholiia 95. Cela ce purtarea de grijă a trupului său spre poftă o face, şi pomenire de rău pentru ceale vremealnice către aproapele are, unul ca acesta slujaşte zidirii mai vârtos decât Ziditoriului.

Sholiia 96. Întăreaşte pre minte (şi în calea cea adevărată o întoarce) din rătăcirea cea împrejurul patimilor, citirea, şi priveghiiarea, şi rugăciunea, şi cântarea de Psalmi.

Sholiia 97, a Sf. Singlitikiei. Cei ce sântem în viiața de obşte, mai mult pre ascultare decât pre pustnicie să o aleagem. Că aceaia ádecă treacere cu vederea învață, iară aceaia smerita cugetare să făgăduieşte.

Alta. Iaste şi înțeleagere nerătăcită, când şi în vreame, şi cu cuviință pre acestea le săvârşaşte cineva, ádecă pentru însuşi lucrul cel bun şi pentru aşezământul său, prin amărunțimea şi sfătuirea celor iscusiți; întru toate ádecă atuncea despre plăcerea de sineşi întorcându-să, ca de[spre] o rătăcitoare şi streină.

Sholiia 98. Bun lucru iaste lângă dáscal adevărat a răbda până la sfârşit şi a nu căuta pogorâtoriu şi slăbănogit.

Alta. De primejdie şi pierzătoriu lucru iaste ucenicilor să aleagă povățuitoriu dupre voia lor. Că unii ca aceştea prin prăpăstii şi prin adâncuri şi prin locuri de pierzare călătoresc.

Sholiia 99, a Sf. Isídor Pilus[iotul]. Nevoința şi pustniciia, o, iubite, a tuturor poruncilor Domnului iaste urmare şi încăpătoare: nemânioasă, nefluşturatecă, netrufaşă, neiubitoare de argint, neiubitoare de sineşi, ascultătoare, slujind fieştecăruia, cu totul streină de trup, casă şi priiatenă a singur Duhului Sfânt, limbă mulțemitoare având, şi către rugăciune trebuincioasă, către ocărâre nemişcată, cu plecăciune pre toate făcându-le, şi dupre amelințarea povățuitoriului, pre carele şi vremea, şi osteneala, şi dumnezeiasca hotărâre, la cârmele povățuirii l-au aşezat, carele pre năvălirile duhurilor şi le cunoaşte, şi le abate.

Sholiia 100. Că şi când au păcătuit Israiltenii împrotiva lui Dumnezeu, făcând vițel, şi dela Dumnezeu s'au osândit cu pierzarea cea de istov, când Moisì au stătut pentru dânşii, şi către Dumnezeu au zis: «Că deaca ádecă vei lăsa lor păcatul, lasă-le, iară de nu, şi pre mine şterge-mă din cartea întru carea m'ai scris» – îndată au milostivit pre Dumnezeu, pentru Moisì, şi de osândă au scăpat. Iară când împrotiva lui Moisì au greşit cei dinprejurul lui Daftan şi Aviron, şi Mariiam, sora lui – netrecută pedeapsă au pătimit.

Alta. Zicând Părintele: «Mai de folos iaste împrotiva lui Dumnezeu a greşi», pre leasne-împăcarea şi pre leasne-milostivirea lui o arată; prin însemnarea graiurilor prepuind pre cei înnalți

întru faptele bune, cum că de multe ori pătimesc greu dupre socoteala omenească.

Alta, a Sfântului Maxim. Nu priimi ocărâre asupra Părintelui tău, nici să îndemnezi pre cela ce îl necinsteaşte pre el, ca să nu să mânie Domnul pentru lucrurile tale şi să te piiarză pre tine din pământul celor vii.

Alta. Cela ce sapă groapă aproapelui, va cădea întru dânsa, şi cela ce întinde cursă dáscalului său, rău credincios iaste unul ca acesta, şi fără de leage. Pentru aceaia şi împreună osândit va fi cu cela ce pre făcătoriul de bine şi Dáscalul l-au dat în mâinile celor fără de leage.

Ale acestor doaă sholii, puindu-li-se numai începuturile la rândul lor, aicea pre urmă s'au pus deplin:

Sholiia 25. Aicea ádecă preamarele acesta Părinte, şi obiceaiul, pre zicere spre prihănire o rânduiaşte. Că pre cei obraznici, şi pre cei nepedepsiţi, şi dârzi, şi trufaşi, şi îngâmfaţi, şi înnalţi, ἀγερώχους, ádecă mândri îi numesc. Iară Omir şi oarecarii din cei înţelepţi, pre cei foarte cinstiţi ἀγερώχους îi zic: care să trage dela «foarte cătră cinste să duc». Iară unii din scriitorii de limbi, însuşi Ostrovenii au zis că ἀγερῶχοι să numesc. Pentru căci cu hrană de afară adusă să hrănesc ei. Care să trage dela ἀγείρην ὀχήν, ádecă dela «adună hrană». Că ὀχήν să zice hrană la cei mai mulţi din înţelepţi, dintru căci are şi ţine pre vită.

Sholiia 26, a marelui Vasilie. Doaă însemnează numirea acesteiziceri, ádecă πανοῦργος la ellini. Carea o zicem noi «preaviclean» sau «prealucrătoriu la minte». Şi cela ce spre vătămarea altora pre înţeleagere o unelteaşte să zice πονηρός, ádecă rău şi viclean. Iară cel lăudat πανοῦργος, ádecă preamăestru, prealucrătoriu; iaste cela ce cu isteţime şi cu priceapere pre binele său îl află. Şi de vătămările ceale cu vicleşuguri şi cu vrăjmăşii, aflate asupra lui dela alţii, scapă.

CUVÂNTUL AL CINCILEA

Pentru pocăința cea cu denadinsul şi luminată, întru carea şi vieți ale sfinților osândiți; şi pentru temniță.

Pocăința iaste chiemare înnapoi a Botezului. Pocăința iaste tocmeală cu Dumnezeu de a doa viiață. (1) Pocăința iaste cumpărătoare a smereniei. Pocăința iaste necontenită deznădăjduire de vreo mângâiare trupească. Pocăința iaste gând de sineşi osândit, şi fără de grijă de sineşi grijitoriu (2). Pocăința iaste fiică a nădejdii şi lepădare de deznădăjduire. Cela ce să pocăiaşte iaste osândit cu totul ne ruşinat. Pocăința iaste împăcare cu Domnul, prin lucrarea bunătăților celor împrotivnice greşalelor. Pocăința iaste curățire a ştiinții. Pocăința iaste răbdare de bunăvoe a tuturor celor necăjicioase. Cela ce să pocăiaşte iaste ziditoriu al muncilor sale. Pocăința iaste vârtoasă necăjire a pântecelui şi rănire a sufletului întru simțire tare.

Alergați, apropiiați-vă, veniți şi veți auzi, şi voiŭ povesti voaă, toți cei ce ați mâniiat pre Dumnezeu. Adunați-vă şi vedeți, câte spre zidire au arătat sufletului mieu. Mai nainte să rânduim, şi mai nainte să cinstim o povestire pentru nişte lucrători cinstiți necinstiți. Să auzim şi să păzim şi să facem, câți oarecarea cădeare nenădăjduită am pătimit. Sculați-vă şi şedeți, cei ce prin căderi jos zăceți. Luați aminte, frații miei, la cuvântul mieu acesta: Plecați-vă urechiia voastră, cei ce voiți să împăcați pre Dumnezeu iarăşi cu sinevă prin întoarcere adevărată.

Auzind eu, neputinciosul, cum că iaste oarecarea mare şi streină aşezare şi smerenie a celor ce petrecea în Mănăstirea cea deosebi, carea să zicea temniță, cea supusă celui mai nainte pomenit luminătoriului aceluia al luminătorilor, acolò încă fiind eu, am rugat pre dreptul acela ca să-mi dea voe a mă duce eu acolò. Şi deci s'au plecat Marele rugăciunii meale, nevrând niciodată nicidecum a scârbi vreun suflet.

Deci ducându-mă eu la Mănăstirea celor ce să pocăia, şi la locul celor ce cu adevărat plângea, am văzut cu adevărat, de nu iaste cu îndrăzneală a zice, ceale ce fieştecum s'ar fi întâmplat, ochiu de om lenevos nu le-au văzut, şi

ureachie de trândav nu le priimeaşte, şi la inima leaneşului nu s'au suit, lucruri şi graiuri care putea pre Dumnezeu să-l silească, meşteşugiri şi chipuri care degrab pleca spre milostivire pre iubirea lui de oameni.

Pre unii din vinovații aceia nevinovați, toată noaptea până dimineața stând afară de acoperemânt, picioarele nemişcate avându-le, şi de somn clătindu-se jalnic pentru sila firii aceştiia, şi nici o odihnă loruşi dăruindu-şi, ci pre sineşi bătându-se, şi cu necinstiri şi cu ocărâri deşteptându-se. Pre alții la Ceriu căutând şi pre ajutoriul cel de acolò cu tânguiri şi cu strigări chiemându-l. Pre alții întru rugăciune înnainte-stând, şi înnapoi mâinile sale ca ale unor osândiți legate avându-le, şi în pământ fața lor cea întunecată plecându-o, şi nevreadnici pre sineşi de căutarea la Ceriu osândindu-se, nici a zice ceva sau a grăi, sau a să ruga cătră Dumnezeu, din necinstirea şi ocărârea gândurilor şi a ştiinții lor neavând nici cum, sau de unde aflând, a-şi face rugăciunea (3); numai pre singur sufletul fără de cuvântare, şi pre minte fără de glas înnaintea lui Dumnezeu puindu-o, plini de întunecare şi de supțire deznădăjduire (4). Pre alții, şezind pre pământ în sac şi în cenuşă, şi fața cu genunchele acoperindu-şi, şi fruntea de pământ bătându-şi. Pre alții, pieptul totdeauna bătându-şi, şi pre al loruşi suflet şi viiața înnapoi chiemându-şi (5).

Şi unii ádecă dintru aceia pământul cu lacrămile îl uda, iară alții lacrămi neavând, pre sineşi să zdrobiia. Unii ádecă, ca pentru nişte morți, pentru sufletele lor să tânguia, pre strâmtorarea inimii neputând a o suferi. (6) Iară alții cu inima răcnea, şi cu gura pre sunetul tânguirii îl oprea: iară uneori nemaiputând a-l ținea, de năprasnă striga. Am văzut eu acolò pre oarecarii ca cum eşind dintru sineşi cu obiceaiul şi cu gândirea, uimiți oarecarii de multa mâhniciune, cu totul fiind întunecați, şi ca nişte nesimțitori cătră toate ceale din viiață aflându-se, cu mintea deaciia întru adâncul smereniei cufundându-se, şi cu focul mâhniciunii pre lacrămile ochilor prăjindu-le. Pre alții şezind îngrijați, la pământ plecați fiind, şi cu capetele sale necontenit clătind, şi ca nişte lei din inimile şi din ceale dinlăuntru ale lor răcnind şi suspinând. Unii ádecă dintru aceia ertare cu totul desăvârşit cu bună nădeajde cerea şi să ruga. Iară alții, nevreadnici pre sineşi de ertare, din smereniia cea negrăită, să judeca şi să osândea, şi cum că nu pot a da răspuns lui Dumnezeu tare striga. Iară unii ruga pre Dumnezeu ca aicea să se muncească, şi acolò să se miluiască. Alții,

zdrobiți fiind de greutatea științii[1], curat zicea nici să se muncească, nici Împărăției să se învrednicească, şi destul, zicea, ne iaste noaă. (7)

Am văzut acolò suflete smerite şi zdrobite, şi cu totul împilate de greutatea sarcinii fiind, şi care putea şi pre însăşi simțirea pietrilor să o umilească (8), de glasurile şi de graiurile care să striga dela dânşii cătră Dumnezeu. Că zicea aşa, jos în pământ plecați fiind: Ştim, cu adevărat ştim, că vreadnici deaciia sântem de toată munca şi pedeapsa, şi cu dreptate. Că nici putem deaciia cătră răspunsul mulțimii datoriei noastre, nici de am chiema şi pre toată lumea împreună să plângă pentru noi. Însă de aceaia numai poftim şi dorim, de aceaia te înduplecăm, pentru aceaia ne rugăm deaciia: Ca nu cu mâniia ta să ne mustri pre noi, nici cu urgiia ta să ne pedepseşti pre noi (Ps. 6: 1; 37: 1); ci cu cruțare, şi destul ne va fi noaă, ca de multă îngrozirea ta şi de muncile ceale fără de nume şi ascunse să ne slobozim. Că desăvârşit a ceare ertare nu îndrăznim. Că cum, cei ce pre a noastră făgăduință nu o am păzit fără de prihană, ci pre aceasta, după cea mai dintâiu iubire de oameni şi ertare, o am întinat?

Putea cineva acolò cu adevărat, o, priiateni, putea cineva să vadă acolò chiar graiurile lui David cu lucrul împlinindu-se. Putea, zic, să vadă oameni ticăloşindu-se şi împilându-se până în sfârşitul vieții lor, toată zioa mâhniți umblând, împuțindu-se şi putrezind ranele trupului lor (Ps. 37: 6-7), şi negrijiți fiind, uitându-se a-şi mânca pâinea lor, şi băutura apei cu plângere amestecându-o, şi cenuşă şi spuză în loc de pâine mâncând, lipite avându-şi oasele lor de carnea lor, şi ei ca nişte iarbă uscați fiind (Ps. 101: 5-12). Nimic alt nu puteai să auzi la dânşii, fără numai graiurile aceastea: Vaiu, vaiu! Amar, amar! Cu dreptate, cu dreptate! Cruță-ne, cruță-ne, Stăpâne! Unii ádecă zicea: Miluiaşte-ne, miluiaşte-ne! Iară alții iarăşi încă mai jalnic: Iartă-ne, Stăpâne, iartă-ne, de să poate. Putea a vedea cineva la aceia limbi arse, şi ca ale câinilor din gură afară scoase. Unii ádecă în arşiță să munciia pre sineşi, iară alții în răceală şi întru înghiețare pre sineşi să chinuia. Unii ádecă puțin din apă gustând, înceta, cât numai să nu moară de seate. Iară alții din pâine puțin împărtăşindu-se, pre aceasta cu mâna departe o arunca, nevreadnici pre sineşi

[1] Gr. συνειδότος, „conştiinței". (N. ed.)

zicându-se de cuvântătoarea mâncare, ca cei ce pre faptele ceale necuvântătoare le-au lucrat.

Unde era la aceia arătare de râs? Unde vreo cuvântare deşartă? Unde mânie? Unde urgie? Ei nici de iaste vreo iuţime la oameni nu mai ştiia, fiindcă plânsul până în sfârşit pre mânie o au prăpădit. Unde împrotivă-grăire? Unde praznic? Unde îndrăzneală? Unde grijire a trupului? Unde urmă de slavă deşartă? Unde deaciia nădeajde de vreo desfătare? Unde cugetare de vin? Unde gustare de poame? Unde mângâiare de oală? Unde îndulcire a gâtlejului? Că nădeajdea tuturor acestora deaciia în veacul acest de acum, la aceia să stânsease. Unde era la aceia grijă de vreun lucru pământesc? Unde să judece pre cineva din oameni? Nicăiri.

Acestea era la dânşii ceale ce necontenit să zicea şi să striga cătră Domnul. Unii ádecă pieptul tare bătându-şi, ca cum în Poarta Ceriului ar fi stătut, zicea cătră Dumnezeu: Deşchide noaă, o, Judecătoriule, deşchide noaă, că cu păcatele noastre ne-am închis noaă înşine uşa Ceriului, deşchide noaă. Iară alţii zicea: Arată-ţi Faţa ta numai, şi ne vom mântui (Ps. 79: 4). Altul iarăşi: Arată-te smeriţilor celor ce şed întru întunearec şi în umbra morţii (Lc. 1: 79). Altul: Degrab să ne întimpine pre noi îndurările tale, Doamne, că am perit, că ne-am deznădăjduit, că ne-am stins foarte (Ps. 78: 8). Unii ádecă zicea: Doară cumva de să va arăta Domnul deaciia preste noi (Ps. 66: 1). Iară alţii: Oare trecut-au sufletul nostru datoriia cea nesuferită? (Ps. 123: 5). Alţii: Oare să va milostivi Domnul deaciia spre noi? (Ps. 101: 14). Oare auzi-l-vom pre dânsul zicându-ne noaă, celor ce săntem întru legături nedezlegate: Eşiţi; şi celor ce săntem în iadul pocăinţii: Fiţi ertaţi (Is. 49: 9)? Oare întrat-au strigarea noastră în urechile Domnului (Ps. 101: 1)? Şi toţi şedea de-a pururea înnaintea ochilor lor pre moarte văzindu-o, şi zicând: Oare ce va fi ceaia ce ni să va întâmpla? Oare carea va fi hotărârea? Oare care va fi sfârşitul nostru? Oare iaste vreo chiemare înnapoi? Oare va fi ertare celor întunecaţi, celor smeriţi, celor osândiţi? Oare au putut rugăciunea noastră să între înnaintea Domnului? Ori s'au întors, dupre dreptate, smerită şi ruşinată? Dar oare deaca au întrat, cât l-au îmblânzit, cât au isprăvit, cât au folosit, cât au lucrat? Fiindcă din necurate (9) guri şi trupuri s'au trimis, şi nu multă tărie au avut. Oare desăvârşit au împăcat pre Judecătoriul? Oare din parte? Oare de jumă-

tatea ranelor? Că mari sânt acestea cu adevărat, şi de multe sudori şi osteneli au trebuință. Oare apropiiatu-s'au de noi păzitorii noştri? Sau încă departe dela noi sânt? Că deaca aceia nu să vor apropiia de noi, toată osteneala noastră nefolositoare va fi şi deşartă. Că nu are puteare de îndrăzneală rugăciunea noastră, nici aripă de curățenie să între cătră Domnul. Deaca nu cumva Îngerii noştri, apropiindu-se de noi, pre aceasta luându-o, cătră Domnul o vor duce.

Iară alții de multe ori, şi între sineşi unii cătră alții, nu să domirea, şi zicea: Oare, fraților, săvârşim ceva? Oare dobândim cererea? Oare ne priimeaşte iarăşi? Oare ne deşchide? Iară alții cătră acestea răspundea: Cine ştie, precum au zis frații noştri Ninevitenii, doară cumva să va căi Domnul, şi măcar de munca cea multă ne va izbăvi pre noi, însă noi să facem lucrul cel dupre putearea noastră, şi de ne[1] va deşchide, bine şi preabine. Fiindcă bine iaste cuvântat Domnul Dumnezeul nostru, cela ce ne-au încuiat noaă dupre dreptate. Însă să îngăduim bătând, până la sfârşitul vieții noastre: poate pentru multă obrăzniciia noastră ne va deşchide noaă (10). Pentru aceaia şi deşteptându-se pre sineşi, zicea: Să alergăm, fraților, să alergăm, că de alergare iaste trebuință, şi de alergare iute şi grabnică: fiindcă am rămas de însoțirea noastră cea bună. Să alergăm necruțind trupul nostru aceasta întinatul şi răul, ci să-l ucidem pre dânsul, precum el ne-au ucis pre noi. Precum şi făcea fericiții aceia nevinovați.

La unii dintru aceia să vedea genunchele uscate de mulțimea metaniilor; ochii topiți şi înlăuntru oareunde afundați întru adânc. De geane lipsiți, feațele obrazului avându-le rănite şi arse de fierbințeala lacrămilor celor multe (11); feațele cu totul veştejite şi galbene, nimic deosebindu-se de asemănarea celor morți. Piepturile durându-i de lovituri, scuipaturile de sângiuri, din loviturile cu pumnii în piept afară eşind. Unde era acolò aşăzare de aşternut, unde curățire de îmbrăcăminte sau întărire? Că toate era nişte treanțe rumpte şi întinate, şi de păduchi acoperite. Ce, cătră aceaia, reaoa-pătimire a celor îndrăciți? Ce, a celor ce jelesc pre cei morți? Ce, a celor ce petrec în surgunii? Ce, a celor osândiți pentru ucideri? Nimic, cu adevărat, iaste munca acelora, şi

[1] În text: ни. (N. ed.)

pedeapsa cea fără de voe, cătră cea de voe a acestora. Şi să nu socotiți basne pre ceale zise, mă rog, fraților.

Ruga de multe ori aceştea pre judecătoriul cel mare acela, pre Păstoriul zicu, pre Îngerul cel întru oameni, şi îl îndemna ca fiiară şi cătuşi în mâini şi în grumazi să le pue, şi picioarele în grosul celor ce pătimesc să le țintuiască, şi să nu să dezleage mai nainte de acolò, până deaciia mormântul îi va diiadohisì – încă nici mormântul. Nu, cu adevărat, nu voiŭ ascunde nici pre această a fericiților acelora cu adevărat jalnică smerenie, şi zdrobită cătră Dumnezeu dragoste şi pocăință.

Deci vrând cătră Domnul să se ducă, şi înnaintea divanului celui nemitarnic să stea, bunii aceia ai laturii pocăinții cetățeni, când cineva dintru dânşii întru cea mai de pre urmă răsuflare să vedea pre sineşi (12), de aceasta prin igumenul lor să ruga cu jurământuri Marelui, ca să nu-l învreadnicească pre dânsul îngropării omeneşti, ci céii dobitoceşti, sau în curgerea râului să-l arunce, sau în câmp hiiarălor să-l dea. Care lucru de multe ori şi l-au făcut, ascultându-i, făcliia dreaptei socoteli, poruncind de toată cântarea de Psalmi şi cinstea lipsiți afară să se scoață.

Dar însă, o, şi ce fealiu de vedeare înfricoşată era şi jalnică în ceasul cel mai de pre urmă al acelora! Căci când cei împreună osândiți, când cunoştea mai nainte pre cel ce vrea să se săvârşască, încă mintea sănătoasă fiindu-i, îl încungiura, însetând, şi plângând, şi dorindu-l, cu obiceaiu preajalnic şi cu cuvânt preamâhnicios, capetele sale clătindu-şi, întreba pre cela ce să săvârşiia, şi arzându-se cu milostivirea cea cătră dânsul, zicea: Ce iaste, frate, şi împreună-osânditule? Cum? Ce zici? Ce nădăjdueşti? Ce socoteşti? Dobândit-ai din osteneala ta pre lucrul cela ce să căuta de tine, ori încă n'ai putut? Deşchis-ai, ori încă vinovat eşti? Ajuns-ai, ori încă n'ai înnemerit? Luat-ai vreo oarecarea deplin adeverire, ori nearătată pre nădeajde o ai? Apucat-ai slobozeniia, ori încă te clăteşti şi de îndoeşti cu gândul? Simțit-ai oarecarea luminare întru inima ta? Sau încă întunecată şi necinstită şi defăimată iaste? Făcutu-s'au vreun oarecare glas întru tine, zicându-ți înlăuntru: Iată sănătos te-ai făcut (Io. 5: 14), sau: Lasă-ți-să ție păcatele tale (Mt. 9: 2), sau: Credința ta te-au mântuit pre tine (Mc. 5: 34); sau poate iarăşi pre acela îl auzi zicându-ți: Întoarcă-se păcătoşii la iad (Ps. 9: 18); şi: Legându-i mâinile şi picioarele (Mt.

22: 13); şi: Rădice-să cel necredincios, ca să nu vadă Slava Domnului (Is. 26: 10). În scurt, ce zici, frate? Spune-ne noaă, rugămu-te, ca şi noi să cunoaştem, întru care vom să fim? Că vremea ta de acum s'au închis, şi alta nu vei mai afla în veac. (13)

Cătră acestea, unii ádecă din cei ce adormiia, răspundea: Binecuvântat să fie Domnul, carele n'au depărtat rugăciunea mea, şi mila sa dela mine (Ps. 65: 20). Iară alții iarăşi: Binecuvântat să fie Domnul, carele nu ne-au dat pre noi spre vânarea dinților lor (Ps. 123: 6). Iară alții, cuvântul acela cu dureare îl zicea: Oare trece-va sufletul nostru apa duhurilor celor din aer cea fără de stare? Încă neîndrăznind, ci socotind ce li să va întâmpla întru darea de seama aceaia. Iară alții, decât acestea alt cuvânt mai cu dureare răspundea şi zicea: Vaiu sufletului celui ce nu ş'au păzit făgăduința sa fără de prihană (14), că în ceasul acesta, şi numai, va cunoaşte ce i s'au gătit lui.

Iară eu văzând acestea la aceia, şi auzindu-le, puțin a lipsit de nu vream să mă deznădăjduesc de sinemi, văzându-mi nedeosebirea mea, şi alăturându-o pre aceasta cu reaoa pătimire a acelora. Dar în ce fealiu era şi însăşi starea locului, şi lăcuința? Toată întunecată, toată puturoasă, toată întinată şi necurățită. Că temniță şi osândire cu dreptate era să se numească, cât şi însăşi privirea locului putea să fie dáscal al toatei pocăințe şi al plânsului. Dar ceale ce altora sânt greale şi nepriimite, celor ce din fapta bună şi din bogățiia cea duhovnicească au căzut sânt dulci şi binepriimite. Că sufletul cel lipsit de îndrăzneala cea mai denainte, şi care din nădeajdea nepătimirii au căzut, şi pre peceatea curățeniei o au stricat, şi de bogățiia darurilor s'au jefuit, şi de dumnezeiasca mângâiare s'au înstreinat, şi de tocmeala şi făgăduința cea cătră Domnul s'au lepădat, şi despre focul cel bun al lacrămilor celor sufleteşti s'au stins, şi de pomenirea acestora bătându-să, şi cu dureare împungându-să, nu numai pre ostenealele ceale mai nainte zise cu toată sârguința le va priimi, ci şi pre sineşi a să ucide cu blagocéstie prin pustnicie şi nevoință să va ispiti, deaca cumva mai iaste vreo rămăşiță de scânteia dragostei şi a fricii Domnului întru dânsul. În ce fealiu era cu adevărat fericiții aceştea.

Că pre acestea în minte avându-le, şi înnălțimea dintru carea căzuse în minte luându-o, zicea: Adusu-ne-am aminte de zilele ceale dedemult (Ps. 142: 5), de focul acela al sârguinții noastre. Alții cătră Dumnezeu striga: Unde sânt

milele tale ceale dedemult, Doamne, pre care le-ai arătat sufletului nostru întru adevărul tău? Adu-ți aminte de ocărârea şi de ostenealele robilor tăi (Ps. 88: 50-51) (15). Altul: Cine m'ar fi pus pre mine întru lunile zilelor celor mai de nainte, întru care mă păziia pre mine Dumnezeu, când strălucea făcliia luminii lui preste capul inimii meale? (Iov 29: 2-3) (16). Şi cum îşi pomenea isprăvile lor ceale mai de nainte, şi pre acestea, ca nişte prunci ce plâng, să tânguia şi zicea: Unde iaste curățeniia rugăciunii noastre? Unde îndrăzneala aceştiia? Unde lacrăma cea dulce în locul céii amare? Unde nădeajdea curăției céii cu totul desăvârşit şi a curățirii (17)? Unde aşteptarea fericitei nepătimiri? Unde credința cea cătră Păstoriul (18)? Unde lucrarea rugăciunii lui întru noi? Au perit toate acestea, şi ca cum nu s'ar fi mai arătat, aşa au lipsit, şi ca cum n'ar fi fost, aşa s'au prăpădit şi s'au dus. Acestea zicându-le şi plângând, unii ádecă să ruga să se îndrăcească; iară alții în boală de lepră să cadă, care iaste să se leproşeaze, ruga pre Domnul. Unii ádecă vederile să-şi piiardă, şi jalnică privire-înnainte să fie puşi; iară alții slăbănogi să se facă, şi numai de realele ceale de acolò să nu să ispitească.

Iară eu, o, priiateni, m'am uitat pre sinemi întru plânsul acela zăbovindu-mă, şi cu totul m'am răpit cu mintea, neputând să mă țin pre sinemi; ci a întoarce cuvântul ni să cuvine. Deci rămâind eu în temniță treizeci de zile, m'am întors eu, ne răbdătoriul, la viiața de obşte cea mare, cătră marele acela. Iară el văzându-mă pre mine ca pre un cu totul schimbat şi din minte eşit, au cunoscut preaînțeleptul chipul schimbării, şi mi-au zis: Ce iaste, Părinte Ioanne? Ai văzut pătimirile celor ce să ostenesc? Iară eu am zis: Şi le-am văzut, Părinte, şi m'am minunat, şi am fericit eu pre cei ce au căzut şi plâng, mai mult decât pre cei ce n'au căzut şi nu să plâng pre sineşi. Că prin cădeare s'au sculat sculare fără de primejdie. Iară el mi-au zis: Cu adevărat aşa iaste. Şi mi-au povestit nemincinoasa lui limbă, că mai nainte, zice, de zeace ani, aveam aicea pre un frate foarte sârguitoriu şi lucrătoriu, şi pre unul ca acesta, cât, când îl vedeam eu pre dânsul, aşa arzând cu duhul, tremuram pentru dânsul şi foarte mă temeam de zavistiia diiavolului, ca nu cumva, pentru alergarea cea multă, să-şi poticnească de piiatră piciorul său, care lucru celor ce iute aleargă să obicinuiaşte să se întâmple, precum s'au şi făcut. Apoi au venit la mine seara târziu, au arătat rana goală, au căutat plástor, au cerut fier ars, s'au turburat

foarte (19). Apoi fiindcă era vreadnic de milostivire, deaca au văzut pre doftor că nu voiaşte să-i uneltească lui prea aspră tăiarea, aruncându-se pre sineşi la pământ, s'au apucat de picioarele meale, le-au spălat din destul pre dânsele cu lacrămile, au cerut osândire în temnița pre carea o ai văzut: Cu neputință iaste, striga, ca să nu mă duc eu acolò. Apoi s'au silit ca să schimbe pre milostivirea doftorului întru asprime, care lucru iaste rar întru cei bólnavi, şi preaslăvit. S'au dus numaidecât la cei ce să pocăesc, s'au făcut părtaşĭ şi împreunăpriimitoriu de dureare. Deci rănindu-şi inima ca de o sabie de întristarea cea pentru dragostea lui Dumnezeu, în zioa a opta s'au dus cătră Domnul, cerând ca să nu să învreadnicească de îngropare. Iară eu şi aicea l-am adus pre dânsul, şi împreună cu Părinții ca pre un vreadnic l-am îngropat. Pentru aceaia şi după zioa a şaptea cea a robiei, întru a opta să dezleagă slobod (20). Şi să află oarecine carele ştie luminat, cum că nu s'au sculat el mai nainte dela proastele şi întinatele meale picioare până nu au îmblânzit pre Dumnezeu. Şi nu iaste minune, că pre credința curvei aceiia întru inima sa luându-o, cu o încredințarea ca aceaia şi el pre smeritele meale picioare le-au udat. Şi «toate sânt cu putință celui ce creade», Domnul au zis (Mc. 9: 23).

Am văzut suflete necurate care cătră îndrăgirile trupurilor cu nebunie să îndrăcea. Şi deci pricină de puțină pocăință luând, din cercarea dragostii aceştiia, pre aceaiaşi dragoste cătră Domnul o au întors. Şi mai presus de toată frica au sărit, şi fără de sațiu întru dragostea lui Dumnezeu s'au altuit. Pentru aceasta şi Domnul, curvei aceiia înțeleptii nu-i zice că s'au temut, ci cum că au iubit mult (Lc. 7: 47), şi au putut cu lesnire cu dragoste pre dragoste să o împingă afară.

Şi nu nu cunosc eu, o, minunaților, cum că nevoințele acestea pre care le-am povestit eu, unora ádecă sânt necrezute, iară altora cu anevoe crezute, iară altora nenădăjduite, iară altora să arată cum că şi deznădăjduire le nasc. Iară bărbatul cel viteaz (21) dintru acestea au priimit bold şi săgeată de foc, şi răvnă întru inima sa purtând s'au dus. Iară cela ce iaste mai jos decât acesta, şi ş'au cunoscut neputința sa, şi smerită-cugetare cu lesnire căştigând prin prihănirea sa, în urma celui dintâiu au alergat, însă nu ştiu de şi l-au ajuns. Că bărbatul lenevos să nu să atingă de ceale zise, ca nu cumva şi pre acel lucru pre care îl lucrează, deznădăjduindu-să, să-l răsipească. Şi să va împlini şi la dânsul

cuvințelul cel zis: Iară dela cela ce nu are oserdie, şi aceaia ce i să pare că o are, să va lua dela dânsul (Mt. 25: 29).

Nu iaste cu putință ca noi, cei ce în groapa fărădelegilor am căzut, şi întru adâncul smereniei celor ce să pocăesc nu ne-am cufundat, de acolò să eşim.

Alta iaste mâhnicioasa smerenie a celor ce să pocăesc, şi alta mustrarea ştiinții a celor ce încă păcătuesc, şi alta fericita şi bogata smerenie ceaia ce să face prin lucrarea lui Dumnezeu întru cei desăvârşit (22). Să nu ne sârguim cu cuvintele a afla pre a treia, că în zadar vom alerga. Iară semnul céii de-a doa iaste răbdarea necinstirii céii cu totul desăvârşit (23). Prinderea în minte cea mai de nainte tiraniseaşte şi pre cela ce plânge de multe ori, şi nu iaste minune.

Cuvântul cel pentru judecăți şi pentru greşale iaste întunecos, şi fieştecăruia suflet neînțeles: care ádecă sânt căderile ceale ce prin lenevire, şi care pentru părăsirea cea dupre iconomie, şi care pentru depărtarea lui Dumnezeu să întâmplă noaă. Însă aceaia mi-au povestit mie oarecine, cum că greşalele ceale ce dupre iconomie ni să întâmplează noaă, au grabnică întoarcerea cea dintru dânsele. Că nu lasă cela ce ne-au dat pre noi [lor] ca la multă vreame să fim stăpâniți de dracul mâhniciunii. Noi, cei ce am căzut, mai nainte de toate să ne luptăm împrotiva lui. Că el, în vremea rugăciunii noastre, stând aproape de noi, şi de îndrăzneala noastră cea mai dintâiu aducându-ne aminte, voiaşte ca să ne înceteaze pre noi dela rugăciune. (24)

Să nu te minunezi deaca în fieştecarea zi cazi, nici să te depărtezi de nevoință: ci stai bărbăteaşte. Şi negreşit să va cucernici de răbdarea ta Îngerul cela ce te păzeaşte pre tine. Rana până iaste proaspătă şi caldă are fire să fie leasne de vindecat. Că ceale vechi, şi negrijite, şi părăsite, sânt cu anevoe de vindecat şi au trebuință de multă osteneală, şi de fier, şi de briciu, şi de focul cel de aicea spre tămăduire. Multe-s, cu vreamea cea lungă, nevindecate, iară la Dumnezeu toate-s cu putință.

Mai nainte ádecă de cădeare, iubitoriu de oameni, iară după cădeare aspru pre Dumnezeu îl numesc dracii (25). Nu te pleca celui ce îți zice ție după cădeare pentru greşalele ceale mici: O, de n'ai fi făcut aceaia. Că aceasta

nu iaste nimic. Că de multe ori mici daruri multă mânie a judecătoriului au îmblânzit.

Cela ce întru adevăr să pocăiaşte şi îşi ia seama de sineşi, pre toată zioa întru carea nu plânge o socoteaşte cum că o au pierdut pre dânsa, măcar de şi orice fealiu de bunătăți ar fi făcut întru dânsa.

Nimenea din cei ce plâng să nu aşteapte deplin încredințarea şi vestirea în vremea eşirii sale. Că lucrul cel nearătat nu iaste adevărat. Slăbeaşte-mă prin deplin adeverirea, ca să mă răsuflu mai nainte de a mă duce de aicea neadeverit (Ps. 38: 14).

Unde iaste Duhul Domnului, acolò legătura s'au dezlegat (2 Cor. 3: 17). Unde iaste smerenie neasemănată, acolò legătura s'au dezlegat (26). Că cei ce sânt fără de aceaste doaă, să nu să amăgească, că legați sânt. Singuri numai cei din lume sânt streini de adeveririle acestea, şi mai ales de cea mai dintâiu. Însă, prin milostenie, oarecarii aleargă în vreamea eşirii, cunoscându-şi căştigul lor.

Cela ce să plânge pre sineşi nu va cunoaşte plânsul, sau cădearea altuia, sau prihănirea.

Câinele de hiiară muşcându-să, mai mult s'au mâniiat asupra eiĭ, pentru durearea ranii către dânsa cu neertare turbându-să.

Să luăm aminte ca nu cumva, nu din curățenie (27), ci căci s'au supărat ca cum, de a ne mustra ştiința au încetat. (28)

Semnul dezlegării céii dintru cădeare iaste a să socoti pre sineşi totdeauna datoriu.

Nici un lucru iaste întocma sau mai mare decât îndurările lui Dumnezeu. Pentru aceaia, cela ce să deznădăjduiaşte, pre sineşi s'au junghiiat.

Semnul pocăinții céii cu deamăruntul şi adevărate iaste a ne socoti pre înşine vreadnici de toate necazurile ceale văzute şi nevăzute care ni să întâmplă noaă, şi de ceale mai multe decât acestea. (29)

Moisì după ce au văzut pre Dumnezeu în Rug, iarăşi în Eghípet, ádecă întru întunecare, către facerea de cărămizi, poate a lui Faraò celui gândit s'au întors. Însă iarăşi s'au suit în Rug, şi nu numai în Rug, ci şi în Munte. Cela ce au cunoscut privirea, niciodată pre sineşi nu să va deznădăjdui. S'au sărăcit marele Iov, dar iarăşi îndoit s'au îmbogățit.

Întru cei trândavi, cumplite sânt căderile ceale după chiemare, care pre nădeajdea nepătimirii o pălmuesc, şi îi pleacă să socotească întru fericit lucru măcar pre sculurea din groapă. (30)

Vezi, vezi, că negreşit nu prin calea prin carea ne-am rătăcit ne întoarcem, ci prin alta, scurtă. Am văzut pre doi de un nărav şi de o vreame călătorind cătră Domnul. Şi unul ádecă dintru aceştea era bătrân şi covârşitoriu întru osteneale; iară celalalt ucenic, şi au alergat mai degrab decât bătrânul, şi au venit mai întâiu la mormântul smereniei.

Să luăm aminte toţi, iară mai mult cei ce au căzut, ca să nu cugete întru inima lor boala lui Orighen acelui fără de Dumnezeu (31). Că pre iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pângărita învăţătură a lui înnainte puindu-o, lesne priimită întru cei iubitori de dulceţi să face. Întru cugetarea mea, iară mai ales întru pocăinţa mea să va aprinde focul rugăciunii ceiia ce arde pre materie.

Hotar, şi chip, şi pildă, şi Icoană cătră pocăinţă fie-ţi ţie sfinţii osândiţi cei mai nainte pomeniţi, şi nu vei avea trebuinţă de carte nicidecum întru toată viiaţa ta, până când îţi va lumina ţie Hristos, Fiiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu, întru înviiarea pocăinţii céii cu deamăruntul şi curate. Amin.

Pre treapta a cincea te-ai suit, cela ce te-ai pocăit; îndrăzneaşte, că pre ceale cinci simţiri le-ai curăţit printr'însa, şi de pedeapsa şi munca cea fără de voe prin însăşi cea de voe aleasă ai scăpat.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL CINCILEA

Cel pentru pocăinţă.

Sholiia 1. Pocăinţa iaste dintru cea afară de fire întru cea dupre fire, şi dela diavolul cătră Dumnezeu întoarcere, prin nevoinţă şi osteneală.

Alta. Pocăinţa iaste a să întoarce cineva dela păcat. Că nu iaste numai un păcat: ci tot omul cel vechiu păcat să numeaşte.

Alta. Pocăinţa iaste a lăsa cineva greşalele ceale mai de nainte şi a să întrista pentru dânsele.

Sholiia 2. Cela ce iaste de-sineşi-grijiliv, şi de-sineşi-judecătoriu să face. Deci fiindcă pentru însăşi de-sineşi-grijirea, de-sineşi-judecata să face, negrijiliv iaste cu totul despre lucrurile lumii, şi cu totul nejudecat de gândul lui cel bun.

Alta. Negrijiliv ádecă iaste fiindcă de nici un lucru pământesc nu să grijaşte. Iară de-sineşi-grijiliv, ca cela ce numai de sineşi poartă grija, şi de mântuirea sa.

Sholiia 3, a Sf. Isaac Sirului. Nimic alt lucru nu iaste mai mare decât a să arunca cineva pre sineşi înnaintea Crucii lui Hristos, noaptea şi zioa, şi a să face legat cu mâinile înnapoi. [De] voeşti a nu să răci căldura ta şi a te sărăci despre lacrămi, întru acestea aşază-te pre sineți; şi fericit vei fi, o, omule, deaca vei purta grijă de ceale zise ție, noaptea şi zioa. Şi nimic alt lângă dânsele nu vei căuta. Că atuncea îț va răsări ție lumina înlăuntrul tău, şi dreptatea ta degrab va străluci, şi te vei face ca un Raiu înverzit, şi ca un izvor de ape nelipsit.

Sholiia 4[1]. Fiindcă mustrările ştiinții ceale dease, deşi întru deznădăjduire nu ne pogoară, că aceasta meşterşugire a dracilor iaste, dar însă nu lasă pre minte să se răsufle, fiindcă împreună petrec, şi ne înfierbintează, ca de sineşi osândit gândul să petreacă până în sfârşit.

Sholiia a cincea. Pre sufletul cela ce către moartea cea gândită caută, către viiața cea de-a pururea vecuitoare ca către a sa îl chiiamă.

Alta. Că pre sufletul lor cel omorât prin păcat înnapoi îl chiema către viiața cea îmbunătățită, pre carea o viețuia mai nainte.

Sholiia 6. Inima cea plină de întristare pentru slăbiciunea şi neputința cea pentru faptele ceale trupeşti ceale arătate, împlineaşte locul tuturor lucrurilor celor trupeşti.

Alta. Faptele trupului, afară de întristarea minții, sânt precum un trup fără de suflet.

Alta. Cela ce iaste cu inima mâhnicios, şi cu simțirile sale slăbănogit, iaste ca un bólnav de osteneale trupeşti, şi pre trupul său îl are slăbănogit spre toată mâncarea ceaia ce îl vatămă pre el.

Alta. Cela ce cu inima iaste mâhnicios şi cu simțirile sale slăbănogit, iaste ca un om ce are pre un fiiu unul-născut şi îl junghie pre dânsul cu mâinile sale câte puțin, câte puțin.

Sholiia 7. Unii din cei proşti şi neînvățați de multe ori să roagă, nici de Împărățiia Ceriurilor să se învreadnicească, nici să se muncească. Aceaia ádecă ca nişte nevreadnici, iară aceaia ca cum milă să dobândească; neştiind cum că cela ce iaste afară de Împărăție, înlăuntrul muncii iaste. Că între fapta bună şi între răutate nu iaste nici o mijlocire.

Sholiia 8. Suflete ale smeriților zicând, prin obiceaiul cel din afară pre aşezarea cea dinlăuntru o însemnează. Iară acest «care şi pre nesimțirea pietrilor putea să le umilească», ori pre covârşirea faptei, prin metaforáua cuvântului celui ascuns o arată – că pre-

[1] Am inversat sholiile 4-5 din original, pentru a corespunde cu conținutul textului glosat (cf. *Filocalia*, vol. 9, op. cit., p. 138). (N. ed.)

cum să închiiagă apele, mai presus de fire călătorindu-se, aşa şi pietrile, simțitoare făcându-se, să rump, ca nişte lucruri preaslăvite – ori pre ceale de piiatră zice, şi ca cum nesimțite aşezări, [pre] care pot să le moae, şi spre milostivire să le aducă.

Sholiia 9, a Sfântului Maxim. Necurăție a minții iaste, întâiu ádecă a avea cunoştință mincinoasă; iară al doilea, a nu cunoaşte nici un lucru din ceale cuprinzătoare – cât către mintea omenească zic: că al Îngerilor lucru iaste ca nimic din ceale din parte să nu cunoască. Iară al treilea iaste a avea gânduri pătimaşe. Iară al patrulea, a să împreunăînvoi cu păcatul.

Alta. Necurăție a sufletului iaste a nu lucra dupre fire. Că dintru aceasta să nasc în minte gândurile ceale pătimaşe. Că atuncea lucrează dupre fire sufletul, când puterile lui ceale pătimitoare, mâniia, zic, şi pofta, întru asupreala lucrurilor şi a noimelor celor dintru dânsele nepătimaşe vor rămânea.

Alta. Păcatul cel cu lucrarea, a trupului iaste necurăție.

Sholiia 10. Semn al răbdării iaste iubirea ostenealelor, spre care privind şi bizuindu-să mintea, nădăjduiaşte a dobândi bunătățile ceale făgăduite.

Sholiia 11. Sânt unele din lacrămi care ard, şi sânt lacrămi care îngraşă. Deci toate lacrămile care din inimă vin pentru păcate, acestea usucă pre trup şi îl ard, şi de multe ori şi însăşi partea cea stăpânitoare simte pre vătămarea cea dintru acestea întru eşirea lor. Şi mai întâiu ádecă, întru rânduiala aceasta a lacrămilor de nevoe întâmpină omul, şi printr'însele i să deşchide lui uşa ca să între întru a doa rânduială, cea mai înaltă decât cea dintâiu, carea iaste bucurie, întru carea priimeaşte omul milă. Şi acestea sânt lacrămile ceale ce să varsă din priceapere, care şi înfrumsețează şi îngraşă pre trup. Şi fără de silă dela sineşi să pogoară, şi vederea omului să schimbă. Că inima, zice, veselindu-să, înfloreaşte fața.

Sholiia 12. Cu anevoe de tâlcuit şi cu anevoe de înțeles iaste acest «când cu totul vedea», pre care Părintele aicea l-au pus. Şi nedomerire multă pricinuiaşte cititorilor. Şi socotesc cum că nu într'alt fealiu să înțeleage cuvântul acesta, decât aşa: Când cineva dintru dânşii să vedea pre sineşi întru cea cu totul mai de pre urmă răsuflare. Ádecă, când cineva din sfinții cei osândiți, săvârşindu-se, vedea pre toți ceialalți frați încungiurându-l pre dânsul, şi pre toți făcând purtare de grijă pentru dânsul, ca cei ce vrea să-l întreabe pentru eşirea lui; atuncea da de ştire Părintelui (poate celui mai mare), să-i spue ceale ce voia.

A Sf. Isaac. Întrebare: Când cineva va cunoaşte că au dobândit lăsare păcatelor?

Răspuns şi Sholie 13. Când va simți omul în sufletul său cum că desăvârşit le-au urât pre iale din inimă. Şi

când întru ceale arătate ale lui cu chip împrotivnic de cum era mai nainte să iconomiseaşte pre sineşi. Unul ca acesta nădăjduiaşte că au dobândit ertare greşalelor dela Dumnezeu, din mărturiia ştiinței sale, pre carea întru sineşi o au căştigat, dupre cuvântul Apostolului ce zice: Ştiința cea neosândită şi nemustrată, ea eişi îşi iaste martor.

Sholiia 14, a Sfântului Isaiei. Pentru ce vaiŭ? Căci nu poate un om ca acesta să se facă fără de grijă, carele supt pocăință iaste, sau au căzut cu trupul, sau au furat, sau întru oarecare din cealealalte păcate au căzut, sau cu ochii au văzut cu patimă vreun trup, sau şi până la gustare oarecarea pre ascuns, căutând împrejur ca să nu fie văzut de cineva, sau altul puind pre supt cojocul lui vreun lucru, el îl iscodeaşte ce are. Că cela ce face acestea ocăraşte pre Iisus.

Alta, a aceluiaşi la aceaiaşi. Deaca vreun om va face puteri multe şi mari, şi tămăduiri, şi ar avea toată cunoştința, şi va înviia morți, fiindcă au căzut în păcat, nu poate să se facă fără de grijă, că supt pocăință iaste, iară de şi ar fi întru multe osteneale, şi ar şti pre cineva cum că iaste întru tot păcatul, sau întru lenevire petreace, şi l-au defăimat pre el, îndeşert iaste toată pocăința lui. Că au lepădat pre robul lui Hristos judecându-l pre el, şi nelăsând judecata lui Dumnezeu Judecătoriului.

Sholiia 15. Aceştea sânt carii deasupra pietrilor cărămizi zidesc, ádecă cei ce din faptele bune în patimi au căzut.

Sholiia 16[1]. Cuvântul ádecă acesta, carele potrivit lui Iov s'au zis, întru ispitele ceale mâhnicioase ce să aduc asupră cu dreptate iaste dela toți să se zică. Iară mintea lui poate să fie aceasta: Cine iarăşi mă va pune, zice, pre mine, ádecă mă va duce întru încungiurarea zilelor acestora întru care Dumnezeu mă păzea, când şi eu poruncile lui le păzeam, şi pre mintea sufletului mieu o lumina?

Sholiia 17. Să ne punem pre înşine la rânduială dupre canoanele bunei credințe, ca nu întru patimi răsturnându-ne să cădem din nădeajde.

Sholiia 18. Cei ce din credința şi dragostea cea către păstoriul, şi din voia lui pre faptele bune le-au căştigat, aceştea sânt carii pre pământ stâlpi ai cugetului lor celui smerit au întemeiat.

Sholiia 19. Când omul îşi va pomeni păcatele lui ceale mai de nainte, şi să va munci pre sineşi, atuncea şi Dumnezeu face purtare de grijă ca să-l odihnească pre el. Că să bucură Dumnezeu, căci el luişi ş'au dat certare şi canonisire pentru eşirea afară din calea lui Dumnezeu. Care iaste semnul căii pocăinții. Şi pre cât el mai mult va sili pre sufletul său, pre atâta să va înmulți dela Dumnezeu cinstea lui.

[1] În text: Sholiia 11. (N. ed.)

Sholiia 20. A şaptea iaste viiaţa ceastă de acum; iară cea a robiei, fiindcă zidirea iaste roabă şi supusă stricăciunii. Iară a opta iaste veacul cela ce va să fie, întru care de robiia stricăciunii ne vom slobozi.

Alta. A şaptea, a robiei, pre viiaţa ceastă de acum o zice; iară slobodă, pre ceaia ce va să fie. Că prin ceale şapte zile ale vieţii aceştiia, pre robiia cea îndatorită a păcatelor celor ce să întâmplă întru dânsa scuturându-o, la cea a opta către viiaţa cea slobodă au trecut.

Sholiia 21. Aceasta iaste bărbăţiia, ca să se nevoiască omul împrotiva păcatelor lui celor mai de nainte, pentru care şi să roagă să i să iarte, şi nu iarăşi să se mai pleace lor, ori întru inima lui, ori întru fapte, ori întru simţiri.

Alta. Bărbăţiia inimii, ajutoriu iaste sufletului dupre Dumnezeu, precum trândăviia ajutătoare iaste a răutăţii.

Alta. Dragostea cea către Dumnezeu goneaşte afară pre lenevire, iară nefrica o deşteaptă pre dânsa.

Sholiia 22, a Sf. Isaac. Iaste smerenie dela Dumnezeu, şi iaste cela ce pentru frica lui Dumnezeu să smereaşte. Şi iaste smerenie din dorirea cea către Dumnezeu. Şi aceluia ádecă celui ce pentru frica lui Dumnezeu să smereaşte, îi urmează blândeţea mădulărilor, împreună cu simţirile ceale bine rânduite, şi inima cea zdrobită în toată vremea. Iară celui pentru bucuriia smerit, îi urmează prostime multă, şi inimă ce creaşte, şi slobozenie.

Sholiia 23. Lucrul smereniei iaste ca deaca cineva ne va urî pre noi, sau ne va goni, să avem cugetul ca al câinelui, carele când să goneaşte, să duce, şi când iaste chiemat, vine: având întru inima noastră că nu sântem vreadnici să fim împreună cu dânşii.

Sholiia 24, a Sf. Isaía Pust[nicul]. Trezveaşte-te, frate, către duhul cela ce aduce mâhniciune întru om. Că multe sânt vânătúrile lui, până când neputincios te va face pre tine. Că mâhniciunea cea dupre Dumnezeu bucurie iaste, când te vezi pre sineţi stând întru voia lui Dumnezeu. Iară cela ce îţi zice ţie: «Unde poţi să fugi, pocăinţă nu ai», acesta al vrajbei iaste, până când va face pre om să-şi piiarză înfrânarea. Iară întristarea cea dupre Dumnezeu nu să pune asupra omului, ci îi zice lui: Nu te teame, vino iarăşi. Că ştie cum că Dumnezeu iaste putearnic, şi îl va împuternici pre el. Puterea celor ce voesc să căştige pre faptele bune aceasta iaste, că deaca vor cădea, să nu să împuţineaze cu sufletul, ci iarăşi să se grijască.

Alta. Iaste întristare folositoare, şi iaste întristare de stricăciune făcătoare. Deci seamnele întristării céii folositoare sânt: Unul ádecă, iaste a suspina pentru păcatele sale. Iară altul, şi pentru necunoştinţa aproapelui. Iară altul, spre a nu cădea din scópos. Iară altul, ca şi la bunătatea cea prea desăvârşit să ajungă. Iară

mirenii, deaca nu să laudă de alții, să mâhnesc; pre lucrările ceale streine poftindu-le să topesc; sărăcindu-se, cu greu sufer; îmbogățindu-se, să înnebunesc.

Sholiia 25. Întru aceasta, diiavolul vrăjmaşiu şi izbânditoriu să zice. Că vrăjmaşiu al faptei bune fiind, după căderea cea dintru dânsa, ca un izbânditoriu să arată.

Sholiia 26. Prin smerenie, întru toate bunătățile întră, între care iaste şi milostivirea, prin carea să face şi deplin-adeverirea ertării.

Sholiia 27[1], a Sf. Thalasie. Ostenealele pustniciei fac pre ştiință curată, precum postul, priveghiiarea, răbdarea, îndelunga-răbdare.

Alta. Precum prin lucruri şi prin cuvinte să arată cugetul şi mintea, aşa prin lucrările inimii răsplătirea ceaia ce va să fie.

Sholiia 28, a Sf. Isaíia Pust[nicul]. Deaca rugându-te vei vedea pre sineți cum că nimic nicidecum nu te prihăneaşte pre tine pentru răutate, atuncea cu adevărat slobod eşti. Şi cu adevărat ai întrat întru sfânta odihna lui, dupre voia lui.

Sholiia 29, a Sf. Marco. Lucrul pocăinții întru aceaste trei fapte bune să țease, când ne curățim gândurile, şi când neîncetat ne rugăm, şi când pre necazurile ceale ce ne vin asupră le suferim. Care nu numai pre cea arătată, ci şi pre cea gândită lucrare datoare sânt să le aibă. Drept aceaia, pre cei ce să zăbovesc întru dânsele nepătimaşi îi face. Fiindcă afară de aceale mai sus zise trei fapte bune nu poate să se săvârşască lucrul pocăinții.

Alta. Trei sânt lucrurile ceale gândite întru care mintea după schimbare întră: dupre fire, afară de fire, mai presus de fire. Şi când ádecă întru cel dupre fire va întra, să află pre sineşi pricinuitoare a gândurilor celor reale, şi îşi mărturiseaşte lui Dumnezeu păcatele sale, şi cunoaşte pricinile patimilor. Iară când întru cel afară de fire s'ar face, uită dreptatea lui Dumnezeu, şi să luptă cu oamenii, ca cum ei o ar nedreptăți pre dânsa. Iară când întru cel mai presus de fire va întra, află pre rodurile Sfântului Duh, pre care le-au zis Apostolul: dragostea, bucuriia, pacea şi cealelalte. Şi ştie cum că deaca va aleage mai mult pre grijile ceale trupeşti, a rămânea acolò nu poate. Şi cela ce să depărtează de locul acela, cade în păcate, şi întru întâmplările ceale cumplite care urmează păcatelor: măcar de şi nu degrab, însă în vremea sa, precum ştie dreptatea lui Dumnezeu.

Sholiia 30. Întru cei trândavi, zicând Părintele, au despărțit pre cei nepregetători şi pre cei sârguitori. Şi aceasta iaste arătată. Că să poate ei trândavi fiind, să socotească cu greu chiemarea înnapoi, deaca în vreo cădea-

[1] Am inversat sholiile 27-28 din original pentru a corespunde cu conținutul textului glosat. (N. ed.)

re vor cădea. Că de trândăviia sa strâmtorându-se, să deznădăjduesc de nepătimire, pentru căci nu voesc a să da pre sineşi la mai multe osteneale. Pentru aceasta mai bine socotesc, ca măcar de căderea ceastă de față să se izbăvească, cu carea rău bolesc. Că cei sârguitori, de mii de ori de vor cădea, niciodată de săvârşire nu să deznădăjduesc, ci şi mai cu sârguință cătră dânsa aleargă. Precum din pilda lui Petru şi a lui Ioann au adus. Scurtă cale cătră mântuire iaste smereniia.

Alta, a lui Aristotel. Toată primejdiia iaste uşoară bărbatului celui ce nu iaste uşor.

Sholiia 31. Boala rău-credinciosului Orighén, care hotărăşte întru câțva ani pre munca păcătoşilor, ca să se curățească de întinăciunea cea din păcate cu focul muncilor, după aceasta întru Împărățiia Ceriurilor să aşază împreună cu drepții şi aceştea: rău puind înnainte pre iubirea de oameni a lui Dumnezeu ajutătoare.

Alta. Focul de leamne umede nu să apucă, şi dumnezeiască căldură întru inima ceaia ce iubeaşte odihna nu să aprinde.

CUVÂNTUL AL ŞASELEA

Pentru pomenirea morţii.

A tot cuvântul povăţuiaşte înnainte cugetarea. Iară pomenirea morţii (1) şi a greşalelor povăţuiaşte înnaintea plânsului şi a bocetului. Pentru aceaia, dupre a sa rânduială şi întru cuvânt să pune.

Pomenirea morţii iaste moarte de fieştecarea zi. Iară pomenirea eşirii iaste suspin de fieştecare ceas.

Temerea ádecă de moarte iaste osebire a firii din neascultare făcută. Iară cutremurul de moarte iaste semnul greşalelor celor nepocăite. Să teame Hristos de moarte, nu să cutremură, ca pre osebirile amândurora firilor luminat să le arate.

Precum decât toate hranele pâinea iaste mai de nevoe, aşa decât toate lucrările gândirea de moarte.

Pomenirea morţii naşte întru ádecă cei din mijloc dureri şi îndeletniciri, iară mai vârtos dulceaţă de necinstire. Iară la cei afară de gâlcevi, lepădare de griji, şi rugăciune necontenită, şi păzire a minţii. Şi acesteaşi şi maice şi fiice sânt ale eiĭ. (2)

Precum iaste arătat cos[i]tóriul din argint, măcar de şi dupre vedeare să aseamănă, aşa la cei judecători cu desluşire iaste arătată şi cunoscută temerea eşirii cea firească şi cea afară de fire.

Acesta iaste semn adevărat al celor ce întru simţirea inimii îşi aduc aminte de moarte, ádecă neîmpătimirea de bună voe cea către toată zidirea, şi părăsirea cea cu totul desăvârşit a voilor sale. Iscusit ádecă şi sporit iaste cela ce pre aceasta în fieştecarea zi negreşit o aşteaptă. Iară sfânt, cela ce pre aceasta în fieştecare ceas o pofteaşte.

Nu toată pofta morţii iaste bună. Că sânt cei ce necontenit de sila deprinderii greşesc, şi pentru aceasta să roagă cu smerenie. Şi sânt iarăşi cei ce a să pocăi nu voesc, şi pre moarte din deznădăjduire o chiiamă. Şi sânt încă cei ce din mândrie nepătimaşi pre sineşi să au, şi de aceasta nu să tem. Şi sânt, de mai sânt încă şi acum de acest fealiu, cei ce prin lucrarea Duhului Sfânt pre ducerea lor de aicea o caută.

Caută oarecarii şi nu să domiresc, pentru ce pomenirea morții atâta făcătoare de bine fiindu-ne noaă, pre mai nainte cunoştința aceştiia Dumnezeu o au ascuns dela noi: necunoscând cum că Dumnezeu pre mântuirea noastră prin aceasta o au lucrat cu minunare. Că nimenea, mai nainte cunoscându-şi moartea sa, mai nainte cu multă vreame la Botez sau la monahicească petreacere nu ar fi alergat. Şi pre toate zilele sale întru fărădelegi le-ar fi cheltuit, şi întru însăşi vremea eşirii la Botez şi la pocăință ar fi venit.

Tu niciodată, plângând, să nu priimeşti pre câinele acela carele te sfătuiaşte pre tine că Dumnezeu iaste iubitoriu de oameni. Că scóposul lui iaste ca pre plâns şi pre frica cea fără de frică să o izgonească dela tine, fără numai deaca nu ai fi cunoscut cum că întru adâncă deznădăjduire pre sineți te tărăşti.

Cela ce pre pomenirea morții şi a judecății lui Dumnezeu întru sineşi totdeauna voiaşte a o ținea, şi la griji şi la învăluiri materiialnice pre sineşi să dă, asemenea iaste celui ce înnoată şi mâinile sale voiaşte să le ție.

Pomenirea morții cea chiar luminată au curmat mâncările, şi mâncările întru smerenie curmându-se, împreuna s'au curmat şi patimile.

Nedurearea inimii au întunecat pre minte (3); iară mulțimea mâncărilor au uscat izvoară. Setea şi priveghiiarea au necăjit inima: iară inima, necăjită fiind, au izbucnit ape.

Aspre ádecă celor lacomi cu pântecele, şi necredincioase celor trândavi sânt ceale zise; iară bărbatul cel lucrătoriu le va cerca cu sârguință. Cela ce cu cercarea le-au aflat, să va zimbi de acestea; iară cela ce le caută, mai mâhnicios va fi. (4)

Precum Părinții pre dragostea cea desăvârşit necăzută o hotărăsc că iaste, aşa eu pre simțirea cea desăvârşit a morții o hotărăsc cum că iaste fără de frică.

Multe ádecă sânt lucrările minții céii lucrătoare, şi le zic: cugetarea a dragostei céii către Dumnezeu, pomenirea morții, pomenirea lui Dumnezeu, pomenirea Împărăției, a râvnii Sfinților Mucenici; pomenirea a însuşi lui Dumnezeu celui ce iaste de față, dupre cela ce au zis: Mai nainte vedeam pre Domnul (Ps. 15: 8); pomenirea sfintelor şi gânditelor Puteri, pomenirea eşirii, a întâmpinării, a muncii, a hotărârii. Dela mari ádecă am început, şi întru necăzute am sfârşit.

Mi-au povestit mie odată un monah Eghiptean, precum că după înfigerea pomenirii morții întru simțirea inimii, vrând eu, fiindcă sosise trebuința, puțin pre tină să o mângâiu, de pomenirea morții ca de un judecătoriu am fost oprit. Şi lucrul cel minunat iaste că şi voind, n'am putut să o depărtez dela mine. (5)

Altul oarecarele ce lăcuia aicea, în locul care să numeaşte Tholò, de multe ori dintru o cugetare ca aceasta să uimiia, şi ca cum ar fi leşinat, sau şi ca cum s'ar fi epilipsiít, de frații cei ce să afla lângă dânsul mai fără de suflare să purta.

Nu voiŭ tăcea de a-ți însemna ție şi pre povestirea cea pentru Isihie Horevitul. Acesta de-a pururea întru toată lenevirea petrecea, cu totul nefăcând nici o purtare de grijă de sufletul său. Deci bolnăvindu-să cu boala cea mai de pre urmă a trupului, ca la un ceas cu totul s'au dus, ádecă au murit. Şi iarăşi întru sineşi întorcându-să, ne-au rugat ádecă pre noi pre toți ca îndată să ne ducem. Iară el uşa chiliei zidindu-o, au petrecut înlăuntru doisprezeace ani, cu nimenea nicidecum vorbind, nici vreun mic, nici vreun mare cuvânt, nici altceva, fără decât pâine şi apă gustând, şi numai şezând şi către acelea ce văzuse întru uimire spăimântându-să sta, şi atâta de îngrijat era, cât niciodată despre Domnul obiceaiul său nu şi l-au schimbat, ci era uimit de-a pururea, şi lacrămi fierbinți fără de sunet cu totul vărsând. Iară când vrea să se săvârşască, noi deşchizând uşa, am întrat, şi mult rugându-l, aceasta numai dela dânsul am auzit: Ertați-mă! Nimenea pomenirea morții avându-o, va putea să păcătuiască cândva. Iară noi ne-am spăimântat văzând pre cel aşa de lenevos mai nainte, atâta de degrab schimbat cu fericită schimbare şi prefacere. Şi îngropându-l pre el cu cuvioşie în țintirimul cel aproape de cetate, după câteva zile, căutând sfintele lui moaşte, nu le-am aflat: Domnul, şi întru aceasta, de pocăința lui cea cu deamăruntul şi cu denadinsită şi vreadnică de laudă deplin adeverind, pre toți cei ce voesc şi după multă lenevire a să îndrepta.

Precum pre adânc nemărginit îl hotărăsc oarecarii că iaste, cât loc pre dânsul fără de fund îl numesc, aşa cugetarea morții, neajunsă şi pre curăție şi pre lucrare o are. Şi adeverează pre cuvântul cel zis Cuviosul cel mai sus zis. Lângă frică, frică totdeauna unii ca aceştea priimind, nu încetează până când şi însăşi putearea oaselor cu totul s'ar cheltui. (6)

Deplin să ne adeverim pre înşine, cum că Daru al lui Dumnezeu iaste şi aceasta împreună cu toate bunătățile. Fiindcă cum de multe ori şi la însăşi mormânturile venind, fără de lacrămi oarecarii şi învârtoşați rămânem: iară afară de o privire ca aceasta de multe ori ne umilim.

Cela ce despre toate s'au omorât, acesta pre moarte o au pomenit: iară cela ce încă cu împătimire să află către ceva, nu va înceta de a fi luişi bântuitoriu.

Nu voì prin cuvânt să adeverezi pre toți pentru dragostea ta cea către dânşii, ci mai vârtos dela Dumnezeu ceare ca El negrăit să le arate lor pre aceasta. Iară de nu, apoi nu-ți va ajunge ție toată vremea către prieteşug şi către umilință. (7)

Nu te amăgi, lucrătoriule fără de minte, cu vreame pre vreame a o împlini. Că nu-ți va ajunge ție zioa, nici pre datoriia eiĭ să o plăteşti fără lipsă Stăpânului. La oameni nu iaste cu putință, zice, nu iaste cu putință pre zioa ceastă de față cu blagocéstie a o treace, deaca nu o vom socoti pre dânsa că iaste cea mai de pre urmă a toatei vieții noastre. Şi minune cu adevărat! Cum şi Ellinii oarece într'acest fealiu au grăit, fiindcă şi pre filosofie aceasta o hotărăsc că iaste, ádecă cugetare a morții.

A şasea iaste treapta; cela ce te-ai suit, deaciia nu vei mai greşi niciodată, deaca iaste adevărat cuvântul acela: Adu-ți aminte de ceale mai de pre urmă ale tale, şi în veac nu vei păcătui. (Sirah 7: 38).

SHOLII LA CUVÂNTUL AL ŞASELEA

Pentru pomenirea morții.

Sholiia 1. Din pomenirea morții să nasc aceaste trei fapte bune: neîmpătimirea, necontenita rugăciune şi păzirea minții.

Sholiia 2. Cugetarea, zice, a morții, pre cei dintru supunere suferitori de osteneale îi face, şi de necinstiri mai vârtos să se îndulcească. Iară pre cei din linişte negrijilivi, şi întru singură rugăciunea, şi întru cearerea să se îndeletnicească de-a pururea.

Alta. Celor ce s'au depărtat ádecă de lume şi n'au agonisit necăştigare şi tăiare a voilor sale, turburare le naşte întru pomenirea morții.

Alta. La cei ádecă din mijloc naşte dureri şi înde[le]tniciri, iară mai vârtos îndulciri de necinstire. Iară la cei afară

de gâlceavă, lepădare de griji, şi rugăciune necontenită, şi păzire a minții. Ádecă la monahii cei ce în mijlocul lumii cu lenevire trăesc, şi nu dupre Dumnezeu, dureri le naşte, ádecă osteneli şi îndeletniciri deşarte, ádecă cuvinte nefolositoare şi nebuneşti cuvântări, şi dulceți de necinstiri, ádecă neîndulcitoare precum necinstirile. Iară la cei afară de gâlceavă, lepădare de griji, şi rugăciune, şi păzire a minții. Că lucrul acestora sânt poruncile lui Hristos, şi întoarcerea cea cătră dânsul.

Sholiia 3. Uitare a dumnezeeştilor porunci şi de abatere dintru de-sineşi-stăpânirea, inimă întunecată şi învârtoşată, şi minte fără de dureare lucrează. Ori aiminterlea, minte întunecată şi inimă fără de dureare.

Sholiia 4. Ceale ce să par altora greale, iară celor ce sporesc în fapte, de bucurie şi dulceață pricinuitoare să fac. Celor ce lesnire din cercare întru acestea au căştigat, şi spre sporirea săvârşirii au ajuns. Iară cei încă nesăvârşiți, cu osteneală pre acestea le lucrează, de şi le lucrează.

Sholiia 5. Atâta de mare, zice, sălăşluită întru sineşi avea pre pomenirea morții cel mai sus zis monah Eghiptean, cât şi de foamea cea de multe zile silit fiind, n'au putut pre pomenirea morții dela sineş să o gonească, măcar de şi au voit. Ci mai vârtos aceasta pre foame o au gonit.

Sholiia 6. Precum iaste, zice, nemăsurat şi necuprins adâncul mării, aşa şi sfârşitul curățeniei iaste neajuns, ádecă sfârşit neavând la cei ce întru simțirea inimii pre pomenirea morții o au. Că cu neputință iaste om smerit şi necontenit aducându-şi aminte de moarte, să zică cândva fariseiaşte, cum că am ajuns sfârşitul curățeniei, ádecă m'am făcut desăvârşit întru curățenie. Că cela ce zice unele ca acestea, nu poate să fie smerit. Şi să va întâmpla a să face lucru minunat, dela cela ce au îndrăznit a zice aceasta, nici cu vârfurile deagetelor a să atinge nepătimirea. Că patimă iaste slava deşartă preacumplită. Iară dela cel smerit a să atinge ádecă până la sațiu, dar cu smereniia să se scadă. Cât să fie la amândoi, şi smeritului, şi slăvitului-îndeşert, curățeniia neajunsă.

Sholiia 7. A adeveri prin cuvinte pre dragostea cea cătră toți greu lucru iaste, şi foarte defăimat. Iară prin lucruri şi lesnicios, şi foarte uşor, celui ce să sârguiaşte a isprăvi pre fapta bună. Şi cum? Ascultă: Au venit asupră-mi cineva ocărându-mă, sau şi bătându-mă. Deci deaca zic întru sinemi, deşi putând eu să-i izbândesc lui, dar nu-i izbândesc, ci împrotivă, voiŭ îngenunchiia, îl voiŭ ruga, îl voiŭ săruta, îl voiŭ dărui cu ceale ce pot – arătat iaste tuturor că din dragoste am făcut eu acestea. Şi adeverirea ádecă cea prin lucruri aşa. Iară cea prin cuvinte cum ar fi putut să se facă? Că deaca rugându-mă tuturor, le voiŭ zice

că îi iubesc pre dânşii, linguşitoriu mă arăt şi plăcătoriu oamenilor, şi cum că cu fățărie lucrez eu pre fapta bună, şi cum că slavă deşartă dintru aceasta vânez. Deci să roagă Părintele ca să nu ne sârguim prin cuvinte a arăta pre dragoste, ci prin lucruri. Iară pre dragostea cea către Dumnezeu, prin amândoaă; şi mai mult prin cuvinte. Că semnul dragostei céii către dânsul iaste rugăciunea cea necontenită. Că aşa pre amândoaă faptele bune le vei isprăvi. Fiindcă deaca te vei sârgui a săvârşi numai prin singure cuvintele pre dragostea cea către oameni, nici toată vremea vieții tale nu-ți va ajunge ție către prieteşuguri şi către umilință.

CUVÂNTUL AL ŞAPTELEA

Pentru plânsul cel de bucurie făcătoriu.

Plânsul cel dupre Dumnezeu iaste mâhniciune a sufletului, aşezământ al inimii céii dureroase, carea de-a pururea pre cel însetat cu turbare îl caută. Şi întru necăştigarea acestuia cu dureare şi osteneală aleargă, şi dinnapoia acestuia cu chinuire să tânguiaşte.

Ori aşa: Plânsul iaste bold de aur al sufletului, de toată pironirea şi împrietenirea dezgolit, şi întru cercetarea inimii de cuvioasa întristare înfipt.

Umilinţa iaste muncire necontenită a ştiinţii, carea prin mărturisirea minţii pre răcorirea focului inimii o neguţătoreaşte. Mărturisirea iaste uitare a firii, deaca printr'însa ş'au uitat cineva a-şi mânca pâinea sa. Pocăinţa iaste neîntristată lipsire de toată mângâiarea trupească.

A celor ce ádecă sporesc încă întru fericitul plâns osebirea iaste înfrânarea şi tăcearea buzelor. Iară a celor ce au sporit, nemâniiarea şi de-rău-nepomenirea. Iară a celor desăvârşit, smerita cugetare, a necinstirilor însetarea, flămânzirea de voe a necazurilor celor fără de voe, neosândirea celor ce păcătuesc, milostivire mai presus de puteare (1). Binepriimiţi sânt cei dintâiu, vreadnici de laudă cei de-al doilea, iară fericiţi, cei ce flămânzesc de necazuri, şi însetează de necinstire, că aceştea să vor sătura de hrană nesăţioasă.

Ţiind plânsul, cu toată vârtutea ţine-l. Că mai nainte de a să înrădăcina el întru tine, are fire să fie foarte leasne jefuit. Care şi de gâlcevi, şi de griji trupeşti, şi de desfătare, şi mai ales de multa cuvântare şi de glumire (2) precum ceara de foc, aşa de cu lesnire să răsipeaşte.

Mai mare decât botezul după botez iaste izvorul lacrămilor, deşi cu îndrăzneală iaste oarecum cuvântul cela ce să zice. Căci acela ádecă al realelor celor ce mai nainte s'au făcut de noi iaste curăţitoriu: iară acesta şi al celor pre urmă făcute. Şi pre acela, prunci luându-l, toţi l-am întinat. Iară prin acesta, şi pre acela de a doa oară îl curăţim. (3) Care deaca nu s'ar fi dăruit cu iubire de oameni dela Dumnezeu oamenilor, prea rari cu adevărat şi cu greu de aflat ar fi fost cei ce să mântuesc.

Suspinurile ádecă şi mâhniciunea strigă cătră Domnul. Iară lacrămile ceale din frică solesc. Iară ceale ale preasfintei dragostii, arată pre rugăciunea noastră că s'au priimit. Deaca nimic aşa cu smerita cugetare precum plânsul nu să învoiaşte, (4) apoi nimic cu adevărat nu-i stă eiĭ împrotivă ca râsul (5).

Ţiind ţine pre fericita bucuroasa întristare a cuvioasei umilinţe, şi să nu încetezi de lucrarea cea întru dânsa, până când înnalt dintru ceaste de aicea şi curat te va pune pre tine înnaintea lui Hristos.

Să nu încetezi a închipui întru sineţi şi a iscodi adâncul focului celui întunecat, şi pre slujitorii cei nemilostivi, pre Judecătoriul cel neîndurat şi neertătoriu, şi pre prăpastiia cea nemărginită a văpăii céii mai din fund şi de supt pământuri, şi pre pogorâşurile ceale strâmtorate şi necăjite ale locurilor şi ale prăpăstiilor celor înfricoşate, şi pre icoanele tuturor unora ca acestora, ca cu multul cutremur să se strângă desfrânarea ceaia ce iaste întru sufletul nostru, şi să se împreuneaze cu curăţiia cea nestricăcioasă, şi arătare de lumină nematerialnică carea străluceaşte mai mult decât tot focul să priimească întru sineşi.

Stăi întru cererea rugăciunii încutremurat, ca un osândit ce stă înnaintea judecătoriului (6), ca prin chipul cel dinafară şi prin obiceaiul cel din lăuntru să stingi mâniia Dreptului Judecătoriu. Că nu sufere să treacă cu vedearea suflet văduv care cu dureare stă înnaintea lui, şi osteneale celui fără de osteneală[1] îi dă.

Cela ce au căştigat lacrămă sufletească, acestuia tot locul spre plâns îi iaste potrivit. Iară deaca numai prin omul cel dinafară îl lucrează, apoi nu va înceta alegând locurile şi chipurile.

Precum vistieriia cea ascunsă, decât ceaia ce iaste pusă înnainte în târg mai nejefuită iaste, aşa şi pre ceale mai nainte zise să le înţeleagem.

Nu te face ca cei ce îngroapă pre cei morţi, carii uneori ádecă plâng pentru dânşii, iară alteori să îmbată pentru dânşii. Ci te fă ca cei legaţi întru închisori, carii în tot ceasul de muncitori sânt bătuţi.

Cela ce uneori ádecă plânge, iară alteori să desfătează şi râde, asemenea iaste celui ce pre câinele iubirii de dulceţi cu pâine îl improaşcă (7), carele cu

[1] În text: ѡстєлѣлъ. (N. ed.)

chipul ádecă pre acesta îl goneaşte, iară cu lucrul îl îndeamnă pre dânsul să-i stăruiască înnainte.

Fă-te adunat cu mintea, neiubitoriu de arătare, uimindu-te întru inima ta, că să tem dracii de adunarea minții, precum furii de câini.

Nu iaste noaă, o, priiateni, aicea chiemarea nunții, nu iaste cu adevărat: ci negreşit spre a ne plânge pre înşine, cela ce ne-au chiemat pre noi aicea ne-au chiemat.

Oarecarii, lăcrămând, să silesc pre sineşi fără de vreame şi îndeşert, ca nimic nicidecum în vremea cea fericită să gândească, nesocotind cum că lacrăma cea fără de cugetare iaste osebire a firii céii necuvântătoare, şi nu a céii cuvântătoare (8). Lacrăma iaste naştere a cugetărilor, iară tată al cugetării iaste mintea cea cuvântătoare (9).

Facă-se ție culcarea cea pre patul tău închipuire a închiderii céii în mormântul tău, şi mai puțin vei dormi. Şi însăşi împărtăşirea measii, facă-se ție aducere aminte de dureroasa aceaia masă a viermilor acelora, şi mai puțin te vei desfăta; nici de băutura apei împărtăşindu-te, pre setea aceaia a văpăii aceiia să nu o uiți. Şi cu adevărat vei sili pre fire. Iară întru preacinstita necinstire şi mustrare, şi certare a mai-marelui nostru Părinte, să luom în minte pre înfricoşata hotărâre a Judecătoriului. Şi negreşit pre necuvântătoarea mâhniciune cea sămănată întru noi şi pre amărăciunea, cu blândețea şi cu răbdarea ca cu un paloş cu doaă ascuțite o vom junghiia.

Cu vreame să împuținează marea, precum zice Iov; cu vreame şi cu răbdare, câte puțin, câte puțin, şi ceale zise să fac întru noi, şi să săvârşesc.

Pomenirea focului celui veacinic în fieştecarea seară să doarmă împreună cu tine, şi să se scoale împreună cu tine, şi niciodată nu te va domni pre tine trândăviia în vremea cântării de Psalmi.

Pleace-te pre tine spre lucrarea plânsului măcar însăşi haina ta. Că toți cei ce plâng pre cei morți, cu neagre să îmbracă. Deaca ádecă nu plângi, pentru aceasta plângi. Iară deaca plângi, pentru aceasta mai vârtos boceaşte-te, căci din rânduiala cea fără de osteneală întru cea ostenicioasă pre sineți te-ai pogorât prin greşalele tale.

Să judecă cu adevărat înnaintea bunului şi dreptului nostru Judecătoriu, precum întru toate, şi întru lacrămi puterea firii. Că am văzut mici picături ca

de nişte sânge, cu dureare şi cu osteneală vărsându-se, şi am văzut izvoară de lacrămi fără dureare vărsându-se. Măcar că eu dupre dureare mai vârtos, iară nu dupre lacrămă pre cei ce să ostenesc i-am judecat. Socotesc încă cum că şi Dumnezeu.

Cuvântarea de Dumnezeu nu să potriveaşte celor ce plâng. Că are fire a le răsipi plânsul lor. Că acela ádecă carele voiaşte să cuvinteaze de Dumnezeu, să aseamănă celui ce şade pre scaun dăscălesc, iară acela carele voiaşte să plângă, celui ce petreace în gunoiu şi în sac. Şi aceasta iaste, precum mi să pare, ceaia ce şi David, deşi dáscal şi înțelept era, când plângea, cătră cei ce îl întreba, au răspuns: Cum voiŭ cânta Cântarea Domnului pre pământ strein (Ps. 136: 4), ádecă al împătimirii?

Şi întru zidire, şi întru umilință iaste de-sineşi-pornirea şi de-altul-pornirea. Când sufletul, noi nesârguindu-ne, nici meşteşugindu-ne, lăcrămos şi umezicios şi blând să face, să alergăm. Că Domnul nechiemat au venit, bureate de întristare de-Dumnezeu-iubitoare dându-ne noaă, şi apă de răcorire a lacrămilor celor de Dumnezeu cinstitoare, spre şteargerea greşalelor celor din zapis. Păzeaşte-o pre aceasta ca [pre] lumina ochiului, până când ea pre taină să va duce. Că multă iaste tăriia apei aceştiia, mai mult decât ceaia ce să face din sârguința şi din aflarea minții noastre. (10)

Nu când voiaşte cela ce plânge, acesta pre frumsețea plânsului o au ajuns, ci cela ce întru acelea întru care ar voì; şi nici întru acelea care ar voì, ci cela ce precum Dumnezeu voiaşte. (11)

De multe ori cu plânsul cel dupre Dumnezeu să împleticeaşte şi lacrăma cea neveselitoare a slavei deşarte. Şi pre aceasta cu cercarea şi cu blagocéstie o vom cunoaşte, când ne vom vedea pre înşine plângând şi viclenind.

Umilința cea chiar adevărată iaste nerăspândită dureare a sufletului carea nici o mângâiare nu-şi dă eiişi. Şi pre singură slăvirea sa în fieştecare ceas o năluceaşte, şi pre mângâiarea lui Dumnezeu celui ce mângâe pre monahii cei smeriți, ca pre o apă reace o aşteaptă. (12)

Câți întru simțirea inimii au căştigat plânsul, aceştea şi pre însăşi a loruşi viiață o au urât. Iară despre trupul lor, ca despre un vrăjmaşiu s'au întors.

Când întru cei ce să par că dupre Dumnezeu plâng, mânie şi mândrie vom vedea, atuncea pre lacrămile acestora împrotivnice le vom socoti. Căci carea împărtăşire iaste luminii cu întunearecul?

Naştere ádecă a umilinții neadevărate iaste trufiia. Iară a céii lăudate, mângâiarea. Precum focul iaste mistuitoriu al trestiei, aşa lacrăma cea curată a toatei întinăciunii céii văzute şi a céii gândite.

Cuvântul cel pentru lacrămi la mulți din Părinți iaste întunecat oarecare şi cu anevoe aflat, şi mai vârtos întru cei noi începători îl hotărăsc cum că iaste, şi cum că din multe şi de multe fealiuri de chipuri acestea să nasc. Şi zic ádecă din fire, dela Dumnezeu, din necaz împrotivnic, din lăudare, din mândrie, din curvie, din dragoste, din pomenirea morții, şi din altele multe.

Şi pre chipurile tuturor acestora cu frica lui Dumnezeu cercându-le, noi pre lacrămile dezlegării noastre ceale curate şi nevicleane noaă înşine să le agonisim. Că nu iaste întru dânsele furare sau trufie: ci mai vârtos curățire şi sporire a dragostii céii cătră Dumnezeu, şi spălare a păcatelor, şi a patimilor nepătimire. Că a să înceape din lacrămi bune, şi întru reale a înceta, nu iaste minune. Iară a să înceape din împrotivnice sau din fireşti, şi întru duhovniceşti a să altuì, iaste vreadnic de laudă. Şi această socoteală şi punere înnainte, cei ce cătră slava deşartă sânt povârniți, luminat o ştiu.

Tu încă nu creade izvoarălor tale mai nainte de curățirea cea desăvârşit. Că vinul nu are credință, pentru aceaia îndată din însuşi linurile să încue. Cum că ádecă toate lacrămile noastre ceale dupre Dumnezeu sânt folositoare, nimenea nu iaste cine să grăiască împrotivă. Dară ce folos iaste care să pricinuiaşte dintru acestea? În vremea eşirii îl vom cunoaşte.

Cela ce întru plânsul cel dupre Dumnezeu necontenit călătoreaşte, acesta în fieştecarea zi a prăznui nu înceteată. Iară cela ce trupeaşte a prăznui nu înceteată, pre acesta plânsul cel veacinic îl va diiadohisì. (13)

Nu iaste osândiților celor din temniță bucurie, şi nu iaste monahilor celor adevărați praznic pre pământ. Şi poate pentru aceasta bunul plângătoriul acela, suspinând zicea: Scoate din temniță sufletul mieu, ca să se bucure deaciia întru negrăită Lumina ta (Ps. 141: 7).

Fă-te ca un împărat întru inima ta, înnalt întru smerenie şezind, şi poruncind râsului: Mergi, şi mearge; şi plânsului celui dulce: Vino, şi vine; şi robului nostru, şi tiranului trup: Fă aceasta, şi face (Mt. 8: 9). (14)

Cela ce pre fericitul şi de bucurie făcătoriul plâns ca pre o porfiră de mire l-au îmbrăcat, acesta pre râsul sufletului cel duhovnicesc l-au cunoscut.

Cine oare iaste unul ca acesta carele pre toată vremea sa cea întru petreacerea cea monahicească aşa de cu blagocéstie o au chieltuit, cât nici zi, nici ceas, nici cirtă să nu fi păgubit vreodată, ci Domnului pre aceasta să o fi chieltuit, gândind cum că nu iaste cu putinţă pre aceaiaşi zi de doaă ori în viiaţă să o vadă.

Fericit iaste ádecă monahul carele poate cu ochii sufletului să caute întins la Puterile ceale gândite. Dară necăzut cu adevărat iaste cela ce pre feaţele obrazului său, prin ochii cei simţiţi, din pomenirea morţii şi a greşalelor necontenit de tot le udă cu apele ceale vii. Însă mă ostenesc a creade cum că fără de cea de-a doa stare cea mai dintâiu au călătorit.

Am văzut eu cerşători şi scăpătaţi obraznici carii, cu graiuri oarecare şeguitoare, şi pre însăşi inimile împăraţilor spre milostivire degrab le-au plecat. Şi am văzut scăpătaţi şi săraci de fapte bune carii nu cu şeguitoare, ci mai vârtos cu smerite oarecare, şi întunecate şi nedomerite graiuri, dintru adâncă şi deznădăjduită inimă cătră Împăratul cel Ceresc fără de ruşine şi cu statornicie striga, şi cu sila lor pre milostivirea şi firea lui cea nesilită o au silit.

Cela ce pentru lacrămile sale să îngâmfează cu sufletul, şi pre cei ce nu lăcrămează întru sineşi îi osândeaşte, asemenea iaste celui ce au cerut dela împăratul armă împrotiva vrăjmaşului său, şi pre sineşi cu aceasta s’au ucis.

Nu are trebuinţă, o, priiateni, nici voiaşte Dumnezeu pre om dintru durearea inimii să plângă, ci mai vârtos, din dragostea cea cătră dânsul, întru râs al sufletului să se bucure.

Ucide păcatul, şi de prisosit iaste lacrăma cea dureroasă ochilor celor simţiţi. Nici o trebuinţă nu iaste de briciu unde nu iaste de faţă rană. Nu era întru Adam mai nainte de călcarea poruncii lacrămă: precum nici după Înviiare deaciia, după ce s’au pierdut păcatul, fiindcă au fugit durearea atuncea, întristarea şi suspinul.

Am văzut întru oarecarii plâns, şi am văzut întru alţii pentru lipsa plânsului plâns, deşi avea plâns, dar ca cum nu l-ar fi ţinut să afla, şi prin buna necunoştinţă nejefuiţi petrecea. Şi aceştea sânt pentru carii s'au zis: Domnul înţelepţeaşte orbii (Ps. 145: 8).

S'au obicinuit de multe ori pre cei mai uşori de minte şi lacrămile a-i înnălţa. Pentru aceaia şi oarecărora nu să dau. Carii pentru cererea acestora pre sineşi să ticăloşesc, şi să osândesc, cu suspinuri, şi cu mâhniciune, şi cu scârbă, şi cu adâncă întristare a sufletului, şi cu nedomirire, care au fire să împlinească fără de primejdie locul lacrămilor, deşi întru nici un folos să socotesc de dânşii. (15)

Deaca vom pândi de multe ori, vom afla făcându-să întru noi un lucru de râs amar dela însuşi dracii. Că săturându-ne noi, ne umilim, şi postind ne învârtoşăm, ca cu lacrămile ceale neadevărate amăgindu-ne, desfătării mumei patimilor pre înşine să ne dăm, cărora nu să cade a ne pleca: ci mai vârtos împrotivă a face. Însă eu şi pre însăşi feliurimea umilinţii în minte luându-o mă spăimântez: Cum şi plânsul, şi întristarea zicându-se, pre bucurie şi pre veselie înlăuntru ca o miiare de fagur împletecită o are. Şi ce dintru aceasta ne învăţăm? Cum că chiar Daru al Domnului iaste o umilinţă ca aceasta. Nu iaste atuncea în suflet dulceaţă fără de dulceaţă, când Dumnezeu pre taină mângâe pre cei zdrobiţi cu inima (16). Însă către pricina plânsului celui cu adevărat lucrătoriu şi a durerii céii de folos aducătoare să auzim o povestire de suflet folositoare şi prea jalnică.

Stefan oarecarele lăcuind aicea, şi viiaţă pustnicească şi liniştită îmbrăţişind, şi mulţi ani întru luptă monahicească petrecând, şi cu postiri mai ales şi cu lacrămi topindu-să, şi cu alte bune sporiri de jur împrejur înflorit fiind, avea chilie aproape de pogorâşul Sfântului şi de-Dumnezeu-văzătoriului Ilie, în sfântul muntele acesta. Deci acesta cu adevărat acesta de-a pururea pomenitul, cu scópos de mai lucrătoare şi mai îngustă şi mai ostenicioasă pocăinţă, s'au dus la locul sihastrilor care să numeaşte Síddin, şi au făcut acolò întru preastrâmtă şi preaîntinsă nevoinţă vreame de doi ani, fiindcă era locul prealipsit de mângâiare, şi de toată treacerea oamenilor necălcat, ca cela ce era ca de şaptezeci de mile de loc depărtat dela cetate. S'au suit aproape de sfârşitul vieţii sale iarăşi întru a sa chilie, carea era în sfântul vârful muntelui,

bătrânul, şi avea acolò şi doi ucenici Palestineni foarte cucernici, carii şi păziia chiliia bătrânului.

Deci petrecând acolò puţine zile bătrânul, s'au bolnăvit cu boală, întru carea s'au şi sfârşit. Dar mai nainte cu o zi de a să sfârşi, s'au umilit cu mintea, şi ochii fiindu-i deşchişi, căuta de-a dreapta şi de-a stânga patului, şi ca cum de oarecarii i s'ar fi luat seama, zicea, toţi auzind cei ce sta împrejur, uneori ádecă: «Aşa, cu adevărat, adevărul iaste, ci am postit atâţea ani pentru aceasta». Apoi iarăşi: «Ba nu, cu adevărat minţiţi; aceasta n'am făcut». Şi iarăşi: «Aşa, cu adevărat, aceasta aşa. Dar am plâns, dar am slujit». Şi iarăşi: «Ba nu, cu totul mă asupriţi pre mine». Iară uneori pentru oarecare zicea: «Aşa, cu adevărat aşa. Şi cătră aceasta nu ştiu ce să zic. Întru Dumnezeu iaste mila». Şi era cu adevărat vedeare groaznică şi înfricoşată, nevăzută şi neertată luare de seamă. Şi cea mai înfricoşată iaste că şi cu acelea pre care nu le-au făcut îl asuprea pre dânsul.

O, Doamne! Liniştitoriul şi sihastrul zicea, la oarecare din greşalele lui, cum că «La acestea nu ştiu ce să zic» – fiind acum deaciia ca de patruzeci de ani monah, şi având şi lacrămi. Vaiu mie, vaiu mie, unde era atuncea glasul lui Iezekiíl, ca să zică cătră dânşii cum că «Întru ceaia ce te voiŭ afla pre tine, întru aceaia te voiŭ şi judeca, au zis Dumnezeu». Cu adevărat nimic dintru unele ca acestea n'au putut a zice. Pentru care, slavă unuia celui ce cunoaşte toate. Iară oarecarii mi-au povestit mie ca înnaintea Domnului, cum că şi pre un leopárdos din mână îl hrăniia în pustie. Şi aşa, luându-i-să seama, de trup s'au despărţit: la ce va fi rămas judecata, sau términul, sau hotărârea lui, sau sfârşitul luării de seamă, arătat nefăcându-l.

Precum văduva (17) ceaia ce îşi piiarde pre bărbatul său şi are pre un fiiu unul-născut, [şi] după Domnul, pre acela numai îl are mângâiare – aşa şi sufletului celui ce au căzut nu-i iaste altă oarecarea mângâiare în vremea eşirii decât ostenealele gâtlejului şi lacrămile. Nu vor cânta cu viersuire unii ca aceştea niciodinioară, nici îşi vor înnălţa glasul său întru cântări întru sineşi. Că unele ca acestea sânt vătămătoare plânsului. Deaca te vei sârgui prin acestea să-l chiemi înnapoi pre dânsul, încă mai mult să depărtează dela tine lucrul. Că plânsul iaste dureare feliurită a sufletului celui înfocat. Înnainte-

mergătoriu întru multe al fericitei nepătimiri plânsul s'au făcut, mai nainte gătind, şi mai nainte măturând, şi cheltuind pre materiia greşalelor.

Mi-au povestit mie oarecarele lucrătoriu iscusit al bunului acestuia lucru: Cum că vrând eu, zice, înadins de multe ori a mă pleca către slava deşartă, sau către mânie, sau către saţiul pântecelui, gândul plânsului din lăuntru îmi mărturisiia mie, şi îmi zicea: Să nu te măreşti îndeşert, că mă duc dela tine. Asemenea şi întru alte patimi. Iară eu ziceam către dânsul: Nu te voiŭ neasculta niciodată, până când mă vei pune pre mine înnaintea lui Hristos.

Adâncul ádecă al plânsului mângâiare au văzut. Iară curăţeniia inimii (18) strălucire au priimit. Strălucirea iaste lucrare negrăită, gândindu-să necunoscut, şi văzându-să nevăzut. Mângâiarea iaste răsuflare a sufletului celui chinuit, care ca un prunc întru sineşi plânge împreună şi cu veselie zimbeaşte. Sprijinirea iaste înnoire a sufletului celui ce au căzut, întristarea iaste carea pre lacrăma cea dureroasă întru nedureroasă cu minune o preface.

Lacrămile eşirii au născut pre frică; iară frica născând pre nefrică, să arată bucuriia; iară bucuriia cea neîncetată, după ce au încetat, au răsărit floarea cuvioasei dragostei.

Leapădă, ca un nevreadnic, prin mâna smereniei, pre bucuriia ceaia ce ţe-au venit: ca nu leasne priimitoriu fiind, lup în loc de păstoriu să priimeşti. (19)

Nu alerga la vedeare[1] nu în vreame de vedeare, ca frumseţea smereniei tale să te gonească pre tine şi să te prindă, şi în veacul veacurilor să se împreuneaze cu tine cu nuntă preacurată.

Întru însăşi începuturile cunoscând pruncul pre tatăl său, de bucurie tot să umple. Iară după ce cu iconomie la o vreame să duce, apoi iarăşi vine, pruncul de bucurie şi de întristare plin să face. De bucurie ádecă, căci au văzut pre cel dorit; iară de întristare, pentru lipsirea întru atâta vreame de buna frumseaţe,

Să ascunde maica pre sineşi de prunc, şi acesta cu dureare căutându-o pre dânsa, ea văzându-l să veseleaşte, învăţindu-l pre dânsul ca necurmat să se

---

[1] Cuvântul „vedere", aici şi în alte locuri din traducerea românească, redă grecescul *theoría* (θεωρία) „vedere duhovnicească", contemplaţie". (N. tr.)

lipească de dânsa, şi pre dragostea lui cea cătră sineşi mai fierbinte aprinzându-o. Cela ce are urechi de auzit, să auză, au zis Domnul. (20)

Osânditul cela ce ş'au luat hotărârea, nu să va griji de ocârmuirile privealiştilor. Şi cela ce chiar întru adevăr plânge, nu va lua aminte la desfătare, sau la slavă, sau la mânie, ori la iuţime niciodată.

Plânsul iaste dureare feliurită a sufletului celui ce să pocăiaşte, şi în fieştecarea zi dureri lângă dureri adaoge, ca ceaia ce naşte şi să chinuiaşte.

Drept şi cuvios iaste Domnul. Şi pre cela ce cu socoteală să linişteaşte, cu socoteală îl umileaşte. Şi pre cela ce cu socoteală să supune, în fieştecarea zi îl veseleaşte. Cela ce pre fieştecare chip cu adevărat îl unelteaşte, de plâns s'au izbăvit. (21)

Leapădă pre câinele cela ce întru plânsul cel prea adânc vine la tine, şi te sfătuiaşte cum că Dumnezeu iaste nemilostiv şi neîndurat. Că pândindu-l pre dânsul, îl vei afla cum că, mai nainte de păcat, iubitoriu de oameni şi milostiv şi ertătoriu pre Dumnezeu îl numeaşte. (22)

Îndeletnicirea naşte pre necontenire, şi aceasta încetează întru simţire: iară lucrul cela ce întru simţire să feliureaşte, cu greu de jefuit iaste.

Măcar orişicât de mari de am unelti petreacerile noastre, dar pre inimă fără de dureare o avem, neadevărate şi deşarte sânt acestea (23). Că să cade, cu adevărat să cade, ca aşa să zic, cei ce după scăldătoarea Botezului iarăşi s'au întinat, prin focul inimii cel neslăbit şi prin mila lui Dumnezeu pre ale sale mâini de smoală să şi le curăţească.

Am văzut eu întru oarecarii hotar de plâns preadesăvârşit, că sânge i-am văzut pre dânşii din inima lor cea dureroasă şi rănită vărsând din gură. Şi mi-am adus aminte de cela ce au zis: Rănit am fost ca iarba, şi s'au uscat inima mea (Ps. 101: 5).

Lacrămile ádecă, ceale din frică, însăşi iale întru sineşi pre cutremur şi pre păzire o au; iară ceale din dragoste, mai nainte de dragostea cea desăvârşit, poate întru oarecarii şi leasne jefuite sânt. Nu ştiu de nu cumva focul cel de-a pururea pomenit, în vremea lucrării, mult au aprins pre inimă. Şi minune iaste a zice, cum lucrul cel mai smerit iaste mai întemeiat în vremea lui.

Sânt materii care pre izvoarăle noastre le usucă; şi sânt altele care şi noroiu întru dânsele, şi hiară nasc dintru sineşi. Şi prin ceale ádecă mai

dintâiu, Lot cu fiicele sale fără de leage s'au amestecat, iară prin ceale de-al doilea, diavolul din Ceriu au căzut.

Multă răutate iaste la însuşi vrăjmaşii noştri: cum pre maicele faptelor bune, maice ale răutăţilor le lucrează, şi pre materiile ceale făcătoare de smerenie, ziditoare ale mândriei le arată. (24)

Au fire de multe ori şi însăşi sălaşele lăcuinţelor noastre şi vederile, pre mintea noastră cătră umilinţă să o chiiame. Şi pleace-te pre tine Iisus, şi Ilie, şi Ioann, carii deosebi la singurătate să ruga. (25)

Am văzut în cetăţi şi în gâlcevi de multe ori pornindu-se lacrămi, ca socotind noi cum că nimic din gâlcevi nu ne vătămăm, de lume să ne apropiem, că acest scópos au răii draci.

Un cuvânt ádecă de multe ori pre plâns l-au răsipit. Şi minune ar fi fost deaca şi unul pre dânsul l-ar fi adunat.

Nu vom fi vinuiţi, o, priiateni, nu vom fi vinuiţi, întru eşirea sufletului, căci n'am făcut minuni, nici căci nu am theologhisit, nici căci văzători nu ne-am făcut; ci seamă cu adevărat lui Dumnezeu vom să dăm căci necontenit nu am plâns.

Treapta a şaptea iaste; cela ce s'au învreadnicit, şi mie ajute-mi. Că el încă s'au ajutorat, prin a şaptea treaptă pre întinăciunile veacului acestuia spălându-le.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL ŞAPTELEA

Cel pentru plânsul cel de bucurie făcătoriu.

Sholiia 1. Cu aceasta mulţi amăgindu-se, fără teamere pre milostivire asupra celor ce păcătuesc o aduc, cărora nu să cuvine a ne pleca. Că alta iaste aicea milostivirea mai presus de putere. Că milostivire zicem pre plânsul care să face în suflet, şi care pentru cel iubit să pune şi părtineaşte. Iaste uneori şi afară de vrednicie. Că poartă grijă cineva ádecă cu milostivire pentru cel iubit, ca nici să-l nedreptăţească pre dânsul, nici să se nedreptăţească. Iară cela ce iaste dulce-pătimitoriu, şi dezmierdat păcătuiaşte, şi cu nemilostivire să nedreptăţeaşte. Iară «mai presus de puteare» iaste a-şi pune cineva sufletul său pentru mântuirea iubitului său, însă nu spre pierzare. Că nu iaste cu putinţă, păcă-

tuind cineva, de păcat să scape, fără numai prin pocăința ceaia ce să cuvine greșalei.

Sholiia 2, a Sf. Theodor al Edesei. Departe dela tine gonează pre duhul multei grăiri. Că întru dânsul zac toate patimile ceale cumplite. De aicea minciuna, de acolò îndrăzneala, de aiurea glumirea, râsul dela altă parte, grăirea de rău, ocărârea, grăirea de cuvinte spurcate, nebuna cuvântare, şi cuprinzătoriu a zice, cuvântul cel zis: Că din multa cuvântare, de păcat nu va scăpa cineva. Iară bărbatul tăcut iaste scaun al simțirii. Încă şi Domnul au zis, cum că seamă vom să dăm pentru tot graiul deşert.

Sholiia 3, a Sf. Singlitikiei. De trei ori în viiață ne naştem, dintru care una ádecă iaste cea din pântece, iară cealealalte doaă dela pământ la Ceriu ne sue pre noi: cea prin Dumnezeescul Botez, pre carea şi de a doa oară naştere o numim, şi cea din pocăință.

Sholiia 4, a Sfântului Maxim. Smerită cugetare iaste rugăciune necontenită cu lacrămi şi cu dureare. Că aceasta iaste carea pre Dumnezeu de-a pururea spre ajutoriu îl chiiamă; spre a sa puteare şi înțelepciune nu o lasă să îndrăznească nebuneaşte, nici asupra altora să se înnalțe: care sânt boale cumplite ale patimii mândriei.

Alta, a Sf. Grigorie Nissis. Plânsul iaste aşezământ mâhnicios al sufletului, care să face pentru lipsirea oarecăruia lucru din ceale iubite. Care la cei ce viețuesc întru veselie nu are loc a să alcătui.

Alta. Plânsul iaste simțire oarecarea dureroasă pentru lipsirea celor ce îl veselesc.

Alta, a Sf. Grigorie Theologul. Râsul desfrânat, pre obiceaiul cel strâns îl prăpădeaşte.

Alta. Râsul iaste vreadnic de râs la cei ce bine cugetă.

Sholiia 5, a marelui Vasilie. A unelti cineva râs desfrânat şi nețінut iaste semn al desfrânării, şi al acelui lucru, că încă n'au strâmtorat cu amărunțită luare de seamă pre trândăviia sufletului său. Că până la o zimbire veselă pre vărsarea sufletului pre taină a o arăta să cuvine, cât să arate numai pre cuvântul cel scris: Inima veselindu-se înfloreaşte fața. Iară a hohoti cu glas şi a fiiarbe cu trupul nu iaste al sufletului celui strâns, nici al celui ce cu înfrânare să păzeaşte pre sineşi, nici al celui iscusit. Şi adevereаză cuvântul mieu preaînțeleptul Solomon, zicând: Cel nebun întru râs îşi înnalță glasul său, iară bărbatul înțelept de-abiia cu linişte va zimbi.

Sholiia 6. Aşezământ al rugăciunii iaste adunare a minții cu evlavie şi umilință, şi cu dureare a sufletului, întru mărturisirea greşalelor cu suspinuri tăcute.

Alta, a Sfântului Marco Pust[nicul]. Nu poate cel legat să alearge, nici mintea ceaia ce slujaşte patimilor să vadă locul rugăciunii céii duhovniceşti. Că să

târaşte şi împrejur să poartă de noima cea pătimaşă, şi nu stă neclătită.

Alta, a aceluiaşi. Rugăciunea iaste lepădare a noimei.

Sholiia 7. Inima cea iubitoare de dulceţi, temniţă şi lanţ iaste sufletului în vremea eşirii; iară cea iubitoare de osteneală îi iaste uşă deşchisă.

Alta. Din iubirea de dulceţi lenevirea, şi din lenevire uitarea să face. Că cunoştinţa celor de folos, Dumnezeu tuturor o au dăruit.

Alta, a Sfântului Maxim. Cei ce pre dulceţi le defaimă, ori pentru frica le defaimă, ori pentru nădejdea, ori pentru cunoştinţa, ori pentru dragostea cea către Dumnezeu.

Alta, a Sfântului Thalassie. Către gândurile ceale întristătoare cu nepomenire de rău întâmpină; iară către ceale iubitoare de dulceţi, cu vrăjmăşie află-te.

Alta, a Sf. Isaac. Vezi şi scrie acestea întru inima ta, că iubirea de dezmierdări şi iubirea odihnei pricini sânt ale părăsirii.

Alta. Nu încetează mintea a încungiura împrejurul dulceţilor, până când pre trup robindu-l, să va îndeletnici întru vedeare.

Sholiia 8. Oarecarii, zice, lăcrămând în vremea rugăciunii, din cugetarea sau a greşalelor, sau a pomenirii morţii, sau a altiia oarecăriia, să silesc pre sineşi îndeşert, ádecă cu necuviinţă sau nebuneaşte, să gonească pre cugetare, dintru carea a plânge au început. Sârguindu-se, precum mi să pare, ca fără de scârbă să dobândească plânsul, pentru slava deşartă, neînţelegând că al firii céii necuvântătoare iaste a nu şti pentru carea pricină plâng. Iară a céii cuvântătoare pricina iaste a o şti. Pentru aceaia, ca unii ce rău fac, să prihănesc şi să defaimă dela Părintele.

Sholiia 9. Lacrămile, din curata îndeletnicire cea nerăspândită, şi din gândurile ceale multe care necurmat cu neabatere într'altă parte să fac, şi din pomenirea oarecăruia lucru supţire care să face în minte şi mâhneaşte pre inimă, şi din unele ca acestea să înmulţesc, şi mai mult să cresc.

Sholiia 10. Umilinţa cea nemeşterşugită iaste de sineşi pornită, iară cea meşterşugită iaste de altul pornită. Iară blândă şi lină şi dumestnică o zice şi căci iaste bureate al păcatelor leasne umilit, şi căci iaste aşezământ împreună-lăcrămos al sufletului; iară cea [care] deaciia înnainte iaste, păzeaşte, zice, lacrăma ca lumina ochiului.

Sholiia 11. Bine au răsturnat Părintele pre aceaste doaă plânsuri, pre acest ádecă, când voiaşte cela ce plânge, şi pre acest ádecă, întru care voiaşte. Că să poate să voiască cineva a plânge de multe ori când dela cineva s'ar defăima, sau s'ar fi ocărât, sau s'ar fi păgubit, şi acesta nu iaste plâns bun sau duhovnicesc, ci firesc. Că tescuindu-să inima cu necazul ocărârii, pentru căci nu poate să izbândească celui ce l-au vătămat,

varsă lacrămi. Acestaşi lucru să face şi întru acelea care voiaşte cineva să plângă, ádecă pentru moartea vreunii rudenii, pentru bună-norocirea aproapelui, şi pentru alte lucruri lumeşti. Iară bun numai pre acela l-au zis, care să face precum voiaşte Dumnezeu. Şi voiaşte Dumnezeu să plângă cineva pentru ceale greşite de dânsul, pentru pomenirea morții, pentru necăştigarea Împărăției Ceriurilor, şi în scurt, pentru toate ceale ce ajută sufletului. Cât numai plânsul acesta iaste lăudat.

Sholiia 12. Toată răutatea, întru dulceața cea oprită încetează; şi toată fapta bună, întru mângâiare duhovnicească. Şi cea mai dintâiu ádecă stăpânind, zădăraşte pre ale sale; iară cea de-a doa aşijderea pre ceale asemenea eiĭ.

Alta. Precum ploaia, vărsându-să pre pământ, potrivită feliurime dă sadurilor, dulce ádecă celor dulci, şi acră celor acre, aşa şi Darul preste inimile credincioşilor neschimbat puindu-să, potrivite faptelor bune pre lucruri le dăruiaşte: celui ce pentru Hristos flămânzeaşte, să face hrană, celui ce însetează, băutură preadulce, celui înghiețat de frig, haină, şi celui ce să osteneaşte, odihnă, celui ce să roagă, nădeajde inimii, şi celui ce plânge, mângâiare.

Sholiia 13. Praznic, acum cu altă înțeleagere, pre nelucrare o numeaşte, carea şi început al lucrării céii reale iaste. Deci monahilor, celor ce pre lucrul cel dumnezeesc îl săvârşesc, nu le iaste cu putință niciodată să fie deşerți. Că însuşi acest lucru, ca necurmat să vorbească cu Dumnezeu, praznic le iaste lor, nu nelucrare, ci slujire necontenită, care dupre asemănarea Îngerilor îi arată.

Sholiia 14. Al părților celor necuvântătoare ale sufletului şi al poftelor, fireaşte mintea şi le iaste împărat, şi să zice. Iară înnalt, ca către patimile ceale pre jos târâtoare întru cuget împilat şi smerit şezind. Ádecă întru sineşi rămâind, şi întru a sa grijă îndeletnicindu-să, şi odihnindu-să.

Alta. Râsul, pre fericirea plânsului afară o scoate, şi pre ceale zidite le răsipeaşte, pre Duhul Sfânt îl mâhneaşte, pre suflet nu-l foloseaşte, pre trup îl strică, pre faptele bune le goneaşte; nu are pomenirea morții, nici cugetarea muncilor. Ia dela mine râsul, şi-mi dăruiaşte mie plânsul şi tânguirea pre care le cauți dela mine, Dumnezeule!

Alta. Cela ce întru vederile ceale înnalte să îndeletniceaşte, uneori şi defăimare de cădeare prepune. Şi la a doa stare, cea necăzută, întru smerenie fiind, au însemnat Dáscalul cum că pre cea dintâiu nu o au ajuns.

Sholiia 15. Pre cela ce ca pentru ale sale isprăvi, pentru dumnezeeştile Daruri să făleaşte, întru umflare şi întru prihănire l-am cunoscut că s'au întors. Căci lacrămile din iubirea de Dumnezeu, din iubirea de slavă, din beție, din meşterşugire drăcească, din necinstire şi din necaz au fire să izvorască.

Sholiia 16. Alta iaste bucuriia cea înlăuntru aducătoare, şi alta cea săvârşitoare. Că aceaia ádecă de nălucire nu iaste neîmpărtăşită, iară aceaia are puteare a smeritei cugetări. Iară în mijlocul acestora iaste întristare de-Dumnezeu-iubitoare, lacrămă nedureroasă. Că întru mulțimea cu adevărat a înțelepciunii iaste mulțime de cunoştință, şi cela ce au adaos cunoştință, au adaos dureare. Deci pentru aceasta să cade întâiu prin bucuriia cea înlăuntru aducătoare, cătră nevoințe să se chiiame sufletul, şi să se mustre el şi să se lămurească deaciia de Duhul Adevărului, şi pentru realele acelea care au lucrat, şi pentru răspândirile acelea pre care încă le pătimeaşte. Că întru mustrări, zice, pentru fărădelegi ai pedepsit pre om, şi ai supțiiat ca un păiajen sufletul lui, ca dumnezeiasca mustrare ispitindu-l pre dânsul, ca întru o topitoare, aşa să ia pre lucrarea bucuriei céii nenălucitoare, întru fierbinte pomenire a lui Dumnezeu.

Sholiia 17. Toată stăpânirea bisericească, carea oarecând pre diiavolul avându-l bărbat, şi pre acesta lepădându-l, şi pre Hristos înlăuntru în inimă priimindu-l, văduvă săracă iaste, şi să roagă în fieştecarea zi şi noapte judecătoriului, zicând: Izbăveaşte-mă de împrotivnicul mieu.

Sholiia 18, a Sfântului Isaac. Cunoaşte omul că au venit întru curățeniia inimii sale, când pre toți buni îi veade, şi nu să veade de dânsul cineva necurat sau întinat. Atuncea iaste cu adevărat curat cu inima. Că cum să va împlini cuvântul Apostolului ce zice: «A socoti din curată inimă pre toți că vă covârşesc pre voi», deaca nu va ajunge cineva pre cuvântul cel zis, «Ochiul cel curat nu va vedea reale»?

Alta, a aceluiaşi. Curățeniia iaste uitare a năravurilor cunoştinții celor afară de fire, celor ce să află în lume dela fire. Iară hotarul de a să slobozi de dânsele acesta iaste: a veni omul întru prostimea şi nerăutatea cea dintâiu a firii lui, şi a să face ca un oarecarele prunc, afară de neajungerile pruncului.

Sholiia 19. Vederea cea fără de socoteală şi nedesluşită multe primejdii aduce, că şi întru Îngerul Luminii să închipuiaşte diiavolul, şi pre cei ce nu-şi cunosc măsurile sale, de multe ori îi amăgeaşte. Pentru aceaiaşi oarecarele bătrân au zis: Eu pre Hristos aicea a-l vedea nu voesc.

Sholiia 20. Maică înțeleagem pre bunătatea lui Dumnezeu, pre strălucire, pre privire. Iară prunc, pre nădejdi, pre rugăciune, pre curățeniia monahului. Iară dureroasă căutare, pre rugăciunea ceaia ce cu osteneală să săvârşaşte de un prunc ca acesta. Veselie a maicii céii zise, pre căutarea cea statornică a pruncului, ádecă pre cererea rugăciunii.

Sholiia 21. Drept iaste Domnul, şi cu dreptate pre ajutoriul fieştecăruia îl împărțeaşte, şi celui ce dupre leage să linişteaşte şi dupre cum să cade să mâl-

comeaşte, şi celui ce dupre leage să supune. Deci zice Părintele cum că cela ce pre amândoaă chipurile le face, ádecă ori pre linişte o unelteaşte, ori pre supunere, deaca nu precum să cade pre acestea le unelteaşte, izbăviți sânt de plânsul cel duhovnicesc, ádecă de umilința (cea duhovnicească). Şi pentru aceasta de multe plânsuri şi bocete sânt vreadnici. Că cel neadevărat, ádecă cela ce nu dupre cum să cade să face, arătat iaste că rău să face. Şi nu te amăgesc eu pre tine, o, ascultătoriule, zicând că[1] «s'au izbăvit de plâns» cum că spre bine să înțeleage. Că de vreame ce mai tot cuvântul pentru plâns s'au zis, deaca noi vom priimi pre acest «s'au izbăvit liniştitoriul sau ascultătoriul de plâns», afară de scóposul cel părintesc eşim, şi nu dupre cum să cade înțeleagem. Şi pentru aceasta a lua aminte ni să cuvine.

Sholiia 22. Pre cei ce sânt în plâns îi sfătuesc dracii cum că Dumnezeu iaste nemilostiv, vrând ca întru deznădăjduire pre cei ce plâng să-i tragă. Iară mai nainte de greşale, milostiv cu meşterşugiri neadevărate îl arată pre dânsul, ca întru păcate să-i prăpăstuiască.

[1] În text: **лъ**. (N. ed.)

Alta, a Sf. Isaac. Întristarea cea multă a minții să înțeleage în loc de toată lucrarea cea trupească. Că sfântul Grigorie zice: Bisearică a Darului iaste cela ce s'au unit cu Dumnezeu, şi petreace întru grija judecății lui.

Sholiia 23. Întristarea inimii cea statornică, întru deprindere venind, cu greu şi cu anevoe să rădică.

Sholiia 24. Ori întru lucrare să înnalță, ori întru multa cuvântare defaimă pre alții.

Alta. Întru cugetare mai presus a cugeta, întru bărbăție a să dârji, întru întreaga-înțelepciune, pre ale lui Navat a le cugeta, întru dreptate, pre întru unele ca acestea loruşi a-şi izbândi.

Sholiia 25. Cătră cei ce fără de cercare zic: Că nu locul, ci năravul – pue-să unii ca aceştea asupra lucrului acestuia şi iscodească, şi cunoască cum dă locul năravului pre frumseațe; drept aceaia, nu năravul singur, precum oarecarii aşa prost zic, ci şi locul mai de multe ori preamult ajută cătră lucrarea faptei bune.

Alta. Trei lucruri sânt pre care cu anevoe le căştigă omul, şi acestea păzesc pre toate faptele bune: plânsul, a să boci pentru păcatele sale, şi a avea cineva înnaintea ochilor pre moartea sa.

CUVÂNTUL AL OPTULEA
Pentru nemâniiarea şi blândeaţe.

Precum apa în văpae câte puţin adăogându-să, desăvârşit pre văpae o stinge, aşa şi lacrăma plânsului celui adevărat, pre toată văpaia mâniei şi a iuţimii are fire a o ucide. Pentru aceasta şi dupre urmare pre acestea le-am rânduit.

Deci nemâniiarea iaste poftă nesăţioasă de necinstire, precum întru cei măreţi îndeşert, de laudă nemărginită. Nemâniiarea iaste biruire a firii, întru ne simţirea ocărârilor, carea din nevoinţe şi din sudori înlăuntru să face.

Blândeaţea iaste aşezământ nemişcat al sufletului, care întru necinstiri şi întru laude asemenea să află.

Începutul ádecă al nemânierii iaste tăcearea buzelor întru turburarea inimii. Iară mijlocime, tăcearea gândurilor întru supţire turburare a sufletului. Iară sfârşitul, alinare întărită şi întemeiată întru suflarea vânturilor celor necurate.

Mâniia iaste aducere aminte a urâciunii céii ascunse, ádecă a pomenirii de rău (1). Mâniia iaste poftă de a face rău celui ce ne-au întărâtat pre noi (2).

Iuţimea fierii iaste aprindere a inimii carea fără de vreame să face. Amărăciunea iaste mişcare lipsită de dulceaţă carea şade în suflet. Iuţimea iaste mişcare leasne schimbată a obiceaiurilor şi shimonosire a sufletului (3). Precum când să arată lumina să duce întunearecul, aşa şi din mírosul smereniei, toată amărăciunea şi iuţimea să prăpădeaşte.

Oarecarii leasne schimbaţi din iuţime fiind ei, cu lenevire împrejurul tămăduirii şi al grijirii patimii aceştiia să află, neaducându-şi aminte, ticăloşii, de cela ce au zis: Pornirea mâniei lui, cădeare lui iaste[1].

[1] Sirah 1: 21. (N. ed.)

Iaste mişcare de moară reapede, carea întru o clipeală, mai mult decât cea întru altă zi, pre grâul şi rodul sufletului îl zdrobeaşte şi îl prăpădeaşte. Pentru aceaia ni să cuvine a lua aminte cu priceapere.

Iaste aprindere de văpae carea degrab de un vânt silnic să aprinde, şi mai mult decât văpaia zăbovindu-să, pre țarina inimii o arde şi o piiarde.

Nici aceasta nu să cade a să tăinui de noi, o, priiateni, că răii draci, la o vreame, pre sineşi degrab să trag în laturi, ca despre nişte mici despre patimile ceale mari lenevindu-ne, cu nevindecare deaciia să bolim.

Precum piiatra cea colțuroasă şi aspră, de alte pietri lovindu-să şi bătându-să, zidirea eiĭ cea colțuroasă şi vârtoasă şi tare să netezeaşte şi rătundă să lucrează, aşa şi sufletul cel iute şi vârtos împreună amestecându-să şi împreună petrecând cu aspri oarecarii, dintru aceaste doaă pre una va pătimi: ori din răbdare pre a sa rană o va tămădui, ori în laturi dându-să, pre a sa neputință cu adevărat îşi va cunoaşte, însăşi fuga cea fără de bărbăție pre aceasta lui ca o oglindă arătându-i-o.

Mâniosul iaste lunatec de bunăvoe, din mai-nainte-prindere-în-minte cea fără de voe cu totul rumpându-să şi scuturându-să. Nimic aşa de nepotrivit nu iaste celor ce să pocăesc, ca mâniia când să turbură. Deaca întoarcerea de multă smerenie are trebuință, apoi mâniia a toată mândriia iaste semn.

Deaca acesta iaste hotar al blândeații céii preadesăvârşit, ca şi de față fiind cela ce îl zădăraşte, cineva alinat cu inima şi cu dragoste cătră dânsul să se afle; apoi negreşit acesta iaste hotarul cel preadesăvârşit al mâniei, ca şi deosebi petrecând, numai prin cuvinte şi prin chipuri cătră cela ce l-au scârbit să se sfădească şi să se sălbătăcească. (4)

Deaca Duhul Sfânt pace a sufletului şi să hotăraşte, şi iaste, iară iuțimea turburare a inimii şi iaste, şi să zice, apoi nimic aşa pre venirea lui întru noi nu are fire să o îngrădească, ca mâniia.

Preamulte şi cumplite pre naşterile eiĭ cunoscându-le, pre un strănepot numai fără de voe, deşi neadevărat, însă de folos l-am cunoscut. Am văzut pre unii cu îndrăcire aprinzindu-se de mânie, şi pre pomenirea de rău cea de multă vreame întru dânşii învistierită borându-o, şi prin patimă de patimă izbăvindu-se: pentru scârba cea veache sau pocăință, sau deplin adeverire dela cela ce i-au scârbit luând. (5)

Şi am văzut pre alţii că cu părearea îndelung au răbdat dobitoceaşte, şi din tăceare pomenire de rău înlăuntru au învistierit, şi decât cei îndrăciţi mai mult pre dânşii i-am văicărit, ca pre unii ce prin cerneală pre porumbiţă o au întunecat. (6)

De multă grijă şi sârguinţă iaste trebuinţă noaă cătră şarpele acesta. Că pre fire, precum şi cel al trupurilor, ajutându-i lui o are.

Am văzut pre unii mâniindu-se, şi din amărâciune de hrană lepădându-se, şi cu toate acestea venin lângă venin prin dobitoceasca înfrânare au adăogat. Şi am văzut pre alţii ca cum cu pricină binecuvântată mânie priimind, şi prin lăcomiia de pântece pre eişi s'au meşteşugit, şi din groapă în prăpastie au căzut. Iară pre alţii cu minte i-am văzut, ca nişte doftori buni, că pre amândoaă le-au amestecat, şi preamult dintru măsuratica mângâiare s'au folosit.

Uneori ádecă cântarea cu versuire cea măsuratică pre mânie preabine o domoleaşte. Iară alteori iubirii de dulceţi îi ajută, cea nemăsurată şi fără de vreame. Deci pre vremi puindu-le la rânduială, aşa ne vom unelti.

Am auzit, aproape şezind afară pentru oarecarea trebuinţă, pre nişte bărbaţi ce să liniştea, ca nişte prepeliţe în chiliia lor, din amărăciune şi din mâniia, între sineşi ca într'o cuşcă sfădindu-se, şi asupra feaţii celui ce i-au scârbit ca cum ar fi fost de faţă sărind. Pre carii eu cu blagocéstie i-am sfătuit să nu şadă la singurătate, ca nu din oameni draci să se facă. Şi am văzut iarăşi pre alţii învierşunaţi şi puturoşi cu inimile, blânzi oarecarii şi linguşitori, şi iubitori de fraţi, şi iubitori de împodobirea feaţelor fiind, pre carii i-am făcut ca pre linişte ca pre un briciu urâtoriu de desfrânare şi urâtoriu de desfătare să o uneltească, ca nu din cuvântătoare întru necuvântătoare fire cu ticăloşie şi cu jale să se mute.

Dar de vreame ce oarecarii mi-au zis mie, cum că întru amândoaă pre sineşi cu ticăloşie să biruesc, pre aceştea eu cu totul i-am oprit de a călători cu de-sineşi-stăpânirea. Însă pre proestoşii lor prieteneaşte i-am sfătuit aceasta: Ca întru o vreame ádecă pre aceasta, iară alteori pre aceaia rânduială să le poruncească lor a o unelti. Însă totul iaste ca stăpânitoriul pre grumazul lor să-l supue.

Iubitoriul ádecă de dulceţi pre sineşi, poate încă şi pre altul, carele îi iaste iubit tăinuitoriu, are fire să-l vatăme. Iară cel mânios, ca un lup de multe

ori pre toată turma o au turburat, şi pre multe suflete smerindu-le le-au necăjit. (7)

Cumplit lucru iaste ádecă pre ochiul inimii din mânie a-l turbura, dupre cela ce au zis: Turburatu-s'au din mânie ochiul mieu. Dar mai cumplit iaste ca prin buze pre pornirea sufletului să o arate; iară cel prin mâini – cu totul oarecum de monahiceasca şi îngereasca şi dumnezeiasca petreacere strein şi vrăjmaşiu.

Deaca aţapocul altuia a-l tămădui voeşti, iară mai vârtos socoteşti, ia seama, ca nu în loc de cleştişor, cu bârna pre acesta să-l scoţi sau să-l ştergi. Bârnă iaste cuvintele ceale greale şi chipurile ceale grozave. Iară celalalt iaste învăţătura cea blândă şi certarea cea cu îndelungă răbdare (8). Mustră, zice, ceartă, roagă-i; dar nu şi bate. Iară deaca şi de aceasta ar fi trebuinţă – rar, şi nu prin sineşi. (9)

Să luăm aminte, şi vom vedea şi întru mulţi din cei mânioşi priveghiiarea, şi postirea, şi liniştirea cu osârdie săvârşindu-se. Că scóposul dracului iaste ca să-i sfătuiască pre dânşii, ca cum cu pricină de pocăinţă şi de plâns, să se apuce de materiile ceale crescătoare de mânie.

Deaca un lup (10), precum mai sus am zis, poate să turbure turma, pre dracul ajutătoriu avându-l, apoi negreşit şi un frate preaînţelept, ca un foale preabun plin de untdelemn va putea să dea în laturi valul şi să facă să se alineaze corabiia, pre Îngerul ajutătoriu avându-l (11), dupre mărimea judecăţii céii mai dintâiu şi acesta plată dela Dumnezeu luând, şi chip de folos tuturor făcându-să.

Începutul fericitei suferiri de reale iaste ca întru amărâciune şi întru durearea sufletului pre necinstiri să le priimească. Iară mijlocime, ca fără de mâhniciune întru acestea să se afle. Iară săvârşire, de şi undeva să află, ca pre nişte laude pre acestea să le socotească. Bucură-te cel mai dintâiu, fii sănătos cel al doilea, fericit eşti întru Domnul, şi veseleaşte-te cel al treilea.

Jalnică vedeare am însemnat întru cei mânioşi (12), că din mândrie au uitat pre ceaia ce să întâmplă lor: că mâniindu-să pentru biruirea, iarăşi să mâniia. Şi cu cădeare pre cădeare gonindu-să văzindu-o, mă minunam. Şi pre păcat cu păcat izbândindu-l cu jale văzându-i, şi de vicleana lucrare a dracilor spăimântându-mă, de a mea viiaţă puţin au lipsit de nu mă deznădăjduiam.

Deaca cineva să veade pre sineşi din mândrie, şi din iuțime, şi din viclenie, şi de fățărnicie cu lesnire biruindu-să, şi aşa pre sabiia cea cu doaă ascuțituri a blândeații şi a suferirii de reale au socotit să o tragă asupra luişi, acesta mergând ducă-se ca întru o nălbitorie de mântuire, întru adunarea fraților, şi mai ales întru a celor prea aspri, deaca de dânsele desăvârşit a să dezbrăca voiaşte. Ca acolò de ocărârile, şi de necinstirile, şi de întreitele valuri ale fraților întinzându-să, şi gânditoriu bătându-să, ori poate cândva şi simțitoriu strujindu-să şi călcându-să, şi cu piciorul lovindu-să, pre întinăciunea ceaia ce iaste întru dânsul, prin simțirea sufletului să o speale. Însăşi vorba cea de obşte a norodului pleace-te pre tine, cum că ocările spălătoare sânt ale patimilor sufletului. Că zic oarecarii din cei din lume, când pre cineva în față cu necinstiri şi cu ocări îl înfăşură, fălindu-se cătră alții, cum că pre cutarele l-am spălat, care lucru şi adevărat iaste.

Alta iaste nemâniiarea cea din plâns întru cei noi-începători, şi alta nemişcarea carea iaste întru cei desăvârşit. Că aceaia ádecă, ca cu un frâu oarecare cu lacrăma iaste legată, iară aceaia ca un şarpe, de nepătimire ca de o sabie s'au omorât. Pre trei monahi deodată am văzut eu necinstindu-se şi ocărându-se, şi unul ádecă s'au mişcat şi s'au turburat, dar au tăcut. Iară altul s'au bucurat ádecă de darul său, dar s'au mâhnit pentru cela ce l-au ocărât. Iară al treilea pre vătămarea şi paguba aproapelui tipărindu-o în minte, fierbinte au lăcrămat. (13) Şi putea a vedea cineva lucrători ai fricii, şi ai plății, şi ai dragostei.

Precum fierbințeala trupurilor una ádecă iaste – dar multe, şi nu una, pre pricina fiiarberii sale o are; aşa şi fiiarberea mâniei şi pornirea, şi a celoralalte patimi ale noastre, multe şi de multe fealiuri de pricini au. Pentru aceaia şi cu neputință iaste numai întru un chip a hotărî împrotiva acestora. Iară sfat mai vârtos dau, ca întru sârguința cea cu deamăruntul şi adevărată a fieştecăruia din cei bólnavi pre tămăduirea doftoriei să o caute. Şi întâia tămăduire a durerii sale fie-i ca să cunoască pricina, ca după ce pricina să va afla, dupre dânsa şi plástorul, din purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi a doftorilor celor duhovniceşti să-l ia. Ca întru o pildă, cei ce voesc întru Domnul în divanul nostru cel gândit şi înnainte pus să între împreună cu noi,

între; şi umbros oarecum pentru patimile ceale mai nainte zise, sau pentru pricinile lor să cercăm.

Deci leage-să mâniia, ca un tiran, cu legăturile blândeaţii, şi bătându-să, şi târându-să de îndelunga-răbdare, şi de sfânta dragoste în divanul acesta al cuvântului înnainte puindu-să, ceale cuviincioase cearce-să. Deci spune-ne noaă, o, nebuno şi necinstito, şi pre numirea născătoriului tău, şi pre porecla ceiia ce rău te-au prăsit pre tine, numele fiilor şi ale featelor tale celor pângărite, şi nu numai, ci şi pre însemnările celor ce te luptă pre tine şi te ucide.

Iară ea cătră noi răspunzând, zicea: Ceale ce m'au prăsit pre mine sânt multe, şi tatăl mieu nu iaste unul. Iară maicele meale sânt slava deşartă, iubirea de argint, lăcomiia pântecelui, iaste încă uneori şi curviia. Cela ce m'au născut pre mine să numeaşte trufie, iară featele meale sânt pomenirea de rău, urâciunea, vrajba, îndreptarea în cuvinte. Iară împrotivnicele meale, de care acum mă ţin legată, sânt ceale împrotivnice acestora: nemâniiarea şi blândeaţea; iară duşmana mea, smerita-cugetare să numeaşte. Iară cine iaste cela ce o au născut pre aceaia, întru a eiĭ vreame întrebaţi-o pre dânsa.

Întru a opta oarecarea treaptă zace cununa nemânierii, şi cela ce din fire ádecă cu aceasta iaste încununat, poate nu să va mai încununa cu alta. Iară cela ce din sudori s'au încununat, desăvârşit pre ceale opt le-au biruit.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL OPTULEA

Cel pentru nemâniiarea.

Sholiia 1, a Sf. Isaíia. Mâniia iaste a voì să sporească voia ta. Mincinoasa cunoştinţă iaste a voì cineva să înveaţe. A iubi trebuinţa lumii iaste împuţinarea de suflet, a fi ţinut, a nu suferi, a da, şi a lua.

Alta. Mâniia cea cătră păcat, fără de păcat păzeaşte pre cela ce să mânie, şi rădică pre cela ce s'au alunecat. Iară pornirea mâniei cea cătră cela ce au păcătuit, ca pre unul ce fără de milostivire au rănit şi au turburat pre cela ce au căzut, nu fără de primejdie îl însemnează pre cela ce să mânie.

Sholiia 2. Mâniia iaste o patimă preaiute, că *thymós* să zice fiiarbere şi pornire asupra celui ce au nedreptăţit, ori a celui ce să pare că au nedreptăţit, carea în toate zilele sălbătăceaşte pre suflet. Iară mai ales întru rugăciuni ră-

peaşte pre minte, pre faţa celui ce l-au scârbit zugrăvindu-o. Şi deaca să întâmplă să zăbovească şi să se schimbe întru *mínin*, ádecă întru mânie statornică, turburări pricinuiaşte noaptea, şi topire a trupului, şi gălbeniciune, şi năvăliri de hiiară veninate. Şi pre aceaste patru care să întâmplă după mâniia cea statornică, poate cineva să le afle că urmează celor mai multe din gânduri.

Sholiia 3. Mâniia iaste fiiarbere şi aprindere şi abur care să porneaşte spre izbândirea celui ce ne-au scârbit. Iară osebirea mâniei iaste ca împrotiva dracilor şi a patimilor să se lupte.

Sholiia 4, a Sf. Theodor al Edesii. Pre mânie şi pre iuţime să nu le laşi să se sălăşluiască întru tine. Că bărbatul, zice, mânios, nu iaste cu bun chip. Iară întru inima celor blânzi să va odihni înţelepciunea. Iară deaca patima iuţimei va stăpâni pre sufletul tău, mai buni decât tine să vor afla cei ce petrec în lume, şi te vei ruşina, neiscusit monah făcându-te

Alta, a Sfântului Maxim. Bărbatul îndelung-răbdătoriu [iaste] mult întru priceapere, că pre toate îngăduindu-le, sufere pre ceale mâhnicioase. Iară sfârşitul lor iaste viiaţă veacinică, dupre Apostolul: «Şi aceasta iaste viiaţa cea veacinică, ca să te cunoască pre tine, Unul Adevăratul Dumnezeu, şi pre Iisus Hristos pre carele l-ai trimis». Măcar de şi vreun frate poate va îngădui de rău grăindu-te pre tine, însă tu să nu eşi din aşezarea ta cea iubitoare când vicleanul te-ar supăra în minte. Şi nu vei eşi dintru aceasta, deaca ocărât fiind, vei binecuvânta, deaca bântuit fiind, bine vei cugeta de dânsul. Aceasta iaste calea filosofiei céii dupre Dumnezeu. Cela ce nu călătoreaşte pre această cale, nu să va sălăşlui împreună cu dânsul, ádecă cu Dumnezeu. Că prin pomenirea de rău cea turburătoare şi întunecătoare, pre alinarea cea dinlăuntru şi pacea gândurilor, întru carea Duhul acesta al lui Dumnezeu să odihneaşte, o au prăpădit şi o au pierdut.

Alta. Porumbiţă iaste fapta bună ceaia ce prin dragostea cea adevărată iaste în suflet, carea pentru grozăviia răutăţii pre ascuns fuge. Că nici o împărtăşire nu are lumina cu întunearecul, nici Hristos cu Veliiar.

Sholiia 5. Scârba cu pomenirea de rău împreună iaste înjugată. Deci când mintea faţa fratelui cu mâhniciune ca întru o oglindă o veade, arătat iaste că are pomenire de rău cătră dânsul. Şi căile pomenitorilor de rău sânt spre moarte. Căci tot pomenitoriul de rău iaste fără de leage.

Alta, a marelui Vasilie. Vicleniia, şi prepunerea, şi reaoa obicinuire, şi dârjiia, şi toată orice adunare rea a unora ca acestora sânt lepădături ale răutăţii aceştiia. Deci dar să nu aducem întru noi atâta rău, atâta boală a sufletului, atâta întunecare a gândurilor, atâta înstreinare dela Dumnezeu, atâta necunoştinţă a împrieteniei, începătură a războiului,

împlinire a primejdiilor, atâta de rău şi viclean drac, care s'au născut întru însăşi sufletele noastre, şi ca oarecarele înlăuntru obraznic lăcuitoriu, mai nainte au apucat pre ceale din lăuntru ale noastre, şi Sfântului Duh i-au închis întrarea. Că unde iaste vrajba, pricirea, mâniia, întărâtările, prigonirile, turburări netăcute între suflete, acolò Duhul blândeaței nu să odihneaşte.

Alta. A însemna ni să cuvine, cum Darul Preasfântului Duh, şi pentru ce să depărtează dela noi, pace a sufletului şi fiind, şi zicându-să. Că urgiia iaste mâhniciune statornică şi pornire a inimii cătră izbândire; sau statornică pomenire de mâhniciune a celui ce ne-au mâhnit.

Alta. Deaca ádecă tu ai pomenire de rău asupra cuiva, roagă-te pentru dânsul, şi ai oprit patima din pornire, despărțind pre scârbă, prin rugăciune, din pomenirea răului pre care ți l-au făcut ție. Şi priiaten şi iubitoriu de frate făcându-te, cu totul desăvârşit din suflet pre patimă o vei piiarde. Iară deaca altul are pomenire de rău asupra ta, tu fă-te veasel şi smerit cătră dânsul, şi grăindu-i împreună sălăşluiaşte-te cu dânsul, şi îl vei izbăvi pre dânsul de patimă.

Alta. Necurat iaste sufletul cel pătimaş şi plin de gânduri de poftă şi de urâciune.

Alta. Mâniia când să cade şi cum să cade pornindu-să, bărbăție şi vitejie face, şi răbdare, şi înfrânare. Iară când afară de socoteala cea dreaptă lucrează, îndrăcire să face.

Sholiia 6. Cela ce cu părerea îndelung rabdă, în vremea izbândirii pre tăceare o învistiereaşte, şi prin pomenirea de rău pre îndelunga-răbdare o prăpădeaşte. Care lucru iaste semn al nesocotealii.

Alta, a Sf. Grigorie Nissis. Însuți tu întru sineți socoteaşte, în ce fealiu iaste viiața celor ce cu prepus sau cu urâciune unii cătră alții să află. Ale cărora greale ádecă şi grețoase le sânt întâlnirile, şi urâte le sânt lor toate vorbirile ceale ale unora cătră alții. Şi gurile negrăitoare, şi căutăturile întoarse, şi auzul iaste vândut glasului celui ce uraşte, şi al celui urât, şi tot ce iaste iubit unuia dintru dânşii, acela celuialalt nu iaste iubit. Şi din cea împrotivă, tot lucru[l] ce iaste vrăjmaşiu şi împrotivă, acela duşmanului iaste iubit şi poftit.

Alta, a marelui Vasilie. A şti ni să cuvine, că dupre amândoaă aşezământurile greşesc oamenii. Ori nebuneaşte şi cu rănire asupra celor ce i-au întărâtat pornindu-se, ori cu viclenie şi cu bântuire pre cei ce i-au scârbit pândindu-i. De care de amândoaă ni să cade noaă să ne ferim.

Sholiia 7. În casa cea măturată să sălăşluesc duhurile vicleniei şi ale răutății, şi întru pustiirea cea dupre vremi să încuibează hiiarăle patimilor, care când pre cei neiscusiți prin calea cea părută a

faptelor bune i-ar fi apucat, atuncea pre aşezările voirilor sale şi le arată.

Alta, a Sf. Dorotheiŭ. Nu să cade cineva întru însăşi vremea întru carea păcătuiaşte fratele, a să pune asupra lui ca să-l îndrepteaze pre el. Dar nici întru altă vreame pentru a sa izbândire.

Sholiia 8. Dreptul cel înțelept, lui Dumnezeu iaste asemenea cu totul desăvârşit, nu pedepseaşte pre om muncindu-l pre dânsul pentru răutatea lui: ci ca să se îndrepteaze omul, sau alții să se înfricoşeaze; iară ceaia ce nu iaste asemenea aceştiia, nu iaste pedepsire.

Sholiia 9, a Sf. Antonie. Nu să cuvine a ne mâniia asupra celor ce păcătuesc, măcar de şi prihănirile ceale lucrate de dânşii ar fi vreadnice de muncă. Ci pre cei ce ádecă greşesc, pentru însăşi dreptatea datori sântem a-i întoarce şi a-i munci, deaca aşa ar ceare trebuința, ori prin noi înşine, ori prin alții. Iară a ne iuți, sau a ne mâniia, nu să cuvine. Căci iuțimea numai dupre patimă face, iară nu dupre judecată şi dupre dreptate. Pentru aceaia nici pre cei ce miluesc afară de cuviință nu să cade a-i lăuda. Ci pentru însăşi binele, şi pentru dreptatea, să cuvine a munci pre cei răi, iară nu pentru a sa patimă a iuțimei.

Alta, a marelui Vasilie. A mustra cu mânie şi cu iuțime pre fratele tău, nu iaste cu putință a-l slobozi pre el de păcat, ci pre sineți a te înfăşura cu păcatele. Pentru aceaia, zice, cu blândeațe să pedepsim pre cei ce ni să pun împrotivă. Nici întru acelea, întru care el ádecă s'ar treace cu vederea, să fie cumplit, iară întru acelea care pre altul l-ar vedea defăimat, pre bunătatea cea cătră cela ce au păcătuit să o arate, ci atuncea mai vârtos să se îngreoiaze asupra celui rău. Că aşa de prepusul iubirii de sineşi va scăpa, şi dovadă va da că nu uraşte pre cela ce au păcătuit, ci cum că despre păcat să întoarce, prin deosebirea sa cea de cătră altul.

Alta. Fier pre fier ascute, şi bărbatul întărâtă fața altuia.

Sholiia 10. Cela ce şi luişi îşi iaste blând, şi vecinilor, alinare a vieții s'au făcut. Iară iuțimea pre mulți i-au făcut cufundați, şi mai nainte de alții pre cei ce să mânie.

Alta. Faptele bune nu să obicinuesc a să cucernici de răutate, iară răutățile de multe ori s'au văzut că să ruşinează de faptele bune; şi să strânge, când cel întreg-înțelept iaste de față, cel învierşunat de multe ori, şi cel neînvățat au tăcut, ruşinându-să de firea de față a înțeleptului. Şi mâniia s'au îmblânzit, întâmpinându-să cu obiceaiul celui blând.

Sholiia 11. Ceteaşte, frate, pre *Exaímeron* a marelui Vasilie, şi acolò vei afla cea pentru maslin şi pentru valuri minunat tâlcuită. Iară aicea, precum mi să pare, Sfântul Ioann Scărariul metaforiceaşte înțeleage pre cuvântul cel pentru marea ceaia ce să sălbătăceaşte. Foale pre trup, untul-de-lemn pre blân-

deațe, valuri pre umflare şi pre sălbătăcie, corabie pre fratele sau pre frățime o însemnează.

Sholiia 12. S'au mâniiat David asupra lui Naval, şi nu s'au mâniiat iarăşi căci s'au mâniiat. Ci au mulțemit Avighéii, căci au izbăvit mâinile lui David din sângele lui Naval. Deci iaste cu putință întru iuțime cu patimă să se iuțească, şi iaste cu putință nu cu patimă. Şi să poate a să prihăni pre sineşi căci nu s'au pornit să se mişce cu iuțime. Deci de multe fealiuri iaste căința iuțimii, dupre cum cetind însuți te vei învăța.

Sholiia 13. Cela ce prin nevoințe au domolit patimile, s'au învățat să tacă. Iară acela de sunetul legăturilor s'au scârbit, ca cum căci pre fratele l-au smintit. Iară cela ce o au ucis pentru mântuirea fratelui, cu plânsul prin dragoste i-au răsplătit lui. Iară cela ce şi cu sunetul legăturilor, ádecă cela ce atâta au defăimat patimile, cât cu nişte proaste oarecare legături le stăpâneaşte pre dânsele, pentru căci le defăimează, ori prin rugăciune, ori prin singură îngrozirea.

CUVÂNTUL AL NOAOLEA
Cel pentru pomenirea de rău.

Cuvioasele ádecă faptele bune, scării lui Iacov să asemenează. Iară necuvioasele răutăți, lanțului celui ce au căzut dela Petru Verhovnicul. Pentru aceaia, acelea ádecă una de alta legate fiind, la Ceriu pre cela ce le aleage şi le voiaşte pre dânsele îl sue; iară acelea au fire una pre alta să o nască şi să o strângă (1). Pentru aceaia şi am auzit acum pre nepriceputa mânie zicând cum că pomenirea de rău iaste naştere însăşi a eiĭ. Pentru aceaia şi vremea chiemându-ne, acum pentru dânsa să zicem.

Pomenirea de rău iaste încetare a mâniei, păzitoare a păcatelor, urâre a dreptății, pierzare a faptelor bune, otravă a sufletului, viiarme al minții, ruşine a rugăciunii (2), curmare a cearerii, înstreinare a dragostii, piron înfipt al sufletului, simțire nedureroasă, întru dulceață a amărâciunii iubită, păcat necontenit, neadormită fărădeleage, răutate în fieştecare ceas. Una iaste şi această întunecată şi grețoasă patimă, zic ádecă a pomenirii de rău, din ceale ce să nasc dară nu nasc, sau şi din ceale ce nasc iaste (3). Pentru aceaia pentru dânsa nu prea multe voim a zice.

Cela ce au încetat mâniia, au ucis pre pomenirea de rău. Că până când trăiaşte tatăl, naştere de fii să face.

Cela ce au căştigat dragoste, s'au înstreinat de mâniia cea statornică. Iară cela ce duşmăneaşte, osteneli deşarte luişi îşi adună.

Masa fără de luare aminte iaste maică a îndrăznealei, şi prin fereastra dragostei va sări înlăuntru îndrăcirea pântecelui.

Am văzut urâciune veache carea au rumpt pre legătura curviei, şi pomenirea de rău acolò carea nedezlegată pre dânsa deaciia cu preaslăvire o au păzit (4). Minunată vedeare, drac pre drac tămăduind. Însă poate acest lucru al lui Dumnezeu, cu iconomie, şi nu al dracilor iaste.

Departe iaste de fireasca dragoste cea tare pomenirea de rău. Dar curviia cu lesnire să apropie de dânsa. Şi pre taină vezi păduche în porumb. (5)

Pomenind răul, pomeneaşte-l asupra dracilor, şi duşmănind, duşmăneaşte trupului totdeauna. Nemulţemitoriu şi viclean priiaten iaste trupul: căci când să grijaşte şi să încălzeaşte, atuncea mai mult nedreptăţeaşte.

Tâlcuitoare a Scripturii iaste pomenirea de rău, dupre a sa ştiinţă pre cuvintele Duhului aligorisindu-le. Ruşineaze-o pre dânsa rugăciunea lui Iisus, pre carea a o zice împreună cu dânsa nu putem.

Când mult nevoindu-ne, pre boldul acesta a-l răsipi desăvârşit nu poţi, pocăiaşte-te vrăjmaşului măcar cu gura, ca la multă vreame de făţărniciia cea cătră dânsul ruşinându-te, desăvârşit să-l iubeşti pre dânsul, de ştiinţă ca de nişte foc împungându-te. Atuncea te vei cunoaşte pre sineţi de putrejunea aceasta izbăvit, nu când pentru cela ce te-au scârbit te vei ruga, nici când cu daruri îi vei răsplăti lui, nici când la masă îl vei chiema: ci când îl vei auzi pre dânsul că ori întru ceale sufleteşti, ori întru ceale trupeşti primejdii au căzut, şi ca pentru sineţi dureare vei pătimi şi vei lăcrăma.

Liniştitoriul cel pomenitoriu de rău iaste aspidă încuibată, otravă de moarte purtătoare întru sineşi purtând. Pomenirea pătimirilor lui Iisus va vindeca pomenirea de rău, de suferirea de reale a lui tare ruşinându-să.

Înlăuntru în lemnul cel putred să nasc viermi, şi de cei preablânzi şi liniştitori neadevăraţi să lipeaşte mâniia. Cela ce o leapădă pre dânsa, au aflat lăsare. Iară cela ce să lipeaşte de dânsa s'au lipsit de îndurări.

La osteneale şi la sudori pentru ertare oarecarii s'au dat pre sineşi, iară bărbatul nepomenitoriu de rău i-au întrecut pre aceştea. Deaca lăsaţi degrab, să va lăsa şi voaă bogat.

Nepomenirea de rău iaste semn al pocăinţii céii adevărate. Iară cela ce ţine pre pomenirea de rău şi i să pare că să pocăiaşte, asemenea iaste celui ce i să pare că aleargă în vis. (6)

Am văzut pomenitori de rău pentru pomenirea de rău sfătuind pre alţi pomenitori de rău, şi de cuvintele sale ruşinându-se, au încetat patima. (7)
Nimenea patimă goală pre întunecata aceasta să o socotească. Că are fire de multe ori şi până la bărbaţii cei duhovniceşti să se tindă.

A noa iaste treapta; cela ce o au căştigat pre dânsa, cu îndrăzneală deaciia pre dezlegarea greşalelor ceară-o dela Mântuitoriul Iisus şi Dumnezeu.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL NOAOLEA

Cel pentru pomenirea de rău.

Sholiia 1. Vezi cu deamăruntul cum Părintele au pus capul acesta. Că pre faptele bune, pentru căci înnalță (pre cei ce le lucrează), scării le-au asemănat. Că tot cela ce să sue pre scară, arătat iaste, că la înnălțime să duce. Iară pre răutăți, lanțului celui greu le-au asemănat, pentru greutatea, mi să pare, şi pentru căci trag în jos totdeauna pre cel legat cu dânsele. Ori şi căci nu-l lasă pre dânsul slobod să lucreaze ceva bun. Şi nu iaste minciună, că acest fealiu de greutate să obicinuiaşte răutatea a pricinui în inima omului, cât uneori nici pre ceale foarte mâhnicioase nu le simte. Iară prin căci au zis: «[lanțului] celui ce au căzut», au arătat oarecum că iaste cu putință a-l lepăda pre dânsul, deaca vom voì, prin credința cea fierbinte. Şi aceasta să poate a o cunoaşte, căci au adus în mijloc spre pildă pre Petru, şi nu pre altcineva: că acesta mai fierbinte decât toți la credință să mărturiseaşte, ori şi pentru pocăința lui.

Sholiia 2. Că întru rugăciune zicând noi: «Lasă-ne noaă datoriile noastre, precum şi noi le lăsăm», şi nelăsându-le, pre înşine ne ruşinăm, şi de ştiință mustrându-ne, precum pogorându-să mai jos zice: Ruşineaze-o pre dânsa Rugăciunea lui Iisus, şi celealalte.

Sholiia 3. Ádecă ceale ce să nasc, şi nasc. Că pomenirea de rău să naşte din mânie. Pentru că mâniia cea cu trufie naşte pre pomenirea de rău, iară aceasta zavistii şi ucideri naşte.

Sholiia 4. Şi am văzut pomenire de rău acolò, carea pre acela pre carele l-au legat cu sineşi ea, dezlegat cu totul desăvârşit de curvie l-au păzit, şi pre acelaşi împreună cu însăşi ea nelegat. Că cu lesnire, întru cei ce iubesc, curviia să încuibează. Iară dela cei ce urăsc, prea departe să depărtează.

Sholiia 5. Precum păduchele pre porumb îl împilă şi îl vatămă, aşa curviia pre dragoste o împilă şi o vatămă.

Alta. Precum strâmtorarea păduchelui pre porumbul cel văzut, deşi nu la arătare îl pişcă, aşa răutățile ceale ascunse înlăuntru, pre cea dupre fire întru om nearătat o împuținează. Şi le ascunde, pre câte de ruşine şi de frică cu neruşinare au fugit.

Sholiia 6. Datornicul cel cu zeace mii de talanți înveațe-te pre tine că deaca nu vei lăsa datornicului, nici tu nu vei dobândi ertare. Că l-au dat pre el, zice, muncitorilor.

Alta. Cinci sânt chipurile pocăinții: defăimarea celor păcătuite, a erta păcatele celor de aproape, a ne ruga, a face milostenie şi a cugeta smerit.

Sholiia 7, a Sf. Nil. Cela ce grăiaşte bine şi face ceale nu bune, i să cuvine ca, ruşinându-să de cuvinte, să înceapă a face lucruri bune.

CUVÂNTUL AL ZECELEA

Cel pentru grăirea de rău.

Nimenea din cei bine-cugetători socotesc eu cum că nu va zice împrotivă, cum că nu din urâciune şi din pomenirea de rău să naşte clevetirea şi grăirea de rău. Pentru aceaia şi după strămoşii eiĭ ca întru o împletitură s'au rânduit.

Grăirea de rău iaste naştere a urâciunii, boală supțire dar grasă, lipitoare ascunsă şi tăinuită carea suge şi prăpădeaşte pre sângele dragostii; fățărnicie a dragostii, întinăciune a inimii, şi de greutate pricinuitoare, piiardere a curăției. Precum sânt tinerealele care fără de ruşine lucrează ceale reale, [şi] sânt şi altele care pre taină, şi mai fără de ruşine, mai greale decât ceale mai dintâiu săvârşesc – aşa şi la patimile necinstirii iaste cu putință a vedea. Ceale mai multe tinere vicleane sânt acestea: fățărniciia, vicleniia, scârba, pomenirea de rău, clevetirea inimii, care altele ádecă cu părearea sfătuesc, şi cătră altele privesc. (1)

Am auzit pre cei ce grăia de rău, şi m'am spăimântat (2), şi aceasta cătră darea de răspuns lucrătorii răutății răspundea, cum că din dragoste şi din purtarea de grijă cea pentru cel grăit de rău fac acesta. Iară eu le-am zis lor: Încetați de o dragoste ca aceasta, ca să nu mință cela ce au zis: Pre cela ce clevetiia întru ascuns pre vecinul său, pre acesta l-am gonit (Ps. 100: 5). Deaca zici că îl iubeşti, roagă-te în taină pentru dânsul, şi nu lua în batjocoră pre bărbatul, că acesta iaste chipul cel priimit înnaintea Domnului.

Încă nici aceasta să nu să tăinuiască de tine, şi cu adevărat te vei trezvi de a nu judeca pre cela ce greşaşte. Iuda în ceata ucenicilor era, iară tâlhariul în ceata ucigaşilor. Şi minune! Cum întru o cirtă de vreame, schimbare unul în locul altuia s'au făcut.

Cela ce voiaşte a birui pre duhul grăirii de rău, nu pre cela ce greşaşte, ci pre dracul cela ce îl îndeamnă prihănească-l şi de rău grăiască-l. Că nimenea voiaşte a păcătui înnaintea lui Dumnezeu, deşi fieştecarele din noi iaste nesilit.

Am văzut pre oarecarele arătat păcătuind, şi pre taină pocăindu-să. Şi pre acela pre carele l-am osândit ca pre un curvariu, el era deaciia înnaintea lui Dumnezeu întreg-înțelept, prin întoarcere adevărată îmblânzindu-l pre dânsul.

Niciodată să nu te sfieşti de cela ce grăiaşte de rău cătră tine pre aproapele. Ci mai vârtos zi cătră dânsul: Încetează, frate, eu în fieştecarea zi mai greale greşesc, şi cum pot a osândi pre acela? Că doaă acestea dobândeşti cu un plastor, şi pre sineți şi pre aproapele vindecându-l. (3)

Una iaste şi aceasta din căile ceale ce în scurt şi degrab cătră lăsarea greşalelor povățuesc: zic ádecă a nu judeca, că deaca nu veți judeca, nu veți fi judecați. Precum focul iaste împrotivnic apei, aşa, a judeca, celui ce voiaşte a să pocăi.

Măcar şi întru însăşi vremea eşirii de ai vedea pre cineva greşind, nici atuncea nu-l osândi pre el. Că nearătată iaste oamenilor judecata lui Dumnezeu.

Au greşit oarecarii greşale mari la arătare, dar au lucrat mai mari bunătăți întru ascuns, şi s'au amăgit iubitorii de prihăniri, fum în loc de Soare țiind.

Ascultați-mă pre mine, ascultați-mă toți cei răi, luotori de seamă şi judecători ai faptelor celor streine. Deaca adevărat iaste, precum şi adevărat, cum că cu ce judecată veți judeca, judecați veți fi, apoi negreşit întru acelea întru care vom prihăni pre aproapele, întru aceleaşi vom cădea, şi întru alt fealiu nu iaste, ori în trupeşti, ori întru sufleteşti.

Cei ce sânt grabnici şi cu deamăruntul luotori de seamă ai greşalelor aproapelui pătimesc patima aceasta fiindcă încă n'au făcut pomenire şi purtare de grijă desăvârşită şi nerăspândită pentru greşalele sale. Că deaca cineva pre răutățile sale, din acoperemântul iubirii de sineşi descoperindu-le, le-ar fi văzut cu deamăruntul, pentru nimenea deaciia altul din cei din lume n'ar fi făcut nici o purtare de grijă. Gândind cum că nici toată vremea vieții sale,

măcar şi o sută de ani de ar fi trăit, nu-i ajunge lui spre plânsul său, de şi pre tot râul Iordanului de l-ar vedea lacrămi din ochii lui curgând.

Am însemnat plânsul, şi n'am aflat întru dânsul urmă de grăire de rău sau de osândire.

Dracii pre noi ne îndeamnă să păcătuim, sau noi nepăcătuind, pre cei ce păcătuesc să-i judecăm: ca prin cea de-a doa, pre cea dintâiu să o întine, ucigaşii.

Cunoaşte cum că acesta iaste semnul pomenitorilor de rău şi al clevetitorilor, cum că pre învățăturile, sau lucrurile, sau isprăvile aproapelui, cu dulceață şi cu lesnire le prihănesc, de duhul urâciunii cu totul cufundându-se. (4)

Am văzut pre oarecarii pre taină şi neîmpublicat preacumplite greşale lucrând, şi prin vestea şi prepusul curățirii loruşi, cumplit puindu-se asupra celor ce greşesc mici oarecare greşale, şi arătate.

A judeca cineva iaste o fără de ruşine răpire a vrednicí[e]i lui Dumnezeu. Iară a osândi iaste peire a sufletului său.

Precum trufiia şi fără de altă patimă poate pre om să-l piiardă, aşa şi a judeca, de sineşi numai întru noi fiind, desăvârşit poate să ne piiardă pre noi, fiindcă Fariseul acela dintru aceasta s'au osândit.

Bunul adunătoriu de broboane, pre broboanele ceale coapte mâncându-le, nimic pentru aguride nu va mai griji. Şi mintea cea binecunoscătoare şi pricepută, câte ádecă fapte bune le va vedea întru oarecarii, pre acestea cu sârguință le va însemna. Iară cel fără de minte, pre prihăniri şi pre lipsiri le va iscodi. Pentru carele s'au şi zis: Iscodit-au fărădeleage, stinsu-s'au icodind iscodiri (Ps. 63: 7).

Nici cu însăşi ochii tăi văzând, nu osândi. Că de multe ori şi aceştea s'au amăgit.

Treapta a zecea iaste aceasta, pre carea cela ce o au biruit, lucrătoriu al dragostii şi al plânsului s'au făcut.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL ZECELEA

Cel pentru grăirea de rău.

Sholiia 1. Tinere fără de ruşine sânt îndrăcirea pântecelui, beţiia, curviia, slava deşartă; iară ascunse, făţărniciia, grăirea de rău, urâciunea, pizma, care şi ucideri săvârşesc.

Sholiia 2. Sufletul cel grăitoriu de rău are limbă cu trei ciulini. Că şi pre sineşi, şi pre cela ce îl aude, uneori încă şi pre cel grăit de rău îl vatămă.

Alta. Moarte a sufletului iaste urâciunea către aproapele, pre aceasta o are sufletul celui grăitoriu de rău.

Alta. A nu judeca pre aproapele iaste zidiu al celor ce întru cunoştinţă dau războiu. Iară a-l prihăni pre dânsul, răsipeaşte zidiul întru necunoştinţă.

Sholiia 3, a Sfântului Isaía. Deaca cineva ţe-ar zice ţie cuvinte nefolositoare, să nu voeşti a le auzi pre dânsele, ca să nu ucizi pre sufletul tău. Şi să nu te ruşinezi de faţa lui spre a-l scârbi pre el, şi să nu suferi cuvintele celor ce îţi zic că cu inima nu le priimesc. Să nu zici aceasta. Că nu eşti mai presus decât cel întâiu-zidit, pre carele l-au zidit Dumnezeu cu mâinile sale. Pre carele nu l-au folosit vorbirea cea rea. Deci fugi, şi nu voi să le auzi. Şi vezi ca nu cumva fugind cu trupul, cu mintea să voeşti a cunoaşte pre ceale ce să vorbesc. Că deaca numai o cómă a unui cuvânt vei auzi, dracii nu lasă pre cuvântul cel zis pre care l-ai auzit, ci vor ucide printr'însul pre sufletul tău. Pentru aceaia fugând fugi cu totul desăvârşit.

Sholiia 4, a Sfântului Fotie al Constantinupoliei. Firile ceale iscoditoare, către isprăvile aproapelui nu voesc să caute. Iară către neajungeri şi greşale ascuţit privesc. Şi deaca ádecă vor afla vreo neajungere, o au răpit şi o au vestit tuturor. Iară deaca nu vor afla, ei însuşi mai vârtos voesc a-şi face şi a-şi formălui idoli, decât să sufere a să duce deşartă iscodirea lor.

Alta. Socotealele ceale duşmănoase, şi pre faptele ceale bune, şi pre cuvintele ceale folositoare, spre cel mai rău a le răsturna să nevoesc.

Alta, a Sfântului Isaac. Înnaintea celui înnalt-cugetătoriu şi a celui ce boleaşte cu pizma, cu luare-aminte grăiaşte, că precum tu grăeşti, el face întru inima lui tâlcuire a cuvintelor tale dupre cum şi iubeaşte. Şi din ceale bune care-s întru tine ia materie ca să facă pre alţii a să poticni. Şi să schimbă cuvintele tale în mintea lui dupre materiia boalei lui.

CUVÂNTUL AL UNSPREZECELEA

Cel pentru multa-cuvântare şi tăceare.

S'au zis ádecă de noi pre scurt întru cuvintele ceale ce au apucat mai nainte, cum că foarte iaste greşit lucru, şi cum că şi întru însăşi cei ce să par că sânt duhovniceşti are întrare a judeca (pre aproapele): iară mai vârtos a să judeca, şi de limba sa a să munci (1). Iară acum deaciia şi pricina şi uşa prin carea întră, iară mai vârtos iase, dupre urmare să cuvine şi întru cuvinte a o aşăza.

Multa-cuvântare iaste scaun al slavei deşarte, prin carea are fire pre sineşi să se arate şi să se împubliceaze. Multa-cuvântare iaste semn al necunoştinţii, uşă a grăirii de rău, ducătoare de mână a glumirii şi a şeguirii, slujitoare a minciunii, răsipire a umilinţii, chiemătoare a trândăviei, înnainte-mergătoare a somnului, răpire a minţii céii adunate, a păzirii pierzătoare, răcitoare a fierbinţealei, a rugăciunii întunecare.

Tăcearea întru cunoştinţă (2) iaste maică a rugăciunii, chiemare înnapoi a robiei, păzire a focului, cercetătoare a gândurilor, strajă de către vrăjmaşi (3), a plânsului temniţă, priiatenă a lacrămilor, lucrătoare de pomenirea morţii, zugrăvitoare a muncii, iscoditoare a judecăţii, slujitoare a mâhniciunii, duşmană îndrăznealei, soţie a liniştii, împrotivă-luptătoare a iubirii de învăţătură, adăogire a cunoştinţii, ziditoare a vederilor, sporire nearătată, suire tăinuită.

Cela ce ş'au cunoscut greşalele, ş'au stăpânit limba; iară cel mult cuvântătoriu, încă nu s'au cunoscut pre sineşi cum că cade. Cela ce iaste priiaten al tăcerii să apropie de Dumnezeu, şi în taină cu dânsul vorbind să luminează dela Dumnezeu. Tăcearea lui Iisus au ruşinat pre Pilat, şi liniştea bărbatului au surpat slava deşartă a glasului. Un cuvânt zicând Petru, au plâns cu amar, fiindcă nu ş'au adus aminte de cela ce au zis: Zis-am: Păzi-voiŭ căile meale, ca să nu greşesc eu cu limba mea (Ps. 38: 1). Şi de altul care au zis: Mai bine iaste a cădea dintru înnălţime pre pământ, decât din limbă (Sirah 20: 19).

Eu multe pentru acestea nu voesc a scrie, măcar de şi vicleniile patimilor mă îndeamnă a face aceasta (4). Însă am auzit odată pre oarecarele pentru linişte şi pentru tăcearea gurii cu dragoste întrebând, carele zicea: Cum că multa-cuvântare ádecă, din una dintru acestea să naşte negreşit: ori dintru împreună-petreacerea şi obicinuirea cea rea şi fără înfrânare, că mădulariu firesc al trupului fiind limba, precum s'ar fi deprins şi dupre cum obicinuința sa i-ar ceare (aşa şi vorbeaşte); ori iarăşi, întru cei ce să nevoesc, şi mai ales din slava deşartă, uneori şi din îndrăcirea pântecelui. Pentru aceaia mulți de multe ori înfrânându-şi pântecele lor, cu oarecarea silă şi cu obosire astupă şi pre limbă şi pre multa grăire.

Cela ce s'au grijit de eşire, au curmat cuvintele. Şi cela ce au căştigat plânsul sufletului, ca de nişte foc s'au întors despre multa cuvântare. Cela ce au iubit liniştea, ş'au închis gura: iară cela ce să bucură de încungiurări, de patimă din chilie să goneaşte. Cela ce au cunoscut mirosul focului celui preaînnalt, precum albina de fum, aşa fuge de adunarea oamenilor. Că pre aceaia ádecă fumul o goneaşte, iară acestuia adunarea oamenilor să împrotiveaşte. Puțini foarte pot să oprească râul fără de gard, dar mai puțini să împile gura cea neținută. (5)

Treapta a unsprezeace iaste: cela ce o au biruit, mulțime de răutăți deodată au curmat.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL UNSPREZECELEA

Cel pentru multa-cuvântare şi tăceare.

Sholiia 1. Cătră aceia carii să judecă de cei ce îi judecă. Că deaca iase mintea afară şi îşi lasă pre ale sale, şi pre ale altora le iscodeaşte, întru a să judeca pre sineşi nu vine.

Sholiia 2. Tăcearea întru cunoştință nu numai despre cei ce ne dau războiu ne păzeaşte, ci nici îi lasă pre dânşii să se apropie.

Alta. Adăogând uşile prin care spre a judeca pre aproapele iase, arată acum şi pre acelea prin care întră. Deci precum multa-cuvântare o au scos afară pre dânsa, aşa şi tăcerea cea întru cunoştință iarăşi o duce înlăuntru pre dânsa.

Sholiia 3. Deaca vei păzi limba ta, frate, să va da ție dela Dumnezeu Darul

umilinții inimii, ca să vezi întru dânsa pre sufletul tău, şi prin aceasta vei întra întru bucuriia Duhului. Iară deaca limba ta te va birui pre tine, creade-mi mie la ceaia ce îți zic ție: niciodată nu vei putea să te izbăveşti din întunecare.

Alta. Deaca nu ai inima ta curată, aibi măcar gura ta curată.

Sholiia 4. Pentru că vicleniile patimilor cu împătimire de multe ori ne îndeamnă pre noi să ne pricim pentru patimi, ádecă pentru multa cuvântare, pentru tăceare şi pentru altele. Cărora eu nu mă voiŭ pleca; că nu sufer, pentru tăceare zicând, multe să cuvintez.

Sholiia 5. Precum rari şi cu totul puțini sânt carii pot să oprească pornirile apelor neîngrădindu-le mai nainte – că cum într'alt fealiu? – aşa mai puțini sânt cei ce pre gura cea neînfrânată pot să o împile. Că apa cu garduri să opreaşte, iară limba cu înfrânarea să leagă.

CUVÂNTUL AL DOISPREZECELEA

Pentru minciună.

Naştere ádecă a fierului şi a pietrii iaste focul. Iară naştere a multei cuvântări, şi a glumirii, şi a şeguirii iaste minciuna. Minciuna iaste piiardere a dragostii, iară jurământul strâmb lepădare de Dumnezeu. Nimenea din cei binecugetători va socoti cum că iaste mic oarecare păcatul minciunii. Că înfricoşată hotărâre mai mult decât toate asupra acestuia au dat Preasfântul Duh. Deaca piiarde-vei pre toți cei ce grăesc minciună (Ps. 5: 7), precum zice David cătră Dumnezeu, apoi ce deaciia vor pătimi cei ce cu jurământuri pre minciună o întăresc?

Am văzut pre oarecarii pentru minciună fălindu-se, şi prin şeguire şi deşartă cuvântare vorbe de râs împletind, şi pre plânsurile celor ce îi ascultа, jalnic şi cu ticăloşie prăpădindu-le. (1)

Când dracii ne-ar vedea pre noi ispitindu-ne a ne depărta ca dela o boală de ciumă dela ascultarea vorbelor celor de şagă, după înceaperea cumplitului dáscal, atuncea deaciia cu doaă gânduri să ispitesc a ne amăgi pre noi, zicându-ne noaă: «Să nu scârbeşti pre dáscalul», ori: «Să nu te arăți pre sineți mai iubitoriu de Dumnezeu decât cei ce sânt de față». Sai departe, să nu zăboveşti. (2) Iară de nu, întru rugăciune pre cugetele vorbelor celor de râs le vei tipări. Nu fugi numai, ci şi pre reaoa aceaia adunare cu blagocéstie răsipeaşte-o, puindu-le înnainte în mijloc aducerea-aminte de moarte şi de judecată. Că mai bine iaste ție dintru acest lucru poate şi cu puțină slavă deşartă să te stropeşti, şi singur tuturor pricinuitoriu de folos să te afli.

Fățărniciia (3) iaste maică şi pricină de multe ori a minciunii. Că nimic alt oarecarii pre fățărnicie o hotărăsc, decât cugetare şi ziditoare a minciunii, carea are pre jurământ împreunat şi împletecit cu sineşi. Cela ce pre frica Domnului o au căştigat, de minciună s'au înstreinat, judecătoriu neamăgit având pre a sa ştiință. (4)

Precum întru toate patimile cunoaştem deosebirea de vătămare, aşa şi întru minciună. (5) Că alta iaste ádecă osânda celui ce minte pentru frica muncii, şi alta, primejdie nefiind pusă înnainte, să minţă. Altul pentru desfrânarea au minţit, altul pentru iubirea de dulceţi. Altul, ca să pricinuiască râs celor ce sânt de faţă. Iară altul ca să duşmănească fratelui, şi acestuia rău să-i facă.

Minciuna, din pedeapsele stăpânitorilor să ştearge, iară din mulţimea lacrămilor desăvârşit piiare. Grăitoriul de minciuni pricinuiaşte că face iconomii, şi dreptăţi de multe ori socoteaşte pre piiarderile sufletului. Bărbatul cel ziditoriu de minciuni să sămuiaşte pre sineşi că iaste următoriu al curvei Raav. Şi zice cum că prin a sa pierzare, pre mântuirea altora o neguţătoreaşte. Când cu totul de minciună ne vom curăţi, atuncea pre dânsa, însă cu frică, şi vremea chiemându-ne, să o uneltim. Nu ştie pruncul să minţă, nici sufletul cel izbăvit de răutate. Cela ce s'au veselit de vin, fără de voe întru toate va spune adevărul. Şi cel îmbătat de umilinţă nu va putea să minţă.

Treapta a doasprezeace iaste aceasta, cela ce s'au suit pre dânsa, pre rădăcina bunătăţilor o are.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOISPREZECELEA

Cel pentru minciună.

Sholiia 1. Cei ce ascultă, treaptă oarecarea iaste a celor ce vin la pocăinţă, carii să zic că plâng şi să căesc afară de uşile bisericeşti stând, şi prin pocăinţă adevărată, şi prin plâns preadesăvârşit pre chiemarea înnapoi căutându-o: carii prin ceale de râs din lucrarea cea bună cad.

Alta. Cinci era locurile dedemult ale celor ce să pocăia: plângerea sau căirea, când stând afară de ograda bisericii cela ce au păcătuit, fieştecăruia din cei ce întra îi zicea plângând să se roage pentru dânsul, căzând şi la picioarele lor; ascultarea, când asculta Dumnezeeştile Scripturi, acelaşi stând aproape de uşile ceale împărăteşti; cădeare, carea să făcea înlăuntru în bisearică dinnapoia parte a amvonului; stare, când acelaşi cu vozglaşeniia celor ce es afară împreună iase; împreună-stare, carea să făcea până la împlinirea Dumnezeeştii Liturghii; starea împreună cu cei credincioşi; împărtăşirea celor Sfinţite, ádecă Cuminecătura

făcătoriului de viiață a Trupului şi Sângelui Domnului nostru Iisus Hristos.

Sholiia 2. Cela ce grăiaşte alta, şi are întru inima lui alta întru viclenie, toată slujba unuia ca acestuia iaste deşartă. Să nu te lipeşti de vreunul ca acesta, ca să nu te întini şi să te mânjeşti din otrava lui cea necurată.

Sholiia 3. Fățarnicul, până ádecă i să pare că să tăinuiaşte, pre slava cea dintru a să părea că iaste drept, să arată că o vânează: iară după ce s'ar afla, supt cuvinte purtătoare de moarte să vâră, prin ocărârile grăitorilor de rău, pre a sa grozăvie părându-i-să că o acopere. Pre carele cu fiii de viperă, ca pre un viclean asemănându-l Cuvântul, i-au poruncit lui să facă roduri vreadnice de pocăință, ádecă dupre chipurile ceale arătate să schimbe şi să prefacă pre aşezământul cel ascuns al inimii.

Sholiia 4. A iubi slava oamenilor paşte pre minciună. Iară a o răsturna pre dânsa întru smerenie, face pre frica lui Dumnezeu mai mare întru inima ta.

Alta. Învață-ți pre limba ta în cuvintele lui Dumnezeu întru cunoştință, şi minciuna va fugi dela tine.

Sholiia 5. Dupre deosebirea mincinoaselor cuvântări şi a judecăților iaste cuvântul. Că ori din dezmierdare, ori din şeguire, ori din viclenie, ori din fățărnicie să face minciuna, ori când vreame de nevoe ar fi, pentru mântuirea aproapelui plecând pre cela ce grăiaşte adevărul să schimbe ori graiul, ori obiceaiul, ori pricina. Şi ai pre Raav, pre David, pre Samuil. Şi pre cuvânt ádecă îl vei schimba, precum Raav: iară pre obiceaiu, precum David: iară pre pricină, precum Samuil, pentru ungerea lui David.

CUVÂNTUL AL TREISPREZECELEA

Cel pentru trândăvie[1].

Una iaste şi aceasta de multe ori din ramurile multei-cuvântări, precum acum apucând am zis, şi întâia nepoată, zic ádecă, iaste trândăviia. Pentru aceaia şi pre rânduiala cea potrivită eiĭ în lanţul acesta răul i-am împărţit eiĭ.

Trândăviia iaste slăbănogire a sufletului, dezlânare a minţii, pregetare a nevoinţii, urâciune a făgăduinţei, fericitoare a luménilor, clevetitoare a lui Dumnezeu, ca cum ar fi nemilostiv şi neiubitoriu de oameni, slăbire despre cântarea de Psalmi. Carea întru rugăciune iaste neputincioasă, întru slujbă de fier, întru lucrul mâinilor fără de lenevire, întru ascultare iscusită. (1)

Bărbatul ascultătoriu, al trândăviei iaste necunoscătoriu, fiindcă prin slujbele ceale simţite, pre ceale gândite le-au isprăvit.

Viiaţa de obşte iaste împrotivă-luptătoare a trândăviei; iară bărbatului liniştitoriu soţie veacinică, mai nainte de moarte nu să va depărta de dânsul. Şi mai nainte de sfârşitul lui în fieştecarea zi îl va lupta pre el. Văzând ea chiliia sihastrului au zimbit, şi apropiindu-să de dânsul, aproape s'au sălăşluit. (2)

Doftorul pre cei bólnavi de dimineaţă s'au obicinuit să-i cerceteaze, şi trândăviia pre cei ce să nevoesc, pre la amiiazăzì. Trândăviia iaste pricină a priimirii de streini. Şi [ne] pleacă a lucra milostenii prin lucrul mâinilor. A cerceta pre cei bólnavi ne îndeamnă cu sârguinţă, aducându-ne aminte de cela ce zice: Bólnav am fost, şi aţi venit la mine (Mt. 25: 36). Cătră cei ce să mâhnesc, şi cu sufletul să împuţinează, ne pleacă a mearge, şi ne sfătuiaşte a mângâia pre cei mici la suflet, mica la suflet. Stând noi întru rugăciune ne aduce în minte lucruri de nevoe, şi toată măestriia o face ca de acolò pre noi cu căpăstru binecuvântat să ne târască lipsita de cuvântare.

Dracul trândăviei au făcut în trei ceasuri înfiorare şi dureare de cap, şi înfierbântare de friguri şi ameţeală, iară după ce au sosit ceasul al noolea, puţin s'au mai uşurat, şi masa puindu-să, din aşternut au sărit. Iară după ce vremea

[1] În gr. ἀκηδία. (N. ed.)

rugăciunii au sosit, trupul iarăşi s'au îngreoiat. La rugăciune stând, de somn s'au cufundat, şi prin căscături deşarte stihul din gură i l-au răpit.

Cealelalte ádecă patimi, de o faptă bună fieştecarea dintr'însele să surpă: iară trândăviia moarte cuprinzătoare iaste monahului.

Sufletul cel viteaz pre mintea cea omorâtă o au înviiat, iară trândăviia şi lenevirea pre toată bogățiia o au răsipit.

Unul şi acesta decât toți preagreu din cei opt ai răutății înnaintestătătoriu fiind, dupre a sa urmare şi întru acesta vom face. Însă vom adăoga şi aceaia: Cântare de Psalmi nefiind de față, trândăviia nu să arată. Şi pravila săvârşindu-să, ochii s'au deşchis.

În vremea trândăviei silitorii să arată. Că nimic nu pricinuiaşte monahului cununi ca trândăviia. Ia seama şi o vei afla că întru starea picioarelor te luptă, şi pre scaun te ispiteaşte a şedea, şi de păreatele chiliei te îndeamnă a te răzema, sunete şi tropăituri de picioare făcând (3). Cela ce să plânge pre sineşi trândăvire nu ştie.

Deci leage-să şi tiranul acesta de pomenirea greşalelor, şi bată-se de lucrul mâinilor, şi târându-să de cugetarea bunătăților celor ce vor să fie, şi înnainte puindu-să, ceale cuviincioase întreabe-să: Deci spune tu, o, slăbănogite şi dezlânate, cine iaste cela ce rău te-au prăsit pre tine? Carii sânt nepoții tăi? Şi carii sânt cei ce te luptă pre tine? Şi cine iaste ucigătoriul tău? Iară el zice: Întru ascultătorii ádecă cei adevărați eu nu am unde capul să-mi plec. Iară întru aceia carii întru linişte petrec, întru aceia am, şi împreună cu aceştea petrec. Iară născătoarele meale sânt preamulte şi de multe fealiuri: Uneori ádecă iaste nesimțirea sufletului, iară alteori neaducerea aminte de ceale de sus; iară alteori şi covârşirea ostenealelor. Iară nepoții miei (4) sânt strămutările din locuri în locuri carii împreună cu mine să fac; neascultarea Părintelui celui duhovnicesc, nepomenirea judecății, iară uneori iaste şi părăsirea făgăduinții. Împrotivnicile meale, de care acum legat sânt, [sânt] cântarea de Psalmi împreună cu lucrarea mâinilor. Vrăjmaşul mieu iaste cugetarea morții, iară ceaia ce pre mine mă omoară iaste rugăciunea cu nădeajde întemeiată a bunătăților (5). Iară cine iaste cela ce au născut pre rugăciune, pre dânsa întrebați-o.

A treisprezeace iaste biruința, pre carea cela ce cu adevărat o au căştigat, întru tot lucrul cel bun iscusit s'au făcut.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL TREISPREZECELEA

Cel pentru trândăvire.

Sholiia 1. Cum că trândăviia întru rugăciuni şi întru cântările de Psalmi face vitejíi, dar să trânteaşte cu faţa în sus, şi de tot să rumpe întru slujbe şi întru lucrul mâinilor. Şi dârji ádecă lucrează pre cei trândavi, când de dânsa sânt luptaţi, dar slăbănogi pre aceia asupra cărora are pre biruinţe.

Alta, a Sf. Thalasie. Trândăviia iaste lenevire a sufletului, şi să leneveaşte sufletul cela ce boleaşte cu iubirea de dulceţi.

Alta. Cela ce iubeaşte pre Iisus să iscuseaşte întru osteneli, iară răbdarea întru osteneli goneaşte pre trândăvie; trândăviia să naşte din răspândirea minţii, şi răspândirea din încetarea lucrurilor, şi din cetire, şi din vorbirile deşarte, şi din săturarea pântecelui.

Sholiia 2. Până ce patima întru deprindere ar veni, foarte cumplit duşmanii să întăresc: Iară după ce întru deprindere prin obicinuire să face, să împuţinează războiul, şi obicinuirea pre ceale ce voiaşte cu dreaptă nemereală le săvârşaşte. Deci dela cei biruiţi pre furişi să duc, şi dau războiu tare celor ce împrotivă să nevoesc. Deci cu anevoe de biruit fiind ea, împrotiva celor ce să roagă, şi a celor ce cântă, şi asupra celor ce să liniştesc, să întrarmează şi să îmbărbătează, uneori încă şi vitejie face.

Sholiia 3. Îngăduiaşte în locul întru care şezi, împrotivindu-te lenevirii. Că întru mutări şi întru strămutări nu vei îmblânzi patimile. Ci întru luarea aminte a minţii avem trebuinţă de răbdare, ca pre voia lui Dumnezeu făcându-o, să dobândim făgăduinţele. Iară cela ce cu trândăviia împrejur să poartă, departe de răbdare stă. Precum şi cela ce boleaşte, de sănătate. Deci nu întru trândăvie iaste fapta bună, ci întru răbdare să cunoaşte. Iară răbdarea înnoindu-să să întăreaşte, când mintea să îndeletniceaşte întru vedeare, şi întru cugetarea celor ce să aşteaptă. Că de acolò îngrăşindu-să mintea, să împărtăşaşte de vârtute, precum şi trupul din bucatele ceale de mâncare şi simţite.

Alta, a Sfântului Isaac. Să nu pui porunca Părinţilor acoperemânt al iubirii tale de argint. Aibi puţin lucrul, pentru trândăviia ta, care nu turbură pre minte. Iară deaca pentru milosteniia pofteşti mai mult să lucrezi, cunoaşte că rugăciunea mai înnaltă iaste cu rânduiala eiĭ decât milosteniia, şi pentru trebuinţa ta, deaca nu eşti nesăţios, ajunge-ţi ţie spre împlinirea trebuinţii tale aceaia ce Dumnezeu o va iconomisi. Că niciodată n'au lăsat Dumnezeu pre lucrătorii săi să fie lipsiţi de ceale trecătoare. Căci căutaţi, au zis Domnul, mai întâiŭ Împărăţiia Ceriurilor şi dreptatea lui. Şi acestea toate să vor adaoge voaă, şi mai nainte de a le ceare voi. Că au zis oarecarele din sfinţi: Că nu iaste aceasta

rânduiala petreacerii tale, ca să saturi pre cei flămânzi şi să faci chiliia ta priimitoare de oaspeți a streinilor. Că această petreacere iaste a celor ce sânt în lume. Şi mai mult lor să cuvine, ca un lucru bun potrivit lor. Iară nu sihastrilor, şi celor slobozi de ceaste văzute, şi carii îşi păzesc mintea întru rugăciune.

Sholiia 4. Deaca te grijeşti pentru Porunci cu inimă fierbinte, vei înțeleage pre cei ce te turbură, din carea pricină îți pricinuesc gâlceavă ție. Fiindcă îți aduc lenevire ca să aleagem loc care nu are pricină, şi iarăşi căindu-ne şedem. Că turbură pre minte, ca să se facă răspândită şi deşartă. Iară cei ce cunosc pre reaoa lucrare şi tâlhăriia lor, neturburați petrec, mulțemind Domnului, pentru căci le-au dat lor răbdare. Că răbdarea, şi îndelunga îngăduire, şi dragostea întru osteneale şi în trude mulțemeaşte. Iară trândăviia şi lenevirea, şi a iubi odihna, caută loc întru care să fie slăvite. Şi deaciia din slava celor mulți să slăbănogesc simțirile, şi de nevoe robirea patimilor le sâlniceaşte pre dânsele, şi îşi pierd înfrânarea cea ascunsă prin răspândire şi prin sațiu.

Sholiia 5. Credința cea adevărată cătră Dumnezeu, şi nădejdea cea cătră ceale făgăduite, şi dragostea cea desăvârşit, unite fiind cu înfrânarea cea cuprinzătoare, nasc pre rugăciunea cea nerăspândită.

CUVÂNTUL AL PATRUSPREZECELEA

Pentru preavestitul şi răul stăpân pântece.

Vrând pentru pântece a grăi, ca cei ce întru toate, acum mai mult împrotiva noastră înşine a filosofi ne-am pus (1). Că mă minunez deaca cineva, până a nu să sălăşlui în mormânt, s'au făcut slobod de acesta. Îndrăcirea pântecelui iaste făţărnicie a pântecelui: că săturat fiind, strigă că iaste lipsit, şi plin fiind şi rumpându-să, strigă tare că îi iaste foame.

Îndrăcirea pântecelui iaste ziditoare a mezelicurilor, fântână a îndulcirilor, i-ai astupat vâna, şi din altă parte s'au ivit. Şi pre aceasta după ce o ai oprit, de alta te-ai biruit. Îndrăcirea pântecelui iaste amăgire a ochilor, carea puţine priimeaşte, dar pre toate deodată a le înghiţi sfătuiaşte.

Saţiul de bucate iaste tată al curviei (2). Iară necăjirea pântecelui iaste de curăţenie pricinuitoare (3). Cela ce pre leu l-au momit, de multe ori l-au îmblânzit. Iară cela ce pre trup l-au grijit, mai mult l-au sălbătăcit. (4)

Iudeul să bucură de Sâmbătă şi de Praznic, şi monahul cel lacom cu pântecele de Sâmbătă şi de Duminecă. Mai nainte cu multă vreame numără zilele câte sânt până la Paşti, şi mai nainte cu multe zile găteaşte bucatele. Robul pântecelui socoteaşte cu care bucate va prăznui (5); iară robul lui Dumnezeu cu care daruri să va îmbogăţi. Când i-au venit vreun strein, tot spre dragoste din lăcomiia pântecelui s'au pornit. Şi mângâiare a fratelui pre dezlegarea sa o socoteaşte (6). Pentru venirea oarecărora, dezlegare de vin a face au socotit. Şi pre fapta bună părându-i-să că o ascunde, al patimii rob s'au făcut.

De multe ori slava deşartă duşmăneaşte îndrăcirii pântecelui, şi ca pentru un rob cumpărat pentru ticălosul monah să luptă: aceaia ádecă a face dezlegare îl sileaşte, iară aceaia pre a sa faptă bună a o împublica îl sfătuiaşte.

Monahul înțelept de amândoaă va scăpa, întru a sa vreame cu una pre alta dela sineşi scuturându-o (7).

Când ádecă trupul iaste sănătos şi tare, în toată vremea şi locul pre acesta să-l muncim. Iară când acesta să linişteaşte, care lucru mai nainte de mormânt nu mă plec să-l cred, pre a noastră lucrare să o ascundem.

Am văzut pre nişte Preoți bătrâni de draci batjocorindu-se, şi pre tinerii cei nesupuşi lor, întru ospeațe, cu blagoslovenie făcându-le dezlegare la vin şi la celealalte (8). Deaca ádecă întru Domnul mărturisiți sânt, cu măsură să-i dezlegăm; iară deaca lenevoşi, nimic pentru a lor blagoslovenie să nu ne grijim, şi mai ales deaca cu focul ne luptăm. (9)

Au socotit urgisitul de Dumnezeu Evagrie cum că iaste decât cei înțelepți mai înțelept, şi întru grăire şi întru noime; dar s'au amăgit, ticălosul, fiindcă s'au arătat decât cei fără de minte, mai fără de minte întru multe ádecă, dar şi întru aceasta, că zice: Când multe fealiuri de bucate pofteaşte sufletul nostru, cu pâine şi cu apă strâmtoreaze-se. Şi aseamenea oarece au poruncit cu unul ce ar fi zis unui copil ca cu o păşitură pre toată scara să o sue. Deci noi, răsturnând hotarul lui, vom zice aşa: Când multe fealiuri de bucate va pofti sufletul nostru, osebire a firii caută. Pentru aceaia meşteşugire împrotiva atotmeşteşugárețului vom unelti. Deaca nu iaste de față preagreu războiu, sau canonisire de vreo greşală, să curmăm deodată pre bucatele ceale ce îngraşă, apoi pre ceale ce fac aprindere, apoi aşa pre ceale ce îndulcesc.

De iaste cu putință, dă pântecelui tău hrană carea îl umple şi leasne să mistuiaşte: ca prin săturare ádecă, pre socoteala lui cea nesățioasă să o oprim; iară prin grabnica răsuflare, de înfocare ca de un biciu să ne izbăvim (10). Să luom seama şi pre ceale mai multe din bucatele care fac vânt, şi [că] pricinuesc pornire le vom afla.

Râzi-ți de dracul carele după cină te sfătuiaşte pre tine să faci întârzieri. Că ceasul al noaolea al zilii céii deaciia înnainte dupre ce au sosit, s'au lepădat de tocmeala zilii céii trecute.

Alta iaste înfrânarea carea să potriveaşte celor nevinovați, şi alta celor vinovați şi supt canon. Că aceia ádecă pre mişcarea trupului o au spre semn. Iară aceia până la moarte şi până la sfârşit împrotiva acestuia cu nemângâiare şi cu neîmpăcare să află. Cei ádecă mai dintâiu pre alinarea minții de-a

pururea voesc să o păzească; iară cei de-al doilea, prin mâhniciunea sufletului şi prin topirea trupului îmblânzesc pre Dumnezeu.

Vreame de veselie şi de mângâiare, celui ádecă desăvârşit iaste negrijirea întru toate; iară nevoitoriului vremea îi iaste de luptă (11); iară celui pătimaşiu, Praznic al praznicelor, şi Sărbătoare a sărbătorilor. (12)

Visurile hranelor şi ale bucatelor întru inima lacomilor cu pântecele: iară visurile muncilor şi ale judecății întru inima plângătorilor.

Stăpâneaşte-ți pântecele, mai nainte de ce el te va stăpâni pre tine, şi atuncea cu ruşine te vei înfrâna. Ştiu pre ceaia ce să zice [de] cei ce în groapa cea negrăită au căzut. Iară scopiții (13) sânt bărbați neispitiți de acest lucru.

Să strâmtorăm pântecele cu gândirea focului. Că pre acesta oarecarii ascultându-l, mai pre urmă mădulările sale ş'au tăiat. Şi cu îndoită moarte au murit. Să căutăm, şi negreşit vom afla pre singură aceasta lucrând spargerile şi înnecările de corabii ceale dela noi.

Mintea postitoriului să roagă cu trezvire, iară a neînfrânatului de idoli necurați iaste plină (14). Sațiul pântecelui au uscat izvoară, iară acesta uscându-să, au născut ape (15).

Cela ce pre al său pântece şi-l grijaşte, şi pre duhul curviei a-l birui voiaşte, asemenea iaste celui ce cu untdelemn stinge aprinderea. Necăjindu-să pântecele, inima să smereaşte. Iară acesta grijindu-să, gândul să fuduleaşte. (16)

Pipăe-te pre sineți pre la ceasul cel dintâiu, şi pre [la] cel din mijloc al zilii, şi pre la cel mai de apoi mai nainte de mâncare, şi te vei învăța de aicea folosul postirii. Saltă ádecă de dimineață şi gândul să rătăceaşte[1]; iară după ce au sosit cel al şaselea, puțin s'au domolit, iară la apusul Soarelui desăvârşit s'au smerit.

Necăjaşte-ți pântecele, şi cu adevărat vei închide şi gura (17): că să întăreaşte limba de mulțimea bucatelor.

Luptându-te luptă-te cu dânsul, şi trezvind, trezveaşte-te despre dânsul. Că deaca puțin te vei osteni, îndată şi Domnul îți va ajuta. Foii muindu-se, să lărgesc spre încăpeare; iară defăimându-se, nu atâta priimesc. Cela ce îşi sileaşte pântecele său ş'au lărgit pre ceale dinlăuntru; iară cela ce să nevoiaşte

[1] Mai exact: "Saltă ádecă de dimineață gândul **şi** să rătăceaşte". Probabil o greşală de tipar în original. (N. ed.)

împrotiva lui, le-au strâmtorat pre acestea, şi acestea strâmtorându-se, nu multe vor priimi. Şi atuncea deaciia ne facem fireaşte postindu-ne.

Setea pre seate de multe ori o au încetat; iară foamea pre foame a o curma iaste lucru greu şi cu neputinţă. Când te va birui pre tine [pântecele], întru osteneale împilă-l pre dânsul, iară deaca şi aceasta iaste cu neputinţă, pentru boala, cu priveghiiarea luptă-te împrotiva lui.

Ochii îngreuindu-se de somn, apucă-te de lucrul mâinilor. Iară somnul nesupărându-te, să nu te apuci de dânsul, că cu neputinţă iaste a sluji lui Dumnezeu şi lui mamonà, ádecă la Dumnezeu şi la lucrul mâinilor să-ţi pui pre minte.

Cunoaşte că de multe ori dracul şade lângă stomah, şi face pre om să nu să sature, măcar pre tot Eghipetul de l-ar mânca, şi pre tot râul Nilului de l-ar bea. Iară după hrană să duce necuviosul, şi pre al curviei ni-l trimite noaă, vestindu-i lui lucrul cel făcut: Aleargă, zicându-i, turbură-l pre dânsul, că pântecele plin fiindu-i, nu mult te vei osteni. Acela venind şi văzindu-ne au zimbit, şi cu somnul legând mâinile şi picioarele noastre, pre toate deaciia câte au voit, au făcut. Pre suflet şi pre trup întru întinăciuni, şi întru năluciri, şi întru scurgeri de tot pângărindu-ne. Şi minune iaste a vedea pre mintea cea fără de trup, de trup întinându-să şi întunecându-să. Şi iarăşi, prin tină, cel nemateriialnic curăţindu-să şi supţiindu-să. (18)

Deaca pre calea cea strâmtă şi necăjită a călători lui Hristos te-ai făgăduit, strâmtorează-ţi pântecele, că acesta grijindu-să şi lărgindu-să, de tocmeale te-ai lepădat.

Cearcă şi vei auzi pre cela ce zice: Lată şi largă iaste calea pântecelui, carea duce în pierzarea curviei, şi mulţi sânt cei ce întră printr'însa (Mt. 7: 13). (19) Că strâmtă iaste uşa şi necăjită calea postirii carea duce în viiaţa curăţeniei, şi puţin sânt cei ce întră printr'însa. (20)

Prinţipul dracilor iaste Luceafărul cela ce au căzut; şi prinţipul patimilor iaste gâtlejul pântecelui.

La masa bucatelor şezind, pomenirea morţii şi a judecăţii adu-o în mijloc. Că de-abiia, măcar aşa puţin pre patimă o vei împiedeca. Băutura bând, pre oţetul şi fiiarea Stăpânului tău să nu încetezi în minte luându-le; şi negreşit ori te vei înfrâna, ori vei suspina, ori şi mai smerit îţi vei face cugetul.

Nu te rătăci: nu te vei slobozi de Faraò, nici pre Pasha[1] cel de sus îl vei vedea, deaca păpădiile şi azimele totdeauna nu le vei mânca. Păpădii sânt osteneala şi silinţa postirii. Iară azimele, cugetul cel neumflat.

De răsuflarea ta lipească-se cuvântul celui ce zicea: Iară eu când mă supăra pre mine dracii, mă îmbrăcam cu sac, şi îmi smeream cu post sufletul mieu (21), şi rugăciunea mea în sânul sufletului mieu să lipiia (Ps. 34: 13).

Postul iaste silă a firii (22), şi tăiare împrejur a îndulcirii gâtlejului, curmare a înfocării, a gândurilor celor reale tăiare, slobozenie de visuri, curăţire a rugăciunii, luminătoriu al sufletului, străjariu al minţii, dezlegare a împietririi şi a întunecării, uşă a umilinţii, suspin smerit, zdrobire veaselă, contenire de multa cuvântare, pricină a linişții, păzitoriu al ascultării, uşurare de somn, sănătate a trupului, al nepătimirii pricinuitoriu, ertare a păcatelor, uşă şi desfătare a Raiului (23).

Să întrebăm şi pre acesta (ádecă pre dracul lăcomiei de pântece), iară mai vârtos mai nainte de toţi aceştea pre înnainte-stătătoriul (24) tuturor răilor războinicilor noştri, pre uşa patimilor, pre cădearea lui Adam, pre pierzarea lui Isav, pre peirea Israilteanilor, pre grozăviia lui Noe, pre vânzătoriul Gomorreanilor, pre prihănitoriul lui Lot, pre prăpădeniia fiilor lui Ilì Preotului, pre povăţuitoriul întinăciunilor. De unde să naşte? Şi carii sânt strănepoţii aceştiia? Şi cine iaste cela ce o zdrobeaşte pre dânsa? Şi cine carele o piiarde pre dânsa până în sfârşit?

Deci spune-ne noaă, o, a tuturor muritorilor tirano, ceaia ce pre toţi i-ai cumpărat cu aurul nesaţiului: De unde ai căştigat întrarea întru noi? Şi pre cine, după întrare, ai fire să prăseşti? Şi carea îţi iaste eşirea ta dintru noi? Iară ea, pentru ocărâri dureare pătimind, şi de mânie fierbând şi pornindu-să tirăneaşte, şi cu sălbătăcie au răspuns cătră noi: Pentru ce cu ocărâri mă împroşcaţi, voi cei ce îmi sânteţi mie vinovaţi? Şi cum vă sârguiţi a vă despărţi de mine? Şi eu cu firea sânt legată. Uşă a mea iaste firea bucatelor, iară pricinuitoriu al nesaţiului mieu iaste obiceaiul (25). Iară pricină a patimii meale iaste obiceaiul cel deprins mai de nainte, şi nedurearea sufletului, şi nepomenirea morţii. Dar cum pre numele strenepoţilor miei căutaţi să le ştiţi?

[1] Paştile. (N. ed.)

Număra-voiŭ pre dânşii, şi mai mult decât năsipul să vor înmulţi. Cu toate acestea, cei întâiu născuţi ai miei şi iubiţi ascultaţi cum să numesc. Fiiul cel întâiu-născut al mieu iaste slujitoriul curviei, iară cel al doilea după acela iaste învârtoşarea inimii, somnul cel al treilea, mare a gândurilor (26), valuri de întinăciuni, adânc de necurăţii (27) necunoscute şi negrăite dintru mine purced. Featele meale sânt lenevirea, multa-cuvântare, îndrăzneala, facerea de râs, şeguirea şi glumirea, împrotivă-grăirea, învârtoşarea grumazului, neascultarea, nesimţirea, robirea, trufiia, semeţiia, iubirea de împodobire, pre carea o diiadohiseaşte rugăciunea cea întinată, şi răspândirile gândurilor: de multe ori încă şi primejdii nenădăjduite şi neaşteptate, cu care s'au împreunat nenădăjuirea cea decât toate mai cumplită.

Pre mine mă luptă şi-mi dă războiu ádecă, dar nu mă biruiaşte, pomenirea păcatelor, mie îmi duşmăneaşte cu totul cugetarea morţii, iară a mă birui şi a mă surpa desăvârşit întru oameni nimenea nu iaste.

Cela ce au căştigat pre Mângâietoriul, cu acesta vorbeaşte împrotiva mea, şi acela înduplecându-să, cu împătimire nu mă lasă pre mine să lucrez. Că cei ce sânt negustaţi dintru acela, prin a mea dulceaţă negreşit caută să se îndulcească.

Vitejască iaste biruinţa; cela ce o au putut, arătat iaste căci către nepătimire şi întreaga-înţelepciune cea preadesăvârşit să sârguieşte.

SHOLII LA CUVÂNTUL A PATRUSPREZECELEA

Cel pentru preavestitul şi răul stăpân pântece.

Sholiia 1. A asupri şi a supăra toate gândurile răutăţii ceale cuprinzătoare pre sufletul nostru, sânt din ceale ce nu-s întru puterea noastră; iară a porni patimă şi a zăbovi întru noi sau nu, din ceale ce-s întru puterea noastră iaste. Şi pentru aceasta au zis sfântul cum că împrotiva noastră înşine filosofeaşte. Că întru puterea noastră iaste a nu ne birui de vreunul dintru aceştea.

Sholiia 2. Opt sânt toate gândurile ceale preacuprinzătoare, întru care să cuprinde tot gândul. Cel întâiu iaste al îndrăcirii pântecelui, iară cel după dânsul, cel al curviei, al treilea cel al iubirii de argint, al patrulea al mâhniciunii, al cinciulea al mâniei, al şaselea al

trândăviei, al şaptelea al slavei deşarte, al optulea al trufiei. Toţi aceştea a supăra ádecă pre suflet sau a nu-l supăra, din ceale ce nu-s întru puterea noastră iaste.

Alta, a Sfântului Evagrie. Gândul îndrăcirii pântecelui ádecă, grabnică cădeare din nevoinţă şi pustnicie pricinuiaşte monahului – stomahul, şi ficatul, şi splina, şi idropica, şi boală lungă, şi împuţinare de toate ceale de trebuinţă, şi lipsire de doftori zugrăvindu-i. Şi îl aduce de multe ori şi întru pomenirea fraţilor celor ce întru aceaste patimi au căzut. Iară uneori şi pre însuşi aceia ce au pătimit unele ca acestea îi pleacă să meargă la cei ce să înfrânează, şi pre ale sale primejdii să le povestească lor, şi cum că din pustnicie şi nevoinţă unele ca acestea li s'au pricinuit.

Alta. Dracul curviei sileaşte pre monah a pofti trupuri de multe fealiuri, şi mai cumplit asupra celor ce să înfrânează să pune. Ca socotind cum că nimic nu săvârşesc, să înceteaze, şi pre suflet pângărindu-l, îl pleacă pre el, pentru lucrările acelea, să zică graiuri oarecare de împuţinare, şi iarăşi îi face să auză ca cum ar fi lucrul văzut oarecum şi de faţă.

Sholiia 3, a Sfântului Marco. Precum oaia cu lupul nu să împreunează spre naşterea de fii, aşa nici osteneala inimii cu saţiul spre naşterea faptelor bune.

Sholiia 4, a Sfântului Isaíia. Prin patru lucruri să înmulţeaşte curviia trupului: prin a dormi până la saţiu, şi prin a mânca până la săturare, şi din şeguire, şi din împodobirea trupului.

Sholiia 5. Nu să cuvine în băuturi de vin a săvârşi Praznicile, ci întru înnoirea minţii şi întru curăţirea sufletului. Iară cela ce îşi îngroaşă pântecele şi bea vin, întărâtă mai vârtos pre cela ce au început Praznicul.

Sholiia 6. Iaste cela ce face porunca, şi arătat slujaşte patimii, şi prin gândurile reale pre fapta cea bună o piiarde.

Alta. Dumnezeu pre fapte dupre aşezări le socoteaşte. Că dea-ţi ţie, zice, Domnul dupre inima ta.

Sholiia 7, a Sfântului Diiadoh. Când slava deşartă mult fierbând asupra noastră, pre venirea oarecărora fraţi, sau a oricărora din streini, spre pricina răutăţii sale o ar unelti, bine iaste măsuratec a face pogorământ din dieta cea obicinuită. Că pre dracul nelucrătoriu, şi mai ales plângându-şi apucarea şi ispitirea sa îl vom izgoni dela noi. Şi pre legea dragostii cu socoteală o vom împlini, şi pre taina înfrânării nearătată prin pogorământ o vom păzi.

Alta. Să batjocoreaşte de draci, cela ce să bizuiaşte priceaperii sale, şi afară de ceale rânduite şi aşăzate voiaşte dela sineşi să legiuiască.

Sholiia 8. Postire fără de măsură iaste ceaia ce pre vremea cea legiuită o aşteaptă, dar cu neînfrânare, în ceasul mâncării, cătră masă să porneaşte, şi îm-

preună cu trupul, şi pre minte către dulceaţa celor puse înnainte o leagă.

Alta. Despre sfătuirile bărbaţilor celor răi întoarce-te. Că robi s'au arătat pre sineşi ai pântecelui, şi ai patimilor celor de supt pântece.

Alta, a Sfântului Isaac. Odihna ádecă numai pre singuri cei tineri îi vatămă, iară dezlegarea, şi pre cei desăvârşit, şi pre cei bătrâni.

Alta, a Sf. Ioann Carpathiului. Deaca n'ai luat Darul înfrânării, cunoaşte că prin rugăciune şi prin nădeajde te voiaşte pre tine Domnul să fii auzit când te rogi. Deci cunoscând stăpâneasca Judecată, nu te mâhni pentru neputinţa nevoinţii, ci mai vârtos dă-te la lucrare, ca să te izbăveşti de vrăjmaşul, prin rugăciune şi prin răbdare mulţemitoare. Iară deaca vă gonesc pre voi gândurile neputinţii şi ale ticăloşiei din cetatea cea postitoare, fugiţi în ceaialaltă, ádecă întru rugăciune şi mulţemire.

Sholiia 9, a Sf. Marco. Fie-ţi ţie tot cela ce să împrotiveaşte către isprăvirea Poruncilor lui Dumnezeu, îngreţoşat şi urât, şi cu unul ca acesta nu iaste bine împreună a mânca.

Alta, a aceluiaşi. Întru bune zidit fiind omul şi pus, pre acelea şi le năluceaşte, şi le pofteaşte. De unde oarecarii, cu fierbinţeala cea către unele ca acestea aflându-se, în locul celor ce sânt, către bunătăţile ceale ce-s de faţă să căscăundesc, pentru aceaia s'au şi amăgit.

Sholiia 10. Vezi ce zice, că de înfocare ca de un biciu ne izbăvim prin lipsirea pântecelui. Deci dar apoi şi prin săturarea lui întră întru noi înfocarea. Pentru că lipsirea cea măsuratecă întru smerenie pre porniri ştie să le domolească. Iară ajunarea cea cu trufie, şi pre porniri, şi pre înfocări le aprinde.

Alta, a lui Solomon. Doamne, bogăţie şi sărăcie să nu-mi dai mie, ci rânduiaşte-mi mie ceale de trebuinţă, şi de ajuns. Pre bogăţie hotărându-o că iaste însăţioşare, iară sărăcie pre lipsa cea cu totul desăvârşit a celor de nevoe către viiaţă.

Sholiia 11. Cela ce au biruit patimile desăvârşit, întru toate fără de grijă să află. Şi nici în vremea veseliei să grijaşte de ceva cu dulceaţă sau cu împătimire. Iară cela ce încă împrotiva patimilor să nevoiaşte, şi pre vremea mângâerii, vreame a luptii o face, muncind pre poftă, şi măsuri şi hotară aceştiia puindu-i. Iară cel pătimaşiu, de-a pururea pre dezmierdări poftindu-le, în vremea veseliei, ca pre o pricină oarecarea luându-o, tot al dulcelor împătimiri şi al îndulcirilor să face. Că cere în fieştecare ceas pre ceale ce-s întru dânsele să le săvârşască.

Sholiia 12. Cel pătimaşiu ádecă să bucură în praznice şi în sărbători. Iară cel nevoitorĭ în vremea luptii, fiindcă i să adaog lui cununi dupre măsura osteneaelelor. Iară cel desăvârşit, de acestea negrijindu-să, au sâmbetit.

Sholiia 13. Scopiți zice pre aceia pentru carii au zis Domnul că s'au scopit pre sineşi pentru Împărăţiia Ceriurilor, şi cuprinzătoriu pre cei ce să înfrânează. Că ceialalţi nimic nu să deosebesc, întru aceleaşi patimi căzind.

Sholiia 14. Mintea înfrânatului iaste bisearică a Sfântului Duh, iară a îndrăcitului cu pântecele, sălăşluire a corbilor.

Sholiia 15. Când să umezeaşte pântecele prin saţiu, să usucă lacrămile, iară când prin înfrânare pântecele să usucă, cresc apele lacrămilor.

Sholiia 16. Dezmierdarea să aseamănă câinelui: deaca îl goneşti, el fuge, iară deaca îl hrăneşti, el îngăduiaşte lângă tine. Fugi de veselie, pentru necaz, ca nu pre ale tale mădulări săgeţi asupra ta să le uneltească diiavolul.

Sholiia 17. Cu ştiinţă sârguiaşte-te şi cu osteneală împrejurul aceştiia îngăduiaşte, ca prin obosirile pântecelui pre gură să o încui, ca să nu sae înnainte limba, şi întru deprinderea multei cuvântări să se facă.

Alta, a Sfântului Isaac. Patimile noastre să aseamănă câinilor celor ce să obicinuesc a să zăbovi la măcilării, carii de singur glasul să izgonesc. Iară nefiind băgate în seamă, ca nişte lei preamari vin asupră-ne.

Alta. Nimenea nu poate să biruiască patimile, fără numai prin faptele bune ceale simţite care să văd.

Sholiia 18. Drac pre drac nu scoate, ci trimite cel al îndrăcirii pântecelui cătră cel al curviei, cel al slavei deşarte cătră cel al mândriei, cel a mâniei, cătră cel al pomenirii de rău; cel al desfrânării, cătră cel al deznădăjduirii. Şi în scurt, cei deaciia înnainte, cătră cei deaciia înnainte.

Alta. Mai nainte de materie, patimă nu să veade, că Ghiezì era izbăvit de gânduri, nu de patimi; dar după ce au căzut materiia în mijloc s'au vădit patima şi l-au biruit pre el, carele până atuncea pre taină să învoise cu dânsa.

Alta, a Sf. Marco Pustni[cul]. Trupul pofteaşte împrotiva duhului, iară duhul împrotiva trupului. Iară cei ce cu Duhul umblă, pofta trupului nu o vor săvârşi.

Alta, a Sfântului Isídor. Deaca te posteşti de bucate, pentru ce mănânci carne prin ocărâri? Că mai bine iaste de acelea a te sătura, decât cu acestea a te pângări. Iară deaca de bucate ádecă te depărtezi, iară cu acelea te pângăreşti, te asemenezi oarecăruia ce puţine să roagă, şi preamulte huleaşte.

Alta, a aceluiaşi. Deaca dupre leage vă nevoiţi postindu-vă, nu vă trufiţi; iară deaca pentru aceasta vă făliţi, mai bine carne mâncaţi.

Sholiia 19. Roagă-te a te face din cei puţini, că rar iaste lucrul cel bun. Pentru aceaia şi puţini sânt cei ce întră. Nu socoti că toţi cei de prin chilii, şi răi şi buni, să mântuesc, că nu iaste aşa. Că

mulți ádecă vin la viiața cea îmbunătățită, dar puțini pre jugul eiĭ îl priimesc.

Sholiia 20, a Marelui Vasilie. Pre mulți i-am văzut stăpâniți de patimi întru sănătate aflându-se, iară pre nici unul din toți pre ascuns mâncătoriu sau îndrăcit cu pântecele n'am văzut: decât despărțindu-se din viiața cea înfrânată. Ori cu lumea împreună stricându-se, ori între cei înfrânați a să ascunde ispitindu-se, şi cu diiavolul prin dulcea pătimire îmbrățeşindu-se şi sărutându-se. Că mincinoşi sânt aceştea, încungiurători, împrotivă-stătători, împrotivă-rănitori, strigători, tăgăduitori de mâncare, neslobozi, desfătați la mâncări, prihănitori de noroc, iscoditori, întunecați, a toată petreacerea îmbunătățită împrotivă-lucrători de voe. Dar, ca pre patima îndrăcirii pântecelui să o acopere, întru pâlcul răutăților cad, carii cu chipul ádecă sânt întru cei ce să mântuesc, iară cu lucrul sânt osândiți.

Sholiia 21. Prin împodobiri de haine şi prin săturarea pântecelui, prin cetiri şi vorbiri vătămătoare am auzit că să nasc gândurile ceale reale în suflet, dela bătrânii cei iscusiți şi lucrători.

Sholiia 22, a Sf. Thalasie. Frumoasă iaste postirea, carea de puțina mâncare să bucură, şi carea supțire mâncare are, şi de plăcerea oamenilor fuge.

Sholiia 23. Întru îndestularea bunătăților pre firea oamenilor o au aşezat din început Dumnezeu, pentru aceaia curmarea desfătărilor ca ceaia ce afară de alcătuirea trupului iaste, măcar de şi iaste cu voirea, însă sileaşte pre socoteala alcătuirii. Deci cu dreptate cea lipsită de ceale dezmierdătoare să zice că iaste silă a firii.

Alta, a Sfântului Diiadoh. Are ádecă postirea întru sineşi laudă, dar nu cătră Dumnezeu. Că unealtă iaste, ca ceaia ce întru întreaga-înțelepciune bine rânduiaşte pre cei ce voesc. Deci nu să cade pentru dânsa mare a cugeta nevoitorii blagocéstiei, ci numai să aşteapte întru credința lui Dumnezeu sfârşitul scóposului nostru. Că nici ştiutorii ai orice fealiu de meşteşuguri din unealte pentru sfârşitul breaslei să fălesc cândva: ci îngăduiaşte fieştecarele dintru dânşii pre fealiul uneltirii, ca dintru aceaia pre adeverirea meşteşugului să o arate.

Sholiia 24. Deaca îți vei stăpâni pântecele, vei lăcui Raiul, iară deaca nu-l vei stăpâni, te-ai făcut cheltuială a morții.

Sholiia 25, a Sf. Isaac. Cela ce hrăneaşte întru sineşi obiceaiu, iaste ca un om carele hrăneaşte foc. Că măsura puterii celor doi întru materie să alcătuiaşte.

Alta. Obiceaiul deaca să va căuta odată, şi să va opri cererea lui, altădată îl afli pre dânsul mai slab; iară deaca îi vei face voia lui măcar o dată, a doa oară mult mai tare îl vei afla pre dânsul asupra ta. Pentru tot lucrul pomenirea aceasta petreacă la tine. Că mai bun iaste

ajutoriul cel din păzire, decât ajutoriul cel din lucruri.

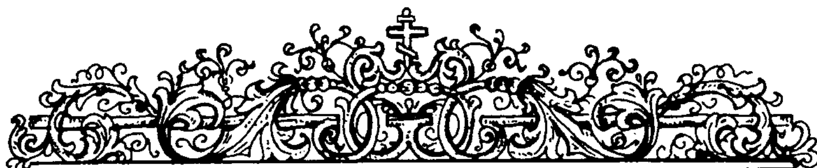
Sholiia 26. Precum marea, când să turbură, valuri râdică, care pre corabie o cufundă, aşa şi furtuna gândurilor râdicând întinăciuni, pre suflet cu totul l-au cufundat, şi întru adâncul pierzării l-au trimis.

Sholiia 27. Întrebare: Ce iaste necurățiia? Şi ce iaste învierşunarea?

Răspuns: Pre necurăție ádecă legea o au arătat, uneltindu-i numele la ceale ce fără de voe să întâmplă din nevoia cea firească. Iară pre învierşunare mi să pare că o arată preaînțeleptul Solomon, dulce şi fără de dureare numindu-o. Întrucât învierşunarea iaste aşezământ al sufletului, care nu sufere, nici are dureare de vreo nevoință. Precum şi desfrânarea iaste, carea nu are stăpânire asupra dulcetilor celor ce o supură.

Alta. A nu nădăjdui niciodată niscareva lucruri iaste a să izbăvi de dânsele.

CUVÂNT ÎNAINTE

Al cuvântului celui pentru trupuri, şi pentru oamenii cei fără de trupuri.

Am auzit pre îndrăcita aceasta acum zicând, cum că al eiĭ fiiu iaste războiul cel cătră trupuri. Şi nu iaste minune. Că ne învață aceasta şi strămoşul nostru Adam acela vechiul, că de nu s'ar fi biruit de pântece, pre soțiia sa nu o ar fi cunoscut ce era. Deci cei ce pre întâia poruncă o păzesc, întru a doa călcare de poruncă nu cad, ci rămân fii ai lui Adam, necunoscând ce era Adam, ci puțin ceva mai micşorați decât Îngerii fiind. Şi aceasta, ca nu nemuritoriu să rămâe răul, dupre cum zice cel numit cu numele Theologhiei.

CUVÂNTUL AL CINCISPREZECELEA

Pentru nestricăcioasa curățenie şi întreaga-înțelepciune carea întru cei stricăcioşi din osteneli şi din sudori să agoniseaşte.

Curățiia iaste împrietenie a firii céii fără de trup. Curățiia iaste casă a lui Hristos preaiubită, şi pavăză pământească a inimii. Curățiia iaste minunată şi aleasă lepădare de fire mai presus de fire, şi preaslăvită cu adevărat întreacere a trupului celui muritoriu şi stricăcios cu cei fără de trupuri (1). Curat iaste cela ce cu dragoste pre dragoste o au împins dela sineşi, şi pre foc cu foc nemateriialnic l-au stins (2).

Întreaga-înțelepciune iaste numire cuprinzătoare a tuturor faptelor bune. Întreaga-înțelepciune iaste curățire a sufletului şi a trupului. Întreg-în-

ţelept iaste cela ce desăvârşit nesimţire întru deosebirea trupurilor totdeauna au căştigat. Întreg-înţelept iaste cela ce întru însuşi visurile nici o mişcare a aşăzării ceiia ce iaste întru dânsul nu simte. Acesta iaste canonul şi hotarul curăţiei céii desăvârşit şi preacurate: ca întocma şi tot aşa să se afle cineva şi către ceale însufleţite, şi către ceale neînsufleţite, şi către ceale cuvântătoare, şi către ceale necuvântătoare.

Nimenea din cei ce au agonisit curăţiia, luişi pre căştigarea aceştiia să o socotească. Că pre însăşi firea a o birui, din ceale ce nu să pot iaste. Unde s'au făcut biruirea firii (3), acolò s'au cunoscut firea de faţă a lucrului celui mai presus de fire. Că fără de toată împrotivă-grăirea, cel mai mic de cel mai bun să biruiaşte.

Începutul ádecă al curăţiei iaste neîmpreună-învoirea cu gândul, şi după multă vreame neînchipuitoare de idoli scurgeri (4). Mijlocul curăţiei sânt fireşti mişcări pentru mulţimea numai a bucatelor, care fără de închipuiri să alcătuesc şi de scurgere sânt izbăvite. Iară sfârşitul iaste omorâre a trupului după ce gândurile mai nainte au murit. Fericit iaste cu adevărat cela ce spre tot trupul, şi văpseala, şi frumseţea desăvârşită nesimţire au căştigat.

Nu cela ce pre tină neîntinată o au păzit, acesta iaste curat, ci cela ce pre mădulările tinii aceştiia le-au supus sufletului desăvârşit. (5)

Mare ádecă iaste cela ce prin pipăire au rămas fără de patimă, dar mai mare iaste cela ce din vedeare au rămas nerănit, şi au biruit pre vedearea focului, întru cugetarea frumseţii celor de sus.

Cela ce cu rugăciunea pre câinele acesta l-au izgonit, asemenea iaste celui ce să luptă cu leul. Iară cela ce cu împrotivă-grăiri pre acesta îl răstoarnă, asemenea iaste celui ce încă goneaşte pre duşmanul său (6). Iară cela ce pre asupreala acestuia deodată o au defăimat, deşi în trup iaste, dar din sicriu au înviiat.

Deaca acesta iaste semnul adevăratei curăţenii, ca nemişcat să fie cineva întru nălucirile ceale din somn, apoi cu adevărat hotarul desfrânării acesta iaste, ca să pătimească cineva scurgere, deştept fiind, prin aducerile aminte.

Cela ce cu sudori şi cu osteneale face bătălie cu împrotivnicul acesta, asemenea iaste celui ce au legat cu frânghie pre vrăjmaşul său. Iară cela ce cu înfrânare (7) şi cu priveghiiare – asemenea iaste celui ce cu lanţ pre acesta l-au

înfăşurat. Iară cela ce prin smerita-cugetare, şi prin nemâniiare, şi prin seate – celui ce au ucis de tot pre duşmanul şi în năsip l-au ascuns. Năsip vei înțeleage pre smerenie. Că nu hrăneaşte păşune de patimi, ci iaste pământ şi cenuşă.

Altul iaste carele cu nevoințe, şi altul carele cu smerenie, şi altul carele cu dumnezeiască descoperire pre tiranul legat îl are (8). Acela ádecă Luceafărului, iară acela Lunii céii pline, iară acela Soarelui celui strălucit să aseamănă. Şi câte trei în Ceriuri îşi au petreacerea. Din zori lumină, iară din lumină au răsărit Soare. Precum şi la cei mai sus zişi să poate a înțeleage şi a afla. (9)

Vulpea ádecă să fățărniceaşte somn, iară dracul întreagă-înțelepciune. Ci aceaia ádecă, ca pre páseri să le amăgească; iară acela, ca pre suflet să-l piiardă.

Să nu crezi tinei întru toată viiața ta. Şi să nu-i dai eiĭ îndrăzneală până ce vei întimpina pre Hristos.

Să nu te bizueşti că din înfrânare nu vei cădea. Că nici căci oarecarele au mâncat, din Ceriu au fost aruncat.

Pre lepădarea de lume oarecarii din cei cunoscători bine o au hotărât, zicându-o pre aceasta duşmănie cătră trup şi luptă cu pântecele.

Întru cei noi-începători ádecă din desfătare au fire să se facă mai de multe ori căderile trupului. Iară întru cei de mijloc, şi din înnalta-cugetare, iară uneori ca şi întru cei noi-începători. Iară întru cei ce să apropie de săvârşire, dintru a osândi pre aproapele numai.

Oarecarii au fericit pre cei ce cu firea scopiți s'au născut, ca unii ce de tirăniia trupului s'au izbăvit. Iară eu am fericit pre scopiții cei din fieştecarea zi, carii cu gândul ca cu un cuget[1] să obicinuesc a să scopi pre sineşi. (10)

Am văzut pre oarecarii fără de voe căzind. Şi am văzut pre alții de voe vrând să cadă ádecă, dar neputând, şi pre aceştea mai mult decât pre cei ce în fieştecarea zi cad i-am ticăloşit. Fiindcă şi neputând, pre reaoa putoare o poftesc.

Vreadnic de jale iaste cela ce cade, dar mai vreadnic de jale iaste cela ce şi altuia pre aceasta i-o pricinuiaşte; căci pre greotatea şi sarcina a amândurora căderilor şi a dizmierdării celuialalt el o trage asupră-şi. (11)

---

[1] Greşală de tipar, datorată asemănării slovelor chirilice. Textul grecesc are acì ὥσπερ μαχαίρᾳ, „ca cu un cuțit". (N. ed.)

Nu voì cu îndreptări de cuvinte şi cu împrotivă-grăiri a răsturna pre dracul curviei (12). Că acela pricinile ceale binecuvântate le are, ca cela ce dupre fire să luptă cu noi.

Cela ce pre trupul său voiaşte să-l lupte şi cu a sa puteare să-l biruiască, îndeşert aleargă. Că deaca nu Domnul va strica casa trupului, şi nu va zidi casa sufletului, îndeşert au priveghiiat şi au postit cela ce să sileaşte să o strice.

Pune înnaintea Domnului pre neputinţa firii, după ce ţe-ai cunoscut cu totul desăvârşit neputinţa ta, şi vei lua nesimţit darul întregii-înţelepciuni.

Să află întru cei dulci-pătimitori – dupre cum oarecarele dintru însuşi cei ce întru cercarea lucrului s'au făcut, după trezvire, mi-au povestit mie – simţire de oarecarea dragoste a trupurilor, şi cum că iaste un duh obraznic şi semeţ şi fără de omenie, carele întru însăşi simţirea inimii chiar şi cu adevărat şade (13), şi dureare trupească a inimii (14), ca dintru un cuptoriu de foc, face pre cel ce i să dă războiu să o simtă; carele de Dumnezeu ádecă nu să teame, pre pomenirea muncii ca pre o nimic o defaimă, pre rugăciune o uraşte, şi pentru însăşi lucrarea ceaia ce mai ca o săvârşită iaste, pre vedearea trupurilor celor moarte ca pre a unor pietri neînsufleţite socotindu-o, eşit din minte oarecarele şi uimit şi năucit pre cela ce pătimeaşte îl lucrează, şi întru poftire necontenită a fiinţii céii cuvântătoare şi a céii necuvântătoare îl îmbată. Ale căruia de nu i s'ar fi scurtat zilele, nu s'ar fi mântuit tot sufletul (15) care iaste îmbrăcat cu tina aceasta ceaia ce cu sânge şi cu umezeală întinată iaste amestecată. Că cum? Fiindcă tot lucrul cel ce s'au făcut, pre rudeniia sa fără de saţiu o pofteaşte, sângele pre sânge, şi viiarmele pre viiarme, şi tina pre tină, drept aceaia apoi şi trup pre trup; măcar de şi cu meşteşugiri pre amăgitoriul acesta ne ispitim a-l amăgi.

Silitorii firii şi ai Împărăţiei şi poftitorii, carii nu s'au ispitit de războiul ádecă cel mai sus zis, sânt fericiţi. Să ne rugăm ca desăvârşit de o cercare ca aceasta a lui să se izbăvească. Că cei ce în groapa cea mai nainte zisă s'au alunecat, departe de cei ce să sue pre scara aceaia şi să pogoară, cad. Şi cătră suirea cea de acolò, de multe sudori şi de foamea cea preadesăvârşit au trebuinţă.

Să luom seama nu cumva la duşmanii noştri cei gândiţi, ca întru un războiu simţit, întru şireguirea lor cea împrotiva noastră fieştecarele dintru dânşii s'au rânduit, ca să săvârşască oarecarea osebită slujbă (16). Care minune

o am însemnat întru cei ce să ispitesc. Şi am văzut căderi decât căderile mai cumplite. Cela ce are minte de auzit, audă.

Obiceaiu are dracul, şi mai vârtos întru cei ce să nevoesc şi pre viiața cea monahicească o uneltesc, ca de multe ori cu toată pornirea lui, şi sârguința, şi măestriia, şi vicleniia, şi scornirea minții, întru ceale afară de fire (17) numai, iară nu întru ceale dupre fire să-i facă pre dânşii să li să dea războiu. Pentru aceaia şi de multe ori cu parte femeiască împreună petrecând, cu dânsa spre poftă sau măcar spre cugetare nedându-se războiu, pre sineşi s'au fericit. Necunoscând, ticăloşii, că unde iaste mai mare peirea, acolò nu iaste trebuință de cea mai mică.

Eu socotesc cum că pentru aceaste doaă pricini preaticăloşii ucigaşi să obicinuesc a ne lupta şi a ne robi pre noi, ticăloşii, întru ceale afară de fire: una fiindcă de materiia aceştiia pretutindenea noi sântem îmbilşugați, iară alta, ca mai mare muncă să avem. Vezi pre cea zisă, acela carele mai nainte ádecă porunciia onágrilor (cai sălbateci), iară mai pre urmă dela onágrii cei sălbateci cu ticăloşie i s'au poruncit şi s'au batjocorit; şi cela ce cu Pâine Cerească să hrăniia, mai pre urmă de un bine ca acesta lipsit era. Şi lucrul cel mai minunat iaste că şi după pocăință chinuindu-să cu amar povățuitoriul nostru, marele Antonie, au zis: Cum că mare ádecă stâlp au căzut. Iară pre chipul căderii, înțeleptul l-au ascuns. Că cunoştea cum că trupească curvie era, şi afară de alt trup.

Iaste întru noi oarecarea moarte şi pierzare de cădeare, carea întru noi şi împreuna cu noi de-a pururea împrejur să poartă, mai ales întru tinereațe, pre carea eu scrisorii a o da nu am îndrăznit. Că au oprit pre mâna mea cela ce au zis: Că ceale ce să fac întru ascuns de oarecarii, urât lucru iaste a le şi grăi, şi a le scrie, şi a le auzi (Ef. 5: 12).

Pre vrăjmaşul-priiaten trupul mieu acesta, şi nu al mieu, Pavel ádecă moarte l-au numit: Că cine pre mine, zice, mă va izbăvi de trupul morții aceştiia? (Rom. 7: 24). Iară alt Cuvântătoriu de Dumnezeu – pătimaşiu, şi rob, şi de noapte. (18) Dar pentru ce, pentru ce cu nişte numiri ca acestea l-au numit pre dânsul? – însetam să mă învăț.

Deaca moarte, precum mai sus s'au zis, iaste trupul, apoi cela ce pre acesta l-au biruit, negreşit nu moare. Şi cine oare iaste omul acela carele va trăi, şi moarte de întinăciunea trupului său nu va vedea?

A căuta ni să cuvine, mă rog, cine iaste mai mare, cela ce au murit şi au înviiat, ori cela ce nicidecum n'au murit? Şi cela ce ádecă pre cel de-al doilea l-au fericit, s'au amăgit. Că Hristos murind, au înviiat. Iară cela ce pre cel dintâiu l-au fericit, adeverează cum că nici o deznădăjduire nu iaste la cei ce mor, iară mai vârtos cad. (19)

Că duşmanul cel fără de omenie, părtinitoriul curviei, zice cum că Dumnezeu iaste iubitoriu de oameni, şi cum că ertare dă patimii aceştiia, ca ceiia ce iaste firească. Noi însă să pândim pre vicleşugurile dracilor şi, după faptă, Drept Judecătoriu şi neertătoriu îi vom afla pre dânşii numindu-l pre dânsul. Că acolò ádecă, ca spre păcat să ne îndeamne, aşa au uneltit numirea; iară acum deaciia, ca întru deznădăjduire pre noi să ne cufunde.

Când ádecă mâhniciunea şi deznădăjduirea să întăreaşte întru noi, pre înşine iarăşi la greşale nu putem să ne slobozim. Iară după ce aceasta s'au stins dintru noi, iarăşi tiranul iubirii de oameni ne diiadohiseaşte pre noi.

Pre cât iaste nestricăcios şi fără de trup Domnul, dupre atâta de curăţiia şi de nestricăciunea trupului nostru să veseleaşte. De nimic aşa de alt lucru precum de reaoa putoare a curviei zic oarecarii cum că să bucură dracii; deci apoi nici de altă patimă, ca de întinăciunea trupului.

Curăţiia iaste împrietenie şi asemănare a lui Dumnezeu, dupre cât iaste cu putinţă oamenilor. Maică ádecă a dulceţii iaste pământul şi roa; iară maică a curăţiei iaste linïştea cu ascultare. (20)

Nepătimirea trupului ádecă, ceaia ce din linişte să isprăveaşte, de multe ori de lume apropiindu-să nu rămâne neclătită. Iară ceaia ce din ascultare să agoniseaşte, pretutindenea lămurită şi neclătită iaste.

Am văzut mândrie pricinuitoare de smerită cugetare (21), şi mi-am adus aminte de cela ce zicea: Cine au cunoscut mintea Domnului? (Rom. 11: 34).

Groapă şi naştere a fuduliei iaste cădearea. Iară cădearea de multe ori, întru cei ce voesc, iaste pricină de smerită cugetare.

Cela ce cu îndrăcirea pântecelui şi cu saţiu voiaşte să biruiască pre dracul curviei, asemenea iaste celui ce cu untdelemn stinge aprinderea.

Cela ce numai cu singură înfrânarea s'au ispitit să potolească războiul (22), asemenea iaste celui ce numai cu o mână înnoată, şi din noian a să izbăvi să sârguiaşte. Înjugă împreună cu înfrânarea pre smerenie (23), că fără de cea de-a doa cea mai dintâiu nefolositoare să află.

Cela ce să va vedea pre sineşi de oarecarea patimă biruindu-să, asupra sa singur mai nainte de toate întrarmeaze-se pre sineşi, şi mai ales asupra vrăjmaşului celui dintru sineşi. Că acesta deaca nu să va surpa, nimic din biruința celoralalte nu ne vom folosi. Iară după ce pre Eghipteanul acesta şi noi îl vom ucide, negreşit în rugul smereniei vom vedea pre Dumnezeu.

Eu, ispitit fiind, am simțit pre lupul acesta bucurie dobitocească, şi lacrămi, şi mângâiare sufletului mieu cu amăgire făcând, şi mi să părea, ca unui prunc, că rod, iară nu stricăciune țiu.

Deaca tot păcatul pre care îl va face omul afară de trup iaste, iară cela ce curveaşte întru al său trup păcătuiaşte, apoi cu adevărat pentru aceasta, fiindcă putem prin curgere pre însăşi ființa trupului să o pângărim, care lucru din alt păcat cu neputință iaste a să face. Iară eu caut cum la tot păcatul ne-am obicinuit a zice numai că greşesc oamenii; iară când vom auzi că oarecarele au curvit, cu dureare zicem: Cutarele au căzut. (24)

Peştii fug degrab de undiță, şi sufletul cel iubitoriu de dulceți să întoarce despre linişte. (25)

Când diiavolul pre oarecarii unul cu altul voiaşte cu legătură urâtă şi de ruşine să-i leage, pre amândoaă părțile după ce le-au ispitit, de acolò pre foc îl înceape.

De multe ori cei ce cătră iubirea de dulceți să povârnesc, îndurați şi milostivi, şi împreună-lăcrămitori, şi linguşitori au fire să fie. Iară cei ce de curăție să grijesc, nu aşa pre unele ca acestea le au.

Un bărbat cunoscătoriu înfricoşată înnainte-punere m'au întrebat, zicând: Care păcat, afară de ucidere şi de lepădare, iaste mai greu decât toate? Şi după ce eu am zis cum că a cădea în eres: Şi apoi cum, au zis el, pre eretici ádecă Catholiceasca Bisearică priimindu-i, împreună cu adevărata anathematisire a eresului lor, de împărtăşirea Sfintelor Taine îi învreadniceaşte pre dânşii? Iară pre cela ce au curvit, după ce să mărturiseaşte şi de păcat încetează, priimindu-l, să porunceaşte dela canoanele ceale apostoleşti să-l despărțească

pre el vreame destulă de Preacuratele Taine? Şi eu de nedomerire spăimântându-mă, nedomerirea au rămas nedomerită şi nedezlegată. (26)

Să cercăm, şi să măsurăm, şi să pândim, carea ádecă dulceață întru cântarea de Psalmi dela dracul curviei să face întru noi, şi carea din cuvintele Duhului, şi din Darul şi puterea carea iaste întru dânsele.

Să nu te amăgeşti pre sineți, o, tânărule. Că am văzut pre oarecarii din suflet rugându-se pentru iubiții lor, şi din curvie porniți fiind, li să părea că pomenire şi aşăzământ de dragoste săvârşesc.

Cu putință iaste ca prin pipăire trupeaşte să ne pângărim. Că nimic nu iaste mai greu decât simțirea aceasta. (27)

Adu-ți aminte de cela ce ş'au înfăşurat mâna cu rasa sa, şi amorțească-ți mâna ta despre atingerea celor fireşti şi nu fireşti, şi despre al tău trup, şi despre cel strein. (28)

Mie mi să pare cum că nimenea nicidecum nu să numeaşte sfânt cu porecla, deaca nu mai întâiu pământul acesta întru sfințire îl va preface. Fiindcă şi iaste cu putință a să schimba.

Pre aşternut culcându-ne, atuncea să ne trezvim. Căci atuncea mintea fără de trup împreună cu dracii să luptă. Şi deaca să va afla iubitoare de dulceți, cu dulceață vânzătoare să face.

Pomenirea morții negreşit doarmă împreună cu tine, şi împreună scoalesă cu tine, şi rugăciunea cea singură-cugetată a lui Iisus. Că nimic ca pre acestea în somnul tău nu le vei afla ajutătoare.

Oarecarii din singure bucatele dogmatisesc cum că să întâmplă războaele şi scurgerile. Iară eu am văzut pre cei ce bolea cu boala cea mai de pre urmă, şi desăvârşit să postea, şi cu acestea tare să pângărea.

Am întrebat odată pre oarecarele din monahii cei preaiscusiți şi prevăzători pentru acestea, şi m'au învățat pre mine fericitul foarte luminat: Să întâmplă, zicea de-a pururea pomenitul, scurgeri în somnuri din mulțimea bucatelor şi din odihnă, alta din mândrie, când pentru nescurgerea noastră cea de multă vreame ne fudulim. Şi să întâmplă dintru căci osândim pre aproapele. Şi acestea doaă ádecă, au zis, pot şi bólnavilor să se întâmple, socotesc încă şi câte treale. Iară deaca cineva de toate pricinile ceale mai sus zise să va afla pre sineşi că iaste curat, fericit iaste lucrătoriul unii nepătimiri ca aceştiia,

carele numai din zavistiia dracilor au pătimit această întâmplare, Dumnezeu slobozind a să face întru dânsul după multă vreame, ca prin primejdiia cea fără de păcat pre preaînnalta smerenie să o căştige.

Nimenea pre nălucirile ceale din somn întru sineşi să voiască a le gândi zioa. Că şi acest scópos au dracii, ca din visuri şi când sântem deşteptți să ne pângărească pre noi.

Să auzim şi altă viclenie a duşmanilor noştri: Precum bucatele ceale ce vatămă pre trup, după câtăva vreame sau după o zi au fire să pricinuiască întru noi boală, aşa de multe ori şi întru pricinile ceale ce pângăresc pre suflet. (29)

Am văzut pre oarecarii desfătându-se, şi îndată războiu nedându-li-se. Şi am văzut pre oarecarii cu mueri împreună mâncând, şi împreună petrecând, şi nici un cuget rău îndată gândind. Şi cu toate acestea, bizuindu-se, amăgiții, când li s'au părut că au pace şi întemeiare, întru a loruşi chilie de năprasnă au pătimit pierzarea. Dar carea iaste pierzarea ceaia ce deosebi singuri noaă înşine trupeaşte şi sufleteaşte ni să întâmplă? Cela ce ádecă s'au ispitit ştie, iară cela ce nu s'au ispitit, nu are trebuință de a o şti. (30)

În vremea aceaia bună ajutorire iaste noaă sacul şi cenuşa, starea cea de toată noaptea, poftă de pâine, limbă arsă, şi cu măsură adăpată, sălăşluirea prin mormânturi. Şi mai nainte de toate, smereniia inimii. Şi de iaste cu putință, vreun Părinte sau vreun frate sârguitoriu şi bătrân cu cugetul să vie spre ajutoriu. Că mă minunez de poate cineva singur din noian să-şi mântuiască corabiia. (31)

Aceaiaşi cădeare de multe ori însutită osândă are decât alta carea s'au făcut de altul, din nărav, din loc, din sporire, şi din alte multe pricini. (32)

Preaslăvit şi preadesăvârşit hotar al curăției mi-au tâlcuit mie oarecarele. Că frumseațe, zice, oarecarele după ce au văzut, pre Făcătoriul foarte dintru aceaia l-au proslăvit. Şi dintru singură vedearea, spre dragostea lui Dumnezeu şi spre izvor de lacrămi s'au pornit. (33) Şi putea a vedea cineva minune. Că ceaia ce era altuia groapă, altuia cunună mai presus de fire i s'au făcut. Deaca totdeauna unul ca acesta, întru unele ca acestea, o simțire ca aceasta şi o lucrare au căştigat, au înviiat nestricăcios mai nainte de Învíiarea cea de obşte. (34)

Pre acelaşi şi canon, şi întru viersuiri şi cântări îl vom unelti. Că iubitorii de Dumnezeu spre veselie, şi spre dragoste dumnezeiască, şi spre lacrămi, şi

din cântările ceale din afară, şi dintru ceale duhovniceşti au fire să se pornească. Iară cei iubitori de dezmierdări, împrotivă.

Oarecarii, precum şi apucând mai nainte am zis, în locurile ceale sihăstreşti cu mult mai mult să întâmplă de pătimesc războiu. Şi nu iaste minune, că iubesc a petreace acolò cu mult mai mult dracii, fiindcă de Domnul în pustietăţi şi în locuri neumblate s'au izgonit, spre mântuirea noastră.

Dracii curviei dau războiu sihastrului cumplit, ca din pustie la lume să-l gonească, ca pre unul ce nimic nu s'au folosit. Ei să duc dela noi, cei ce în lume petreacem, ca să petreacem împreună cu mirenii ca unii ce nu săntem luptaţi de dânşii. (35)

Unde pătimim războiu, acolò negreşit cu duşmanul cumplit ne luptăm. Că cela ce din noi nu pătimeaşte războiu, priiaten al vrăjmaşului şi el să află.

Ne acoperim cu Mâna Domnului când în lume pentru oarecarea trebuinţă petreacem, de multe ori poate pentru rugăciunea Părintelui nostru, ca nu şi Numele Domnului să se hulească pentru noi. Uneori încă şi din nedurearea şi nesimţirea noastră, şi pentru căci săntem întru multă cercare şi deprindere mai de nainte a celor văzute şi a celor grăite; ori pentru căci dracii să duc pre taină dela noi de voia lor, şi ne lasă noaă pre dracul trufiei, carele pre locul tuturor îl împlineaşte. Auziţi măestrie şi viclenie a amăgitoriului acestuia toţi cei ce voiţi să agonisiţi curăţiia, şi păziţi-vă.

Mi-au povestit mie oarecarele din cei ce întru cercarea vicleşugului acestuia s'au făcut, cum că de multe ori dracul trupurilor pre furişi să depărtează pre sineşi desăvârşit, şi evlavie preadesăvârşit pune în monah, poate şi izvor de lacrămi în vremea când şade împreună cu mueri, sau vorbeaşte cu dânsele pentru pomenirea morţii, şi a judecăţii, şi a întregii-înţelepciuni, îndemnându-l pre dânsul ca să le sfătuiască pre acestea ca prin cuvântul lui şi prin evlaviia cea pospăită să alearge ca la un păstoriu la lup, ticăloasele, şi obicinuire şi îndrăzneală deaciia făcându-să, atuncea pre cădeare preaticălosul să o pătimească.

Fugind să fugim, ca să nu vedem, nici să auzim rodul dintru care a nu gusta niciodată deaciia ne-am făgăduit (36). Că mă minunez căci ne socotim pre înşine mai tari decât Prorocul David, care lucru iaste cu neputinţă. Aşa de

înnaltă şi de mare iaste lauda curățeniei, cât au îndrăznit oarecarii din Părinți nepătimire pre dânsa să o numească.

Oarecarii zic cum că cu neputință iaste deaciia, după gustarea păcatului acestuia, curat să se numească cineva. Iară eu, răsturnându-i pre dânşii, am zis că cu putință iaste şi cu lesnire, celui ce voiaşte, pre maslinul cel sălbatec întru maslin dumeastnic să-l ultuiască.

Deaca ádecă celui feciorealnic (37) cu trupul i s'ar fi încredințat Cheile celor de sus, drept poate cei mai sus zişi ar fi dogmatisit; dar ruşineaze-i pre dânşii cela ce soacră au avut, şi curat s'au făcut, şi Cheile Împărăției le-au purtat.

În multe chipuri iaste şarpele trupurilor, întru cei ádecă neiscusiți sămănând numai ca să se facă întru singură cercarea, şi să înceteaze. Iară întru cei iscusiți şi gustați, din pomenire, iarăşi cătră cercare şi gustare îi îndeamnă, ticălosul. Mulți dintru cei mai dintâiu, din necunoştința răului, nesupărați de războiu sânt. Iară din cei de-al doilea, ca cei ce întru cercarea urâciunii aceştiia s'au făcut, supărări deaciia şi războae pătimesc. Însă şi cea dinprotivă de multe ori să întâmplă. (38)

Când din somnuri veaseli şi pacinici oarecarii ne sculăm, dela Sfinții Îngeri aceasta pre taină o pătimim, şi mai ales când cu multă rugăciune şi trezvire adormim. Uneori încă şi mâhniți din somnuri ne sculăm, din visurile ceale reale aceasta pătimindu-o. (39)

Am văzut pre cel necredincios preaînnălțindu-să, şi râdicându-să, şi turburându-să, şi înnebunindu-să întru mine ca chedrii Livanului, şi am trecut prin înfrânare, şi iată nu era ca mai nainte mâniia lui. Şi l-am căutat pre dânsul după ce am smerit pre gândul mieu, şi nu s'au aflat întru mine locul lui, sau urma lui (Ps. 36: 35-36).

Cela ce pre trup l-au biruit, acesta pre fire o au biruit. (40) Iară cela ce pre fire o au biruit, negreşit mai presus de fire s'au făcut. Iară cela ce aşa s'au făcut, s'au micşorat cu puțin ceva decât Îngerii, ca să nu zic cu nimic.

Nu iaste minune ca cel nemateriialnic să se lupte cu cel nemateriialnic. Ci minune, cu adevărat iaste minune, ca cel înmateriialnicit cu duşmana aceasta şi vrăjmaşa materie, pre vrăjmaşii cei fără de materie să-i biruiască. (41)

Domnul cel preabun, multă purtare de grijă împrejurul nostru făcând şi întru aceasta, pre neruşinarea părţii femeeşti ca cu un frâu oarecare cu sfiiala şi ruşinea o au înfrânat. Că deaca aceaia către partea bărbătească însăşi dela sineşi ar fi venit şi ar fi îndrăznit, tot trupul nu s'ar fi mântuit.

Alta iaste asupreala, şi alta întocmirea, şi alta împreună-învoirea, şi alta robirea, şi alta lupta, şi alta ceaia ce să zice patimă în suflet de cei judecători cu desluşire, de Sfinţii Părinţi s'au hotărât că iaste. Că asupreală ádecă hotărăsc fericiţii că iaste cuvânt gol, sau icoană a oarecăruia lucru ce s'ar fi întâmplat de curând arătat, care în inimă să aduce; iară întocmire, a grăi cu lucrul cel arătat cu patimă, sau şi fără de patimă; iară împreună-învoirea iaste plecare cu îndulcire a sufletului, carea către lucrul cel arătat să face; iară pre robire (42) – silnică şi fără de voe depărtare a inimii, sau statornică împreunare cu lucru[l] cela ce i s'ar fi întâmplat, şi de aşezarea noastră cea preabună prăpăditoare. Iară luptă o hotărăsc că iaste puteare întocma putincioasă cu cela ce să luptă, carea de voe sau biruiaşte, sau pre biruire o pătimeaşte. Iară patimă chiar, zic cum că iaste ceaia ce prin lungă vreame cu împătimire în suflet să încuibează, şi ca întru deprindere pre dânsul deaciia întru obicinuirea cea către dânsa aducându-l, şi cu de-sineşi-voirea deaciia şi cu împrietenie singur de sineşi aleargă la dânsa.

Dintru toate acestea, cea dintâiu ádecă iaste fără de păcat; iară cea de-a doa nu cu totul; iară cea de-a treia, dupre aşăzarea celui ce să nevoiaşte. Iară lupta, ori de cununi, ori de pedeapse iaste pricinuitoare. Că robirea într'alt fealiu iaste în vremea rugăciunii, şi într'alt fealiu întru altă vreame, şi într'alt fealiu întru ceale din mijloc, şi întru alt fealiu pentru aducerile aminte ceale reale să judecă. Iară patima fără de îndoire întru toate, ori supt pocăinţa cea întocma cumpănită, ori supt munca ceaia ce va să fie iaste supusă (43). Deci cela ce pre cea dintâiu fără de patimă o gândeaşte, pre toate ceale mai de pre urmă deodată le-au tăiat.

Iaste la cei mai cu deamăruntul iscoditori din Părinţii cei cunoscători, şi altă oarecarea cugetare, decât acestea mai supţire, pre carea spulberare a minţii oarecarii zic cum că să numeaşte, carea fără de vreame şi fără de cuvânt, şi fără de închipuire mai degrab decât cealelalte are fire să însemneaze celui ce pătimeaşte pre patimă. Decât duhul trupurilor, nici un duh mai iute sau mai

grabnic sau mai arătat nu are fire să fie între celealalte duhuri, fiindcă prin goală pomenirea, şi neîmpreună-învoită, şi fără de vreame, şi netâlcuită, de oarecarii încă şi necunoscută pre a sa venire în suflet o face. Deci deaca cineva pre o supțirătate ca aceasta a lui prin plâns au putut să o înțeleagă, acesta poate să ne înveațe pre noi cum iaste cu putință şi cu singur ochiul, şi cu o supțire vedeare, şi cu pipăirea mâinii, şi cu ascultarea viersuirii, fără de toată cugetarea şi gândul, a curvi sufletul cu împătimire.

Oarecarii zic cum că din gândurile inimii vine trupul spre patimi. Iară alții iarăşi aiminterlea, cum că din simțirile trupului gândurile ceale reale să nasc. Şi cei mai dintâiu ádecă zic, deaca nu mintea ar alerga mai nainte, trupul nu ar fi urmat (44). Iară cei de-al doilea, pre vicleniia patimii trupului spre a eiişi ajutorire o aduc, zicând: De multe ori dintru o preadulce vedeare, sau dintru o pipăire a mâinii, sau dintru o mirosire de bună mireazmă, sau dintru o auzire de dulce viersuire, sau din dulceața gustării gândurile apucă întrarea în inimă. Pentru acestea cela ce poate întru Domnul ne va învăța. Că unele ca acestea, celor ce prin cunoştință pre fapta bună cea lucrătoare o uneltesc foarte sânt de nevoe şi folositoare. Că lucrătorii cei întru prostimea inimii nici o grijă de acestea nu au. Că nu a tuturor iaste cunoştința, nici a tuturor fericita prostime iaste platoşă cătră vicleşugurile duhurilor celor reale.

Unele ádecă din patimi (45) din ceale dinlăuntru es cătră trup, iară altele iarăşi aiminterlea. Şi întru cei ádecă din lume iaste cea de-a doa. Iară întru cei ce viiața monahicească o uneltesc, cea mai dintâiu, pentru lipsirea materiilor. Iară eu pentru aceasta aceaia o zic: Vei căuta la cei răi înțelepciune, şi nu vei afla (Pilde 14: 6).

Când mult împrotiva dracului tovarăşului tinei ne vom nevoi, şi pre acesta din inima noastră prin piiatra postirii şi prin paloşul smereniei muncindu-l îl vom goni, atuncea deaciia în trup ca un viiarme oarecarele şezind, întru oarecare mişcări dobitoceşti şi fără de vreame gâdilindu-ne pre noi ticălosul, a ne pângări să sileaşte.

Însă aceasta mai ales s'au obicinuit a o pătimi cei ce dracului slavei deşarte să pleacă, căci ei negândind în inimă gânduri curveşti adeaseori, cu slava deşartă s'au vecinit. Şi cum că cuvântul cel zis iaste nemincinos, când aceştea să vor apuca de oarecarea linişte, cu luare aminte cearce-se pre sineşi. Şi

negreşit vor afla pre un gând oarecare întru adâncul inimii lor, ca pre un oarecarele şarpe în gunoiu ascunzindu-să, şi puindu-le în minte să socotească cum că dintru a loruşi sârguinţă şi oserdie pre isprava curăţiei inimii câtuşi de cât o au isprăvit şi o au căştigat. Neînţelegând, ticăiţii, aceaia: Că ce ai, pre darul (46) care nu l-ai luat, ori dela Dumnezeu, ori din ajutorirea şi rugăciunea altora? (1 Cor. 4: 7)

Deci să-şi ia seama ei, şi cu toată sârguinţa, ca pre şarpele cel mai sus zis al inimii lor, prin multă smerită-cugetare omorându-l, să-l izgonească dela dânşii. Ca înstreinându-se de acesta, să poată cândva şi aceştea poate de hainele ceale de piiale a să dezbrăca. Şi cântarea cea de biruinţă a curăţeniei, ca oarecând pruncii cei curaţi, să o cânte Domnului (Mt. 21: 15). Fiindcă deaca să vor dezbrăca, nu să vor afla goli de nerăutatea şi smereniia cea firească a acelora.

Dracul acesta pândeaşte şi el cu mult mai mult decât ceialalţi vremile, mai ales când nu putem trupeaşte împrotiva lui să ne rugăm. Şi atuncea necuviosul a ne lupta pre noi să ispiteaşte.

Ajută, celor ce încă nu au rugăciunea inimii cea adevărată, osteneala întru rugăciunea cea trupească (47), zic ádecă, întinderea mâinilor, bătaia pieptului, curata căutare la Ceriuri, gâlceava suspinurilor, plecarea cea deasă a genunchelor, pre care, pentru cei ce sânt de faţă, de multe ori neputând a le face, atuncea dracii să ispitesc a ne lupta. Iară ei, încă neputând cu îngreoiarea minţii şi cu puteare nevăzută a rugăciunii să stea împrotivă, de nevoe poate să lasă şi să supun celor cei îi luptă pre dânşii.

Sai, de iaste cu putinţă, degrab, ascunde-te puţin câtuşi de cât: necunoscut, caută în sus cu ochiul, de iaste cu putinţă, cu cel sufletesc. Iară de nu, măcar cu cel din afară. Răstigneaşte-ţi mâinile fără de mişcare, ca şi prin închipuire pre Amalic să-l ruşinezi şi să-l birueşti. (48) Strigă cătră cela ce poate să te mântuiască, nu cu graiuri meşteşugite, ci cu cuvinte smerite: Mai nainte de toate, aceasta începând: Miluiaşte-mă, că neputincios sânt (Ps. 6: 2). Atuncea vei simţi putearea celui Preaînnalt. Şi nevăzut pre cei nevăzuţi îi vei goni prin ajutoriu nevăzut. (49)

Cela ce într'acest chip s'au obicinuit a bate războiu, degrab şi cu singur sufletul va putea a goni pre vrăjmaşi. Că daru pentru cel mai dintâiu, cel al doilea dela Dumnezeu să dă lucrătorilor. Şi cu dreptate.

Întru o adunare oareunde aflându-mă eu, am însemnat pre un frate sârguitoriu, de gânduri reale supărat fiind, şi loc îndămânatec neaflându-să spre rugăciunea cea întru ascuns, întru trebuința pântecelui sărind, ca cum de dânsul ar fi fost supărat, cu întinsă rugăciune împrotiva duşmanilor s'au rugat. Iară eu pentru nepotrivirea locului pre dânsul prihănindu-l, el pentru izgonirea, zice, gândurilor celor necurate în loc necurat m'am rugat, ca de întinăciune să mă curățesc. (50)

Toți dracii ádecă să ispitesc să întunece pre minte, apoi aşa pre ceale iubite şi plăcute lor să le pue întru dânsa. Că deaca nu aceaia va dormita, visteriia nu să va jefui. Iară cel al curviei cu mult mai mult decât toți. Acesta de multe ori pre mintea cea stăpânitoare după ce o au jefuit, şi înnaintea oamenilor o sileaşte şi o îndeamnă să facă acelea pre care singuri cei eşiți din minte le lucrează. Pentru aceaia, după vreame, mintea trezvindu-să, nu numai de cei ce ne-au văzut, ci şi de înşine pentru necuvioasele noastre fapte şi vorbiri şi chipuri ne ruşinăm, şi de orbirea şi împietrirea noastră cea dintâiu ne spăimântăm. Deci oarecarii, de multe ori, dintru o cunoştință cu deslușire ca aceasta a răului, au încetat.

Întoarce-te despre dúşmanul acesta carele te opreaşte pre tine, după lucrarea vreunui păcat, de a te ruga, sau a cinsti pre Dumnezeu, sau a priveghiia. Aducându-ți aminte de cela ce au zis: Dar pentru căci îmi dă supărări sufletul cel tiranisit de mai-nainte-prinderile-în-minte, îi voiŭ face lui izbândire de către vrăjmaşii lui.[1] (51)

Cine pre trup l-au biruit? Cela ce pre inima sa ş'au zdrobit. Şi cine pre inimă ş'au zdrobit? Cela ce de sineşi s'au lepădat. Că cum pre sineşi nu s'au zdrobit, cela ce voii sale au murit?

Iaste pătimaşiu decât cel pătimaşiu mai pătimaşiu, carele şi pre însăşi mărturisirea întinăciunilor sale cu dulce pătimire întru îndulcire o face.

[1] Vezi Lc. 18: 5. (N. ed.)

Cuvintele ceale necurate şi urâte, dela amăgitoriul inimii, dracul curviei, au fire a să naşte în inimă. Pre care le vindecă înfrânarea, şi întru nimic nicidecum a nu le socoti pre acestea.

Dar cu ce fealiu de obiceaiu şi cu care chip, pre priiatenul mieu acesta, după ce îl voiŭ lega eu, dupre urmarea celoralalte îl voiŭ judeca, nu ştiu. Că mai nainte de a-l lega eu, el să dezleagă. Şi mai nainte de a-l judeca, mă împac cu dânsul. Şi mai nainte de a-l pedepsi pre el, mă înduplec. Cum voiŭ urî pre cela ce din fire m'am obicinuit a-l iubi? Cum mă voiŭ slobozi de acela cu care[1] în veac m'am legat? Cum voiŭ surpa pre acela care şi împreună cu mine să scoală? Cum voiŭ arăta nestricăcios pre cela ce fire stricăcioasă au luat? Ce pricină binecuvântată voiŭ zice celui ce pre ceale binecuvântate le are dupre fire? Deaca îl voiŭ lega cu postirea pre acesta, dar osândesc pre aproapele, iarăşi lui mă vând. Deaca încetând de a osândi, îl voiŭ birui pre dânsul, înnălţindu-mă cu inima m'am pogorât întru dânsul. Că şi ajutătoriu îmi iaste, şi dúşman; şi sprijinitoriu, şi împrotivnic; şi apărătoriu, şi vrăjmaşiu. Grijindu-să şi mângâindu-să, îmi dă războiu. Şi topindu-să, oboseaşte. Şi odihnindu-să, să înnebuneaşte. Muncit fiind şi ticăloşit, nu sufere. Deaca îl voiŭ mâhni, cu totul mă voiŭ primejdui. Deaca îl voiŭ răni, nu am cu cine pre faptele bune să le căştig. Despre acelaşi şi mă întorc, şi îl îmbrăţişez. Ce iaste taina cea pentru mine? Care iaste cuvântul amestecării meale? Cum miemi însumi sânt şi dúşman şi priiaten? Spune-mi mie, o, tu, spune-mi mie, o, tu soţul mieu, o, tu firea mea. Că nu voiŭ avea trebuinţă să mă învăţ dela altul ceale pentru tine. Cum dela tine voiŭ rămânea nerănit? Cum de primejdiia cea firească voiŭ putea scăpa? Fiindcă deaciia m'am tocmit şi m'am făgăduit lui Hristos ca să mă fac vrăjmaşiu ţie. Cum voiŭ birui tirăniia ta, fiindcă silitoriu al tău voesc să mă fac?

Iară el cătră sufletul său răspunzind, zicea: Dar nu-ţi voiŭ grăi ţie aceaia care nu o ştii şi tu, ci pre aceaia care împreună cu cunoştinţă o ţinem. Eu întru mine pre iubirea de sinemi o am tată, a înfocării céii din afară pre grijirea mea, şi cuprinzătoriu pre odihnă o am maică. Iară ale mişcării céii dinlăuntru, ceiia ce iase din odihna ceaia ce au apucat mai nainte, şi ale faptelor ceale făcute, eu

[1] În text: „de acela **ce** cu care…”. (N. ed.)

zămislind, nasc căderile. [51'] Şi acelea născându-se, iarăşi pre moarte prin deznădăjduire o nasc. Deaca ai cunoscut pre a mea şi a ta arătată şi adâncă neputință, ai legat mâinile meale. Deaca pre gâtlejiu îl vei munci, ai legat picioarele meale, ca departe să nu umblu. Deaca te vei înjuga cu ascultarea, de mine te-ai desjugat, deaca vei căştiga smerenie, capul mieu l-ai tăiat.

A cincisprezeace iaste Cavaleriia[1]. Cela ce iaste în trup şi pre aceasta o au luat, au murit şi au înviat, şi pre începătura nestricăciunii ceiia ce va să fie încă de aicea o au cunoscut.

[1] Traducere curioasă. Cuvântul grecesc este aci ἔπαθλον, „încununare a luptei", „biruință". Probabil este vorba de o lecțiune greşită, sau o confuzie, în textul grecesc după care s'a tradus, cu un compus asemănător fonetic, de tipul ἵππ-αθλον, „luptă de pe cal/călare" (deşi cuvântul ca atare nu e înregistrat de dicționarele greceşti). (N. ed.)

SHOLII LA CUVÂNTUL AL CINCISPREZECELEA
Cel pentru curăție.

Sholiia 1. Întreacere iaste a să întreace unul cu altul, ádecă a să sârgui (carele mai multe şi mai mari fapte bune să facă) şi a să face deopotrivă şi întocma trupul cu cel fără de trup. Care lucru iaste al curăției céii adevărate şi al nestricăciunii céii nemincinoase.

Sholiia 2. De-a pururea pofta celor mai bune şi mai înnalte, carea întru a sa stăpânire şi întru a sa puteare are pre căştigarea celor poftite, să sileaşte a defăima şi a să întoarce despre ceale mai mici şi mai proaste, dupre cum au arătat toți sfinții.

Sholiia 3. A birui, zice, pre înfocările trupeşti, şi pre săltările trupului a le supune. Că cela ce de acestea să biruiaşte, nu au biruit, ci s'au biruit.

Sholiia 4. Fireştile mişcări ceale neînchipuite şi neidoloase în somnurile trupului vor vesti cum că sufletul iaste câtuşi de cât sănătos. Iară tipărire a idolilor iaste semn de boală. Şi pre feațele ádecă ceale nehotărâte, cum că ale patimii céii vechi, iară pre ceale hotărâte, cum că ale ranii céii acum de curând sânt seamne socoteaşte-le.

Sholiia 5. Şi pre mădulările trupului le supune duhului, cela ce dupre fire îşi unelteaşte simțirile. Şi dela nici una dintru acestea vătămare pătimeaşte, pre privirea de sus a lui Dumnezeu mai nainte văzindu-o, şi pre negrăitele frumseți ceale de acolò totdeauna ca într'o oglindă privindu-le.

Sholiia 6. Împrotivă-grăire să zice împrotivire în cuvinte. Însă deaca mai întâiu nu te vei smeri pre sineți prin rugăciune, întru aceasta a veni nu vei putea.

Sholiia 7. Înfrânarea iaste frâu care ca cu nişte zăbale strânge pre pornirea părții céii poftitoare spre mâncări, sau spre bani, sau spre băuturi, sau spre slavă.

Alta. Înfrânarea cea simțită iaste slăbire despre toate faptele ceale ce prin trup să lucrează fără de socoteală. Iară înfrânarea cea gândită iaste slăbire a minții despre noimele şi înțeleagerile ceale pătimaşe ale dizmierdării. Şi nu să va isprăvi cea mai dintâiu, deaca cugetarea şi păzirea céii de-a doa nu vor fi nedespărțite de suflet.

Alta, a marelui Vasilie. Obosirea trupului şi robirea, de nimic altă faptă bună atâta, decât ca de înfrânare, nu să isprăveaşte. Că fiiarberea tinereații şi strechiiarea cea către porniri, ca cu un frâu oarecare cu înfrânarea să biruiaşte. Că nu-i iaste de folos celui fără de minte desfătarea, dupre Solomon. Şi ce decât trupul cela ce bine-pătimeaşte, şi decât tinereațele care împrejur să poartă iaste mai fără de minte? Iară înfrânare zicem nu pre cea cu totul desăvârşit depărtare de bucate, că aceasta iaste oarecarea silnică slăbănogire a vieții; ci pre depărtarea de ceale dulci carea să meşteşugeaşte pentru surparea şi împilarea cugetului trupului întru scóposul blagocéstiei. Şi în scurt, cei ce poftesc desfătările, şi cu patimă viețuesc, a acestora înfrânarea le iaste de nevoe, ca să se îndrepteaze şi să se povățuiască către blagocéstie.

Sholiia 8. Unii ádecă din oameni pentru frica omenească să opresc de patimi. Iară alții pentru slava deşartă. Iară alții pentru înfrânare. Iară alții prin dumnezeeşti judecăți de patimi să slobozesc.

Sholiia 9. Ádecă a asemănării céii zise, că una altiia iaste pricinuitoare. Şi din nevoințe ádecă iaste smereniia. Iară dintru aceasta să face dumnezeiasca luminare întru om, carea îi pricinuiaşte lui pre săvârşirea curățeniei.

Alta. Pricinuitoriu aicea pre pierzătoriul şi pre vótrul îl numeaşte. Că acela ádecă cu cuvintele, iară acela cu lucrurile către groapă împing. Iaste cu putință încă şi într'alt fealiu a zice pricinuitoriu, ádecă cela ce fără de socoteală şi fără de cercare porunceaşte slujbele. Că să cuvine a ispiti şi a cerca întru carea slujbă iaste feliurit şi vreadnic cineva şi iscusit. Ca nu din slujbă să se pricinuiască celui ce slujaşte vreo alunecare şi cădeare.

Sholiia 10. Pre poftele trupului, şi pre însăşi întocmirea carea iaste început al faptei.

Sholiia 11, a Sf. Isaac. Cela ce nu grăiaşte împrotivă gândurilor celor ce să samănă întru noi dela vrăjmaşul, ci prin rugăciunea cea către Dumnezeu, pre vorbirea cea către dânsele o tae, acest semn aibă-l: că au aflat mintea lui înțe-

lepciune dela Daru, şi din multe lucruri l-au slobozit pre el cunoştința lui cea adevărată, şi întru aflarea cărării céii preascurte pre carea o au ajuns, pre răspândirea cea multă a căii céii lungi o au curmat. Că nu în toată vremea avem puteare a grăi împrotivă tuturor gândur[il]or celor ce ni să împrotivesc noaă, şi a le înceta pre dânsele. Ci de multe ori luom dela dânsele şi rană, carea în multă vreame nu să tămăduiaşte. Din împrotiva acestora ce au şase mii de ani, să aduce pre sineşi înlăuntru că au dogmatisit Părintele, şi să face aceasta gătire lor. Întru carea vor putea să te rănească pre tine mai presus de înțelepciunea şi de priceaperea ta. Încă şi tu când le vei birui pre dânsele, întinăciunea gândurilor pângăreaşte pre mintea ta, şi mirosirea putorii lor céii reale multă vreame întru mirosirea ta rămâne. Iară întru chipul cel dintâiu dintru toate acestea, şi din frică slobod te vei face. Căci nu iaste alt ajutoriu ca cel dela Dumnezeu.

Sholiia 12[1], a Sf. Isaia.

Întrebare: Ce iaste curviia?

Răspuns: Desfrânare.

Întrebare: Şi ce iaste desfrânarea?

Răspuns: Împodobirea trupului, grija şi învăluirea, lenevirea, cuvintele ceale făcătoare de râs, luarea aminte fără de ruşine, necredința făgăduințelor lui Dumnezeu, iubirea de a te lăți; că voeşti lauda lumii, şi a iubi nemiluirea, căci a iubi slava deşartă; a nu măsura cu sineți pre cineva; pre[2] păzirea ştiinții; a nu lua aminte la Judecata lui Dumnezeu.

Sholiia 13, a Sfântului Marco. Iaste răutate carea pre inimă o ține, pentru prinderea-în-mintea cea veache. Şi iaste răutate carea cu cuvântul bate războiu prin lucrurile ceale din fieştecarea zi.

Alta. Cătră care lucru ne-ar vedea duşmanul pre fieştecarele mai povârnit şi mai lesnicios, întru aceasta şi pre curse i le întinde. Ádecă dupre obicinuire, sau dupre vârstă, sau dupre nărav, sau dupre loc. Că nu necuviincioase, ci potrivite şi binepriimite pre gânduri le pune înnainte celui ce le priimeaşte, ca prin potrivirea şi binepriimirea lucrului să împiiadece întru aceasta pre cela ce i să dă războiu.

Alta, a Sfântului Efrem. Când vrăjmaşul voiaşte să leage pre om, întru poftele întru care să îndulceaşte îl leagă pre dânsul, ca îndulcindu-să cu legăturile, niciodată să nu poată a să dezlega pre sineşi. Că viclean fiind cela ce ne leagă pre noi, ştie arătat întru care şi cum ne va lega pre noi. Că deaca va lega pre cineva întru legăturile ceale fără de voe, fuge degrab. Deci pre fieştecarele îl leagă cu aceaia de carea el să îndulceaşte. Că stăpânire are mintea noastră ca să ia şi să râdice dela sineşi legăturile. Iară acum legați fiind noi, ne bucurăm, şi în obezi puşi, ne fudulim. Că cel legat cu

[1] În text: Sholiia 13. (N. ed.)

[2] Probabil: „ne”. (N. ed.)

zavistiia, căci nu iaste legat cu preacurviia, să socoteaşte pre sineşi că iaste dezlegat. Şi cel legat cu clevetirea, căci nu s'au legat cu furtişagul, socoteaşte că nu s'au legat niciodată. Îşi tăinuiaşte fieştecarele legăturile lui, şi nu cunoaşte cursele ceale ce îi zac lui înnainte, şi pătimesc aceştea necunoştința celor beați, că legat fiind cel beat, nu ştie că iaste legat. Că pentru vin uită pre legături, şi prin beție nu veade pre cursele ceale din prejurul lui.

Sholiia 14. Face duhul cel fără de ruşine, pre cei ce iubesc patimile, să simtă şi simțitoriu şi gânditoriu, din dragostea trupurilor, dureri ale inimii ca pre o flacără de cuptoriu, şi ca de un foc oarecare de dragoste să se ardă.

Sholiia 15. Că să scurtează lucrările duhului celui rău şi viclean, şi năvălirea asupră cea năsâlnică a războiului, cu atotlucrătoarea puteare a Duhului Sfânt. Că deaca n'ar fi fost aceasta, nu ar fi putut să se răsufle cel luptat, nici ar fi putut slobozenie să dobândească.

Sholiia 16. Dracii în ce fealiu ne-ar afla pre noi, într'acest fealiu şi ei să fac. Şi dupre cugetele pre care le află ei întru noi, dupre aceaste năluciri şi ei să închipuesc.

Sholiia 17. Ceale afară de fire sânt stricarea de parte bărbătească şi stricarea de dobitoace: iară acesta şi pre malachie împreună cu acestea o au numărat, zicând curvie pre patima cea afară de alt trup. Că toată urâciunea în minte să săvârşaşte, şi scurgeri să întâmplă, şi cu anevoe de scăpat despre această patimă să află cineva, fiindcă nu iaste nimenea să-l vază, nici să-l mustre, fără de numai ştiința, pre carea şi moarte o au numit. Că iaste oarecarea moarte întru noi, şi carea împreună cu noi de-a pururea împrejur să poartă.

Sholiia 18. Al mieu ádecă, ca cela ce iaste împreună odrăslit cu sufletul, şi priimit, şi iubit de dânsul: dar nu al mieu, ca cela ce să ostăşaşte împrotiva sufletului, şi ca cela ce iaste văzut dúşman al lui, care lucru iaste şi preagreu. Deci Apostolul pentru smintealele care din pântece să întâmplă sufletului, moarte pre trup l-au numit. Iară cuvântătoriul-de-Dumnezeu Grigorie, pătimaşă [şi roabă] şi noaptnică pre naşterea cea trupească o au numit, ca ceaia ce decât dulceața, şi decât slobozeniia, şi decât cea de zioa iaste şi mai jos, şi împrotivnică.

Alta, a Hrisostomului. Nu socoti că prihăneaşte pre însăş trupul, că nici au zis «trupul păcatului», ci «trupul morții». Ádecă cel stricat de moarte, nu cela ce au născut pre moarte. Care nici a răutății trupului, ci a supărării trupului, pre care o suferiia, iaste arătarea. Precum deaca cineva robit fiind de varvari, nu căci varvar iaste, ci căci de aceia să ține – aşa şi trupul morții să zice, căci s'au ținut de dânsa, nu căci trupul o au pricinuit pre dânsa. Pentru aceaia nici el voiaşte a

să izbăvi de trup, ci de muriciunea trupului.

Alta. Deaca voeşti a te mântui, leapădă-te de iubirea de sineți, carea iaste maică a răutăților.

Alta. Pre nemurire o naşte fapta bună şi cunoştința, a cărora lipsirea să face maică a morții.

Alta. Cei ce nu mor sânt Îngerii, cărora să aseamănă cei ce prin Darul lui Dumnezeu pre a loruşi curățenie o au păzit. Iară cela ce au murit şi au înviiat iaste Hristos, prin care mângâe Mântuitoriul pre cei ce s'au sculat după căderea trupului lor, şi după moarte, numai deaca cu sârguință să vor pocăi.

Sholiia 19. Arată Părintele prin căci fericeaşte pre cela ce au murit ádecă prin păcate, dar s'au sculat prin pocăință. Fiindcă nimenea din oameni nicicodată nu s'au făcut fără de păcat, deşi să par oarecarii că de ceale mai groase patimi scăpând, fără de păcate ş'au petrecut viiața lor. Că pentru aceasta zice: Ori nicidecum n'au murit. Că nu iaste, zice, om carele va trăi şi nu va păcătui. Şi vezi cum de cu istețime îi împinge în laturi pre dânşii, zicând: Că cela ce fericeaşte pre cel cu părerea nepăcătos, au mințit. Că deaca Hristos, întru a căruia gură, zice, vicleşug nu s'au aflat, au murit şi au înviiat, apoi cine oare iaste carele de moartea cea din păcat au scăpat? Drept aceaia, nimenea nu iaste carele nicidecum n'au păcătuit. Deci fericit iaste deaciia cela ce prin pocăință înnapoi pre sineşi s'au chiemat. Iară sintaxisul cuvântului celui ce urmează celui zis, iaste acesta: Cela ce fericeaşte, zice, pre cela ce să pocăiaşte. Că acesta iaste cel mai dintâiu, acesta îl dojeneaşte şi îl învață cum că nicidecum nu iaste deznădăjduire întru cei ce cad. Ádecă nu să cuvine să se deznădăjduiască cei ce cad. Iară acest *dysopì*, ádecă «să roagă», în loc de «dojeneaşte», sfătuiaşte l-au pus.

Alta. Un împărat oarecarele, văzind pre o preoteasă efeseancă (a Artemídei) carea cu frumseațe covârşitoare i s'au arătat, îndată au purces din Efes, temându-să ca nu fără de voe să fie silit a lucra ceva din ceale necuvioase. Încă şi Kir Persul nici au îndráznit să vază pre Panthiia, carea era mărturisită cum că minunată oarecarea şi nebiruită frumseațe are. Deci deaca şi lucrurile, şi oamenii cei din afară mărturisesc lui Pavel, celui ce zice: «Îmi ostenesc trupul mieu şi îl robesc», că vederea cea deasă cale iaste carea duce către faptă, şi deşi nu va eşi întru lucrare, dar întină pre gând, şi preacurvariu arată pre cela ce s'au prins – apoi cine iaste atâta de îndrăzneț, cât cu frumseți streine adeseori mâncând, zice cum că nimic nicidecum să vatămă. Şi deaca acest lucru iaste cu greu, apoi să cuvine mai ales a fugi de deasele vorbiri cu mueri. Iară deaca nevoe ar urma, să cuvine a înfrâna ochii.

Sholiia 20. Patru sânt faptele bune care curățesc pre suflet: tăcerea, şi a păzi

poruncile, şi strâmtorarea, şi smerita cugetare.

Sholiia 21. Cela ce s'au mândrit, dela Daru părăsindu-să au căzut, şi căzind s'au smerit, şi s'au făcut întru dânsul mândriia pricină de smerită cugetare.

Alta. Smerita cugetare iaste socoteală supusă tuturor. Şi să face din aşezarea bărbăției sufletului, şi din frica cercării.

Sholiia 22. A şti ni să cuvine cum că nu ajunge înfrânarea singură împrotiva patimilor, deaca nu vor fi împreună şi cealelalte fapte bune, şi mai ales smerita cugetare să cuvine a fi împreună cu înfrânarea, ca despre umflarea ceaia ce să face dintru aceasta să se întoarcă şi să fugă. Că deaca aceasta să va surpa, nepătimirea iaste gata să se facă întru noi.

Sholiia 23, a Sf. Maxim. Smereniia şi reaoa pătimire de tot păcatul slobozesc pre om, fiindcă aceaia ádecă pre ale sufletului, iară aceaia pre ale trupului patimi le tae. Că aceasta fericitul David să veade că o făcea, întru acelea care să roagă cătră Dumnezeu, zicând: Vezi smereniia mea, şi osteneala mea, şi lasă toate păcatele meale.

Sholiia 24, a Sf. Macarie. Doaă chipuri are noima aceasta: Unul ádecă, cum că femeaia, trup al omului să zice. Că vor fi, zice, cei doi întru un trup. Deci când cineva curveaşte, întru al său trup păcătuiaşte, ádecă întru însăşi al femeii. Iară alt chip mai adânc, întru cel duhovnicesc. Că trupul tău Domnul iaste, precum zice Pavel: Iară voi sânteți Trupul lui Hristos, şi mădulări din parte. Că precum dupre chipul cel trupesc, Eva dintru Adam s'au luat, şi de nu s'ar fi împreunat cu dânsa Adam, rod de facere de fii n'ar fi făcut, aşa şi la chipul cel duhovnicesc, de nu s'ar fi împreunat prin Daru sufletul cu Hristos cu împărtăşire duhovnicească, roduri duhovniceşti şi cereşti ale faptelor bune celor desăvârşit nu poată să facă. Că vor fi, zice, cei doi întru un trup. Şi aduce pre urmă Apostolul duhovniceaşte aligorisind Scriptura: Taina aceasta iaste mare. Iară eu zic pentru Hristos, şi pentru Bisearică, carea iaste sufletele sfinților. Deci trupul tău Domnul iaste. Deci deaca sufletul tău să va împărtaşi nevăzut cu gândurile, prin patimile ceale ascunse, cu vicleanul, ca cu un bărbat strein, întru al său trup păcătuiaşte. Ádecă întru Domnul.

Alta. Au greşit oarecarele, şi prin calea carea s'au abătut, iarăşi s'au întors. Că s'au lepădat ca cum prin limbă, şi iarăşi prin aceaiaşi au mărturisit. Au răpit cu mâinile, şi cu acelea şi au răsipit, şi la celealalte asemenea. Iară cela ce au curvit, nu prin aceaiaşi cale prin carea au căzut, ci prin alta să întoarce. Că plânge, posteaşte, suspină. Pentru aceaia şi chiar curviia iaste cădere. Şi într'alt fealiu şi la monahiceasca petreacere aceasta mai mult decât cealelalte iaste mai potrivită, ádecă fecioriia, pre carea o şi voiaşte

numirea monahului, şi făgăduința. Deci cela ce ş'au stricat fecioriia, au căzut cu adevărat, lepădându-să de aceaia pre carea o au făgăduit.

Alta. Să poate zice că strein lucru de petreacerea monahicească, precum şi de Îngeri, iaste amestecarea trupească. Că aceasta iaste carea şi să ceare, zic ádecă făgăduința fecioriei, mai mult decât celealalte lângă altele, când să întreabă şi să face monah, şi mai cu întemeiare să mărturiseaşte. Pentru aceaia ca o trândăvie ádecă şi nebăgare de seamă a minții cealelalte păcate făcându-să, dupre cuviință greşale şi nebăgări de seamă să numesc. Iară a să amesteca, ádecă a curvi, cu dreptate cădeare să numeaşte. Căci cad cei ce curvesc din mărturisirea carea o au mărturisit. Că împreună cu lucru[l] să lipsesc şi de însăşi numele monahului. Că nu mai iaste monah, nu încă Înger, că strein lucru iaste de Înger înjugarea cu alt trup.

Sholiia 25. Pre linişte o iubeaşte cela ce către lucrurile lumii nu pătimeaşte, şi pre toți oamenii, cela ce nimic omenesc nu iubeaşte.

Sholiia 26. Eresul ádecă iaste abatere în laturi a minții, şi lucrare pre taină a limbii, de unde şi greşală să zice. Iară curviia pre toate simțirile şi puterile trupului şi ale sufletului le abate şi le răsformăluiaşte din cel dupre chip şi dupre asemănare schimbându-le, şi întru neființă lepădându-le, pentru aceaia şi cădeare pre dânsa o numesc.

Alta. Din trufie iaste eresuri, iară din buna pătimire curviile. Prin smerenie ádecă cei dintâiu, iară prin reaoa pătimire cei de-al doilea pre săvârşire o dobândesc.

Alta. Aspră iaste certarea curviei, pentru căci mai lenevoşi face pre cei ce cad în patima aceasta, iară mai lesnicioşi pre cei ce să chiiamă din eres pentru grabnica priimire. Drept aceaia, aceia să cuvine a împinge dela sineşi pre răutate, iară aceştea din răutate a să chiema.

Alta. A cădea ádecă în eres, şi a să întoarce, arată pre abaterea în laturi cea din neştiință; iară a curvi, pre căderea cea de voe întru dezmierdări şi dulceți o însemnează. Deci acesta, ca unul cea au ştiut, să bate mult. Iară deaca vor rămânea nepocăiți amândoi, acesta ádecă pentru păcat, iară acela pentru reaoa credință, nu asemenea vor avea judecata şi osânda.

Sholiia 27. Pipăirea iaste născătoare a faptei, precum a aceştiia vederea, şi a aceştiia auzirea şi mirosirea. Deci deaca cineva prin acestea către pipăire povățuindu-să, nu va veni, ci mai ales căutând să cadă, întru lucru nu va veni, iară mai vârtos întru reaoa lucrare nu să aruncă; de carea mult să fugim, împreună şi cu vederea.

Sholiia 28. A însemna ni să cuvine, că nu să cade a să atinge de mâini, sau de alt oarecare mădulariu, măcar de şi ai noştri vor fi cei ce să ating: dupre fratele cela ce ş'au înfăşurat mâinile cu rasa sa,

sau cu altă oarecarea peatecă, şi aşa pre maica sa o au trecut râul. Şi nu numai a nu arăta unul altuia, ci nici pre însăşi mădulările sale nici întru un chip a le apuca, goale ádecă, şi mai ales deaca cineva iaste tânăr, şi când dela trup pătimeaşte războiu, nici pentru ca să se scarpine. Că pipăirea iaste născătoare a faptei. Deci deaca cineva prin acestea oarecum povățuindu-să, întru pipăire nu va veni, şi mai vârtos de şi s'ar întuneca să cadă, întru lucru nu va veni, ádecă întru fapta cea rea şi pierzătoare.

Alta. Sfânt să numeaşte cel curat de răutate şi de păcat. Pentru aceaia şi preamare ispravă a sufletului şi plăcută lui Dumnezeu iaste a nu fi răutate întru om. Iară sfințire iaste a să afierosi şi a să dărui cineva Sfântului Dumnezeu cu totul şi fără de îndoire întru toată vremea, prin grija şi sârguința celor ce îi plac lui.

Sholiia 29. Şi acest lucru al vicleniei céii mari iaste, că dracii cei ce niciodată nu slăbesc de a ne lupta pre noi, la o vreame, când şi trândăvie ni s'ar întâmpla, ne lasă (nesupărați ádecă), ca după ce ne va face să fim fără de grijă ca nişte nepătimaşi în toată vremea, zic ádecă şi întru însăşi vremea când mai cu dinadinsul ne nevoim, întru pierzare deosebi fiind noi să ne prăpăstuiască. De care lucru să ne păzim. Ca nu fără de alte trupuri, cu ale noastre întru răutate să ne îndestulăm, iară mai vârtos, slujind mădulărilor noastre, în groapă să ne prăpăstuim.

Sholiia 30, a Sf. Isídor. De toate ádecă, ori în ce fealiu ar fi vorbirile cu femei, să cuvine a ne abate şi a ne feri, ca despre ceale ce au oarecarea îndemnare către moloşire. Iară deaca aceasta iaste cu neputință, pentru îmbulziri de trebuințe, ori pentru vreo iconomie a săracilor, jos căutând să cuvine a vorbi cu dânsele. Că întru cei mai mulți, sau şi mai întru toți cei ce s'au biruit de frumseațele femeilor, prin ferestrile acestea au zburat înlăuntru moartea. Carea şi pre marele Prorocul şi Împăratul David l-au biruit, când către scăldătoarea aceaia purtătoarea de moarte au căutat.

Sholiia 31. Cum că şi sicriile către scăparea de ispită ajută. Iară totul iaste smereniia, că a smereniei osebire iaste sicriul. Lângă care şi pre un împreunărugătoriu, ádecă pre oarecarele împreună-frate din cei nevoitori să cuvine a avea.

Sholiia 32. Aceaiaşi cădeare de doi oarecarii lucrându-să, de unul ádecă carele bine şi cu plăceare de Dumnezeu s'au crescut, şi departe de locul greşalelor au fost sălăşluit, şi după sporirea întru cercarea şi iscusirea petreacerii monahiceşti. Că cela ce cu obiceaiuri bune, şi departe de locurile greşalelor iaste sălăşluit, şi întru lupta pustnicească deprins, de curvie pătrunzindu-să şi biruindu-să, mai grea osândă are decât cela ce întru lenevire şi întru nici o rânduială şi neis-

cusință s'au crescut şi s'au alunecat. Iară acest «din altele multe pricini» ádecă [înseamnă că s'a făcut] în loc sfințit, [sau] că silă, că suflet curat, că monahie, că măritată, că trupească sau duhovnicească rudenie, şi dintru căci s'au făcut pricină de învățătură rea.

Sholiia 33. Socotesc că pre însuşi Nonn (Episcopul Iliupóliei), zice, carele pre sfânta Pelaghíia o au botezat. Că acesta împrotiva patimilor celor înjugate cu lucrurile şi cu noimele bătând războiu, cu podoaba nepătimirii s'au îmbrăcat. Căci văzind materie de sminteală în mijloc, nu s'au arătat pătimaşiu, că s'au izbăvit de aceasta: ci pre frumseațele ceale de sus totdeauna cu mintea le priviia. Iară cei iubitori de dulcețí, împrotivă.

Sholiia 34. Dumnezeu, stându-ne înnainte ceaia ce va să fie, altă înviiare ceare dela noi. Ádecă pre petreacerea cea noao, carea în vremea ceastă de acum din schimbarea năravurilor să face. Căci când curvariul întreg-înțelept să face, şi răpitoriul şi lacomul milostiv, şi cel aspru şi vârtos blând, şi aicea înviiare s'au făcut, carea iaste începătoare a aceiia. Şi cum înviiare? Păcatul omorându-să, iară dreptatea înviindu-să, şi viiața ádecă cea veache prăpădindu-să, iară cea prea noaă şi îngerească politicindu-să.

Sholiia 35. Gândurile ceale reale pre alcătuire o au din voire, şi din reaoalucrare şi vicleniia dracilor. Iară ceale bune şi din fire, că ne-am făcut buni dela Dumnezeu, şi din voire, pentru de-înşine-stăpânirea, şi din îndemnarea Îngerilor. Drept aceaia ceale reale ádecă din doaă pre alcătuire o au. Iară ceale bune, din trei. Deci a ne aduce aminte ni să cuvine în vremea aceasta de Theologul carele au zis: Stați împrotiva diiavolului, şi va fugi dela voi. Şi deaciia să cade întru nevoință a îngădui. Iară cea împrotivă, ádecă a fi în lume nesupărați de războiu, iaste vicleşug al duşmanului, şi nu iubire de oameni.

Sholiia 36. Să fugim, pentru ca să nu vedem, nici să auzim rodul din care a nu mai gusta deaciia ne-am făgăduit şi ne-am lepădat. Că lipseaşte aicea [cuvântul] «acest», pentru că «care» iaste legătoriu-pricinuitoriu.[1] Că să fugim, zice, pentru aceasta. Vezi aicea mutarea din loc în loc cât folos aduce. Că învățind Preasfântul Duh pre Părinți, cum că cela ce să luptă poate pre năravuri din locuri să le schimbe, aceştea strigă: Fugiți de locurile căderilor. Precum şi aicea: Fugind să fugim. Iară pre David pomenindu-l, pre amăgirea istoriei céii pentru Virsavie o au arătat.

Alta. Mintea nestăpânindu-şi simțirile, printr'însele cade întru ceale reale. Că de dezmierdarea lucrurilor ceale simțite, simțirile amăgindu-se, îi nasc minții pre răutate.

[1] «Legătoriu-pricinuitoriu»: relativ-cauzativ. (N. ed.)

Alta, a Sfântului Isaac. Cela ce nu să depărtează pre sineşi de pricinile patimilor, cu voe fără de voe de păcat să trage jos. Şi acestea sânt pricinile păcatului: vinul şi muerile, bogăţiia şi sănătatea trupului. Nu cum că acestea fireaşte sânt păcat; ci căci firea dintru acestea cu lesnire să pleacă cătră patimile păcatului, şi pentru aceasta datoriu iaste omul a să păzi cu sârguinţă.

Sholiia 37. Aicea nu au dat înnapoi pre «şi», care iaste legătoriu-împletitoriu[1], uneltind forma împărţirii céii pierdute şi nespânzurate. Deşi nu cu meşteşugire şi cu potrivire, mi să pare. Că lui Petru, celui ce au fost împreunat cu nuntă, cheile Împărăţiei i s'au încredinţat.

Sholiia 38. Toată noima şi înţeleagerea lucrului celui simţit întru care să zăboveaşte mintea, cu adevărat arată că patimă are cătră dânsa. Deci nu va lipsi din casa lui scurgătoriu de sămânţă, şi leprosul, şi cela ce ţine toiag, şi cade în sabiia lui.

Sholiia 39. A însemna ni să cuvine, pre desluşirile ceale din somnuri, şi mai vârtos pentru căci nu totdeauna asemenea ne aflăm, că să cuvine fieştecăruia a fugi de dânsele, că foarte puţini au dreaptă socoteală.

Sholiia 40. Cela ce pre pornirile ceale cu dulceaţă le-au împins dela sineşi, şi pre trup şi pre sânge nu l-au cruţat.

Sholiia 41. Materie duşmană pre trup îl numeaşte şi pre sânge, nematerialnici pre draci, înmaterialnicit pre sufletul cel înjugat cu trupul. Nematerialnică iarăşi pre minte, carea cu duhurile să luptă. Deci minune iaste, zice, cum cel înmaterialnicit cu împrietenire cu cei nematerialnici să împleticeaşte, şi îi biruiaşte.

Sholiia 42. Robirea ádecă urmează învoirii, carea şi vreame şi chip mai cumplit pândeaşte; iară vânturarea şi spulberarea minţii, împreună-răpirii. Că fără de neaşteptată meşteşugire, şi fără de vreame, mai de multe ori, şi afară de aşezare pierzarea să iveaşte de faţă, fiindcă prin cugete supţiri şi prin simţiri noi ne răpim.

Sholiia 43. Vezi ce zice pentru împătimire, că cu întocma-cumpănită pocăinţă, ori supt Judecata ceaia ce va să fie iaste supusă. Deci de unde, fără de cuviincioasa pocăinţă, noii legiuitori fac milostivirile şi scoborâşurile?

Alta, a marelui Vasilie. Întrebare: Care sânt rodurile ceale vreadnice ale pocăinţii? Răspuns: Lucrurile dreptăţii ceale împrotiva păcatului puse, pre care cela ce să pocăiaşte datoriu iaste să le facă, împlinind cuvântul cel scris: Întru tot lucrul bun aducând roadă.

Sholiia 44. Lucrurile care sânt din ceale împrejurul trupului, pre trup îl

[1] «Legătoriu-împletitoriu»: corelativ-asociativ. (N. ed.)

vatămă. Şi acelea care-s din ceale împrejurul sufletului, pre suflet.

Alta. Înnaintea cugetării céii reale călăuzeaşte patima, iară a patimii pricină iaste simțirea, iară a însăşi uneltirii céii reale arătat iaste că mintea.

Alta, a Sfântului Maxim. Dela simțiri au fire să se pornească patimile, şi fiind de față ádecă dragostea şi înfrânarea, nu să vor porni. Iară nefiind de față, să vor porni. Iară mâniia, afară de poftă, de mai multe doftorii are trebuință. Şi pentru aceasta dragostea să zice mare, căci iaste frâu al mâniei. Pre aceasta şi Moisì acela sfântul, întru ceale fireşti (patimi ádecă), cu închipuire, luptătoare de şerpi o au numit.

Alta, a Sfântului Diiadoh. Răul nici în fire iaste, nici iarăşi ceva cu firea iaste rău. Că Dumnezeu n'au făcut nici un lucru rău. Ci când, întru pofta inimii, ar aduce întru închipuire ceva care nu iaste întru ființă, atuncea înceape să fie dupre cum ar voì cela ce face această închipuire. Deci să cade de-a pururea, prin grijirea de pomenirea lui Dumnezeu, a ne lenevi despre deprinderea răului. Că mai putearnică iaste firea bunului, decât deprinderea răului, fiindcă acela ádecă iaste, iară acela nu iaste, fără numai când să lucrează.

Alta. Oarecare din patimi, din pornirea gândurilor să fac, carea iaste din lăuntru. Iară oarecare din afară, din simțiri. Şi ceale ádecă din afară, să fac întru mireani, pentru căci sânt de față materiile dintru care simțirile pre vătămări le priimesc. Iară ceale din lăuntru întru monahi, pentru căci nu-s de față materiile. Şi să fac pornirile acestora ori din mai nainte prinderile în minte, ori din pizma dracilor.

Alta, a Sfântului Isaac. Pornirea gândurilor întru om din patru pricini să face. Întâia ádecă din voia cea firească a trupului, iară a doa din nălucirea simțirilor lucrurilor lumii, pre care le aude şi le veade; a treia, din mai-nainte-prinderile-în-minte, şi din slăbănogirea sufletului despre acelea pre care le are în minte; a patra, din asuprealele dracilor celor ce ne luptă pre noi întru toate patimile.

Sholiia 45. Câte dela sineşi socoteaşte mintea, acestea să zic patimi. Iară cu câte să supără de trup, acestea să numesc porniri ca către mintea cea pătimaşă. Iară ceale ce să socotesc către alcătuirea trupului, acestea răutăți ale minții şi sânt, şi să zic.

Alta. Judece-să cu descurcare, şi iscodească-să, şi pipăiască-să.

Sholiia 46. Iubitoriu de dăruire fiind Dumnezeu, dă celor vreadnici ceale potrivite, ori pre a sa bunătate uneltindu-o, ori de rugăciunea celor ce cer plecându-să. Dupre asemănarea cea întunecoasă a lui Petru Apostolului.

Sholiia 47. Cu dreptate iaste a avea cineva rugăciune a minții, carea să lucrează şi de cei ce slujesc trupeaşte. Că dracii când ar vedea pre cineva îndeletnicindu-să întru slujbele ceale trupeşti,

fiindcă trupeaşte a să ruga împrotiva vrăjmaşilor nu-i iaste cu putinţă, să pun asupra lui greu cu cugete spurcate şi de ruşine, şi către biruire îl chiiamă. Deci să cuvine atuncea decât slujba mai mult să cinstească pre rugăciunea trupească cea dupre obiceiu. De cea ádecă gândită nebăgând seamă.

Sholiia 48. Pentru aceasta învaţă pentru rugăciunea minţii, şi carea iaste aşăzată înlăuntru.

Sholiia 49. Roagă-te mai întâiu pentru ca să te curăţeşti de patimi. Şi al doilea, ca să te izbăveşti de necunoştinţă. Şi al treilea, de toată ispita şi părăsirea.

Alta. Că a ne ispiti noi de ajutoriul lui Dumnezeu iaste Daru pentru aşăzarea cea bună a sufletului nostru.

Sholiia 50, a Hrisostomului. A şti ni să cuvine, că nu să caută locul rugăciunii, ci năravul. Ieremiia în tină era, şi pre Dumnezeu către sineşi l-au tras. Daniil în groapa leilor, şi pre Dumnezeu l-au îmblânzit. Cei trei Coconi în cuptoriu era, şi pre Dumnezeu l-au înduplecat. Iov în gunoiu, şi pre Dumnezeu l-au văzut. Moisì lângă mare, şi Dumnezeu grăia cu dânsul: «Ce strigi către mine?» Tâlhariul pre Cruce, şi pre Raiu l-au deşchis. Deci şi tu oriunde vei fi, roagă-te cu ştiinţă curată, şi Dumnezeu te aude. Că al lui iaste pământul şi plinirea lui.

Alta. Nu locul pre fapta bună, ci fapta bună are fire să cinstească pre loc.

Sholiia 51. Vezi cum zice că nu de patimi, ci de mai-nainte-prinderile-în-minte iaste tiranisit sufletul. Că vindere de voe a de-sineşi-stăpânirii iaste stăpânirea patimilor. Că tiranie fără de voe iaste asupreala şi mai-nainte-prinderea-în-minte.

Alta. Pre aducerile-aminte ceale cu cunoştinţă le cearcă Dumnezeu. Căci de voiŭ gândi eu ceva şi mă voiŭ veseli, şi voiŭ pofti pre faptă întru voire, şi judecată pre întocmire de o voiŭ face, mi să ceare seamă, şi mă osândesc.

Alta. Deaca voiŭ gândi răutate şi necurăţire, şi degrab voiŭ înceta, nu mă osândesc. Iară deaca voiŭ zăbovi, şi voiŭ pofti, şi mă voiŭ birui, şi mă voiŭ robi cu împreună-învoirile faptei, mă osândesc, ca cela ce m'am alunecat cu gândurile, şi m'am întinat cu întinăciunile ceale în minte zugrăvite şi săvârşite.

[51'] Alta. Eu a avea întru sinemi maică pre iubire mă fălesc, şi cum că de aceasta mă nasc şi mă cresc. Şi a înfocării trupeşti céii din afară am pre maică-mea slujitoare, şi pre însăşi odihna cea cuprinzătoare. Că grijindu-mă, şi de odihnă împărtăşindu-mă, din afară ca focul mă înfierbânt. Iară ale văpăii céii din lăuntru şi ale pornirii gândurilor pricinile să prăsesc din odihna cea de mai nainte şi din faptele ceale ce s'au făcut mai întâiu.

CUVÂNTUL AL ŞASESPREZECELEA

Pentru iubirea de argint.

Preamulţi din Dáscalii cei înţelepţi să obicinuesc, după ce pentru tiranul cel mai nainte scris, pentru acest de faţă cu mii de capete, dracul iubirii de argint, să alcătuiască cuvinte (1). Deci ca pre rânduiala înţelepţilor, noi, neînţelepţii, să nu o schimbăm, hotarului acestuia şi dreptariului am urmat. Pentru aceaia, pentru boala aceasta, de să pare, puţine, apoi aşa pentru sănătate în scurt să grăim.

Iubirea de argint iaste închinăciune a idolilor, fiică a necredinţii, a neputinţelor pricinuitoare, a bătrâneaţelor vrăjitoare, a foametelor mai nainte vestitoare, a neploorii sfătuitoare. (2)

Iubitoriul de argint iaste al Evangheliilor batjocoritoriu (3), şi de voe călcătoriu de leage. Cela ce au căştigat dragoste, au răsipit banii. Iară cela ce zice că cu amândoaă împreună vieţuiaşte, pre sineşi s'au amăgit. (4)

Cela ce plânge pentru sineşi, şi de trup s'au lepădat. Şi vremea chiemându-l, nici pre aceasta l-au cruţat.

Nu zice «Să adun bani pentru săraci», că doi bănişori pre Împărăţie o au cumpărat. Iubitoriul de streini şi iubitoriul de argint s'au întâmpinat amândoi, dar cel de-al doilea pre cel dintâiu fără de socoteală l-au numit. (5)

Cela ce au biruit patima aceasta, pre grijiri de prin prejur le-au tăiat. Iară cela ce cu dânsa s'au legat, niciodată curat nu s'au rugat.

Începutul iubirii de argint iaste pricină a milosteniei; iară sfârşitul aceştiia, urâciune cătră săraci. Până când adună, milostiv să face, iară banii de faţă fiind, mâinile ş'au strâns.

Am văzut săraci de bani carii întru petreacerea celor săraci cu duhul s'au îmbogăţit, şi pre sărăciia lor cea mai de nainte o au uitat.

Monahul iubitoriu de bani iaste strein de trândăvie, de cuvântul cel apostolesc în fieştecare ceas aminte aducându-şi: Cela ce nu lucrează, nici să mănânce (2 Thes. 3: 10); şi: Mâinile meale acestea au slujit mie, şi celor împreună cu mine (Fap. 20: 34).

A şaseasprezeace iaste lupta, pre carea cela ce o au biruit, ori dragoste au căştigat, ori grijile de prin prejur le-au tăiat.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL ŞASESPREZECELEA
Cel pentru iubirea de argint.

Sholiia 1. Platon (filosoful) au zis că iubitorii de argint să aseamănă idropicoşilor. Că aceia ádecă, plini fiind de apă, însetează; iară aceia, de bani.

Alta. Viiaţa iubitorilor de argint asemenea iaste cu cina mortului. Că pre toate avându-le, pre lucrul cel nălucit nu-l are.

Sholiia 2. Iubitoriul de argint depărtându-şi mintea sa dela dragostea lui Dumnezeu, idoli de oameni săpaţi şi scobiţi cu aur iubeaşte.

Alta, a lui Evagrie. Iubirea de argint pune în minte bătrâneaţe lungi, şi pre neputinţa mâinilor cătră lucrare, şi cum că vor fi foameţi, şi cum că boale să vor întâmpla, şi pre nevoile ceale amară ale sărăciei, şi cum că de ocară lucru iaste a lua dela alţii ceale de trebuinţă şi de nevoe.

Alta, a Sfântului Maxim. Iubitoriul de dulceţi iubeaşte argintul, ca printr'însul să se desfăteaze. Iară slăvitulîndeşert, ca printr'însul să se slăvească. Iară cel necredincios, ca să-l ascundă şi să-l păzească, de foamete temându-să, ori de bătrâneaţe, ori de boală, ori de streinătate. Şi spre argint mai mult nădăjduiaşte decât spre Dumnezeu, cela ce iaste Ziditoriu şi de grijă purtătoriu a toată zidirea, şi până la ceale preamici şi preaproaste jivini.

Sholiia 3. Iubitoriul de argint, auzind pre Evanghelie zicând: Vinde-ţi averile tale, batjocoreaşte Porunca ca pre o cu neputinţă. Că deaca toţi, zice, le vor vinde, cine iaste carele le va cumpăra? Aşijderea auzind: Nu vă grijiţi pentru cea de mâine, nu creade, ci să împrotiveaşte, şi de voe calcă porunca, grăind împrotivă.

Alta, a Sfântului Maxim. Trei sânt pricinile iubirii de bani: iubirea de dulceţi, slava deşartă şi necredinţa. Iară mai grea şi mai cumplită decât ceale doaă iaste necredinţa.

Sholiia 4, a Sfântului Maxim. Precum viiaţa şi moartea deodată a să întâmpla întru una, din ceale cu neputinţă iaste; aşa dragostea cu banii a fi împreună, din ceale cu neputinţă iaste. Că ucigătoare nu numai a banilor iaste dragostea, ci şi a însăşi vieţii noastre céii vremealnice.

Sholiia 5, a aceluiaşi. Patru sânt carii adună banii: cei trei mai sus zişi şi cel iconomisitoriu. Şi numai acesta ádecă bine îi adună, ca fieştecăruia trebuinţa dându-i, niciodată să nu-i lipsească.

Alta, a Sf. Ioann Carpathiului. Iaste carele mai mult decât a sa trebuinţă are, pentru grijirea altora, dar nu pentru căştigarea dezmierdării sale. Că deşi să pare că mai mult decât trebuinţa sa are, dar nu mai mult are, fiindcă a sa trebuinţă socoteaşte pre căutarea şi grijirea altora.

CUVÂNTUL AL ŞAPTESPREZECELEA

Pentru alergătoarea cătră Ceriu neagoniseală.

Necăştigarea iaste lepădare a grijilor, negrijire a vieţii, călătoare fără de împiedecare, credinţă a poruncilor, înstreinare de mâhniciune (1).

Monahul necăştigătoriu iaste stăpân al lumii, fiindcă lui Dumnezeu grija cea pentru sineşi o au încredinţat, şi prin credinţă pre toţi robi îi are. Nu va zice vreunui om pentru trebuinţa sa, iară pre ceale ce îi vin, ca din Mâna Domnului le va priimi. Lucrătoriul neagonisitoriu iaste fiiu al neîmpătimirii, fiindcă pre ceale ce sânt ale lui, ca cum nu ar fi le gândeaşte, şi vremea de ducere sosind, pre toate gunoae le-au socotit. Iară deaca să mâhneaşte pentru ceva, încă nu s'au făcut neagonisitoriu. Bărbatul neagonisitoriu întru rugăciune iaste curat, iară cel iubitoriu de agoniseală, icoanei materi[e]i să roagă.

Cei ce întru supunere petrec, de iubirea de argint sânt streini. Că unde trupul şi l-au dat, ce deaciia al său mai are? Unii ca aceştea de una au fire să se vatăme: deaca spre strămutare lesnicioşi şi gata ar fi.

Am văzut materie carea monahilor răbdare întru un loc le-au născut. Însă eu, decât aceia, pre cei ce pentru Domnul să rătăcesc, mai mult i-am fericit.

Cela ce au gustat ceale de sus, cu lesnire defaimă pre ceale de jos. Iară cela ce n'au gustat dintru acelea, de avuţii să bucură.

Cel fără de socoteală necăştigătoriu, cu doaă să nedreptăţeaşte pre sineşi, şi de ceale de faţă depărtându-se, şi de ceale ce vor să fie lipsindu-să.

Deci să nu ne arătăm, o, monahi, decât paserile mai necredincioşi. Că iale nu să grijesc, nici adună (2). Că mare iaste cela ce îşi împărţeaşte cu blagocéstie banii săi; dar sfânt iaste cela ce ş'au lepădat voia sa. Acela ádecă însutite, ori prin bani, ori prin daruri va lua; iară acela, viiaţă veacinică va moşteni.

Nu vor lipsi valurile din mare, nici dela iubitoriul de argint mâniia şi scârba. Cela ce au defăimat materiia, s'au izbăvit de judecăţi şi de împrotivăgrăiri. Iară cel iubitoriu de agoniseală, pentru un ac până la moarte să luptă.

Credinţa neabătută va curma grijile; iară pomenirea morţii să leapădă şi de trup.

Nu era întru Iov urmă a iubirii de argint; pentru aceaia şi când s'au lipsit, fără de turburare au rămas.

Rădăcină a tuturor realelor iaste şi să zice iubirea de argint. Că urâciune, şi furtişaguri, şi pizmuiri, şi despărţiri, şi vrăjbi, şi furtuni, şi pomeniri de rău, şi nemilostiviri, şi ucideri au făcut aceasta.

Cu puţin foc oarecarii multă materie au ars. Şi printr'o mică faptă bună toate patimile ceale de faţă şi ceale zise au fugit. Aceasta să chiiamă neîmpătimirea către ceva. Şi pre aceasta o au născut cercarea şi gustarea cunoştinţii lui Dumnezeu, şi grija dării de răspuns în vremea eşirii.

Nu nu s'au cunoscut de cela ce cu luare aminte citeaşte cuvântul cel pentru muma tuturor răutăţilor. Că zice, întru naşterea de copii cea rea şi blestemată a eiĭ, cum că al doilea fiiu al eiĭ iaste piiatra nesimţirii (3). Dar m'au oprit pre mine de a-i da eiĭ pre a sa rânduială şarpele cel cu multe capete al slujirii de idoli. Fiindcă nu ştiu cum au dobândit pre a treia stare la Părinţii cei judecători cu desluşire, întru lanţul celor opt înnainte-stătători. Pre care măsuratec săvârşindu-l, voim deaciia pentru nesimţire a zice. Fiindcă a treia iaste cea a doa întru naştere, după carea deaciia şi pentru somn, şi pentru priveghiiare. Şi nu numai, ci şi pentru temerea cea pruncească şi fără de bărbăţie puţine vom vorovi. Că ale noilor începători sânt nişte boale ca acestea.

A şaptesprezeace iaste lupta; cela ce o au agonisit, către Ceriu fără de materie călătoreaşte.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL ŞAPTESPREZECELEA

Cel pentru neagoniseală.

Sholiia 1. Neagoniseala cea gândită iaste cea cu totul desăvârşit nepătimire, întru carea făcându-să mintea, să depărtează de ceale de aicea.

Alta, a Sfântului Maxim. Necăştigătoriu iaste cela ce s'au lepădat de toate averile lui, şi nimic nicidecum pre pământ n'au căştigat, afară de trupul său, şi pre prieteniia cea către dânsul rumpându-o, lui Dumnezeu şi celor binecredincioşi pre a sa purtare de grijă o au încredinţat.

Alta, a aceluiaşi. Cela ce de lucruri ádecă s'au lepădat, precum iaste de muiare, şi de bani, şi de ceale deaciia înnainte, pre omul cel din afară l-au făcut

monah, dar nu încă şi pre cel din lăuntru: iară cela ce de noimele ceale pătimaşe ale acestora – pre omul cel din lăuntru, carele iaste mintea. Şi pre omul ádecă cel din afară, cu lesnire cineva îl face monah, numai de va voì: dar nu puțină nevoință trebue [ca] şi pre omul cel din lăuntru a-l face monah.

Sholiia 2. Înțeleage, mai înnalt, paseri ale Ceriului, pre cei ce uneltesc pre filosofiia cea văzătoare, şi de împrieteniia ádecă cea lumească şi de turburări cu totul înstreinați, şi numai cătră singure ceale dumnezeeşti şi cereşti pre minte şi-o întind.

Sholiia 3. Ádecă al îndrăcirii de pântece, pre al căriia fiiu acolò al doilea pre asprimea şi învârtoşarea inimii numindu-o, acum nesimțire o zice pre aceasta, fiindcă pre acelaşi lucru al nesimțirii şi al învârtoşării îl însemnează.

CUVÂNTUL AL OPTSPREZECELEA

Pentru nesimțirea, ádecă murirea sufletului, şi pentru moartea minții, cea mai nainte de moartea trupului.

Nesimțirea, şi la trupuri, şi la duhuri iaste simțire omorâtă, carea din boală veache şi din lenevire întru nesimțire au încetat. (1)

Nedurearea iaste lenevire feliurită, cugetare amorțită, naştere a mai-nainte-prinderii-în-minte, cursă a sârguinții, laț al bărbăției, neştiință a umilinții, uşă a deznădăjduirii, maică a uitării, şi după prăsire, mumă a mumei sale, împingere în laturi a fricii lui Dumnezeu. (2)

Cel fără de dureare iaste filosof lipsit de minte, tâlcuitoriu însuşi de sineşi osândit, luişi împrotivnic iubitoriu de cuvântări (3), orb învățătorĭ de a vedea (4). Pentru sănătatea ranii voroveaşte, şi pre aceasta scărpinându-o nu conteneaşte. Împrotiva patimii grăiaşte, şi pre ceale ce îl vatămă mâncându-le nu să opreaşte (5). Împrotiva sa să roagă, şi îndată cătră a sa lucrare să duce.

Pentru lucrarea acestuia împrotiva sa să mânie, şi de ale sale cuvinte, ticăitul, nu să ruşinează. Rău lucrez, strigă însuşi, şi cu oserdie răului să supune. Gura asupra sa să roagă, şi trupul pentru dânsul să nevoiaşte. Pentru moarte filosofeaşte, şi ca un fără de moarte să află. Pentru despărțire suspină, şi ca un veacinic dormitează. Pentru înfrânare voroveaşte, şi pentru îndrăcirea pântecelui să nevoiaşte. Pentru judecată ceteaşte, şi a zimbi înceape; pentru slava deşartă, şi întru însăşi cetirea îndeşert să slăveaşte; pentru priveghiiare de rost ceteaşte, şi în somn îndată pre sineşi să cufundă. Pre rugăciune o binecuvintează, şi de aceasta ca de un biciu fuge. Pre ascultare o fericeaşte, şi întâiu el nu ascultă. Pre cei neîmpătimiți cătră ceva îi laudă, şi pentru treanțe pomenind răul şi războiu bătând, nu să ruşinează. Mâniindu-să, să amăraşte, şi pentru amărăciune iarăşi să mânie, şi lângă biruire, biruire adăogând, nu să ruşinează.

După ce s'au săturat, să căiaşte, şi puțină vreame după ce au trecut, iarăşi lângă sațiu au adăogat sațiu. Pre tăceare o fericeaşte, şi prin multa-cuvântare pre dânsa o laudă. Pentru blândeațe învață, şi întru însăşi învățătura de multe ori să mânie, şi pentru amărâciunea iarăşi să mânie. După ce puțin s'au mai

deşteptat, au suspinat, şi cu capul clătind, iarăşi de patimă să ține. Pre râs îl prihăneaşte, şi zimbind, pentru plâns învață. Pre sineşi ca pre un măreț îndeşert întru oarecare cu totul să prihăneaşte, şi prin prihănire slavă luişi îşi neguțătoreaşte. Cu împătimire în față priveaşte, şi pentru întreaga-înțelepciune voroveaşte.

În lume petrecând, pre cei ce să linişteesc îi laudă, şi pre sineşi nu să ia aminte că să ruşinează. Pre cei milostivi îi slăveaşte, şi pre cei săraci îi ocăraşte. Totdeauna al său prihănitoriu să face, şi întru simțire-şi a veni nu voiaşte, ca să nu zic că nu poate (6).

Că am văzut eu pre unii ca aceştea mulți, pentru eşirea cea de aicea şi pentru înfricoşatele divanuri auzind şi lăcrămând, şi încă lacrămile în ochi fiindu-le, cu sârguință la masă mergea. Şi m'am minunat cum şi prin plâns[1] stăpânul acesta şi vistieriia putorii au putut să-l biruiască, din nesimțirea cea multă stăpânit fiind.

Dupre putearea cea puțină carea iaste întru mine, am dezgolit vicleşugurile şi ranele împietritei aceştiia, şi îndrăcitei céii vârtoase, şi nebunei, că mai mult a cuvânta către dânsa nu sufer. Iară cela ce poate întru Domnul să aducă prin iscus ranelor pre doftorii, să nu să lenevească. Că nu mă ruşinez întru acestea pre neputința mea înnainte puindu-o, fiindcă tare de aceasta sânt ținut, nici pre vicleşugurile eiĭ şi măestriile eiĭ dintru sinemi a le înțeleage n'am putut, fără numai oareunde pre dânsa prinzindu-o, cu sila o am ținut, şi pre ceale mai nainte zise, muncindu-o pre dânsa, o am făcut să le mărturisească, prin biciul fricii Domnului şi prin necontenita rugăciune biciuindu-o pre dânsa. Pentru aceaia şi zicea muncitoarea şi vicleana şi rău-lucratoarea:

Cei ce păciuesc cu mine, pre morți văzindu-i, râd, la rugăciune stând, toți sânt împietriți, învârtoşați şi întunecați. La Sfințita Masă stând înnainte, nu sânt întru simțirea Darului; împărtăşindu-se cu Sfintele Taine, ca întru gustarea unii pâini proaste şi goale să află. Eu pre cei umiliți văzindu-i, îi batjocoresc; pre toate bunătățile ceale ce să nasc din bărbăție şi din dorire, eu, a le ucide, dela tatăl cela ce m'au născut pre mine m'am învățat. Eu sânt maică a râsului, eu a somnului sânt hrănitoare, eu sânt priiatenă a sațiului, eu cu

[1] Gr. πῶς καὶ τὸ πένθος, „cum şi pre plâns...". (N. ed.)

evlaviia cea mincinoasă mă împleticesc, eu, mustrată fiind, nu mă doare. Iară eu, ticălosul, de cuvântul îndrăcitii aceştiia spăimântându-mă, o am întrebat pentru numele celui ce o au născut pre dânsa, vrând să mă înştiinţez.

Iară ea: Eu nu numai o naştere am, au zis, ci amestecată oarecum şi nestatornică îmi am naşterea mea. Pre mine mă ţine saţiul; pre mine m'au crescut vremea; pre mine m'au înfipt şi m'au întărit obiceaiul cel rău: cela ce îl ţine pre acela, nu să va slobozi de mine (7). Însă tu îngăduiaşte întru multă priveghiiare, cugetând Judecata cea veacinică, poate ceva puţin te voiŭ slăbi pre tine. Vezi pricina mea de unde mă nasc întru tine, şi împrotiva maicii meale nevoiaşte-te: că nu pre o pricină întru toţi o am. La mormânturi roagă-te des, icoană a acestora neştearsă zugrăvind întru inima ta. Că aceasta nezugrăvindu-să prin condeiul postului, nu mă vei birui pre mine în veac.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL OPTSPREZECELEA
Cel pentru nesimţire.

Sholiia 1. Nesimţitoriu iaste cela ce are pre simţiri nelucrătoare, şi lipsit de puterea deprinderilor simţirilor, şi întru înţeleageri aşijderea.

Sholiia 2. Nesimţirea şi uitarea iaste neam care pre sineşi să nasc, şi una altiia iaste maică, şi una altiia iaste fiică. Uitarea iaste lepădare a pomenirii.

Sholiia 3. Cela ce luişi, şi cuvintelor, şi faptelor sale să împrotiveşte.

Sholiia 4. Cela ce cu sufletul iaste bólnav, şi pre alţii a să îndrepta îi sfătuiaşte, iaste ca un om carele iaste orb şi arată altora calea.

Sholiia 5. Sânt unii carii grăesc pentru lucrurile Împărăţiei, şi ei nu le lucrează pre dânsele. Şi sânt unii carii lucrează pre ale Împărăţiei, dar nu cu păzire, nici întru cunoştinţă. Iară aceia întru carii s'au făcut cuvântul Mântuitoriului, cum că: «Împărăţiia Ceriurilor înlăuntrul vostru iaste», puţinei sânt, şi rari, şi cu anevoe aflaţi.

Alta. Aceasta iaste osteneală, că pre nepătimire o avem în gură, iară pre fărădeleage şi pre răutate în inimă.

Alta. Nimic nu iaste mai sărac decât mintea carea fără de Dumnezeu filosofeaşte pre ale lui Dumnezeu.

Alta. Cela ce mărturiseaşte pre dulceaţă dar nu mănâncă dintru dânsa, unul ca acesta amară o arată pre dânsa.

Alta. Cela ce cunoscătoriu pre sineşi să arată, şi nu mai vârtos lucrătoriu, cu nesimţirea boleaşte.

Alta. Însemnează cum că cela ce prin cuvântul său prihăneaşte, nimic nu să foloseaşte dintru aceasta, deaca nu şi pre întoarcerea cea prin năravuri o va avea.

Sholiia 6, a Sf. Grigorie Nissis. A acelora carii au covârşire de răutate, şi simțirea a acelora pre care le pătimesc li s'au luat.

Alta, a lui Fotie Patriarhul. Curgerea cea din parte a faptelor bune, cu cât furişază pre simțire, pre atâta mai cumplită pre vătămare o lucrează. Că fără de simțire aducându-să asupră răul, netămăduită pre boală s'au obicinuit să o facă.

Sholiia 7. Dela ochii cărora frica lui Dumnezeu s'au ascuns, pre aceştea nesimțirea în obezi i-au pus.

Alta, a Sfântului Isaac. Mintea frământată fiind, nu poate să scape de uitare, şi înțelepciunea uşa sa unuia ca acestuia nu o deşchide.

CUVÂNTUL AL NOAOSPREZECELEA

Pentru somn, şi pentru rugăciune, şi pentru cântarea de Psalmi cea întru adunare.

Somnul iaste alcătuire câtuşi de cât a firii (1), icoană a morţii, a simţirilor nelucrare. Unul ádecă iaste somnul, dar preamulte pricini, precum şi pofta are. Şi zic: din fire, din bucate, dela draci, ori poate cândva şi din postul cel desăvârşit întins, dintru care slăbindu-să trupul, prin somn deaciia voiaşte să se mângâe pre sineşi. Precum multa băutură de obiceaiu iaste spânzurată, aşa şi somnul cel mult. Pentru aceaia şi întru începuturile mai ales lepădării de lume împrotiva lui să ne nevoim. Că greu lucru iaste obiceaiu îndelungat a tămădui.

Să pândim şi vom afla, când Trâmbiţa cea duhovnicească însemnează, atuncea văzut ádecă să adună fraţii, dar nevăzut să adună şi vrăjmaşii. Pentru aceaia unii ádecă din vrăjmaşi lângă pat stând, după sculare iarăşi ne sfătuesc pre noi să ne culcăm pre dânsul. Îngăduiaşte, zicând, până la împlinirea laudelor celor începătoare, apoi aşa vei mearge în biseárică. Iară alţii în vremea rugăciunii încungiurându-ne, în somn ne cufundă. Alţii afară de obiceaiu cu întindere pricinuesc colică în pântece. Alţii ne îndeamnă a face vorbiri în biseárică. Alţii pre mintea noastră întru gânduri spurcate o târăsc. Iară alţii de păreate ca pre unii ce ne-am obosit ne fac pre noi să ne răzimăm. Încă uneori şi cu căscături preamulte ne împresoară pre noi.

Oarecarii ádecă dintru dânşii de multe ori întru însăşi vremea rugăciunii a face râs ne-au îndemnat, ca printr'însul pre Dumnezeu asupra noastră spre mânie să-l pornim. Alţii ne silesc pre noi să ne grăbim întru cetirea stihurilor, din trândăvie (2). Alţii ne îndeamnă a mai prelungi cântarea, din iubirea de dulceţi. Iară uneori şi lângă gura noastră şezind, încuiată pre aceasta şi cu anevoe deşchisă o lucrează.

Cela ce gândeaşte cum că înnaintea lui Dumnezeu stă, întru simţirea inimii, şi întru rugăciune stâlp neclătit să va afla, de nici unul din cei mai sus zişi nu să batjocoreaşte. Ascultătoriul cel adevărat, de multe ori numaidecât

întru rugăciune cu totul luminos şi plin de bucurie să face. Că mai nainte gătit au fost prin slujba lui cea adevărată, şi mai nainte înfocat bunul luptătoriu.

Tuturor ádecă iaste cu putinţă împreună cu mulţime a să ruga, dar celor [mai] mulţi iaste potrivit şi mai cu îndămânare, împreună cu unul, cel de un suflet. Că a celor foarte puţini iaste rugăciunea cea singurătăţită. Împreună cu mulţime cântând, nu vei putea nemateriialnic a te ruga. Ci fie-ţi ţie întru lucrarea minţii privirea cuvintelor celor ce să zic sau să cetesc, ori iarăşi, rugăciune hotărâtă întru aşteptarea stihului aproapelui.

Nimănui (din monahi) nu i să cuvine ca întru rugăciune să lucreaze vreun lucru nu de nevoe, sau mai vârtos şi de nevoe (3). Că aceasta ne-au învăţat pre noi arătat Îngerul cel din vremea marelui Antonie. Că pre aur ádecă cuptoriul îl lămureaşte, iară starea înnainte a rugăciunii pre sârguinţa şi dragostea monahilor cea către Dumnezeu. (4)

Cela ce lucrul lăudat au căştigat, şi de Dumnezeu să apropie, şi pre draci îi izgoneşte.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL NOOSPREZECELEA
Cel pentru somn.

Sholiia 1. Somnul iaste şi bună lucrare a lucrurilor celor bune, şi odihnă a ostenealelor. Dupre cela ce zice: Când va da iubiţilor săi somn. Şi: Adormit-au cu somnul său, şi n'au aflat nimic.

Sholiia 2. Şi dracul trândăviei, şi nesimţirea, ne face pre noi a ne grăbi întru cetirea stihurilor.

Sholiia 3. A însemna ni să cuvine, cum că întru nici o rugăciune a noastră nu ni să cuvine a ţinea vreun lucru de mâini nicidecum.

Sholiia 4. Starea-înnainte a rugăciunii, zice, cum că pre sârguinţa şi dragostea monahilor o arată, pre carea numai către Dumnezeu o au, şi nu către alt oarecare lucru de mâini, sau către vreo răspândire.

Alta. Noima cuvântului că cuptoriul ádecă pre aur îl lămureaşte, iară cercarea sârguinţei şi a dragostei monahului cea către Dumnezeu iaste starea la rugăciune, aceasta iaste: că întru aceasta, ádecă întru stare, voirea şi sârguinţa lui să lămureaşte. Şi ori de iaste adevărată şi cu toată inima, ori de iaste pospăită şi făţarnică, să vădeaşte. Iară deaca au zis că Dumnezeu iaste Dumnezeul

monahilor, şi nu al tuturor, să nu te minunezi. Că precum zicem Dumnezeul Părinților şi Dumnezeul Sfinților, aşa şi cuvântul acesta să află. Încă şi într'alt fealiu, fiindcă pentru monahi grăiaşte. Apoi cătră osteneale şi nevoințe şi necazuri îi îndeamnă pre dânşii, făcându-i pre dânşii să îndrăznească, şi deşteptându-i, numai cât nu le zice: Să nu vă mâhniți, nici să vă întristați, cătră lupte şi nevoințe cătând, că Dumnezeu al nostru iaste şi ne ajută noao.

CUVÂNTUL AL DOAĂZECILEA

Pentru priveghiiarea trupească, cum prin aceasta să face cea duhovnicească, şi cum să cade a o unelti pre aceasta.

Împăraţilor celor de pre pământ, unii ádecă din slujitori neîntrarmaţi oarecarii, şi goli, iară alţii toiage ţiind, iară alţii paveze, iară alţii sabii, le stau înnainte. Şi multă oarecarea şi neasemănată iaste deosebirea de cei dintâiu şi de frunte, decât cei mai de pre urmă. Că aceştea şi rudenii chiar, şi priiateni pot să fie ai Împăratului. Şi acestea ádecă întru aceştea.

Deci vino deaciia şi noi să vedem cum pre starea noastră întru rugăciuni cătră Dumnezeu şi Împăratul nostru o facem, întru stările înnainte şi rugăciunile noastre ceale de seara, şi ceale de zioa, şi ceale de noaptea. Că unii ádecă întru cea de cu seară petrec toată noaptea nemateriialnici şi goli de toată grija (1), întru rugăciuni mâinile (la Ceriu) îşi întind. Iară alţii, după cântările de Psalmi, întru acestea (ádecă întru rugăciuni) îi stau înnainte. Alţii întru cetire mai mult îngăduesc. Iară alţii prin lucrul mâinilor, din pricina neputinţei, bărbăteaşte cu somnul să luptă (2). Alţii întru cugetarea morţii îndeletnicindu-se, prin aceasta voesc a dobândi umilinţă.

Dintru aceştea toţi, cei dintâiu şi cei mai de pre urmă întru petreacere de toată noaptea, iubită lui Dumnezeu, îngăduesc; iară cei de-al doilea, întru monahicească, iară cei de-al treilea pre cale mai de pre urmă călătoresc. Însă dupre socoteala şi dupre puterea fieştecăruia, Dumnezeu pre daruri le priimeaşte şi le socoteaşte (3).

Ochiul priveghitoriu au curăţit pre minte; iară mulţime de somn au împietrit şi au orbit pre suflet. Monahul priveghitoriu iaste dúşman al curviei, iară cel somnoros, al aceştiia soţ. (4)

Priveghiiarea iaste potolire a înfocării, izbăvire de visuri, ochiu preaumezicios, inimă muiată, păzire a gândurilor, mistuitoríe a bucatelor, împilătoare a duhurilor, muncitoare a limbii, a nălucirilor izgonitoare. (5)

Monahul priveghitoriu, al gândurilor vânătoriu [iaste], fiindcă întru liniştea nopţii cu lesnire pre acestea poate a le cunoaşte şi a le vâna. Monahul

iubitoriu de Dumnezeu, când trâmbița rugăciunii trâmbitează, zice: Bine, bine. Iară cel trândav zice: Vaiu, vaiu! (6)

Gătirea mesii au cercat pre cei îndrăciți cu pântecele; şi lucrarea rugăciunii au cercat pre iubitorii de Dumnezeu. Cel mai dintâiu, văzind masa, saltă; iară cel de-al doilea să mâhneaşte.

Al uitării pricinuitoriu iaste somnul cel mult. Iară priveghiiarea pre pomenire o curăță. (7)

Lucrătorii de pământ în arie şi în jghiiab bogăție adună. Şi monahii, bogăție şi cunoştință întru stările-înnainte şi întru lucrările minții ceale de seara şi ceale de noaptea. Somnul mult, nedrept împreună-viețuitoriu [iaste], care jumătate de viiața trândavilor o răpeaşte dela dânşii, sau şi mai mult.

Monahul neiscusit, întru vorbiri iaste priveghitoriu, şi când ceasul rugăciunii soseaşte, ochii lui de somn i s'au îngreoiat (8). Monahul trândav întru multe cuvântări iaste iscusit, şi cetire aducându-i-să, nu poate a căuta la dânsa de somn. Precum trâmbița să face înviiare a morților, aşa şi când vorbirea deşartă au sosit, să face deşteptare a celor ce dorm. Priiaten viclean iaste tiranul✡ somnului. Când ne săturăm noi, de multe ori pre taină să depărtează, şi când sântem în foame şi în seate, tare ne luptă pre noi. Lucrul de mâini ne sfătuiaşte ca întru rugăciuni să ținem. Că într'alt fealiu, pre rugăciunea celor ce priveghiiază a o prăpădi nu poate.

Asupra noilor începători mai întâiu cu războiu vine, ca dintru începuturi să-i facă să se trândăvească, ori ca dracului curviei mai nainte să-i gătească. Noi însă până când de acesta ne vom slobozi, de a cânta împreuna cu mulțimea să nu ne lepădăm. Că de multe ori, ruşinându-ne, nu dormităm. Câinele vrăjmăşuiaşte epurilor, şi somnului dracul slavei deşarte.

După treacerea ádecă a zilii neguțătoriul, iară după cântarea de Psalmi lucrătoriul, şezind îşi socoteaşte căştigul. (9)

Aşteaptă după rugăciune cu trezvire, şi atuncea vei vedea pâlcuri de draci, ca unii ce s'au biruit de noi, că după rugăciune cu năluciri necuvioase să ispitesc să ne supere pre noi. Tu şezind pândeaşte, şi vei vedea pre cei obicinuiți să răpească pârgele sufletului.

✡ Dracul. (Notă în marginea textului chirilic – N. ed.)

Să poate ádecă în somn din necurmare a cugeta cuvintele Psalmilor. Iară uneori şi dracii le pun pre acestea în mintea noastră, ca întru mândrie să ne înnalţe pre noi. Iară pre al treilea nu voiam să-l zic, însă oarecarele m'au silit să-l zic. Sufletul care pre cuvântul Domnului necontenit în fieştecarea zi îl cugetă, şi în somn poate întru acesta a să îndeletnici (10). Că răsplătire iaste chiar darul cel de-al doilea pentru cel mai dintâiu, spre izgonirea duhurilor şi a nălucirilor.

Treapta a doazecilea iaste; cela ce pre aceasta o au apucat, lumină întru inima sa au priimit.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOAĂZECELEA
Cel pentru priveghiiare.

Sholiia 1. Nu iaste starea toată priveghiiarea, nici iarăşi cetirea de stihuri numai a Psalmilor, ci iaste cela ce petreace toată noaptea în Psalmi. Şi iaste cela ce întru metanii şi întru rugăciuni, şi întru plecările genunchelor pre pământ. Şi iaste cela ce în plâns, şi în lacrămi, şi în bocete pentru greşalele sale. Şi să face iarăşi când cineva puţin întru cetirea de stihuri cea de seara petreace, iară pre ceaialaltă parte a nopţii o cheltuiaşte în tropare. Şi să face iarăşi priveghiiarea întru slavoslovie, şi să face întru cetire, şi să face iarăşi când cineva îşi pune luişi hotar să nu-şi pleace genunchele în vremea aceaia când iaste luptat de gândul curviei.

Sholiia 2. Din neputinţa ádecă a minţii; iară din bărbăţiia răbdării să face biruirea războiului celui împrotiva somnului.

Sholiia 3. Dumnezeu pre fapte dupre sârguinţă le socoteaşte. Că dea-ţi ţie, zice, Domnul dupre inima ta.

Sholiia 4. A priveghiia întru rugăciuni şi întru cetiri totdeauna ádecă, dar mai ales în Praznice ni s'au poruncit. Că monahul priveghitoriu îşi supţiiază mintea sa întru videri de suflet folositoare. Iară somnul cel mult pre minte o îngroaşă. Însă vezi ca să nu te dai pre sineţi în vremea priveghierii la povestiri deşarte ori la gânduri reale. Că mai bine iaste a dormi, decât întru cuvinte şi gânduri deşarte a priveghiia.

Sholiia 5. Când prin priveghiiare să slăbănogesc duhurile vicleniei şi duşmanii să îmblânzesc, sau cum că prin priveghiiare către umilinţă să aduc sufletele oamenilor zdrobindu-le, şi întru smerenie aducându-le pre dânsele.

Sholiia 6. Trâmbița carea spre rugăciune ne deşteaptă, pre cel leaneş de cel sârguitoriu îl despărțeaşte. Că cugetele ceale iubitoare de Dumnezeu în minte turburată a rămânea nu pot; ci în minte de griji izbăvită.

Sholiia 7. Uitarea de sineşi nici o puteare nu are, ci din lenevirile noastre dupre măsura lor să întăreaşte.

Alta. Nu zice: Ce voiŭ face, că nu voesc, şi vine? Căci când aveai pomenire, te-ai lenevit despre lucrul cel îndatorit.

Alta. Aceaia de carea îți aduci aminte fă-o, şi aceaia pre carea o uiți să descopere ție. Şi să nu vinzi fără de socoteală uitării pre minte.

Alta. Scriptura zice: Iadul şi peirea arătate-s înnaintea Domnului. Şi acestea pentru ştiința şi uitarea inimii s'au zis. Iadul iaste neştiința, iară pierzarea iaste uitarea. Că amândoao sânt nearătate. Căci dintru ceale ce sânt au perit.

Sholiia 8. Mai bun iaste somnul întru tăceare şi întru cunoştință, decât a priveghiia întru cuvântare deşartă.

Sholiia 9. Au trecut zioa, şi nevoința, negutătoriia să caută. Neguțătoriul cearcă ce au lucrat, de s'au păgubit, de s'au biruit, deaca dupre om au lucrat, deaca dupre Dumnezeu s'au nevoit. Că aceaia ádecă iaste a iubitoriului de Dumnezeu, iară aceaia a iubitoriului de slavă. Şi aceaia ádecă dobândă, iară aceaia pagubă şi osteneală nefolositoare aduce.

Sholiia 10. A cugeta dumnezeeştile cuvinte în somn, ori pentru îndeletnicirea şi necurmarea, ori dupre dumneze[e]scul Daru şi din luminare să pricinuiaşte. Ori din amăgirea şi înşelăciunea dracilor. Însă cunoscut să face lucrul acesta, prin cugetul cel smerit.

Alta. Cela ce, dupre David, pre Legea Domnului toată zioa o cugetă, acesta şi când doarme pre aceasta prin nălucire o cugetă. Cât şi la dânsul să împlineaşte cuvințelul cel ce zice: Şi întru legea Domnului va cugeta zioa şi noaptea. Şi: Eu dorm, şi inima mea priveghiiază.

CUVÂNTUL AL DOAĂZECILEA ŞI UNUL

Pentru teamerea cea fără de bărbăţie.

Deaca ádecă în vieţile de obşte şi întru adunări pre fapta bună o unelteşti, nu prea foarte de teamere poţi să fii luptat. Iară deaca în locuri mai liniştite te nevoeşti, să nu te domnească pre tine prăsirea slavei deşarte şi fiica necredinţei – teamerea. Temerea iaste obiceaiu pruncesc întru suflet îmbătrânit cu slava deşartă. Teamerea iaste abatere din credinţă pentru aşteptarea celor nenădăjduite, frica iaste primejdie mai nainte cugetată. Ori iarăşi: Frica iaste simţire a inimii încutremurată, carea pentru primejdii nearătate să clăteaşte şi să mâhneaşte (1). Frica iaste lipsire a deplin încredinţării. Sufletul cel trufaşiu iaste rob al teamerii, care întru sineşi să bizuiaşte, şi de ciocăniturile zidirilor şi de umbre să teame. (2)

Cei ce ádecă plâng şi sânt răniţi cu dureare, nu au teamere (3); dar uimire de multe ori, când să înfricoşază, pătimesc. Şi cu cuviinţă, că dupre dreptate pre cei mândri îi părăseaşte Domnul, ca şi noi ceialalţi să ne învăţăm a nu ne însnălţa. Toţi ádecă cei ce să tem sânt măreţi îndeşert; dar nu toţi cei ce nu să tem sânt smeriţi cugetători, fiindcă şi tâlharii şi săpătorii de mormânturi nu să tem fieştecum. (4)

Întru locurile întru care te-ai obicinuit a te teame, nu pregeta a te duce fără de vreame. Iară deaca te vei slăbănogi puţin, va îmbătrâni cu tine această pruncească şi de râs patimă (5). Mergând acolò, cu rugăciunea întrarmează-te, ajungând acolò, mâinile întinde-le în sus, cu Numele lui Iisus munceaşte pre duşmani. Că nu iaste în Ceriu şi pre pământ altă armă mai tare (6). După ce te-ai izbăvit de boală, laudă pre cela ce te-au izbăvit. Că mulţemindu-i, în veac te va acoperi pre tine.

Nu vei putea niciodată pre pântece deodată să-l umpli, precum nici pre teamere deodată să o birueşti. Dupre măsura plânsului, îndată pre furiş să va duce, şi dupre lipsirea aceluia fricoşi rămânem. S'au înfiorat perii miei, şi cărnurile meale, au zis Elifaz (Iov 4: 15), pre vicleniia şi reaoa lucrare a dra-

cului povestindu-o. Uneori ádecă sufletul, iară alteori trupul mai nainte s'au înfricoşat, şi pre celalalt de patimă l-au împărtăşit.

Când trupul înfricoşindu-să, frica cea deşartă în suflet n'au întrat, atuncea aproape iaste izbăvirea de boală. Iară când pre toate ceale nenădăjduite cu inimă zdrobită şi cu sârguință le aşteptăm, atuncea cu adevărat de teamere neam slobozit. Nu întunecarea şi pustiirea locurilor împuternicează pre draci împrotiva noastră, ci nerodirea sufletului: iară uneori şi pedepsirea cea dupre iconomie. Cela ce s'au făcut rob al Domnului, numai de Stăpânul său să va înfricoşa. Iară cela ce de acesta încă nu să teame, de a sa umbră de multe ori s'au temut.

Când stă de față ádecă duhul cel nevăzut, să înfricoşază trupul. Iară când stă de față Îngerul, sufletul celor smeriți să veseleaşte. Pentru aceaia, din lucrare pre venirea fieştecăruia înțelegându-o, îndată la rugăciune în sus să sărim, că a să ruga împreună cu noi bunul nostru păzitoriu au venit. (7)

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOAĂZECILEA ŞI UNUL

Cel pentru teamere.

Sholiia 1, a Sf. Isaac. Omul cel fricos însemnează că cu doaă boale boleaşte: cu împuținarea credinții şi cu iubirea trupului.

Alta. Cela ce creade că Dumnezeu iaste de față, şi cugetă smerit, şi cu frica cea dumnezeiască, pre teamerea cea neadevărată o izgoneaşte.

Sholiia 2, a Hrisostomului. Când cineva va cădea din măsura priceaperii, şi fricos împreună, şi dârz să face, fiindcă sufletul neputincios să face. Că precum trupul, când pre amestecarea cea măsuratică o va piiarde, făcându-să rău amestecat, de toate patimile să prinde şi să cheltuiaşte. Aşa şi sufletul, când pre mărimea istețimei şi pre a cugeta smerit o va piiarde, şi deprindere oarecarea neputincioasă şi fricoasă va priimi, şi semeț şi neînțelegătoriu să face. Şi pre sineşi deaciia nu să cunoaşte; şi cela ce pre sineşi nu să cunoaşte, cum pre ceale mai presus decât sineşi le va cunoaşte?

Alta. Cela ce de umbră să razimă, să va împiedeca. Şi cela ce spre sineşi să bizuiaşte, să va zdrobi. Că tot muntele şi dealul să va smeri.

Sholiia 3. Cela ce au priimit plâns nemângâiat în inimă, acesta decât teamerea mai înnalt s'au făcut.

Sholiia 4, a Sf. Isaac. Buna îndrăzneală a inimii şi defăimarea primejdiilor,

din una din ceaste doaă să face: ori din învârtoşarea inimii, ori din credința cea multă cătră Dumnezeu. Şi învârtoşării inimii îi urmează mândriia. Iară credinții, smerita cugetare a inimii.

Sholiia 5. Precum pre prunci îi înfricoşază chipurile ceale grozave, care la cei desăvârşit sânt vreadnice de râs, aşa şi pre cei mândri umbrele, ori lucruri trupeşti. Că cei ce încă sânt prunci întru Hristos nu pot încă că bată războiu [împreună] cu cei desăvârşit.

Sholiia 6. Nu iaste cu putință ca cela ce cu adevărat să teame de Dumnezeu să aibe teamere, fiindcă au zis El, că afară de dânsul, de altul să nu ne teamem.

Sholiia 7. Măsurătatea cugetului şi prostimea inimii luminate fiind cu darul desluşirii, face a cunoaşte deosebirile duhurilor.

Alta, a Sfântului Isaac. Întrebare: De unde simte cineva că au ajuns smereniia? Răspuns: Dintru acelea care să dezgustează a plăcea lumii, întru petreacerea şi întru cuvântul lui. Şi urâcioasă iaste în ochii lui slava lumii aceştiia.

CUVÂNTUL AL DOAĂZECILEA ŞI DOAĂ

Pentru slava deşartă cea în multe chipuri.

Oarecarii ádecă, cu deosebită rânduială şi cu deosebit cuvânt, să obicinuesc a deosebi pre slava deşartă (1) de mândrie. De unde şi opt zic cum că sânt gândurile răutății care sânt mai întâiu, şi mai mari, şi începătoare. Iară Grigorie Cuvântătoriul de Dumnezeu, şi alții, şapte iarăşi pre acestea le-au arătat. Cu carii şi eu mai ales mă plec să mă unesc. Că cine pre slava deşartă biruind, mai are pre mândrie? Însă atâta numai deosebire au între dânsele, câtă are copilul cu firea de bărbatul cel desăvârşit, şi grâul de pâine. Că început ádecă iaste cea dintâiu, iară sfârşit cea de-a doa.

Deci pentru începutul şi pentru plinirea patimilor, ádecă pentru necuvioasa păreare, vremea chiemându-ne, să zicem în scurt; că cela ce să apucă cu prelungime pentru acestea să filosofească, asemenea iaste celui ce să ispiteaşte în zadar a cumpăni greutatea vânturilor.

Slava deşartă iaste, dupre fealiu ádecă, premenire a firii, şi răzvrătire a năravurilor (2), şi pândire a prihănirii. Iară dupre feliurime, răsipitoare a ostenealelor, pierzare a sudorilor, bântuitoare a vistieriei, fiică a necredinței, a mândriei înnainte-mergătoare, înnecare de corabie în liman, furnică în arie, carea mică ádecă iaste, dar pre toată osteneala şi rodul îl vrăjmăşuiaşte.

Aşteaptă furnica să se săvârşască grâul, şi slava deşartă să se adune bogățiia. Că aceaia ádecă să bucură ca să fure, iară aceaia ca să răsipească. Duhul deznădăjduirii să bucură văzind pre răutate înmulțindu-să; iară duhul slavei deşarte pre fapta bună crescându-să. Că uşă iaste, a celui dintâiu ádecă mulțimea ranelor, iară a celui de-al doilea bogățiia ostenealelor. (3)

Pândeaşte-o, şi vei afla pre necuvioasa aceasta că şi până la mormânt înfloreaşte, cu haine, şi cu miruri, şi cu petreaceri, şi cu aromate, şi cu altele (4).

Soarele cu îndestulare străluceaşte tuturor. Şi slava deşartă să bucură de toate meşteşugirile (5). Cum? Eu zic: Postindu-mă, [mă] măresc îndeşert; şi dezlegând, ca să nu fiu cunoscut, ca un înțelept iarăşi mă slăvesc îndeşert. Cu haine strălucite îmbrăcându-mă, de aceasta mă biruesc. Şi în ceale proaste schimbându-mă[1], iarăşi mă slăvesc îndeşert. Grăind mă biruesc, şi tăcând, iarăşi m'am biruit. (6) Cât deaca vei arunca jos pre aceasta, carea iaste cu trei ciulini, ea drept în sus cu ciulinul stă.

Slăvitul îndeşert iaste slujitoriu de idoli credincios, pre Dumnezeu ádecă cu păreare cinstindu-l, dar oamenilor, şi nu lui Dumnezeu, a le plăcea voind. Slăvit îndeşert iaste tot iubitoriul de arătare (7). Al măreţului îndeşert postul îi iaste fără de plată şi rugăciunea deşartă. Că pentru lauda oamenilor pre amândoao le lucrează. Sihastrul măreț îndeşert îndoit să nedreptățeaşte pre sineşi, că şi trupul îşi topeaşte, şi plată nu dobândeaşte.

Cine nu va râde de lucrătoriul slavei deşarte, carele întru cântările de Psalmi stă, şi de aceasta să porneaşte, uneori ádecă să râdă, iară alteori înnaintea tuturor să plângă?

Domnul ascunde dela ochii noştri de multe ori şi pre lucrurile ceale bune care le avem. Iară bărbatul lăudătoriu, iară mai vârtos înşelătoriu, prin laudă pre ochii noştri i-au deşchis, şi aceştea deşchizindu-se, bogățiia nevăzută s'au făcut dela noi.

Linguşitoriul iaste slujitoriu al dracilor, al mândriei de mână ducătoriu, al umilinţii prăpăditoriu, al lucrurilor celor bune pierzătoriu, al căii céii dreapte rătăcitoriu. Că cei ce vă fericesc pre voi, vă înşală pre voi, zice Prorocul (Is. 3:12). (8)

Al celor înnalţi ádecă lucru iaste a suferi cu vitejie şi cu bucurie ocărârile. Iară al Sfinţilor şi al Cuvioşilor iaste ca fără de vătămare să treacă pre lângă laudă.

[1] În text: **скимбжнтȣмъ**. (N. ed.)

Am văzut pre cei ce să lăuda de alții plângând, şi spre iuțime aprinzindu-se, şi ca întru un târg cu patimă pre patimă schimbându-o.

Nimenea nu cunoaşte pre ale omului, fără numai duhul omului (1 Cor. 2: 11). Deci ruşineaze-se şi amuțească-se cei ce să apucă să fericească pre om în față.

Când vei auzi că vecinul tău şi priiatenul te-au ocărât pre tine, nefiind de față, sau şi de față fiind, atuncea arată dragoste, lăudându-l pre dânsul. (9)

Mare lucru iaste a lepăda din suflet lauda oamenilor: dar mai mare pre lauda dracilor.

Pre smerita cugetare o au arătat nu cela ce pre sineşi să defaimă, că cum pre sineşi nu să va purta? Ci cela ce dela altul s'au ocărât, şi pre dragostea sa de către dânsul nu o au împuținat. (10)

Am însemnat pre dracul slavei deşarte, că supune gânduri în mintea fratelui, şi altuia pre acestea le-au descoperit, şi l-au făcut ca să spue aceluia pre ceale din inima lui, şi deaciia ca pre un mai nainte cunoscătoriu pre acesta îl ferriceaşte. Iară uneori de însăşi mădulările trupului apucându-să, s'au obicinuit a face necuviosul porniri şi turburări. (11) Să nu-l priimeşti pre el, când îți pune ție în minte episcopie, şi igumenie, şi dăscălie. Că osteneală iaste a goni pre câine dela masa cea măciulărească.

După ce ne-ar vedea pre noi puțină oarecarea pacinică aşezare având, îndată din pustie la lume ne îndeamnă să ne ducem. Du-te, zicând, către mântuirea sufletelor celor pierdute.

Alt chip iaste al Arapilor, şi altul al Andriiandilor[1]; şi altul chipul slavei deşarte al celor ce în viiața de obşte petrec, afară de al celor ce sânt în pustie (12).

Pre venirile mireanilor le întâmpină slava deşartă, şi pre cei mai uşori la minte din monahi îi îndeamnă să iasă întru întâmpinarea celor ce vin, înnaintea picioarelor acelora îi face să cadă, şi cu smerenie să îmbracă, plină de mândrie. Obiceaiul şi glasul îl strânge, şi la mâinile celor ce au venit, ca să le apuce caută, stăpâni şi sprijinitori îi numeaşte, şi, după Dumnezeu,

[1] Statui (din gr. ἀνδριάς). (N. ed.)

pre viiață dăruindu-i. (13) La masă şezind, îi îndeamnă să se înfrâneaze, şi pre cei mai de jos fără de milă îi ceartă. Întru cântarea de Psalmi stând, pre cei trândavi viteji i-au făcut. Pre cei fără de glas, cu bune glasuri, pre cel ce dormitează, priveghitoriu. (14) Pre tipicariu îl linguşaşte, şi îl roagă ca pre întâiciuni lui să i le dăruiască; Părinte şi Dáscal îl numeaşte, până la ducerea streinilor. Pre cei mai mult cinstiți mândri i-au făcut, şi pre cei defăimați pomenitori de rău i-au arătat.

Slava deşartă, în loc de cinste, de multe ori de necinste pricinuitoare s'au făcut. Că ucenicilor eiĭ celor ce s'au mâniiat mare ruşine le-au adus (15). Slava deşartă, pre cei iuți, înnaintea oamenilor blânzi i-au lucrat. Asupra darurilor celor fireşti foarte sare şi năvăleaşte. Şi prin acestea de multe ori pre cei ticăloşi i-au aruncat jos. (16)

Am văzut pre un drac carele pre al său frate l-au scârbit şi l-au gonit. Că mâniindu-să odată oarecarele frate, când era venire a mireanilor l-au apucat, şi slavei deşarte din mânie s'au vândut, ticălosul. Că deodată împreună a le sluji amândurora patimilor nu putea.

Cela ce slavei deşarte s'au vândut, îndoită pre viiață o are, întru monahi ádecă petrecând cu chipul, iară în lume cu cugetul şi cu aducerea aminte.

Deaca către bună plăcearea cea de sus a alerga ne sârguim, din slava cea de sus negreşit şi vom gusta. Şi cela ce au gustat dintru aceaia, pre toată cea pământească o va defăima. Că mă minunez deaca cineva, din cea dintâiu gustând, pre toată cea de-al doilea nu o au defăimat.

De multe ori, de slava deşartă jefuindu-ne, întorcându-ne noi, mai cu istețime pre dânsa o am jefuit. Am văzut pre oarecarii că au început lucrare duhovnicească din slava deşartă, şi începutul puindu-să prihănit (17), sfârşitul s'au făcut lăudat, pentru căci s'au schimbat cugetul şi înțeleagerea.

Cela ce pentru covârşiri fireşti, ádecă pentru istețimea minții, pentru buna învățătură, pentru cetire, pentru grăirea cea cu desluşire, şi pentru toate ceale ca acestea care fără de osteneală să află întru noi, să înnalță, niciodată pre bunătățile ceale mai presus de fire nu le va dobândi. (18) Că cela ce întru puțin s'au arătat necredincios, şi întru mult va fi necredincios, şi măreț îndeşert.

Pentru nepătimirea cea preadesăvârşit, şi pentru bogățiia darurilor, şi pentru lucrarea minunilor, şi pentru putearea mai nainte cunoştinții, oarecarii pre ale sale trupuri în zadar le zdrobesc: neştiind, ticăiții, că nu ostenealele, ci mai ales smereniia iaste maică a unora ca acestora. (19) Cela ce daruri pentru osteneale ceare, acesta greşită temelie au pus. Iară cela ce datoriu pre sineşi să socoteaşte, acesta neaşteptată bogăție şi grabnică va lua.

Nu te pleca vânturătoriului celui ce te sfătuiaşte să-ți arăți faptele bune spre folosul celor ce te aud. Că ce să va folosi omul, deaca pre toată lumea o va folosi, iară pre sineşi să va păgubi? Nimic aşa ca obiceaiul cel smerit şi adevărat, şi cuvântul cel neprefăcut, nu poate să zidească pre privitori. Că să face şi altora pildă de a nu să înnălța niciodată: decât care ce alt lucru mai mare spre folos iaste? (20)

Au însemnat oarecarele din cei ce putea să vadă, şi văzind mi-au povestit: Cum că, şezind eu, zice, în soboraşul mieu, dracii slavei deşarte şi ai mândriei venind, au şezut lângă mine de amândoao părțile. Şi unul ádecă îmi împungea coasta mea cu deagetul lui cel măreț îndeşert, îndemnându-mă să povestesc vreo vedeare sau vreo lucrare pre carea o făcusem în pustie. Şi după ce pre acesta l-am scuturat dela mine, zicând: Întoarcă-se înnapoi, şi ruşineaze-se cei ce îmi gândesc mie reale (Ps. 39: 15) (21), îndatăşi cel de-a stânga la urechiia mea îmi zicea: Bine, bine ai făcut. Şi mare te-ai făcut, că pre maica mea cea prea fără de ruşine o ai biruit. Cătră carele eu cu dreaptă nemereală pre stihul cel deaciia înnainte iarăşi luându-l, am zis: Întoarcă-se îndatăşi ruşinându-se cei ce îmi zic mie bine, bine ai făcut. (22)

Deci l-am întrebat eu pre acelaşi: Cum slava deşartă iaste mumă a mândriei? Şi mi-au răspuns: Laudele ádecă înnalță şi umflă, şi după ce s'au înnălțat sufletul, atuncea mândriia luându-l pre dânsul, îl sue până la Ceriuri, şi îl pogoară până la adâncuri. (23)

Iaste slavă carea mai nainte să face dela Domnul: Că pre cei ce mă slăvesc pre mine, îi voiŭ slăvi, zice. Şi iaste slavă carea din gătire diiavolească urmează. Că vaiu, zice, când de bine vor grăi pre voi toți oamenii (Lc. 6: 26). (24)

O vei cunoaşte luminat pre cea mai dintâiu, când pre dânsa ca pre o vătămare socotindu-o, cu toată meşteşugirea despre aceasta te întorci. Şi oriunde te-ai duce, pre petreacerea ta o vei ascunde. Iară pre cea de-a doa când lucrezi, orice lucru s'ar întâmpla, ca să fii văzut de oameni. (25)

Pângărita aceasta ne sfătuiaşte pre noi să formăluim pre fapta bună ceaia ce nu iaste întru noi. Că aşa, zice, sfătuindu-ne, «strălucească lumina voastră înnaintea oamenilor, ca să vadă lucrurile voastre ceale bune» (Mt. 5: 16). De multe ori Domnul, pre cei măreţi îndeşert, prin necinstirea ceaia ce să întâmplă, întru neslavă deşartă i-au schimbat.

Începutul neslavei deşarte iaste păzirea gurii (26) şi iubirea necinstirii; iară mijlocul iaste curmarea tuturor meşteşugirilor celor gândite ale slavei deşarte; iară sfârşitul (de iaste cu adevărat şi adâncului vreun sfârşit), iaste ca pre ceale ce ajută cătră necinstire să le meşteşugească fără de simţire înnaintea mulţimei.

Nu-ţi ascunde ruşinea ta, pentru părearea ca să nu dai poticnire. Încă deaciia şi dupre fealiul greşalii, nu pre acelaşi plástor poate să cuvine să-l uneltim.

Când noi pre slava deşartă o chiemăm, şi când, nechiemată, dela alţii înnainte trimisă fiind, cătră noi vine, când cătră slava deşartă ne apucăm să facem oarecare meşteşugiri, atuncea degrab să ne aducem aminte de plânsul nostru, şi de starea cu frică cea întru osebită şi singuratecă rugăciunea noastră, şi negreşit vom ruşina pre cea fără de ruşine, deaca cu adevărat şi ne grijim de rugăciunea cea adevărată: iară deaca nu, degrab să luom cugetare de eşirea noastră cea de aicea. Iară deaca nici aceasta, apoi măcar de ruşinea ceaia ce urmează slavei deşarte să ne fie frică. Că cela ce să înnalţă pre sineşi, negreşit să va smeri (Lc. 18: 14), şi aicea, mai nainte de veacul cela ce va să fie. (27)

Când lăudătorii, iară mai vârtos înşelătorii, vor începe a ne lăuda pre noi, atuncea pre mulţimea fărădelegilor noastre în minte degrab să o pomenim, şi ne vom afla pre înşine nevreadnici de ceale ce să zic, sau de ceale ce să fac.

Sânt cu adevărat şi măreţi îndeşert carii întru oarecare ceareri ale lor sânt datori a fi auziţi dela Dumnezeu, ale cărora Domnul să obicinuiaşte a

întâmpina mai nainte rugăciunile şi cearerile lor: ca nu, prin rugăciune luându-le, lângă a loruşi mândrie să mai adăogească.

Cei foarte proşti nu prea să obicinuesc a cădea în otrava aceasta; că slava deşartă iaste lepădare a prostimei şi pospăită petreacere.

Viiarmele de multe ori după ce au crescut şi s'au înaripat, s'au suit la înnălţime: şi slava deşartă desăvârşit făcându-să, pre mândrie o au prăsit, carea iaste începătoare şi săvârşitoare a tuturor realelor. Cela ce de boala aceasta afară s'au făcut, de mântuire s'au apropiiat; iară cela ce nu încă, departe de slava sfinţilor să va arăta.

Treapta a 22-a, iaste, cela ce de aceasta nu s'au prins, nu va cădea în trufiia cea fără de cap carea duşmăneaşte lui Dumnezeu.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOAĂZECI ŞI DOAĂ
Cel pentru slava deşartă.

Sholiia 1. Pre slava deşartă biruindu-o, despre curvie ia-te aminte, ca nu cândva de cinstiri fugind, întru necinstire să cazi.

Sholiia 2, a lui Evagrie. Dracul mândriei să face pricinuitoriu sufletului de preacumplită cădeare. Că îl pleacă pre dânsul, pre Dumnezeu ádecă să nu-l mărturisească că îi iaste ajutătoriu, iară pre sineşi să se socotească cum că iaste pricină a isprăvilor, şi să se umfle împrotiva fraţilor ca a unor fără de minte, pentru ce nu toţi socotesc aceasta pentru dânsul. Şi urmează sufletului acestuia iuţime şi scârbă, şi răul cel mai de pre urmă, eşire din minţi, şi nebunie, şi mulţime de draci văzindu-să de dânsul în aer.

Alta, a aceluiaşi. Gândul slavei deşarte iaste preasupţire, şi cu lesnire stă pre ascuns lângă isprăvi, vrând să arate în norod pre nevoinţele lor, şi pre slavele ceale dela oameni vânându-le. Şi formăluind pre draci că îl laudă, şi cum că de mueri să grijaşte, şi cum că oarecare gloată de hainele lui să ating, şi îi vrăjaşte lui deaciia şi preoţie, şi cum că cei ce îl caută pre el stau lângă uşi, şi cum că deaca nu va voì, legat va fi dus. Şi după ce aşa pre dânsul înnalt cu nădejdi deşarte l-au făcut, zboară dela dânsul, lăsându-l ori dracului mândriei să-l ispitească pre dânsul, ori celui al scârbei, carele îi aduce asupra lui gânduri care să împrotivesc nădejdilor. Uneori şi dracului curviei

îl dă, pre Preotul cel cu puţin mai nainte cinstit şi sfânt.

Alta. A slavei deşarte aiĭ monahului osebirea iaste ca pentru fapta bună a să slăvi îndeşert, şi pentru ceale ce îi urmează aceştiia. Iară a trufiei lui iaste a să înnălţa pentru isprăvile sale, şi a defăima pre ceialalţi. Iară a slavei deşarte céii lumeşti şi a trufiei osebirea iaste ca pentru frumseaţe, şi pentru bogăţie, şi pentru stăpânie, şi pentru înţelepciune să se slăvească îndeşert şi să se înnalţe.

Sholiia 3. Pornindu-se patimile, gonesc pre slava deşartă; iară ucigându-se, o întorc.

Alta. Nu mică nevoinţă trebue a să izbăvi cineva de slava deşartă. Şi să izbăveaşte cineva prin ascunsă lucrarea faptelor bune şi prin deasa rugăciune. Iară semnul izbăvirii iaste a nu pomeni răul celui ce l-au grăit de rău sau celui mult grăitoriu.

Alta. Isprăvile mireanilor, căderi sânt ale monahilor, şi isprăvile monahilor, căderi sânt ale mireanilor. Ádecă, isprăvile mireanilor sânt bogăţiia, şi slava, şi stăpânirea, şi desfătările, şi îngrăşerile, şi ceale asemenea acestora, întru care venind monahul, să prăpădeşte. Iară isprăvile monahului sânt neagoniseala, neslava, slăbiciunea, înfrânarea, reaoa-pătimire, şi ceale acestora asemenea; întru care venind iubitoriul de lume fără de punere şi fără scópos, cădeare mare o socoteaşte, şi să primejduiaşte de multe ori şi să se spânzure, iară oarecarii şi s'au spânzurat.

Alta, a Sfântului Simeon Noului Cuvântătoriu de Dumnezeu. Jos fiind, nu cerca pre ceale de sus, mai nainte de a te face sus; să nu iscodeşti pre ceale de jos, ca nu alunecându-te, dintru amândoaă să cazi: iară mai vârtos împreună să te prăpădeşti cu cei de jos.

Sholiia 4. Nu pre cel lipsit de simţiri zice Părintele că să măreaşte îndeşert, ci cum că, cu fealiul, slavă deşartă sânt şi acestea, ádecă îngropările ceale strălucite şi pómbele.

Alta. Nu dupre împărtăşire pre pilda Soarelui o au luat Părintele. Că de acela ádecă toate să luminează, iară aicea iaste cu putinţă şi să vie asupră slava deşartă şi să fie nelucrătoare. Soarele încălzeaşte şi usucă, iară slava deşartă numai usucă, şi schimbaţi face pre aceia preste carii vine. Iară când străluceaşte smereniia cea din lucruri şi din sfătuire, atuncea s'au stins şi s'au sterpit slava deşartă.

Sholiia 5, a Sf. Marco Pustni[cul]. Rădăcină a poftei céii urâte iaste lauda omenească, nu când le auzi pre dânsele, ci când le priimim pre dânsele.

Sholiia 6. Când vei birui vreuna din patimile ceale necinstite, ori pre lăcomiia de pântece, ori pre curvie, ori pre iuţime, ori pre lăcomiia de bani, îndată zboară asupra ta gândul slavei

deşarte. Iară deaca şi pre acesta îl vei birui, cel al trufiei îl diiadohiseaşte.

Sholiia 7, a Sfântului Maxim. Întru toate ceale ce să lucrează de noi, scóposul să caută la Dumnezeu, deaca ori pentru dânsul, ori pentru altceva le lucrăm. Deci când voim să lucrăm vreun bine, nu pre plăcerea oamenilor, ci pre Dumnezeu să-l avem scópos. Ca către dânsul de-a pururea căutând, pentru dânsul pre toate să le lucrăm. Ca nu şi pre osteneală să o suferim, şi plata să o piiardem.

Alta, a marelui Vasilie. Lucrul cela ce nu pentru dragostea lui Dumnezeu, ci pentru lauda oamenilor să face, ori în ce fealiu ar fi, nu află laudă a cinstirii de Dumnezeu; ci a plăcerii oamenilor, ori a pricirii, ori a zavistiei, ori a vreunii pricini ca aceştiia are pre judecată. Pentru aceaia şi lucrul al nedreptăţii Domnul numeaşte, când zice către cei ce au zis: Mâncat-am înnaintea ta, şi cealelalte. Depărtaţi-vă dela mine, lucrătorii nedreptăţii. Că cum nu sânt lucrători ai nedreptăţii cei ce pre Darurile lui Dumnezeu spre neguţătoriia dezmierdărilor lor rău le uneltesc?

Alta. Deşert de minte iaste cela ce pre lauda oamenilor o vânează, şi alt nimic nu nădăjduiaşte.

Sholiia 8. Să fugim şi de a ne ferici cineva, şi de a ferici unii pre alţii în faţă. Că aceaia ádecă iaste a linguşitorilor şi a celor dela draci porniţi: iară aceaia a celor uşori de minte, şi a celor ce leasne jefuesc pre isprăvi. Deci stricătoriul cel dintâiu al bunătăţilor iaste oarecum înger al diiavolului; iară cel de-al doilea, moştenitoriu fără de socoteală, gata pre osteneale căştigându-le. Însă amândoi sânt ştiutori ai pierzării unul altuia între dânşii.

Alta, a Hrisostomului. Nu a răvni răutatea, ci a lăuda pre cei ce trăesc întru dânsa le aduce muncă mai cumplită decât a celor ce trăesc întru răutate. Că decât a păcătui, a lăuda pre cei ce păcătuesc mult mai mare iaste spre pricină de muncă. Şi prea cu cuviinţă, că a socotealii céii stricate, şi a sufletului celui ce fără de vindecare boleaşte iaste hotărârea aceasta. Că cela ce laudă răutatea s'au lipsit pre sineşi de tămăduirea cea din pocăinţă. Drept aceaia, dupre cuviinţă aceasta iaste mai cumplită decât aceaia, Pavel o au legiuit a fi. Pentru aceasta nu numai cei ce lucrează ceale reale, ci şi cei ce pre aceştea îi laudă, de aceaiaşi, ori de mai cumplită muncă cu aceia să împărtăşesc.

Sholiia 9. Săvârşirea smereniei iaste a suferi cu bucurie prihănirile ceale mincinoase.

Alta, a Sfântului Isaac. Cela ce iaste smerit-cugetătoriu întru adevăr, nedreptăţindu-să, nu să turbură, nici răspunde ceva pentru lucrul cu care s'au nedreptăţit; ci priimeaşte clevetirea ca pre o adevărată, şi nu să gri-

jaşte să încredinţeaze pre oameni că s'au clevetit, ci îşi ceare ertăciune.

Sholiia 10. Tu ádecă socoteşti că ai smerenie, dar nici pre sineţi te suferi când te prihăneşti. Deci deaca voeşti să cunoşti că eşti smerit-cugetătoriu, cearcă-te pre sineţi întru ceale zise.

Alta. Cela ce cu smerită cugetare rabdă prihănirile ceale asupra lui, acesta la săvârşire au ajuns, şi de Sfinţii Îngeri să laudă. Că nici o faptă bună alta ca aceasta nu iaste cu anevoe de isprăvit.

Sholiia 11. Măestrie a dracului iaste slava deşartă. Şi să ştiţi că cu acest chip şi minuni face.

Alta, a Sfântului Fotie Patriar-[hul]. Ceaia ce o pofteaşte cineva, aceasta, şi nefiind de faţă, o năluceaşte că iaste de faţă. Că pre voia sa o are ziditoare a firii.

Alta, a aceluiaşi. Când pre primejdiile ceale streine răpire de bogăţie a sa făcându-le, deşi i să va părea cuiva că face bine dintru dânsele, nu dintru acelea care dă iubirea de oameni, ci dintru acelea pre care le-au răpit, socoteala cea urâtoare de oameni şi tirănească să vădeaşte şi să mustră.

Sholiia 12. Unii ádecă să fălesc cu ceale proaste, iară alţii cu bunele norociri.

Sholiia 13, a Sf. Isaia Pustni[cul]. Ia aminte de sineţi cu deamăruntul, ca nicidecum să priimeşti a lua, deaca nu deplin te vei adeveri, că Dumnezeu ţi le-au trimis pre dânsele ţie din roduri dreapte, şi atuncea cu toată pacea priimeaşte-le pre acestea. Iară pre câte le vezi din nedreptate, sau din sfezi, sau din vicleşug, sau din făţărie, leapădă-le şi aruncă-le pre unele ca acestea, socotind că mai bună iaste o parte mică cu frica Domnului, decât multe roduri cu nedreptate.

Alta. Să nu fie mâna ta întinsă spre a lua, ci mai vârtos spre a da.

Alta, a Sf. Ioann Gură de Aur. Lacomul ádecă de bani are pre ale săracului. Iară tu pre acestea luându-le, şi parte a averii tale făcându-le, decât cel nedrept mai nedrept te-ai arătat, şi decât lacomul de bani mai lacom te-ai făcut.

Alta. Întrebare: Deci ce, că mulţi lacomi la bani fiind, nu pătimesc nici un rău?

Răspuns: Mai ales adecă vor pătimi, măcar de şi nu îndată pătimesc. Iară deaca acum vor scăpa, atuncea teame-te mai vârtos că spre mai mare muncă să păzesc. Şi măcar de şi ei vor scăpa, dar cei ce le-au moştenit pre averile lor nu vor scăpa.

Alta. Întrebare: Şi cum acest lucru iaste drept?, zice. Răspuns: Şi foarte drept; că tu, cela ce ai diiadohisit moştenire din nedreptate făcută, deşi tu nu o ai răpit, dar tu te îndulceşti de dânsa. Acela păcat ş'au învistierit, şi mânie în zioa mâniei: şi tu pre păcat şi pre mânie o ai moştenit, şi ţi să

va ceare seamă pentru toate acelea. Pre acestea încă şi legile ceale din afară le ştiu. Nu dela cei ce le-au răpit şi dela cei jefuiţi poruncesc să se ceară dela aceia, ci dela aceia la carii ş'ar afla cineva pre toate ale sale zăcând. Deci deaca ádecă ştii pre cei nedreptăţiţi, dă-le înnapoi, şi fă ceaia ce au făcut Zakhéiu, cu multă adăogire; iară deaca nu-i ştii, celor scăpătaţi împărţeaşte-le pre acestea toate, şi tu ádecă vei avea plata, iară acela munca.

Alta. Întrebare: Cum cineva pre adevăr îl ţine întru nedreptate?

Răspuns: Când cineva pre bunătăţile ceale date lui dela Dumnezeu, întru voile sale rău le unelteaşte.

Sholiia 14, a Sf. Maxim. Sânt oarecare lucruri bune dupre fire care de oameni să fac; dar nu bune iarăşi, pentru oarecare pricini. Ádecă postul, şi priveghiiarea, şi rugăciunea, şi cântarea de Psalmi, milosteniia, şi iubirea de streini, şi priimirea de streini, dupre fire lucruri bune sânt, dar când pentru slava deşartă să fac, nu sânt bune.

Sholiia 15. Măreţul îndeşert să făţărniceaşte nemâniiare: dar când de aceasta să va prinde, în loc de cinstire, necinstire pătimeaşte.

Sholiia 16, a Sfântului Isaíei. Grijaşte-te de patima aceasta blestemata, carea să ameastecă pre sineşi împreună cu faptele bune, până când le va piiarde pre dânsele; că deaca nu va tăia omul pre patima aceasta necinstita, nu poate să sporească dupre Dumnezeu, că toate răutăţile îi urmează eiĭ.

Alta, a Sfântului Maxim. Nu te măsura pre sineţi cu cei mai neputincioşi din oameni. Ci pre lângă porunca dragostii mai vârtos întinde-te. Că cu aceia ádecă măsurându-te, în groapa mândriei cazi; iară pre lângă aceaia întinzindu-te, la înnălţimea smeritei cugetări vei spori.

Sholiia 17. Prihănitoriu, ádecă defăimătoriu. Că defăimată era marea lăudare a lui Navuhodonósor; iară măsurătatea cea dupre cunoştinţa lui Dumnezeu întru cei mai de pre urmă iaste lăudată, ádecă smerita cugetare.

Sholiia 18, a Sf. Maxim. Deaca voeşti să te faci cunoscătoriu şi măsuratec, şi patimii mândriei să nu-i robeşti, de-a pururea caută întru ceale ce sânt, ce lucru iaste care să ascunde de a ta cunoştinţă. Şi aflând prea multe şi de multe fealiuri, care să tăinuesc de tine, te vei minuna de cunoştinţa ta, sau mai bine să zic, de necunoştinţa ta, şi îţi vei împila cugetul, şi pre sineţi cunoscându-te, vei priceape multe şi mari lucruri. Fiindcă a socoti cineva că ştie, nu-l lasă să sporească întru a şti.

Sholiia 19, a Sf. Isaac. Fieştecarea faptă bună maică iaste céii de a doa. Deci deaca vei lăsa pre maica ceaia ce naşte pre faptele bune, şi să te duci să cauţi pre fiice, mai nainte de a căştiga pre maica lor, vipere să află acelea su-

fletului, deaca nu le vei lepăda pre dânsele dela tine.

Sholiia 20, din Epistoliia Sf. Athanasie, Arhiepiscopul Alexandriei, cea cătră fecioara. Deaca îţi vei arăta viiaţa ta, slavă deşartă să va naşte ţie, şi te păgubeşti. Iară deaca vei afla suflet care să uneaşte şi să învoiaşte cu tine să facă lucrurile lui Dumnezeu ca şi tine, numai cătră acesta singur descopere-ţi taina: acolò nu iaste slava deşartă, că ai grăit ca să se mântuiască suflet. Deci celor ce au dorire să audă, grăiaşte-le ceale de folos. Şi deaca te rogi, sau cânţi, sau ceteşti, şezi deosebi, şi nimenea să audă, fără numai tu singură, şi deaca ai şi pre una sau doaă fecioare de un suflet cu tine.

Alta, a Sf. Marco Pustni[cul]. Deaca voeşti dela Domnul să se acopere păcatele tale, să nu faci arătate oamenilor faptele tale ceale bune. Că aceaia ce o facem noi întru acestea, aceasta şi Dumnezeu pentru acelea o lucrează.

Alta, a Sfântului Maxim. Precum comoara arătată făcându-să să răreaşte, aşa şi fapta bună, cunoscută făcându-să şi împublicându-să, să prăpădeaşte.

Sholiia 21, a Sf. Maxim. Cei ce pre sufletul nostru de-a pururea îl caută, prin gândurile ceale pătimaşe de-a pururea îl caută. Ca pre dânsul ori în păcatul cel cu mintea, ori întru cel cu lucrarea să-l arunce. Deci când vor afla pre mintea noastră nepriimindu-le, atuncea să vor înfrunta şi să vor ruşina; iară când întru duhovnicească privire îndeletnicindu-să, atuncea să vor întoarce înnapoi şi să vor ruşina.

Sholiia 22. Slava deşartă ucigându-să, şi din mijloc râdicându-să, mândrie pricinuiaşte. Iară rămâind, trufie.

Alta, a Sf. Marco Pustni[cul]. Cela ce eşti lăudat de mulţime dupre bunăvoirea lui Dumnezeu, nici un lucru arătătoriu să nu arăţi iconomiei céii Domneşti, ca nu iarăşi din schimbare, întru cea împrotivă să cazi.

Sholiia 23. Când vei vedea pre doi răi unul cătră altul dragoste având, cunoaşte că unul altuia îi ajută la voia lui cea rea.

Sholiia 24. Întrebare: Deaca gândul slavei deşarte mi-ar veni asupră-mi, că am isprăvit faptă bună, nu iaste datoriu gândul a grăi împrotivă?

Răspuns: Ori în ce ceas împrotivă grăiaşte cineva, acela mai tare şi mai reapede să face. Că mai multe decât tine află acela să zică împrotivă, şi nu atâta Duhul cel Sfânt te sprijineaşte pre tine. Că te află ca cum fălindu-te, cum că eu sânt îndestulat pentru sinemi să mă lupt împrotiva patimilor. Că precum cela ce are Părinte duhovnicesc, Părintelui său îi lasă lucrul, şi fără de grijă iaste întru toate, şi judecată nu are dela Dumnezeu, aşa şi cela ce lui Dumnezeu s'au dat pre sineşi nu iaste datoriu nicidecum a să griji pentru vreun gând, şi împrotivă

să-i grăiască, sau cu totul să-l lase pre el să între. Iară de şi va întra, sus cătră tatăl tău râdică-l pre dânsul. Şi zi-i lui: Că eu nu am treabă; iată Părintele mieu, el îl ştie. Şi încă mai purtându-l pre dânsul, la mijlocul căii lăsându-te pre tine, fuge. Că nu poate să meargă cu tine cătră acela, nici să stea înnaintea lui. Decât această lucrare nu iaste alta mai mare şi mai fără de grijă întru toată Bisearica.

Sholiia 25. Când nu lucrează cineva lucrul lui Dumnezeu spre a fi văzut de oameni, şi cei ce îl văd îl slăvesc, nimic vătămătoriu din laudă celui ce îl lucrează nu i să va pricinui.

Alta. Slava întreită iaste ori dela Dumnezeu, carele slăveaşte pre cei ce îl slăvesc pre dânsul; ori dela cel împrotivnic, când prin laude întru mândrie ne râdică; ori dela oameni, carea iaste în multe părţi despicată, ádecă împistrită.

Alta, a Sfântului Isídor. Înnălţarea şi îngâmfarea şi slava deşartă nu alcătuiaşte pre strălucirea cea de sus: ci năravul bun şi viiaţă cinstită, şi împărtăşirea cătră cei ce au trebuinţă fără de arătare. Că împreună cu laudele ceale de aicea, şi răsplătirea facerii de bine să încetează. Iară deaca cineva pre răsplătirea cea de acolò o caută, şi acum îi priimeaşte pârgile, şi acolò bogată cinste va lua.

Sholiia 26. A purta grijă cineva de limbă, arătat face pre om că lucrătoriu iaste. Iară nepedepsirea limbii îl însemnează că nu are înlăuntrul său faptă bună.

Sholiia 27. Să slăveaşte David dupre vrednicie, iară afară de vrednicie Saul, netrăgând cătră dânşii pre slavă. Iară Avessalom silindu-să să tragă cătră sineşi pre slavă, mai mult decât slava pre neslăvire o au tras la sineşi.

Alta. Când vei vedea vreun gând slavă omenească puindu-ţi ţie în minte, cunoaşte luminat că ruşine îţi găteaşte ţie.

CUVÂNTUL AL DOAĂZECI ŞI TREI

Pentru mândriia cea fără de cap, întru care şi pentru gândurile ceale necurate ale hulii.

Mândriia iaste lepădare de Dumnezeu (1), aflătură a dracilor, defăimare a oamenilor (2), maică a osândirii, strănepoată a laudelor, semn al nerodirii, izgonitoare a ajutoriului lui Dumnezeu, a eşirii din minte înnainte-mergătoare, de căderi pricinuitoare, pricină a epilipsiei, izvor al mâniei, uşă a făţărniciei, întărire a dracilor, străjuitoare a păcatelor, pricinuitoare a nemilostivirii, neştiinţă de îndurare, amară luotoare de seamă, judecătoriu fără de omenie, împrotivă-luptătoare lui Dumnezeu, rădăcină a hulii.

Început al mândriei [iaste] sfârşit al slavei deşarte. Iară mijlocul, defăimare a aproapelui, a ostenealelor sale neruşinată împublicare, laudă în inimă, urâciune a mustrării. Iară sfârşitul, lepădare de ajutoriul lui Dumnezeu, şi înnălţare pentru a sa sârguinţă, şi obiceaiu drăcesc. (3)

Să auzim toţi cei ce voim să scăpăm de groapa aceasta: De multe ori din mulţemire patima să obicinuiaşte a-şi dobândi păşune. Că nu ne sfătuiaşte ca dintru începuturi fără de ruşine să ne lepădăm de Dumnezeu. Am văzut pre oarecarii mulţemind lui Dumnezeu cu gura, şi mult fălindu-se cu cugetul. Şi mărturiseaşte aceasta arătat Fariseul acela ce au zis: Dumnezeule, mulţemesc ţie (Lc 18: 11). (4)

Unde cădearea s'au întâmplat, acolò mândriia s'au sălăşluit; că vestitoriu iaste cădearea cea de-a doa a céii mai dintâiu.

Gândeaşte-mi-ţi că doaăsprezeace sânt patimile necinstirii. Am auzit pre oarecarele bărbat cinstit zicând: Deaca pre una dintru acestea, (şi zic ádecă pre mândrie), cu voia o vei iubi, aceaia va împlini locul celor unsprezeace.

Monahul înnalt-cugetătoriu împrotivă grăiaşte foarte: iară cel smerit-cugetătoriu nicidecum nu ştie să grăiască împrotivă. Chiparísul nu să pleacă la pământ să umble: nici monahul înnalt cu inima să căştige ascultare.

Bărbatul înnalt cu inima pofteaşte a stăpâni; că într'alt fealiu, cum s'ar fi întâmplat, să piiară până în sfârşit nu poate: iară mai vârtos nu voiaşte. (5)

Domnul, mândrilor să împrotiveaşte[1]. Deci cine pre aceştea poate să-i miluiască? Necurat iaste înnaintea Domnului tot cel înnalt cu inima (Pilde 16: 6), şi cine deaciia pre unul ca acesta poate să-l curăţească? Certare ádecă celui mândru îi iaste cădearea, iară bold dracul: iară părăsire, eşire[a] din minte. Şi de ceale ádecă mai dintâiu de multe ori şi oamenii de oameni s'au tămăduit. Iară ceale mai de pre urmă la oameni sânt nevindecate. Cela ce au lepădat dela sineşi mustrarea, pre patimă o au însemnat. Iară cela ce o au priimit, de legătură s'au dezlegat. (6)

Deaca fără de altă patimă oarecarele prin singură aceasta din Ceriuri au căzut, apoi a căuta ni să cuvine, nu cumva şi fără de altă faptă bună, prin singură smereniia, să poate la Ceriuri a ne sui. (7)

Trufiia iaste a bogăţiei şi a sudorilor pierzare. Strigat-au, şi nu era cela ce să-i mântuiască (Ps. 17: 42) – negreşit că cu mândrie. Au strigat cătră Domnul, şi nu i-au auzit pre dânşii – negreşit că pre pricinile asupra cărora să ruga, nu le tăia.

Pre un frate carele să trufiia, un bătrân preacunoscătoriu duhovniceaşte l-au sfătuit. Iară el, orb fiind, au zis: Iartă-mă, Părinte, că nu-s mândru. Iară preaînţeleptul bătrân au zis cătră dânsul: Şi carea dovadă mai arătată decât aceasta ne dai noaă, fiiule, pentru patima aceasta, fără decât că ai zis: «Nu-s mândru»? (8)

Unora ca acestora foarte le ajută şi le iaste de folos supunerea şi petreacerea cea mai groasă şi mai necinstită, şi cetirea isprăvilor celor mai presus de fire ale Părinţilor: că poate măcar aşa va fi, celor ce cu această patimă bolesc, o mică nădeajde de mântuire.

Ruşine iaste pentru podoabă streină a să înnălţa cineva; şi nebuniia cea mai de pre urmă, pentru Darurile lui Dumnezeu a să năluci. (9)

Câte isprăvi s'au făcut de tine mai nainte de naşterea ta, pentru acestea numai înnalţă-te: că pre ceale după naştere Dumnezeu ţi le-au dăruit, precum şi pre naştere. Pre câte fapte bune afară de minte le-ai isprăvit, acestea singure

---

[1] Pilde 3: 34; 1 Pt. 5: 5. (N. ed.)

sânt ale tale: că pre minte Dumnezeu iaste cela ce ți-o au dăruit. Câte nevoințe fără de trup ai arătat, [acelea] dintru a ta sârguință numai s'au făcut: că trupul nu a ta, ci a lui Dumnezeu zidire iaste.

Nu te cuteza până când pre hotărâre o vei priimi, văzind pre acela carele şi după întrarea şi şedearea în cămara cea de nuntă, de mâini şi de picioare s'au legat, şi întru întunearecul cel mai din afară s'au surgunit. (10)

Nu-ți înnălța grumazul, că de pământ eşti; că mulți şi din Ceriuri s'au lepădat, sfinți şi nemateriialnici fiind.

Dracul când va apuca loc întru lucrătorii săi, atuncea în somn, sau şi priveghind, ca în chip ca cum de sfânt Înger, ori de oarecarele mucenic arătându-li-să, le descopere lor oarecare taine, sau le dă oarecare dăruiri de daruri, ca amăgindu-se ticăiții, desăvârşit să-şi piiardă mințile.

Noi, de şi mii de morți pentru Hristos de am pătimi, nici aşa cuviința nu o am împlinit. Că altul iaste Sângele lui Dumnezeu, şi altul sângele robilor, cu vredniciia, şi nu cu ființa. (11)

Să nu încetăm, nici să contenim cercându-ne pre înşine de-a pururea, şi alăturându-ne cu Părinții şi luminătorii cei mai nainte de noi, şi atuncea ne vom afla pre înşine că cu totul nici o urmă de petreacere adevărată n'am călcat, nici făgăduința cu cuvioşie nu o am păzit: ci încă întru aşezare lumească petreacem.

Monah chiar iaste ochiu nerăspândit al sufletului (12), şi simțire nemişcată a trupului. Monah iaste cela ce pre duşmani ca pre nişte hiiară chiemându-i, şi zădărându-i ca să fugă dela dânsul. Monahul iaste necontenită uimire[1], şi întristare a vieții. Monah iaste cela ce s'au feliurit cu faptele bune, precum altul cu dulcețile şi cu dezmierdările. Monahul iaste lumină necontenită în ochiul inimii. Monahul iaste adânc de smerenie, carele întru dânsa pre tot duhul l-au prăpăstuit şi l-au înnecat.

Trufiia lucrează uitare a greşalelor (13); iară pomenirea acelora, a smeritei cugetări iaste pricinuitoare. Mândriia iaste cea mai de pre urmă sărăcie a sufletului, carea bogăție năluceaşte, şi lumină întru întunearec socoteaşte (14). Nu numai nu ne lasă să sporim înnainte, pângărita, ci şi dintru înnălțime[2] jos

[1] Gr. ἔξτασις, „ieşire din sine, extaz". (N. ed.)
[2] În text: ꙟнълците. (N. ed.)

ne aruncă. Mândriia iaste rodie carea dinlăuntru ádecă iaste putredă, iară dinafară străluceaşte cu frumseţea. Monahul trufaş de drac nu va avea trebuinţă, că însuşi deaciia drac şi duşman luişi s'au făcut.

Întunearecul ádecă iaste strein de lumină, dar şi cel trufaş strein de tot fealiul de faptă bună. Întru inimile celor trufaşi graiuri de hulă să vor naşte (15), iară în sufletele celor smeriţi, vederi cereşti. Furul uraşte pre Soare, iară trufaşul pre cei blânzi îi va defăima (16).

S'au amăgit, nu ştiu cum, pre sineşi cei mai mulţi din cei mândri, şi părându-li-se că sânt nepătimaşi, pre a loruşi sărăcie în vremea eşirii o au văzut. Cela ce de aceasta s'au prins, de Domnul numai va avea trebuinţă: că deşartă iaste la dânsul mântuirea oamenilor.

O am prins oarecând pre această fără de chip amăgitoare, carea întru inima mea era, şi pre umerii maicii sale să purta. Pre care după ce le-am prins în cursă prin legătura ascultării (17), şi cu biciul prostimei le-am muncit, cercându-le să-mi spue pre întrarea lor cea întru mine. Pentru aceaia, şi muncite fiind iale, zicea: Noi început nu avem, nici naştere, că începătoare şi născătoare ale tuturor patimilor sântem. Şi ne luptă pre noi nu puţin zdrobirea inimii carea întru supunere să naşte. Că ne-am obicinuit a nu fi stăpânite de nimenea. Pentru aceaia şi în Ceriuri stăpânitoare fiind noi, de acolò ne-am depărtat. Pentru aceaia şi ale tuturor, ca cuprinzătoriu să zic, celor ce să împrotivesc smeritei cugetări noi sântem născătoare. Că toate ceale ce îi ajută aceiia, noao ne stau împrotivă.

Cu toate acestea, noi în Ceriuri am putut, şi tu unde dela faţa noastră vei scăpa? Noi de multe ori ne obicinuim a-ţi urma ţie pentru necinstiri, şi pentru ascultare, şi pentru nemâniiare, şi pentru nepomenirea de rău, şi pentru slujire. Featele noastre sânt căderi ale celor duhovniceşti, iuţimea, grăirea de rău, amărâciunea, mâniia, strigarea, hula, făţărniciia, urâciunea, pizma, împrotivă-grăirea, rânduiala de sineşi, nesupunerea. Una iaste numai la carea nu avem puteare să ne ispitim, şi pre aceasta, muncite fiind de tine, o spunem ţie: Deaca pre sineţi înnaintea Domnului cu curăţeniia inimii te vei prihăni, atuncea pre noi ca pre un păiajen ne vei socoti (18). Căci iapă ádecă, precum

vezi, sânt eu, slava deşartă, a mândriei, pre carea am încălecat.[1] Iară cuvioasa smerenie şi prihănirea de sineşi îşi vor râde şi îşi vor bate joc de calul şi de călărețul lui, cântarea cea de biruință cu dulceață cântându-o: Să cântăm Domnului, că cu slavă s'au proslăvit. Calul şi pre călărețul i-au aruncat în mare, şi întru adâncul smerenii. (19)

A doaăzeci şi trei iaste treapta, cela ce s'au suit deasupra eiĭ, au putut: deaca cu adevărat şi a să sui au putut.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOAĂZECI ŞI TREI
Cel pentru mândrie.

Sholiia 1. Cela ce nu din ajutoriul cel de sus, ci de la sineşi i să pare că au isprăvit ceva, să leapădă de Dumnezeu, sprijinitoriul lui cel întru toate. Pentru aceaia şi cade, părăsindu-l pre dânsul Darul, de care s'au lepădat.

Alta, a Sfântului Maxim. Să cuvine a şti că mândriia ádecă iaste răutate până în sfârşit înnălțată, carea să deosebeaşte de trufie, că mândriia iaste a să înnălța pentru lucrurile ceale lucrate de dânsa, iară trufiia pentru ceale ce nicidecum nu sânt.

Alta, a Sf. Ioann Carpathiul. Nu uita pre cela ce au zis: «Că mă tem ca nu cumva altora propoveduindu-le, eu neiscusit să mă fac»; şi: «Cela ce i să pare că stă, să caute ca să nu cadă»; şi: «Tu, cel duhovnicesc, ia-te aminte pre sineți, ca nu şi tu să fii ispitit». Şi deaca vei uita pre abaterea şi nelegiuirea lui Solomon, cea după atâta daru al înțelepciunii, sau pre lepădarea cea nenădăjduită a marelui Petru, te vei bizui cunoştinței tale şi te vei făli pentru petreacerea ta, şi pentru vremea pustniciei tale céii multe te vei lăuda, şi vei da loc mândriei. Nicidecum să te biruești, o, frate, ci mai vârtos teame-te până la răsuflarea ta, măcar de ai ajunge numărul anilor lui Moisì, şi roagă-te, zicând: Doamne, să nu mă leapezi pre mine în vremea bătrâneațelor meale, când îmi va lipsi vârtutea mea, să nu mă părăseşti pre mine, Dumnezeule, Mântuitoriul mieu, că întru tine iaste lauda mea totdeauna.

---

[1] „Căci iapă adecă a mândriei, precum vezi, este slava deşartă, [zice mândria], pre carea eu am încălecat." (N. ed.)

Sholiia 2. Lucrul cel chiar al mândriei iaste a defăima şi a să mâniia.

Alta. Nu socoti că a avea faptă bună iaste lucru bun, ci a o avea cum să cade, acela iaste lucru bun.

Sholiia 3, a Sfântului Nil. Cela ce i să pare că cu a sa puteare biruiaşte pre vrăjmaşi, iaste ca cum să leapădă de Dumnezeu, pentru aceaia şi cade cădeare fără de voe, fiindcă nu iaste împărtăşit de ajutoriul cel de Sus.

Alta. Păzeaşte-ți cuvântul despre laudă, şi gândul despre trufie, ca să nu fii părăsit, şi vei lucra ceale împrotivnice. Că nu dela singur omul să săvârşaşte lucrul cel bun, ci dela Dumnezeu cel atoatevăzătoriu.

Sholiia 4. Deaca voeşti să arăți pre isprăvile tale mari, nu cugeta mare, nici le socoti că sânt iale mari. Că nimic aşa de iubit lui Dumnezeu nu iaste, precum a să număra cineva cu cei mai de pre urmă.

Alta. Un filosof oarecarele zicea cum că trufiia iaste boală sfințită.

Alta. Am văzut boală grea, bogățiia cea dela dânsul păzindu-să lui spre răutate. Şi Domnul «Vaiu», au zis, «cei ce vă îmbogățiți, că veți flămânzi. Că vă luați plata voastră, şi mângâiarea».

Alta, a Sf. Marco Pustnicului. Făcând faptă bună, adu-ți aminte de cela ce au zis: Că fără de mine nu puteți face nimica. Şi mulțemeaşte celui ce țe-au ajutat, şi nu asupra ta să-ți scrii isprăvile. Vaiu, cela ce îşi zideaşte casa sa cu nedreptate. Şi: Bogățiia de ar curge, nu vă lipiți inima. Ocară celor ce sânt întru îndestulare, şi defăimare celor mândri. Bogățiia cu nedreptate adunată să va borî.

Sholiia 5. Să nu te sârgueşti a te face cap al frățimei, ca să nu pui streine povări de păcate preste grumazul tău.

Alta, a marelui Vasilie. Înnalt-cugetătoriu iaste cela ce pentru isprăvile ceale făcute de dânsul mare cugetă şi să înnalță, dupre Fariseul acela; acelaşi s'ar fi putut să se zică şi umflat, dupre prihănirea Corinthenilor. Iară trufaş, cela ce nu urmează celor legiuite, nici voiaşte să urmeaze canonului celui rânduit lui, ca aceaiaşi să cugete. Ci îşi află cu mintea sa cale a sa osebită şi păgânătate a dreptății sale. Iară mândru şi fudul, cela ce pentru isprăvile care nu le are să fuduleaşte, şi mai presus de ceaia ce iaste să sârguiaşte a să arăta. Iară îngâmfat iaste acelaşi poate cu cel mândru, ori aproape de acesta, dupre cuvântul cel zis de Pavel: S'au îngâmfat, neştiind nimica.

Sholiia 6. A nu creade că place lui Dumnezeu scóposul tău găteaşte pre ajutoriul lui Dumnezeu să te păzească pre tine şi întoarce înnapoi pre ispitele ceale ce îți vin asupră.

Alta, a Sfântului Isaac. Iaste părăsire dupre iconomie, şi pedepsitoare; şi iaste părăsire desăvârşit, deznădăjduitoare. Şi cea dupre iconomie ádecă şi pedepsitoare iaste ceaia ce să face spre îndrep-

tarea şi mântuirea şi slava celui ce pătimeaşte: ori cătră râvna şi urmarea altora, ori spre slava lui Dumnezeu. Iară părăsirea cea desăvârşit iaste când Dumnezeu pre toate ceale cătră mântuire după ce le-au făcut, omul rămâne fără de simțire şi nevindecat, iară mai vârtos netămăduit dintru a sa boală. Atuncea să dă la desăvârşită pierzare, precum pre Iuda. De carea să ne ferească pre noi Dumnezeu, şi să ne scoață dintr'o părăsire ca aceasta.

Alta. Semn al împătimirii iaste a izbândi cineva patimilor celor prihănite şi a le ascunde pre iale, şi ca cum a le acoperi, pre ceale ce sânt datoare a să arăta spre smereniia şi defăimarea sa şi a diiavolului.

Alta, a Sf. Marco Pustni[cului]. Cela ce uraşte mustrarea, cu voire zace în patimă. Iară cela ce o iubeaşte, arătat iaste că cu socoteală să poartă.

Sholiia 7. Încă şi Mântuitoriul, întru Fericiri, numai celor săraci cu duhul au zis că le iaste gătită Împărățiia Ceriurilor.

Alta. Gura smeritului-cugetătoriu va grăi adevărul, iară cela ce îi grăiaşte eiĭ împrotivă, asemenea iaste slugii aceluia ce au lovit pre Domnul cu palma preste obraz.

Sholiia 8. Precum a cugeta înnalt iaste strein de cela ce să pocăiaşte, aşa celui ce de voe păcătuiaşte a cugeta smerit cu neputință îi iaste.

Alta. Cel omorât de patimi sfătuire nu simte, şi certare duhovnicească nicidecum nu sufere.

Sholiia 9. Dovadă iaste carea arată că pentru nimic nu să cade a să făli şi a să înnălța cineva, ca cum cu a sa înțelepciune şi cu a sa tărie au isprăvit fapta bună, fără de marea dăruire a lui Dumnezeu cea neasemănată.

Alta. Tot lucrul bun, care prin firea noastră îl lucrăm, ne face ádecă pre noi a ne depărta de răul cel împrotivnic: iară adăogire de sfințenie fără de Darul lui Dumnezeu a face nu ne iaste cu putință.

Alta. Cel înfrânat să depărtează de îndrăcirea pântecelui, cel necăştigătoriu de iubirea de bani, cel liniştitoriu de multa grăire, cel curat de iubirea de dezmierdări, cel cinstit de curvie, cela ce să îndestulează cu ceale de nevoe, de iubirea de argint; cel blând de turburare; cel smerit-cugetătoriu, de slava deşartă; ascultătoriul, de prigonire; cel mustrătoriu, de fățărnicie; cela ce să roagă, de nenădăjduire; săracul, de multa bănărie; mărturisitoriul, de lepădare; mucenicul, de slujirea de idoli. Vezi cum toată fapta bună ceaia ce până la moarte să săvârşaşte, nimic alt nu iaste, fără decât o depărtare de păcat. Iară depărtarea de păcat, al firii iaste lucrul, nu răsplătire pentru Împărăție.

Sholiia 10, a Sf. Ioann Carpathiului. Îmbrăcămintea cea de nuntă, pentru carea dumnezeeştile cuvinte ale lui Hristos cuprinde, socoteaşte-o că Darul

Sfântului Duh iaste. Întru carea cela ce nu s'au făcut vreadnic a să îmbrăca, al Nuntii céii Cereşti şi al Cinei céii duhovniceşti părtaş nu va fi.

Alta, a marelui Vasilie. Pentru toate lucrurile ceale de noi isprăvite, sufletul pre pricinile isprăvii la stăpânul să le aducă. Şi nimic nicidecum să socotească cum că cu a sa puteare le-au isprăvit. Că un aşezământ ca acesta, pre smerita cugetare are fire să o pricinuiască întru noi. Iară smerita cugetare iaste vistierie păzitoare de fapte bune.

Alta. Negreşit, pre cela ce nu s'au arătat pre sineşi vreadnic de a cina împreună cu Hristos la Nuntă, ci cu treanțe s'au îmbrăcat, ádecă s'au întinat cu îmbrăcămintele păcatului.

Alta. Haină întinată, dela Dumnezeeştile Nunte afară ne scoate, şi părtaşi ai întunearecului celui mai dinafară ne lucrează.

Alta. Întră ádecă (în Cămara cea de Nuntă), pentru numele cel Creştinesc, dar afară să aruncă, pentru căci nu au ei fapte.

Sholiia 11, a Sf. Marco Pustni[cului]. Oarecarii nefăcând poruncile, socotesc cum că cred drept. Iară oarecarii făcându-le, ca pre o plată îndatorită a Împărăției o aşteaptă, şi amândoi din adevăr au greşit.

Alta. Dela Stăpânul, plată robilor nu iaste îndatorită. Nici iarăşi, cei ce nu i-au slujit drept, slobozenie dobândesc.

Alta. Împărățiia Ceriurilor nu iaste plată a lucrurilor, ci Daru al Stăpânului, gătit credincioşilor robilor săi.

Sholiia 12. Când pre minte, ori prin cuvântare deşartă, ori prin şegi şi glume, ori prin alt oarecare de acest fealiu dela Dumnezeu o depărtăm şi ne răspândim, atuncea nu sântem monahi.

Sholiia 13. Uitarea greşalelor, uneori ádecă trufie meşteşugeaşte, iară alteori nesimțire.

Alta, a Sfântului Maxim. Monah iaste cela ce de lucrurile ceale materiialnice pre minte o au depărtat, şi prin înfrânare, şi prin dragoste, şi cântarea de Psalmi şi rugăciunea, îngăduiaşte lângă Dumnezeu.

Sholiia 14, a lui Evagrie. Nu te sârgui a te îmbogăți, ca nu degrab sărac să te faci.

Sholiia 15. Cela ce să mândreaşte, a cădea în hulă să părăseaşte. Şi cela ce pentru lucrarea faptei bune să înnalță, întru curvie a cădea să sloboade. Şi cela ce întru înțelepciunea sa să trufeaşte, în curse întunecate ale neştiinții a cădea să sloboade.

Sholiia 16. Mare lucru şi cinstit socotesc că iaste a birui cineva slava deşartă, şi a spori întru cunoştința de Dumnezeu. Că cela ce au căzut întru urâciunea şi necurățiia patimii aceştiia realii aii slavii deşarte, de pace să înstreinează, să învârtoşază cu inimă împrotiva sfinților, şi la sfârşitul realelor sale,

întru înnalta cugetare cea rea şi întru grija de a minţì cade.

Alta, a Sfântului Simeon Noului Cuvântătoriu de Dumnezeu, din *Capetele* lui *ceale cunoscătoare şi de Dumnezeu cuvântătoare*. Alt lucru iaste a grăi smerit, şi altul a cugeta smerit, şi altul smereniia, şi alta iaste floarea smereniei, şi rodul aceştiia, şi alta frumseţea rodului acestuia, şi alta dulceaţa frumseaţii: şi altul afară de acestea, lucrările rodului acestuia. Şi dintru acestea, unele ádecă întru puterea noastră sânt, iară unele nu-s întru puterea noastră. Şi ceale ce ádecă-s întru noi, sânt a înţeleage pre toate, a cugeta pre toate, pre toate a le gândi, şi a le grăi, şi a le lucra, pre câte către smerenie pre noi ne trag. Iară sfânta smerenie, şi cealelalte osebiri ale eiĭ, darurile şi lucrările eiĭ, sânt daru al lui Dumnezeu, şi nu-s întru puterea noastră. Cărora nimenea nu să va învrednici, deaca pre seminţele câte privesc la dânsul nu bine mai nainte le va sămăna.

Sholiia 17. Vezi, că a-ţi lăsa voia ta aproapelui întru cunoştinţă, aceasta iaste smereniia.

Sholiia 18, a Sf. Maxim. Deaca voeşti să nu te lucrezi de gânduri reale, priimeaşte defăimarea sufletului, şi necazul trupului, şi aceasta nu particulare: ci în tot locul, şi vremea, şi lucrul.

Sholiia 19. Cu neputinţă iaste ca cela ce n'au priimit ca să poată cândva a fi către toţi mai jos şi mai de pre urmă, sau ocărât fiind, să-şi stăpânească mâniia, ori necăjit fiind, cu îndelungărăbdare să biruiască ispitele.

Alta. Cela ce smerenie desăvârşit au agonisit, întru ocărâri ádecă mai mult el îşi prihăneaşte prostimea sa, [şi] nu să va porni cu sufletul de graiurile necinstirii.

Alta. Iscusire a smeritei cugetări iaste petreacerea întru lucrurile ceale mai proaste, carea pre patima iubirii de slavă o tămăduiaşte.

Alta. Credincios iaste Dumnezeu să dea mână de ajutoriu şi astăzi lui Moisì, până când va mântui pre Israil din mâna Eghipteanilor celor gândiţi, carii sânt voile minţii. Ca şi noi să ne învrednicim a-i cânta lui cântare noaă. Că Moisì n'au putut să cânte Domnului, fără numai după ce au trecut Marea Roşie şi au văzut moartea celor ce voià să ţie pre neamul lui în Eghípet, ca să fie ei robi; şi după ce i-au trecut, fiindcă s'au făcut slobozi, au zis: Să cântăm Domnului, şi cealelalte ale cântării céii dintâiu.

PENTRU NETÂLCUITELE GÂNDURI ALE HULII

Întru cuvintele ceale ce au apucat mai nainte am auzit cum că al rădăcinii şi al maicii céii cumplite iaste preacumplită prăsilă, ádecă al pângăritei mândrii negrăitul fiiu al hulii. Pentru aceaia de nevoe lucru iaste ca să se aducă el în mijloc. Că nu iaste din cei fieştecum să întâmplă: ci încă şi mult decât toţi mai cumplit iaste vrăjmaş şi duşman. Şi lucrul cel cu adevărat mai cumplit iaste că nici poate cu lesnire să se grăiască şi să se mărturisească, sau să se vădească la doftor duhovnicesc. Pentru aceaia şi multora de multe ori deznădăjduire şi nenădăjduire le-au născut. Carele, precum viiarmele în lemn, pre toată nădeajdea lor o au cheltuit necuviosul.

Deci acesta, preapângăritul acesta, să obicinuiaşte de multe ori întru însăşi sfintele adunări, şi întru însăşi înfricoşatul ceas al sfintelor Taine să hulească pre Domnul, şi pre sfintele Taine ceale săvârşite. De unde mai ales ne învăţăm arătat cum că nu iaste sufletul nostru care pre nelegiuitele şi neînţeleasele şi negrăitele acelea cuvinte dinlăuntru le grăiaşte: ci dracul cel urâtoriu de Dumnezeu, carele din Ceriuri s'au izgonit, pentru căci şi acolò pre Domnul dupre păreare cu hule l-au improşcat. Că deaca ale meale ar fi fost necinstitele acelea şi necuvioasele cuvinte, cum eu pre Dar priimindu-l, mă închin lui? Cum pot şi să-l ocărăsc, şi să-l binecuvintez?

Amăgitoriul acesta şi de suflete stricătoriul, pre mulţi întru eşirea din minţi de multe ori i-au adus. Că nici un gând altul aşa cu greu de mărturisit iaste ca acesta. Pentru aceaia de multe ori cu mulţi împreună au îmbătrânit. Că nimic aşa dracilor şi gândurilor tărie asupra noastră le dă, precum a le hrăni şi a le ascunde pre acestea în inimă nemărturisite.

Nimenea pentru gândurile hulii să se socotească pre sineşi că iaste pricinuitoriu. Că cunoscătoriu de inimi iaste Domnul, şi ştie că nu-s ale noastre nişte graiuri ca acestea, ci ale duşmanilor noştri.

Îmbătarea de vin iaste pricină a poticnirii. Şi mândriia iaste pricină a gândurilor celor necuvioase. Şi dintru căci ádecă s'au poticnit, nevinovat iaste cela ce s'au poticnit; iară pentru căci s'au îmbătat, negreşit să va munci.

Întru rugăciune stând noi, necuratele şi negrăitele gândurile acelea au căzut asupră-ne. Şi după ce rugăciunea o am împlinit, îndată s'au dus. Că cu cei ce nu să luptă cu dânşii, nu să obicinuesc a să lupta.

Nu numai pre Dumnezeu şi pre toate ceale dumnezeeşti cel fără de Dumnezeu le huleaşte, ci şi oarecare cuvinte prea urâte şi prea necuvioase întru noi grăiaşte: ca, sau pre rugăciune să o părăsim, sau de înşine să ne deznădăjduim. Pre mulţi ádecă dela rugăciune i-au curmat, şi pre mulţi dela sfintele Taine i-au depărtat. Ale unora ádecă trupurile cu mâhniciunea le-au topit, iară pre alţii prin post i-au împilat răul acesta şi fără de omenie tiran, şi nici o slăbire nu le-au dat lor. Nu numai celor din lume, ci şi celor ce viiaţă monahicească uneltesc. Aceasta după ce le-o au lucrat, le pune în minte lor cum că nici o mântuire deaciia ei nu au: ci şi decât necredincioşii şi decât toţi Ellinii mai ticăiţi îi arată că sânt.

Cela ce de duhul hulii iaste supărat, şi de acesta a să izbăvi voiaşte, să cunoască cu deamăruntul că nu sufletul său iaste pricinuitoriu al unor gânduri ca acestora, ci însuşi dracul cel necurat, carele oarecând cătră Domnul zicea: Toate acestea ţie le voiŭ da, deaca căzind te vei închina mie (Mt. 4: 9). Pentru aceaia şi noi defăimându-l pre dânsul, şi nicidecum pre ceale zise de dânsul în seamă băgându-le, să-i zicem: Du-te dinapoia mea, satanà, Domnului Dumnezeului mieu mă voiŭ închina, şi lui unuia voiŭ sluji (Mt. 4: 10). Iară durearea şi cuvântul tău să va întoarce asupra capului tău, şi preste creaştetul tău hula ta să va pogorî, şi în veacul de acum, şi întru cela ce va să fie.

Cela ce afară de chipul cel mai sus zis voiaşte să biruiască pre dracul hulii, asemenea iaste celui ce să ispiteaşte a ţinea în mâinile sale fulgerul. Că cum şi îl va prinde, sau cum îi va grăi împrotivă, sau cum şi să va lupta cu cela ce reapede ca un vânt treace în inimă, şi decât clipa şi cirta mai degrab zice cuvântul, şi îndată nevăzut să face? Că toţi cei ce bat războiu, şi stau, şi împrotivă bat războiu, şi zebovesc, şi vreame dau celui ce împrotiva lor voiaşte să facă bătălie. Iară acesta nu, ci îndată ce s'au arătat, s'au dus, şi îndată ce au grăit, au trecut.

De multe ori întru mintea celor mai prostateci şi mai fără de răutate, dracul acesta să obicinuiaşte a să sălăşlui. Carii şi mai vârtos decât alţii mai cumplit să gâlcevesc şi să turbură. Pentru carii şi zicem chiar, că nu din

mândrie, ci din pizma dracilor totul să face. De a judeca şi de a osândi pre aproapele să încetăm, şi de gândurile hulii nu ne vom înfricoşa. Că pricină şi rădăcină a celui de-al doilea iaste cel mai dintâiu. (1)

Precum cela ce iaste încuiat în casă, pre cuvintele celor ce trec pre afară le aude, dar el cu aceştea nu grăiaşte, aşa şi sufletul întru sineşi petrecând, şi pre hulele dracului, pre care le grăiaşte trecând printr'însul, auzindu-le, să turbură.

Cela ce pre acesta l-au nimicnicit, de patimă s'au slobozit; iară cela ce întru alt fealiu să meşteşugeaşte a să lupta cu dânsul, desăvârşit s'au biruit. Că cela ce cu cuvinte pre duhuri voiaşte să le ție, asemenea iaste celui ce încue pre vânturi.

Un monah sârguitoriu, de dracul acesta supărat fiind în doaozeci de ani, cărnurile sale cu postiri şi cu priveghieri de tot le-au topit. Şi după ce nici un folos n'au simțit, ducându-să, şi patima pre hârtie scriindu-o, unui sfânt oarecăruia bărbat o au dat, pre față-şi căzind, şi la dânsul a căuta neputând. Iară bătrânul după ce au cetit scrisoarea, au zimbit, şi râdicând pre fratele au zis lui: Pune-ți, fiiule, mâna ta pre grumazul mieu. Şi după ce fratele au făcut aceasta, au zis marele: Preste grumazul mieu, frate, să fie păcatul acesta, câți ani şi au făcut, şi va face întru tine, numai tu întru nici o seamă să nu-l mai bagi. Şi au adeverit fratele cum că nu au eşit mai nainte din chiliia bătrânului, până când patima îndată nevăzută s'au făcut. Întru cercarea patimii aceştiia făcându-să, mi-au povestit mie mulțemind lui Hristos Dumnezeului nostru. Cela ce biruință a patimii au luat, pre mândrie o au izgonit.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOAĂZECI ŞI TREI

Cel pentru hulă.

Sholiia 1. Din necredință iaste neascultarea, din neascultare plăcerea de sineşi. Dintru aceasta slava deşartă, din slava deşartă mândriia, din mândrie hula ori eşirea din minte. Iară întru cei mai proşti din pizma dracilor să face hula.

Alta. Gândul hulii să întâmplă dintru a grăi de rău şi a defăima şi a osândi pre cineva: iară gândurile acestea să nasc dintru a face cineva voile sale, şi dintru a să lenevi de rugăciune, şi dintru a să mâniia. Care toate acestea sânt semn

al mândriei, carea ne găteaşte pre noi a cădea în patimile ceale mai nainte zise, ádecă a grăirii de rău, şi a defăimării, şi a osândirii. Şi de acolò să naşte gândul hulii. Deci deaca va zăbovi în sufletul cuiva, şi nu-i va sta lui împrotivă prin smerenie şi prin faptele bune ceale împrotivnice răutăților celor zise, să părăseaşte ticălosul suflet să cadă ori în mâinile dracului curviei şi al celoralalte amestecări, ori întru eşirea din minți.

CUVÂNTUL AL DOAĂZECI ŞI PATRU

Pentru blândeaţe, şi pentru prostimea, şi nerăutatea, şi pentru răutate – ceale din sârguinţă câştigate, şi nu fireşti.

Aleargă ádecă înnaintea Soarelui lumina cea de dimineaţă, şi a toatei smeritei cugetări blândeţea îi iaste înnainte-mergătoare. (1) Pentru aceaia şi pre lumină să o ascultăm, carea aşa pre dânsele dupre treapte le-au rânduit. Că «Învăţaţi-vă dela mine, zice, că sânt blând, şi smerit cu inima» (Mt. 11: 29). Deci cu cale iaste, mai nainte de Soare, pentru lumină să ne luminăm, apoi aşa limpede la Soare să căutăm. Că nu iaste cu putinţă, nu iaste, ca cela ce pre aceasta nu o au cunoscut mai nainte, pre acela să-l vază, precum adevărata aşezare a celor ce să zic ne învaţă.

Blândeţea iaste aşezare neclătită a minţii, carea întru cinstiri şi întru necinstiri asemenea să află. Blândeţea iaste ca, întru turburările aproapelui, fără de simţire şi curat pentru dânsul să se roage. (2) Blândeţea iaste piiatră carea stă decât marea mâniei mai presus, şi pre toate valurile ceale ce lovesc întru dânsa le răsipeaşte, şi nicidecum clătire nu pătimeaşte. Blândeţea iaste întărire a răbdării, uşă a dragostii, iară mai vârtos maică, a desluşirii pricină. Că Domnul va învăţa, zice, pre cei blânzi căile sale (Ps. 24: 9). Pricinuitoare a ertării, îndrăzneală întru rugăciune, a Duhului Sfânt încăpătoare. Că spre cine voiŭ căuta, zice, decât spre cel blând şi liniştit? (Is. 66: 2). Blândeţea iaste a ascultării ajutătoare, a frăţimei povăţuitoare, al celor ce să înnebunesc frâu, a acelor ce să mânie curmare, şi a bucuriei dăruitoare; urmare a lui Hristos, osebire a Îngerilor, legătură a dracilor, şi a amărâciunii pavăză.

Întru inimile celor blânzi să odihneaşte Domnul, iară sufletul cel turburătoriu iaste scaun al diiavolului. Cei blânzi vor moşteni pământul, iară mai vârtos vor stăpâni pământul: iară bărbaţii cei ce să înnebunesc să vor prăpădi din pământul lor.

Sufletul blând iaste scaun al prostimei, iară mintea cea mânioasă iaste ziditoare a răutății. Sufletul lin va încăpea cuvintele înțelepciunii. Că Domnul va povățui, zice, pre cei blânzi la judecată (Ps. 24: 9), iară mai vârtos la desluşire. Sufletul drept iaste împreună-viețuitoriu al smereniei, iară cel rău iaste rob al mândriei. Sufletele celor blânzi să vor umplea de cunoştință: iară mintea cea mânioasă – a întunearecului şi a necunoştinții împreună-lăcuitoare.

Mâniosul şi fățarnicul unul cu altul s'au întâmpinat, şi nu putea să afle cuvânt drept întru vorbirea lor (3). Deşchizind pre inima celui dintâiu, vei afla nebunie, iară pre sufletul celui de-al doilea cercându-l, vei vedea viclenie. (4)

Prostimea iaste deprindere a sufletului neîmpistrită, spre reaoa cugetare nemişcată făcută. Vicleniia iaste ştiință, iară mai vârtos grozăvie drăcească, de adevăr lipsită, şi de cei mulți a să tăinui părându-i-să. Fățărniciia iaste aşezare împrotivnică trupului şi sufletului, cu toate socotealele împletecită.

Nerăutatea iaste aşezare veaselă a sufletului, de toată socoteala şi aflarea de cugete izbăvită. Dreptatea iaste înțeleagere neiscoditoare, obiceaiu nevicleniit, cuvânt nepospăit, şi ne mai nainte gătit. Nevicleniia iaste fire curată a sufletului, care precum s'au zidit dupre fire îşi face întâlnirile şi vorbirile cătră toți. Vicleniia iaste schimbare din dreapta aşezare, rătăcită cugetare, iconomie mincinoasă făcută, jurământuri linguşite, cuvinte împletite, adânc al inimii, adânc de vicleşug, minciună feliurită, firească deaciia trufie; împrotivă-luptătoare a smereniei, fățărnicie a pocăinței, izgonitoare a plânsului, vrăjmaşă a mărturisirii, rânduire de a sa socoteală, pricinuitoare de căderi, a sculării împrotivnică (5), zimbire a ocărilor, mâhniciune înnebunită, pospăită evlavie, viiață drăcească.

Vicleanul iaste cu diiavolul de un nume şi împreună-vorbitoriu. Pentru aceaia şi Domnul aşa ne-au învățat pre noi să-l numim pre dânsul, zicând: Izbăveaşte-ne pre noi de cel viclean (Mt. 6: 13).

Să fugim de prăpastiia fățărniciei, şi de groapa vicleniei (6), auzind pre cela ce zice: Că cei ce viclenesc de tot vor peri (Ps. 36: 9), şi ca nişte verdețuri de iarbă degrab vor cădea. Că unii ca aceştea păşune a dracilor sânt.

Precum dragostea Dumnezeu să numeaşte, aşa şi dreptatea. Pentru aceaia şi înţeleptul Solomon întru cântări zice către inima cea curată: Dreptatea teau iubit pre tine (Cânt. cânt. 1: 3). Şi iarăşi, tatăl acestuia: Bun şi drept iaste Domnul (Ps. 24: 8). Şi cei de un nume cu Dânsul zice că să mântuesc. Că zice: Cela ce mântuiaşte pre cei drepţi cu inima (Ps. 7: 11). Şi iarăşi: Îndreptări de suflete au văzut, şi au cercetat faţa lui (Ps. 10: 7).

Întâia osebire a creaşterii copiilor iaste prostime neîmpistrită, pre carea până o avea Adam acela, nu ş'au văzut goliciunea sufletului său, nici grozăviia trupului său.

Bună ádecă iaste şi prostimea ceaia ce din fire să află întru oarecarii, şi fericită (7), dar nu aşa precum ceaia ce din viclenie prin sudori s'au altuit. Că aceaia ádecă despre multa împistriciune şi despre patimi să acopere, iară aceaia a preaînnaltei smeritei cugetări şi a blândeaţei să face pricinuitoare. Şi aceaia ádecă nu multă plată are; iară aceaia, prealăudată.

Toţi cei ce voim să tragem pre Domnul către înşine, cu prostime, şi cu nepospăire, şi cu neîmpistrire, şi cu neviclenie, precum la dáscal pentru máthime fără de iscodire să ne apropiem. Că prost fiind şi nealcătuit din părţi, proaste oarecare şi fără de răutate voiaşte să fie sufletele ceale ce să apropie la dânsul. Că nu iaste cu putinţă a să vedea cândva prostime lipsită de smerenie. (8)

Vicleanul iaste mai nainte văzătoriu mincinos, fiindcă din cuvinte pre gânduri, şi din chipurile şi mişcările ceale din afară pre ceale din inimă să nălucéaşte că le cunoaşte.

Am văzut drepţi carii dela cei vicleni s'au învăţat să vicleanească. Şi m'am minunat, cum şi osebirea, şi întâiciunea firii au putut aşa de degrab să le piiardă (9).

Pre cât de cu lesnire cei drepţi cad din bunătate, pre atâta de cu greu cei împrotivnici pot să se schimbe spre cel bun (10). Streinătatea cea adevărată, şi supunerea, şi păzirea buzelor, mult de multe ori au putut, şi pre ceale nevindecate cu preaslăvire le-au schimbat.

Deaca cunoştinţa pre cei mai mulţi îi umflă, apoi nu cumva prostimea şi neînvăţătura are fire dupre măsură să smerească? Dovadă, şi hotar luminat, şi chip de fericita prostime s'au făcut noaă fericitul Pavel cel prost. Că nimenea,

cu adevărat nimenea nicăiri o sporire ca aceasta, atâta de întru puțină vreame, nici au văzut, nici au auzit, nici poate să vadă vreodată.

Monahul prost iaste dobitoc cuvântătoriu ascultătoriu, carele pre sarcina sa desăvârşit asupra celui ce îl povățuiaşte şi-o au pus. Dobitocul nu grăiaşte împrotivă celui ce îl leagă: nici sufletul drept povățuitoriului său. Urmează celui ce îl trage precum voiaşte, şi până la junghiiare nu ştie împrotivă a grăi.

Bogații cu anevoe întru Împărățiia Ceriurilor, şi înțelepții cei fără de minte (11) întru prostime vor întra.

Căderea de multe ori pre cei răi i-au înțeleptit, şi fără de voe mântuire şi nerăutate le-au dăruit lor.

Luptă-te a-ți amăgi priceaperea ta (12), şi aşa făcând, vei afla mântuire, şi dreaptă minte, întru Hristos Iisus Domnul nostru. Amin.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOAĂZECI ŞI PATRU
Cel pentru blândeațe.

Sholiia 1. Blândețea ádecă neturburată pre mânie o păzeaşte, iară smereniia de îngâmfare şi de slava deşartă pre minte o slobozeaşte.

Alta, a lui Evagrie. Firea mâniei iaste a să lupta cu dracii, şi pentru oarecarea dulceață a să nevoi. Pentru aceaia Îngerii ádecă pre dulceața cea duhovnicească puindu-o în minte, şi pre fericirea cea dintru aceasta, ne îndeamnă pre noi ca pre mânie să o întoarcem asupra dracilor. Iară aceia, iarăşi cătră poftele ceale lumeşti trăgându-ne pre noi, silesc pre mânie a să lupta cu oamenii afară de fire, ca întunecându-să mintea, şi din cunoştință căzind, vânzătoare a faptelor bune să se facă.

Sholiia 2. A purta pre aproapele iaste blândețea.

Sholiia 3. *Iron*, ádecă luătoriu în batjocoră să zice linguşitoriul, amăgitoriul, mincinosul-cuvântătoriu, pentru căci împleteaşte cuvinte dupre hotar, nu întru adevăr.

Sholiia 4. Munceaşte pre mânie, că al îndrăcirii iaste tată, deaca din măsură îşi iase.

Alta, a Sf. Grigorie Cuvântătoriului de Dumnezeu. Pre mânie înfrânează-o, ca nu din minți să-ți eşi.

Alta, a aceluiaşi. Mâniia fie-ți ție numai asupra şarpelui, prin carele ai căzut.

Alta. Vicleanul niciodată nu iaste în pace, ci totdeauna întru turburări,

totdeauna de mânie şi de vicleşug şi de iuțime iaste plin. Totdeauna pândeaşte pre vecinul său, totdeauna cârteaşte, totdeauna să aspreaşte, totdeauna i să porunceaşte, şi împrotivă grăiaşte; să rânduiaşte, şi el răstoarnă; să sfătuiaşte, şi el rău face; să dojeneaşte, şi el batjocoreaşte; să iubeaşte, şi el ia în batjocoră pre cei ce bine vieţuesc; pre cei ce sporesc îi uraşte, de sfătuiri bune să îngrețoşază, pre frați îi micşorează, îi răzvrăteaşte, răi îi face, de cei blânzi să întoarce, pre cei îndelung-îngăduitori în râs îi ia, de cătră streini să fățărniceaşte, pre unul cătră altul îl cleveteaşte. Cătră fieştecarele împrotivă să pune, întru sfezi ajută, spre întărâtări zădăraşte, întru răsplătiri împreună-izbândeaşte, la ocărâri gata, întru grăiri de rău dulce, întru defăimări lesnicios, întru multă cuvântare viteaz, şi întru a răni. Spre gâlceavă întâiu împreunăalergătoriu, întru cântarea de Psalmi neputincios, întru postiri slăbănogit, întru tot lucrul bun neputearnic, întru cuvinte duhovniceşti neînțelegătoriu şi tâmp. Că toată fărădelegea îi va astupa gura lui. Deci unul ca acesta de mult plâns iaste vreadnic.

Sholiia 5. Că vicleniia nu iaste ca prin pocăință din cădeare să se scoale.

Alta. Precum deaca cineva de scorpie s'ar muşca, veninul eiĭ străbate prin tot trupul lui şi vatămă pre inima lui: într'acest fealiu iaste şi răutatea în inimă cea cătră aproapele. Că veninul eiĭ îl muşcă pre suflet, şi să primejduiaşte din viclenie. Deci cela ce îi iaste milă de ostenealele sale ca să nu să prăpădească, degrab va scutura dela sineşi pre scorpiia aceasta, ádecă pre viclenie şi pre răutate.

Sholiia 6. Bărbatul viclean iaste mreajă ascunsă.

Sholiia 7. Prostimea cea firească, zice, de multe patimi să păzeaşte neîmpărtăşită.

Sholiia 8. Prostimea, şi a nu să măsura pre sineşi, curățeaşte pre inimă de cel rău.

Sholiia 9. A fugi ni să cuvine, mă rog, de împreună-petrecătorii cei răi, cu toată puterea, ca să nu ne prindem de răutatea lor.

Sholiia 10. Pre nărav, zice, cum cei răi şi vicleni vor putea cândva să-l schimbe?

Sholiia 11. Oarecarii zic înțelepți pre judecătorii lucrurilor celor simțite. Înțelepți însă sânt cei ce îşi stăpânesc voile sale.

Alta. Fără de minte cu adevărat sânt cei ce să socotesc întru sineşi înțelepți, şi ai vaiului celui prorocesc vreadnici moştenitori.

Alta. Nu pre cei adevărați înțelepți întru Hristos îi scoate afară, ci pre aceia pre carii lumea i să pare a-i zice înțelepți, carii cu nebuniia vicleniei sânt cunoscuți.

Alta. Fără de minte iaste cela ce nu priceape voia lui Dumnezeu, fără

de minte iaste cela ce întru întunearec petreace, pre carele îl priimeaşte întunearecul necunoştinţii.

Alta, a marelui Vasilie. Înţelept ádecă întru sineşi iaste tot cela ce urmează gândurilor sale, şi nu să întocmeaşte prin credinţă cu graiurile Domnului. Deci deaca voiaşte cineva nici fără de minte să fie, nici înţelept întru sineşi, datoriu iaste să priceapă voia lui Dumnezeu prin credinţa cea cătră dânsul. Şi cu frica lui Dumnezeu să urmeaze pre Apostolul ce zice: Surpând gândurile, şi toată înnălţarea ce să râdică împrotiva cunoştinţii lui Dumnezeu, şi robind toată noima întru ascultarea lui Hristos.

Sholiia 12. Nevoiaşte-te, zice, a nu face pre ceale arătate de înţelepciunea ta, fără de cercarea celor mai mari.

Alta. Au arătat şi acum cum că silinţa are pre buna priimire şi pre necăderea isprăvii, zicând: Luptă-te. Că şi cu urmare au zis: Pre cei proşti bine priimiţi. Ádecă pre cei ce prin silinţă, cu ajutoriul lui Dumnezeu, şi prin osteneale pre răutate biruindu-o, preaiscusiţi să se arate. Pentru aceaia, să nu ne supărăm de înfigerea întru bunătate, ori în cea firească, ori în cea agonisită. Şi a aceiia ádecă, pre neosteneală, iară a aceiia, pre multa plată, şi a amândurora pre nefudulie sârguindu-ne a le căştiga.

CUVÂNTUL AL DOAĂZECI ŞI CINCI

Pentru preaînnalta smerita-cugetare, pierzătoarea patimilor, carea prin nevăzută simțire înlăuntru să face.

Cela ce voiaşte a povesti prin cuvânt văzut (1) pentru simțirea şi lucrarea dragostii Domnului chiar, şi a smeritei cugetări dupre cuviință, şi a fericitei curățenii dupre adevăr, şi a strălucirii lui Dumnezeu luminat, şi a fricii lui nemincinos, şi a adeveririi céii deplin a inimii curat şi lămurit, şi i să pare cum că pre cei negustați dintru aceasta prin tâlcuirea cea pentru unele ca acestea îi luminează, asemenea oareşce face bărbatului celui ce voiaşte, pre cei ce n'au gustat miiarea niciodată, pentru dulceața ei prin cuvinte şi prin asemănări să-i înveațe. Dar cel al doilea ádecă înzadar voroveaşte, ca să nu zic că bârfeaşte. Iară cel dintâiu ori neiscusit întru a sa povestire iaste, ori de slava deşartă prea supțire să batjocoreaşte.

Au pus înnainte cuvântul acesta, spre cercare, o vistierie carea în vase de lut, iară mai vârtos în trupuri iaste pecetluită, şi carea de tot cuvântul cu feliurimea rămâne necunoscută, şi pre singură scrisoarea cea deasupra necuprinsă având-o, multă şi nemărginită cercare şi osteneală dă celor ce prin cuvânt o caută. Şi să află zicerea aşa: Sfânta smerenie.

Câți cu Duhul lui Dumnezeu să poartă (2), aceştea împreună cu noi la gânditul acesta şi preaînțeleptul soboraş adune-se, Table ale cunoştinței céii de Dumnezeu scrise împreună cu dânşii cu mâini gândite aducându-ne. Şi ne-am adunat, şi ne-am întrebat, şi am cercat putearea cinstitei scrisorii-deasupra. Şi unul ádecă o zicea: Deasă uitare a isprăvilor. Iară altul: Ca decât toți cel mai de pre urmă şi cel mai păcătos pre sineşi să se socotească. Iară altul: Cunoştință a minții de neputința şi de slăbiciunea sa. Altul: A apuca mai nainte pre aproapele întru întărâtări, şi întâiu a răsipi pre mânie. Altul iarăşi: Cunoştință a Darului şi a milostivirii lui Dumnezeu. Altul: Simțire a sufletului celui zdrobit, şi a voii sale lepădare.

Iară eu pre toate auzindu-le, şi întru sinemi pre acestea cu chibzuire şi cu trezvire cercându-le întru sinemi, pre fericita simţire a aceiia prin auz n'am putut să o învăţ. Pentru aceaia şi eu, cel mai de pre urmă decât toţi, ca un câine, din sfărâmiturile measii care cădea din gurile cunoscătorilor şi fericiţilor acelora adunându-le, pentru aceasta dând hotărâre, am zis:

Smerita cugetare iaste dar nenumit al sufletului (3), numai de aceia singuri bine numit, carii prin cercare şi cu iscusul l-au luat: netâlcuită bogăţie, numire şi dăruire a lui Dumnezeu. Că învăţaţi-vă dela mine (Mt. 11: 29), zice, nu dela Înger, nu dela om, nu din carte: ci dela mine, ádecă dintru împrietenirea şi strălucirea şi lucrarea mea ceaia ce iaste întru voi. Că sânt blând şi smerit cu inima, şi cu gândul, şi cu cugetul, şi veţi afla odihnă de războae, şi uşurare de gânduri sufletelor voastre.

Alta iaste privirea cuvioasei viei aceştiia, încă în iarna patimilor fiind, şi alta în vremea primăverii deaciia şi a roadelor, şi alta în vremea secerişului faptelor bune: deşi întru o veselie şi întru o aducere de roadă toate privirile eiĭ să adună. De unde şi pre ale sale ca pre nişte închipuiri şi seamne ale roadelor le are.

Căci când ádecă va înceape să înflorească întru noi pre strugurii cuvioasei aceştiia, îndată urâm cu dureare toată slava omenească, şi lauda. Şi pre mânie şi pre iuţime dintru înşine o surgunim. Iară după ce sporeaşte înnainte împărăteasa aceasta a faptelor bune, cu vârsta cea duhovnicească, în sufletul nostru, întru nimic, iară mai vârtos întru urâciune pre toate bunătăţile ceale ce să fac de noi le socotim, şi ni să pare cum că în fieştecarea zi mai mult adăogăm la sarcina păcatelor întru necunoscută răsipire. Iară pre bogăţiia dumnezeeştilor daruri celor ce vin întru noi, ca pre o adăogare de mai multă muncă, ca unii ce nu sântem vreadnici de dânsele, o prepunem. Pentru aceaia atuncea mintea noastră şi rămâne nejefuită, în punga smereniei pre sineşi încuindu-să, pre sunete numai şi pre jucăreile furilor auzindu-le, şi de nici unul dintru aceştea a fi supărată neputând, fiindcă smereniia iaste cămară nebiruită şi nejefuită. (4)

Deci pentru înflorirea ádecă şi sporirea cea mică a de-a pururea înfloritului rod al aceştii fapte bune, prin scurte cuvinte am îndrăznit a filosofi. Dar ce deaciia iaste celeanchiul cel desăvârşit al sfinţitei aceştiia, pre Domnul, cei ce sânteţi priiateni ai Domnului, întrebaţi-l.

Deci pentru ádecă mărimea cuvioasei aceştiia, a zice nu iaste cu putinţă, iară pentru feliurimea a grăi, mai cu neputinţă: dar, cu toate acestea, pentru osebirea eiĭ, dupre înţeleagerea ceaia ce de sus au întrat întru noi, a zice ne vom ispiti.

Deci pocăinţa cea grijilivită şi amărunţită, şi plânsul cel curăţit de toată întinăciunea, şi preacuvioasa smerenie a celor noi-începători, atâta deosebire şi desluşire unele de altele au, câtă are aluatul şi făina de către pâine. Că să zdrobeaşte ádecă sufletul şi să supţiiază prin pocăinţă adevărată: şi să uneaşte oarecum, şi ca aşa să zic, împreună să frământă cu Dumnezeu prin apa plânsului celui nemincinos. Dintru care şi aprinzind pre focul Domnului, pâine să face, şi să întăreaşte fericita smerenie cea nedospită şi nefudulită. De unde şi ca întru o puteare, şi întru o lucrare, şi prin sineşi adunându-ne preacuviosul acesta în trei împletitul lanţ, iară mai vârtos curcubeu (5), are oarecum pre ale sale şi lucrările şi osebirile. Şi pre semnul care ai fi zis că-l are una, pre acesta ai fi putut afla că să face cunoaşterea şi a aceiialalte.

Pentru aceaia şi în scurt pre cea zisă prin dovadă mă voiŭ ispiti să o adeverez şi să o întăresc. Că osebirea ádecă a bunei aceştiia şi vreadnicii de laudă treimi, cea întâiu şi mai aleasă, iaste priimirea cea prea cu bucurie a necinstirii, carea cu mâini deşchise ale sufletului o aşteaptă şi o îmbrăţişază pre aceasta ca pre una ce încetează şi de tot arde boalele sufletului, şi păcate mari. Iară a doa osebire a eiĭ iaste pierzarea de istov a toată mâniia, şi smerenie întru domolirea mâniei aceştiia. Iară a treia treaptă prea bună iaste necredinţă credincioasă a lucrurilor sale celor bune, şi poftire de necontenită învăţătură.

Sfârşitul ádecă al legii şi al Prorocilor iaste Hristos, întru dreptate fieştecăruia celui ce creade.[1] Iară sfârşitul patimilor celor necurate iaste slava deşartă şi mândriia fieştecăruia celui ce nu ia aminte. (6) A cărora surpătoare fiind gândita aceasta cerboae, păzeaşte pre împreună-vieţuitoriul său nepriimitoriu de tot veninul cel de moarte aducătoriu. Că unde întru aceasta venin de făţărnicie să arată? Unde de grăirea de rău? Unde vreun şarpe în cuib să ascunde, şi nu mai vârtos din pământul inimii la iveală scoţindu-să, să omoară şi să cheltuiaşte? Întru această unire şi împreunare nu iaste arătare de

[1] Rom. 10: 4. (N. ed.)

urâciune, nu chip de grăire-împrotivă, nu miros de nesupunere, deaca nu ar fi undeva cuvântul pentru credință. (7)

Cela ce cu aceasta ca cu o mireasă s'au unit iaste lin, blând, leasne umilit, milostiv, mai mult decât toți domol, veasel, bine supus, nemâhnicios, priveghitoriu, nepregetătoriu. Şi ce să cade multe a zice? Nepătimaş. Fiindcă întru smereniia noastră ş'au adus aminte de noi Domnul, şi ne-au izbăvit pre noi de vrăjmaşii noştri (Ps. 135: 23-24), şi de patimile, şi de întinăciunile noastre.

Monahul smerit-cugetătoriu nu va iscodi mult pre ceale negrăite: iară cel mândru mult va iscodi judecăți.

Dracii, pre oarecarele din frații cei prea cunoscători, aevea înnaintea ochilor stându-i, l-au fericit, iară el, preaînțeleptul, au zis cătră dânşii: Deaca ádecă de a mă lăuda pre mine în sufletul mieu ați fi încetat, dintru ducerea voastră ca un mare oarecarele pre sinemi m'aş fi socotit că sânt; iară deaca lăudându-mă nu veți conteni, dintru lauda voastră pre a mea necurățenie o voiŭ cunoaşte. Că necurat iaste înnaintea Domnului tot cel înnalt cu inima. Deci ori duceți-vă, şi iată eu mare m'am făcut; ori lăudați-mă, şi prin voi eu smerenie căştig. Şi spăimântându-se ei de nedomerire, nevăzuți s'au făcut.

Nu fie sufletul tău stearnă a apei aceştiia de-viiață-făcătoarei, carea uneori ádecă o izvoraşte pre aceasta (8), iară alteori iarăşi, de arşița slavei deşarte şi de înnălțare, seacă: ci izvor de nepătimire, râu de sărăcie dintru dânsa totdeauna izbucnind. Cunoaşte, o, iubite, cum că văile înmulțesc grâul, şi pre rodul cel duhovnicesc întru dânsele. Văi iaste sufletul cel smerit, între munți, ádecă între osteneale şi în faptele bune, care neîngâmfat de-a pururea şi nemişcat petreace.

Nu am postit, nu a priveghiiat, nu pre jos m'am culcat: ci m'am smerit, şi degrab şi în scurt Domnul pre mine m'au mântuit (Ps. 114: 5).

Pocăința ádecă râdică, iară plânsul bate în uşa Ceriurilor, iară cuvioasa smerenie deşchide. Iară eu zic, şi mă închin Treimei întru o unime, şi unimei întru Treime. (9)

Pre toate ádecă ceale văzute le luminează Soarele, şi pre toate ceale cu socoteală lucrate le întăreaşte smereniia. Nefiind de față lumina, toate rămân întunecate; şi nefiind de față smerita cugetare, toate ale noastre sânt deşarte.

Un loc iaste întru toată zidirea, care numai o dată au văzut Soarele; şi un gând, de multe ori, pre smerenie o au născut. (10) Întru o zi numai singură toată lumea s'au bucurat: şi una aceasta iaste fapta bună pre carea dracii nu pot să o urmeaze. (11)

Alt lucru iaste a să înnălţa cineva, şi altul a nu să înnălţa, şi altul a să smeri. Că acela ádecă judecă toată zioa; iară acela nu judecă, însă şi pre sineşi nu să osândeaşte; iară acela, neosândit fiind, totdeauna pre sineşi să osândeaşte.

Alt lucru iaste smerit a cugeta, şi altul a să nevoi smerit a cugeta; şi altul a lăuda pre cel smerit-cugetătoriu. Cel ádecă dintâiu iaste al celor desăvârşit, iară cel de-al doilea al celor cu adevărat ascultători: iară cel de-al treilea, al tuturor credincioşilor.

Cela ce pre ceale dinlăuntru le-au smerit, de buze nu să fură. Căci vistieriia pre ceaia ce nu o are, uşa nu o scoate afară.

Calul când iaste singur, de multe ori i să pare că aleargă tare: iară după ce cu alţii s'au alăturat, atuncea pre a sa neputinţă ş'au cunoscut.

Gândul deaca întru ceale fireşti nu să mai făleaşte, semn iaste de începutul sănătăţii. Iară până când pre puturoasa aceaia o simte cineva, mireazmă de mir nu simte.

Nu va mai răni (12), nu va mai judeca, nu va mai pofti să stăpânească, nu să va mai socoti înţelept îndrăgitoriul mieu, au zis cuvioasa, până ce să va împreuna cu mine. Că după împreunarea cu mine, acestuia deaciia leage nu-i iaste pusă (1 Tim. 1: 9).

Întru inima oarecăruia bărbat nevoitoriu, din cei ce să nevoia la fericita aceasta, necuvioşii draci au sămănat laudă, iară el s'au meşteşugit, din dumnezeiască însuflare, ca prin meşteşugire blagocestívă pre vicleniia duhurilor să o biruiască. Şi deci, sculându-să, au pus de-a rândul pre păreatele chiliei sale numirile faptelor bune celor mai înnalte, zic ádecă a dragostei céii desăvârşit, a smeritei cugetării céii îngereşti, a rugăciunii céii curate, a curăţeniei céii nestricate, şi ale celor asemenea acestora. Deci când gândurile începea a-l lăuda pre dânsul, el zicea către dânsele: Să meargem la mustrare; şi mergând deaciia cetea numirile, şi striga către sineşi: Când pre acestea le vei căştiga, cunoaşte că departe încă eşti dela Dumnezeu. (13)

Carea ádecă iaste putearea şi fiinţa Soarelui, noi a o spune nu putem. Iară din lucrările lui deaciia şi din osebiri pre fiinţa ceaia ce iaste întru dânsul am arătat.

Smerita cugetare iaste acoperemânt dumnezeesc, pentru nevedearea isprăvilor sale. Smerita cugetare iaste adânc de prostime, carea de toţi furii iaste neprinsă. Smerita cugetare iaste turn de tărie de către faţa vrăjmaşului (Ps. 60: 4). Nu să va folosi vrăjmaşul întru dânsul, şi fiiul, iară mai bine să zic gândul fărădelegii, nu va adăoga a-i face lui rău. Şi va tăia dela faţa lui pre vrăjmaşii lui, şi pre cei ce îl urăsc pre dânsul îi va birui (Ps. 88: 22-23).

Neguţătoriul acesta marele alte osebiri are ale bogăţiei sale, afară de toate ceale mai nainte arătate, care în suflet să cunosc. Că acelea toate, afară de una (14), celor ce văd sânt însemnătoare de bogăţie, o vei cunoaşte şi nu te vei amăgi, văzindu-o cum că întru tine iaste cuvioasa aceasta fiinţă, cu mulţime de lumină negrăită, şi cu dragoste de rugăciune nepovestită. Mai nainte de cuprinderea a acestora urmează inimă neprihănită şi nedefăimată întru greşale streine. Mergătoriu-înnainte al smereniei céii zise iaste urâciunea de toată slava deşartă.

Cela ce pre sineşi s'au cunoscut întru toată simţirea sufletului, au sămănat pre pământ; că nu iaste cu putinţă, deaca nu vom sămăna, să înflorească smerita cugetare. Cela ce s'au cunoscut pre sineşi, au luat întru sineşi cugetare de frica Domnului, şi prin aceasta călătorind, la poarta dragostei au ajuns. (15)

Smereniia iaste poartă a împărăţiei, carea pre cei ce să apropie îi duce întru dânsa. Pentru aceasta mi să pare cum că au zis Domnul: Că şi va întra cela ce voiaşte, şi va eşi fără de frică din viiaţă, şi păşune va afla (Io. 10: 9), şi verdeaţă în Raiu (16). Toţi câţi au venit prin alta la chipul monahicesc, furi sânt şi tâlhari ai vieţii loruşi.

De a ne cerca pre înşine, cei ce voim să ajungem şi să prindem, să nu încetăm, şi deaca socotim întru simţirea sufletului cum că aproapele întru toate ne covârşaşte pre noi, atuncea aproape iaste mila. (17)

Cu neputinţă iaste din zăpadă să iasă văpae, dar mai cu neputinţă iaste ca întru altă socoteală şi credinţă să fie smerită-cugetare. A credincioşilor şi a

blagocestívilor iaste isprava, şi aceasta mai vârtos a celor ce s'au curățit deaciia (18).

Cei mai mulți, pre înşine păcătoşi poate şi ne zicem, poate şi ne avem. Dar necinstirea pre inimă o au cercat. (19)

Cela ce să sileaşte către limanul acesta, neînvăluitul, nu va înceta chipuri, şi cuvinte, şi cugete, şi socoteli, şi căutări, şi cercări, şi petreaceri, şi măestrii, şi rugi, şi rugăciuni făcând, şi gândind, şi cugetând, până când prin ajutoriul lui Dumnezeu, şi prin mai smerite şi mai necinstite petreaceri, de marea cea de-a pururea învăluită a mândriei va slobozi corăbioara sufletului său. Că cela ce de aceasta s'au izbăvit, pentru toate celealalte păcate vameş leasne răspunzătoriu să face.

Că oarecarii, pre realele ceale mai de nainte, şi după lăsarea acestora, spre pricină de smerită cugetare până la sfârşitul lor le-au avut, prin acelea pre deşarta păreare pălmuindu-o. Iară alții, luând în minte Patima lui Hristos, pre sineşi de-a pururea îndatoriți să socotesc. Iară alții, prin lipsirile ceale din toate zilele, pre sineşi să netrebnicesc. Alții, prin ispitele ceale ce li să întâmplă, şi prin boale, şi prin greşale, pre maica Darurilor lui Dumnezeu o au dobândit. Şi sânt oarecarii – de şi să mai află acum de acest fealiu nu pot să zic – carii prin însăşi Darurile lui Dumnezeu, dupre sporirea acestora, pre sineşi să smeresc, nevreadnici pre sineşi de o bogăție ca aceasta socotindu-se, şi ca cum în fieştecarea zi la a loruşi datorie ar fi adăogat, aşa să află. Aceasta iaste smereniia, aceasta fericirea, aceasta Darul cel desăvârşit. (20)

Când vei vedea pre cineva sau vei auzi că întru puțini ani prea înnaltă nepătimire au căştigat, socoteaşte-l pre el că nu pre alta, ci pre fericita aceasta şi scurta cale au pedestrit.

Sfințită păreache iaste dragostea şi smereniia. Că aceaia ádecă înnalță, iară aceaia, pre cei înnălțați țiindu-i, niciodată nu-i lasă să cadă.

Alt lucru iaste zdrobirea, şi altul cunoştința, şi altul smereniia (21). Zdrobirea iaste naştere a căderii. Că cela ce cade să zdrobeaşte, şi fără de îndrăzneală întru rugăciune cu lăudată obrăznicie stă înnainte: pre toiagul nădejdii, ca cela ce s'au zdrobit, răzimându-să, şi cu dânsul pre câinele deznădăjduirii gonindu-l. Cunoştința iaste temeainică înțeleagere a măsurilor sale, şi pomenire nerăspândită a greşalelor celor supțiri, şi priceapere. Smereniia

iaste învăţătură gândită a lui Hristos, carea gânditoriu în cămara sufletului de cei ce s'au învrednicit iaste învistierită, şi de cuvinte simţite iaste neapropiiată.

Cela ce zice cum că cu totul simte întru sineşi mirosirea unui mir ca acestuia, şi în vremea laudelor măcar de şi puţină vreame cu inima să mişcă, sau pre puterea cuvintelor o înţeleage, să nu să amăgească, înşălat iaste. (22)

Nu noao, Doamne, nu noao, am auzit pre oarecarele zicând întru simţirea sufletului: fără numai Numelui tău dă-i slavă (Ps 113: 9). Că cunoştea pre fire, cum că nu fieştecum s'ar întâmpla dintru sineşi poate nevătămată să rămâe. La tine iaste lauda mea în bisearica cea mare (Ps. 21: 26), cea din veacul ce va să fie. Că mai nainte de aceaia, pre aceasta fără de primejdie nu pot să o port.

Deaca acesta iaste hotarul, şi socoteala, şi chipul mândriei céii mai de pre urmă, ca pre faptele bune ceale ce nu le are întru sineşi cineva, pentru slavă să le făţărnicească, apoi dar acesta iaste semnul smeritei cugetări céii prea adânci, ca să formăluim noi înnaintea oarecărora, pentru defăimarea, pre oarecare pricină de greşale care nu sânt întru noi. Aşa au făcut cela ce au luat în mâinile sale pâinea şi brânza (23); aşa cela ce de haina sa s'au dezbrăcat, şi fără de patimă lucrătoriul curăţeniei prin cetate au încungiurat (24). Unii ca aceştea nu să grijesc de poticniri omeneşti, după ce au luat deaciia puteare prin rugăciune ca nevăzut pre toţi deplin să-i adevereaze.

Cela ce de lucrul cel dintâiu să grijaşte, pre lipsa celui de-al doilea o au însemnat (25). Că unde iaste Dumnezeu gata către cearere, pre toate putem a le face. Tu voiaşte mai vârtos pre oameni să-i mâhneşti, şi nu pre Dumnezeu. Că să bucură văzindu-ne pre noi la necinstiri alergând, ca pre deşarta mândrie să o necăjim, şi să o rănim, şi să o piiardem.

Streinătatea cea preadesăvârşit, a unor nevoinţe ca acestora iaste pricinuitoare, că al celor mari bărbaţi cu adevărat iaste puterea ca dela rudeniile sale să sufere a să batjocori. (26) Să nu te minunezi de ceale zise, că nimenea cândva pre scară deodată au putut a să sui.

Întru aceasta ne vor cunoaşte toţi că ai lui Dumnezeu sântem ucenici: Nu căci dracii să supun noaă, ci căci numele noastre s'au scris în Ceriul Smereniei.

Nerodirea [26′] ádecă, din fire să obicinuiaşte la înnălțime să înnalțe ramurile pomilor celor ce să numesc chítri, iară după ce să pleacă în jos, îndată să fac roditoare. Cela ce cu priceapere au cunoscut, ştie.

Treapta cuvioasei aceştiia, pre suirea la Dumnezeu în treizeci, şi în şasezeci, şi întru o sută. Şi întru treapta cea mai de pre urmă, cei nepătimaşi, iară întru cea din mijloc, cei viteji: iară întru cea dintâiu, toți pot a să sui. Cela ce s'au cunoscut pre sineşi, niciodată nu s'au batjocorit ca să se apuce de lucrurile ceale mai presus de sineşi, ci ş'au pus piciorul său deaciia pre fericita aceasta călătorie. (27)

Paserile să tem de chipul úleului, iară lucrătorii aceştiia, de glasul împrotivă-grăirii. (28)

Fără de mai-nainte-grăiri, şi fără de străluciri, şi seamne, şi minuni, mulți mântuire au dobândit. Iară fără de aceasta nimenea în cămara de nuntă va întra. Că a celor ádecă dintâiu cea de-a doa iaste păzitoare (29). Şi ale aceştiia, de multe ori ceale mai dintâiu, întru cei mai uşori la minte ucigătoare s'au făcut. (30)

Domnul (nostru) au iconomisit şi aceasta spre a ne smeri noi şi nevrând: că nimenea bubele sale, precum aproapele, poate să le vadă. Pentru aceaia nevoe iaste ca noi, nu noaă înşine, ci aceluia, ádecă aproapelui şi lui Dumnezeu să-i dăm mulțemită pentru sănătatea noastră.

Cel smerit cu mintea totdeauna pre voia sa ca pre o amăgitoare o uraşte, şi întru cearerile sale ceale către Domnul, cu credință neîndoită să obicinuiaşte ceale cuviincioase să le înveațe şi să le asculte (31), nu la petreacerea dáscalilor luând aminte, ci lui Dumnezeu afierosindu-şi grija cea pentru sineşi, celui ce şi prin asin, în vremea lui Valaam, ceale trebuincioase l-au învățat.

Un lucrătoriu ca acesta, măcar de şi pre toate dupre Dumnezeu şi le-ar face, şi le-ar gândi, şi le-ar grăi, nici aşa luişi nu le dă. Bold şi greutate iaste celui smerit a să încredința luişi, precum celui mândru învățătura altuia. (32)

Mie mi să pare că al Îngerului lucru iaste a nu să furişa întru păcate, celui ce aude pre Îngerul cel pământesc grăind: Nimic întru sinemi nu ştiu, dar nu întru aceasta m'am îndreptat; ci cela ce mă judecă pre mine Domnul iaste (1 Cor. 4: 4). Pentru aceasta datori sântem necontenit să ne osândim pre înşine şi să ne prihănim (33), ca prin defăimarea cea de voe, de păcatele ceale fără de

voe să ne desprihănim. Iară deaca nu, negreşit în vremea eşirii cumplit pentru dânsele vom să dăm seama.

Cela ce mai jos decât vredniciia sa pre cearerile ceale dela Dumnezeu le ceare, negreşit pre ceale mai presus de sineşi le va dobândi (34). Şi aceasta Vameşul o mărturiseaşte: carele ertare ádecă au cerut, şi dreptate au luat. O singură pomenire Tâlhariul acela întru Împărăție au cerut, şi pre tot Raiul întâiu el l-au moştenit. (35)

Nu iaste cu putință a vedea întru zidire foc mic şi mare dupre fire, şi nu iaste cu putință a rămânea întru smerita cugetare cea adevărată vreun fealiu de vreo materie nicidecum. Până când de voe greşim, aceasta (36) întru noi nu iaste. Şi acesta iaste semnul venirii eiĭ întru noi.

Stăpânul nostru, cunoscând cum că dupre petreacerea cea din afară (37) să formăluiaşte şi fapta bună a sufletului, luând fota ne-au arătat noaă meşteşug de cale a smereniei: fiindcă dupre lucrările trupului să asemenează şi sufletul, şi dupre acelea care le lucrează trupul să închipuiaşte, şi dupre dânsele să formăluiaşte.

Stăpâniia s'au făcut oarecăruia din Îngeri pricină de înnaltă cugetare, celui ce nu pentru aceasta o au luat pre dânsa.

Într'alt fealiu să află cela ce şade pre scaun, şi într'alt fealiu cela ce pre gunoiu. Şi poate pentru aceasta Dreptul acela marele în gunoiu afară de cetate şedea. Că atuncea pre smerita cugetare cea desăvârşit după ce o au căştigat, au zis întru simțirea sufletului: M'am defăimat şi m'am netrebnicit pre sinemi şi m'am topit, şi m'am socotit pre sinemi pământ şi cenuşă.[1] (38)

Aflu pre Manasì acela, carele nimenea altul întru oameni ca dânsul au păcătuit, că şi pre bisearica lui Dumnezeu întru capişte de idoli o au prefăcut, şi pre toată credința o au pângărit. Pentru carele deaca toată lumea ar fi postit, nimic vreadnic n'ar fi putut să aducă lui Dumnezeu pentru ertarea lui. Iară smereniia au putut pre ceale nevindecate să le vindece întru dânsul. (39)

Că de ai fi voit jertvă, aş fi dat lui Dumnezeu, zice David[2]; arderi de tot, trupuri prin postiri topite, nu le vei binevoi: Jertvă lui Dumnezeu, şi ceale deaciia înnainte s'au înțeles de toți. Am greşit Domnului, oarecând fericita

[1] Iov 42: 6. (N. ed.)
[2] Ps. 50: 18. (N. ed.)

smerenie cătră Dumnezeu pentru preacurvie şi pentru ucidere au strigat, şi numaidecât au auzit: Domnul au lăsat păcatul tău.

Cale ádecă şi pricină a aceştiia pre ostenealele trupeşti de-a pururea pomeniții Părinți le-au hotărât: iară eu zic cum că ascultarea şi dreptatea inimii, care şi fireaşte mândriei sânt împrotivnice.

Deaca din îngeri draci pre oarecarii i-au făcut mândriia (40), apoi negreşit smereniia poate din draci îngeri să facă (41). Pentru aceaia cei ce au căzut, îndrăznească.

Ia să ne sârguim cu toată puterea, la vârful aceştiia a ne sui. Iară de nu, măcar pre umerii eiĭ a ne purta, iară deaca ceva şchiopătăm, măcar din brațele eiĭ să nu cădem. Că cela ce de acolò cade, mă minunez de va dobândi vreun daru veacinic.

Vine şi căi ale aceştiia, dar nu şi seamne (42), sânt neagoniseala, streinătatea, ascundere nearătată a înțelepciunii, vorbire neîmpistrită, cearere de milostenie, acoperire a bunului neam, izgonire a îndrăznealii, depărtare de multa grăire. Că nimic aşa precum starea sărăcească şi petreacerea cerşătorilor, a smeri pre suflet n'au putut niciodată. (43) Că atuncea, cu adevărat atuncea filosofi şi iubitori de Dumnezeu ne arătăm, când putând a ne înnălța, fugim de înnălțare fără de întoarcere.

Deaca te întrarmezi cândva împrotiva vreunii patimi, a oricăriia, pre aceasta ajutătoare şi împreună-luptătoare căştigă-o, că preste aspidă şi preste vasilisc vei încăleca, şi vei călca preste leu şi preste bălaur. Iară eu zic cum că preste păcat, şi preste deznădăjduire, şi preste diiavolul, şi preste bălaurul trupului.

Smerita cugetare iaste tulumb şi sorb ceresc care poate dintru adâncul păcatelor la Ceriu să sue pre suflet (44). Au văzut oarecând oarecine întru inima sa pre frumsețea aceştiia, şi de spaimă cuprinzindu-se, s'au rugat să se înveațe numirea celui ce o au născut pre dânsa. Iară ea cu față veaselă şi lină zimbindu-să, au zis cătră dânsul: Şi cum tu te sileşti a te învăța numele celui ce m'au născut pre mine, şi acesta iaste fără de nume. Nu-ți voiŭ spune ție aceasta până când vei căştiga pre Dumnezeu. Lui i să cuvine slava în veacii veacilor. Amin.

Maică ádecă a izvorului iaste adâncul, iară al desluşirii izvor iaste smereniia. Cela ce pre treapta aceasta au putut a să sui, îndrăznească, că pre Dáscalul Hristos urmându-l, s'au mântuit.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOAĂZECI ŞI CINCI
Cel pentru smerita cugetare.

Sholiia 1. Ádecă prin cuvânt simțit şi materialnic.

Sholiia 2, a lui Gură de Aur. Ca nu darului scăldătoarei bizuindu-se, după acestea să se lenevească de petreacerea cea bună, zice, că măcar şi Botezul pocăinții de l-ai lua, dar după acestea cu Duhul nu te vei purta, ai pierdut vredniciia ceaia ce ți s'au dat, şi înnainte-şederea punerii de fii. Pentru aceasta n'au zis: Câți pre Duhul lui Dumnezeu l-au luat, ci: Câți cu Duhul lui Dumnezeu să poartă. Ádecă, câți prin toată viiața petrec aşa, aceştea sânt fii ai lui Dumnezeu.

Sholiia 3. Nu dupre tăgăduire nenumit, ci dupre deasupra-grăire mai vârtos mult-numit pre Darul cela ce să dă sufletului l-au zis. Că numirile deasupra, pre mai mult şi pre mai puțin nu priimesc. Că omul nu iaste mai mult şi mai puțin, sau altceva dintru unele ca acestea. Iară ceale împărtăşitoare, dupre împărtăşire pre mai mult şi pre mai puțin îl priimesc. Pentru aceaia şi nenumit pre Daru, şi numai de cei ce să împărtăşesc de dânsul zice că iaste numit.

Întrebare: Ce să deosebeaşte hotărârea[1] de tăgăduire[2]? Răspuns: Hotărârea să zice ádecă grăire-asupră şi arătare a oarecăruia lucru, precum: «să pogoară râul», «să sue cutarele»; iară tăgăduirea iaste răsturnare a hotărârii, ádecă: «nu să pogoară râul», «nu să sue cutarele».

Întrebare: Şi câte însemnează «grăire-asupră»? Răspuns: Doaă, pre clevetirea cea prea rea dela vrăjmaşul asupra oarecăruia, şi pre iveala şi luminata arătare a lucrului, precum: «bun din fire iaste Dumnezeu», «rău lucrătoriu iaste diiavolul», «vicleană iaste vulpea».

Sholiia 4. Minunate-s lucrările minții şi sporirile prin smerenie. Că vezi cum zice: Că ceaia ce o gândeaşte cineva, pre aceasta cu adevărat o şi cugetă, şi în inimă o ține. Deci scoață-să afară ceaia ce din neluarea aminte să gândeaşte, ori din răpire, ori dupre întâmplare. Că acestea, deodată săvârşindu-se, nu zicem că cu patimă să săvârşesc sau să socotesc.

---
[1] Afirmația. (N. ed.)
[2] Negație. (N. ed.)

Alta. Întrebat fiind un bătrân ce iaste smereniia, au zis: Îndoită omorâre de voe, întru tot lucrul.

Sholiia 5. Curcubeul iaste arcul cel întins pre nori (în vreame de ploae), şi aşa au numit pre smerenie, pentru multă înflorirea, şi pestriciunea, şi multa văpseală, şi întreita văpseală, şi înnălţimea, şi căci pre deasupra celor pământeşti iaste râdicat.

Sholiia 6, a Sfântului Grigorie Nissis. Socoteaşte pre oarecarele că prin oarecarea dezmierdare să biruiaşte de patima slavei deşarte; dar, prin slava deşartă, şi poftirea de mai mult împreună au urmat. Că nu iaste cu putinţă a să face cineva lacom deaca nu dulceaţa ar povăţui către patimă. Apoi pofta de a fi lacom şi de a fi mai mare, ori pre mânie o aprinde către cel de o cinste, ori pre mândrie către cel supus, ori pre zavistie către cel mai mare. Iară a zavistiei următoare să face făţărniciia; a făţărniciei, amărâciunea; a aceştiia, urâciunea de oameni. Iară sfârşitul tuturor acestora osândirea, carea în gheena, şi întru întunearec, şi în foc încetează. Vezi pre grămada realelor, cum din una toate prin dulceaţă es? Că dulceaţa şi dezmierdarea iaste început al slavei deşarte.

Alta, a Sfântului Isaac. Mândriia iaste nu când supără în minte gândul eiĭ, nici când să biruiaşte cineva de dânsa la o vreame, ci aceaia carea rămâne în om. Că celui ádecă dintâiu umilinţa îi urmează; iară acesta, carele o au iubit pre dânsa, nu ştie umilinţă.

Sholiia 7. Fără numai deaca ai vedea undeva buna credinţă vătămându-să. Acolò nu cinsti mai mult pre unirea la un gând decât adevărul: ci stăi vitejaşte până la moarte. Şi nici aşa cu sufletul să baţi războiu, nici să te întorci cu mintea, ci numai prin lucruri luptă-te. Că aceasta iaste: Cât despre partea voastră, cu toţi oamenii să fiţi în pace (Rom. 12: 18); măcar de şi cel împrotivnic nu iaste în pace, tu să nu umpli de vifor sufletul lui, dupre cum apucând mai nainte am zis: nicăirea pre adevăr nevânzindu-l.

Sholiia 8. Ape netreabnice, şi proaste, şi deşarte.

Sholiia 9. Precum Sfânta Treime a Ipostasurilor iaste întru o Dumnezeire, şi o Dumnezeire în trei Ipostasuri, aşa şi pocăinţa, şi plânsul, şi smereniia rudenii sânt între dânsele unele cu altele, şi întru Dumnezeescul Daru să ţin şi să întăresc, şi Darul le uneaşte pre dânsele, şi pre una cu alta le împreunează, şi către Dumnezeu pre minte o trimite.

Sholiia 10. Un loc – ádecă adâncul Mării Roşii întru treacerea lui Israil. Iară zioa bucuriei céii a toată lumea nu alta iaste decât a Învierii Domnului şi Mântuitoriului nostru, întru carea neamul nostru din legăturile ceale veacinice ale iadului s’au slobozit. Iară oarecarii pre a Naşterii lui o zic, întru carea şi dela Îngeri să auziia: Slavă întru cei de Sus lui

Dumnezeu. Iară alții pre zioa întru carea Noe şi cei împreună cu dânsul au eşit din corabie.

Sholiia 11. Cuvintele lucrurilor celor făcute întru zidire numai întru unul singur omul să văd, carele din ceale gândite şi din ceale simțite s'au făcut. Deci în zioa nepăcătuirii lui, şi întru însăşi cea a smereniei lui să bucură zidirea, ádecă omul.

Sholiia 12. Cum că oarecarii din cei ce cu nesimțire rănesc pre aproapele, sau îl judecă, sau să socotesc înțelepți, sau stăpânie poftesc, de smerenie sânt neîmpărtăşiți; uneori însă şi prin lucrurile care să apropie de smerenie învață cineva.

Sholiia 13. Zis-au Avva Isaia pentru smerita cugetare, că limbă nu are ca să grăiască către cineva cum că să leneveaşte, sau către altul că defaimă pre alții. Nici ochi are, ca să ia aminte la neajungerile altuia. Nici urechi, ca să audă ceale ce nu folosesc pre sufletul lui. Şi nu are treabă cu nimenea, afară de cu păcatele sale. Şi cu toți oamenii iaste în pace, pentru porunca lui Dumnezeu, iară nu pentru prieteniia. Că deaca cineva ar posti câte şase, câte şase, şi s'ar da pre sineşi la mari osteneale şi porunci afară de calea aceasta, toate ostenealele lui netreabnice sânt.

Alta. Deaca ádecă nu vei căştiga (pre aceaste fapte bune), departe eşti de poruncile lui Dumnezeu. Iară deaca le vei căştiga, rob netreabnic eşti, ceaia ce ai fost datoriu să faci ai făcut: fiindcă alții şi mai multe decât poruncile au făcut.

Sholiia 14. Osebirile ceale mai nainte arătate, afară de cea cu păreare, de bogățiia smereniei sânt însemnătoare. Că aceasta iaste cea una, precum mi să pare.

Sholiia 15. Smereniia cea adevărată iaste naştere a cunoştinții, şi cunoştința cea adevărată naştere a ispitelor.

Sholiia 16. Cela ce prin petreacerea şi smereniia cea de Hristos următoare întră în viiața monahilor, acesta bine va întra întru sineşi, şi va eşi din viiața ceastă de acum, şi păşunea cea din Raiu cu veselie o va afla.

Sholiia 17. Milă zice pre smereniia ceaia ce prin Darul lui Dumnezeu să face în suflet. Şi să face când decât tot omul mai proşti pre înşine ne vom socoti.

Sholiia 18. Nu iaste prihănire a ştiinții smerita cugetare, ci cunoaştere a Darului şi a milostivirii lui Dumnezeu.

Sholiia 19, a Sf. Isaac. Cela ce poate a suferi graiul cel aspru al omului celui greu şi nepriceput, pentru Dumnezeu şi pentru ca cu gândurile sale să se împace, acesta să va chiema fiiu al păcii. Şi unul ca acesta iaste putearnic să-şi căştige pacea sufletului, şi a trupului, şi a duhului său.

Alta. Cercare şi lămurire a smereniei iaste necinstirea.

Alta. Lepădând durerea şi necinstirea, nu te făgădui că prin alte fapte bune te vei pocăi. Că slava deşartă şi nesimţirea să obicinuesc a sluji păcatului pentru slavă.

Alta. Când vei vedea pre cineva întru multă necinstire chinuindu-să, cunoaşte că de gândurile slavei deşarte cuprins fiind, cu greu seaceră mănunchele seminţelor inimii.

Alta. Când pentru ocărâre sau vreo necinstire foarte vei pătimi dureare, cunoaşte-te pre sineţi că mult te-ai folosit. Fiindcă slava deşartă prin necinstire cu iconomie din tine s'au lepădat afară.

Alta. Pre cât eşti de cu rău nărav, pre atâta de a pătimi rău nu te lepăda, ca prin pătimirea rea smerit făcându-te, pre mândrie să o borăşti.

Sholiia 20, a Sf. Isaac. Smerita cugetare cea cu adevărat iaste când cineva are întru ascuns oarecare lucru vreadnic de a să mândri, şi nu să mândreaşte, ci ca nişte ţărână şi praf să are pre sineşi în gândul său.

Alta. Smerit-cugetătoriu iaste cela ce n'are trebuinţă să uneltească pricini în cugetul său d[e] a cugeta smerit, ci întru toate acestea desăvârşit şi fireaşte fără de nici un lucru pre dânsa o au căştigat.

Alta, a Sfântului Isaac. Smereniia iaste o puteare tainică, pre carea după săvârşirea a toatei petreaceri o priimesc sfinţii cei desăvârşit. Şi nu poate această puteare să lucreaze întru altcineva, fără numai întru toţi cei desăvârşiţi întru fapta bună prin puterea Darului, pre cât încape firea dupre hotărâre.

Sholiia 21, a Sf. Marco Pustni[cul]. Afară de zdrobirea inimii, cu totul iaste cu neputinţă a să izbăvi cineva de răutate. Şi pre inimă o zdrobeaşte înfrânarea cea în trei părţi, a somnului zic, şi a hranii, şi a odihnei trupeşti. Că prisosirea acestora cresc pre dulcea împătimire. Iară dulcea împătimire pre gândurile ceale reale le priimeaşte. Şi acestea să împrotivesc şi rugăciunii, şi slujbei céii cuviincioase.

Sholiia 22. Nu porunceaşte ca să fim fără de simţire, ci ne opreaşte ca nu cu sârguinţă, ca la nişte adevărate, la laude să luăm aminte, şi să se îndulcească cineva şi să se socotească pre sineşi că iaste vreadnic de nişte cuvinte ca acestea.

Sholiia 23. Pre Sfântul Serapion Sidoneanul însemnează.

Sholiia 24. Cuviosul Simeon cel nebun pentru Hristos iaste.

Sholiia 25. Cela ce de smerita cugetare să grijaşte nu va avea nici o purtare de grijă de vreo batjocorire omenească sau de vreo prihănire.

Sholiia 26. Să bucură, zice, Dumnezeu de cei smeriţi cugetători, văzindu-i pre ei batjocorindu-se şi răbdând. Şi fiindcă acest lucru între rudenii a să isprăvi nu iaste cu putinţă, pentru aceasta streinătatea cea prea desăvârşit iaste pricină a smereniei.

[26′] Alta, la nerodire. A să închipui ádecă monahul întru făţărniciia poruncilor, iară mireanul a să trufi şi a să înnălţa, iaste prihănirea a încetării din bunătăţi. Iară lucrătoriul cel adevărat, de roadele smeritei cugetări cu totul iaste plecat, cât toţi îi adună pre mugurii îndelungii răbdării lui, ai îngânărilor, ai batjocoririlor, ai împroşcărilor cu pietri, ai bătăilor cu toiage, iară uneori şi ai ranelor. Întru acestea pre altuire o va suferi, ca prin tăiare mai mult rod să aducă.

Sholiia 27. Pre păşitura mâniei, în cărarea cea neleasne alunecăcioasă, ádecă a smereniei.

Alta. Păzitoare a seamnelor iaste smereniia întru om, iară seamnele întru cei mai uşori la minte au şters pre smerenie. Prin carea, cei ce s'au făcut vrednici, pre puterea seamnelor o au dobândit.

Sholiia 28. Ádecă ai smeritei cugetări, cât nici cugetare de împrotivăgrăire să priimim. Că aceasta iaste glasul.

Sholiia 29. Cuvânt folositoriu auzind, nu judeca pre cela ce îl grăiaşte, ca nu de sfătuirea cea folositoare pre sineţi să te lipseşti.

Sholiia 30. Purtătoriul de seamne, acoperindu-să de smerita cugetare, să păzeaşte. Iară deaca s'ar da vreunuia din cei mai uşori la minte vreun daru ca acesta, prin minunile ceale lucrate, întru socoteală înnalt-cugetătoare căzind, să prăpăstuiaşte, arătat făcându-să că nu s'au păzit.

Sholiia 31. Ce să se înveaţe? Decât negreşit ceale cuviincioase lui.

Sholiia 32. Ádecă cuvântul cel dela altul zis lui, şi poruncit.

Sholiia 33. Nu sântem datori totdeauna cu cuvânt prost şi gol să ne osândim pre înşine, ci întru simţirea şi aşezământul inimii. Că cela ce aşa să prihăneaşte pre sineşi, şi pre cei ce îl mustră sau îl ocărăsc, nu ca de [către] nişte vrăjmaşi să întoarce, ci ca pre nişte făcători de bine din suflet îi iubeaşte.

Sholiia 34. Cela ce nevreadnic pre sineşi să judecă şi de cearerile ceale mici, şi cerând, nu ca un drept mari lucruri ceare, ci ca un păcătos mici, lăsare de mari păcate în loc de mici ia. Că credincios iaste Dumnezeu să ne dea noaă mai presus de ceale ce cearem. Însă nu ni să face noaă acestea până când de voe greşim.

Sholiia 35. Cela ce lucrează dreptate, şi nu răsplătire a isprăvilor, ci ertare a păcatelor ceare, mai jos decât a sa vrednicie ca cum ceare. Pentru aceaia şi ceale mai presus decât dânsul va dobândi dela Dumnezeu, cela ce ne dă mai cu prisosinţă decât acelea care cearem sau le gândim.

Sholiia 36. Carea iaste aceasta? Aceaia carea o au zis, a nu să împătimi cu niscareva materii.

Sholiia 37. Cum că dupre sârguinţele ceale din afară de multe ori ştie

sufletul să se formăluiască, arătată şi luminată iaste dovada pricinii céii stăpâneşti.

Sholiia 38. Vezi că şi a să defăima cineva pre sineşi, câtă zdrobire aduce către pocăinţă. Că dintru căci să prihăneaşte pre sineşi cineva, vine întru a răbda, şi pre cela ce îl mustră pre el, şi pre cela ce îl defăimează.

Sholiia 39. Smereniia fără de lucruri poate multe păcate să iarte, iară lucrurile fără de smerenie din împrotivă, sânt ca nişte nefolositoare. Şi nu numai, ci şi multe reale ne gătesc noaă. Deci întru smerenie iartă-ţi păcatele tale, precum am zis.

Alta. Precum sarea întru toată hrana iaste trebuincioasă, aşa şi smereniia întru toată fapta bună, şi tărie de multe păcate aceasta poate să înfrângă. Deci pentru aceasta iaste trebuinţă de a ne mâhni în minte necontenit, întru smerenie, şi întru scârbă cu desluşire, şi pre aceasta deaca o vom căştiga, ne face pre noi fii ai lui Dumnezeu. Şi fără de lucruri bune ne pune pre noi înnaintea lui Dumnezeu, căci fără de dânsa deşarte sânt toate lucrurile noastre. Deci pre schimbarea minţii noastre o voiaşte Dumnezeu. Întru minte ne facem buni, şi în minte ne netrebnicim. Ajunge aceasta singură, fără de alt ajutoriu, să stea înnaintea lui Dumnezeu şi [să] grăiască pentru noi.

Sholiia 40. Mândriia din îngeri poate să facă draci.

Sholiia 41. Smereniia din draci poate să facă îngeri, zice Sfântul Ioann Scărariul.

Sholiia 42. Seamnele, ádecă arătările, sânt pricini către smerita cugetare.

Sholiia 43. Cum că dupre sârguinţă să asemenează sufletul, şi dupre acelea care lucrează să închipuiaşte, şi dupre acestea să formăluiaşte.

Alta. Fie-ţi ţie şi chipul, şi umbletul, şi haina, şi şederea, şi aşezarea hranei, şi gătirea aşternutului, şi casa, şi vasele ceale din casă, toate spre prostime povârnite. Şi cuvântul, şi cântarea, şi întâlnirea aproapelui, şi vorbirea. Şi către smerenie acestea mai vârtos decât către umflare privească.

Sholiia 44. Hotarul smeritei-cugetări fie-ţi dupre puterea cea lucrătoare.

CUVÂNTUL AL DOAĂZECI ŞI ŞASE
Pentru desluşirea gândurilor, şi a patimilor, şi a faptelor bune.

Desluşirea iaste, întru cei ádecă noi-începători, adevărata cunoştinţă a celor dintru sineşi. Iară întru cei de mijloc, gândita simţire carea pre lucrul cel chiar bun, din cel firesc şi din cel împrotivnic fără de greşală îl desluşaşte. Iară întru cei desăvârşiţi (1), cunoştinţa carea prin dumnezeiasca strălucire iaste întru dânşii, carea şi pre ceale ce sânt întru ceialalţi întunecat, prin a sa făclie poate să le lumineaze. Sau poate cuprinzătoriu aceasta şi iaste, şi să cunoaşte desluşire: întemeiata înţeleagere a voii céii dumnezeeşti în toată vremea, şi locul, şi lucrul, carea iaste numai întru singuri cei curaţi cu inima, şi cu trupul, şi cu gura (2).

Cela ce ádecă pre cei trei (3) cu blagocéstie i-au surpat, împreună au surpat şi pre cei cinci. Iară cela ce de aceia s'au lenevit, nici pre unul nu-l va birui. Desluşirea iaste ştiinţă neîntinată, şi simţire curată.

Nimenea întru petreacerea monahicească văzind sau auzind oarecarea lucruri mai presus de fire, din necunoştinţă întru necredinţă să cadă. Că unde va veni Dumnezeu cel mai presus de fire, acolò deaciia ceale mai multe din lucruri mai presus de fire să fac.

Întru aceaste trei preacuprinzătoare chipuri tot războiul drăcesc să râdică întru noi: ori din lenevire, ori din mândrie, ori din pizma dracilor. Şi ticăit şi vreadnic de jale iaste cel dintâiu, preaticălos cel de-al doilea: iară cel de-al treilea, de trei ori fericit.

Ţintă şi dreptariu pre ştiinţa noastră cea dupre Dumnezeu întru toate lucrurile să o uneltim, ca cunoscând pre suflarea vânturilor de unde vine, dupre dânsa deaciia şi veatrelile să le întindem. (4)

Întru toate lucrările noastre ceale dupre Dumnezeu, trei gropi ne sapă noaă dracii. Şi întâiu ádecă să luptă ca pre lucrul cel bun să-l oprească de a să face. Iară al doilea, după cea întâiu a lor biruire, ca nu dupre Dumnezeu lucrul cel întâmplat să se facă. Iară după ce furii şi pre acest scópos al lor nu-l dobândesc, atuncea deaciia cu linişte venind de faţă în sufletul nostru, ne fericesc pre noi, ca cum dupre Dumnezeu întru toate am petreace.

Duşman al celui dintâiu iaste sârguința şi gândirea de moarte. Iară al celui de-al doilea, supunerea şi defăimarea. Iară al celui de-al treilea, a să prihăni şi a să defăima pre sineşi totdeauna.

Aceasta osteneală iaste înnaintea noastră, până când va întra întru sfințitoriul nostru focul lui Dumnezeu. Că nu vor fi deaciia atuncea nevoi de mai-nainte-prinderi-în-minte întru noi. Că Dumnezeul nostru iaste foc care mistuiaşte toată înfocarea, şi mişcarea, şi mai-nainte-prinderea-în-minte, şi orbirea, şi învârtoşarea, carea şi dinlăuntru şi dinafară, şi să veade, şi să înțeleage.

Dracii încă cea împrotiva celor zise să obicinuesc a o face. Că după ce pre suflet îl vor birui, şi pre lumina minții o vor răsturna întru cea dinprotivă, nu va mai fi întru noi, ticăloşii, nici trezvire, nici desluşire, nici cunoştință, nici ruşine: ci nedureare, şi nesimțire, şi nedesluşire, şi nevedeare. Că ştiu pre ceale zise prea foarte luminat cei ce din curvie s'au râdicat, şi din îndrăzneală întru sfiială s'au strâns, şi cei ce din obrăznicie întru simțire-şi ş'au venit. Şi cum după trezvirea minții şi după răsipirea orbirii, iară mai vârtos înfocarea eiĭ, şi de sineşi în minte să ruşinează de acelea care mai nainte şi le grăia, şi le lucra, întru orbire petrecând ei. (5)

Deaca nu va însera, şi de nu va întuneca mai întâiu în zioa sufletului (6), furii nu-l vor fura, şi nu-l vor junghiia, şi nu-l vor piiarde. Furare iaste necunoscută robire a sufletului; junghiiare a sufletului iaste murire a minții céii cuvântătoare, după ce în fapte necuvioase au căzut; iară pierzare iaste deznădăjduirea de sineşi după lucrarea fărădelegii lui.

Nimenea pentru evangheleştile porunci neputință să pue înnainte: că sânt suflete care şi mai presus decât poruncile au lucrat. Şi te va pleca pre tine negreşit cuvântul cel zis [despre][1] cela ce mai mult decât pre sineşi au iubit pre aproapele, şi pentru dânsul sufletul ş'au pus, măcar de şi poruncă a Domnului pentru aceasta n'au luat. (7)

Îndrăznească smeriții pătimaşi, că de şi întru toate gropile vor cădea, şi întru toate cursele să vor vâna, şi cu toată boala să vor bolnăvi, dar după ce să

---

[1] În textul chirilic: „...cuvântul cel zis: Cela ce mai mult....". Am introdus această paranteză explicativă spre a da sens pasajului, în conformitate şi cu Sholia 7, care face referire la Avva Leon, despre care se spune că s-a oferit să moară spre a salva viața a trei monahi căzuți în mâinile barbarilor (vezi Ioan Moshu, *Limonariu sau livadă duhovnicească,* Cap. 112, Alba Iulia, 1991, pp. 113-114. (N. ed.)

vor însănătoşa, tuturor luminători, şi doftori, şi făclii, şi ocârmuitori să fac, pentru chipurile fieştecăriia boale învăţind, şi pre cei ce vor să cadă, prin a loruşi iscusire mântuindu-i.

Deaca ádecă din mai-nainte-prinderile-în-minte care li s'au făcut mai nainte să tiranisesc oarecarii, şi pot a învăţa pre alţii, măcar de şi cu gol cuvânt, să înveaţe (8). Că poate cândva, măcar dintru ale sale cuvinte ruşinându-se, vor înceape fapta bună cea lucrătoare (9). Iară de şi nu o vor înceape, dar să va face şi întru dânşii aceaia ce o am văzut la oarecarii ce să tăvălea în tină făcându-se: că fiind ei întinaţi, pre chipul cufundării lor céii de acolò, pre cei ce trecea îi învăţa, pentru mântuirea lor aceasta lucrându-o, ca nu şi aceia întru aceaia cale să cadă. Şi cu toate acestea, pentru mântuirea altora, şi pre dânşii atotputearnicul Dumnezeu din tină i-au izbăvit. Iară deaca cei pătimaşi de voe pre sineşi în dulceţi şi în dezmierdări să vor arunca, prin tăceare pre învăţătură o vor arăta-o, pentru acelea care au început Iisus a face şi a învăţa.

Cumplit cu adevărat cumplit noian treacem, o, monahi smeriţi, şi plin de multe vânturi, şi de stânci de mare, şi de ameţeli, şi de prădători, şi de sorburi şi de tulumburi, şi de prunduri, şi de hiiară, şi de valuri.

Stânci ádecă la suflet, pre mâniia cea sălbatecă şi năprasnică o vom înţeleage. Iară ameţeală, pre nenădăjduirea ceaia ce încungiură pre minte, şi pre însăşi aceasta întru adâncul deznădăjduirii să sârguiaşte să o pogoare. Iară prundişĭ pre neştiinţă, ceaia ce pre cel rău ca pre un bun îl ţine. Iară hiiară, pre trupul acesta greul şi sălbatecul. Iară prădătoriu, pre preacumpliţii slujitori ai slavei deşarte, carii pre povoara noastră şi pre osteneala faptelor bune o răpesc. Iară val, pre pântecele care să umflă şi să îngroaşă, şi dela a sa pornire la hiiară ne trimite (10). Iară sorb şi tulumb, pre mândriia ceaia ce din Ceriu s'au aruncat, carea ne sue pre noi deaciia până la Ceriu, şi ne pogoară până la adâncuri.

Cunosc toţi cei ce să învaţă carte care învăţături să cuvin noilor-începători, şi care celor de mijloc, şi care dáscalilor. Să luom aminte cu priceapere, ca nu cumva întru învăţătură zăbovind noi, încă întru stările celor noi-începători [să] petreaceam: care lucru ruşine la toţi să cunoaşte, a vedea om bătrân la şcoală mergând. (11)

Preabun iaste tuturor Alfavitariul (12) acesta: ascultarea, postirea, sacul, cenuşa, lacrămile, mărturisirea, tăcerea, smereniia, priveghiiarea, bărbăţiia,

răceala, osteneala, ticăloşiia, defăimarea, zdrobirea, nepomenirea de rău, împreună-frățimea (13), blândețea, credința cea proastă şi neiscoditoare, negrijirea de împodobire, urâciunea cea fără de urâciune a părinților celor trupeşti, neîmpătimirea, prostimea împreună cu nerăutatea, prostimea cea de voe. Acestea sânt azbuchile noilor începători.

Iară buna-rânduială şi soarta celor sporiți iaste neslava-deşartă, nemâniiarea, buna-nădăjduire, liniştirea, desluşirea, pomenire statornică a Judecății, milostivirea, iubirea de streini, sfătuirea măsuratecă, rugăciune nepătimaşă, neiubirea de argint.

Iară hotarul şi cuvântul şi legea duhurilor şi a trupurilor celor ce în trup cu blagocéstie s'au făcut desăvârşit, acesta iaste: inimă nerobită, dragoste desăvârşit făcută, izvor de smerită cugetare, uimire a minții, venire a lui Hristos, nejefuire a luminii şi a rugăciunii, bogăție de strălucire a lui Dumnezeu, dorire de moarte, urâciune de viiață, fugire de trup, mijlocitoriu al lumii, silitoriu al lui Dumnezeu, al Îngerilor împreună-slujitoriu, adânc de cunoştință, casă a tainelor, al celor negrăite păzitoriu, al oamenilor mântuitoriu, al dracilor Dumnezeu, al patimilor domn, stăpân al trupului, al firii epitrop, strein de păcat, casă a nepătimirii, următoriu al Stăpânului, din ajutoriul Stăpânului.

Nu de mică trezvire avem trebuință când trupul iaste bólnav: că văzindu-ne pre noi dracii zăcând jos, şi acum nemaiputând, din obosire, să ne mai nevoim împrotiva lor, atuncea cumplit să ispitesc să ne lupte pre noi. Întru cei din lume ádecă dracul mâniei, iară uneori încă şi al hulii urmează celor bólnavi. Iară întru cei afară de lume, deaca ádecă sânt îndestulați de ceale de trebuință, dracul îndrăcirii de pântece (14) şi al curviei; iară deaca întru oarecare locuri lipsite de mângâiare, şi de nevoințe îndămânatece, petrec, tiranul trândăvirii şi al nemulțemirii (15) stăruiaşte lângă dânşii. (16)

Am însemnat pre lupul curviei că dureri au adăogat celui bólnav, şi întru însăşi durerile porniri şi scurgeri i-au făcut lui. Şi putea a vedea cineva de spaimă oarece lucru făcându-să, întru cumplite dureri trupul zburdând şi îndrăcindu-să. Şi m'am întors şi am văzut bólnavi zăcând, şi pre însăşi patul de dumnezeiască lucrare ori de umilință mângâindu-se, şi prin mângâiare pre dureri dela sineşi le împingea. Cât aşa să afla ei, cum că nu voesc ei niciodată să se izbăvească de boală. Şi m'am întors, şi am văzut pre alții necăjindu-se, şi

prin boală, ca prin oarecarea certare şi canonisire, de patima sufletească izbăvindu-se: şi am proslăvit pre cela ce prin tină pre tină o au curăţit. [16′]

Mintea iaste gândită, cu adevărat, şi cu gândită simţire iaste îmbrăcată, ca întru noi, şi nu întru noi fiind, să nu încetăm căutându-o (17). Că aceaia după ce să va arăta, ceale din afară negreşit vor înceta de a mai lucra cu împrietenie pre ale sale. Şi aceasta iaste ceaia ce cunoscându-o oarecarele înţelept, au zis: Şi dumnezeiască simţire vei afla.

Viiaţa monahicească întru simţirea inimii facă-se, cu lucrurile, şi cu cuvintele, şi cu gândurile, şi cu mişcările. Iară deaca nu, apoi nu iaste monahicească, ca să nu zic îngerească. (18)

Alt lucru iaste purtarea de grijă a lui Dumnezeu, şi altul sprijinirea, şi altul păzirea, şi altul mila lui Dumnezeu, şi altul mângâiarea. Şi aceaia ádecă iaste întru toată firea, iară aceaia numai întru cei credincioşi, iară aceaia întru cei cu adevărat credincioşi. Iară a patra întru cei ce îi slujesc lui. Iară cea mai de pre urmă, întru cei ce îl iubesc pre el să arată. (19)

Să întâmplă uneori că ceaia ce iaste doftorie altuia, celuialalt otravă să face. Iară uneori şi aceaiaşi doftorie, deaca ádecă în vremea sa să aduce aceluiaşi om, doftorie i să face; iară deaca nu în vreame, iarăşi otravă i să face. (20)

Am văzut doftor neiscusit, carele pre bólnavul cel zdrobit l-au necinstit, şi nimic mai mult decât deznădăjduire lui i-au pricinuit (21). Şi am văzut doftor isteţ, carele pre inima cea umflată prin necinstire o au hirurghisit, şi pre toată reaoa putoare o au deşertat. Am văzut pre acelaşi bólnav carele uneori ádecă pentru curăţirea întinăciunii bea doftoriia ascultării, şi să mişca, şi umbla, şi nu dormiia. Iară alteori cu ochiul sufletului (22) boliia, şi nemişcat era, şi să liniştea, şi întru tăceare (23) petrecea. Cela ce are urechi de auzit, auză.

Oarecarii – de unde, nu ştiu; că nici m'am învăţat să cerc şi să iscodesc darurile lui Dumnezeu cu trufie – din fire, ca aşa să zic, sânt plecaţi spre înfrânare, sau la viiaţă liniştită, sau şi la curăţie, sau la neîndrăzneală, sau la blândeaţe sau umilinţă. Şi sânt alţii carii au mai pre însăşi a loruşi fire carea să împrotiveaşte lor întru acestea, şi dupre puteare să silesc pre sineşi, carii de şi

să biruesc întru oarecarea vreame, dar însă eu ca pre nişte silitori ai firii (24) pre dânşii mai mult decât pre cei mai dintâiu îi laud şi îi priimesc.

Nu te preafăli pentru bogăție fără de osteneală, o, omule: că pre multa vătămare a ta şi neputință şi pierzare mai nainte cunoscându-o Dătătoriul-de-daruri, cu darurile sale aceale fără de plată (25) măcar câtuşi de cât te-au păzit pre tine. Şi învățăturile ceale din pruncie, şi creaşterile (26), şi sârguințele ne ajută, ori şi să împrotivesc noaă, după ce am sporit întru fapta bună, şi întru petreacerea monahicească.

Lumină ádecă a monahilor sânt Îngerii, iară lumină a tuturor oamenilor iaste petreacerea monahicească (27). Deci nevoiască-se (monahii) a să face tuturor chip şi pildă bună, nimănui împiedecare sau sminteală întru nimic dându-i, întru acelea care ori le lucrează, ori le grăesc. Că deaca lumina să face întunearec, apoi întunearecul, ádecă cei din lume, cu cât mai vârtos să vor întuneca (28).

Deaca cu adevărat mie vă încreadeți, cei ce vă plecați, sau mai vârtos cei ce voiți, bun lucru iaste a nu ne împistri pre noi înşine, şi pre sufletul nostru cel ticălos a-l împărți, şi a bate războiu cu mii de mii şi cu întunearece de întunearece de vrăjmaşi. Că nu vom ajunge, nici vom putea pre toate vicleniile lor să le învățăm, sau măcar cât de puțin să le aflăm. Cu Sfânta Treime împrotiva celor trei, prin ceale trei să ne întrarmăm (29). Iară deaca nu, multe osteneli noaă înşine ne vom pricinui. (30)

Cu adevărat deaca să va face şi întru noi cela ce au întors marea în uscat, va treace negreşit şi Israil al nostru, ádecă mintea ceaia ce veade pre Dumnezeu, pre dânsa fără de învăluire, şi va vedea pre eghipteani întru apa lacrămilor înnecați. Iară deaca acela întru noi nu va veni, apoi huetul valurilor eiĭ, ádecă al trupului acestuia, cine îl va suferi? Deaca să va scula întru noi Dumnezeu prin faptă, să vor răsipi vrăjmaşii lui, şi deaca prin vedeare ne vom apropiia de dânsul, vor fugi cei ce îl urăsc pre dânsul dela fața lui, şi a noastră (31).

Cu sudori mai vârtos, şi nu [cu] cuvânt gol să ne sârguim a ne învăța ceale dumnezeeşti. Că nu cuvinte, ci lucruri să cuvine a arăta în vremea eşirii. (32)

Cei ce aud de vreo comoară că iaste ascunsă în vreun loc, o caută, şi din căutare pre cea aflată cu osteneală o păzesc. Că cei ce fără de osteneală s'au îmbogățit, cu lesnire o răsipesc. (33)

Greu lucru iaste a birui mai-nainte-prinderile-în-minte (34). Iară cei ce încă lângă acestea nu încetează a adăoga, ori de sineşi s'au deznădăjduit, ori nimic din ascultare nu s'au folosit. Cu toate acestea ştiu că Dumnezeu pre toate le poate, şi nimic nu-i iaste lui cu neputință.

Oarecarii m'au întrebat pre mine o privire cu greu de judecat, şi carea covârşiia pre toți cei ca mine, că nici întru una din cărțile care au întrat în mâna mea nu o am aflat cuprinzindu-să. Şi zicea: Carii mai deosebit sânt fiii celor opt gânduri? Sau carele din cei trei înnainte-stătători iaste născătoriu al celor cinci? Iară eu cătră nedomerirea şi întrebarea cea lăudată neştiință puind înnainte, dela preacuvioşii aceia bărbați m'am învățat aşa:

Mumă ádecă a curviei iaste îndrăcirea pântecelui, iară a trândăviei[1] slava deşartă: iară mâhniciunea iaste prăseală a acestor trei, precum şi mâniia. Iară a mândriei mumă iaste slava deşartă. Iară eu iarăşi cătră de-a pururea pomeniții aceia răspunzind, ziceam: Mă rog să mă învăț deaciia şi pre naşterile celor opt, şi care al căruia iaste naştere.

Iară nepătimaşii aceia mă învăța cu dragoste, zicând: Cum că nu iaste rânduială sau priceapere întru cei nepricepuți, ci toată nerânduiala şi nestatorniciia. Şi încredințindu-mă pre mine fericiții prin asemănări adevărate, zicea, aducând în mijloc dovezi adevărate şi preamulte, dintru care pre unele în cuvântul cest de față le aşezăm, ca dintru acelea deaciia şi pentru cealelalte să ne luminăm. Ádecă ce zic:

Râsul cel fără de vreame, uneori ádecă dela dracul curviei să prăseaşte, iară alteori din slava deşartă, când cineva de sineşi înlăuntru să fuduleaşte cu necinste: iară alteori din desfătare. (35)

Somnul cel mult, uneori din desfătare, iară alteori din postire, când cei ce postesc să înnalță, iar alteori din trândăvie, iară alteori şi din fire (36). Multacuvântare uneori ádecă dintru îndrăcirea de pântece, iară alteori din slava deşartă. Trândăviia, uneori ádecă din desfătare, iară alteori din netemerea de Dumnezeu. Hula iaste ádecă prăsilă chiar a mândriei, dar de multe ori să prăseaşte şi dintru a judeca întru sineşi cineva pre aproapele, sau din pizma cea deşartă a dracilor. Învârtoşarea inimii, uneori din sațiu, din nesimțire, din

[1] Gr. ἀκηδία. (N. ed.)

împătimire. Şi împătimirea iarăşi, uneori ádecă din curvie, sau din iubirea de argint, sau din îndrăcirea pântecelui, sau din slava deşartă şi din altele multe. Vicleniia iarăşi din trufie şi din iuţime. Făţărniciia din plăcerea de sineşi şi din rânduirea de sineşi. Iară faptele bune ceale împrotivnice acestora, din născătorii cei împrotivnici ai lor să nasc. (37)

Şi ca nu multe să zic – că mă va lăsa pre mine vremea povestind, deaca cu deamăruntul pentru fieştecare voiŭ voì să cercetez – chiar a tuturor patimilor celor mai nainte zise ucigătoare iaste smerita cugetare; pre carea cei ce o au căştigat, pre toate le-au biruit.

Născătoarea tuturor realelor iaste dulceaţa şi vicleniia, pre care cela ce le are şi le ţine nu va vedea pre Domnul. Şi nimic nu ne va folosi pre noi depărtarea de cea dintâiu, fără de cea de-a doa. Pildă de frica Domnului să luăm dela stăpânitori şi dela hiiară. Iară pildă de dorul cel cătră Dumnezeu, amorul cel cătră trupuri chip facă-se ţie. Că nimic nu ne opreaşte, şi din ceale împrotivnice a lua noi asemănări de faptele ceale bune. (38)

Neamul cest de acum cumplit s'au viclenit, şi tot de fudulie şi de făţărie s'au umplut (39). Care osteneli ádecă trupeşti, precum Părinţii noştri cei de demult, poate săvârşaşte, dar de darurile lor nu să învredniceaşte. Măcar de şi mi să pare cum că niciodată ca acum firea omenească nu avea trebuinţă de daruri, şi dupre dreptate pătimim. Că nu ostenealelor, ci prostimei şi smereniei să arată Dumnezeu (40). Deşi puterea Domnului întru neputinţe să face desăvârşit, cu toate acestea nu va lăsa Domnul pre lucrătoriul cel smerit-cugetătoriu.

Când pre cineva din nevoitorii noştri îi vom vedea necăjindu-se trupeaşte, să nu ne sârguim din viclenie a ne învăţa pricina boalei lui; ci mai vârtos cu dragoste proastă şi fără de răutate, ca pre un mădulariu al nostru şi ca pre un ostaş carele din războiu s'au rănit priimindu-l, să-l căutăm şi să-l tămăduim. (41)

Iaste boală pentru curăţirea greşalelor, şi iaste pentru ca să se smerească cugetul. Bunul şi Preabunul nostru Stăpân şi Domnul, când de multe ori pre oarecarii mai lenevoşi cătră nevoinţă îi va vedea, atuncea prin boală deaciia, ca printr'o mai uşoară nevoinţă pre trupul lui i-l smereaşte. Iară uneori şi pre suflet, de gândurile ceale reale şi de patimi i-l curăţeaşte. (42)

Toate ceale ce să întâmplă noaă, ori văzute, ori nevăzute, iaste cu putinţă şi bine, şi cu împătimire, şi de mijloc a le priimi. Am văzut pre trei fraţi păgubindu-se, şi unul ádecă să mâniia, iară altul fără de întristare au rămas, iară altul multă bucurie din păgubire au priimit. (43)

Am văzut la lucrătorii de pământ o sământă dela toţi sămănându-să, însă scóposul său fieştecarele şi-l avea [43′]. Unul ádecă, ca să-şi plătească datoriile sale, iară altul ca să-şi învistierească luişi bogăţie, iară altul ca cu daruri să cinstească pre stăpânul său, iară altul, ca să vâneaze laudă pentru buna lucrare dela cei ce trec pre calea vieţii (44), iară altul, ca pre al său duşman, carele i-au pizmuit, să-l necăjască (45), iară altul, ca să nu să ocărască de oameni ca un nelucrătoriu (46). Acestea sânt numirile seminţii lucrătorilor de pământ: postirea, priveghiiarea, milosteniia, slujbele şi ceale asemenea. Iară scóposele cu sârguinţă întru Domnul fraţii le vor cerca. (47)

Precum când apă din izvoară scoatem, uneori, pre neştiinţă, scoatem împreună şi câte o broască – aşa şi când lucrăm pre faptele bune, de multe ori împletecite cu dânsele nearătat lucrăm şi pre răutăţi. (48) Precum ne zic:

Cu priimirea de streini să împleteceaşte îndrăcirea pântecelui; cu dragostea, curviia; cu socoteala dreaptă, îngreoiarea; cu priceaperea, răutatea; cu blândeţea – vicleniia, şi pregetarea, şi lenevirea, şi împrotivă-grăirea, şi rânduirea de sineşi, şi neascultarea; cu tăcerea, umflarea dăscăliei; cu bucuriia, trufiia; cu nădejdea, lenea; cu dragostea iarăşi, osândirea; cu liniştea, trândăviia şi lenevirea; cu curăţiia, amărâciunea; cu smerita cugetare, îndrăzneala (49); şi acestora tuturor ca o doftorie de obşte, iară mai vârtos ca o otravă, slava deşartă (50) le urmează.

Să nu ne mâhnim cerând dela Domnul ceareri, şi la multă vreame nu sântem auziţi. Că ar fi voit Domnul pre toţi oamenii întru o cirtă de vreame nepătimaşi să se facă. Toţi cei ce cer dela Dumnezeu cearerile sale, şi nu le iau, pentru una dintru aceaste pricini negreşit nu le iau: ori căci mai nainte de vreame le cer, ori căci cu nevrednicie le cer, şi cu slavă deşartă, ori căci după ce le-ar fi luat vrea să se înnalţe, ori că după căştigarea cearerii, deaciia vrea să se lenevească.

Cum că să depărtează ádecă dracii şi patimile din suflet, ori până la o vreame oarecarea, ori şi totdeauna, socotesc cum că nimenea nu să îndoiaşte.

Iară în câte chipuri depărtarea acestora dela noi să face puțini știu. S'au depărtat patimile dela oarecarii nu numai credincioși, ci și dela cei necredincioși, afară de una. Și pre aceaia numai o au lăsat lor, ca pre un rău oarecare ce iaste mai întâiu decât toate, și pre locul tuturor îl împlinească, fiindcă o vătămare ca aceasta are, cât și din Ceriu poate să pogoare. (51)

Materiia [patimilor] să cheltuiaște cu focul cel dumnezeesc mistuindu-să, și din suflet dezrădăcinându-să. (52) Dracii de voe pre taină să depărtează, ca să ne facă să fim fără de grijă, și fără de veaste pre ticălosul suflet să-l răpească, și desăvârșit cu patimile a să feliuri să-l facă, cât de aicea însuși-bântuitoriu deaciia și însuși-dușman să-și fie luiși. Știu și pre altă depărtare pre furiși a hiiarălor, după ce desăvârșit s'au obicinuit (53) sufletul; și asemănare a cuvântului celui zis sânt pruncii, că după îndelungata obicinuință, și fără de țițe, din deagetele sale sug.

Știu și pre a cincea nepătimire, carea încă din multa prostime și din nerăutate lăudată să alcătuiaște în suflet. Că drept iaste ajutoriul unora ca acestora dela Dumnezeu, cela ce mântuiaște pre cei drepți cu inima, și cu nesimțire pre dânșii de reale îi izbăvește: fiindcă și pruncii, dezbrăcându-se, nu prea cunosc [goliciunea lor].

Răutate ádecă sau patimă fireaște nu iaste în fire, căci Dumnezeu nu iaste ziditoriu al patimilor: Iară faptele bune dupre fire, și multe întru noi dela dânsul s'au făcut, dintru care sânt și acestea arătate: milosteniia, fiindcă și ellinii sânt milostivi; dragostea, fiindcă și vitele ceale necuvântătoare, de multe ori pentru lipsirea unora de altele au lăcrămat; credința, fiindcă toți noi pre aceasta dintru înșine o naștem; nădejdea, căci și împrumutându-ne, și înnotând, și sămănând nădăjduim să ne îmbogățim. (54)

Deci deaca, precum s'au dovedit, dragostea firească faptă bună iaste întru noi, și legătură și plinire a legii aceasta iaste, apoi nu departe de fire sânt faptele bune, și rușineaze-se cei ce neputință pentru lucrarea acestora pun înnainte.

Mai presus de fire iaste curățeniia, nemâniiarea, smerita cugetare, rugăciunea, priveghiiarea, postirea, umilința cea necontenită. Dintru acestea, ai unora ádecă oamenii, iară ai altora Îngerii, iară ai altora însuși Dumnezeu Cuvântul au fost Dáscal și dătătoriu. (55)

Prin alăturarea realelor, să cade ca noi pre cea mai uşoară să o aleagem. Ádecă, de multe ori la rugăciune stând noi, oarecarii fraţi au venit la noi, şi din doaă reale pre una să cade să o aleagem: ori pre rugăciune să o lăsăm, ori pre fratele, fără de răspuns ducându-să, să-l scârbim. Mai mare iaste dragostea decât rugăciunea: că aceaia ádecă iaste din parte, iară aceaia cuprinzătoare a tuturor. [55′]

Dedemult, ducându-mă eu odată întru o cetate sau sat, încă tânăr fiind, de gândurile îndrăcirii de pântece şi de ale slavei deşarte deodată, împreună la masă şezind, am fost cuprins. Şi cu toate acestea, de fiica îndrăcirii de pântece (56) temându-mă, mai mult de slava deşartă m'am biruit. De multe ori am cunoscut eu pre dracul îndrăcirii de pântece, că au biruit întru cei tineri pre al slavei deşarte. Şi dupre cuviinţă. (57)

La cei din lume ádecă, rădăcină a tuturor răutăţilor iaste iubirea de argint. Iară la monahi, lăcomiia pântecelui. Iaste la cei duhovniceşti de multe ori oarecare preaproaste şi mici patimi, dela Dumnezeu cu iconomie lăsate, ca prin oarecare proaste şi nepăcătoase, foarte pre sineşi prihănindu-se, bogăţie nejefuită a smeritei cugetări să agonisească.

Nu iaste cu putinţă îndată dintru începuturi să căştige smerenie cela ce fără de supunere petreace, fiindcă tot cela ce iaste de sineşi rânduitoriu să năluceaşte că meşteşug au învăţat. (58)

În doaă preacuprinzătoare fapte bune Părinţii pre fapta bună cea lucrătoare o hotărăsc, şi dupre cuviinţă. Căci una ádecă iaste ucigătoare a dulceţilor şi a dezmierdărilor, iară ceaialaltă pre ucidere prin smerita cugetare o au întărit şi o au pecetluit. Pentru aceasta plânsul îndoit iaste, ca cela ce iaste ucigătoriu de păcat, şi al smeritei cugetări făcătoriu.

Al celor binecredincioşi iaste ádecă lucrul, ca fieştecăruia ce ceare să-i dea. Dar al celor mai binecredincioşi, şi celui ce nu ceare. Iară a nu ceare dela cela ce ne ia haina, mai vârtos putând, poate numai a celor nepătimaşi osebirea iaste (59).

Întru toate patimile şi faptele bune pre înşine cercându-ne să nu încetăm: unde ne aflăm, la început, ori la mijloc, ori la sfârşit.

Toate războaele dracilor ceale împrotiva noastră dintru aceaste trei pricini să râdică: ori din iubirea de dezmierdări, ori din mândrie, ori din piz-

ma lor. Cei ádecă mai de pre urmă sânt fericiți, cei din mijloc preaticăloşi, iară cei mai dintâiu netreabnici până la sfârşit.

Iaste oarecarea simțire, iară mai bine să zic, deprindere, carea să zice suferire de osteneală, de carea cela ce s'au prins nu să va mai teame, nici să va mai întoarce despre osteneală cândva. De aceasta, de-a pururea pomenita, sufletele Mucenicilor stăpânindu-se, muncile cu lesnire le-au defăimat.

Alt lucru iaste străjuirea gândurilor, şi altul păzirea minții. Pre cât sânt de departe răsăriturile dela apusuri, pre atâta iaste mai înnaltă decât cea dintâiu cea de-a doa, deşi mai ostenicioasă iaste. (60)

Alt lucru iaste a să ruga cineva împrotiva gândurilor, şi altul împrotivă a le grăi acestora, şi altul a le defăima şi a le întârziia pre acestea. (61) Şi chipului ádecă celui mai dintâiu îi mărturiseaşte cela ce au zis: Dumnezeule, spre ajutoriul mieu ia aminte, şi ceale asemenea. Iară celui de-al doilea, cela ce au zis: Şi voiŭ răspunde celor ce mă ocărăsc pre mine cuvânt împrotivă-grăitoriu. Şi iarăşi: Pusu-ne-ai pre noi întru împrotivă-grăire vecinilor noştri. Iar al celui de-al treilea, martur iaste cela ce au cântat: Amuțit-am şi n'am deşchis gura mea. Şi i-am pus eiĭ strajă, când să scula păcătosul împrotiva mea. Şi iarăşi: Cei mândri au făcut fărădeleage foarte, iară eu dela vederea ta nu m'am abătut.[1]

Dintru aceştea, cel ádecă din mijloc, pre chipul cel dintâiu de multe ori îl unelteaşte, pentru negătirea mai nainte. Iară cel dintâiu nu poate încă prin chipul cel de-al doilea să gonească pre vrăjmaşi. Iară cel de-al treilea cu totul au batjocorit pre draci.

Fireaşte iaste cu neputință ca cel fără de trup să se cuprinză de trup: iară lui Dumnezeu Ziditoriului toate îi sânt cu putință.

Precum cei ce cu simțirea mirosului să află sănătoşi, pre cela ce ține aromate ascunse pot să-l cunoască, aşa şi sufletul cel curat pre buna mireazmă, pre carea şi el dela Dumnezeu o au căştigat, şi pre reaoa putoare, de carea el desăvârşit s'au izbăvit, poate să o cunoască când iaste întru alții, fără de simțirea altora. (62)

Nu iaste cu putință ca toți să se facă nepătimaşi: iară toți a să mântui şi cu Dumnezeu a să împăca nu iaste cu neputință.

[1] Trimiterile din acest pasaj sânt, în ordine, la Psalmii 69: 2; 118: 42; 79; 7; 38: 3; 38: 2; 118: 51. (N. ed.)

Să nu te stăpânească pre tine cei de altă seminţie, aceia carii pre negrăitele iconomii ale lui Dumnezeu sau videnii care să fac întru oameni voesc să le iscodească, şi îţi pun în minte pre taină cum că Domnul iaste căutătoriu în faţă. Că ai mândriei feciori şi sânt, şi să cunosc.

Iaste un drac al iubirii de argint carele de multe ori să făţărniceaşte smerenie. Şi iaste alt drac al slavei deşarte, carele către milostenie ne îndeamnă, precum şi al iubirii de dulceţi. Deci deaca de câte trei ne vom curăţi, în tot locul să nu încetăm a milui. (63)

Oarecarii ádecă au zis cum că dracii dracilor să împrotivesc. Iară eu i-am cunoscut că toţi caută pierzarea noastră.

Ai toatei lucrării duhovniceşti, şi văzute şi gândite, povăţuiaşte înnainte scóposul nostru şi dorul cel preabun, care împreună cu lucrarea lui Dumnezeu să fac. Că deaca nu să vor pune ca nişte fundamenturi ceale mai dintâiu, cea de-al doilea nu are fire să urmeaze. (64)

Deaca vreame iaste la tot lucrul din ceale de supt Ceriu, dupre cum zice Ecclisiiatul, şi întru toate şi lucrurile sfinţitei petreacerii noastre sânt, apoi să luăm seama, de să pare, ca şi în fieştecarea vreame pre ceale potrivite vremii să le căutăm. Că vreame iaste cu adevărat a nepătimirii întru cei ce să nevoesc, şi vreame a împătimirii pentru prunciia celor ce să nevoesc, vreame a lacrămilor, şi vreame a învârtoşerii inimii, vreame a supunerii, şi vreame de a rândui, vreame de postire, şi vreame de împărtăşire; vreame de războiu al duşmanului trup, şi vreame de moartea înfocării; vreame de furtuna sufletului, şi vreame de alinarea minţii, vreame de mâhniciune a inimii, şi vreame de bucurie duhovnicească; vreame de învăţătură, şi vreame de ascultarea învăţăturii; vreame de întinăciuni, poate pentru mândriia, [şi] vreame de curăţire, pentru smereniia; vreame de luptă, şi vreame de odihnă întemeiată; vreame de linişte, şi vreame de învăluire neînvăluită; vreame de rugăciune necontenită, şi vreame de slujire nefăţarnică.

Deci nu amăgindu-ne, din trufaşă sârguinţă, mai nainte de vreame să căutăm pre ceale ale vremii; nu în vreame de iarnă pre ceale ale verii; nu în vremea seminţii pre ceale ale mănunchelor, fiindcă iaste vreame de a sămăna osteneale, şi vreame de a secera darurile ceale negrăite. Iară de nu, apoi nici în vreame pre ceale potrivite vremii le vom lua. (65)

Unii mai nainte de osteneale, unii în vremea ostenealelor, unii după osteneale, unii în vremea morții pre cuvioasele răsplătiri ale ostenealelor sale dela Dumnezeu dupre iconomie negrăită le-au luat. A căuta ni să cuvine, cine dintru aceştea iaste mai smerit decât celalalt?

Iaste deznădăjduire din mulțime de păcate, şi din greutatea ştiinții, şi din mâhniciune nesuferită, pentru căci prea s'au cufundat sufletul întru mulțimea ranelor, şi căci pentru greutatea lor întru adâncul deznădăjduirii să înneacă (66). Şi iaste deznădăjduire carea din mândrie şi din trufie ni să întâmplă noaă, celor ce socotim pre înşine cum că nevreadnici sântem de căderea ceaia ce ni s'au întâmplat. Însă aceasta, cela ce o pândeaşte întru amândoi, va afla deosebirea. Că acela ádecă întru nedeosebire pre sineşi deaciia s'au dat, iară acela de nevoință întru deznădăjduire să ține, care lucru iaste nepotrivit: ci pre acela ádecă înfrânarea şi buna nădăjduire, iară pre celalalt smereniia şi a nu judeca pre nimenea pot să-i tămăduiască.

Nu să cade să ne spăimântăm noi sau să ne minunăm văzind pre unii ádecă lucruri reale lucrând, şi cuvinte bune grăind, fiindcă şi pre şarpele acela din Raiu mândriia înnălțindu-l l-au prăpădit. (67)

Chip şi regulă fie-ți ție aceasta: întru toate apucările tale şi petreacerile, (68) ceale dintru supunere şi ceale dintru nesupunere, ceale văzute şi ceale gândite, deaca chiar dupre Dumnezeu sânt. (69) Zic ádecă, când facem noi cei noi-începători orice lucru şi apucare, şi din lucrarea aceştiia nu căştigăm în suflet mai multă smerenie decât care avem, nu mi să pare mie cum că dupre Dumnezeu lucrăm noi lucrul acela. Ori mic, ori mare ar fi.

Că întru noi ádecă, cei ce sântem ca nişte prunci, aceasta iaste deplin adeverirea a Voii céii Domneşti. Iară întru cei de mijloc, poate iaste depărtarea vrăjmaşilor. Iară întru cei desăvârşit, adăogirea şi bogățiia de Lumină Dumnezeiască (70). Ceale ádecă mici la cei mari, poate nu sânt mici. Iară ceale mari la cei mici nu-s cu adevărat desăvârşit. (71)

Aerul după ce s'au curățit de nori, luminat ne-au arătat soarele, şi sufletul după ce s'au învrednicit de lăsarea mai-nainte-prinderilor-în-minte (72), negreşit Dumnezeiască Lumină au văzut.

Alt lucru iaste păcatul, şi altul nelucrarea, şi altul lenevirea, şi altul patima, şi altul căderea. Cela ce poate întru Domnul să le cearce, cearce-le luminat şi descoperit. (73)

Oarecarii, pre puterea cea de minuni lucrătoare şi văzută între darurile ceale duhovniceşti mai mult decât pre toate o fericesc, neştiind că multe sânt decât aceasta mai înnalte şi mai ascunse. Pentru aceaia şi rămân necăzute.

Cela ce desăvârşit ádecă s'au curăţit pre sineşi, veade pre însuşi, sau şi nu pre însuşi sufletul aproapelui, întru care stări să află. Iară cela ce încă sporeaşte înnainte, prin trup pre acesta îl semuiaşte.

Puţin foc de multe ori toată materiia o au curăţit: precum şi o spărturică mică toată osteneala o au stricat. (74)

Iaste odihnă carea prin vrajbă deşteaptă pre puterea minţii, şi înfocare nu râdică: şi iaste umilinţă, poate multă, şi pre mişcările trupului le porneaşte, ca să nu fim bizuindu-ne întru înşine, ci întru cela ce necunoscut pre cela ce viiază îl omoară.

Când vom vedea pre oarecarii iubindu-ne pre noi dupre Domnul, cătră aceia mai ales pre neîndrăzneală să o păzim. Că nimic aşa nu are fire să răsipească pre dragoste, şi pre urâciune să o lucreaze, ca îndrăzneala. (75)

Gândit şi foarte frumos iaste ochiul sufletului, şi pre toată frumseţea, afară de a fiinţelor celor fără de trupuri, o covârşaşte. Pentru aceaia, şi cei pătimaşi, de multe ori pre înţeleagerile ceale dintru cealelalte suflete, din dragostea cea multă ce au cătră dânsele au putut să le cunoască, şi mai ales când nu să cufundează de tina trupului, nici să mânzălesc.

Deaca nimic celui cu firea nemateriialnic nu să împrotiveaşte precum cel materiialnic, cela ce ceteaşte înţeleagă. (76)

Pândirile întru cei ádecă din lume să împrotivesc purtării de grijă aiĭ lui Dumnezeu; iară întru noi, cunoştinţii céii gândite. Cei ádecă cu sufletul neputincioşi, din întâmplările trupului, şi din primejdii, şi din grijirile ceale de afară, pre cercetarea Domnului cea cătră dânşii cunoască-o. Iară cei ce sânt desăvârşit, din venirea de faţă a Duhului şi din adăogirea Darurilor. (77)

Iaste un drac carele când pre pat ne vom culca, vine cătră noi, şi cu reale şi întinate aduceri aminte ne segetează pre noi, ca prin lenevire cu rugăciunea

atuncea împrotiva lui neîntrarmându-ne, şi întru cugete întinate adormind noi, întinate şi pre visuri să le căştigăm.

Din duhuri iaste unul carele să numeaşte înnainte-mergătoriu, carele după ce ne sculăm din somn îndată ne priimeaşte pre noi, şi pre întâia cugetare a noastră cu totul o pângăreaşte. Dă-ți pârgile zilii tale Domnului, că ale celui ce apucă mai nainte vor fi. (78)

Un cuvânt vreadnic de auzit mi-au spus mie un lucrătoriu preabun: Că dintru însăşi dimineața, mi-au zis mie, pre tot drumul zilii meale mai nainte îl ştiu.

Multe-s călătoriile şi ale bunei-credințe, şi ale pierzării. Pentru aceaia de multe ori cela ce să împrotiveaşte unuia, altuia curat îi iaste cu priință, şi scóposul amândurora iaste bineplăcut Domnului. (79)

Să luptă ádecă dracii cu noi întru ispitele ceale ce ni să întâmplă noaă, sau să zicem noi, sau să facem vreun lucru necuvios. Şi după ce nu vor putea, pre taină venind, ne pun[1] în minte noaă trufaşă mulțemire cătră Dumnezeu.

Cei ce pre ceale ádecă de sus le cugetă, de ceale de jos despărțindu-se, câte puțin să sue în sus; iară cei ce pre ceale de jos, pre jos iarăşi umblă. Că între cei ce să despărțesc nimic deaciia în mijloc nu stă. (80)

Una din zidiri întru alta, şi nu întru sineşi au luat pre ființă[2]. Şi minune, cum afară de aceaia întru carea au luat pre ființă poate să se înființeaze! (81)

Pre fiicele ceale blagocestíve maicele le nasc, iară pre maice Domnul; şi întru ceale împrotivnice regulii céii mai nainte zise, a le hotărî nu iaste lucru neînțelept. [81′]

Fricosul la războiu să nu iasă – Moisì, iară mai vârtos Dumnezeu porunceaşte, ca nu cumva să se facă rătăcirea cea mai de pre urmă a sufletului, mai presus decât căderea cea dintâiu a trupului, şi dupre cuviință. [81″]

Lumină ádecă a tuturor ármurilor trupului sânt ochii cei simțiți, iară lumină gândită a faptelor bune celor dumnezeeşti iaste desluşirea.

---

[1] În text: **пѹне**. (N. ed.)

[2] Gr. τὸ ειναι. (N. ed.)

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOAĂZECI ŞI ŞASE

Cel pentru desluşirea gândurilor.

Sholiia 1, a Sf. Isaac. Întrebare: Ce iaste săvârşirea? Răspuns: Plata a smereniei, carea iaste înțeleagerea tuturor celor văzute şi a celor nevăzute. A celor văzute, ádecă a tuturor celor simțite; iară a celor nevăzute iaste ádecă a celor gândite şi a celora care din grija cea pentru dânsele să nasc.

Alta, a Sf. Diadoh. Iaste simțire a minții, cu deamăruntul gustare a celor ce să desluşesc. Că în ce chip simțirea trupului nostru cea gustătoare, carea pre bucatele cele bune din ceale reale fără rătăcire în vremea sănătății desluşindu-le, pre ceale bune le poftim, aşa şi mintea noastră, când cu sănătate şi întru multă negrijire ar fi început să se mişce, poate şi pre dumnezeiasca mângâiare cu îndestulare să o simță, şi de cea împrotivnică[1] niciodată să se răpească. Că precum trupul pre îndulcirile ceale pământeşti gustându-le, are pre cercarea simțirii necăzută, aşa şi mintea, când pre cugetul trupului îl biruiaşte, poate să guste mângâiarea Sfântului Duh. Că: Gustați, zice, şi vedeți, că bun iaste Domnul. Şi să aibă pre pomenirea gustării, prin lucrarea dragostii, neuitată. Spre a cerca fără greşală pre ceale ce să deosebesc, dupre Apostolul: Şi aceasta mă rogu, zice, ca dragostea voastră încă mai mult şi mai mult să prisosească, întru cunoştință, şi întru toată simțirea, spre a cerca voi pre ceale ce să deosebesc.

Sholiia 2. Curat cu inima iaste cela ce nu s'au prihănit pre sineş pentru vreo lepădare a vreunii porunci aiĭ lui Dumnezeu. Ori cel milostiv spre toată firea cea zidită, ori cel slobod de patimile ceale ascunse. Iar curat cu trupul iaste cel curat de întinăciunile trupului şi cela ce nu grăiaşte cu gura minciuni.

Sholiia 3. Prin trei preacuprinzătoare patimi noul Adam, Hristos, în pustie pre toată biruința o au câştigat. Că ispititoriul ádecă, prin lăcomiia de pântece, şi prin slava deşartă, şi prin iubirea de argint au adus asupră-i pre lupte; iară El prin înfrânare, şi prin smerenie, şi prin rugăciune, pre meşteşugarețul biruindu-l, pre îngeri ca să-i slujască i-au luat lângă sineş. Deci cu ceale trei patimi să alăturează şi să potrivesc şi celealalte, împreună cu care de cei ce săvârşesc faptele bune să trag şi să prăpădesc.

Alta. Trei sânt uriiaşii, dupre Sfântul Marco Pustnicul, uitarea, necunoştința şi trândăviia. Pre carii prin Dumnezeescul Daru cufundându-i, pre toate carăle lui Faraon le vei zdrobi.

Sholiia 4. Corabiia uneori ádecă de întreitele valuri ceale din afară să cufundă, iară alteori de umplerile ceale din lăuntru afundată să face. Şi noi uneori prin păcatele ceale ce le lucrăm din afară ne piiardem, iară alteori prin gândurile

[1] În text: ꙟпротивиикъ. (N. ed.)

ceale din lăuntru ne prăpădim. Deci să cuvine şi pre asuprealele duhurilor ceale din afară a le pândi, şi pre necurățiile gândurilor ceale din lăuntru a le zleì. Însă împrotiva gândurilor mai dureroasă să cuvine a face pre minte.

Sholiia 5. Deaca nu prin lenevire întru neştiință şi întru uitare şi întru trândăvie vom cădea, de lucrarea poruncilor nu ne vom scăpa. Că deaca mintea nu să va întuneca, patimile pre suflet nu-l vor stăpâni.

Sholiia 6. Înserarea şi întunecarea sufletului iaste lenevirea, uitarea, pofta. Deci aceasta din obiceaiu o au zis. Care arată că seară să face, ádecă târziu. Care oarecari o zic λυκόφως, ádecă tare înserat.

Sholiia 7. Avva Leon.

Sholiia 8. A să lupta cu mai-nainte-prinderile-în-minte nu iaste lucrul celor pătimaşi, ci al celor ce departe ádecă de urâciune şi de spurcăciune stau, dar putoarea o mirosesc. Pentru aceaia pre unul ca acesta l-au oprit să stăpânească, ca nu fără de grijă făcându-să, iarăşi să se cufunde cu capul în jos întru faptele ceale din împreună-învoirea. Şi pre cela ce iaste căscăundit la lucrările ceale urâte şi de ruşine nu-l sloboade să înveațe.

Sholiia 9. A grăi ceale bune să cuvine şi celui ce nu lucrează ceale bune, ca ruşinându-să de cuvinte, să înceapă a lucra lucruri bune.

Sholiia 10. Val pre pântecele cel preasăturat cu bună potrivire l-au numit. Că de acolò prin gânduri să învăluiaşte, şi spre cădeare vine.

Sholiia 11. Máthimele noilor începători sânt ascultarea, înfrânarea, răbdarea, bărbățiia sufletului, neîmpătimirea către născători şi a banilor. Iară ale celor ce au sporit, îndelunga răbdare[1], bunătatea, facerea de bine, milostivirea, suferirea de reale, neagoniseala, postirea, rugăciunea întinsă. Iar ale celor desăvârşit, dragostea, bucuriia, pacea, desluşirea, a fi necăzut în toată vreamea şi locul şi lucrul.

Sholiia 12. Însemnează pre Azbúchele monahilor, şi pre fapta bună a noilor începători, care iaste cu numărul celor 24 de slove ellineşti.

Sholiia 13. Ádecă a petreace împreună cu frații, şi împreună a să osteni.

Alta. *Dekálogos*, ádecă ceale zeace porunci, iaste a celor ce au sporit, Azbúchi a celor desăvârşit.

Sholiia 14, a Sf. Varsanufie. Întrebare: Care iaste semnul îndrăcirii pântecelui, descopere-m mie? Răspuns: Când vezi pre gândul tău îndulcindu-să de bucate şi alergând să întreacă mai pre toți, sau trăgând înnaintea ta bucatele, acesta iaste semnul îndrăcirii pântecelui. Deci ia aminte de sineț, şi fă puterea ta a te strâmtora pre sineți de a nu apuca mai nainte, ci cu bună rânduială a mânca: şi a împinge mai vârtos bucatele înnaintea celor ce şed împreună cu tine. Şi nu să

[1] În text: **ръбдарѣє**. (N. ed.)

cuvine, precum am zis cu pricina îndrăcirii de pântece, îndată a te lepăda de a te împărtăşi de bucate, ci să cade a te păzi, de a nu unelti fără de rânduială împărtăşirea lor. Iaste încă şi alt semn al îndrăcirii de pântece: a voi mai nainte de vremea mesii să mănânci, care lucru nu să cade să-l faci, deaca nu vreo pricină binecuvântată ar fi pusă înnainte.

Alta, a Sf. Thalasie. De îndrăcirea pântecelui fugind, de plăcearea oamenilor păzeaşte-te, carea pre gălbiniciunea feaţii mai nainte să năluceaşte ca să o arate.

Sholiia 15. Pentru trup ádecă omul iaste muritoriu, iar pentru minte şi pentru cuvânt, nemuritoriu. Tăcând gândeşti; după ce ai gândit grăeşti. Că întru tăceare mintea naşte cuvântul, şi cuvânt mulţemitoriu aducându-să lui Dumnezeu, omul află mântuire.

Sholiia 16. Negreşit, precum să veade, smereniia cea împreună cu sărăciia poate. Că aşa cineva, şi pre ceale ce îi vin asupră întru sărăciia pocăinţii şi a smereniei socotindu-le, nici ca un bogat va boli cu urâciunea, nici ca un lipsit va nemulţemi, sau să va trândăvi, ci de vremea căştigului bucurându-să şi mulţemind va suferi.

[16′] Alta, a Sf. Diadoh. Când cătră nelesnirile trupeşti care ni să întâmplă noaă ne îngreuem, a şti ni să cade cum că sufletul încă robeaşte poftelor trupului. Pentru aceaia pre bunele norociri ceale materiialnice poftindu-le, nici voiaşte a să depărta de ceale bune ale vieţii; încă şi neîndeletnicire mare socoteaşte pre aceaia ádecă căci nu poate, prin boală, să uneltească pre ceale frumoase ale vieţii. Iară deaca pre scârbele ceale ce să pricinuesc lui din boală cu mulţemire le priimeaşte, nu departe de hotarăle nepătimirii să cunoaşte că iaste. De unde şi pre moarte, ca pre ceaia ce iaste pricinuitoare de viiaţă, mai ales de cea adevărată, atuncea cu bucurie o aşteaptă. Că pre boalele trupului pentru sănătatea sufletului le aduce asupră Dumnezeu.

Sholiia 17. Iaste întru noi ádecă simţirea minţii, ca ceaia ce iaste unită cu mintea întru tot omul; dar nu [iaste] întru noi, fiindcă de patimi iaste acoperită întru cei pătimaşi, carea iaste şi nelucrătoare, şi necunoscută.

Sholiia 18. Cum că să cuvine monahul ca întru toate cu deamăruntul să se păzească, până şi la cugete întru mişcările sale.

Sholiia 19. Purtarea de grijă a lui Dumnezeu iaste întru toate, că toate ceale date se sus, măcar de şi întru noi au fire să fie, nu sânt ale noastre, ci ale Darului şi ale purtării de grijă: sprijinirea iaste întru cei credincioşi cu prostime, păzirea întru cei credincioşi cu credinţă, mila întru robi, mângâiarea întru cei ce iubesc pre Domnul.

Alta. Că să cade a lua seama, şi nu de-a pururea, nici tot într'un fealiu şi tot

aşa, aceleaşi aceloraşi, nici tuturor să cade a le slobozi să le uneltească.

Sholiia 20, a Sf. Fotie Patriarh[ul]. Precum ca să zicem aşa: Postirea iaste datorie curățitoare de patimi, carea însuşi deosébi prin sineşi să săvârşaşte; dar întru adunări şi în praznice iaste otravă carea strică în multe chipuri pre cela ce unelteaşte, ori altora împiedecare să face, sau aceluiaşi, carele pentru dânsa să făleaşte şi să umflă de fudulie şi crapă.

Sholiia 21. Mustrarea iaste stare asupră cătră cei ce din neiscusință nu ştiu să ajute bólnavilor. Deci cunoaşte că nălbitorie iaste lucrul, şi casă de doftorie, fiindcă spălări arată, şi arderi are, şi mult mai cinstită decât cea mai aproape şi dinafară, fiindcă şi împrejurul celui mai mare să face, că nu hainele spală, şi trupuri sfințeaşte, ci suflete.

Sholiia 22. Pre împătimirea gândurilor cea din minte, precum mi să pare, o zice. Că ochiu al sufletului iaste mintea. Ajută încă şi nevorbirea şi neîntâlnirea cătră sănătatea boalei aceştiia: fiindcă şi multa cuvântare singură are fire să facă scurgeri.

Sholiia 23, a Marelui Vasilie. Prin vreame şi față să lămureaşte tăcearea. Prin vreame ádecă, precum când zice: Că cela ce înțeleage, în vremea aceaia va tăcea. Că vremea rea iaste. Şi iarăşi: Pusam gurii meale strajă, când s'au sculat păcătosul asupra mea. Iară prin față, precum când scrie Apostolul: Iară deaca altuia i să va descoperi, cel dintâiu să tacă. Şi iarăşi: Femeile în biserici să tacă.

Sholiia 24. A sili pre fire, de şi câtuşi de cât cineva, prin lunga obicinuință, să surpă din mai-nainte-prinderile-în-minte, mai bun lucru iaste decât fapta aceaia carea să face ca cum dupre fire.

Sholiia 25. Fără de plată zice pre lucrarea cea fără de osteneală, carea cu lesnire să răsipeaşte. Că dupre osteneale şi cununile să împletesc. Că aceaia ádecă, «Mi-ați dat să mănânc» şi cealelalte, lucruri sânt, şi de osteneale însemnătoare.

Sholiia 26. Şi creşterea ajută spre a priimi omul ori învățătură de faptă bună, ori iarăşi nepedepsire de răutate.

Sholiia 27. Monahii ádecă sânt datori precum pentru sineşi, aşa şi pentru oamenii cei ce îi văd să se arate cu viiața, nu prin trâmbița arătării. Că aceaia ádecă, «Aşa să strălucească lumina voastră», nu iaste a fi propoveduită dela noi înşine, ci ca un foc al tău întru întunearecul pământului s'au zis să strălucească, precum şi «Lumina întru întunearec luminează», şi celealalte.

Alta a Sf. Isaac. Să cade monahul, întru toate lucrurile lui, chip şi pildă de folos să fie celor ce îl privesc pre el. Ca din multele fapte bune ale lui, care ca în chipul razelor strălucesc, văzindu-le vrăjmaşii adevărului, şi nevrând, să mărturisească cum că Creştinii au nădeajde întemeiată de mântuire. Şi de pretutindenea să alearge la dânsul, ca la o scăpare şi adăpostire. Cât să se înnalțe cornul

Bisericii împrotiva vrăjmaşilor lui, şi mulți să se pornească cătră râvna faptei lui céii bune. Şi din lume să iasă, şi să se facă el vreadnic de cucernicie, din frumsețea petreacerii lui. Că laudă a Bisericii lui Hristos iaste viiața monahicească.

Sholiia 28. Domnul nostru Iisus Hristos tuturor au dăruit lumină, iară cei ce nu să pleacă lui, ei pre sineşi să întunecă.

Sholiia 29. Cu ajutorirea, zice, Sfintei Treimi céii mai presus de ființă, împrotiva celor trei patimi preacuprinzătoare, ádecă împrotiva iubirii de dulceți, a iubirii de argint şi a iubirii de slavă, prin ceale trei fapte bune de care acestea să ucig să tăbărâm, ádecă prin înfrânare, prin dragoste şi prin smerenie. Că iubirea de dulceți ádecă prin înfrânare să ucide, iară iubirea de argint prin dragoste, fiindcă iaste împărțitoare şi împărtăşitoare; iar iubirea de slavă – de smerenie, ca de o neiubitoare de arătare şi urâtoare de slavă.

Sholiia 30. Deaca desfătarea deşteaptă şi zădăraşte patimile, şi slava dulcețile, apoi cei ce întru acestea să îndeletnicesc, ei împrotiva loruşi pre războae le râdică, ori mai bine a zice le zădărâm. Că cu neputință iaste celui ce întru materii să zăboveaşte[1], să nu să întine la ceale dinlăuntru din ceale dinafară, şi cătră mai-nainte-prinderile-în-minte să nu să alunece: şi pre sila lucrurilor în chiup găurit, dupre cela ce au zis aceasta, să o umple.

Sholiia 31, a Sf. Thalasie. Lucrarea poruncii să zice cea poruncită; iară faptă bună, când place adevărului lucrul cel făcut.

Alta, a Sf. Maxim. Pre fapta cea lucrătoare ádecă mintea isprăvindu-o, întru înțelepciune sporeaşte, iară pre cea văzătoare, întru cunoştință. Că al aceiia ádecă iaste lucrul ca întru desluşirea faptei bune şi a răutății să aducă pre cela ce să nevoiaşte; iar a aceiia, întru cuvintele ceale pentru cei fără de trupuri să povățuiască pre părtaşul. Iar de Darul cuvântării de Dumnezeu atuncea să învredniceaşte, când pre toate ceale mai nainte zise prin aripile dragostei străbătându-le, şi întru Dumnezeu făcându-se, pre cuvântul cel pentru dânsul, prin Duhul, pre cât iaste cu putință minții omeneşti îl va privi.

Sholiia 32, a aceluiaşi. Cela ce fără de faptă să socotea[şte] înțelept şi grăiaşte cuvinte, să îmbogățeaşte din nedreptate, şi ostenealele lui, dupre Scriptură, în case streine întră.

Sholiia 33, a Sf. Fotie. Fapta pre carea osteneala nu o au moşit, nici dragostea nu o au îmbrățişat. Că leasne defăimată[2] – ori pentru faptă, ori pentru vedeare – iaste înnainte-punerea carea cu lesnire întru căştigare vine.

[1] În text: зебовѣште. (N. ed.)

[2] În text: „defăimată iaste". (N. ed.)

Sholiia 34, a Sf. Marco. Mai-nainte-prinderea-în-minte iaste aducere aminte prin auz de patimile ceale mai nainte lucrate.

Alta. Mai-nainte-prindere-în-minte iaste pomenire fără de voe a realelor celor mai nainte făcute, carea de cel nevoitoriu ádecă de a spori întru patimă să opreaşte; iară de cel biruitoriu ca o asupreală să ucide.

Alta. Iubitoriu de învăţătură fiind, fă-te şi iubitoriu de osteneală. Că cunoştinţa cea goală umflă pre om.

Sholiia 35. Râsul din trei să face: din curvie, din slava deşartă, şi din răsfăţarea cea dinlăuntru, şi din desfătare, care iaste saţiul. Fiindcă fieştecarea din ceale numărate din parte face pre râs.

Alta, a Sfântului Efrem. Râsul pre fericirea plânsului afară o scoate, şi pre ceale zidite le răsipeaşte, pre Duhul cel Sfânt îl mâhneaşte, pre suflet nu-l foloseaşte, pre trup îl strică, pre faptele bune le izgoneaşte. Râsul nu are pomenirea morţii, nici cugetarea muncilor. Ia dela mine râsul, şi îmi dă mie plânsul şi bocetul pre care îl cauţi dela mine, Dumnezeule.

Sholiia 36. Somnul din patru să face: din desfătare, din postul cel cu fudulie, din trândăvie şi din fire. Dintru acestea fieştecarea deaca va birui pre suflet, şi deosebi singură poate să-i pricinuiască pre somn.

Sholiia 37, a marelui Vasilie. Cela ce îşi place luişi, iaste plăcătoriu oamenilor, că însuşi iaste om fieştecarele. Deci precum iaste blestemat omul carele îşi pune nădejdea sa spre om şi îşi va întări braţul trupului său, pre nădăjduirea cea spre sineşi o arată. Cărora le şi aduce asupră şi adaoge: Şi dela Domnul să depărtează sufletul lui. Aşa şi cela ce place altuia, sau deosebi îşi face plăcerea, din cinstirea de Dumnezeu cade. Că întru plăcerea oamenilor cade. Că fac, zice Domnul, ca să fie văzuţi de oameni. Amin zic voaă, că îşi iau plata lor.

Alta. Şi faptele bune ceale ce-s împrotivnice răutăţilor celor zise, din fapte bune să nasc, din ceale mai cuprinzătoare ceale mai din parte, şi una pre una, precum zice Marco, să vor sui în chip de căşcioare la cela ce le iscodeaşte.

Sholiia 38, a Sf. Antonie cel Mare. Pofta de gând despărţindu-să, pre dulceaţă o naşte, şi pre suflet ori a să mântui, ori a să uni cu Dumnezeu nu-l iartă. Întrebare: Şi cum, zice, dulceaţa să face? Răspuns: Toată dulceaţa şi dezmierdarea, din ceale oprite fiind, din patimă prin simţire, negreşit întru oarece lucru simţit are fire să se facă. Că nu altceva iaste dulceaţa, decât un fealiu al simţirii întru lucrul cel simţit, carea prin oarecare lucru simţit să închipuiaşte; ori chip al lucrării simţirii care din poftă dobitocească să alcătuiaşte. Că pofta lângă simţire adăogându-să, întru dulceaţă şi dezmierdare să preface, fealiu eiĭ adăogându-i. Şi simţirea dupre poftă mişcându-

să, dulceață lucrează, pre lucrul cel simțit luându-l la sineşi. Deci cunoscând sfinții că, prin trup, sufletul întru materie afară de fire mişcându-să, în chipul cel de țărână să îmbracă, ei, prin mijlocirea sufletului mai vârtos, care dupre fire să mişcă dupre Dumnezeu, şi pre trup dupre cuviință au socotit şi cu mintea au aflat să-l împrietenească cu Dumnezeu, prin nevoința faptelor bune, dupre putință pre dânsul cu dumnezeeştile arătări împodobindu-l.

Alta. Să pogoară Părintele dupre neputința noastră, şi din ceale mici pre ceale mari să sileaşte a ni le da, pre dragostea cea către Dumnezeu şi frica, dela hiiară şi din amoriul trupurilor învățindu-ne pre noi să le căştigăm, ca desăvârşit noi de aceasta să ne mirăm. Că deaca vom lua în minte cuvințelul cel domnesc, ce zice: «Ci mai vârtos teameți-vă de cela ce după ce au ucis trupul», şi cealelalte; şi pre acela: «Vei iubi pre Domnul Dumnezeul tău», nu am fi avut trebuință de nişte asemănări şi pilde ca acestea. Că nu vă teameți, zice, de ceia ce ucig trupul. Deci să ne ruşinăm şi să ne îndreptăm, şi măcar ca unui om asemenea noaă să răsplătim, o, fraților, dragoste lui Dumnezeu.

Sholiia 39, a Sf. Maxim. Mustrarea cea pentru răutatea noastră iaste mântuitoare, şi căci printr'însa de daruri ne lipsim, şi căci întru osteneale ne aruncăm.

Sholiia 40. Osteneala cea trupească fără de curățirea minții iaste ca un mitras fără de fiiu, şi ca nişte țițe cu totul uscate. Carea osteneală de cunoştința lui Dumnezeu nu poate să se apropie, şi pre trup ádecă cu totul îl ostenesc, dar nimic nu isprăvesc.

Sholiia 41. Luptaci cu adevărat sânt monahii, că voesc a să lupta cu sila sufletului.

Alta. Ádecă a biruirii, că aceasta iaste boala monahilor, iară nu necăjirea trupului.

Alta. Boalele monahilor sânt oarecare Daruri ale dumnezeeştii iconomii.

Sholiia 42. Deaca vei vedea pre monah cu neplăceare de Dumnezeu slujind Domnului, şi nu cu sârguință nevoindu-să pentru mântuirea sufletului său, ci cu lenevire către deprinderea faptei bune aflându-să, cunoaşte că negreşit să sloboade de Dumnezeu a cădea în ispite, ca nu din multa nelucrare să curgă spre ceale mai reale.

Alta, a Sfântului Maxim. Pentru aceasta aruncă Dumnezeu ispite preste cei trândavi şi lenevoşi, ca întru acestea să se zăbovească cu cugetul, şi nu întru ceale deşarte. Şi o face aceasta de-a pururea Dumnezeu întru cei ce îl iubesc pre el, ca să-i pedepsească pre dânşii, şi să-i înțelepțească, şi să-i înveațe voia lui. Şi când să vor ruga lui, nu-i aude pre dânşii degrab, până când vor obosi şi să vor învăța cu întemeiare, că din lenevirea lor li s'au întâmplat lor acestea. Că pre

boale trupului, pentru sănătatea sufletului le aduce asupră-le Dumnezeu.

Sholiia 43. Acesta bine pre ceale venite asupră-i le-au priimit, carele ca pre ale sale pre acestea le-au socotit, şi nu s'au îngreoiat, ci au mulţemit.

[43′] Alta. Poate a monahilor iaste lucrul, celor chiemaţi în viia cea gândită a Bisericii lui Hristos, ca să lucreaze faptele bune. Că unii ádecă, ca nişte îndatoriţi cu mai mulţi talanţi (mai mult lucrează), iară alţii, într'alt fealiu, şi într'alt fealiu, dupre cum să numără (de Sfânta Evanghelie) lucrează.

Sholiia 44. Acesta fără de folos să osteneaşte, că pentru arătare lucrează.

Sholiia 45. Acesta poartă nume de războinic.

Sholiia 46. Şi acesta, măcar de şi să sfiiaşte şi să cucerniceaşte.

Sholiia 47. Iară noi cercând şi cernând, aceasta am cunoscut a vă sfătui. Că deşi păcătoşi, dar datori sântem însă cu daruri pre Stăpânul să-l cinstim. Că deşi chipul sămănăturii cel dintâiu mai smerit iaste, ádecă cel al datoriilor, cu toate acestea, acesta iaste necăzut, dar ca un întâiu iaste îndatorit.

Sholiia 48, a Sf. Grigorie Nisis. Nu iaste alt oarecare ipostas al răului, fără numai despărţirea de cel bun şi de cel mai înnalt.

Alta. Deaca goală răutatea înnaintea vieţii ar fi zăcut, nu cu oarecarea nălucire de bunătate văpsită, nu ar fi alergat de sineşi cătră dânsa neamul omenesc.

Alta. Să cuvine a lua seama când împlinim porunca, ca nu întru răutatea carea nearătat dinprotivă să împrieteneaşte cu dânsa să cădem. Precum broasca (în vasul) celui ce scoate apa.

Sholiia 49, a Sf. Marco. Cela ce nu cunoaşte pândirile duşmanilor, cu lesnire să junghie. Şi cela ce nu ştie pricinile patimilor, cu uşurătate cade.

Alta, a Sf. Isidor Pilusiotul. Priceaperea amestecată cu prostimea, dumnezeesc oarecare lucru iaste, zic ádecă, preadesăvârşit faptă bună săvârşaşte. Iară deaca una de alta să va despărţi, aceaia ádecă întru viclenie cade, iară aceaia întru nebunie încetează. Că aceaia ádecă întru a face rău, iară aceaia spre a să amăgi iaste îndămânatecă. Şi pentru aceasta Dumnezeescul Cuvânt prin vreo icoană şi închipuire pre aceasta nu au arătat. Că întru vitele ceale necuvântătoare nu iaste priceapere cu prostime; ci unele ádecă pre viclenie, iară altele pre prostime o gonesc. Ci au zis: Faceţi-vă înţelepţi ca şerpii, şi proşti ca porumbii. Nu ca pre veninare şi pre muşcarea şarpelui ca cum să o urmăm – că să prihănesc Iudeii ca nişte şerpi, şi naşteri de viperi să numesc –, nici ca pre viclenie şi pre vicleşug. Că nu să ia la toate asemănarea, ci din parte, că apoi nu poate a fi asemănare, ci aceaiaşime. Ci ca de omul cel vechiu, ádecă de răutate, ca de o haină de piiale să ne dezbrăcăm. Şi pre credinţă ádecă,

ca acela pre capul său să o păzim, iară pre trup să-l defăimăm.

Alta. Prin toate bate războiu vrăjmaşul, pentru aceaia cu mulți ochi să cade să fie cela ce voiaşte să se mântuiască.

Sholiia 50. Slava deşartă iaste vătămare de obşte a toată fapta bună.

Sholiia 51. Pre mândrie o zice, prin carea diiavolul au căzut.

Sholiia 52. Prin lucrarea Sfântului Duh, ori prin Dumnezeescul Daru care iaste în inimă.

Sholiia 53. «A să obicinui», în loc de «a să face întru deprinderea răutății patimilor».

Sholiia 54. Deaca firească ar fi fost răutatea, nu s'ar fi fost muncit nimenea, nici iarăşi pre fapta bună o ar fi isprăvit cineva.

Alta. Răul, afară de voire stând, şi deosebi vreun ipostas văzut în firea celor ce sânt, nu iaste nici unul.

Alta. Alt nimic nu iaste răutatea, decât lipsirea faptei bune.

Alta. Cum că faptele bune sânt fireaşte întru noi, milosteniia, dragostea, credința, nădejdea. Iară ceale mai presus de fire sânt curățeniia, nemâniiarea, smerita cugetare, rugăciunea, priveghiiarea, postirea.

Alta. Eşirea răutății, întrare a faptei bune lucrează, ori şi aiminterlea, depărtându-să bunătatea, răul cela ce stărue aproape şi pândeaşte întră.

Alta. Răutatea iaste judecată greşită a noimelor şi a înțeleagerilor, căriia îi urmează reaoa uneltire a lucrurilor: ádecă, precum la femeae, uneltirea amestecării, scóposul iaste pentru facerea de copii. Deci cela ce către dulceață şi dezmierdare au căutat, au greşit întru judecată, pre lucrul cel nu bun, bun socotindu-l. Deci cela ce iaste într'acest fealiu, rău lucrează împreunându-să cu femeaia. Şi întru alte lucruri şi înțeleageri asemenea.

Alta. Patima iaste mişcare a sufletului afară de fire: ori spre dragostea dobitocească, ori spre urâciune fără de socoteală; ori pentru ceva, ori pentru vreun lucru din ceale simțite, ádecă spre dragostea ori a bucatelor dobitoceşti, ori a femeii, ori a banilor, ori a slavei ceiia ce treace, ori a vreunui lucru din ceale mai nainte zise, precum s'au zis, fără de socoteală, ori către cineva pentru acestea.

Alta. Patima iaste pornire dobitocească a sufletului, pentru prepus de bine sau de rău. Şi prepusul ádecă cel de bine, pre poftă o porneaşte, iară prepusul cel de rău pre mânie.

Alta, a marelui Vasilie. Mai nainte de toate poruncile care ni s'au dat noaă dela Dumnezeu, am luat şi puterile dela dânsul, ca nu de ceva să ne îngreuem, ca cum ceva nou ni să ceare, nici să ne înnălțăm, ca cum ceva mai mult decât ceale date îi aducem. Şi prin puterile acestea, drept ádecă şi dupre cuviință lucrându-le, pre viiața cea cu fapte bune cu blagocéstie o împlinim, dar stricând pre lucrarea lor, spre răutate pre taină ne povârnim. Iară hotarul răutății acesta

iaste: vicleniia şi uneltirea cea afară de porunca Domnului a celor date noaă spre bine dela Dumnezeu, precum şi a faptei bune ceiia ce ni să ceare dela Dumnezeu, uneltirea lor cea din ştiinţă bună dupre porunca Domnului.

Alta, a Sf. Marco Pustnicul. Alt lucru iaste lucrarea poruncii, şi altul al faptei bune, măcar de şi unele dela altele pre pricinile bunătăţilor le iau. Lucrarea poruncii să zice lucrul cel poruncit. Iară faptă bună, când place adevărului lucrul cel făcut.

Sholiia 55. Dáscali ai curăţeniei sânt Ilie, şi Ioann Înnainte-mergătoriul, şi Ioann Cuvântătoriul de Dumnezeu; iară ai blândeaţii, Moisì şi David; iară ai rugăciunii, însuşi Cuvântul lui Dumnezeu, şi îngerul cela ce s'au arătat lui Antonie şi lui Pahomie. Iarăşi, ai postirii, Moisì şi însuşi Domnul; iară ai priveghierii mulţi, carii şi pre umilinţa acestora o au căştigat. Iară al smeritei cugetări iaste Cuvântul lui Dumnezeu, cela ce au sărăcit pentru noi, şi Mântuitoriul tuturor, cela ce trupul nostru l-au luat asupră-şi.

[55′] Alta. Cela ce voiaşte la bărbat desăvârşit, la măsura vârstii plinirii lui Hristos să ajungă, nu iaste datoriu să aleagă mai mult decât rugăciunea pre toate slujbele, sau afară de nevoe să se învăluiască cum s'ar întâmpla; nici iarăşi pre cei ce vin pentru vreo nevoe şi iconomiia lui Dumnezeu, cu pricină de rugăciune să-i treacem cu vederea şi să nu-i priimim. Ci şi pre deosebire să o cunoaştem, şi iconomiei lui Dumnezeu să-i slujim fără de dogmatisire. Că cela ce nu cugetă aşa, nici dupre Scriptură creade că iaste poruncă decât poruncă mai deosebită şi mai cuprinzătoare, nici dupre Prorocul voiaşte, cătră toate poruncile întâmpinând, cu iconomie să se îndrepteaze.

Alta. Rugăciunea ádecă iaste din parte, fiindcă iaste parte a faptei bune, iară dragostea iaste cuprinzătoare a faptelor bune, fiindcă iaste plinirea legii şi a Prorocilor. Că toată fapta bună pre carea legea şi Prorocii o au propoveduit, întru dânsa să cuprinde. Şi cela ce pre aceasta o au isprăvit, pre toată legea şi Prorocii i-au împlinit. Pentru aceaia şi Domnul nostru Iisus Hristos, întru sfintele sale Evanghelii au zis: Acestea poruncesc voaă. Care? Pre toate le-au poruncit. Că toate poruncile la aceasta să aduc, ca să iubim pre fraţi, precum acela ne-au iubit pre noi, şi ş'au pus sufletul său pentru noi.

Sholiia 56. Fiică a îndrăcirii pântecelui pre curvie o zice, ca pre ceaia cea din îndrăcirea pântecelui să prăseaşte.

Sholiia 57. Că slava deşartă mai oarecum firească fiind, şi mai amăgitoare, dupre cuviinţă îi biruiaşte.

Sholiia 58. Dovadă iaste, cum că cela ce nu să supune nu poate să cugete smerit. Şi supunere unii ádecă pre cea gândită o au isprăvit, iară alţii şi pre cea

văzută o au arătat, carea dela cea mai dintâiu să agoniseaşte.

Alta, a lui Evagrie. Când în cetăți şi în sate la puțină vreame siliți sântem a ne zăbovi, atuncea mai ales de mai aspră înfrânare țiindu-ne, cu mirenii împreună vom petreace; ca nu cumva îngroşindu-să mintea noastră, şi de obicinuita sârguință pentru vremea ceastă de față lipsindu-ne, să lucrează ceva din ceale fără de voe şi să se facă fugare, de draci segetându-să.

Sholiia 59. Blagocestiv iaste nu cela ce pre mulți îi miluiaşte, ci cela ce pre nimenea nu nedreptățeaşte.

Alta. Cela ce nu ceare dela cela ce îi ia pre ale sale, nu numai pre neîmpătimirea cătră materii o au arătat, ci şi pre a nu răsplăti celui ce îi face rău, măcar de şi putând. Şi nu poate cineva din inimă să lase celui ce îl păgubeaşte şi îl nedreptățeaşte pre dânsul, deaca nu cumva prin nepătimire şi prin curățenie pre Dumnezeu întru sineşi l-ar fi căştigat, dela carele şi pricinile fieştecăruia din lucrurile ceale ce să fac să învață, şi cum că nimic fără de purtarea de grijă cea cătră noi nu să face, şi cum că toate spre folosul nostru să iconomisesc. Atuncea poate şi pre cei ce îl nedreptățesc să-i iarte, şi pre vrăjmaşi să-i iubească din inimă, şi ca pre nişte făcători de bine să-i socotească.

Sholiia 60. Străjuire a gândurilor iaste, ca cu nevoință şi cu rugăciune pre fealiurile gândurilor să le gonim. Iară pązire a minții iaste inimă nerobită şi pomenire a lui Dumnezeu neråspândită.

Alta. Pre cât apucă mai nainte mintea decât gândul, pre atâta şi păzirea şi strejuirea acestuia, mai bună iaste şi mai întemeiată. Că minte zicem pre însăşi partea cea gânditoare a noastră şi pre cea ca un ochiu al sufletului nostru. Iară gând pre lucrul cela ce de minte să veade şi să închipuiaşte. Şi păzire ádecă a minții iaste să o păzim pre dânsa cu totul desăvârşit nepriimitoare din început de asupreală. Iară străjuire a gândului iaste ca pre fealiurile ceale închipuite prin asupreală să le izgonească. Iară cât iaste cea dintâiu mai înnaltă decât cea de-a doa, fieştecăruia iaste cunoscută.

Sholiia 61, a Sf. Marco Pustni[cul]. Chipul cel dintâiu iaste al celor neputincioşi; că neputând cu totul să stea împrotivă duşmanilor, prin rugăciune pre aceştea îi alungă. Iară al doilea, al celor nevoitori, carii prin pustnicie pre vrăjmaşi îi biruesc. Iară al treilea, al celor văzători, carii prin vedeare înnălțați fiind, neprinşi sânt împrotivni[ci]lor, şi ca cum am zice nebiruiți.

Alta, a Sfântului Maxim. Cela ce împrotivă grăiaşte gândurilor, poate şi să se roage împrotiva lor. Iară celor ce împrotivă să roagă nu le iaste cu putință şi împrotivă să le grăiască, ci numai cu un chip să se roage împrotiva lor. Iară cei ce le defaimă şi le nemicnicesc numai, şi dea pururea şi totdeauna le defaimă. Şi cela

ce le socoteaşte întru nimic, bine gătit iaste, că acum s'au întrarmat dela Darul.

Alta, a marelui Vasilie. Cei ce să tem de războiul cel împrotiva patimilor şi să înfricoşază de năvălirea vrăjmaşilor celor nevăzuți, să cade a tăcea. Ádecă pre chipul cel împrotivă-răspunzătoriu pentru fapta bună să nu-l uneltească, ci să lase lui Dumnezeu prin rugăciune pre grija cea pentru dânşii. Către carii întru Eşire să zice: Domnul va bate războiu pentru voi, şi voi veți tăcea. Iară cei ce acum, după uciderea gonacilor, carii pre chipurile faptelor bune le caută, spre învățătura cea cu bună cunoştință, [acestora] li să cuvine numai să aibă pre urechiia minții deşchisă. Către carii zice: Ascultă, Israile. Iară celui ce foarte pentru curățirea pofteaşte Dumnezeiasca Cunoştință, potrivită îi iaste îndrăzneala cea cu evlavie. Către carele să va zice: Ce strigi către mine? Deci celui ce tăceare ádecă pentru frica mai nainte i s'au rânduit, potrivită îi iaste singură scăparea către Dumnezeu. Iară celui ce a asculta i s'au poruncit, potrivită îi iaste gătirea cea către ascultarea Dumnezeeştilor Porunci. Iară celui cunoscătoriu, îndemnarea de a striga prin rugăciune, şi pentru izgonirea realelor, şi pentru mulțemirea împărtăşirii bunătăților.

Sholiia 62, a sfintei Sinclitikiei. Cela ce are în nări pre reaoa putoare a sa, nu miroseaşte altă mirosire, măcar de şi ar sta deasupra tuturor stârvurilor.

Alta. Mintea, cu firea nestatornică fiind, atuncea din rătăcire stă, când cu Dumnezeu să va uni. Că toate sânt întru Dumnezeu, şi nu are deaciia lucru care poate să fie mai presus de dânsul, sau afară de Dumnezeu, întru care să va rătăci.

Alta. Alții nesimțitori aflându-se. Că aceasta iaste acest «cu nesimțire». Pentru că cel nepătimaş, după ce au luat Daru, pre ceale ce sânt întru alții le simte şi le cunoaşte.

Sholiia 63. Că cela ce din iubirea de argint nu să pleacă să împărtăşească pre cei săraci, pre smerenie o fățărniceaşte, de plăcerea oamenilor socotindu-să că fuge.

Alta, a Sf. Marco Pustnicului. Slava deşartă, şi iubirea de argint, şi dezmierdarea, neîntinată pre facerea de bine nu o lasă să rămâe, deaca nu mai nainte acestea întru frica lui Dumnezeu ar fi căzut.

Alta. Aceaste doaă (patimi ádecă) pre Eva o au înşelat, şi pre Adam l-au amăgit: dulceața ádecă i-au arătat pomul că era bun la mâncare şi frumos să înțeleagă; iară slava deşartă, aceaia că veți fi ca nişte dumnezei. Deci precum Adam cel întâiu-zidit şi Eva să ruşina unul de altul, aşa şi noi după ce am lepădat pre răutatea ochilor celor gândiți, şi pre înşine goli ne vedem, unii de alții cu ştiința ne ruşinăm. Şi iată frunze de smochin coasem, prin formele ceale dinafară şi prin graiuri şi prin îndrăptări îmbrăcân-

du-ne. Iară Domnul ne găteaşte noaă îmbrăcăminte din piei, şi ne zice: Întru răbdarea voastră vă veți căştiga sufletele voastre. Şi cu ceale asemenea ne dojeneaşte, zicând: Cela ce îşi află sufletul său întru păcate, îl va piiarde pre el. Şi cela ce în viiața aceasta îl va piiarde pre el, în cea veacinică îl va afla pre el: de acum şi în veacul cela ce va să fie.

Sholiia 64. Vezi amărunțimea Părintelui: Unde iaste, zice, înnainte-punerea şi dorul, acolò iaste ajutoriul lui Dumnezeu.

Alta. Voirea cea bună atuncea să arată că iaste, când desluşind noi pre lucrul cel bun din cel rău, aleagem pre cel bun. Iară voirea cea rea iaste când întru cunoştință o voim, şi în locul céii bune aleagem pre cea rea.

Alta. Dă înnainte-punere şi voire, şi vei lua puteare.

Sholiia 65, a Sf. Isaac. Tot cela ce mai nainte de vreame înceape ceale mai presus de măsura sa, vătămare luişi îndoită îşi pricinuiaşte, şi nu sporire. Că neguțătorii cei neiscusiți, întru neguțătoriile ceale prea mari, prea mari pagube loruşi îşi pricinuesc, iară întru neguțătoriile ceale mai proaste degrab sporesc înnainte. Că fieştecare lucru îşi are şi rânduiala sa. Şi toată petreacerea, vremea cea legiuită.

Alta. Precum la Apostoli: Nu din lucrarea poruncilor au curățit pre mintea lor şi s'au învrednicit descoperirii şi vederii, ci din fierbințeala credinții. Căci au crezut cu prostime întru Hristos şi i-au urmat lui cu înfocată inimă fără de îndoială, şi după ce au săvârşit iconomiia sa, le-au trimis lor pre Duhul său cel Mângâitoriu. Şi au făcut desăvârşit şi au curățit pre mintea lor: şi cu lucrul au înviiat întru dânşii pre omul cel nou al Duhului şi au priimit simțirea amândurora acestora.

Sholiia 66. Nimenea, întru răutate petrecând, să se deznădăjduiască de sineşi, ştiind că lucrarea de pământ ádecă schimbă feliurimile şi pădurețimile sadurilor, iară sârguința cea către fapta bună a sufletului iaste putearnică să biruiască şi să tămăduiască boalele ceale de multe fealiuri.

Alta. Păcat spre moarte iaste cel nepocăit, pentru care şi sfânt de s'ar ruga pentru altul, nu să ascultă.

Alta, a marelui Vasilie. Deaca ar fi fost cu putință a număra mulțimea îndurărilor lui Dumnezeu, şi pre mărimea lui Dumnezeu a o măsura cu alăturarea mulțimei şi mărimei păcatelor, fie priimită deznădăjduirea. Iară deaca acestea ádecă cu putință iaste şi a să măsura, şi numărate să întâmplă să fie, iară mila şi îndurările lui Dumnezeu cu neputință iaste a să număra, apoi deznădăjduirea nu are loc, ci cunoştința milii lui Dumnezeu şi prihănirea păcatelor, cărora le zace înnainte lăsarea şi ertarea întru sângele lui Hristos.

Sholiia 67, a lui Gavriil, monahului şi sihastrului celui din muntele Latrului.

Cela ce să socoteaşte pre sineşi că iaste ceva, şi învaţă pre alţii acelea a cărora el nici o cercare şi iscusinţă nu are, nici cu cunoştinţa, nici cu fapta, cu doaă boale boleaşte, şi cu doaă orbiri iaste orbit: cu trufiia şi cu slava deşartă, şi cu nesimţirea şi cu neştiinţa. Şi deaca acestea vor mai lua lângă sineşi şi pre îndrăcirea de pântece, întru prea arătată primejdie pogoară pre cela ce au căştigat pre acestea, şi întru ruşine veacinică. Şi va auzi dela mulţi: Doftore, vindecă-te pre sineţi. Iară deaca cineva mai întâiu au isprăvit pre faptele bune, şi aşa spre a învăţa pre alţii au venit, unul ca acesta va dobândi dumnezeiasca fericire, ca cela ce au făcut şi au învăţat.

Alta, a lui Solomon. Sânt carii samănă pre ale sale, şi mai multe roade fac; şi sânt şi cei ce adună pre ceale streine, şi să sărăcesc.

Alta. Sânt cei ce să îmbogăţesc pre sineşi, nimic având; şi sânt cei ce să smeresc pre sineşi întru multă bogăţie.

Alta. Unde nu sânt boi, iaslele-s curate, iară unde-s roade multe, arătată iaste puterea boilor.

Sholiia 68. Ceale dintru supunere, ádecă ceale de oameni poruncite; iară ceale dintru nesupunere, ceale ce nu-s poruncite de oameni celui ce deosebi şi de sineşi petreace şi să nevoiaşte, şi nu iaste întru supunere.

Sholiia 69. Cearcă şi iscodeaşte cu deamăruntul, cum toţi putem să cunoaştem de place lui Dumnezeu lucrul nostru pre care îl facem.

Sholiia 70. Lucrul cela ce să face dupre voia lui Dumnezeu, întru cei noi începători adaoge smerenie, iară întru cei de mijloc depărtare a războaelor: iară întru cei desăvârşit, lumină lângă lumină adaogă, şi cu mult mai multă îi străluceaşte.

Sholiia 71. Pentru ceale socotite mici la cei mari, pentru săvârşirea, poate nu-s mici; iară ceale la cei mici socotite mari, poate pentru nesăvârşirea, nu-s cu adevărat săvârşite. Deci aceaiaşi socoteală şi pentru faptele bune, şi pentru răutăţi să cuvine a o avea.

Alta, a marelui Vasilie. Mare lucru iaste a stăpâni pre fieştecarele, şi mic iaste acesta, pre care fieştecarele îl stăpâneaşte. Precum să întâmplă şi la luptaciu: acela ádecă ce biruiaşte, iaste tare; iară cela ce să biruiaşte iaste mai slab decât cel mai stăpânitoriu, oricarele ar fi.

Alta. Cela ce de ceale mici cu lesnire să biruiaşte, şi de ceale mari de nevoe să robeaşte. Iară cela ce pre acestea le defaimă, şi acelora întru Domnul împrotivă le va sta.

Sholiia 72, a Sf. Marco Pust[nicului]. Mai-nainte-prinderea-în-minte iaste pomenire fără de voe a realelor celor mai de nainte, carea de cel ádecă nevoitoriu a spori în patimă să opreaşte; iară de cel biruitoriu, până a veni la asupreală să piiarde şi să şterge.

Sholiia 73. Păcatul iaste călcare şi defăimare a toată porunca, şi a céii preamici. Iară deşertarea iaste a nu face şi a nu lucra lucrurile lui Dumnezeu. Iară lenevirea, a le lucra ádecă, însă cu trândăvie. Iară patima iaste plecare în faptă şi cu anevoe mişcată a minţii către ceale ce vatămă. Iară căderea iaste cea întru necredinţă sau întru alunecarea patimilor celor trupeşti.

Alta, a Sf. Dorotheiu. Altele sânt patimile, şi altele-s păcatele; şi patimile ádecă sânt acestea: iubirea de dulceţi, slava deşartă, urâciunea, pofta cea rea, şi câte-s ca acestea. Iară păcate sânt lucrările patimilor, când cineva cu lucrul le face pre dânsele. Când lucrează prin mădulările ceale trupeşti pre lucrurile acelea la care îl îndeamnă pre dânsul patimile. Ca cum am zice: să poate cineva să aibă ádecă patimile, dar să nu le lucreaze pre dânsele.

Alta, a Sf. Vasilie. Păcatul niciodată nu iaste nimic, nici întru al său ipostas să înţeleage, ci întru cei ce îl lucrează pre el; iară mai vârtos întru ceale ce să lucrează rău, prin lipsirea binelui pre înfiinţare avându-o, întunearec gândit să închipuiaşte întru nedreptăţi, şi care prin lumina dreptăţii să răsipeaşte: că lumina întru întunearec luminează.

Sholiia 74, a Sf. Isaac. Păzeaşte-te pre sineţi despre ceale mici, ca să nu cazi din ceale mari.

Sholiia 75, a Sf. Isaac. Către iubiţii tăi cu evlavie să mergi, şi deaca vei face aceasta, şi pre sineţi, şi pre dânşii îi vei folosi. Că prin pricina dragostii, sufletul leapădă pre frâul păzirii.

Sholiia 76. Cel ádecă nemateriialnic în sus a să sui iaste nevoe, iară cel materiialnic, de greutatea materiei a să trage jos. Deci fiindcă trupul ádecă iaste materiialnic, iară sufletul nemateriialnic, prea multă împiedecare are fire să i să facă lui, celui ce către ceale de sus să sârguiaşte.

Alta. Nimic aşa turbură pre minte, şi a nu vedea cu totul o face, ca întinăciunea trupului carea să face lui din necurăţiia dulceţilor şi a dezmierdărilor celor urâte şi pângărite.

Sholiia 77. Când cela ce cu sufletul, zice, iaste neputincios, în boale şi întru ispite va căştiga răbdare, desluşească şi cunoască cum că dumnezeiască cercetare i s'au făcut lui. Iară cei desăvârşit, dintru cunoştinţele ceale înnalte ale Darului cunosc aceasta.

Sholiia 78. Nu al fieştecăruia iaste lucrul acesta, ci al celui ce să sârguiaşte.

Alta. Celui ce ne chiiamă la pierzare.

Alta. Celui ce către blagocéstie ne îndeamnă.

Sholiia 79. Scóposul acesta iaste bun întru amândoi, al fugirii de cel rău şi al ajutoririi binelui.

Sholiia 80. Despărţire aicea pre moarte o zice, şi cum că murind, unii ádecă sus să sue cu singur sufletul, pre pământ trupul lăsindu-şi. Iară cei ce au

cugetat ceale pământeşti, după moarte în iad să pogoară. Iară în mijloc, ádecă în lumea aceasta, după despărțirea aceaia nimic deaciia nu rămâne.

Sholiia 81. Pre suflet, precum mi să pare, îl zice. Că nici mai nainte decât trupul să înființează, nici pre urmă să ipostăsuiaşte, ci împreună cu facerea acestuia să zideaşte şi sufletul. Pentru aceaia ucigaşiu iaste şi cela ce pre pruncul cel din pântece l-au ucis, fiindcă întru însăşi zemislirea s'au însuflețit. Şi atâta lucrează sufletul atuncea, cât şi trupul. Că dupre creaşterea trupului, şi sufletul pre ale sale lucrări îşi arată. Deci minune, zice, iaste, cum cela ce în trup ş'au luat pre ființă, poate gol după dezjugarea de trup să sufere sau să se înființeaze! Ci aceasta ádecă iaste porunca lui Dumnezeu. Iară deaca oarecarii socotesc cum că pentru foc s'au zis căutarea ceaia ce zace înnainte, cunoască că din cremenea ceaia ce îl sloboade şi din fier – că naştere al acestor doaă iaste focul – eşind, nu poate să rămâe fără de ceaialaltă materie, că deaca nu mai degrab va apuca cineva să-l atingă de ceale ce pot să-l păzească pre dânsul, îndată să piiarde. Iară sufletul, până la ceaialaltă a lui întru Dumnezeu legătură, cu trupul său aşteaptă.

[81′] Alta, pentru faptele bune ceale cuprinzătoare. Maici pre faptele bune ceale cuprinzătoare zice, care pre faptele bune ale sale ádecă ceale din parte le nasc. Încă şi pentru răutăți aşijderea ceale cuprinzătoare pre ceale din parte le nasc. Şi precum pre acelea Domnul, aşa şi pre acestea diiavolul întru noi le pricinuiaşte.

[81″] Alta, pentru cel fricos. Pre cel fricos zice, carele îşi iubeaşte sufletul său, precum zice Domnul, şi să teame de osteneale, pre carele îl sfătuiaşte să nu să facă monah. Ca nu cumva, după ce să va făgădui să viețuiască cu totul duhovniceaşte, numai de singure faptele bune ale sufletului cu sârguință grijindu-să, iară[şi] de poftele şi de dulcele pătimiri ale trupului, cărora mai nainte le slujiia, şi negrijindu-să, şi înstreinându-să, atuncea rătăcindu-să şi căzind întru deznădăjduire, vreo zdrobire mai grea să pătimească, ca cela ce dintru înnălțime au căzut, şi osândă mai mare să poarte, după ce la ceale mai dintâiu să va întoarce, din deznădăjduire, şi deaciia să păcătuiască întru cunoştință. Căci căruia i s'au încredințat mult, mult i să va şi ceare. Şi cela [ce] ştie voia Domnului şi nu o face, mult să va bate.

Alta, pentru cădeare. Cădeare zice pre păcatul cel trupesc. Iară rătăcire a sufletului pre deznădăjduire o zice. Iară mai mare decât cea dintâiu o au zis, fiindcă duhovnicesc s'au mărturisit să fie. Că celui ce s'au lepădat de lume, şi apoi au căzut, mai grea i să socoteaşte căderea, ca cela ce dintru înnălțime au căzut.

CUVÂNTUL AL DOILEA
Pentru desluşirea cea bine desluşită.

În ce chip doreaşte cerbul cel aprins de seate de izvoarăle apelor, aşa de monahi să doreaşte cunoştința voii céii dumnezeeşti şi bune. Şi nu numai aceasta, ci şi cunoştința céii amestecate (1), încă şi a céii împrotivnice. Pentru care mult cu adevărat ne iaste noao cuvântul, şi cu anevoe de tâlcuit. Şi care din lucrurile noastre fără de întârziiare, şi decât toată prelungirea mai degrab să cuvin a să face, dupre cela ce zice: Vai de cela ce întârziiază zi din zi, şi vreame din vreame (Sirah 5: 8). Şi care iarăşi cu blândeațe şi cu chibzuire, dupre cum ne sfătuiaşte cela ce au zis: Cu chivernisire să face războiul (Parim. 24: 6). Şi iarăşi: Toate cu bun chip şi dupre rânduială facă-se (1 Cor. 14: 40).

Că nu iaste al celor ce fieştecum să întâmplă, nu iaste a cunoaşte îndată cu bună desluşire nişte lucruri ca acestea cu anevoe de descurcat. Fiindcă şi purtătoriul de Dumnezeu, şi cela ce pre Duhul întru sineş îl avea grăind, aceasta de multe ori să veade rugându-să, şi uneori ádecă zicând: Învață-mă pre mine să fac voia ta, că tu eşti Dumnezeul mieu (Ps. 142: 10). Iară alteori iarăşi: Povățuiaşte-mă pre mine la Adevărul tău (Ps. 24: 5). Şi iarăşi: Arată-mi mie, Doamne, calea întru carea voiŭ mearge, căci cătră tine din toată grija lumească şi patima pre sufletul mieu l-am râdicat şi l-am înnălțat[1].

Câți voesc să cunoască voia Domnului, datori sânt să-şi omoare pre voile sale (2), şi cu credință şi cu prostime neviclenită rugându-se, şi pre sufletele Părinților, sau şi pre ale fraților întru smerenie şi cu inimă neîndoită întrebându-le, ca din gura lui Dumnezeu pre ceale sfătuite dela dânşii priimească-le: de şi împrotivnice scóposului lor vor fi ceale zise dela dânşii, şi de şi nu prea foarte duhovniceşti cei întrebați sânt. Că nu iaste nedrept Dumnezeu, ca pre sufletele ceale ce cu credință şi cu nerăutate pre sineşi sfătuirii şi judecății aproapelui s'au smerit, să le amăgească, măcar de şi necuvântăreți ar fi cei întrebați. Dar cela ce grăiaşte printr'î[n]şii iaste nemateriialnic şi nevăzut.

De multă smerită cugetare sânt plini cei ce canonului celui mai nainte zis de noi fără de îndoială urmează. Că deaca în Psaltire (3) oarecine îşi deşchidea

[1] Cf. Ps. 142: 8. (N. ed.)

întrebarea sa, cât socotiţi că să deosebeaşte mintea cea cuvântătoare şi sufletul cel gândit de răspunsul cel neînsufleţit? (4)

Mulţi din cei ce pre această faptă bună desăvârşit (5) şi uşoară, carea mai sus s'au zis, din plăcearea de sineş încă nu o au aju[n]s, ci dela sineşi şi întru sineşi s'au apucat să înţeleagă şi să cunoască bunăplăcerea Domnului, foarte de multe fealiuri şi prea multe judecăţi ne-au tâlcuit pentru aceasta, zicând: Oarecarii din cei ce caută voia lui Dumnezeu ş'au depărtat pre gândul lor despre toată împătimirea, ádecă despre amândoaă voirile sufletului, zic ádecă şi despre cea apucată, şi despre cea împrotivnică, şi goală pre a loruşi minte de a sa voe, cu rugăciune fierbinte câteva zile hotărâte înnaintea Domnului puindu-o, au dobândit cunoştinţa voii lui: ori minte oarecarea gândită, gânditoriu cu mintea noastră împreună-vorbind, ori una dintru înţeleagerile şi cugetele aceale doaă desăvârşit din suflet pierzându-să.

Iară alţii, din necazul şi răsipirea ceaia ce au urmat apucării, au înţeles că lucrul dumnezeesc iaste acesta, dupre cela ce au zis: Am voit a veni la voi, şi o dată, şi de doaă ori, şi ne-au împiedecat pre noi satana (1 Thes. 2: 18). Alţii împrotivă iarăşi, din ajutorirea cea neaşteptată întru lucrul cel apucat, au simţit că acesta iaste binepriimit lui Dumnezeu, zicând aceaia: Fieştecăruia ce voiaşte binele, îi ajută Dumnezeu[1].

Cela ce pre Dumnezeu întru sineşi luminat l-au căştigat, şi întru lucrurile ceale ce îl silesc, şi întru ceale ce îngăduesc, prin chipul cel de al doilea, dar nu cu vreamea, are fire deplin să se adevereaze. A să îndoi întru judecăţi, şi neadeverit la multă vreame a rămânea, iaste semn al sufletului celui neluminat şi iubitoriu de slavă. Dumnezeu nu iaste nedrept, ca celor ce bat cu smerenie să le încue şi să nu le deşchidă. Scóposul întru toate să caută dela Domnul, şi întru lucrurile ceale ce ne silesc, şi întru ceale ce să cuvin să întârziiaze.

Că toate sânt curate de împătimire şi de toată întinăciunea, ceale ce chiar pentru Domnul, şi nu pentru alt oarecare interes să fac, deşi nu cu totul sânt bune, dar însă în loc de bune să vor socoti noaă. Căci căutarea celor ce sânt mai presus de noi, nu fără de primejdie are sfârşitul.

---

[1] Cf. Rom. 8: 28. (N. ed.)

Negrăită iaste judecata Domnului cea pentru noi, că de multe ori pre voia sa despre noi voiaşte cu iconomie să şi-o ascundă, ştiind că şi după ce o vom cunoaşte pre dânsa nu o vom asculta, şi apoi mai multe rane vom lua.

Inima cea dreaptă s'au izbăvit de împistriciunea lucrurilor, fiindcă înnoată fără de primejdie în corabiia nerăutății. Sânt suflete viteaze care cu dragoste şi cu smereniia inimii de lucrurile ceale mai presus de sineşi să apucă. Şi sânt inimi trufaşe care pre aceaiaşi o lucrează. Că scópos de multe ori au vrăjmaşii noştri, ca să ne îndeamne pre noi a ne apuca de ceale mai presus de putearea noastră, ca prin acelea lenevindu-ne, şi din ceale dupre putearea noastră să cădem, şi să ne facem pre înşine râs preamare vrăjmaşilor noştri.

Am văzut şi suflete şi trupuri neputincioase care, pentru mulțimea greşalelor, de nevoințele ceale mai presus de putearea lor s'au apucat şi n'au suferit. Cărora eu le-am zis cum că cu mulțimea smereniei, iară nu cu a ostenealelor pocăința înnaintea lui Dumnezeu să judecă.

Să întâmplă uneori de iaste creaşterea pricină a răutăților celor mai de pre urmă: uneori încă şi petreacerea împreună (6). Însă de multe ori şi însuşi sufletul cel răzvrătit, destul îşi iaste luişi spre pierzare. Cela ce s'au despărțit de ceale doaă chipuri, poate şi de cel al treilea s'au izbăvit: iară cela ce pre cel al treilea îl are, în tot locul iaste neiscusit. Că nici un loc decât Ceriul nu iaste mai întemeiat.

[Cu] cei necredincioşi, carii cu rea-voire să luptă cu noi, sau cu cei răi-credincioşi, după întâia şi a doa sfătuire să încetăm. Iară despre cei ce voesc să se înveațe adevărul, bine făcând, până în sfârşit să nu ne supărăm. Însă şi spre întărirea inimii noastre, pre amândoă chipurile să le uneltim.

Necuvântătoriu foarte iaste cela ce aude fapte bune mai presus de fire întru Sfinți, şi pre sineşi să deznădăjduiaşte. Iară mai vârtos, dintru aceste doaă, una prea bine te învață pre tine: ori spre răvna lor te râdică prin cuvioasa bărbăție, ori spre multă cunoştință de sineți şi spre arătare a neputinții ceiia ce iaste întru tine te vor întoarce, prin de trei ori cuvioasa smerenie.

Sânt draci necurați, decât cei vicleni mai vicleni, carii ne sfătuesc ca nu numai noi singuri să lucrăm păcatul, ci părtaş întru cel rău şi pre alții ne sfătuesc pre noi să avem, ca mai cumplită pre muncă să ni-o facă noaă. Am văzut pre unul că au învățat un obiceaiu rău dela altul. Şi cu toate acestea, cela

ce au învățat pre altul întru simțire venindu-ş, au început a să pocăi, şi despre răutate au încetat; dar, prin lucrarea ucenicului, neîntărită s'au făcut pocăința lui.

Multă cu adevărat multă, şi cu anevoe de înțeles iaste răutatea duhurilor (celor necurate), şi de puțini iaste văzută, şi mi să pare că nici de puțini toată. Şi cum? Desfătându-ne şi săturându-ne privim cu trezvire, şi postindu-ne şi ticăloşindu-ne, de somn jalnic ne cufundăm, sau liniştindu-ne ne învârtoşem, şi împreună petrecând ne umilim, omorându-ne cu foamea în somn ne ispitim, şi săturându-ne neispitiți rămânem; întru lipsă, întunecați oarecarii şi neumiliți ne facem, iară întru băutură de vin, veaseli şi lesnea umiliți (7). Întru acestea, cela ce poate, întru Domnul, va lumina pre cei neluminați, că noi neluminați întru unele ca acestea sântem.

Cu toate acestea, aceaia o zicem: Că nu totdeauna dela draci să face o schimbare ca aceasta, ci uneori şi din amestecarea aceasta carea s'au dat mie, şi din grosimea aceasta întinata şi lacoma, carea, nu ştiu cum, s'au legat cu mine. Pentru schimbarea aceasta ce[a] cu anevoe de înțeles a celor mai nainte zise, care ni să întâmplă, cu curățenie şi cu smerenie pre Domnul să-l rugăm. Şi deaca şi după rugăciune, şi pre vremea eiĭ, o vom afla aşijderea-lucrând pre schimbare făcându-să, vom cunoaşte că nu iaste dela draci, ci din fire iaste ceaia ce să face. De multe ori încă şi dumnezeiasca iconomie prin ceale împrotivnice voiaşte să ne facă bine noaă, prin toate pre mândriia noastră împilându-o.

Greu lucru iaste a iscodi adâncul judecăților lui Dumnezeu. Că în corabiia mândriei iscoditorii înnoată. Oarecine au întrebat pre oarecarele din cei ce putea să vadă, pentru ce oare, cunoscând Dumnezeu greşalele oarecărora, pre aceştea cu daruri şi cu seamne i-au împodobit? Iară el au zis: Ca şi pre ceialalți duhovniceşti să-i întemeiaze, şi pre de-sineşi-stăpânirea să o arate, şi fără de răspuns la judecată pre cei ce au căzut să-i facă.

Legea ádecă (8), ca ceaia ce era nesăvârşită, zice: Ia aminte de sineți (Sirah 29: 23). Iară Domnul, ca un mai presus de săvârşire, lângă aceasta şi pre îndreptarea fratelui ne-au poruncit noaă, zicând: Deaca va greşi ție fratele tău, şi celealalte (Mt. 18: 15). Deaca ádecă curată iaste mustrarea ta şi smerită, iară mai vârtos aducere aminte, să nu te leapezi a face porunca Domnului, şi mai

ales întru cei ce o priimesc. Iară deaca încă n'ai ajuns aceasta, măcar întru slujba legii céii vechi iscuseaşte-te (Tovie 14: 11).

Nu te mira văzând şi pre cei iubiți ai tăi vrăjmăşuindu-ți ție, că unelte ale dracilor sânt cei mai uşori de minte, şi mai ales asupra duşmanilor lor (9). Mie îmi vine a mă minuna foarte pentru un lucru din ceale ce-s întru noi: Cum la faptele bune pre Dumnezeu cel atotputernic, şi pre Îngeri, şi pre Sfinți spre ajutoriu având-i, iară la ceale împrotivnice numai pre dracul cel rău şi viclean, mai cu leasne plecare şi mai cu grăbnicie spre patimi ne plecăm. Eu pentru aceasta ádecă cu deamăruntul a zice nu pot, nici voesc.

Deaca toate ádecă ceale făcute de Dumnezeu, aşa dupre cum s'au făcut să aflǎ cu firea ceale făcute, apoi cum eu sânt şi chip al lui Dumnezeu, şi cu tină sânt amestecat şi frământat? Dupre cum zice marele Grigorie: Iară deaca într'alt fealiu oarecum iaste vreuna din ceale zidite, afară de ceaia ce s'au făcut, apoi negreşit pre a sa rudenie fără de sațiu o pofteaşte.

Fieştecarele uneltească pre toată măestriia şi sârguința sa, ca aşa să zic, ca la Scaunul lui Dumnezeu pre tină aducându-o să o pue să şadă. Deci nimenea să nu pue vreo pricină cătră suire. Căci calea (10) şi uşa s'au deşchis.

Ascultarea ádecă a isprăvilor Părinților celor duhovniceşti, pre minte şi pre suflet spre râvnă îl deşteaptă. Iară ascultarea cea învățătoare şi dăscălească are fire să povățuiască pre cei râvnitori cătră urmare.

Desluşirea iaste făclie a întuneareculului, întoarcere a celor rătăciți, luminătoare a celor ce mijesc. Bărbatul desluşitoriu iaste al sănătății aflătoriu, şi al boalei pierzătoriu.

În doaă chipuri toți cei ce să zic minunători de lucruri mici să obicinuiesc să pătimească aceasta: când ori pentru necunoştința cea mai de pre urmă, ori cu scópos de smerită cugetare măresc şi înnalță pre faptele bune ale aproapelui.

Să ne nevoim nu numai a ne lupta, ci şi a birui pre draci. Că acela uneori ádecă segetează[1], iară alteori să segetează. Iară alții totdeauna gonesc pre vrăjmaşul.

[1] În text: „**ne** segetează". (N. ed.)

Cela ce au biruit patimile, răneaşte pre draci, făţărnicindu-să ádecă cum că are patimi, dar prin aceasta amăgind pre vrăjmaşii săi, şi rămâind neluptat de dânşii. S'au necinstit odată oarecarele din fraţi, şi după ce nicidecum nu s'au clătit cu inima, şi după ce în minte s'au rugat, apoi aşa au început a să tângui pentru necinstiri, prin patimă pospăită pre a sa nepătimire ascunzindu-şi. (11)

Altul din fraţi, aflându-să întru întâia şedeare cu totul fără de poftă[1], pentru aceasta să făţărnicea că pătimeaşte durere. Dar cum îţi voiŭ spune ţie curăţeniia aceluia, carele în casa de curvie cu părearea pentru păcat au sărit, şi pre curvă cătră înfrânare şi pustnicie o au tras? (12) Oarecăruia iarăşi din liniştitori oarecine i-au adus un strugur foarte de dimineaţă. Iară el, după ducerea celui ce i l-au adus, cu grabnică oarecarea pornire fără de poftă pre strugur l-au mâncat, dracilor pre sineş îndrăcit cu pântecele arătându-să. Altul iarăşi puţine *váiĭ*, ádecă stâlpări de finic, după ce le-au pierdut, toată zioa să prefăcea pre sineşi că să mâhneaşte.

Multă trebuinţă de trezvire au unii ca aceştea, ca nu cumva apucându-se să batjocorească pre draci, întru a fi batjocorit de dânşii să contenească (13). Că aceştea cu adevărat sânt pentru carii oarecine au zis: Ca nişte amăgitori sânt, şi adevăraţi (2 Cor. 6: 8).

Deaca cineva voiaşte a-şi pune trupul curat înnaintea Domnului, şi pre inima sa curată să o arate lui, păzească nemâniiarea şi înfrânarea [13']. Că fără de acestea, toată osteneala noastră iaste nefolositoare.

Precum luminile ochilor sânt de multe fealiuri, aşa multe şi de multe fealiuri sânt umbririle Soarelui celui gândit care să fac în suflet. Că alta ádecă iaste umbrirea carea să face prin lacrămile ceale trupeşti, şi alta carea prin ceale sufleteşti. Alta carea prin ochii trupului, şi alta carea prin cei gândiţi. Alta iaste vicleniia cea prin auzul cuvântului, şi alta bucuriia carea deosebi să mişcă în suflet. Alta cea din linişte, şi alta cea din ascultare. Lângă acestea toate, alta iaste carea prin uimire pune pre minte înnaintea lui Hristos, întru lumină, negrăit şi netâlcuit.

---

[1] „Către întâia şedere (=şederea în frunte) cu totul fără de poftă fiind...” (N. ed.)

Sânt fapte bune, şi sânt maice ale faptelor bune. Deci cela ce are minte, pentru căştigarea maicelor mai mult să nevoiaşte. Al maicelor ádecă, însuşi Dumnezeu prin a sa lucrare iaste învăţătoriu: iară a fiicelor, preamulţi. (14)

Să luom aminte ca nu cumva pre lipsirea desfătării, prin somnul cel mult să o împlinim. Că acesta iaste lucrul celor fără de minte, precum şi aimínterlea.

Am văzut lucrători carii pentru oarecarea întâmplare puţin oarece au făcut pogorământ pântecelui, dară îndată viteajii, prin starea cea de toată noaptea, au muncit pre ticălosul, şi despre saţiul cel deaciia înnainte cu bucurie a să întoarce l-au învăţat.

Să luptă ádecă dracul iubirii de argint prea iute cu cei neagonisitori: şi după ce nu va putea să-i biruiască, atuncea deaciia pre săraci spre pricină puindu-i înnainte, materiialnici iarăşi pre cei nemateriialnici i-au plecat să se facă.

Când ne mâhnim, să nu contenim aducându-ne aminte de porunca Domnului cea către Petru, carele îi porunceaşte a erta de şaptezeci de ori câte şapte pre zi celui ce greşaşte. Că cela ce altuia o au poruncit, negreşit şi el cu mult o va fi făcut. Iară când ne înnălţăm sau ne mândrim, nicidecum să nu încetăm aducându-ne aminte de cela ce au zis: Cela ce va săvârşi toată legea cea duhovnicească, dară va greşi întru vreo patimă, ádecă întru înnalta cugetare, s'au făcut al tuturor vinovat.

Sânt oarecare aşezări de duhuri reale şi zavistnice care de voia lor, pre furiş, să depărtează dela sfinţi, ca nu pentru războaele ceale nebiruite pricinuitori de cununi să se facă celor supăraţi de dânşii.

Fericiţi ádecă sânt cei făcători de pace, şi nimenea nu iaste cine să grăiască împrotivă. (15) Iară eu am văzut şi pre făcătorii de vrajbă fericiţi. Doi oarecarii unul către altul avea dragoste curvească, iară un bărbat oarecarele din cei preacunoscători, preaiscusit slujitoriu către urâciunea amândurora s'au făcut; aceluia ádecă pre acesta clevetindu-l cum că l-au ocărât pre dânsul, şi acestuia iarăş pre acela asemenea. Şi au putut înţeleptul pre răutatea dracilor prin omeneasca viclenie să o despărţească şi să o izgonească, şi urâciune să lucreaze, carea au răsipit pre curvie.

Iaste cela ce pentru porunca, calcă altă poruncă. Că am văzut pre oarecarii tineri avându-se bine între sineşi dupre Dumnezeu. Şi cu toate acestea, pentru vătămarea şi ştiinţa altora, întru sineşi deplin adeverindu-se, la o vreame s'au depărtat unul de altul. (16)

Precum sânt împrotivnice nunta şi eşirea (ádecă moartea), aşa neîmpreună-glăsuite sânt mândriia şi deznădăjduirea. Şi iaste cu putinţă, din neaşezarea şi nestatorniciia dracilor, pre amândoaă împreună a le vedea.

Sânt oarecarii din necuraţii draci carii întru începuturi ne spun noaă tâlcuirea Dumnezeeştilor Scripturi. Şi aceasta mai ales să obicinuesc a o face întru inimile celor măreţi îndeşert, şi mai ales întru ale celor iscusiţi întru învăţătura cea din afară, ca câte puţin amăgindu-i pre dânşii, întru eresuri şi în hule să-i prăpăstuiască. Din turburarea şi bucuriia cea răvărsată şi necinstită carea să face în suflet în vremea tâlcuirii (scripturilor), pre cuvântarea de Dumnezeu, iară mai vârtos pre luptarea de Dumnezeu a dracilor o vom cunoaşte.

Făpturile rânduială ádecă şi început, iară unele şi sfârşit au dela Făcătoriul; iară fapta bună nemărginit sfârşit are. Că a tot sfârşitul, zice cântătoriul de Psalmi, am văzut sfârşit: iară porunca ta desfătată şi nemărginită iaste foarte[1].

Deaca oarecarii buni lucrători vor mearge din puterea cea lucrătoare în puterea cea văzătoare, şi deaca dragostea niciodată nu conteneaşte, şi deaca Domnul va păzi întrarea fricii tale, şi eşirea dragostei tale, apoi nemărginit iaste sfârşitul aceştiia (17); întru carea sporind noi înnainte, niciodată nu vom înceta, nici în veacul cel de acum, nici în cela ce va să fie, lumină de cunoştinţă lângă lumină luând. (18)

Deşi strein oarecum să va părea celor mulţi cuvântul cela ce să zice, cu toate acestea, dupre dovada cea mai nainte zisă de noi, o, fericite, că nici fiinţele ceale gândite eu aşĭ zice cum că nu vor fi fără de sporire: ci mai vârtos slavă lângă slavă de-a pururea vor lua, şi cunoştinţă lângă cunoştinţă hotărăsc.

Să nu te minunezi deaca şi noime şi înţeleageri bune de multe ori ne pun noaă în minte dracii, şi apoi noimelor acestora împrotivă le grăesc. Că scópos

[1] Cf. Ps. 118: 96. (N. ed.)

au vrăjmaşii noştri întru aceasta să ne pleace pre noi şi să ne încredinţeaze cum că ei şi pre gândurile ceale din inima noastră le cunosc.

Nu voì să fii amar judecătoriu al celor ce prin cuvânt mari lucruri învaţă, văzindu-i pre dânşii cătră fapta cea lucrătoare mai cu lenevire aflându-se, că de multe ori pre lipsirea lucrului o au împlinit folosul cuvântului. Nu toţi cu adevărat pre toate deopotrivă le avem. Că întru unii ádecă cuvântul decât lucrul, iară întru alţii iarăşi, cel de-al doilea decât cel dintâiu prisoseaşte.

Dumnezeu ádecă vreun lucru rău nici au făcut, nici au zidit. Deci s'au amăgit oarecarii zicând cum că sânt oarecare din patimi fireşti în suflet (19), neştiind cum că osebirile ceale înfiinţătoare ale firii, noi întru patimi le-am mutat. Precum: Fireaşte iaste întru noi sămânţa pentru facerea de copii, dar noi o am schimbat pre dânsa întru curvie; fireaşte iaste întru noi mâniia împrotiva şarpelui, iară noi o uneltim pre dânsa împrotiva aproapelui; întru noi fireaşte iaste răvna ca să răvnim faptele ceale bune, iară noi o răvnim pentru cel rău; dupre fire iaste sufletului să poftească slava, dar pre cea de sus; dupre fire să se mândrească, dar împrotiva dracilor. Aşijderea şi bucuriia, dar pentru Domnul, şi pentru buna norocire a aproapelui. Am luat şi pomenire de rău, dar împrotiva vrăjmaşilor sufletului nostru. Am luat şi poftă de hrană, dar nu de neînfrânare.

Sufletul cel fără de pregetare au râdicat asupra sa pre draci, şi înmulţindu-i-se războaele, i s'au înmulţit şi cununile. Cela ce nu să răneaşte de duşmani, negreşit nu să va încununa; iară cela ce despre căderile ceale dupre întâmplare (20) nu oboseaşte, de Îngeri ca un ostaş biruitoriu să va lăuda.

Trei ádecă nopţi oarecarele făcând în pământ, iarăşi au înviiat desăvârşit. Iară cela ce trei ceasuri au biruit, nu va mai muri deaciia. (21)

Deaca pre certarea cea cu iconomie, după răsăritul lui întru noi, Soarele ş'au cunoscut apusul său, apoi negreşit au pus întunearec ascunderea lui, şi s'au făcut noapte; întru dânsa deaciia vor treace cătră noi puii de lei cei sălbateci, cei ce mai nainte s'au dus dela noi, şi toate hiiarăle dumbrăvii patimilor celor spinoase, răcnind ca să răpească pre nădeajdea cea dintru noi, şi cerându-şi lor dela Dumnezeu mâncare a patimilor (22), ori prin cugetare, ori prin faptă. Ne-au răsărit noaă prin întunearecul smereniei iarăşi Soarele, şi

hiiarăle la sineşi s'au adunat, şi în culcuşurile lor, ádecă întru inimile ceale iubitoare de dulceţi vor zăcea, şi nu întru noi. (Ps. 103: 19-22)

Atuncea vor zice între neamuri, ádecă între draci, mărit-au Domnul iarăşi a face milă cu dânşii. Iară noi cătră dânşii: Mărit-au Domnul a face cu noi, făcutu-ne-am ca nişte veseliţi (Ps. 125: 3), iară voi ca nişte goniţi.

Iată Domnul şade pre nor uşor, negreşit pre suflet pământesc, înnălţat mai presus de toată pofta, şi va veni întru inimă eghipteanească, carea mai nainte era întunecată, şi să vor clăti idolii cei făcuţi de mână, şi gândurile minţii céii necurate vor cădea.

Deaca Hristos au fugit de Irod trupeaşte (Mt. 2: 14), măcar de şi pre toate le poate, apoi înveaţe-se cei smeriţi să nu să arunce pre sineşi întru ispite (23). Că să nu dai, zice, întru clătire piciorul tău, şi să nu dormiteaze Îngerul cela ce te păzeaşte pre tine (Ps. 120: 3).

Să împleticeaşte cu bărbăţiia trufiia, precum să împleticeaşte lemnul ce să zice edera cu chiparisul. Fie-ne noao lucrul de-a pururea şi necontenit, ca nu cu supţire cugetare să socotim noi cum că avem vreun lucru bun, ci să cercăm cu deamăruntul osebirea lui, şi să luom seama de să află întru noi. Şi atuncea cu adevărat vom cunoaşte pre înşine că sântem lipsiţi de acela. Caută necontenit şi pre seamnele patimilor, şi atuncea vei priceape că multe sânt întru tine, pre care în boale ádecă fiind noi, a le cunoaşte nu putem, ori pentru slăbiciunea, ori pentru adânca mai-nainte-prinderea-în-minte.

Înnainte-punerea şi voirea o judecă Dumnezeu, şi întru lucrurile ceale dupre puteare, şi pre lucrare cu iubire de oameni o caută şi o ceare. (24)

Mare iaste cela ce nimic din ceale dupre puteare nu-i lipseaşte, dar mai mare cela ce întru smerenie şi la ceale mai presus de puteare să ispiteaşte. De multe ori dracii despre ceale mai uşoare şi folositoare ne opresc pre noi a le lucra, iară a unelti mai vârtos pre ceale mai osteniciose şi mai greale ne îndeamnă. (25)

Aflu pre Iosíf acela carele pentru întoarcerea despre păcat, şi nu pentru arătarea nepătimirii sale să fericeaşte. A căuta ni să cuvine noaă întru care şi întru câte păcate întoarcerea are cunună. Alta iaste a fugi cineva dela umbră, dară mai înnalt lucru iaste a alerga cineva la Soare.

Întunearecul iaste pricinuitoriu de poticnire, iară poticnirea de cădeare, iară căderea de moarte. Cei ce s'au întunecat din vin, de multe ori s'au spălat cu apă. Iară cei ce din patimi s'au întunecat, s'au spălat cu lacrămi.

Alt lucru iaste turbureala, şi altul vărsarea, şi altul orbirea. Şi pre cea dintâiu ádecă o au tămăduit înfrânarea, iară pre cea de-a doa liniştea, iară pre cea de-a treia ascultarea, şi Dumnezeu, cela ce s'au făcut ascultătoriu.

Noi din doaă lucruri care pre ceale de jos le curățesc, cu bună asemănare pre ceale doaă ale celor ce cugetă pre ceale de sus, ca întru o asemănare le-am luat, zicând: Nălbitorie ádecă dupre Domnul iaste viiața de obşte, că pre întinăciunea, şi pre grosimea, şi pre grozăviia sufletului o strujaşte. Iară boiangerie poate să fie sihăstriia, celor ce pre desfrânare, şi pre pomenirea de rău, şi pre mânie o au lepădat, şi dintru aceaia (ádecă din viiața de obşte) deaciia la linişte să mută.

Oarecarii zic cum că a cădea cineva întru aceleaşi căderi li să întâmplă din lipsirea pocăinții céii cuviincioase şi întocma potrivite cu căderile ceale dintâiu. Dară a cerca să cuvine, deaca tot cela ce n'au căzut întru acelaş fealiu de căderi, oare s'au pocăit şi dupre vrednicie?

Au căzut oarecarii întru aceleaşi greşale, ori întru adâncul uitării greşalelor celor mai de nainte îngropându-se, ori din iubirea de dulceți pre Dumnezeu iubitoriu de oameni socotindu-l, ori de a loruşi mântuire deznădăjduindu-se. Nu ştiu de nu cumva ar fi voit cineva să mă prihănească, că aş[1] zice cum că pre vrăjmaşul acesta deaciia, carele cu tăriia obiceaiului îi tiraniseaşte pre dânşii, nu mai pot să-l leage.

A cerca ni să cuvine, cum sufletul, ființă fără de trup fiind, pre cei deoființă carii vin către dânsul, în ce chip sânt dupre ființă[2] nu poate să-i vadă. Oare nu cumva pentru înjugarea pre carea singur cela ce au înjugat pre suflet cu trupul o ştie?

Oarecarele din cei cunoscători m'au întrebat pre mine, zicând: Spune-mi mie, mă rog, spune-mi celui ce voesc să mă învăț: Care din duhuri să obicinuesc să smerească, şi care să înnalțe pre minte pentru păcate? Iară eu,

[1] În text: аша. (N. ed.)

[2] „Dupre ființă": în gr. φύσεως, „dupre fire". (N. ed.)

îngreuindu-mă cătră întrebare, şi pre neştiinţă cu jurământ întărindu-o, cela ce vrea să se înveaţe dela mine m'au învăţat: După ce îţi voiŭ da ţie, zice, aluat de desluşire prin puţine cuvinte, te voiŭ lăsa ca tu cu osteneală să cauţi.

Dracul trupurilor, şi dracul mâniei, şi al îndrăcirii pântecelui, al trândăviei, al somnului, nu pot oarecum să înnalţe şi să râdice cornul minţii. Iară dracul iubirii de argint, şi al iubirii de stăpânire, şi al multelor vorbiri, şi alţii mai mulţi, s'au obicinuit pre rău cu rău să-l împreuneaze. Pentru aceaia şi cel al judecării aproapelui, acestora asemenea iaste.

Cela ce cătră mireani ori s'au dus, ori i-au priimit, şi pentru despărţirea lor cea după un ceas sau după o zi segeată de întristare au priimit, şi nu mai vârtos de bucurie, ca cela ce de curse împiedecătoare s'au izbăvit, acesta ori de slavă deşartă, ori de curvie să batjocoreaşte.

Mai nainte de toate să căutăm de unde suflă vântul, ca nu cumva să ne aflăm că împrotiva lui întindem veatrelile.

Mângăe din dragoste pre bătrânii cei lucrători carii ş'au zdrobit trupurile lor întru pustnicie şi nevoinţă, şi puţină odihnă dă-le lor. Sileaşte pre cei tineri să se înfrâneaze, carii ş'au zdrobit sufletele lor întru păcate, şi aduceri aminte de munci povesteaşte-le lor. (26)

Din ceale cu neputinţă iaste, dupre cum şi într'alt loc am zis, ca îndată dintru începuturi cu totul de îndrăcirea pântecelui şi de slava deşartă să ne curăţim noi: Cu toate acestea, să nu voim prin desfătare a ne lupta cu slava deşartă. Că biruirea îndrăcirii pântecelui slavă deşartă naşte, zic ádecă întru cei noi începători: Ci mai vârtos prin lipsă să ne rugăm împrotiva eiĭ. Că va veni ceas, şi acum iaste, celor ce voesc, ca să supue Domnul şi pre aceasta supt picioarele noastre.

Nu de aceleaşi patimi tinerii şi bătrânii cei ce vin la viiaţa monahicească să luptă. Că de multe ori cu totul împrotivnice boale au. Pentru aceasta fericită iaste fericita smerenie, că şi tinerilor, şi bătrânilor întemeiată şi putearnică pocăinţă li să face.

Să nu te turburi pentru aceaia ce viu să o zic: Că [deşi] rari şi puţine, însă sânt suflete drepte şi fără de viclenie, de răutate şi de făţărnicie şi de năravuri reale izbăvite, cărora împreună-petreacerea oamenilor cu totul le iaste împrotivnică, care [ar] putea, cu un povăţuitoriu, din linişte ca dintru un

liman la Ceriu să se sue, şi de turburările vieților de obşte şi de sminteale să rămâe neavând trebuință şi neispitite.

Pre cei desfrânați ádecă oamenii, iară pre cei vicleani Îngerii, iară pre cei mândri Dumnezeu poate să-i tămăduiască.

Chip şi fealiu de dragoste de multe ori poate s'au făcut şi aceasta, ca să lăsăm pre aproapele, când vine cătră noi, să facă precum voiaşte întru toate, iară noi toată bucuriia şi liniştirea să o arătăm.

A cerca ni să cuvine cum, şi până unde, şi când, şi de cu adevărat căința iaste răsipitoare de lucrurile ceale bune, precum de ceale reale. [27][1]

Multă desluşire şi chibzuire să uneltim, când ádecă sântem datori să stăm, şi întru care, şi până când să ne luptăm cu materiile patimilor. Că iaste cu putință şi pre fugă să o protimisím, pentru neputința, ca să nu murim.

Să vedem şi să păzim, că poate şi vom putea în vreame, prin amărâciune, pre fiiare să o deşertăm. Carii ádecă din[tre] draci înnalță, şi carii smeresc, şi carii învârtoşază, şi carii mângâe, şi carii întunecă ádecă, şi carii iarăşi luminare să fățărnicesc, şi carii ádecă trândavi, şi carii cu reale năravuri, şi carii trişti, şi carii veaseli ne fac pre noi.

Să nu ne spăimântăm văzindu-ne pre înşine în măidanul cel de nevoință întru începuturi mai pătimaşi decât întru petreacerea noastră cea din lume. Că să cade toate pricinile să se pornească, apoi aşa sănătatea întru noi să se pricinuiască; fiindcă poate şi hiiarăle, oareunde ascunse fiind, încă nu să vedea.

Când dupre oarecare întâmplare, deaciia, cei ce de săvârşit să apropiia, întru oarecare lucru mic şi uşor de draci s'ar birui, [aceştia] cu toată meşteşugirea să sârguesc cum mai degrab pre lucrul acesta dela dânşii însutit să-l răpească.

Precum vânturile să obicinuesc, uneori ádecă pre deasupra, pentru alinarea, iară alteori adâncul mării să-l turbure, aşa înțeleage-mi-ți şi pentru vânturile ceale întunecoase. Că a celor pătimaşi, pre însăşi simțirea inimii să obicinuesc să o turbure; iară a celora ce acum au sporit, pre fața cea pre deasupra a minții. Pentru aceaia, aceştea şi mai degrab pre a loruşi alinare o simt, că au rămas neîntinată. (28)

---

[1] Semnalarea Sholiei 27 lipseşte din textul chirilic. (N. ed.)

Iară a celor desăvârşit iaste a cunoaşte de-a pururea în suflet carea ádecă gândire iaste a ştiinţii, şi carea a lui Dumnezeu, şi carea a dracilor. Că nu pre toate împrotivnice dintru începuturi le pun în mintea noastră dracii. Pentru aceaia şi întunecată cu adevărat iaste pricina şi socoteala.

Cu doi ochi simţiţi să luminează trupul, şi cu o gândită şi văzută desluşire a gândurilor, ochii inimii să strălucesc.

SHOLII LA CUVÂNTUL AL DOILEA

Cel pentru desluşirea gândurilor cea bine desluşită.

Sholiia 1. Céii amestecate, care iaste a face pre lucrul cel bun cu scópos rău.

Sholiia 2, a Sf. Isaac. Când vei să pui început la lucrurile lui Dumnezeu, întâiu fă aşezământ, ca cum nu ai avea viiaţă întru această viiaţă; ca cum cineva mai nainte s'ar fi gătit la moarte, şi s'ar fi deznădăjduit de viiaţa ceastă de acum, şi ca cum ar fi sosit vremea cea hotărâtă a despărţirii. Şi aceasta aibi-o cu adevărat întru mintea ta, ca să nu te împiiadeci cu nădejdea vieţii ceştii de acum despre a te nevoi şi a birui. Că nădejdea vieţii aceştiia trândăveaşte pre minte.

Sholiia 3. Ádecă cu plăcerile sale şi cu voire.

Alta. Măcar de şi graiul acesta cuprinzătoriu preste toată mintea s'au zis de Prorocul, dar însă şi de Părintele prea cu potrivire s'au luat.

Alta. Întunecat şi acoperit.

Sholiia 4. De aceasta ádecă, cum să cade a să deprinde voia lui Iisus.

Sholiia 5. Desăvârşit, ca cela ce nu numai smerit iaste, ci şi întemeiat şi necăzut; fiindcă din smerenie nu să bizuesc loruşi, că acest lucru iaste al celor desăvârşit.

Sholiia 6. Vezi cum, după ce au pomenit creşterea, şi pre împreună-petreacerea o prihăneaşte, ca pre o ajutătoare a răutăţii. Deci să nu să zică cu nedeosebire că nimic nu să vatămă din locuri, sau din cuvinte, sau din ceale deaciia înnainte.

Sholiia 7, a Sf. Theodor al Edesii. Vinul ádecă, precum iaste scris, veseleaşte inima omului; iară tu, cela ce te-ai făgăduit să plângi de-a pururea şi să te tânguești, abătându-te despre o veselie ca aceasta, te vei veseli de darurile ceale duhovniceşti: iară deaca de vin te vei veseli, cu gânduri urâte şi spurcate împreună vei vieţui, şi cu multe scârbe te vei pătrunde.

Sholiia 8. Pre slujba legii aicea mi să pare că o zice sfântul, ca măcar de sineşi

să ia aminte cineva, ádecă pre lucrul său să-l caute. Iară legea Domnului iaste ca şi de mântuirea fratelui să ia seama, şi să-l îndrepteze.

Alta. Legea ádecă, umbră a Evangheliei are, iară Evangheliia, icoană iaste a bunătăților celor ce vor să fie. Că aceaia ádecă opreaşte pre lucrurile celor reale, iară Evangheliia pre faptele bunătăților le pune înnainte.

Sholiia 9. Dracii ori prin sineşi ne ispitesc pre noi, ori pre cei ce nu să tem de Domnul asupra noastră îi întrarmează. Prin sineşi ádecă, când ne vom deosebi de oameni, dupre cum şi pre Domnul în pustie; iară prin oameni, când împreună cu dânşii vom petreace, dupre cum şi pre Domnul prin Farisei. Dar noi la Chipul nostru căutând, despre amândoaă părțile îi vom izgoni pre dânşii.

Alta. Asupra duşmanilor dracilor, ádecă asupra celor îmbunătățiți din monahi.

Sholiia 10. Căi, Scriptura pre faptele bune le numeaşte. Iară mai mare decât toate faptele bune iaste dragostea. Pentru aceasta zicea Apostolul: Şi încă cu covârşire cale vă arăt, ca ceaia ce ne pleacă a defăima pre toate lucrurile ceale materiialnice, şi nimic din ceale vremealnice să nu cinstim mai mult decât pre ceale veacinice.

Sholiia 11. Formăluiri prin asemănări, precum au zis mai sus. Că să cuvine a ne fățărnici noi în pătimiri, ca să scăpăm de biruirea vrăjmaşului, întemeiați fiind întru acelea care ne închipuim ca nişte biruiți despre dânsul, când ne dă el războiu, dar nu ştie.

Sholiia 12. Avva Serapion au zis: Iaste cela ce, întru lucrurile ceale de-a stânga, lucrează viiața întru înțelepciunea lui Dumnezeu. Şi iaste cela ce pre păcat îl lucrează ca în fața celor dumnezeeşti.

Sholiia 13. Neajungerile întru oarecarii cei ce să păzesc pre sineşi, sânt păzitoare ale dreptății.

Alta. Că să cuvine cela ce să formăluiaşte împătimire a să trezvi, ca nu cumva prefăcându-să patimă, întru adevăr să se prinză de dânsa.

[13'] Alta, a marelui Vasilie, pentru nemâniiarea. Deci cum am fi scăpat de vătămarea mânierii? Deaca vom împila pre mânie să nu apuce mai nainte pre gânduri. Ci de aceasta mai întâiu să ne sârguim, ca niciodată ea să alearge înnaintea minții, ci să o avem ca pre un cal înjugat de noi, şi ca unui frâu oarecăruia socotealii să se supue, nicăiri din rânduiala sa neeşindu-şi. Şi dusă fiind de socoteală, ca cum s'ar fi povățuit, fiindcă iaste la multe din lucrurile faptei bune îndămânatecă partea cea mânioasă a sufletului nostru. Că mâniia iaste nevră (ádecă întărire) a sufletului, care tărie îi pricinuiaşte lui spre statorniciia lucrurilor celor bune. Că deaca cândva l-ar apuca pre dânsul, de dulceți şi dezmierdări slăbănogit ca cu o rugină de fier,

ascuţindu-l, aspru pre dânsul şi întemeiat, din moloşit foarte şi din slăbănogit, l-au făcut. Că deaca nu te vei mâniia asupra însuşi celui viclean şi rău, nu-ţi iaste cu putinţă ţie să-l urăşti pre el dupre vrednicie.

Alta, a aceluiaşi. Socotesc că să cade întocma sârguinţă a avea noi şi pentru dragostea faptei bune, şi pentru urâciunea păcatului. Cătră care mai ales iaste trebuincioasă mâniia, când, precum câinele păstoriului, aşa mâniia urmând gândului, blândă rămâne şi supusă celor ce folosesc, şi bine plecată gândului, cătră ádecă şi glasul, şi faţa cea streină, măcar de şi s'ar părea că are vreo tămăduire, sălbătăcindu-să, iară priiatenului şi iubitului eiĭ celui ce o au strigat supuindu-să. Aceasta iaste preabună şi măsuratecă ajutorirea părţii céii înţeleapte aiĭ sufletului, dela partea lui cea mânioasă. Că una ca aceasta neîmpăcată va fi cu duşmanii şi neîmblânzită, niciodată pre prieteniia cea vătămătoare priimindu-o, ci pre dulceaţa cea bântuitoare, ca pre un lup de-a pururea lătrându-o şi muşcându-o. Deci acest fealiu iaste folosul cel dela mânie, celor ce îl ştiu să-l uneltească.

Alta, a Sf. Diiadoh, pentru înfrânare. Înfrânarea iaste numire de obşte a tuturor faptelor bune. Deci să cade cela ce să înfrânează, despre toate să se înfrâneaze. Că precum din om deaca ar lipsi oricare din mădulările ceale prea mici, pre totul chipului omenesc, măcar de şi prea mic ar fi mădulariul cel lipsit, grozav şi fără de chip îl lucrează: aşa cela ce să leneveaşte de o faptă bună, pre toată podoaba înfrânării, precum nu ştie o piiarde. Deci să cuvine[1] ca nu numai pre faptele bune ceale trupeşti a le lucra, ci şi pre ceale ce pre omul nostru cel din lăuntru pot să-l curăţească. Căci care folos iaste celui ce pre trup fecioară l-au păzit, deaca pre suflet l-au lăsat să preacurvească cu dracul neascultării; sau cum să va încununa cela ce despre îndrăcirea pântecelui şi despre toată pofta s'au păzit, iară de mândrie şi de slava deşartă nu s'au grijit, nici vreo lipsire au suferit a cúmpenii ceiia ce va să cumpănească întocma pre lumina dreptăţii, celor ce pre lucrurile dreptăţii întru duhul smereniei le-au lucrat.

Sholiia 14, a Sf. Theodor al Edesii. În trei împărţit iaste tot sufletul cel cuvântătoriu. Deci pre fapta bună ádecă, carea în partea cea cuvântătoare să înfiinţează, înţeleagere şi priceapere şi înţelepciune o au numit; iară pre ceaia ce în partea cea mânioasă, bărbăţie şi răbdare; iar pre ceaia ce în partea cea poftitoare, dragoste şi întreagă-înţelepciune şi înfrânare. Iară dreptatea întru toate acestea s'au sămănat, fiindcă le face a lucra cu potrivire, şi prin priceapere ádecă bate războiu cu puterile ceale împrotivnice, şi să luptă pentru faptele ceale bune. Iară prin întreaga-înţelep-

[1] În text: **кѹвинѣ**. (N. ed.)

ciune, fără de patimă veade toate lucrurile. Iară prin dragoste, pre toți oamenii îi pleacă să-i iubească ca pre sineşi. Iară prin înfrânare pre toată dulceața o curmează. Iară prin bărbăție şi prin răbdare, către războaele ceale nevăzute ne întrarmează.

Alta. Că ceale trei părți ale sufletului sânt gândul, mâniia şi pofta. Deaca iaste întru mânie dragostea şi iubirea de oameni, şi întru poftă curățeniia şi întreaga-înțelepciune, gândul iaste luminat. Căci gândul ádecă atuncea iaste sănătos şi întreg-înțelept, şi să luminează, când pre patimi le are supuse, şi pre cuvintele zidirilor lui Dumnezeu duhovniceaşte le priveaşte, şi către fericita şi Sfânta Treime le aduce. Şi mâniia iarăşi atuncea să porneaşte dupre fire, când pre toți oamenii îi iubeaşte, şi către nici unul dintr'înşii nu are vreo scârbă sau vreo pomenire de rău. Iară pofta, când prin înfrânare, şi prin smerita cugetare, şi prin neagoniseală va omorî patimile, ádecă pre dulceața şi dezmierdarea trupului, şi pre pofta banilor şi a slavei céii trecătoare, şi să va abate către dragostea cea dumnezeiască şi nemuritoare. Că şi pofta, către trei are pre pornirea sa: ori către dulceața trupului, ori către slava deşartă, ori către amăgirea banilor. Şi pentru această poftire fără de socoteală defaimă pre Dumnezeu, şi pre neamul său cel bun îl uită, şi către aproapele să sălbătăceaşte, şi pre gând îl întunecă, şi nu-l iartă să caute în sus către adevăr. Decât care cela ce mai înnalt au căştigat pre cuget, de-aicea căştigă Împărățiia Ceriurilor. Şi viețuiaşte viiață fericită, aşteptând pre fericirea cea gătită celor ce iubesc pre Dumnezeu.

A Sf. Maxim, pentru faptele bune.

Întrebare: Cum întru ceale trei sânt ceale patru fapte bune?

Răspuns: Partea ádecă cea cuvântătoare, dupre înțeleagere supțire să despărțeaşte, întru priceapere, şi întru desluşire, ádecă în dreptate, pre carea o zicem că iaste deprindere împărțitoare întocma. Cât să face din partea cea cuvântătoare doaă fapte bune cuprinzătoare, priceaperea şi dreptatea. Şi iaste priceaperea ádecă deprindere ştiutoare, carea fără de greşală pre cunoştința celor ce sânt o adună. Iară bărbățiia iaste deprindere ucigătoare a teamerii şi a semeției. Iară întreaga-înțelepciune iaste deprindere împiedecătoare a poftelor celor dobitoceşti. Iară dreptatea, deprindere împărțitoare întocma şi păzitoare a întocma-socotelii pentru Dumnezeu a tuturor puterilor celor sufleteşti. Şi stau în mijloc – priceaperea ádecă, între cugetarea înnalt şi între trufie; iară bărbățiia, între semeție şi între teamere; iară întreaga-înțelepciune, între desfrânare şi între prostime; iară dreptatea, între lăcomie şi între împuținare.

Sholiia 15, a Sf. Grigorie Nisis. Făcătoriu de pace iaste cela ce dă pace altuia. Şi nu va putea da cineva altuia, ceaia ce el nu o are. Drept aceaia chiar

făcătoriu de pace iaste cela ce pre zarva trupului şi a duhului cea dintru sineşi, şi pre războiul cel dinlăuntru al trupului întru pacinică învoire îl aduce, când trupul nu mai pofteaşte împrotiva Duhului, ci Darul Duhului stăpâneaşte patimile ceale trupeşti; când nu va mai fi lucrătoare legea trupului, ceaia ce să ostăşaşte împrotiva legii minții, ci supuindu-să Împărăției céii mai bune, slujitoare a Dumnezeeştilor Porunci s'ar face. Căci când să va râdica păreatele răutății cel din mijloc al gardului celui dintru noi, unul cei doi, prin amestecarea cea cu cel mai bun, frământându-se, să fac.

Sholiia 16. Să nu aibi prietenie cu oamenii pentru carii ştiința ta să teame că vor cunoaşte alții, ca să nu le dai împiedecare întru cunoştință.

Alta. Celor ce prieteniia le pricinuiaşte pierzare, acestora urâciunea pricină de faptă bună li să face.

Alta. Deaca vei călători cu frați, şi să va afla între dânşii vreunul către carele ai dragoste pentru Dumnezeu, să nu îndrăzneşti a o unelti către dânsul văzind aceia, ca nu cumva să se afle între dânşii vreunul neputincios, şi va muri de râvnă, şi tu vei purta păcatul lui, că i-ai dat lui loc de a păcătui.

Alta, a Sfântului Diiadoh, pentru frica şi dragostea, cum că prin sârguință să cunoaşte frica lui Dumnezeu. Precum ranele ceale ce să întâmplă trupului, când sânt învechite şi necăutate, nu simte pre doftoriia cea adusă lor dela doftori, iară după ce s'au curățit, simte pre lucrarea doftoriei, de aicea spre grabnică vindecare vin: aşa şi sufletul, până când iaste negrijit şi necăutat, şi de lepra iubirii de dulceți acoperit, nu poate să simtă frica lui Dumnezeu, măcar de şi neîncetat i-ar vesti lui cineva pentru înfricoşatul şi putearnicul Divan al lui Dumnezeu. Iară după ce va înceape a să curăți prin multă luare aminte, atuncea ca pre o doftorie oarecarea cu adevărat a vieții, pre dumnezeiasca frică o simte, ca cum arzindu-l pre el prin lucrarea mustrărilor, în focul nepătimirii. De unde câte puțin deaciia curățindu-să, la săvârşirea curățirii ajunge. Pre atâta pre dragoste crescându-o, pre cât să împuținează frica. Ca într'acest chip întru dragostea cea desăvârşit să ajungă, întru carea, dupre cum s'au zis, frică nu iaste, ci toată nepătimirea prin slava lui Dumnezeu lucrându-să. Deci fie spre lauda laudelor neîncetată, întâiu ádecă frica lui Dumnezeu, şi deaciia dragostea, plinirea legii săvârşirii céii întru Hristos.

Alta, a aceluiaşi, la aceleaşi. Nimenea poate să iubească pre Dumnezeu întru simțirea inimii, deaca mai nainte nu să va teame de dânsul cu toată inima. Că prin lucrarea fricii, ca cum curățindu-să şi spălându-să sufletul, întru dragoste lucrătoare vine. Şi nu poate cineva să vie întru frica lui Dumnezeu prin chipul cel zis, deaca nu de toate grijile ceale lumeşti afară să va face. Căci când

întru multă liniște și negrijire să va face mintea, atuncea o supără pre dânsa frica lui Dumnezeu, curățindu-o pre dânsa întru multă simțire de toată grosimea cea pământească, ca într'acest chip să o aducă pre dânsa întru multă dragoste a bunătății lui Dumnezeu. Drept aceaia, frica ádecă iaste a celor ce încă să curățesc prin mijlocirea dragostii: iară dragostea cea desăvârșit iaste a celor ce acum s'au curățit, întru carii nu mai iaste frică. Că dragostea cea desăvârșit afară scoate pre frică. Însă amândoaă numai singuri ale celor drepți sânt, carii prin lucrarea Sfântului Duh, pre faptele bune le lucrează. Și pentru aceasta, uneori ádecă zice Dumnezeiasca Scriptură: «Teameți-vă de Domnul, toți sfinții lui», iară alteori: «Iubiți pre Domnul toți cuvioșii lui», ca să ne învățăm luminat, cum că frica iaste ádecă a drepților celor ce încă să curățesc prin mijlocirea dragostii, dupre cum s'au zis; iară dragostea cea desăvârșit, a celor ce acum s'au curățit, întru carii nu mai iaste vreun cuget de vreo frică oarecarea, ci ardere neîncetată și lipire a sufletului cătră Dumnezeu, prin lucrarea Duhului, dupre cela ce zice: «Lipitu-s'au sufletul mieu după tine».

Sholiia 17. Mărginire pre dragoste o numeaște, precum cela ce i-au pus eiĭ acest nume, și început, și sfârșit.

Sholiia 18, a Sf. Diiadoh. Lumină a cunoștinții céii adevărate iaste a deslușí și a aleage fără de greșală binele din cel rău. Că atuncea calea dreptății pre minte ducându-o cătră Dumnezeul Dreptății, întru nemărginită luminare de cunoștință o bagă pre dânsa, cât cu îndrăzneală deaciia să caute pre dragoste. Deci să cade cu mânie nemânioasă a răpi dreptatea dela cei ce îndrăznesc să o ocărască. Că râvna bunei credințe nu urând, ci mustrând, pre biruință o arată.

Sholiia 19, a Sf. Isaac. Deaca ar fi fost patimile fireaște în suflet, pentru ce să vatămă de dânsele? Că osebirile ceale dela fire, pre fire nu o vatămă.

Alta. Cu rea uneltire răutățile năvălesc asupra puterilor sufletului nostru, precum a puterii céii poftitoare, și a céii mânioase, și a céii gânditoare. Și reaoa uneltire ádecă a puterii céii gânditoare iaste necunoștința și nebuniia. Iară aiĭ céii mânioase, și a céii poftitoare, urâciunea și desfrânarea. Iară uneltirea cea bună a acestora iaste dragostea și priceaperea și întreaga-înțelepciune. Și deaca acesta așa iaste, apoi nimic din ceale ce s'au făcut și s'au zidit de Dumnezeu iaste rău.

Sholiia 20. Împreună căderi sânt răpirile și uneltirile ceale afară de vreame pentru vreo întâmplare, așijderea și ceale fără de socoteală, și ale cuvintelor, și ale lucrurilor, și ale meșteșugirilor, și ceale cu obrăznicie.

Sholiia 21. Că ádecă Dumnezeul nostru, trei zile și trei nopți petrecând în pământ, iarăși au înviiat, iară următoriul lui Hristos, pre păcatul cel de trei cea-

suri biruindu-l, nu va muri. Iară ceale trei ceasuri sânt vremile, cea din tinereațe, cea din mijloc și cea din bătrâneațe, pre care și trei străji Evangheliia le-au însemnat.

Alta. De trei mă tem, au zis oarecarele din Părinți: de eșirea din viiață, și cum mă voiŭ arăta lui Dumnezeu, și unde în zioa Judecății voiŭ fi numărat.

Alta. Oarecarii tâlcuesc pre ceale trei ceasuri ale vârstii, ádecă pre vremea tinereații, pre cea din mijloc și pre cea a bătrâneațelor. Iară altul, pre dulceață, pre slava deșartă și pre iubirea de argint. Altul, pre ceale trei asupriri ale dracului. Altul, pre trândăvie, precum și aiurea, învăluire de trei ceasuri.

Alta. Trei ceasuri zice pre ceale trei frumseți, ádecă pre dulceață și dezmierdare, pre slava deșartă, și pre iubirea de argint, pre care cela ce le-au biruit, cuprinzătoriu pre toate le-au biruit.

Alta, a preaînțeleptului Împărat Leon, către oarecarele Stefan Maghistrul, la acelaș graiu. Trei ceasuri înțeleage-mi-ți pre ceale trei asupra omului asupreli ale dracului, de care biruindu-să, pătimeaște moarte sufletească. Întâiu ádecă, că întru început n'au stătut împrotivă spre înfrângerea urâtei asupreli, ci căci au priimit diiadohisire. Iară a doa, a ținea cu dulceață aducerea-aminte. A treia, a să pleca și a lucra. Cărora cela ce le-au vrăjmășuit și nu s'au biruit, ci căci s'au ținut de fapta bună, și pre dracul l-au biruit, cu cununa vieții céii veacinice să va încununa. Încă și într'alt fealiu trei ceasuri vei înțeleage: cel întâiu, pre supărarea dracului cea dintru începăturile nevoințelor, al doilea, pre cea din mijlocul pustniciei, al treilea, pre cea dela sfârșitul vieții. Dupre cum s'au zis șarpelui: «Și tu îi vei păzi călcâiul lui», ádecă terminul zic, al vieții oamenilor céii mai de pre urmă.

Sholiia 22. Că și dracii ne cer pre noi spre căderea noastră, ori ca pre niște grâu să ne cearnă pre noi, ori ca pre Iov să ne rănească. Și dupre lenevirea noastră ne dăm spre pedepsire, părăsindu-ne dela Domnul.

Sholiia 23, a Hrisostomului. Nici să cade a ne lepăda de nevoințe, nici către acestea a sări, că așa și biruința noastră mai strălucită va fi, și biruirea diiavolului mai de batjocoră. Că trași fiind noi către nevoințe, ni să cade să stăm cu bărbăție; iară nechiemați fiind, să ne liniștim, și pre vremea nevoințelor să o așteptăm, ca și pre neslăvirea deșartă, și pre vitejie să o arătăm.

Alta, a Sfântului Diiadoh. Foarte puțini sânt carii pre toate greșalele sale pot să le cunoască, și numai aceia a cărora mintea lor din pomenirea lui Dumnezeu niciodată nu să răpeaște. Că în ce chip ochii noștri cei trupești, când ádecă sânt sănătoși, pre toate pot să le vadă, până la țințarii și la múșițele ceale prea mici care zboară în aer, iară când să turbură, ori de umezeli oarecare să acopăr, deaca ádecă vreun lucru mare ar fi

din ceale ce să întâmplă înnaintea lor, pre acesta întunecat îl văd, iară pre ceale mici nici le simt cu simțirea vederii: aşa şi sufletul, deaca ádecă pre orbirea ceaia ce i să întâmplă lui din iubirea de podoabă, prin luarea-aminte ar[1] supțiia, şi pre greşalele ceale foarte mici ale lui, ca pre nişte mari foarte socotindu-le, lacrămi preste lacrămi, întru multă mulțemire, necontenit varsă. Că drepții, zice, să vor mărturisi Numelui tău. Iară deaca întru aşezământul lumii ar rămânea, deaca ádecă vreun lucru ucigaş, sau de multă pedeapsă vreadnic ar fi lucrat, pre acesta încâtinel îl simte. Iară din cealelalte greşale nici una nu poate să o însemneaze, încă şi ca pre nişte isprăvi de fapte bune de multe ori le socoteaşte pre dânsele: pentru aceaia şi pentru dânsele cu fierbințeală luându-i-să seama, ticălosul nu să ruşinează.

Sholiia 24. De aceaiaşi cinste să vor împărtăşi cei ce voesc, cu cei ce pot, a cărora voirea le iaste întocma, măcar de şi îi covârşesc alții cu vârtutea.

Sholiia 25. A şti ni să cuvine, că între ceale dupre puteare s'au dat Poruncile. Iară mai mult decât poruncile [i-]au zis că au făcut pre cei ce pentru dragostea cea covârşitoare s'au apucat şi de ceale mai presus de puteare. Pentru aceaia şi pre alăturarea celor dupre puteare, şi a celor mai presus de puteare o au făcut Părintele.

Sholiia 26. Pre trupul cel neputincios, când îl sileaşte cineva la lucruri mai multe decât puterea lui, întunecare preste întunecare pune în suflet, şi turburare mai vârtos aduce asupra lui; iară trupul cel tare, deaca la odihnă şi la nelucrare s'ar da, toată răutatea să săvârşaşte în sufletul cela ce lăcuiaşte întru dânsul; şi deaca va pofti cineva vreun lucru bun, însă după puțin şi pre cugetul acela al bunului, pre care îl avea, îl ia dela dânsul.

Alta. Să cuvine a mângâia cu bucate pre cei ce mai nainte s'au nevoit, iară pre cei tineri mai vârtos şi a-i sili prin sfătuiri să se înfrâneaze.

Alta. Că odihna şi nelucrarea iaste pierzare a sufletului, şi mai mult decât dracii acestea pot să-l vatăme.

Sholiia 27. Când cineva spre lucrul cel mai bun să căiaşte, atuncea căirea nu răsipire a bunătăților, ci căştigare lucrează. Că atuncea răsipire a bunătăților face căirea, când cătră ceale mai reale din fapte să întâmplă.

Alta. A cerca, zice, să cuvine, de cu adevărat căirea iaste răsipitoare a bunătăților, şi când face aceasta, şi în ce chip, şi până unde. Deci arătat iaste că deşi nu de-a pururea, dar însă uneori răsipeaşte bunătățile căirea. Că precum mai mult din trândăvie cătră păcat ne alunecăm, aşa uneori încă şi din căință. Şi îndoit răsipirea să face. Că să zice dezlegare şi întoarcerea din călătorie, precum aceaia: Că pofteaşte să se dezleage, şi cu Hristos

[1] În text: s'ar. (N. ed.)

să fie; şi despărţirea celor alcătuite întru acelea dintru care s'au alcătuit, precum răsipirea temeliilor. Dupre însemnarea aceasta, are fire căirea să răsipească bunătăţile. Căci când vreun lucru bun lucrând noi, ne căim, socotind cum că într'alt fealiu oarecum, şi nu aşa, era mai bine să se facă lucrul, bunătăţile ceale adunate întru noi dintru acesta nevoe iaste să le răsipim. Că supue-să că cineva prin ascultare îşi petreace viiaţa: deci deaca unul ca acesta, poftind mai mari isprăvi, s'ar căi că nu ş'au ales viiaţa cea liniştită, şi din supunere eşind, la linişte să va duce, negreşit pre bunătatea cea din supunere adunată de dânsul o răsipeaşte şi o împrăştiiază prin căire. Iară până unde au zis, arătat iaste că până când va simţi pre bogăţiia cea prin ascultare adunată de dânsul că o răsipeaşte.

Alta. Căirea face mutare la viiaţa cea mai bună, nu răsipire a bunătăţilor, ci căştigare mai ales lucrează. Că atuncea răsipire şi dezlegare a bunătăţilor face, când cătră faptele ceale mai reale să duce cineva, căindu-să de ceale bune pentru ceale mai reale. Precum şi întru ceale reale, deaca ádecă prin căire cineva spre ceale mai bune să mută, piiarde şi pre răutăţile ceale făcute mai nainte. Iară deaca din ceale reale spre mai reale să mută, nu le strică şi le piiarde, ci le adaoge.

Sholiia 28. Precum vânturile pre mare turburându-o, de multe ori fac pre cei ce înnoată să se primejduiască, aşa şi întunecatele duhuri ale răutăţii prin gânduri pre patimile noastre turburându-le, pre povăţuitoriul mintea uneori întru adâncul pierzării o cufundă.

CUPRINDERE ÎN SCURT
a cuvintelor lui celor mai nainte zise.

Credința întemeiată iaste maică a lepădării de lume: iară cea dinprotivă iaste prea arătată. Nădejdea cea neabătută iaste uşă a neîmpătimirii: iară cea dinprotivă iaste prea arătată. Dragostea lui Dumnezeu iaste pricină a streinătății: iară cea din împrotivă iaste prea arătată.

Pre supunere o au născut prihănirea de sineşi şi poftirea sănătății. Înfrânarea iaste maică a sănătății. Iară maică a înfrânării iaste gândirea la moarte şi aducerea aminte cea statornică de fiiarea şi de oțetul Stăpânului şi Dumnezeu. Ajutătoare şi pricină a întregii-înțelepciuni iaste linişte. Potolire a înfocării iaste postul. Zdrobirea minții iaste împrotivă luptătoare a gândurilor celor reale şi urâte.

Credința şi streinătatea iaste moarte a iubirii de argint: iară milostivirea şi dragostea au vândut şi pre trup. Rugăciunea întinsă iaste pierzare a trândăviei, iară pomenirea judecății, pricinuitoare de sârguință. Tămăduirea mâniei, iubirea necinstirii: iară cântarea de laude şi milostivirea şi neagoniseala iaste sugrumare a scârbei. Iară neîmpătimirea cătră ceale simțite iaste vedearea celor gândite. (1)

Tăcerea şi liniştea sânt vrăjmaşe ale slavei deşarte. Iară deaca eşti în mijloc, iubeaşte necinstirile. Pre mândriia cea văzută o vor vindeca stările ceale mâhnicioase: iară pre cea nevăzută, cel mai nainte de veaci nevăzut. Al tuturor hiiarălor celor simțite ucigătoriu iaste cerbul: iară a celor gândite, smereniia. Iaste cu putință ca prin toate ceale dupre fire ale noastre a ne învăța luminat ceale gândite.

Precum iaste cu neputință a să dezbrăca şarpele de a sa vechime, deaca nu să va vârî prin locuri strâmte, aşa şi noi nu ne vom dezbrăca de mai-nainte-prinderile-în-minte ceale vechi, şi de vechimea sufletului, şi pre haina omului celui vechiu nu o vom lepăda, deaca nu pre calea cea îngustă şi necăjită a postirii şi a necinstirii vom treace. (2)

Precum din paseri ceale grase şi mult cărnoase la Ceriu cu neputință iaste să zboare, aşa şi cela ce îşi grijaşte şi îşi mângâe trupul său. (3)

Noroiul, după ce s'au uscat, pre porci nu-i mai răcoreaşte; şi trupul, după ce s'au veştejit, nu mai odihneaşte pre draci.

Precum mulțimea despicăturilor de multe ori năbuşaşte pre flacără şi o stânge, şi mulțime de fum au lucrat, aşa de multe ori şi întristarea cea preste măsură, fumegăios şi întunecat pre suflet îl lucrează, şi pre apa lacrămilor o usucă.

Precum arcaşul orb iaste neiscusit, aşa şi ucenicul împrotivă-grăitoriu piiare (4). Precum fierul cel lămurit poate să ascuță şi pre cel nelămurit, aşa fratele cel sârguitoriu pre cel trândav de multe ori l-au mântuit.

Precum oaăle în sân încălzindu-se să înviiază, aşa şi gândurile nearătându-se, întru lucruri să arată (5). Precum caii alergând împreună să întrec, aşa însoțirea bună pre sineşi să deşteaptă. Precum norii pre dedesupt acoper Soarele, aşa cugetele ceale reale întunecă şi pierd pre minte. Precum cela ce pre hotărâre o au luat şi la osândire să duce, pentru privelişti nu grăiaşte, aşa şi cela ce întru adevăru plânge, niciodată nu va odihni pre pântece.

Precum săracii, vistierii împărăteşti văzind, mai mult pre a loruşi sărăcie îşi cunosc, aşa şi sufletul pre faptele bune ceale mari ale părinților citindu-le, negreşit mai smerit îşi va face pre al său cuget. Precum şi nevrând fierul să supune magnitului, aşa şi cei ce s'au feliurit cu mai-nainte-prinderile-în-minte, să tiranisesc de dânsele. Precum untul-de-lemn pre mare şi nevrând ea o îmblânzeaşte, aşa şi postul pre înfocările trupului ceale fără de voe le potoleaşte.

Precum apa strâmtorându-să la înnălțime în sus izbucneaşte, aşa de multe ori şi sufletul de primejdii strâmtorându-să, către Dumnezeu prin pocăință (6) s'au suit şi de primejdii s'au mântuit. Precum cela ce poartă aromate, şi nevrând de míros să vădeaşte, aşa şi cela ce are pre Duhul Domnului, din cuvintele lui şi din smerenie să cunoaşte (7). Precum vânturile turbură adâncul, aşa şi mâniia mai mult decât toate turbură gândul. Precum acelea pre care ochiul nu le-au văzut, nici foarte numai din auzire pofteaşte să le guste, aşa şi cei curați cu trupul multă uşurare dintru aceasta au.

Precum pre nişte arme împărăteşti stând într'un loc văzindu-le furii, nu fieştecum s'ar întâmpla umblă pre acolò, aşa şi cela ce pre rugăciune cu inima sa o au împreunat, nu fieştecum de tâlharii cei gândiți să fură.

Precum focul nu naşte zăpadă, aşa nici cela ce caută pre cinstea cea de aicea, pre cea de acolò nu o va dobândi. Precum o scânteae de foc de multe ori multă materie au ars, aşa să află şi o bunătate carea mulțime de mari greşale au şters.

Precum cu neputință iaste fără de armă pre hiiară a le piiarde, aşa nici fără de smerenie a căştiga pre nemâniiare. Precum nu iaste cu putință a trăi dupre fire fără de mâncare, aşa nu iaste cu putință până la eşire nici măcar o minută de ceas să ne lenevim (8). Precum o rază a Soarelui printr'o gaură întrând, în casă pre toate le luminează, cât şi pre praful cel preasupțire îl vedem atuncea zburând, aşa şi frica Domnului în inimă făcându-să, pre toate păcatele eiĭ le arată eiĭ.

Precum cei ce să numesc de noi raci leasne prinşi sânt, pentru căci uneori înnainte umblă, iară alteori înnapoi, aşa şi sufletul care uneori ádecă râde, iară alteori plânge, iară alteori să desfătează, nimic nu poate să se folosească. Precum cei ce dorm, cu lesnire să jefuesc, aşa şi cei ce aproape de lume pre fapta bună o uneltesc. Precum cela ce să luptă cu leul, de-ş va abate ochiul undeva, îndată să prăpădeaşte, aşa şi cela ce cu trupul său să luptă, deaca pre acesta îl va odihni.

Precum cei ce să sue pre vreo scară putredă să primejduesc, aşa toată cinstea şi slava şi stăpâniia, smeritei cugetări să împrotivesc. Precum cu neputință iaste cel flămând a nu îşi aduce aminte de pâine, aşa cu neputință iaste a să mântui cela ce de eşire şi de judecată nu-şi aduce aminte.

Precum apa slovele, aşa lacrămile pot ştearge greşalele. Precum pre oarecare slove, lipsiți fiind noi de apă, prin alte chipuri le şteargem, aşa sânt şi sufletele care sânt lipsite de lacrămi, şi prin întristare, şi prin suspinuri, şi prin multă mâhniciune pre acestea le şterg şi le rad.

Precum mulțime de gunoiu, mulțime de viermi lucrează – aşa mulțime de bucate, mulțime de greşale şi de gânduri reale şi de visuri lucrează. Precum cela ce iaste legat de picioare a umbla cu lesnire nu poate, aşa şi cei ce învistierează bani, la Ceriu a să sui nu pot. Precum când iaste fierbinte rana leasne de vindecat iaste, aşa ranele cele vechi ale sufletului împrotivă pătimesc, şi cu anevoe să tămăduesc, când şi să vor tămădui.

Precum nu iaste cu putință cela ce moare să umble, aşa nu iaste cu putință cela ce să deznădăjduiaşte să se mântuiască.

Cela ce zice că credință ádecă dreaptă are, şi păcate lucrează, asemenea iaste celui ce ochi în față nu are (9). Cela ce credință nu are, iară oarecare lucruri bune poate lucrează, asemenea iaste celui ce scoate apă şi în chiup găurit o toarnă. Precum corabiia care are cârmaciu bun, fără de primejdie, Dumnezeu ajutând, în liman întră, aşa şi sufletul cela ce are păstoriu bun cu lesnire la Ceriu să sue, măcar de şi multe răutăți ar fi lucrat. Precum cela ce nu are povățuitoriu, cu lesnire în cale să rătăceaşte, măcar de şi foarte înțelept ar fi, aşa şi cela ce cu de-sineşi-stăpânirea pre calea vieții monahiceşti umblă, cu lesnire să prăpădeaşte, măcar de şi toată înțelepciunea lumii o ar şti (10).

Când cineva cu trupul ar fi neputincios, şi greale greşale au lucrat, pre calea smereniei şi a osebirilor eiĭ călătorească: că altă mântuire nu va afla. Precum nu iaste cu putință cela ce lungă boală au bolit, întru o clipeală pre sănătate să o căştige, aşa nu iaste cu putință îndată pre patimi sau vreo patimă să o biruiască. A toată patima şi a toată fapta bună aibi semn pre mărimea eiĭ, şi îți vei cunoaşte sporirea ta.

Precum cei ce cu aur pre tină o schimbă să păgubesc, aşa şi cei ce pentru ceale trupeşti pre ceale duhovniceşti în publică le arată şi le povestesc.

Lăsare ádecă a greşalelor în scurtă vreame mulți, iară nepătimire nimenea nu au căştigat: că aceasta de multă vreame, şi de osteneală, şi de dorire multă, şi de Dumnezeu are trebuință.

Să căutăm care hiiară şi paseri ádecă, în vremea sămă[nă]turii, şi care întru a verdeții, şi care întru a secerişului[1] ne vrăjmăşuesc noaă, ca şi pre vânătorii potrivite să le întindem lor.

Precum nu iaste cu dreptate cela ce iaste aprins de friguri să se omoare pre sineşi, aşa nu iaste cu dreptate până la răsuflarea cea mai de pre urmă a ne deznădăjdui cândva. Precum nu iaste lucru cinstit ca cela ce pre tatăl său l-au îngropat, apoi dela îngropare întorcându-să, la nuntă să se ducă, aşa de cu necuviință iaste celor ce plâng pentru greşale, cinste şi odihnă şi slavă dela oameni în veacul cest de acum să caute.

---

[1] În text: **сечеришȣшȣлȣи**. (N. ed.)

Precum altele sânt lăcuințele cetățeanilor şi altele ale osândiților, aşa cu totul iaste datoare să fie schimbată starea celor ce plâng pentru greşalele sale, afară de cei negreşiți. Precum ostaşului celui ce au luat rane greale pre fața sa în războiu, nu-i porunceaşte Împăratul să leapede ostăşiia, ci şi mai mult să sporească, aşa şi pre monahul carele multe primejdii dela draci rabdă, Împăratul cel Ceresc îl încununează. (11)

Simțire a sufletului iaste osebire a lui, iară păcatul iaste pălmuire a simțirii. Simțirea naşte ori pre contenirea cea de tot a răului, ori pre împuținare; iară venirea întru simțire iaste naştere a ştiinții[1]; iară ştiința iaste cuvânt şi mustrare a păzitoriului nostru celui dela Botez dat noaă. Pentru aceaia aflăm pre cei neluminați că nici atâta pătimesc dureare în sufletul lor pentru faptele lor ceale reale, ci întunecat oarecum. (12)

Înmulțirea ádecă a răului naşte pre depărtarea de rău: iară depărtarea de rău iaste început al pocăinții. (13) Iară începutul pocăinții iaste început al mântuirii; iară începutul mântuirii iaste voire bună; iară voirea bună iaste născătoare de osteneale. Iară începutul ostenealelor sânt faptele bune. Iară începutul faptelor bune iaste floarea. Iară floarea iaste lucrarea faptei bune. Iară naşterea faptei bune iaste necurmarea. Iară rodul şi naşterea cugetării céii mai dease iaste deprinderea.

Iară naştere a deprinderii iaste feliurimea, iară feliurimea binelui iaste naştere a fricii. Iară frica (14) naşte pre păzirea poruncilor, a celor Cereşti zic ádecă, şi a celor pământeşti. Păzirea poruncilor iaste semn al dragostii. Iară începutul dragostii mulțime de smerenie. Iară mulțimea smereniei iaste fiică a nepătimirii. Iară căştigarea aceştiia iaste plinirea dragostii. Apoi deaciia desăvârşita sălăşluire a lui Dumnezeu, întru cei ce s'au făcut prin nepătimire curați cu inima. Că aceştea vor vedea pre Dumnezeu. Lui i să cuvine slava, în veacii veacilor. Amin.

[1] Cuvântul „ştiință" traduce aci pe grecesul συνείδησις, „conştiință". (N. ed.)

SHOLII LA CUPRINDEREA ÎN SCURT

A cuvintelor celor mai sus zise.

Sholiia 1. Semnul că să îndeletniceaşte mintea întru ceale gândite iaste că pre toate le defaimă ceale ce pre simţire pot să o clătească.

Alta. Viiaţa cea întru Dumnezeu iaste căderea simţirilor. Şi când va trăi inima, atuncea de tot cad simţirile.

Alta. Înviiarea simţirilor iaste omorârea inimii. Şi când acestea vor înviia, iaste semnul omorârii inimii despre Dumnezeu.

Alta. Că bărbatul cel necâştigătoriu nu va avea ceva de a căruia lipsire să se scârbească.

Alta. Că fireaşte cerbul are războiu cătră jivinile ceale târâtoare.

Sholiia 2. Lipsirea şi strâmtorarea cea cu socoteală binedesluşită iaste cale împărătească. Drept aceaia osteneala cea fără de desluşire şi pogoremântul cel fără de socoteală sânt nepotrivite, fiindcă despre amândoă părţile fără de socoteală să fac.

Sholiia 3. Urât lucru iaste ca cei iubitori de trup şi îndrăciţi cu pântecele pentru ceale duhovniceşti să iscodească, precum şi cei curvari pentru întreaga-înţelepciune să grăiască. Că în pântecele cel plin, cunoştinţă a tainelor lui Dumnezeu nu iaste.

Sholiia 4, a Sf. Varsanufie. Împrotivă-grăirea pre mulţi oameni au pierdut, precum şi pre cei dinprejurul lui Dathan şi al lui Aviron, carii au stătut împrotiva lui Moisì. Şi acest semn iaste rău; că deaca de Avva al său nu să ruşinează cineva, apoi de cine va putea să se ruşineaze? Iară a nu să ruşina de nimenea iaste semnul de semeţiia şi dârjiia gândului. Şi semeţiia şi dârjiia aceasta iaste a sfătuirii diiavolului, şi cei ce pre acelaşi lucru îl fac, fii ai lui sânt, şi care ertare va fi lor? Unii ca aceştea cu surgunie s'au surgunit pre sineşi din smerenie. Şi David zice: Izbăveaşte-mă din împrotivă-grăirea norodului.

Sholiia 5, a Sf. Fotie. Gândurile ceale reale în sânul ascunderii încălzindu-se, multă putrejune, şi pre rană greu de vindecat o lucrează; iară descoperindu-se celor ce au ştiinţă şi înţelepciune a le tămădui pre acestea, nu cu greu sânt de vindecat.

Sholiia 6. Întrebare: Ce iaste pocăinţa? Răspuns: Inimă zdrobită.

Sholiia 7. Cuvintele să aseamănă oglindelor. Şi precum întru acelea închipuirea feaţii trupului să arată, aşa şi întru voroave, chipul sufletului să veade închipuit.

Sholiia 8. Că cu cât sântem în lumea aceasta, şi în trup lăsaţi, deaca până la boltele Ceriului de ne-am înnălţa, a ne face fără de lucru şi fără de osteneală şi a fi fără de grijă nu putem.

Sholiia 9, a Sf. Diiadoh. Credinţa fără de lucruri şi lucrurile fără de credinţă întru acelaş chip fără de nici un

folos şi deşarte să vor socoti. Că să cade cel credincios pre credința sa arătată prin lucruri să o aducă Domnului. Că nici Părintelui nostru Avraam întru dreptate i s'ar fi socotit credința, deaca pre rodul eiĭ, ádecă pre copil, nu i l-ar fi adus.

Alta. Învățându-ne pre noi Apostolul Petru, şi arătându-ne noaă că fapta mântuiaşte pre om, zicea: Dăruiți întru credința voastră pre fapta bună, iară întru fapta bună pre cunoştință. Iară întru cunoştință, pre înfrânare. Iară întru înfrânare, pre răbdare. Iară întru răbdare, pre bunacinstire, iară întru bunacinstire, pre iubirea de frați, iară întru iubirea de frați, pre dragoste. Că acestea fiindu-vă voaă de față şi înmulțindu-se, nu deşerți, nici fără de roduri vă va pune pre voi întru cunoştința Domnului nostru Iisus Hristos. Că cela ce nu are pre acestea, orb iaste mijind, fiindcă au uitat curățirea păcatelor lui celor de demult.[1] Încă şi Iacov zice: Credința fără de fapte, moartă iaste. Şi dracii cred, şi să înfricoşază. Că precum trupul fără de suflet mort iaste, aşa şi credința fără de lucruri moartă iaste.[2]

Alta, a Sf. Marco Pustnicului. Nu te va izbăvi pre tine botezul şi credința, fără de lucrurile dreptății. Că deaca te-ai făgăduit şi te-ai tocmit cu Hristos, păzeaşte-i poruncile lui. Şi deaca crezi celor ce vor să fie, ține-te de viiața cea veacinică şi teame-te de sabiia cea de văpae. Iară deaca nu ispråveşti poruncile Domnului, nu te numi pre sineț credincios.

Alta. Precum mortul nu simte lauda şi ocara, aşa nici credinciosul slava şi necinstirea şi defăimarea.

Alta, la aceleaşi. Că să ruşinează unul ca acesta, şi orb iaste. Că a dracilor ádecă iaste batjocoră, ca un orb, iară al oamenilor celor credincioşi-lucrători cu totul de râs. Ca cela ce de jumătate iaste asemenea lor, iară mai mult neasemenea. Că cu glasul şi cu numele numai asemenea iaste, iară cu chipul, ádecă cu lucrarea, nu iaste asemenea, şi dupre cuviință să ruşinează.

Sholiia 10, a Sf. Isaiei. Deaca pre toate le va face omul, iară ascultare şi smerenie nu va căştiga, să abate întru cea afară de fire.

Alta. Începutului lepădării de lume, şi mijlocimei, şi săvârşirii.

Alta. Inima ceaia ce voiaşte a stăpâni naşte pre iubirea vorbirilor celor lumeşti, naşte a căuta pre ceale ce nu te folosesc pre tine, naşte a da pre auzul tău celui ce grăiaşte de rău pre aproapele; naşte pre a asculta graiuri, şi a le spune pre dânsele altuia; naşte pre a învăța nepoftit, naşte pre a împunge pre aproapele, naşte şi pre alte multe reale.

Alta, pentru smerenie. Întrebare: Cum poate cineva să căştige smerenie? Răspuns: Întru pomenirea cea necontenită a greşalelor, şi întru nădejdea ceaia

[1] 2 Pt. 1: 5-9.
[2] Iac. 2: 17; 19; 26.

ce să apropie de moarte, şi întru îmbrăcăminte proastă, şi întru a aleage în toată vremea pre locul cel mai de pre urmă, şi întru tot lucrul a alerga la lucrurile ceale mai proaste şi mai defăimate, şi întru a nu fi neascultătoriu, şi a avea tăceare necontenită, şi întru a nu iubi să întâmpine adunări, şi întru a voi să fie el necunoscut şi în seamă nebăgat, şi întru a nu ţinea vreun lucru întru rânduirea de sineşi cu totul desăvârşit, şi întru a urî vorbirea multor feaţe, şi întru a nu iubi căştiguri pământeşti, şi întru a nu-şi înnălţa mintea sa, şi întru a nu fi mâna lui asupra tuturor, şi întru a să singurătăţi, şi întru a nu să griji de ceva din ceale din lume, afară decât de sineşi, şi întru a iubi streinătatea şi sărăciia, cea mai în scurt decât toate către mântuire, şi întru a nu pizmui cuiva. Acestea nasc pre smerenie şi curăţesc pre inimă.

Sholiia 11. Primejdii zice pre ispite[1], ádecă pre sunete, pre năluciri şi pre rane.

Alta. Cum să poate a zice că cela ce rabdă primejdii să încununează, decât negreşit, când nu să înduplecă pricinilor primejdiilor, ci rabdă întru ceale greale şi nu vinde pre faptele bune.

Sholiia 12. Simţire duhovnicească iaste ceaia ce s'au feliurit să priimească puterea cea văzătoare, precum lumina ochilor celor trupeşti, carii au întru sineşi pre lumina cea simţită.

Sholiia 13. Cu neputinţă iaste a să apuca cineva de bunătate nedepărtându-să mai întâiu cu totul desăvârşit şi neabătându-să dela cel rău: precum cu neputinţă iaste a dobândi sănătate neizbăvindu-să mai întâiu de boală.

Alta. Abate-te dela rău, şi fă bine, ádecă fă bătălie cu vrăjmaşii [ca] să împuţinezi patimile. Şi după aceaia trezveaşte-te, ca să nu să crească. Şi iarăşi luptă-te, ca să căştigi faptele bune. Şi după aceaia trezveaşte-te, ca să le păzeşti pre dânsele. Şi aceasta poate să fie, aceaia ádecă a lucra şi a păzi bunătatea.

Sholiia 14. Frica iaste toiag duhovnicesc care ne ocârmuiaşte pre noi până ce vom ajunge în Raiul bunătăţilor celor duhovniceşti. Şi după ce vom ajunge acolò, ne lasă pre noi şi să întoarce.

Alta. Îndoită iaste frica lui Dumnezeu. Una ádecă iaste carea să naşte noaă din îngrozirile muncii, pentru carea iaste înfrânarea, şi răbdarea, şi nădejdea cea întru Dumnezeu, şi nepătimirea, dintru carea dragostea dupre rânduială să face întru noi. Iară alta cu însăşi dragostea iaste înjugată, carea evlavie de-a pururea pricinuiaşte în suflet, ca nu pentru îndrăzneala dragostii, întru defăimarea lui Dumnezeu să vie. Pre frica ádecă cea dintâiu afară o scoate dragostea cea desăvârşit, din sufletul cela ce o are pre dânsa, nemaitemându-să de muncă. Iară pre cea de-a doa, cu sineşi o are de-a pururea, dupre cum s'au zis, înjugată, şi fricii ádecă céii dintâiu să potriveaşte: «Cu

[1] În text: ипите. (N. ed.)

frica Domnului fieştecarele să abate dela cel rău»; şi: «Începutul înțelepciunii iaste frica Domnului». Iară céii de-a doa: «Frica Domnului iaste curată, carea rămâne în veacul veacului»; şi: «Nu iaste lipsă celor ce să tem de dânsul».

CUVÂNTUL 27

Pentru sfințita linişte a trupului şi a sufletului.

Noi, ca nişte de-a pururea cumpărați oarecarii ai necuvioaselor patimi fiind, şi ca nişte robi supuşi supt dajde făcându-ne, dintru aceasta şi pre vicleşuguri, şi chipurile, şi poruncile, şi vicleanele meşteşugiri ale duhurilor celor ce au stăpânit pre ticălosul sufletul nostru oareşice puțin le ştim. Că alții sânt carii prin lucrarea Duhului Sfânt şi prin izbăvirea de aceştea, întru meşteşugirile lor s'au luminat. Că altul ádecă iaste cela ce din chinuirea cea din boală pre odihna sănătății o socoteaşte, şi altul carele din veseliia cea din sănătate pre mâhniciunea cea din boală o înțeleage şi o semuiaşte. (1)

Deci noi, ca nişte neputincioşi, ne teamem acum să vă filosofim voaă în cuvântul acesta pentru limanul liniştii, ştiind de-a pururea că stă de față oarecarele câine la masa însoțirii céii bune, şi pre pâinea – ádecă pre sufletul – de pre aceasta să ispiteaşte să o răpească, şi pre aceasta în gură să o ducă deaciia şi departe să alearge, şi întru linişte pre aceasta să o mănânce. Pentru aceaia, ca să nu dăm loc câinelui acestuia, prin cuvântul nostru, şi pricină celor ce caută pricină, am socotit că nu să cuvine să vorovim acum pentru pace ostaşilor Împăratului nostru celor viteji carii să află în războiu, ci aceaia numai o zicem, cum că celor ce cu vitejie bat războiu, cununile păcii şi ale alinării li s'au împletit. Deci ca în chip de desluşire, de să pare, puține acum să zicem, cât să nu mâhnim pre oarecarii căci necercat pre cuvântul cel pentru acestea în mijloc l-am lăsat.

Liniştea ádecă a trupului iaste ştiință şi aşezare şi domolire a năravurilor şi a simțirilor. Iară liniştea sufletului iaste ştiință a gândurilor şi cugetare nejefuită. Priiaten al liniştii viteaz iaste oarecare gând aspru, care în uşa inimii fără de dormitare stă, şi pre cei ce vin şi să apropie, ori îi ucide, ori îi izgoneaşte. Cela ce întru simțirea inimii să linişteaşte, cunoaşte ceaia ce să

zice: iară cela ce încă iaste prunc, dintru aceasta negustat şi necunoscătoriu iaste. (2)

Liniştitoriul cel cunoscătoriu nu va avea trebuință de cuvinte, că din lucruri să luminează întru cuvinte. Începutul ádecă al liniştii iaste a lepăda dela sineşi sunetele, ca pre unele ce turbură adâncul inimii. Iară sfârşitul aceştiia, a nu să teame de gâlcevi, ci cu nesimțire a să afla întru acestea.

Eşind afară din chilie, cela ce cu cuvântul nu iase, să obicinuiaşte a fi blând, tot casă a dragostei, cu anevoe pornit către cuvânt, nemişcat către mânie. Iară deaca cineva întru cea din împrotivă să află, prea arătat iaste.

Liniştitoriu iaste cela ce să sârguiaşte pre cel fără de trup în casă trupească să-l cuprindă, lucrul cel preaslăvit.

Pândeaşte pre şoarece, ádecă vânătoarea acestuia. Iară şoarece gândit iaste cugetul liniştitoriului. Să nu-ți pară ție vreadnic de lepădat asemănarea cea mai sus zisă: iară de nu, încă pre linişte nu o ai cunoscut.

Nu aşa iaste monahul, ca monahul cela ce împreună vețuiaşte cu monah. Monahul de trezvire multă şi de minte nerăspândită are trebuință. Celui dintâiu ádecă de multe ori i-au ajutat celalalt, iară celui de-al doilea i-au ajutat Îngerul. (3)

Puterile ceale gândite împreună-slujesc şi să sălăşluesc în liniştitoriul cel sufletesc: iară cea din împrotivă o voiŭ tăcea ție. (4)

Adâncul dogmelor iaste adânc, şi mintea liniştitoriului saltă nu fără de primejdie întru dânsele (5). Nu iaste lucru întemeiat, cu haină îmbrăcat a înnota cineva, nici patimi având, de cuvântarea de Dumnezeu să se apuce.

Chiliia liniştitoriului ádecă iaste împrejurare a trupului, care are înlăuntru casă a cunoştinței.

Cela ce cu patimă sufletească boleaşte şi de linişte să apucă, asemenea iaste celui ce au sărit din corabie în noian, şi pre scândură la pământ fără de primejdie socoteaşte să ajungă.

Câți cu tina să luptă, acestora în vremea sa liniştea le ajută (6), deaca şi povățuitoriu vor avea. Că cel singuratec de vârtute îngerească are trebuință. Cuvântul mieu îmi iaste pentru cei cu adevărat liniştitori cu trupul şi cu duhul.

Liniştitoriul deaca să va trândăvi, minciuni va grăi, prin cuvinte ascunse îndemnând pre oameni să-l înceteaze pre dânsul dela linişte. După ce ş'au părăsit chiliia, vinuiaşte pre draci, şi nu ştie că el însuş luiş drac s'au făcut.

Am văzut liniştitori carii pre dorirea lor cea învăpăiată către Dumnezeu, prin linişte, cu neîmplinire o au împlinit, şi foc lângă foc, şi dor lângă dor, şi dragoste lângă dragoste ş'au născut.

Liniştitoriul iaste închipuire de înger pământesc, carele prin hârtie a doririi şi prin slovele sârguinței pre a sa rugăciune din trândăvie şi din lenevire o au slobozit.

Liniştitoriu iaste cela ce au strigat luminat: Gata iaste inima mea, Dumnezeule (Ps. 56: 8; 107: 1). Liniştitoriu iaste acela carele au zis: Eu dorm, şi inima mea cântând priveghiiază (Cânt. cânt. 5: 2).

Închide uşa chiliei trupului, şi uşa limbii graiului, şi pre poarta cea din lăuntru duhului. [6']

Alinarea ádecă, şi amiiaza-zi a Soarelui, pre răbdarea corăbieriului o au vădit, iară lipsa celor de nevoe (7) pre îngăduirea liniştitoriului o au arătat. Acela ádecă mâhnit înnoată în ape, iară acela trândăvindu-să, să ameastecă în mulțimi (8).

Nu te teame de jucăreile sunetelor, că plânsul teamere nu ştie, nici să sparie.

A cărora mintea s'au învățat a să ruga cu adevărat, aceştea cu Domnul față către față grăesc, ca la urechiia Împăratului. A cărora gură să roagă, aceştea înnaintea a tot singclítul cad înnaintea lui. Câți în lume petrec şi să zăbovesc, aceştea în mijlocul gâlcevii a tot norodului să roagă Împăratului. Deaca pre meşteşug cu ştiință şi cu iscus l-ai învățat, nu nu cunoşti ceaia ce să zice.

Şezind tu întru înnălțime, pândeaşte, de cu adevărat şi ştii, şi atuncea vei vedea cum, şi când, şi de unde, şi câți, şi carii furi vin să între şi să-ți fure strugurii. După ce au obosit pândariul, sculându-să, să roagă. Şi iarăşi şezind, de lucrarea cea mai dinainte cu bărbăție să apucă.

Voia oarecine, carele venisă întru iscus, pentru acestea cu deamăruntul şi cu denadinsul să zică: dară s'au temut ca nu cumva şi lucrătorilor trândăvie să le pricinuiască, şi pre cei ce voesc (de nevoința aceasta să se apuce) cu sunetul cuvintelor să-i izgonească. Cela ce pentru linişte cu deamăruntul şi cu cu-

noştinţă povesteaşte, au râdicat asupra sa pre draci. Că nimenea altul pre schimonosirile şi grozăviile acestora poate să le vădească şi arătate să le facă.

Cela ce pre linişte o au ajuns, adânc de taine au cunoscut, însă nu s'au pogorât întru dânsul, până nu mai întâiu [pre] sunetele valurilor şi pre vânturile duhurilor şi le-au văzut, şi le-au auzit, poate şi s'au stropit. Pavel adeverează pre cea zisă, că de nu în Raiu ca întru linişte s'ar fi răpit, graiuri negrăite a le auzi n'ar fi putut.

Urechiia liniştii va priimi dela Dumnezeu graiuri preaminunate, pentru aceaia şi întru Iov preaînţeleapta aceasta zicea: Care din doaă (9), au nu va priimi urechiia mea preaminunate de la dânsul? (Iov 4: 12)

Liniştitoriu iaste cela ce aşa fuge de toţi fără de urâciune, precum altul aleargă cătră toţi prin trândăvie, fiindcă curmare de dulceaţa lui Dumnezeu a priimi nu voiaşte.

«Ducându-te, vinde-ţi averile tale degrab». Că acest graiu, «vinde-ţi», de vreame iaste însemnătoriu, «şi le dă săracilor», ca prin rugăciune, cătră linişte împreună să alearge şi să-ţi ajute (10). «Râdică-ţi cruce[a] ta» prin ascultarea celui ce o poartă pre aceasta, şi pre greotatea tăerii voii tale tare o sufere. «Şi vino deaciia urmează-mi mie» cătră împreunarea preafericitei linişti, şi te voiŭ învăţa pre tine lucrare şi petreacere văzută a puterilor celor gândite. Nu să vor sătura aceştea[1] în veacii veacilor lăudând pre Făcătoriul: nici cela ce au întrat în ceriul liniştii, lăudând pre Ziditoriul. Nu să vor griji de materie cei nemateriialnici, nici de hrană cei materiialnici nemateriialnici. Nu vor avea simţire cei dintâiu de mâncare, nici vor avea trebuinţă cei de-al doilea de făgăduinţă. (11) Nu să vor griji aceia de bani şi de averi, nici aceştea de necăjirea necuratelor duhuri.

Nu iaste întru cei de sus poftă de zidire văzută, nici întru cei de jos sus poftă de vedeare simţită. Nu vor înceta niciodată întru dragoste sporind aceia, nici aceştea[2] în fieştecarea zi cu aceia împreunându-să[3] (12). Nu le va fi necunoscută acestora bogăţiia sporirii, nici acestora dorirea suirii. Nu vor sta,

---

[1] În text: ачестѣ. (N. ed.)

[2] În text: ачеште. (N. ed.)

[3] «Împreunându-să»: greşală în textul chirilic. Cuvântul corect este „întrecându-se" (ἁμιλλώμενοι) (cum arată şi Sholiia 12). (N. ed.)

până ce vor ajunge pre Serafimi, nici să vor conteni până când să vor face Îngeri. Fericit iaste cela ce nădăjduiaşte, de trei ori fericit cela ce voiaşte, Înger cela ce au ajuns.

SHOLII LA CUVÂNTUL DOAĂZECI ŞI ŞAPTE

Cel pentru sfânta linişte.

Sholiia 1. Precum întru toate, şi întru aceasta de acum prosopopiíia, ádecă «facere-de-față», marea istețime a Părintelui să slăveaşte. Căci cumpărat şi rob supus pre sineşi al patimilor de-a pururea să numeaşte, şi ca cela ce, prin cercarea patimilor, au luat pre ştiința unora ca acestora o mărturiseaşte, ádecă a neturburatei petreacerii céii întru linişte deosebi.

Alta. Că gustarea, şi vederea, şi cealelalte simțiri schimbă pre pomenirea inimii, când pre dânsele preste măsură le uneltim. Eva cea întâiu ne învață pre noi: că până ádecă când n'au căutat aceaia la Pomul poruncirii cu dulceață, îşi aducea aminte cu oserdie de Dumnezeiasca Poruncă. Pentru aceaia şi cu aripile dorului celui dumnezeesc ca cum încă să acoperiia, de aicea necunoscându-şi goliciunea sa. Iară după ce au văzut Pomul cu dulceață, cu multă poftă s'au atins de dânsul, şi de rodul cel dintru dânsul deaciia, cu dulceață oarecarea lucrătoare au gustat, îndată s'au îndulcit către împletecirea trupească, ca o goală cu patima împreunându-să. Şi pre toată pofta sa spre îndulcirea cestor de față o au dat, amestecând, pentru frumoasa vedeare a rodului, cu greşala sa şi pre Adam. De unde cu greu deaciia mintea omenească poate să-şi aducă aminte de Dumnezeu sau de poruncile lui. Deci noi de-a pururea întru adâncul inimii noastre privind, cu pomenire necontenită a lui Dumnezeu, carele orbeaşte pre v[e]deri, întru această viiață iubitoare de amăgire petreacem. Că a filosofiei céii duhovniceşti osebirea iaste, a păzi de-a pururea pre dorul vederilor neînaripit. Aceasta şi prea mult iscusitul Iov ne învață pre noi, zicând: «Şi de au şi urmat ochiului mieu inima mea». Atâta iaste pricina aceasta semn de înfrânarea cea prea desăvârşit.

Sholiia 2, a Sf. Isaiei. Cela ce să cufundă de-a pururea întru inima sa, fuge cu adevărat de toate ceale frumoase ale vieții. Că cela ce cu Duhul umblă, poftele trupului nu poate să le ştie, fiindcă unul ca acesta deaciia în cetatea faptelor bune umbletele sale îşi face, pre însăşi faptele bune ca pre nişte portari ai cetății curățeniei având-le. Pentru

aceaia dară, şi nelucrătoare deaciia măestriile dracilor atuncea asupra lui să fac, şi până la ferestrile firii săgeţile dorului celui de obşte oarecum vor ajunge.

Alta. Liniştea pre simţirile ceale din afară le omoară, iară pre mişcările ceale din lăuntru le râdică: iară petreacerea cea de afară, pre ceale împrotivnice acestora lucrează.

Sholiia 3. Mi să pare că aceasta o zice Părintele, cum că nu aşa să păzeaşte cel singur de alunecare, precum monahul cela ce are cu sineşi pre alt monah. Că vaiu celui unuia! – ádecă celui singur, şi cealelalte. Pentru aceaia nu aşa iaste monahul ca monahul cu monah. Care iaste: Nu iaste bine să fie aşa singur, precum a avea şi pre altul. Că să mântuesc unul pre altul deşteptându-se cătră nevoinţă. Iară a celui desăvârşit singur iaste înfricoşat foarte, şi nu a celui cu totul singur.

Alta. Pre doi monahi pune Părintele aicea, pre unul din oameni singurătăţit carele şi trupesc liniştitoriu iaste, iară pre altul – de voi şi de patimi despărţit. Pre carele şi mai jos mergând, sufletesc liniştitoriu îl numeaşte, ca pre cela ce numai de singure ceale sufleteşti să grijaşte, şi monah cu monah, ádecă singur cu singur Dumnezeu aflându-să. Şi cel ádecă dintâiu de oameni zice că să mângâe; iară cel de-al doilea, de Îngeri. Că acesta şi cu trezvire viiaţa îşi petreace, şi pre minte nerăspândită o păzeaşte.

Sholiia 4. Iară cea împrotivă. Că duhurile răutăţii poartă împrejur pre mintea celui bârfitoriu şi mult-grăitoriu, şi carele cu trupul numai iaste încuiat în zadar.

Sholiia 5. Nu iaste lucru fără de primejdie întru dogme a să îndeletnici liniştitoriul.

Sholiia 6. Pentru acestea ajută postul, priveghiiarea, pre jos culcarea, rugăciunea, starea, setea, osteneala şi cealelalte.

[6'] A Sf. Isaac, la «Încue trupului uşa». Întrebare: Ce iaste cuprinderea tuturor ostenealelor lucrului acestuia, ádecă al liniştii, ca ajungând cineva întru dânsul, să cunoască că pre săvârşirea petreacerii o au ajuns? Răspuns: Când să va învrednici cineva de rugăciunea cea statornică. Căci când pre aceasta o va ajunge, la vârful tuturor faptelor bune au ajuns, şi deaciia lăcaş al Sfântului Duh s'au făcut. Că deaca cineva pre Darul Mângâitoriului cu adevărat nu l-au priimit, pre statorniciia aceasta a rugăciunii nu poate a o săvârşi întru odihnă. Că Duhul, zice, când să va sălăşlui în vreunul din oameni, nu încetează din rugăciune: că însuşi Duhul de-a pururea să roagă. Atuncea nici când doarme el, nici întru deşteptare, rugăciunea din sufletul lui nu să curmează. Ci şi mâncând, şi bând, şi dormind, şi lucrând, şi până întru somn adânc aflându-să, bunele mireazme şi aburii rugăciunii întru inima lui să râdică în

sus fără de osteneală, şi rugăciunea atuncea nu are hotărâre. Ci în toate ceasurile lui, deşi ea să linişteaşte dinafară, însă ea slujaşte întru dânsul pre ascuns. Că pre tăcerea celor curaţi, rugăciune o zice oarecarele din purtătorii de Hristos: fiindcă gândurile lor, dumnezeeşti mişcări sânt. Mişcarea inimii céii curate, glasuri blânde sânt, întru care pre ascuns cântă celui ascuns.

Alta, a Sf. Diadoh. Precum uşile băilor şi ale feredeilor adeaseori deşchizindu-se, pre căldura cea din lăuntru degrab o împing afară, aşa şi sufletul când mult va vorbi. Măcar de şi pre toate bune le va grăi, pre a sa pomenire prin uşa cea glăsuitoare o schimbă. De unde deaciia să lipseaşte ádecă de cugetele ceale adevărate. Iară el din sugrumarea gândurilor, cu supărare oarecum voroveaşte cu cei ce să întâmplă. Deci fiindcă nici pre Duhul Sfânt nu-l are, ca nenălucită pre mintea lui să o păzească, că fuge de-a pururea Bunul de multa cuvântare, ca cela ce iaste strein de toată turburarea şi nălucirea. Deci bună iaste tăcerea cea în bună vreame. Fiindcă nimic altceva iaste, decât maică a cugetelor celor preaînţeleapte.

Sholiia 7. A iubi trebuinţa lumii face pre suflet a să întuneca. Iară a vedea el, întru toate aduce pre cunoştinţă.

Sholiia 8, a lui Evagrie. Nu să cuvine în vremea ispitelor a părăsi liniştea, pricinuiri binecuvântate ca cum formăluind, ci înlăuntru a şedea, şi a răbda, şi a priimi cu bărbăţie pre toate ceale ce îi vin asupră: iară mai ales pre dracul trândăviei, carele mai greu decât toţi fiind, preaiscusit mai ales pre suflet îl lucrează. Iară a fugi de nişte nevoinţe ca acestea, şi a încungiura, neiscusită pre minte, şi fricoasă, şi fugare o învaţă.

Sholiia 9. Ádecă aceasta sau aceaia, ádecă va priimi sau nu va priimi. Că acest «care din doaă», aceasta sau aceaia însemnează.

Sholiia 10. Dă celui binecredincios, şi nu sprijini pre cel păcătos; fă bine celui smerit, şi nu da celui necredincios.

Alta, a lui Climent Stromatevs. Să cade a face milostenii, zice Cuvântul: ci cu judecată, şi celor vreadnici. Că precum lucrătoriul de pământ samănă nu aşa prost în fieştece pământ, ci întru cel bun, ca să rodească, aşa să cade a sămăna facerea de bine întru cei cucearnici şi duhovniceşti, ca pre buna rodire cea dela dânşii prin rugăciunile lor să o dobândeşti. Că scris iaste: Fă bine celui binecredincios, şi vei afla răsplătire, şi de şi nu dela dânsul, dar dela cel Preaînnalt negreşit. Că putearnic iaste şi fără de noi a hrăni pre robii săi Dumnezeu, însă neau dat noaă loc de aducere de roadă şi pricină de mântuire. Ai priimit pre Sfântul, ai priimit pre Hristos; ai cinstit pre cel cinstit de Domnul, la Domnul cinstea să sue. Ia pre sfinţi părtaşi în veacul acesta, ca şi ei pre tine părtaş în veacul acela să te priimească. Că faceţivă, zice, voaă înşivă priiateni din mamo-

na nedreptăţii, ca să vă priimească pre voi în corturile ceale veacinice. Că lipsa acestora şi sărăciia, pricină de adevărată bogăţie să face ţie, o, bogatule. Că prin acesta afli pre Hristos ajutătoriu, fiindcă hrăneşti pre ostaşii lui Hristos. Şi pre Hristos zicând: Întrucât aţi făcut unuia dintru fraţii miei aceşti prea mici, mie aţi făcut.

Sholiia 11, a Sf. Isaac. Că nu ca cum ai fi datoriu ca să te spânzuri pre sineţi de lemn, şi să urmezi Domnului, aşa să înţelegi: ci te vei răstigni pre sineţi, o, monahe, despre lucrurile ceale lumeşti, ca să nu te atingi de dânsele. Şi iarăşi, să răstigneşti pre mintea ta totdeauna întru sufletul tău, ca să nu te lenevești de mântuirea ta. Şi nu eşti datoriu să priimeşti gândurile ceale reale, ci să le desluşeşti a le şti că sânt ale celui viclean. Că din toată grija şi învăluirea ţi să cuvine să dezlegi pre mintea ta, ca să nu să supere de dânsele. Că deaca nu o vei dezlega, înzadar te rogi. Că mintea împrejurul acelora să răspândeaşte, măcar de şi ca cum să roagă, şi rugăciunea eiĭ cătră Dumnezeu nu să înnalţă. Că deaca nu să va ruga rugăciune curată plină de credinţă, nu o priimeaşte Dumnezeu.

Sholiia 12. Acest «întrecându-se» însemnează împreună-alergând pricindu-se, împreună-nevoindu-se prigonindu-se.

CUVÂNTUL 27

Pentru deosebirea şi desluşirea linştilor.

Sânt, şi aceasta tuturor iaste cunoscută, întru toate stările ştiinţelor deosebiri de socoteli şi de sfaturi. Că nu ale tuturor sânt toate săvârşirile, pentru lipsa sârguinţei, sau pentru neajungerea puterii. Sânt cei ce în limanul acesta, iară mai vârtos în noianul, sau poate întru adâncul întră, pentru neputinţa gurii lor, sau pentru mai nainte deprinderea trupului (1), unii carii cu neînfrânare cătră mânie să aflā, şi întru mulţime pre aceasta a o stăpâni nu pot, ticăloşii. Alţii carii întru rânduirea de sineşi (2) mai vârtos decât întru povăţuirea altora din mândrie au socotit să înnoate. Alţii neputând, în mijlocul materiei, de materii să se depărteaze.

Oarecarii ádecă, ca sârguitori din deosebire să se facă; alţii, ca în loc necunoscut pre sineşi, pentru greşale, să se sălăşluiască; iară oarecarii, ca prin aceasta slavă loruşi să-şi agonisească. Sânt încă şi alţii – de, cu adevărat, venind Fiiul Omului, va afla pre unii ca aceştea pre pământ – carii pentru desfătarea şi setea dragostii lui Dumnezeu şi a dulceţii, cu cuvioasa aceasta s'au înjugat, şi nu mai întâiu au făcut aceasta până ce nu toatei trândăviei carte de despărţire i-au dat (3). Că împreunarea aceştiia, curvie lângă cea mai dintâiu să judecă.

Dupre cunoştinţa cea supţire şi puţină carea mi s'au dat mie, eu, ca un mai-mare-meşter nu înţelept, scară de suire am dulgherit. Şi deaciia caute fieştecarele întru carea treaptă stă. Ori din rânduirea-de-sineşi, ori pentru slava oamenilor, ori pentru neputinţa limbii, ori pentru neînfrânarea mâniei, ori pentru mulţimea împătimirii, ori ca pentru greşale să se pocăiască, ori ca îmbunătăţiţi să se facă, ori ca foc lângă foc să agonisească. Vor fi cei de apoi întâiu, şi cei dintâiu apoi. Ceale ádecă şapte ale săptămânii sânt lucrări ale vieţii ceştii de acum, unele ádecă priimite, iară altele nepriimite. Iară cea de-a opta ádecă iaste însemnătoare a veacului celui ce va să fie.

Pândeaşte, o, monahe singurătățite, vremile hiiarălor: iară deaca nu, nu vei putea potrivite pre curse să le întinzi lor. Deaca s'au depărtat desăvârşit ceaia ce au luat carte de despărțire, de prisosit iaste lucrul: iară deaca încă obrăzniceaşte, nu cunosc cum mă voiŭ linişti.

Oare pentru ce nu atâțea luminători s'au făcut la cuvioşii Tavenisioteani, câți la Skiteni? (4) Cela ce înțeleage, înțeleagă, că eu a zice nu pot, iară mai vârtos nu voesc (5). Unii ádecă pre patimi le micşorează, iară alții cântă Psalmi, şi cea mai multă vreame întru cântare îngăduesc, iară alții întru rugăciune să zăbovesc. Iară alții la vedeare[1] să întind, şi întru adânc petrec. Dupre chipul scării caute-să şi pricina: Cela ce încape, întru Domnul încapă[2]. (6)

Sânt suflete trândave care în viața de obşte au venit, şi pre materiile trândăviei lor dobândindu-le, întru pierzare desăvârşită au ajuns. Şi sânt iarăşi care de a loruşi trândăvie prin împreună-petrecerea cu alții s'au dezbrăcat. Care lucru nu numai la cei mai lenevoşi, ci şi la cei sârguitori de multe ori acelaşi s'au făcut.

Pre acelaşi canon şi regulă, şi pentru linişte îl voiŭ unelti, zicând: Cum că liniştea pre mulți iscusiți i-au priimit, şi neiscusiți prin rânduirea-de-sineşi i-au dovedit, şi iubitori de dulceți pre dânşii i-au vădit. Iară pre alții după ce i-au luat cu frica şi cu grija cea pentru purtarea osândii lor, sârguitori oarecarii şi fierbinți i-au lucrat. (7)

Nimenea de mânie, şi de trufie, şi de fățărnicie, şi de pomenirea de rău supărându-să, urmă de linişte să îndrăznească a vedea vreodată, ca nu cumva eşire din minte să dobândească. Iară deaca cineva de acestea iaste curat, însuşi el deaciia îşi va cunoaşte folosul; socotesc însă că nici el.

Seamnele, şi stadiile, şi țintele celor ce cu socoteală uneltesc pre linişte, acestea sânt: minte neînvăluită[3], cuget curățit, răpire cătră Domnul, stare-înnainte a muncilor, pomenire statornică a morții, rugăciune nesețioasă, păzire nejefuită, omorâre a curviei, curățenie de împătimire, moarte a lumii, nepoftire a îndrăcirii pântecelui, pricină a cuvântării de Dumnezeu, izvor al

[1] Θεωρία, dumnezeiasca-vedere sau contemplare. (N. ed.)

[2] Cf. Mt. 19: 12: „Cela ce poate cuprinde, cuprinză”. (N. ed.)

[3] Ἀκύμαντος, „fără valuri”, neînvălurită”. (N. ed.)

desluşirii, lacrămă roabă (8), pierzare a multii-cuvântări, şi oricarea dintru unele ca acestea, cărora mulţime să obicinuesc să li să împrotivească.

Iară celor ce nu de pre socoteală o uneltesc pre aceasta (9), unele ca acestea le sânt seamnele: sărăcie de bogăţie (10), creaştere a mâniei, învistierie de pomenire de rău, împuţinare de dragoste, adăogare de îngâmfare, şi pre ceale deaciia înnainte (11) le voiŭ tăcea. Şi de vreame ce cuvântul aşa preste toate au alergat, nevoe iaste şi pentru cei dintru supunere aicea cuvântare să facem, şi mai ales căci cătră dânşii şi cuvântul mai mult să întinde.

Ale celor ce dupre leage cu nepreacurvire şi cu neîntinăciune, cu împodobita şi încuviinţata aceasta supunere s'au înjugat, seamnele acestea şi sânt, şi să hotărăsc dela purtătorii de Dumnezeu Părinţi – dar întru a loruşi vreame să săvârşesc, cu toate că în fieştecarea zi le adăogăm, şi sporire întru dânsele facem: creaştere a smereniei céii înlăuntru-aducătoare, împuţinare a mâniei – că cum nu să va face [aceasta], fiiarea deşertându-să?; lipsire a întunecărilor; adăogire a dragostii; înstreinare de patimi; izbăvire de urâciune; împuţinare, din mustrare[1], [a] desfrânării; neştiinţă de trândăvie; creaştere a sârguinţii; dragoste a milostivirii; înstreinare de mândrie; bunătatea cea de toţi căutată, şi de puţini aflată. Apă nefiind în fântână, un nume iaste nepotrivit (12): şi deaciia înnainte să înţeleage de cei ce au minte.

Tânăra ceaia ce nu ş'au păzit patul, ş'au pângărit trupul: şi sufletul cela ce nu ş'au păzit tocmeala, ş'au pângărit duhul. Şi tinerii ádecă îi urmează prihănire, urâciune, bătăi, despărţiri, cea mai jalnică decât toate; iară sufletului întinăciuni, uitare de moarte, nesăturare a pântecelui, neînfrânare a ochilor, lucrare a slavei deşarte, a somnului nesăturare, învârtoşare de inimă, nesimţire, vistierie a gândurilor şi adăogire de împreună-învoirea, robire a inimii, lucrare a turburării, neascultare, împrotivă-grăire, împătimire cătră lucruri, necredinţă, neadeverire, multă-cuvântare, îndrăzneală (13) – cea decât toate mai cumplită. Iară lucru cel decât toate mai jalnic iaste: inimă neumilită, pre carea o diiadohiseaşte, întru cei ce nu să iau aminte, nedurearea, carea iaste maică a căderilor.

---

[1] În text: мѹстрарѣ. (N. ed.)

Şi din duhuri, cu cei ádecă ce să liniştesc cinci, iară cu cei supuşi, cei trei din cei opt să luptă. Cela ce să linişteaşte, şi cu trândăviia bate războiu, de multe ori să păgubeaşte. Căci pre vremea rugăciunii şi a vederii, întru măestriile şi luptele ceale împrotiva eiĭ o va cheltui. (14)

Trândăvindu-mă eu odată, în chilie şezând, şi pre aceasta socotind mai să o părăsesc, oarecarii bărbați venind, ca pre un liniştitoriu mult m'au fericit. Şi îndată gândul trândăviei, de slava deşartă izgonit fiind, au fugit. Şi m'am minunat cum tuturor duhurilor să împrotiveaşte dracul cel cu trei ciulini. (15)

Priveaşte în tot ceasul vânturările împreună-înjugatului tău, şi spulberările, şi plecările, şi schimbările, cum şi unde pre plecare o are. Cela ce prin Sfântul Duh alinare au căştigat, nu nu cunoaşte vedearea.

Lucrul liniştii care povățuiaşte-înnainte iaste negrijirea (16) de toate lucrurile ceale binecuvântate şi necuvântate. Că cela ce deşchide celor dintâiu, întru ceale de-al doilea negreşit va cădea. Lucrul cel al doilea (al liniştii) iaste rugăciune fără de pregetare. Şi cel al treilea, lucrare nejefuită a inimii.

Cu neputință iaste, cela ce n'au învățat carte, fireaşte a ceti în cărți, dar mai cu neputință, cei ce mai nainte n'au căştigat pre ceale doaă, ca cu socoteală să le lucreaze.

Uneltind eu pre lucrul cel din mijloc, întru cei de mijloc m'am făcut; şi mă lumina pre mine, cela ce însetam, şi iată eram iarăşi întru aceia. Ce ádecă era mai întâiu de chipul cel văzut întru dânsul, a mă învăța nu putea, că nici lăsa Stăpânitoriul (ádecă Îngerul). Şi îl rugam să-mi spue cum acum iaste [Hristos]. Întru ale sale locuri ádecă, îmi zicea, dar nu întru acestea. Iară eu (iarăşi îl întrebam): Carea iaste starea şi şedearea de-a dreapta (lui Hristos) Pricinuitoriului[1]? Cu neputință iaste, au zis el, prin auz a te învăța cu taină acestea. Însă cătră aceaia ce pre mine dorul mă trăgea, mă rugam să mă ducă pre mine la vremea aceaia; iară el: Încă n'au venit ceasul acela, mi-au zis, pentru lipsa focului nestricăciunii. Acestea ori împreună cu țărâna, nu ştiu, ori afară de aceasta, a zice cu totul nu pot. [16']

[1] Topica normală ar fi: „Şedearea (lui Hristos) de-a dreapta Pricinuitoriului". (N. ed.)

Greu lucrul iaste a scutura dela sineşi somnul în vreame de amiiáză-zì, mai ales în ceasurile ceale de vara: că atuncea poate, şi numai, că nu să cade a lepăda lucrul mâinilor.

Am cunoscut pre dracul trândăviei, că mai nainte găteaşte şi mai nainte face cale celui al curviei, ca după ce cu tărie pre trup îl va moloşì, şi în somn îl va cufunda, ca cum în visuri pre întinăciuni întru cei ce să liniştesc să le lucreaze.

Deaca cu tărie te vei împrotivi lor, ei negreşit te vor lupta pre tine tare, ca să te înceteaze despre nevoințe, ca pre unul ce nimic nu te foloseşti dintru dânsele. Însă nimic pre biruirea dracilor, ca războiul cel cumplit dela dânşii împrotiva noastră nu poate să o arate.

Întru eşirile afară pre ceale adunate păzeaşte-le, că uşa deşchizându-să, pasările ceale încuiate zboară[1]. Şi atuncea deaciia nimic din linişte nu ne-am folosit. (17)

Un păr mic turbură ochiul, şi o mică grijă prăpădeaşte pre linişte. Că liniştea iaste aruncare a noimelor şi lepădare de grijile ceale binecuvântate. Cela ce pre linişte cu adevărat o au apucat, nici de trupul său nu să va griji. Că nemincinos iaste cela ce s'au făgăduit.

Cela ce pre mintea sa curată să o pue înnaintea lui Dumnezeu voiaşte, şi de griji să clăteaşte, asemenea iaste celui ce picioarele sale tare în obezi le-au ferecat, şi iute a umbla să ispiteaşte. (18)

Rari ádecă sânt cei ce pre filosofiia lumii desăvârşit o învață. Iară eu zic, mai puțini să află cei ce pre filosofiia liniştii céii adevărate o ştiu. Cela ce încă pre Dumnezeu nu l-au cunoscut, acesta întru linişte iaste neiscusit, şi multe primejdii pătimeaşte. Liniştea pre nenumărați îi sugrumă, că negustați din dulceața lui Dumnezeu fiind ei, întru robiri, şi furări, şi întru trândăvii, şi întru răspândiri ale minții vremea îşi cheltuesc.

Cela ce de frumsețea rugăciunii s'au atins, va fugi de gloate ca un asin sălbatec. Că cine, fără numai aceasta, au lăsat pre asinul cel sălbatec slobod de toată împreunarea oamenilor? Cela ce cu patimile iaste înfăşurat, şi petreace în pustie, la îndeletnicirea acestora ia aminte (19), precum şi un bătrân sfânt

---

[1] În text: здроаръ. (N. ed.)

mi-au grăit mie şi m'au învăţat un lucru ca acesta; Gheorghie zic, Arsilaítul, pre carele şi cuvioşiia ta preabine îl ştii.

Acesta pre un suflet netrebnic oarecând începăturile învăţindu-l, şi la linişte povăţuindu-l, zicea: Dimineaţa ádecă, zice, am însemnat că mai de multe ori dracii slavei deşarte şi ai poftii vin, iară pre la amiiáză-zì ai trândăviei, şi ai mâhniciunii, şi ai mâniei, iară seara cei iubitori de baligă şi tiranii pântecelui.

Mai bun iaste ascultătoriul sărac (20), decât liniştitoriul cel cu griji învăluit (21). Cela ce cu socoteală pre linişte o unelteaşte, şi pre căştigul eiĭ în fieştecarea zi nu-l veade, ori nu dupre socoteală s'au liniştit, ori de mândrie să fură. Liniştea iaste nedespărţită şi necurmată slujire lui Dumnezeu, şi stare înnainte-i. Pomenirea lui Iisus (22) unească-se cu suflarea ta, şi atuncea vei cunoaşte folosul liniştii. Cădeare ádecă ascultătoriului îi iaste voia sa: iară liniştitoriului depărtarea de rugăciune.

Deaca te bucuri de venirile în chilie, cunoaşte-te pre sineţi că întru singură trândăviia, şi nu întru Dumnezeu te îndeletniceşti.

Pildă a rugăciunii fie-ţi ţie Văduva cea nedreptăţită de pârâşul eiĭ: iară chip de linişte, marele şi cel întocma cu Îngerii liniştitoriu Arsenie. Adu-ţi aminte întru singurătatea ta de petreacerea acestui întocma cu Îngerii liniştitoriu, şi vezi cum şi pre cei ce veniia, de multe ori fără de răspuns dela sineşi îi trimitea (23), ca nu pre lucrul cel mai mare să-l piiardă (24).

Eu am cunoscut pre draci, că adeaseori pleacă şi îndeamnă pre cei fără de socoteală şi deşerţi din încungiurători să meargă la cei ce cu socoteală să liniştesc, ca pre lucrători, măcar prin aceia, puţin să poată a-i împiedeca. (25) Însemnează-i pre unii ca aceştea, o priiatene, şi nu te lepăda a scârbi cu blagocéstie pre cei trândavi: că poate din mâhniciune, de a mai încungiura vor înceta. Vezi ca nu pentru scóposul cel mai nainte zis, înzadar să scârbeşti vreun suflet, care pentru setea vine apă dela tine să scoaţă (26). Pentru aceasta, întru toate de făcliia desluşirii iaste ţie trebuinţă.

Viiaţa liniştitorilor, iară mai vârtos a monahilor (27), dupre ştiinţă şi cu simţire facă-se. Cela ce cu socoteală aleargă, toate sârguinţele, şi graiurile, şi aminte-aducerile, şi paşii, şi mişcările, dupre Domnul şi pentru Domnul

făcându-se de dânsul, întru simțirea sufletului, şi în fața Domnului le lucrează. Iară deaca să fură, încă nu dupre fapta bună petreace.

Deşchide-voiŭ, zice oarecine, în Psaltire înnainte-punerea mea (Ps. 48: 5), şi voia mea, pentru încă nesăvârşirea desluşirii meale. Iară eu voiŭ înnălța prin rugăciune voia mea, şi de acolò pre cea deplin adeverirea mea o voiŭ aştepta (28).

Credința iaste aripă a rugăciunii, că pre aceasta neavându-o, iarăşi în sânul mieu să va întoarce. Credința iaste stare neîndoită a sufletului, carea de nici o împrotivire nu să clăteaşte. Credincios iaste nu cela ce socoteaşte că Dumnezeu poate, ci cela ce creade că pre toate le va dobândi.

Credința iaste pricinuitoare a celor nenădăjduite, şi acest lucru Tălhariul l-au dovedit. Mumă a credinții iaste osteneala, şi inima dreaptă: că aceaia ádecă (inima dreaptă) fără de îndoială face, iară osteneala zideaşte. Credința iaste mumă a liniştitorilor, că deaca nu va creade, cum să va linişti? (29)

Cela ce în temniță iaste ferecat în obezi, de frica muncitoriului să teame: iară cela ce în chilie să liniştează, pre frica Domnului o naşte. Nu aşa cel mai dintâiu de divan, precum cel de-al doilea de divanul judecătoriului să teame. De multă frică iaste ție trebuință întru linişte, o, minunatule: că nimic aşa pre trândăvie nu poate să o gonească (ca frica). (30)

Cel osândit ádecă caută întins totdeauna când la temniță judecătoriul va veni: iară lucrătoriul cel adevărat, când cela ce îl sileaşte va veni. De cel mai întâiu legată iaste sarcină de mâhniciune: iară de cel de-al doilea, izvor de lacrămi.

Deaca pre toiagul răbdării vei căştiga, îndată câinii de a obrăznici vor înceta. Răbdarea iaste osteneală nezdrobită a sufletului, carea de sunete binecuvântate nicidecum nu să clăteaşte.

Lucrătoriul cel răbdătoriu iaste necăzut, carele şi prin căderi face biruință. Răbdarea iaste hotărâre de necaz în fieştecarea zi aşteptată. Răbdarea iaste curmare a pricinuirilor, şi a sa luare-aminte. (31)

Nu aşa are trebuință lucrătoriul de a sa hrană, ca de răbdare. Că pentru cea ádecă de-a doa, cunună va lua, iară pentru cea dintâiu, pierzare va agonisi. (32)

Bărbatul răbdătoriu mai nainte de mormânt au murit, mormânt al său pre chilie făcându-o. Nădejdea şi plânsul au născut pre răbdare: că cela ce iaste fără de aceaste doaă, rob al trândăviei iaste.

Luptaciul lui Hristos să cade a cunoaşte pre carii ádecă din vrăjmaşi de departe să-i gonească, şi pre carii să-i lase să se lupte cu dânsul. Uneori lupta cunună au pricinuit: iară alteori lepădarea neiscusiți au făcut. Pre unele ca acestea nu iaste cu putință prin cuvânt a le învăța. (33) Că nu toți cu aceleaşi, nici tot întru un chip sântem feliuriți.

Pre unul din duhuri (34) pândeaşte-l cu trezvire, fiindcă şi el te luptă pre tine neîncetat, şi întru stare, şi întru mutare, şi întru şedeare, şi întru mişcare, şi întru culcare, şi întru rugăciune, şi întru somn.

Unii ádecă din cei ce în drumul liniştii îngăduesc, pre acest stih, «Mai nainte vedeam pre Domnul mieu înnaintea mea totdeauna» (Ps. 15: 8), întru sineşi lucrare îl țin. Că nu toate pâinile hranii céii duhovniceşti, ale grâului celui ceresc, sânt tot întru un chip. Iară alții, «Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre» (Lc. 21: 19). Alții, «Priveghiiați, şi vă rugați» (Mc. 14: 38). Alții, «Găteaşte-ți spre eşire lucrurile tale» (Pilde 24: 27). Alții, «Smeritu-m'am, şi m'au mântuit dreapta ta» (Ps. 114: 5). Unii ádecă, «Nu sânt vreadnice pătimirile vremii de acum cătră slava ceaia ce va să fie» (Rom. 8: 18), alții iarăşi: «Ca nu cândva să ne răpească, şi nu va fi cela ce izbăveaşte» (Ps. 49: 22) totdeauna socotesc. Toți ádecă aleargă (35), dar unul dintru aceştea (36) ia celeanchiul (37).

Cela ce au sporit *fără de osteneală[1], nu numai priveghind, ci şi dormind lucrează. De unde oarecarii şi întru însuşi somnurile sale pre dracii cei ce vin la dânşii îi necinstesc. Şi femei desfrânate, pentru întreaga-înțelepciune le sfătuesc. Nu aştepta, nici mai nainte te găti întru veniri ale oarecărora. Că proastă toată şi nelegată iaste starea liniştii.

Nimenea vrând să zidească turn şi chilie, să apucă de linişte, până nu mai nainte şezind va socoti şi va pipăi prin rugăciune de are pre osebirile ceale

[1] În textul grecesc cuvintele „fără de osteneală" apar în fraza anterioară: „Toți ádecă aleargă, dar unul dintru aceştea ia celeanchiul fără de osteneală." Probabil în textul românesc e vorba de o scăpare a traducătorului, sau de o greşală de tipar, sau de un izvod greşit; căci şi Sholia 36 arată că aceste cuvinte aparțin frazei anterioare. (N. ed.)

cătră săvârşire: ca nu cândva, după aşezarea temeliei, să se facă de râs vrăjmaşilor lui şi împiedecare altor lucrători.

Ia seama la dulceața ceaia ce îți vine, nu cumva dela doftorii cei amari, iară mai vârtos dela bântuitori cu vicleşug s'au amestecat.

Noaptea ádecă mai mult la rugăciune dă-te, iară la cântarea de Psalmi mai puțin: iară zioa dupre puterea ta iarăşi găteaşte-te. Cetirea nu puțin are fire să lumineaze şi să adune pre minte. Că cuvinte ale Duhului Sfânt sânt, şi pre cei ce le uneltesc negreşit îi pun la bună rânduială. (38) Fie-ți ție, celui ce eşti lucrătoriu, lucrătoare ceale ce să cetesc de tine, că lucrarea acestora de prisosit face pre cetirea celoralalte. (39)

Prin osteneale mai vârtos, şi nu prin cărți pre cuvintele sănătății caută-le să te luminezi. Pre cuvintele ceale cu minte streină, mai nainte de a căştiga puteare duhovnicească nu le ceti: că graiuri ale întunearecului fiind, pre cei neputincioşi îi întunecă. (40)

Un păhar de multe ori pre gustarea vinului o au însemnat. Şi un cuvânt al unui liniştitoriu, celor ce pot să guste, pre toată lucrarea şi aşezarea lui cea dinlăuntru li-o au arătat.

Pre ochiul sufletului aibi nerăschirat împrotiva mândriei. Că nu iaste întru furişări altceva decât aceasta mai pierzătoriu. (41)

Înfrânează-ți limba când eşti afară, că ştie degrab multe osteneli să răsipească.

Căştigă-ți aşezare neiscoditoare, că poate a întina pre linişte iscodirea [mai mult] decât [orice] altceva din ceale vătămătoare.

Celor ce vin, ceale de trebuință pune-le înnainte, trupului zic şi duhului (42). Deaca ádecă sânt mai înțelepți, prin tăceare pre filosofie să o arătăm; iară deaca frați cu starea, cu măsură pre uşă să o deşchidem. Însă mai bine iaste a-i socoti pre toți că ne covârşesc.

Vrând eu cu totul să opresc întru adunări pre lucrul trupului celor ce încă sânt ca nişte prunci, m'au oprit pre mine cela ce purta năsipul în poală toată noaptea.

Precum să împrotivesc cuvântului dogmelor Sfintei şi neziditei şi închinatei Treimi, ceale pentru trupeasca iconomie a unuia dintru aceaia şi preacântată Treime – că ceale ce-s ádecă acolò cu număr de multe, aicea-s cu

număr de unul, iară ceale ce-s acolò cu număr de unul, aicea-s cu număr de multe (43) – aşa (şi întru acestea), altele sânt faptele care să cuvin liniştii, şi altele ceale ce să cuvin ascultării.

Dumnezeescul ádecă Apostol, zice: «Cine au cunoscut mintea Domnului?» (Ro. 11: 34). Iară eu zic: Cine au cunoscut mintea omului liniştitoriu cu trupul şi cu duhul?

Amin.

Stăpânirea Împăratului iaste bogățiia şi mulțimea, iară tăriia liniştitoriului iaste mulțimea rugăciunii.

SHOLII LA CUVÂNTUL DOAĂZECI ŞI ŞAPTE
Cel pentru deosebirea liniştii.

Sholiia 1. Socotesc cum că pentru obrăzniciia limbii zice, şi cum că pre aceasta o numeaşte neputință a gurii, iară deprindere a trupului pre nelucrare. Ca cela ce s'au obicinuit să nu lucreaze, şi trupeaşte să se odihnească.

Sholiia 2. Rânduirea de sineşi iaste a-şi ținea cineva pre a sa rânduială, şi a-şi împlini voia sa.

Sholiia 3. Deaca s'au depărtat, zice, dela tine trândăviia. Că pentru aceasta şi mai nainte cu puțin au zis, cum că cei ce dupre socoteală s'au liniştit, mai nainte nu s'au liniştit, până ce n'au dat carte de despărțire toatei trândăvii. Deci deaca ea s'au depărtat, de prisosit iaste a lucra lucrul mâinilor.

Sholiia 4. Unii ádecă era viețuitori de obşte, iară alții liniştitori.

Sholiia 5. Ádecă mare iaste lucrul liniştii, şi de mai multă sporire pricinuitoriu, decât ale vieților celor de obşte. Cu toate acestea, nu voiaşte să zică aceasta, pentru cei mai neputincioşi.

Sholiia 6. Pre lucrările celor ce sânt în linişte le numără, şi dela ceale mai mici către ceale mai mari să sue. Că aceia ádecă, zice, pentru ca să împuțineaze şi să micşoreaze patimile pre aceasta o lucrează. Şi poate şi prin lucrul mâinilor să ostenesc, care iaste al celor noi-începători. Iară unii întru cântarea de Psalmi să îndeletnicesc, care iaste al celor ce sporesc. Iară unii întru rugăciune îngăduesc, care lucru iaste al celor ce acum au sporit. Iară unii la vedeare să întind, care lucru iaste al celor ce acum s'au făcut desăvârşiți. Deci dela ceale mai smerite începând, spre ceale mai înnalte acum s'au suit, ca pre o scară oarecarea uneltind cuvântul. Căci scara dela ceale

mai de jos spre ceale mai înnalte are fire să sue pre om.

Sholiia 7, a Sf. Isaac. A să întrista cineva (pentru greşale) în minte, covârşaşte pre osteneala trupului.

Sholiia 8. Carea vine ca un rob când voiaşte cela ce o au căştigat.

Sholiia 9, a Sf. Isaac. Odihnii mădulărilor urmează uimirea gândurilor şi amestecarea, şi lucrării céii fără de măsură trândăviia, iară trândăviei uimire. Şi să deosebeaşte uimire de către uimire. Că uimirii céii dintâiu ádecă îi urmează războiul curviei: iară céii de-a doa, părăsirea sihăstriei sale, şi strămutare din loc în loc. Iară lucrarea cea măsurată şi statornică cinste nu are. Iară împuţinarea acestora ádecă înmulţeaşte dulceaţa şi dezmierdarea, iară nemăsurarea, pre eşirea din minte. Şi pentru aceasta greu lucru iaste pre acestea cu socoteală a le unelti.

Sholiia 10. Săráciia faptelor bune iaste întru bogăţiia răutăţii.

Sholiia Sfântului Isaac, pentru sufletul ce nu-şi păzeaşte făgăduinţa. Vaiu monahului celui ce au făcut mincinoasă făgăduinţa sa, şi îşi tinde mâna sa diiavolului, călcându-şi ştiinţa sa, ca să se râdice el asupra sa, întru oarecare mic sau mare chip al păcatului, şi nu mai poate iarăşi să stea împrotiva vrăjmaşilor săi, cu partea cea rumtă a sufletului său. Oare cu carea faţă va întâmpina pre Judecătoriul, când priiatenii lui cei ce s'au curăţit să vor întâmpina unii cu alţii: aceia dela carii el pre calea sa o au despărţit, şi pre cărarea pierzării sale au umblat; şi din îndrăzneală au căzut, pre carea o au cei Cuvioşi către Dumnezeu, şi din rugăciunea ceaia ce să sue şi să înnalţă din inima cea curată, şi treace pre lângă rânduialele ceale îngereşti, şi nu să opreaşte până ce îşi va dobândi cererea sa, şi să va întoarce cu bucurie către gura ceaia ce o au trimis pre dânsa. Şi lucrul cel decât toate mai înfricoşat iaste că precum el aicea pre calea sa o au despărţit dela dânşii, şi Dumnezeu îl va despărţi pre el în zioa aceaia, când norul cel luminos va purta pre spatele sale pre trupurile (sfinţilor şi priiatenilor lui) ceale strălucite din curăţie, şi îi va băga în Porţile Cereşti. Că pentru aceasta nu vor înviia necredincioşii la Judecată, căci de aicea lucrarea lor s'au osândit; nici păcătoşii în sfatul drepţilor, întru înviiarea Judecăţii.

Sholiia 11. Cea deaciia înnainte eu socotesc, ori cădeare trupească iaste, ori eşire din minte. Că naştere a trufiei sânt acestea, precum şi hula.

Sholiia 12. Că cela ce nu are acestea, nu iaste ascultătoriu.

Sholiia 13. Că mai rea decât toate iaste îndrăzneala, şi neumilinţa, carea iaste glumirea.

Sholiia 14. Opt sânt gândurile răutăţii ceale cuprinzătoare, şi cu cei ce să liniştesc ádecă bat războiu, cel al trândăviei, cel al slavei deşarte, cel al mândriei, cel al întristării, cel al mâniei. Iară

cu cei ce-s întru supunere, cel al îndrăcirii de pântece, cel al curviei, şi cel al iubirii de argint.

Alta. Cela ce să linişteaşte şi cu trândăviia să luptă, deaca va înceape omul a fugi de voia sa, şi îşi va părăsi păcatele sale, şi va alerga la Dumnezeu, trândăviia cea întâiu bate războiu cu dânsul, vrând ea iarăşi să-l întoarcă pre dânsul la păcatele lui. Iară ceaia ce o piiarde pre dânsa iaste îndeletnicirea cea întru Dumnezeu. Iară ceaia ce creaşte pre îndeletnicire, iaste înfrânarea. Iară ceaia ce păzeaşte pre înfrânare iaste osteneala cea trupească.

Sholiia 15. Maică a realelor oarecarea iaste trândăviia. Că pre bunătățile care le ai, cu lesnire le jefuiaşte: iară pre acelea care nu le ai, ştie a te opri pre tine să le căştigi.

Sholiia 16. Că cela ce n'au căştigat negrijire, cum iaste cu putință să se grijească de rugăciune, sau de luarea aminte a inimii?

[16'] Alta a lui Ilie Criteanului. Trei sporiri, ori rândueli, ori treapte întru cuvintele ceaste de față învață dumnezeescul acesta Părinte: negrijire întru viiață şi cugetare de acelea întru care să sfârşaşte aceasta; rugăciune fără de pregetare; şi a treia, lucrare a inimii nejefuită. Drept aceaia arătat iaste că în mijlocul amândurora celor din margeni stă rugăciunea. Deci cela ce negrijire au căştigat, şi pre ceale deaciia înnainte poate să le uneltească. Deci pre mijlocul celor doaă, ádecă pre rugăciune, zice, uneltindu-o, întru bunătățile ceale din mijloc m'am făcut, şi cătră alta din bunătăți încă nu m'am suit.

Alta. Însemnează Părintele acelea pre care întru uimire le-au văzut, rugându-să. Că în mijlocul negrijirii şi al lucrării inimii pre rugăciune o au numărat cum că iaste. Pre carea uneltindu-o, întru cei din mijloc zice că s'au făcut. Ádecă între îngerii cei ce sânt mijlocitori între Dumnezeu şi între oameni. Carii şi pre cei ce însetează de dumnezeescul doru, prin luminare îi satură, şi întru ceale din margini îi păzesc: între negrijire zic, şi între lucrare. Prin care întru vedeare întreba, zice: În ce fealiu de chip mai nainte de iconomiia sa era Hristos? Şi Îngerul, zice, cela ce sta aproape, pre mine, cela ce însetam să mă învăț, mă lumina. Dar de nedomerire cu totul nu m'am izbăvit, ci iarăşi eram întru nedomeririle ceale mai dinainte. Că întrebându-l eu, zice, întru vedeare: «Ce era mai nainte de iconomie Hristos, şi care era dumnezeescul lui chip?», aceasta şi el nu o ştiia. Că Ființa Dumnezeirii, zice, şi însuşi Îngerilor iaste necunoscută. Şi într'alt fealiu, nici stăpânitoriul mintea cea dintru mine mă lăsa, pentru căci încă eram legat cu trupul, cu goale vederile să mă uit. Apoi pre cea dintâiu uitându-o, şi «Cum acum iaste Hristos?» îl întrebam. Iară el, «Întru ale sale», zicea, ádecă întru Dumnezeire şi întru omenire. Cu toate acestea, nu

întru curgere şi stricăciune, precum şi noi. Şi iarăşi încă l-am mai întrebat: «Cum unul ádecă din evanghelişti zice că şade el, iară Stefan cum că stă de-a dreapta Puterii?» Iară Îngerul cela ce mă învăța tainele, şi de această cercare slobozindu-mă pre mine, «Nu iaste cu putință», au zis, «auzului trupesc pre acestea să le încapă». Şi iarăşi de dorire eu împungându-mă, şi căutând să ajung: «Mărimea cea mai presus de Ființă ce iaste?», acela mi-au zis: «Încă de stricăciune neslobozindu-te tu, nici de nestricăciunea ceaia ce va să fie neînvrednicindu-te, ci încă trup purtând, cu neputință iaste a cunoaşte unele ca acestea». Că vedem, zice Apostolul, acum ca prin chip, şi ca întru o oglindă şi gâcitură, iară atuncea față către față. Acestea, zice, am văzut, şi le-am auzit, ori în trup fiind, ori din trup eşit fiind, cu deadinsul nu ştiu.

Sholiia 17. Eşind afară din chilie, zice, păzeaşte-te să nu arăți în publică faptele bune pre care le-ai lucrat în linişte. Că gura fără de păzire deşchizindu-să, şi obrăznicind, faptele bune ceale dintru ascuns, care pre minte către Dumnezeu o înnalță, să prăpădesc şi nevăzute să fac. Că gura, zice, a îndrăznețului să apropie de zdrobire.

Alta, a Sfântului Theodor al Edesii. Deasa petreacere cea afară de chilie fie părăsită, deaca ai ales să te linişteşti, că iaste foarte păgubitoare, lipseaşte pre suflet, îți întunecă cugetul, îți stinge dorul. Pentru aceasta să zice: Răspândirea poftii strămută mintea cea fără de răutate. Deci tae nadele celor multe, ca să nu să facă mintea ta încungiurătoare şi să-ți turbure pre chipul liniştii.

Alta, a Sfântului Diiadoh. Să cade, cei ce să nevoesc, neînvăluită de-a pururea pre minte să o păzească, ca pre gândurile ceale ce între întru dânsa mintea desluşindu-le, pre ceale bune ádecă şi de Dumnezeu trimise întru cămările pomenirii să le învistierească, iară pre ceale reale şi drăceşti, afară departe din vistieriile firii să le arunce. Pentru că şi marea alinată fiind ádecă, până la însăşi adâncul mişcării eiĭ, de cei ce vânează pre peşti să veade, cât nimic cu totul nu să tăinuiaşte de dânşii atuncea din jivinile ceale ce pre cărările ceale de acolò le călătoresc. Iară când să turbură de valuri, prin mâhniciunea turburării ascunde pre acelea care întru râsul alinării să sârguiaşte a le arăta. De unde nelucrătoriu pre meşteşugul pescăriei îl vedem atuncea că iaste celor ce uneltesc pre vicleşugurile ceale pescăreşti. Care lucru şi mintea cea văzătoare să întâmplă să-l pătimească, când mai ales din mânie nedreaptă adâncul sufletului să turbură.

Sholiia 18, a Sfântului Isaac. Precum nu poate cela ce are capul său în apă să răsufle aerul cel supțire care iaste vărsat în sânul acesta deşertul, aşa nu poate cela ce îşi cufundă pre mintea sa întru grija cea de aicea, să priimească pre

răsuflarea simțirii aceiia, ádecă a lumii céii noaă.

Sholiia 19. Pustiia iaste neîmpodobirea cugetelor.

Alta. Deaca voeşti totdeauna a pomeni pre Dumnezeu, nu lepăda ca pre nişte nedreapte aducerile asupră-ți: ci ca pre nişte dreapte ispite aduse asupră-ți suferi-le. Că răbdarea ádecă prin fieştecarea întâmplare pre pomenire o deşteaptă, iară lepădarea împuținează pre osteneala inimii ceaia ce stărue aproape, şi prin odihnă pre uitare o lucrează.

Sholiia 20. Sărac pre cel neagonisitoriu îl zice cineva, iară eu socotesc pre cel smerit.

Sholiia 21. Încăpeare a inimii iaste nădejdea cea spre Dumnezeu, iară strâmtorarea eiĭ grija trupului.

Sholiia 22, a Sfântului Marco. Pomenirea lui Dumnezeu iaste osteneală a inimii carea pentru blagocéstie să face. Iară tot cela ce uită pre Dumnezeu, dulce pătimitoriu şi nesimțitoriu de dureare să face.

Alta, a Sfântului Isaac. Când puterea vinului va întra întru mădulări, atuncea uită mintea păzirea cea cu deamăruntul a tuturor. Şi pomenirea lui Dumnezeu, când va apuca păşune în suflet, leapădă afară din inimă pre toată păşunea vederii.

Alta, a Sfântului Diiadoh. Ceare dela noi negreşit mintea, când pre toate eşirile eiĭ cu pomenirea lui Dumnezeu i le vom închide şi i le vom îngrădi, pre lucru[l] care iaste deplin a-i adeveri eiĭ isteţimea. Deci să cade să-i dăm eiĭ numai pre Doamne Iisuse, spre întreagă lucrarea scóposului. Că nimenea, zice, poate să zică: Domnul Iisus, fără numai prin Duhul Sfânt. Însă aşa de cu strâmtorare graiul acesta totdeauna în cămările sale să se vadă, ca nu întru oarecare năluciri să se răstoarne. Căci câți pre sfântul acesta şi preaslăvitul Nume, întru adâncurile inimilor lor neîncetat îl cugetă, aceştea şi pre lumina minții lor pot să o vadă cândva. Că cu strâmtorită grijă de minte ținut fiind Preasfântul Nume, pre toată întinăciunea carea iaste tinsă pre deasupra în suflet întru multă simțire de tot o arde. Pentru că Dumnezeul nostru, zice, iaste foc care mistuiaşte. De unde întru multă dragoste deaciia a slavei sale pre suflet îl chiiamă Domnul. Că zăbovindu-să preaslăvitul acela şi multdoritul Nume, întru pomenirea lui Dumnezeu cu fierbințeala inimii, deprindere să face întru noi cu adevărat a iubi bunătatea lui, nimenea deaciia fiind carele să ne împiiadece. Că acesta iaste Mărgăritariul cel de mult preț, pre carele, vânzindu-şi toată averea cineva, poate să-l căştige, şi să aibă bucurie negrăită pentru aflarea lui.

Sholiia 23. Bun lucru iaste a folosi prin cuvânt pre cei ce întreabă, dar mai bun iaste prin fapta bună şi prin rugăciune a le ajuta lor. Că cela ce prin acestea să aduce pre sineşi lui Dumnezeu, ajută şi aproapelui prin ajutoriul

său. Deci de voeşti cu scurt cuvânt să foloseşti pre iubitoriul de învățătură, arată-i lui rugăciune şi credință dreaptă, şi răbdare a ispitelor celor aduse asupră-ți, că toate ceale bune deaciia prin acestea să află.

Sholiia 24. Ádecă plecarea cea cătră Dumnezeu, şi vorbirea.

Sholiia 25. Întru urechile celui fără de minte nu zice nimic, ca nu cumva să batjocorească pre cuvintele tale ceale înțeleapte. Că vătămătoare şi foarte de stricăciune făcătoare iaste împreună-petreacerea cea cu cei uşori şi deşerți. Că precum cei ce petrec în aerul cel vătămătoriu negreşit să bolnăvesc, aşa şi cei ce petrec între oameni de multe fealiuri să împărtăşesc de răutatea acelora. Că strică pre obiceaiurile ceale bune, vorbirile ceale reale.

Sholiia 26, a Sf. Isaac. Nu răni pre cei ce au trebuință de rugăciunea ta, şi de blândele cuvinte ale mângâerii nu-i lipsi, ca să nu piiară, şi ți să va ceare seamă de sufletele lor: Ci urmează pre doftori, carii pre patimile ceale mai fierbinți cu doftoriile ceale mai reci le tămăduesc, şi pre ceale mai reci cu ceale împrotivnice.

Sholiia 27. Întrebare: Ce iaste monahul? Răspuns: Căci iaste singur, dinafară ádecă despre materiile şi lucrările lumeşti, iară dinlăuntru, despre cugetele acestora. [Întâiu], ca să nu priimească gândurile grijilor lumeşti; iară al doilea, ca să se facă mintea singurătățită cătră Adevăratul Dumnezeu, nepriimind pre gândurile ceale din răutate.

Sholiia 28. Deaca cu adevărat te rogi, multă adeverire vei afla, şi Îngerii împreună vor veni la tine, şi pre pricinile celor ce să fac te vor învăța.

Alta. Ce alt lucru bun iaste, decât Dumnezeu? Deci lui să-i dăm pre toate ale noastre, şi bine ne va fi noaă. Că cela ce iaste cu adevărat bun, şi al darurilor celor bune va fi dăruitoriu.

Sholiia 29, a Sf. Marco Pust[nicul]. Cela ce creade pentru ceale ce vor să fie, de ceale de aicea dulci şi frumoase fără de împrotivă-grăire să depărtează. Iară cela ce nu creade, dulce-pătimitoriu şi fără de dureare şi fără simțire să face.

Sholiia 30, a Sf. Isaia Pustni[cul]. Omul carele să pleacă altui cuiva care nu iaste al lui Dumnezeu, acesta nu are întru sineşi frica lui Dumnezeu. Şi în câtă vreame slujaşte el patimilor, încă nu s'au socotit întru a fi rob al lui Dumnezeu: ci al aceluiaşi iaste rob, de carele şi să stăpâneaşte.

Alta, a Sfântului Ioann Damaskin. Frica să desparte în şase: întru pregetare, întru sfiială, întru ruşine, întru spăimântare, întru îngrijare, întru spăriiare. Deci pregetarea iaste ádecă frică de lucrarea ceaia ce va să fie. Iară sfiiala iaste frică pentru aşteptarea prihănirii: şi prea bună iaste patima aceasta. Iară ruşinea iaste frică pentru lucru[l] cel urât şi pângărit: nici aceasta iaste fără de nădeajde cătră mântuire. Iară spăimântarea iaste frică

din mare nălucire pricinuită. Iară spăriiarea iaste frică din nălucire neobicinuită. Iară îngrijarea iaste frică din nenemerirea vreunui lucru, că temându-ne că nu vom dobândi fapta, ne îngrijim.

Sholiia 31, a Sfântului Isaac. Dupre măsura smeritei cugetări să dă ţie şi răbdare întru primejdiile tale, şi dupre răbdarea ta să uşurează greutatea necazului tău, şi mângâiare vei căştiga.

Alta a lui. Toate primejdiile şi necazurile care nu să împărtăşesc de răbdare, îndoită iaste munca lor. Că răbdarea omului leapădă primejdiile lui. Iară micşorarea de suflet iaste maică a muncii. Iară răbdarea, maică a mângâerii, şi puteare oarecarea, carea din lărgimea şi desfătarea inimii are fire a să naşte. Pre carea puteare cu greu o află omul întru necazurile sale, afară de dumnezeescul Daru, care din căutarea cea cu deadinsul a rugăciunii şi din vărsarea lacrămilor să află.

Sholiia 32. A doaă pre răbdare o zice. Prin răbdare ádecă, zice, să va încununa: iară prin hrană, deaca fără de măsură o va unelti pre dânsa, să va omorî.

Alta, a Sfântului Diadoh. Când va începe sufletul nostru să nu mai poftească nimic din ceale frumoase ale pământului, atuncea o minte trândavă oarecarea mai de multe ori intră într'însul, carea nu-l lasă pre el să slujască cu dulceaţă nici slujbei cuvântului: nici poftă lămurită de bunătăţile ceale ce vor să fie să rămâe întru dânsul, ci încă şi pre viiaţa această vremealnică cu covârşire o netrebniceaşte, ca pre ceaia ce nu are nici un lucru vreadnic de vreo faptă bună; încă şi pre însăşi cunoştinţa o nimicniceaşte, ori şi ca pre o împărţită şi răspândită întru altele multe, ori ca pre ceaia ce să făgăduiaşte cum că nimic nu însemnează. Şi de această încropită şi tâmpă patimă vom scăpa deaca vom pune ca pre nişte hotară prea strâmte pre mintea noastră, ca întru singură pomenirea lui Dumnezeu să căutăm. Că aşa mintea, întru singură căldura sa iarăşi întorcându-să, va putea să se depărteaze de nedeosebirea aceaia dobitoceasca.

Sholiia 33. A şti ni să cuvine, că cu lucru să cuvine a cerca cela ce voiaşte să se înveaţe; că nu iaste cu putinţă acest lucru prin cuvânt a-l înţeleage.

Sholiia 34. Unul din duhuri, pre al curviei îl zice. Iară alţii, pre al slavei deşarte îl zic. Iară alţii, pre duhul trândăviei.

Sholiia 35. Că aşa prost pentru toate acestea, şi nu pentru unul s'au gătit celeanchiul celor ce aleargă.

Sholiia 36. Cela ce din ceale şapte au luat celenchiul fără de osteneală iaste cela ce au zis: Smeritu-m'am. Ori şi cel întâiu iaste, cela ce vedea pre Domnul înnaintea sa. Ori iarăşi, unul, carele îşi săvârşaşte scóposul, orişicare ar fi dintru aceaste şapte ádecă.

Sholiia 37. Arată (sfântul) că un zapciu carele ia dăjdile împărăteşti, ori un adunătoriu de veniturile ceale de obşte, au îmbrăţişat numirea cea de înnălţime făcătoare.

Sholiia 38. Precum cei lipsiţi de lumina ceastă simţită nu pot să umble drept, aşa şi cei lipsiţi de dumnezeeştile scripturi, şi către raza acestora nu privesc, mult să poticnesc, şi a păcătui adeaseori sânt siliţi, ca unii ce întru întunearec cumplit umblă.

Alta, a Hrisost[omului]. Dulceaţă nesăţioasă sânt graiurile ceale duhovniceşti. Că precum pământul cel neploat, măcar de şi nenumărate seminţe de ar semăna cineva, nu iaste cu putinţă să aducă rod de spice, aşa şi sufletul care nu s'au luminat mai nainte cu sfintele scripturi, măcar nenumărate graiuri de ar vărsa cineva, nu iaste cu putinţă vreun oarecare rod să arate. Deci să cade a ceti scripturile. Că precum vinul bându-să, contineaşte mâhniciunea şi schimbă pre inimă întru veselie, aşa şi vinul cel duhovnicesc întru bucurie preface pre suflet.

Sholiia 39. Pre veselie şi pre neîntristare şi pre aşezarea sufletului, mângâerile laudelor şi ale slavosloviilor le dăruesc.

Sholiia 40. Ceale cu minte streină ori cuvinte rătăcitoare, în ce fealiu sânt ale ereticilor.

Alta. Ádecă ceale anagoriceşti, care alta ádecă să află dupre cea văzută, şi alta dupre cea gândită. Că întunecate fiind graiurile, ádecă acoperite şi neluminate – dupre cum: «Pus'au întunearec ascunderea lui» – pre cei ce nu pot să păşască cu mintea mai presus de slovă, şi înlăuntrul duhului să între, îi vatămă, dupre înţeleagerea cea din afară şi lesnicioasă luându-se. Precum Cântarea cântărilor, şi ceale ca acestea.

Sholiia 41, a lui Theodorit al Kirului. Vânturile ádecă pre ceale prea uşoare din materii în aer să obicinuesc a le râdica, iară mândriia pre oamenii cei deşerţi de minte.

Alta, a Sf. Grigorie Theologului. Pre foii ádecă cei deşerţi duhul îi umflă, iară pre cei fără de minte din oameni, trufiia.

Alta. Că îţi răsipeşti pre fapta bună prin nălucirea laudei.

Alta. Să nu-ţi răpească părerea pre ceaia ce eşti cu adevărat.

Alta. Aristotel, văzind pre un tânăr în jos căutând, şi nimic ştiind, au zis: Tânărule, în ce fealiu te socoteşti pre sineţi că eşti, eu să fiu; iară în ce fealiu cu adevărat eşti, într'acest fealiu vrăjmaşii miei să fie.

Sholiia 42. Nu să cuvine a pune înnainte celor ce vin, nici împistriciune de bucate, nici frumseaţe de cuvinte, ori în ce fealiu ar fi cu chipul şi cu năravul: ci cu supţirătate şi cu prostime pre toţi a-i priimi.

Alta. Pre fraţii cei ce vin la noi, priimindu-i, să nu socotim supărare

această şi curmare a liniştii, ca nu din aşezemântul dragostii afară să cădem. Dar nici cum că vreun daru le dăm lor, să-i priimim. Ci cum că noi mai vârtos dela dânşii priimim daru, şi cum că datori sântem lucrului acestuia, cu rugăciune şi cu veselie să-i priimim. Precum ne-au arătat Patriarhul Avraam. Pentru aceasta şi Ioann Cuvântătoriul de Dumnezeu iarăşi ne învaţă: Fiişorilor, zicând, să nu iubim cu cuvântul, nici cu limba, ci cu lucrul şi cu adevărul. Şi întru aceasta cunoaştem că din adevăr sântem.

Alta, a lui Avva Iosif. Când vei voì să sfătueşti pre cineva spre lucrul cel bun, mai întâiu odihneaşte-l pre el trupeaşte, şi cinsteaşte-l pre el cu cuvânt de dragoste. Că nimic aşa nu face pre om să se cucernicească şi să se schimbe din răutatea lui spre ceale mai bune, precum bunătăţile ceale trupeşti şi cinstea pre carea o veade dela tine.

Sholiia 43. Întru Sfânta Treime ádecă trei Ipostasuri zicem, şi trei Feaţe, iară Fire şi Voe una. Iară întru Hristos un Ipostas ádecă, şi o Faţă, iară Firi şi Voi doaă, măcar de şi ereticilor şi hulitorilor nu li se pare aşa.

CUVÂNTUL 28

Pentru Sfințita şi Maica Faptelor bune, fericita rugăciune, şi pentru gândita şi simțita stare-înnainte întru dânsa.

Rugăciunea dupre ádecă fealiurimea eiĭ iaste împreunare şi unire a omului cu Dumnezeu: iară dupre lucrare, întărire a lumii, împăcare a lui Dumnezeu, maică a lacrămilor şi iarăşi fiică, a păcatelor curățire, pod al ispitelor, a[l] necazurilor păreate în mijloc, zdrobire a războaelor, lucru al Îngerilor, hrană a tuturor celor fără de trupuri, veselie carea va să fie, nemărginită lucrare, fântână a faptelor bune, a darurilor pricinuitoare, sporire nevăzută, hrană a sufletului, luminare a minții, săcure a deznădăjduirii, dovadă a nădejdii, dezlegare a întristării, bogăție a monahilor, vistierie a liniştitorilor, împuținare a mâniei, oglindă a sporirii, arătare a măsurilor, ivire a aşăzării, vestitoare a celor ce vor să fie, însemnare a laudei. Rugăciunea iaste, celui ce cu adevărat să roagă, judecătorie şi divan şi județĭ al Domnului, mai nainte de divanul cela ce va să fie.

Sculându-ne, să auzim pre sfințita aceasta, Împărăteasa faptelor bune, cu supțire glas strigând cătră noi şi zicând: Veniți cătră mine toți cei osteniți şi însărcinați, şi eu vă voiŭ odihni pre voi. Râdicați jugul mieu asupra voastră, şi veți afla odihnă sufletelor voastre, şi vindecare ranelor voastre. Că jugul mieu iaste bun (Mt. 11: 28-30), şi de mari greşale vindecătoriu.

Câți meargem să stăm înnaintea Împăratului şi Dumnezeu, şi cu dânsul să grăim, să nu călătorim negătiți, ca nu cumva văzându-ne pre noi de departe, neavând arme şi haină de starea-înnainte a Împăratului, să poruncească slugilor şi slujitorilor lui, legați departe oareunde dela Fața lui să ne surgunească, şi pre rugăciunile noastre rumte şi sfâşiiate în fața noastră să le arunce.

Fie veşmântul sufletului tău, când mergi să stai înnaintea Domnului, preste tot cu bătătură, iară mai vârtos cu lătură şi cu spălătură a nepomenirii de rău țesut. Iară de nu, nimic din rugăciune nu te vei folosi. Fie-ți ție toată

țesetura rugăciunii neîmpistrită: Că vameşul, şi curvariul cu un cuvânt pre Dumnezeu l-au împăcat cu sineşi.

Una ádecă iaste starea-înnainte a celor ce să roagă, dar multă întru dânsa împistriciune şi deosebire are. Unii ádecă ca cu un priiaten[1] şi stăpân vorovesc, pentru sprijinirea altora deaciia, şi nu pentru a lor, pre cântare şi pre rugăciune aducându-o; alții bogăție şi slavă şi îndrăzneală[2] mai multă căutând; alții, ca desăvârşit să se izbăvească de împrotivnicul lor cerând. Unii ádecă, ca vreo vrednicie oarecarea să ia rugându-se; alții, negrijire desăvârşită de datorie. Unii ádecă slobozire din temniță, iară alții dezlegare de greşale .

Mai nainte de toate întru hârtiia rugăciunii noastre mulțemire adevărată să aşăzăm. Iară întru al doilea stih, mărturisire şi zdrobire a sufletului întru simțire. Apoi aşa pre cererea noastră să o facem arătată Împăratului a toate. Că preabun iaste chipul cel zis al rugăciunii, dupre cum oarecăruia din frați dela Îngerul Domnului i s'au arătat.

Deaca ádecă ai fost vreodată vinovat vreunui judecătoriu văzut, nu vei avea trebuință de alt chip întru starea-înnainte a rugăciunii tale. Iară deaca nu încă, nici înnaintea (vreunui judecătoriu) n'ai stătut, nici pre alții cercându-se şi schingiuindu-se n'ai văzut, măcar din rugăciunea bólnavilor cea către doftori un lucru ca acesta învață-te, când vor să li să tae sau să li să ardă de dânşii vreun mădulariu.

Nu te face înțelept întru graiurile rugăciunii tale, că peltițíi proaste şi neîmpistrite ale copiilor, de multe ori pre Tatăl lor cel din Ceriuri l-au îmblânzit. (1)

Nu te ispiti a cuvânta multe, ca nu întru căutarea cuvintelor să ți să răsipească mintea. Un cuvânt vameşesc pre Dumnezeu l-au îmblânzit, şi un graiu credincios pre Tâlhariul l-au mântuit. Multa cuvântare ádecă, de multe ori întru rugăciune pre minte şi o au nălucit, şi o au răvărsat. Iară puțina cuvântare, de multe ori pre minte a o aduna s'au obicinuit. (2)

Când te îndulceşti sau te umileşti în vreun cuvânt de rugăciune, rămâi şi petreci întru dânsul, că păzitoriul nostru atuncea iaste rugându-să împreună cu noi. Nu te cuteza, nici te bizui, măcar de şi curățire ai avea: ci cu multă

[1] În text: прєѧтєн. (N. ed.)

[2] În text: ꙟдрързлѣлъ. (N. ed.)

smerită cugetare mai vârtos apropie-te, şi mai multă cutezare vei avea. Măcar de şi pre toată scara faptelor bune o ai suit, pentru lăsarea păcatelor tale roagă-te, auzind pre Pavel pentru păcătoşi strigând: Dintru carii cel dintâiu sânt eu (1 Tim. 1: 15).

Untul-de-lemn şi sarea au fire a îndulci bucatele: iară întreaga-înțelepciune şi lacrămile a întraripa pre rugăciune. Deaca cu toată blândețea şi nemâniiarea te vei îmbrăca, nu mult te vei osteni, pre mintea ta de robire a o slobozi [2']. Până când rugăciune arătată şi adevărată nu avem, celor ce iscusesc pre prunci să umble întru începuturi ne asemănăm. (3)

Luptă-te a înnălța, iară mai vârtos pre mintea ta întru graiurile rugăciunii a o încuia. Şi măcar de şi obosind, pentru prunciia, din graiuri va cădea, tu iarăşi pre dânsa înlăuntru bagă-o. Că osebirea minții iaste nestatorniciia: şi cu putință iaste pre aceasta să o aşeaze celui ce poate pre toate să le întărească. Deaca nelipsit ai pre nevoință, va veni şi întru tine cela ce pre marea minții împrejur o hotăraşte, şi cătră dânsa întru rugăciunea ta va zice: Până aicea vei veni, şi mai mult nu vei treace.

Cu neputință iaste a lega cineva duhul, dar unde iaste Ziditoriul duhului, toate i să supun.

Deaca ádecă ai văzut vreodată Soarele (4), vei putea dupre cuviință şi cu dânsul să grăeşti. Căci cu acela pre carele nu l-ai văzut, cum poți fără de minciună să vorbeşti?

Începutul ádecă al rugăciunii iaste când asuprealele dintru începăturile lor cu o singură amelinţare a minții să izgonesc. Iară mijlocimea iaste ca întru singure ceale ce să zic sau să gândesc să fie mintea. Iară săvârşirea aceştiia, răpire cătră Domnul. (5)

Alta iaste bucuriia carea întru rugăciune celor ce petrec întru frățime li să întâmplă, şi alta carea celor ce întru linişte să roagă să face. Că aceaia ádecă poate puțin şi să năluceaşte: iară aceaia toată de smerita cugetare iaste plină.

Deaca de-a pururea iscuseşti pre mintea ta să nu să depărteaze, şi întru punerea înnainte a mesii aproape de tine să va face. Iară deaca fără de oprire să rătăceaşte, niciodată lângă tine a rămânea nu poate.

Marele ádecă şi al rugăciunii céii mari şi al céii desăvârşit lucrătoriul zice: Voesc cinci cuvinte cu mintea mea a zice, şi celealalte. Iară de cei ce-s mai

prunci cu mintea un lucru ca acesta iaste strein. Pentru aceaia noi, împreună cu feliurimea, şi de mulțimea câtățimei, ca nişte nesăvârşiți, avem trebuință. Că cea de-a doa iaste pricinuitoare aiĭ céii dintâiu. (6) Că cela ce dă, zice, rugăciune curată celui ce fără de pregetare să roagă întinat şi cu osteneală.

Alta iaste întinăciunea rugăciunii, şi alta prăpădirea, şi alta furarea, şi alta prihănirea. Întinăciune iaste a sta înnaintea lui Dumnezeu, şi cugete necuvioase a năluci. Prăpădire iaste a să robi întru griji nefolositoare. Furare iaste fără de simțire a să răspândi cugetul. Prihănire iaste asupreală carea ori în ce fealiu de chip atuncea de noi să apropie.

Deaca ádecă nu sintem deosebi în vremea stării-înnainte la rugăciune, înlăuntru întru noi pre chipul rugăciunii să-l închipuim; iară deaca nu sânt de față slujitorii laudelor, şi pre fealiul cel din afară întru rugăciune să-l închipuim. Că întru cei nedesăvârşiți, de multe ori mintea dupre trup împreună să închipuiaşte

Toți ádecă, dar mai mult cei ce merg la Împăratul să ia lăsare datoriei, de nepovestită zdrobire au trebuință.

Deaca încă în temniță sântem, să auzim pre cela ce au zis lui Petru: Încinge fota ascultării, şi dezbracă-te de voile tale, şi gol de acestea apropie-te de Domnul întru rugăciunea ta, pre voia lui numai singură chiemându-o. Şi atuncea vei lua pre Dumnezeu, cela ce ține pre cârmele sufletului tău, şi fără de primejdie te ocârmuiaşte pre tine.

Sculându-te dela iubirea de împodobire, şi dela iubirea de dulceți, leapădă grijile, dezbracă-te de cugete, leapădă-te de trup. Că nimic alt iaste rugăciunea, fără decât înstreinare de lumea cea văzută, şi de cea nevăzută. Că ce-mi iaste mie în Ceriu? Nimic. Şi dela tine ce am voit pre pământ? (Ps. 72: 25). Nimic, fără decât fără de răspândire totdeauna prin rugăciune să mă lipesc de tine. Unora ádecă bogățiia, altora slava, iară altora avuțiia le iaste iubită: iară mie a mă lipi de Dumnezeu îmi iaste dorit, şi a-mi pune întru dânsul nădejdea nepătimirii meale.

Credința pre rugăciune o au înaripit. Că fără de aceasta la Ceriu a zbura nu poate.

Să cearem noi, cei pătimaşi, cu statornicie dela Domnul: că toți cei pătimaşi din împătimire întru nepătimire au sporit.

Deşi de Dumnezeu ca de un Dumnezeu nu să teame judecătoriul, dar pentru căci supărări îi dă lui sufletul care prin păcat şi prin greşale s'au văduvit despre dânsul, îi va face izbânda de cătră împrotivnicul trupul lui, şi de cătră duhurile ceale ce îi vrăjmăşuesc lui. (7)

Pre cei binecunoscători, Bunul Neguțătoriu al mântuirii noastre, prin grabnica dăruire a cearerii lor, spre a sa dragoste îi trage: iară pre sufletele ceale necunoscătoare ale câinilor, prin foame şi prin setea cererii îi face prin rugăciune să şadă lângă dânsul. Căci câinele cel necunoscătoriu, după ce au luat pâinea, îndată să duce dela cela ce i-o au dat. (8)

Nu zice că zăbovind întru rugăciune nimic n'am isprăvit, că acum ai şi isprăvit. Că ce lucru bun şi mai înnalt iaste, decât a te lipi de Domnul, şi întru unirea cea cu dânsul necontenit a îngădui? (9)

Nu atâta să teame cel osândit de hotărârea pedeapsei sale, pre cât cela ce să grijaşte de rugăciune să teame de starea înnainte a aceştiia. Pentru aceaia, deaca iaste cineva înțelept şi isteț la minte, din pomenirea aceaia, despre toată ocărârea, şi mâniia, şi grija, şi neîndeletnicirea, şi necazul, şi sațiul, şi ispita, şi gândul poate să se întoarcă. (10)

Mai nainte găteaşte-te prin necontenita rugăciune în suflet, cătră înnainte-starea rugăciunii tale, şi degrab vei spori.

Am văzut pre oarecarii strălucind întru ascultare, şi de pomenirea lui Dumnezeu în minte cu toată puterea nelenevindu-se, carii îndată stând la rugăciune, şi numaidecât pre a loruşi minte biruindu-şi, lacrămi ca nişte părae vărsa, fiindcă era gătiți mai nainte de cuvioasa ascultare.

Cântării ádecă de Psalmi, céii împreună cu mulțimea, robiri şi răspândiri îi urmează: iară céii deosebi, nu aşa. Ci aceiia (11) ádecă trândăviia îi dă războiu, iară aceiia (12) sârguința îi ajută.

Pre dragostea ostaşului cea cătră împăratul, războiul o au arătat; iară pre dragostea monahului cea cătră Dumnezeu vremea şi înnainte-starea rugăciunii o au dovedit. Pre aşezarea ta, rugăciunea ta o va arăta ție. Că oglindă pre dânsa a monahului, cuvântătorii de Dumnezeu aceia o au predanisit.

Cela ce lucrează fieştece lucru, şi vremea rugăciunii sosind, el întru dânsul să îndeletniceaşte, dela draci să batjocoreaşte. Că scoposul furilor noştri iaste ca pre ceas din ceas dela noi să-l jăfuiască.

Nu te lepăda când eşti rugat ca şi pentru sufletul cuiva să te rogi, măcar de şi nu ai rugăciune, că de multe ori credința celui ce ceare, şi pre cela ce să roagă cu zdrobire l-au mântuit. Nu te înnălța când te rogi pentru alții şi eşti auzit, căci credința acelor[a] au lucrat şi au putut.

Tot copilul ádecă, toată înțelepciunea pre carea o au învățat dela dáscal, în fieştecarea zi nelipsit dela dânsul să va ceare. Şi dela toată mintea, puterea pre carea o au luat dela Dumnezeu întru toată rugăciunea să va ceare. Pentru aceaia a lua aminte ți să cuvine, când cu trezvire te vei ruga, îndată spre mânie (13) vei fi luptat: că acesta iaste scóposul vrăjmaşilor noştri. Toată ádecă fapta bună, iară mai mult pre rugăciune, cu multă simțire să o facem totdeauna. Atuncea sufletul întru simțire să roagă, când pre mânie o biruiaşte. Faptele bune care cu multe rugăciuni şi cu mulți ani să căştigă, sânt statornice.

Cela ce pre Domnul l-au căştigat, nu-şi va mai tâlcui întru rugăciune graiul şi scóposul său. Că duhul atuncea să roagă pentru dânsul întru sineşi cu suspinuri negrăite. (14)

Pre toată nălucirea simțită întru rugăciune să nu o priimeşti, ca nu eşire din minte să pătimeşti. (15)

Izbăvirea de îndoială iaste arătare neclătită a lucrului celui nearătat.

Fă-te foarte milostiv când de rugăciune te grijeşti: că întru dânsa monahii pre răsplătirile ceale însutite vor lua (16). Iară cea deaciia înnainte întru cea deaciia înnainte. (17)

Focul (18) ádecă în inimă venind, pre rugăciune o au înviiat; aceasta deşteptându-să, şi la Ceriu înnălțindu-să, pogorâre a focului în foişorul sufletului s'au făcut.

Zic ádecă oarecarii cum că mai bună iaste rugăciunea decât pomenirea eşirii. Iară eu laud şi slăvesc doao Ființe ale unui Ipostas. (19)

Calul ádecă iscusit cu cât mai mult înnainte sporeaşte, cu atâta mai mult să înfierbântă, şi la drum a spori să obicinuiaşte. Iară drum eu înțeleg pre cântarea de laudă, iară cal pre mintea cea vitează. De departe unul ca acesta (20) pre războiu îl miroseaşte, şi mai nainte gătindu-să, rămâne deaciia întru tot războiul nebiruit.

Greu lucru iaste din gura celui însetat a-i răpi apa: dar mai greu iaste pre sufletul care cu umilință să roagă, mai nainte de săvârşirea aceştiia a să curma pre sineşi despre mult dorita starea întru dânsa.

Să nu te depărtezi [de rugăciune] până când vei vedea că focul şi apa cu iconomie au încetat: că nu vei mai dobândi o vreame ca aceasta spre lăsarea greşalelor poate întru toată viiața ta. (21) Cela ce din rugăciune au gustat, de un cuvânt care de multe ori iase pre minte o au întinat, şi la rugăciune stând, pre lucrul cel dorit dupre obiceaiu nu l-au aflat.

Alt lucru iaste a cerceta mai adeaseori pre inimă, şi altul a episcopisì pre inimă prin mintea ceaia ce ca un stăpânitoriu şi ca un Arhiereu jertve cuvântătoare aduce lui Hristos (22) . Pre unii ádecă, precum zice oarecarele din cei ce au dobândit numire de theologhie, Focul cel sfânt şi mai presus de Ceriu venind, de tot îi arde, pentru lipsirea ce au încă a curățeniei. Iară pre alții iarăşi îi luminează, pentru măsura săvârşirii. Că acelaş foc care mistuiaşte şi luminează, Lumină să numeaşte.

Pentru aceaia şi oarecarii dela rugăciune eşind, ca dintru un foc de cuptoriu îşi fac eşirea, uşurare de oarecarea întinăciune şi materie simțind. Iară alții ca dintru o lumină luminați, şi cu ca[f]thanul smereniei şi al bucuriei îmbrăcați. Că cei ce afară de acestea doao lucrări dela rugăciune au eşit, trupeaşte, ca să nu zic iudaiceaşte, s'au rugat, iară nu duhovniceaşte.

Deaca trup de trup atingându-să, să schimbă cu lucrarea, apoi cum şi nu să vor schimba cei ce de Trupul lui Dumnezeu cu mâini nevinovate să ating? (23)

Iaste cu putință dupre asemănarea Împăratului celui pământesc, şi pre Preabunul Împăratul nostru a-l vedea, uneori ádecă prin sineşi, iară alteori prin vreun priiaten, iară alteori prin vreun rob, iară uneori şi necunoscut, pre darurile sale ostaşilor săi dăruindu-le: încă deaciia şi dupre veşmântul smereniei ceiia ce iaste întru noi[1].

Precum înnaintea împăratului celui pământesc iaste urât cela ce stă înnaintea lui şi fața sa şi-o întoarce, şi cu vrăşmaşii stăpânului său voroveaşte: aşa

[1] Gr. λοιπὸν δὲ καὶ κατὰ τὸν χιτῶνα τῆς προσούσης ἡμῖν ταπεινώσεως: „ci încă şi după (=potrivit cu) veşmântul smereniei ce este întru noi." (N. ed.)

de Domnul să va urî cela ce întru rugăciune stă, şi gânduri necurate priimeaşte.

Când vine câinele, cu arma goneaşte-l[1]. Şi de câte ori obrăzniceaşte, să nu te îndupleci lui. (24)

Ceare cu plângere, caută prin ascultare, bate prin îndelungă-răbdare. Că cela ce aşa ceare, ia; şi cela ce aşa caută, află; şi celui ce aşa bate, i să va deşchide.

Păzeaşte-te ca nu fieştecum să te rogi pentru parte femeiască întru rugăciunea ta, ca nu cumva din ceale dinadreapta să te jefueşti.

Nu voì a-ți mărturisi faptele tale ceale trupeşti precum sânt, ca să nu te faci ție ți vrăjmaş şi bântuitoriu. (25)

Să nu să facă ție vremea rugăciunii, vreame a cugetării lucrurilor celor de nevoe, [sau] şi duhovniceşti; iară de nu, de cea mai bună te-ai furat.

Cela ce ține neîncetat toiagul rugăciunii, nu să va poticni: iară deaca şi i să va întâmpla, cu toate acestea nu va cădea desăvârşit. Că rugăciunea iaste tiranie blagocestívă a lui Dumnezeu. Pre folosul aceştiia din împiedecările ceale drăceşti în vremea rugăciunii să-l însemnăm: iară pre rodul aceştiia, din biruirea dracilor. Că întru aceasta am cunoscut că m'ai voit, că nu să va bucura în vremea războiului vrăjmaşul mieu de mine (Ps. 40: 12). Strigat-am, zice Psalmistul, cu toată inima mea (Ps. 118: 145), ádecă cu trupul, şi cu sufletul, şi cu duhul. Că unde sânt doi cei mai de pre urmă adunați, acolò iaste Dumnezeu în mijlocul lor.

Nici ceale trupeşti, nici ceale duhovniceşti ale tuturor sânt toate asemenea. Că unora ádecă grăbirea şi scurtimea, iară altora mai încâtinirea şi rărimea întru cântarea de Psalmi le ajută. Că unii ádecă cu robirea, iară alții cu neînvățătura zic cum că bat războiu.

Deaca necontenit împrotiva vrăjmaşilor tăi vorbeşti cu Împăratul, când vin asupra ta, îndrăzneaşte, nu vei osteni: că ei pentru sineşi[2] degrab dela tine să vor depărta. Că nu voesc necuvioşii să te vadă pre tine luând cunună prin rugăciune din lupta cea cu dânşii. Lângă acestea încă, şi ca de nişte foc munciți fiind de rugăciune, vor fugi.

[1] În text: **голѣщел**. (N. ed.)
[2] Gr. ἀφ' ἑαυτῶν, „de la sineşi". (N. ed.)

Toată bărbăţiia căştigă-o, şi vei avea dáscal pre Dumnezeu al rugăciunii tale. (26)

Nu iaste cu putinţă prin cuvânt a te învăţa să vezi, că firii îi urmează vederea. Nici frumseaţe de rugăciune prin altă învăţătură: că ea dela sineşi are dáscal pre Dumnezeu, carele învaţă pre om cunoştinţă, şi dă rugăciune celui ce să roagă, şi blagosloveaşte anii Drepţilor.

SHOLII LA CUVÂNTUL 28

Cel pentru rugăciune.

Sholiia 1. Acelor ce cu răutatea pruncesc. Dupre cea zisă: De nu vă veţi întoarce, şi să vă faceţi ca pruncii.

Sholiia 2. Cum că întru rugăciune nu să cade multe a grăi, sau multe a zice deodată, ci pre aceleaşi a le zice, ádecă pre aceleaşi a le poftorì de multe ori.

[2'] Alta, a Sf. Diiadoh, pent[ru] nemâniiare. Când de mânie să turbură sufletul, sau de beţie să întunecă, sau de grea mâhniciune să supără, nu poate mintea să fie stăpânitoare a ţinea pomenirea lui Dumnezeu, măcar ori şi în ce chip de s'ar sili pre sineşi. Că întunecată fiind cu totul de greutatea patimilor, streină să face cu totul de simţirea sa. Pentru aceaia nu are unde să-şi tipărească pecetea poftei sale, ca să poarte mintea neuitat pre chipul cugetării, vârtoasă făcându-să minţii pomenirea lui Dumnezeu, din cruzimea patimilor. Iară deaca afară de acestea ar fi, măcar de şi la puţină vreame de s'ar fura lucrarea cea dorită, îndatăşi mintea iarăşi pre isteţimea sa uneltindu-o, cu fiebinţeală să apucă de vânarea aceaia multdorita şi mântuitoarea. Că are atuncea sufletul pre însăşi Darul, şi împreună cu dânsul cugetând, şi împreună strigând: Doamne Iisuse Hristoase. Şi ca o maică îl învaţă, şi iarăşi împreună cugetă cu copilul său numele tatălui său. Până când îl aduce pre dânsul întru deprinderea a altii, în locul aceiia, vorbiri prunceşti, oricarea ar fi, luminat pre tată-său şi când ar dormi să-l numească. Pentru aceasta Apostolul zice: Aşijderea încă şi duhul ajută simţirii noastre. Că de ce ne vom şi ruga cum să cade, nu ştim, ci însuşi Duhul să roagă pentru noi, cu suspinuri negrăite. Că de vreame ce noi pruncim cătră săvârşirea faptii bune, negreşit avem trebuinţă de ajutoriul lui, ca de dulceaţa lui cea negrăită, de toate gândurile noastre şi cuprinzindu-ne, şi îndulcindu-ne, din tot aşezemântul cătră pomenirea şi dragostea lui Dumnezeu şi Tatălui nostru să putem a eşi. Pentru aceaia întru dânsul, precum iarăşi dumnezeescul Pavel zice, strigăm, când

de dânsul pre Dumnezeu Tatăl ne povățuim să-l chiemăm necontenit: Avva Părinte.

Sholiia 3. Precum cei ce iscusesc pre prunci, carii puțin păşesc înnainte şi cad, iarăşi îi râdică şi îi îndreptează, şi mai mult îi învață să umble, aşa şi noi pre mintea noastră, carea întru rugăciune din plecarea cea cătră Dumnezeu cade, să o îndreptăm iarăşi şi să o râdicăm, până ce va dobândi pre necădeare.

Sholiia 4. Dumnezeu iaste Soare al dreptății, precum iaste scris, carele în scurt pre toate razele bunătății sale le străluceaşte. Iară sufletul ori ceară, ca un iubitoriu de Dumnezeu, ori tină, ca un iubitoriu de materie cu socoteala să obicinuiaşte a să face. Deci precum tina dupre fire să usucă de soare, iară ceara fireaşte să moae, aşa şi tot sufletul cel iubitoriu de materie şi iubitoriu de împodobire, care dela Dumnezeu să sfătuiaşte, şi ca nişte tină cu socoteală împrotivă închipuindu-să, să învârtoşază, şi pre sineşi ca Faraò cătră pierzare să împinge. Iară cel iubitoriu de Dumnezeu ca ceara să moae, şi pre chipurile şi haractírurile celor dumnezeeşti priimindu-le, să face sălăşluire a lui Dumnezeu prin Duhul.

Sholiia 5. Chipul celor ce să nevoesc în trei fealiuri să află: întru noimele lucrurilor celor simțite, întru privirea lor, şi întru aşezarea rugăciunii.

Sholiia 6. Osteneala cea trupească, celor noi-începători şi nedesăvârşiți dupre vârsta cea duhovnicească, foarte folositoare le iaste. Iară celor desăvârşit, ca o netreabnică, ca unii ce să îndestulează cu singură mintea şi neînchipuirea sufletului. Şi celor ce sânt ádecă prunci, le iaste trebuință şi de metanii, şi de lungă întinderea mâinilor, şi de starea cea de toată noaptea, şi de altele, ca să se obicinuiască mintea cu trupul întru rugăciune. Iară cei desăvârşit, cu mintea îndestulându-se mai mult, neîncetată şi necontenită au pre rugăciune, deşi cu trupul nu să văd lucrându-o.

Sholiia 7. Dumnezeu nici are vreun Dumnezeu de carele să va teame, nici vreun om de carele să va ruşina. Nu iaste luare de față la dânsul, că judecătoriu iaste al nedreptății şi al dreptății. Ádecă al celor nedrepți. Că dreptului leage nu-i iaste pusă.

Sholiia 8. Dupre iconomie iaste când Dumnezeu nu dă celor ce cer darurile. Că de multe ori după ce le-au luat au uitat pre cela ce le-au dat. Precum aceaia: Au mâncat Iacov, şi cealelalte. Şi: Au şezut norodul să mănânce şi să bea, şi s'au sculat să joace.

Sholiia 9, a Sf. Isaac. Deaca te rogi lui Dumnezeu pentru vreun lucru, şi va îngădui a nu te auzi pre tine degrab, să nu te mâhneşti: că nu eşti tu mai înțelept decât Dumnezeu. Şi aceasta să întâmplă ție ori pentru că tu eşti nevreadnic a-ți dobândi cererea, ori pentru că nu sânt căile inimii tale împreunăalergătoare cu cererile tale, ci împro-

tivnice; ori pentru că încă n'ai ajuns tu la măsura de a priimi darul pre care îl ceri. Fiindcă nu să cade întru mari măsuri mai nainte de vreame să te sui pre sineți, ca să nu să netrebnicească Darul lui Dumnezeu prin grabnica priimire a lui. Că tot lucrul cel cu lesnire aruncat, degrab şi să piiarde. Şi tot lucrul care cu osteneala inimii să află şi să căştigă, cu străjuire şi să păzeaşte.

Sholiia 10. Cela ce voiaşte întru obicinuire de a să ruga, datori iaste, precum de răsuflare, aşa are trebuință de rugăciune.

Sholiia 11. Céii deosebi: care lucru l-am cunoscut eu din cercarea nenumăratelor patimi.

Sholiia 12. Céii împreună cu mulțime: aceasta eu ádecă nu o cunosc, însă o cred.

Sholiia 13. Cela ce dupre Dumnezeu au ales să viețuiască, de toată mâniia s'au izbăvit, şi nicidecum pre aproapele nu-l uraşte.

Sholiia 14. Lățindu-să, zice, dela Dar, atuncea mintea cătră cela ce dă rugăciune celor ce să roagă ducându-să, şi dela dânsul însuflându-să, întru cuvintele rugăciunilor ceale dela sineşi grăite nu să mai îndeletniceaşte. Pentru acelea care după ce cu lucru le-au cercat, pre cuvinte le va treace cu vederea, fiindcă din mulțimea rugăciunii pre feliurime o au cumpărat.

Sholiia 15. Rugându-te, zice, să nu asemenezi pre Dumnezeu cu vreun lucru simțit, ca nu şi din socoteala cea dreaptă să cazi.

Sholiia 16. Închizindu-ți tu milostivirile tale despre facerea de bine, îmi voiŭ închide şi eu sânurile slăbirii în vremea pedepsirii tale.

Alta. Fă bine celui binecredincios, şi vei afla răsplătire.

Alta. Pentru ce plângi rugându-te? Tu pre lacrămile săracului văzindu-le, nu-l milueşti.

Alta, a sfintei Singlitikiei. Nu atâta spre a hrăni pre săracul s'au hotărât milosteniia, cât pentru dragostea. Că Dumnezeu, cela ce chiverniseaşte pre cel bogat, şi pre cel sărac îl hrăneaşte. Dar de prisosit s'au rânduit milosteniia? Să nu fie. Ci început al dragostii să face celor ce nu ştiu. Că precum tăiarea-împrejur a inimii asemănare era a netăerii-împrejur, aşa milosteniia iaste dáscal al dragostii. Deci cei ce au pre dragoste dela Dar, de prisosit le iaste milosteniia.

Alta. Dumnezeu cum te va milui pre tine? Aripă a rugăciunii iaste milosteniia. Deaca nu vei face aripă rugăciunii tale, nu te vei sui la înnălțime. Iară când să va înaripa cu milosteniia rugăciunea ta, atuncea zboară la Ceriu. Că precum focul deaca nu are untdelemn picând, să stinge, aşa şi rugăciunea, deaca nu are milostenie, să piiarde.

Sholiia 17. Cea deaciia înnainte iaste ceale treizeci, şi ceale şasezeci, care şi întru mireni sânt. Ceale treizeci sânt cei ce cu mueri trăesc, şi întru întreaga-

înțelepciune să păzesc. Iară ceale şasezeci sânt cei neînjugați, şi viiață îmbunătățită petrec. Iară ceale o sută, cei ce pre toată lumea o au urât, şi numai singur lui Dumnezeu a viețui au ales.

Sholiia 18. Foc aicea pre dorul cel dumnezeesc îl zice, care aprinzindu-să în inimă, mintea s'au înnălțat la Ceriu. Şi deaciia întru un foişor ca acesta al sufletului, ádecă în cugetul cel mai înnalt decât ceale pământeşti, pogorârea Dumnezeescului Duh s'au făcut, precum şi preste Apostoli simțit.

Sholiia 19. Amândoaă deopotrivă fac bine sufletului, şi dumnezeiască umilință îi pricinuesc lui.

Sholiia 20. Carea de lucrurile ceale pământeşti să depărtează.

Sholiia 21. Nu te depărta dela rugăciune, până când sânt pornite lacrămile ceale de Dumnezeu date, şi focul umilinții iarăşi dupre iconomiia carea să face pentru înnălțarea ta să va strânge. Că, zice, nu ştiu deaca altădată cândva vei mai dobândi vreo stare pricinuitoare de unele ca acestea.

Sholiia 22. Ádecă a lua aminte, şi a privi pre sineşi. Şi alt lucru iaste a face episcop, şi stăpânitoriu al patimilor: care lucru şi foarte mult decât cel dintâiu iaste mai mare.

Alta. Stăpânitoriu iaste mintea, când ceale pentru sineşi, şi pre ceale de prinprejurul său, ádecă pre puterile sufletului, şi pre simțirile trupului bine le ocârmuiaşte, şi le povățuiaşte. Iară Arhiereu, când pre noime curate şi neîntinate la Dumnezeescul Jertveanic prin rugăciune le aduce. Şi al stăpânitoriului lucru iaste ca să cerceteaze pre lucrurile ceale din afară. Iară al Arhiereului, ca să cerceteaze adeaseori şi pre ceale din afară, şi pre ceale din lăuntru.

Sholiia 23. Pentru sfințirea Sfintelor Taine zice.

Sholiia 24. Câine zice pre dracul carele pre furişĭ jefuiaşte pre minte prin pricinuire oarecarea dela rugăciune. Pre carele să cade a-l goni prin rugăciunea cătră Dumnezeu cea împrotiva lui.

Sholiia 25. Însemnează, cum că pre faptele ceale urâte nu să cade dupre fealiu cu deamăruntul a le mărturisi întru rugăciune.

Alta. Omul cel cunoscătoriu, şi carele cunoaşte adevărul, nu prin pomenirea faptelor celor lucrate, ci prin răbdarea ispitelor celor asupră-i aduse să mărturiseaşte lui Dumnezeu.

Alta. Când mintea prin lepădare va ținea pre nădejdea cea de-a pururea în cuget poftorită, atuncea duşmanul, cu pricină de mărturisire, pre răutățile ceale mai nainte făcute i le închipuiaşte, ca pre patimile ceale prin darul lui Hristos uitate să le ațițe, şi pre taină să nedreptățească pre om. Că atuncea măcar de şi luminat şi urâtoriu de patimi ar fi, de nevoe să va întuneca turburându-să de faptele sale ceale lucrate, şi deaca încă înneguros ar fi şi iubitoriu de dulceți, va zăbovi negreşit şi cu împătimire va vorbi

cu asuprealele. Cât să va afla mai-nainte-prindere-în-minte o pomenire ca aceasta, iară nu mărturisire.

Sholiia 26. Nu are trebuință, zice, de dáscal spre a să ruga, ci de însăşi a sa sârguință. Pentru carea însuşi Dumnezeu i-au stătut de față aceluia dáscal. Că celui ce cu bună întindere şi cu sârguință şi dupre leage să roagă, Dumnezeu i să face Dáscal, prin luminare pre mintea lui din rătăcire îndreptându-o, şi din robire izbăvindu-o.

Alta, a Sfântului Maxim. Cela ce pre Dumnezeu curat îl iubeaşte, nerăspândit să roagă. Cela ce nerăspândit să roagă, cu adevărat pre Dumnezeu îl iubeaşte. Iară cela ce pre sufletul său îl are lipit de ceale pământeşti, nu fără de răspândire să roagă. Deci nu iubeaşte pre Dumnezeu cela ce pre minte cu împătimirea cea către ceale omeneşti o are legată.

Alta, a Sfântului Nil. Rugăciunea iaste suire a minții către Dumnezeu. Luarea aminte carea caută rugăciune, află rugăciune, că luarea aminte rugăciune iaste, deşi alt oarece urmează. Pentru carea a ne sârgui ni să cuvine.

CUVÂNTUL 29

Pentru Ceriul cel pământesc, ádecă nepătimirea cea de Dumnezeu următoare, şi pentru săvârşirea, şi pentru înviiarea sufletului, cea mai nainte de înviiarea cea de obşte.

Iată deaciia şi noi cei puşi în groapa cea prea adâncă a necunoştinţii, şi întru întunecatele patimi, şi în umbra morţii trupului acestuia, pentru Ceriul cel pământesc din semeţie înceapem a filosofi. Că táriia ádecă are frumseaţe pre steale, iară nepătimirea podoabă pre faptele bune. Că nimic altceva eu pre nepătimire nu o înţeleg că iaste, decât ceriu al minţii în inimă, care pre vicleanele lucruri ale dracilor, jucărei deaciia le socoteaşte.

Deci nepătimaş ádecă chiar şi iaste, şi să cunoaşte, cela ce pre trup ádecă nestricăcios l-au făcut, iară pre minte din zidire o au înnălţat, şi pre toate simţirile aceştiia le-au supus. Iară pre sufletul său înnaintea Feaţii Domnului l-au pus, şi mai presus decât puterea sa cătră dânsul de-a pururea să întinde.

Iară alţii iarăşi pre nepătimire o hotărăsc că iaste înviiare a sufletului mai nainte de a trupului. Iară alţii, cunoştinţă a lui Dumnezeu desăvârşită, a doa după a Îngerilor. Deci aceasta iaste cea desăvârşit a celor desăvârşit mai nesăvârşită săvârşire (1), dupre cum oarecarele după ce o au gustat pre dânsa mi-au povestit mie (2): aşa deaciia pre minte o sfinţeaşte, şi din materii o răpeaşte, cât cea mai multă parte a vieţii céii în trup, după ajungerea însă la limanul cel ceresc, în Ceriu uimită pre dânsa întru vedeare o înnalţă. Pentru care şi zice oareunde cela ce cercare şi iscus au avut: Cum că cei tari ai lui Dumnezeu, de pre pământ foarte s'au înnălţat. Într'acest fealiu am cunoscut şi pre Eghipteanul acela, carele nu-şi sloboziia mâinile sale la mult ceas care era întinse întru rugăciune, când împreună şi cu alţii să ruga.

Iaste nepătimaş, şi iaste decât nepătimaşul mai nepătimaş. (3) Că unul ádecă tare uraşte pre ceale reale: iară altul fără de saţiu să îmbogăţeaşte întru

faptele bune. Şi curăţeniia nepătimire să zice, şi dupre cuviinţă. Că începătură iaste a învierii céii de obşte şi a nestricăciunii celor nestricăcioşi.

Nepătimire au arătat cela ce au zis: Minte a Domnului am căştigat[1]. Nepătimire au arătat Eghipteanul cela ce au zis că nu se teame de Domnul[2]. Nepătimire au arătat cela ce s'au rugat să se întoarcă spre dânsul patimile[3]. Cine mai nainte de strălucirea ceaia ce va să fie, ca Sirianul acela[4], de nepătimire s'au învrednicit? Că David ádecă cel preavestit între Proroci: Slăbeaşte-mă, zice cătră Domnul, ca să mă răsuflu[5]; iară nevoitoriul lui Dumnezeu: Slăbeaşte-mi, Doamne, valurile Darului tău.

Nepătimire are sufletul care aşa s'au feliurit cu faptele bune, precum cei pătimaşi cu dulceţile şi cu dezmierdările.

Deaca acesta iaste hotarul îndrăcirii pântecelui, ca şi nepoftind să se silească, apoi negreşit acesta iaste hotarul înfrânării, ca şi flămând fiind, firea, şi nevinovată aflându-să, să o stăpânească.

Deaca acesta iaste hotarul desfrânării, ca şi spre dobitoace şi spre neînsufleţite să se înnebunească, apoi acesta iaste hotarul curăţiei, ca spre toate ca spre nişte neînsufleţite cu simţirea să se afle.

Deaca aceasta iaste margenea şi sfârşitul iubirii de argint, ca niciodată să înceteaze sau să se sature de a aduna (4), apoi aceasta iaste săvârşirea neagonisealii, ca nici pre trupul său să-l cruţe.

Deaca aceasta iaste margenea trândăviei, ca întru toată odihna fiind cineva, să nu aibă răbdare, apoi aceasta iaste margenea răbdării, ca întru necaz aflându-să, să socotească cum că are odihnă.

Deaca acesta iaste noianul mâniei, ca şi nimenea fiind de faţă, să se sălbătăcească, apoi acesta iaste noianul îndelungii-răbdări, ca şi de faţă fiind, şi nefiind de faţă cela ce ocăraşte, asemenea să se liniştească.

Deaca aceasta iaste înnălţimea slavei deşarte, ca şi nefiind de faţă nimenea care iaste datoriu a lăuda, lucruri ale slavei deşarte să închipuiască – apoi

---

[1] 1 Cor. 2: 16. (N. ed.)

[2] Avva Antonie cel Mare (cf. *Pateric*, „Pentru Avva Antonie", 34). (N. ed.)

[3] Avva Ioann Colov (cf. *Pateric*, „Pentru Avva Ioann Colov", 13). (N. ed.)

[4] Sf. Efrem Sirul.

[5] Ps. 38: 14. (N. ed.)

negreşit acesta iaste chipul neslavei deşarte, ca niciodată întru adunări cu cugetul să nu să fure.

Deaca acesta iaste chipul pierzării, ádecă al mândriei (5), ca întru chipuri şi stări proaste aflându-se, să se înnalțe – apoi acesta iaste semnul cel mântuitoriu al smereniei, ca întru înnalte dregătorii şi isprăvi aflându-să, cugetul smerit să-l aibă.

Şi deaca acesta iaste semnul împătimirii céii desăvârşit, ca tuturor celor dela draci pre furişĭ sămănate prea degrab să se supue, apoi eu pre acesta îl înțeleg semn al sfintei nepătimiri, ca să poată luminat a zice: Pre cela ce să abate dela mine, pre cel rău nu l-am cunoscut (Ps. 100: 4), nici cum au venit, nici pentru ce, nici cum s'au dus, ci cu totul deaciia fără de simțire cătră unele ca acestea mă aflu, tot unit fiind, şi voiŭ fi cu Dumnezeu. (6)

Cela ce de o aşăzare şi stare ca aceasta s'au învrednicit, încă fiind în trup, are pre însuşĭ Dumnezeu sălăşluit întru sineşi de-a pururea, întru toate cuvintele şi lucrurile şi gândurile ocârmuindu-l. De unde deaciia şi ca de un glas oarecare, de voirea Domnului, înlăuntru prin luminare să apucă, şi decât toată învățătura omenească mai înnalt făcându-să, zice: Când voiŭ veni, şi mă voiŭ arăta Feații lui Dumnezeu? (Ps. 41: 3). Că nu pot suferi deaciia lucrarea dorului: ci caut pre Frumsețea cea fără de moarte, pre carea mai naintea tinii mi-o ai dat. (7)

Cel nepătimaş, ce trebue a zice multe, nu mai viiază încă el, ci viiază întru dânsul Hristos ([Gal. 2:20]; Filip. 1: 21), dupre cum zice cela ce cu nevoi[n]ța cea bună s'au nevoit, şi alergarea ş'au săvârşit, şi Credința cea Pravoslavnică o au păzit (2 Tim. 4: 7).

Coroana Împăratului nu să alcătuiaşte dintru o piiatră: şi nepătimirea nu să săvârşaşte, deaca de o faptă bună, şi fieştecum s'ar întâmpla, ne vom lenevi. Nepătimire ádecă vei înțeleage palat al Împăratului ceresc în Ceriuri. Şi multe sălaşe (8) care înlăuntru cetății aceştiia sânt, sălăşluirile drepților. Iară zidiu al Cerescului acestuia Ierusalim iaste lăsarea păcatelor.

Să alergăm, fraților, să alergăm, ca să dobândim întrarea în cămara cea de nuntă a palatului acestuia. Iară deaca din oarecarea [pricină], ori sarcină a vreunii mai-nainte-prinderi-în-minte – o, ce primejdie! –, ori de vreame ne-am împiedeca, măcar la un sălaş oarecare din ceale împrejurul cămării céii de

nuntă să ajungem. Iară deaca încă şchiopătăm, sau slăbănogi ne aflăm, măcar înlăuntru zidiului în tot chipul să ne sârguim a ne face. Că cela ce mai nainte de sfârşit acolò nu au întrat, iară mai vârtos pre deasupra n'au trecut, în pustietate să va sălăşlui.

Pentru aceasta să ruga oarecine zicând: Întru Dumnezeul mieu voiŭ treace preste zidiu (Ps. 17: 30). Şi altul, ca despre Fața lui Dumnezeu zice: Au nu păcatele voastre sânt care despărțesc între voi şi între mine? (Is. 59: 2) Ia să tăem, o, iubiților, păreatele cel din mijloc al gardului, pre care prin neascultare rău l-am îngrădit. Ia să luăm de aicea dezlegare de datorii. Că nu iaste în iad cela ce poate să lasă datoriile.

Ia să ne sârguim, fraților, că slujitori ne-am scris. Nu ne iaste cu putință cădeare, nu iaste cu putință vreame, nu iaste cu putință povară să pricinuim. Căci câți au luat pre Domnul prin baia naşterii de a doa oară, le-au dat lor stăpânire fii ai lui Dumnezeu să se facă (Io. 1: 12), zicând: Îndeletniciți-vă, şi cunoaşteți, că eu sânt Dumnezeu (Ps. 45: 11), şi nepătimirea. Lui să cuvine slava în veacii veacilor. Amin.

Râdică ádecă dela pământ la Ceriu pre săracul mintea, şi din gunoiul patimilor scoală pre cel scăpătat fericita nepătimire. Iară preacântata Dragoste îl face pre el să şadă cu boiarii, ádecă cu sfinții Îngeri, cu boiarii norodului Domnului. (Ps. 112: 7-8)

SHOLII LA CUVÂNTUL 29

Cel pentru nepătimire.

Sholiia 1. Că cei nepătimaşi, cătră dorirea cea desăvârşit fără de sațiu întinzindu-se, nesăvârşită fac pre săvârşire. Căci bunătățile ceale veacinice sfârşit nu au.

Alta. Desăvârşit ádecă cât cătră măsura puterii omeneşti; dar nesăvârşită, ca ceaia ce de-a pururea să covârşaşte pre sineşi, prin adăogirile ceale din parte, şi ca ceaia ce să înnalță totdeauna prin suirile ceale cătră moarte.

Alta, a Sfântului Nil. Doaă săvârşiri să cuvine a înțeleage, una ádecă vremealnică, iară una veacinică. Pentru carea scrie Pavel: Iară când va veni cea desăvârşit, atuncea cea din parte să va strica. Că acest «când va veni cea desăvârşit»

însemnează că aicea nu putem încăpea pre dumnezeiasca săvârşire.

Alta. Doaă săvârşiri ştie dumnezeescul Pavel. Şi ştie pre acelaşi om desăvârşit, şi nu desăvârşit. Ca cela ce către ádecă viiaţa ceastă de acum să zice om desăvârşit: şi ca cela ce, către săvârşirea cea adevărată, nu iaste desăvârşit. Pentru aceaia zice: Nu cum că o am luat, sau cum că acum m'am făcut desăvârşit. Şi după puţine iarăşi zice: Deci câţi sântem desăvârşit, aceasta să o cugetăm.

Alta, a Sfântului Diiadoh. Nepătimirea iaste nu a nu ni să da războiu dela draci, fiindcă cu adevărat sântem datori a eşi, dupre Apostolul, din lume: ci dându-ni-să războiu dela dânşii, neluptaţi a rămânea. Pentru că şi ostaşii cei cu fier îmbrăcaţi să săgetează ádecă dela împrotivă-luptătorii, şi glasul săgetăturii îl aud, încă şi mai pre toate săgeţile ceale slobozite asupra lor le văd, dar nu să rănesc, pentru tăriia îmbrăcămintelor celor de războiu. Ci aceia ádecă îngrădiţi fiind cu fier, când li să dă războiu, rămân neluptaţi şi nerăniţi. Iară noi cu atotîntrarmarea Luminii céii sfinte, şi cu Coiful mântuirii, prin toate lucrurile ceale bune cu totul întrarmaţi fiind, pre întunecatele pâlcuri ale dracilor le vom tăia. Că nu numai a nu lucra pre ceale reale ne aduce şi ne pricinuiaşte noaă curăţeniia: ci, prin sârguinţa lucrurilor celor bune, şi pre a lepăda cu totul desăvârşit pre ceale reale.

Sholiia 2. Cine? Sfântul Efrem.

Sholiia 3. Nepătimire are sufletul, nu cela ce nu pătimeaşte nimic către lucruri, ci cela ce şi către pomenirea lor neturburat rămâne.

Alta. Păzirea poruncilor lui Dumnezeu naşte pre nepătimire. Iară nepătimirea sufletului păzeaşte pre cunoştinţă.

Sholiia 4. Patima iubirii de argint aicea să mustră, întru cela ce să bucură când ia, şi să mâhneaşte când împărţeaşte. Şi nu poate unul ca acesta să fie iconom bun.

Sholiia 5. Însemnează, că mândriia iaste pierzare deosebit. Iară cea împrotivă iaste prea arătată.

Sholiia 6. Nu rabdă întunearecul pre firea de faţă a luminii, nu stă boala când sănătatea să întoarce: nu lucrează patimile când nepătimirea iaste de faţă.

Sholiia 7. Frumseaţe pre nemurire, iară tină pre trupul acest de pământ, întru carele dupre călcarea de leage s'au îmbrăcat Adam, dupre cum zice cel numit cu numele Theologhiei.

Sholiia 8. Multe sălaşe numeaşte pre măsurile minţii celor ce în latura aceaia să sălăşluesc. Şi zic ádecă pre desluşiri, şi pre deosebiri, întru care să desfătează în minte. Că nu deosebiri de locuri, ci rândueli de Daruri sălaşe multe au zis.

CUVÂNTUL 30

Pentru legătura celor trei fapte bune, Credința ádecă, Nădejdea, şi Dragostea.

Iară de acum înnainte, după toate ceale mai nainte zise, rămân aceaste trei, care pre legătura tuturor o strâng tare şi o țin, credința (zic), nădejdea, dragostea (1), iară mai mare decât toate iaste dragostea (1 Cor. 13: 13): că Dumnezeu să numeaşte.

Însă eu pre aceaia ádecă rază o văd, iară pre aceaia lumină, iară pre aceaia rătunjală (şi țărcălám). Însă toate sânt o rază şi o Strălucire. Că aceaia ádecă pre toate le poate şi să le facă, şi să le zidească. Iară pre aceaia Mila lui Dumnezeu o încungiură, şi ne ruşinat o face. Iară aceaia nici cade, nici stă din alergare, nici pre cel rănit şi pătruns, de fericita înnebunie îl lasă deaciia să se liniştească.

Cela ce pentru dragostea lui Dumnezeu voiaşte să cuvinteaze, pentru Dumnezeu a cuvânta s'au apucat; şi pentru Dumnezeu prin cuvinte a face povestire iaste lucru cu greşală şi de primejdii celor ce nu iau aminte. Cuvântul cel pentru dragoste, Îngerilor iaste cunoscut, şi acelora dupre lucrarea strălucirii.

Dragostea Dumnezeu iaste (1 Io. 4: 8), şi cela ce voiaşte să zică pentru hotarul acestuia, întru adânc, orb fiind, măsoară năsipul.

Dragostea dupre fealurime ádecă iaste asemănare a lui Dumnezeu, dupre cât iaste cu putință oamenilor, iară dupre lucrare, beție a sufletului: iară dupre osebire, izvor al credinții, adânc al îndelungăi-îngăduiri, mare a smerenii. Dragostea iaste chiar lepădare a tot fealiul de cuget împrotivnic, fiindcă dragostea nu socoteaşte răul.

Dragostea, şi nepătimirea, şi punerea-de-fii, cu singure numele să despărțesc. Precum lumina şi focul şi flacăra întru o lucrare (2) să împreunează, aşa şi pentru acestea înțeleage. Dupre măsura strălucirii să face înlăuntru şi frica: că cela ce iaste fără de frică, ori de dragoste iaste plin, ori cu sufletul iaste mort.

Nici o nelesnire nu iaste ca să punem înnainte închipuiri din lucrurile ceale omeneşti, şi de dorire, şi de frică, şi de sârguință, şi de râvnă, şi de slujbă, şi de dragostea lui Dumnezeu. Fericit iaste cela ce o dragoste ca aceasta cătră Dumnezeu au căştigat, precum are îndrăgitoriul cel înnebunit cătră ibóvnica sa. (3) Fericit iaste cela ce aşa să teame de Domnul, precum osândiții să tem de judecătoriul. Fericit iaste cela ce aşa de sârguitoriu s'au făcut, întru sârguință adevărată, precum robii cei binecunoscători cătră Domnul lor. Fericit iaste cela ce aşa de râvnitoriu s'au făcut întru faptele bune, precum cei ce să trezvesc din râvnă cătră femeile sale. Fericit iaste cela ce aşa stă înnaintea Domnului întru rugăciune, precum stau slugile înnaintea Împăratului (4). Fericit iaste cela ce aşa să nevoiaşte ca nelipsit să împace şi să cinstească pre Domnul, precum pre oameni.

Nu aşa muma de pruncul său cel de supt țițe, precum fiiul dragostii are fire totdeauna să se lipească de Domnul.

Cela ce cu adevărat iubeaşte, de-a pururea pre fața celui iubit o nălúceaşte, şi pre aceasta înlăuntru cu dulceață o îmbrățişază şi o sărută unul ca acesta, şi nu mai poate nici în somn să se liniştească de dor, ci şi acolò cu cel dorit al său să îndeletniceaşte şi vorbeaşte. Aşa la trupuri, aşa la cei fără de trupuri să obicinuiaşte a să face. (5)

După ce s'au rănit oarecarele într'acest fealiu, zicea pentru sineşi, de care lucru eu mă minunez: Cum că eu dorm pentru trebuința firii, iară inima mea priveghiiază[1] pentru mulțimea dragostii.

A însemna ți să cuvine, o, ascultătoriule, că după pierzarea hiiarălor acestora dela cerbul sufletul, atuncea doreaşte şi să sfârşaşte cătră Domnul cu focul dragostii, ca de nişte otravă împungându-să şi rănindu-să. (6)

Lucrarea ádecă a foamei, nearătată oarecarea patimă iaste şi neînsemnată: iară a setii, întinsă oareacarea iaste şi mai-nainte-arătată, şi tuturor de arşiță însemnătoare. Pentru aceasta zicea cela ce dorea de Dumnezeu: Însetat-au sufletul mieu spre Dumnezeul cel tare, cel viu (Ps. 41: 2).

[1] Cf. Cânt. Cânt. 5:3. (N. ed.)

Deaca fața celui iubit, arătat pre noi pre toți ne schimbă, şi luminați, şi veaseli, şi nemâhniți ne lucrează, apoi fața Stăpânului, în sufletul cel curat nevăzut venirea făcându-şi, ce şi nu va face?

Frica ádecă când cu simțirea sufletului să face, are fire să-i topească şi de tot să-i mănânce întinăciunea. Că pătrunde cu frica ta, zice, cărnurile meale (Ps. 118: 120); iară cuvioasa dragoste pre unii ádecă s'au obicinuit a-i sorbi de tot, dupre cela ce au zis: Îmbărbătatu-ne-ai pre noi, îmbărbătatu-ne-ai (Cânt. Cânt. 4: 9). Iară alteori pre oarecarii îi face să strălucească şi să se bucure. Că spre dânsul, zice, au nădăjduit inima mea, şi m'am ajutorit, şi au înflorit trupul mieu (Ps. 27: 7); şi: Inima veselindu-să, fața înfloreaşte[1].

Deci când tot omul ca cum oarecum să va amesteca cu dragostea lui Dumnezeu, atuncea şi afară de trup, ca printr'o oglindă oarecarea pre strălucirea sufletului o arată. Aşa s'au proslăvit Moisì de-Dumnezeu-văzătoriul acela. Cei ce o treaptă ca aceasta întocma cu Îngerii au ajuns, de multe ori şi pre hrana cea trupească o uită. Şi mi să pare că nici adeaseori pre aceasta o poftesc. Şi nu iaste minune, fiindcă şi dragostea cea împrotivnică de multe ori pre hrană o au lepădat.

Mi să pare că nici trupul nestricăcioşilor acestora deaciia aşa fieştecum nu să bolnăveaşte. Că s'au curățit, şi ca cum în oarecare chip nestricăcios s'au făcut prin văpaia curăției carea curmează pre văpae. Socotesc cum că nici pre însăşi mâncarea, pre carea o priimesc deaciia, cu dulceață nu o priimesc. Că apa ádecă de supt pământ pre rădăcina copaciului, iară pre sufletul acestora focul cel ceresc are fire să-l hrănească.

Creaşterea fricii iaste început al dragostii: iară sfârşitul curăției iaste pricină a theologhiei. Cela ce cu Dumnezeu desăvârşit pre simțirile sale şi le-au unit, cuvintele lui în taină să învață dela dânsul. Că acestea neunite (cu Dumnezeu) făcându-se, greu iaste pentru Dumnezeu a vorovi.

Cuvântul ádecă cel înființat[2] săvârşaşte curățiia, după ce prin venirea sa pre moarte o au omorât. Şi aceasta după ce s'au omorât, ucenicul theologiei s'au luminat. [7][3] Cuvântul Domnului cel din Domnul iaste curat, şi rămâne

[1] Pilde 15: 14. (N. ed.)

[2] Gr. Ἐνούσιος μὲν Λόγος. (N. ed.)

[3] Semnalarea Sholiei 7 lipseşte din textul chirilic. (N. ed.)

în veacul veacului. Cela ce pre Dumnezeu nu l-au cunoscut, din socoteala sa grăiaşte. (8)

Curățiia pre ucenic cuvântătoriu de Dumnezeu l-au lucrat, carele prin sineşi ține şi întăreaşte dogmele celor trei Feațe ale Troiței.

Cela ce iubeaşte pre Domnul, pre fratele său mai nainte l-au iubit: că dovada céii dintâiu iaste cea de-a doa. Cela ce iubeaşte pre aproapele, nici-odată pre cei ce îl grăesc de rău îi va suferi, ci ca de nişte foc mai vârtos va fugi. Cela ce zice că pre Domnul îl iubeaşte, şi asupra fratelui său se iuțeaşte, asemenea iaste celui ce în somn aleargă.

Tăriia a dragostii iaste nădejdea, că printr'însa pre plata dragostii o aşteptăm. Nădejdea iaste bogăție a bogăției céii nearătate. Nădejdea iaste vistierie fără de îndoială mai nainte de vistierie. Aceasta iaste odihnă de osteneale: Aceasta iaste uşă a dragostii, aceasta ucide pre deznădăjduire, aceasta iaste Icoană a celor ce nu-s de față. Lipsirea nădejdii – pierzarea dragostii. De aceasta sânt legate trudele, de aceasta sânt spânzurate ostenealele, pre aceasta mila o încúngiură.

Monahul bine-nădăjduitoriu iaste al trândăviei junghietoriu, cu sabiia aceştiia pre aceaia biruindu-o. Cercarea şi iscusul naşte pre nădejdea darurilor Domnului: că cel neiscusit nu fără de îndoială rămâne. Mâniia răsipeaşte pre nădeajde; că aceaia ádecă nu ruşinează, iară bărbatul mânios nu iaste cu bun chip.

Dragostea iaste dătătoare de prorocie, dragostea iaste dăru[i]toare de seamne, dragostea iaste adânc de strălucire. Dragostea iaste fântână a focului: pre cât va izvorî, pre atâta pre cel însetat îl va arde. Dragostea iaste stare a Îngerilor, dragostea iaste sporire a veacurilor. Vesteaşte-ne noaă, o, frumoaso între faptele bune, unde-ți paşti oile tale, unde te sălăşlueşti întru amiiázá-zì?[1] Luminează-ne pre noi, adapă-ne pre noi, povățuiaşte-ne pre noi, du-ne de mână pre noi, căci de acum a ne sui cătră tine voim. Că tu stăpâneşti pre toate, şi acum pre sufletul mieu l-ai îmbărbătat, şi nu pot a ținea flacăra ta (9): de unde[2] merg lăudându-te pre tine. Că tu stăpâneşti puterea mării, şi pre pornirea valurilor eiĭ tu o domoleşti şi o amorțeşti. Tu smereşti pre gândul cel

[1] Cf. Cânt. Cântărilor 1: 6. (N. ed.)

[2] Gr. ὅθεν, „încât”. (N. ed.)

trufaş ca pre un rănit. Întru braţul puterii tale ai răsipit pre vrăjmaşii tăi, şi neluptaţi pre îndrăgitorii tăi îi lucrezi.

Însă eu mă sârguesc a mă învăţa cum Iacóv pre scară întărită te-au văzut, şi care iaste oare chipul unii suiri ca aceştiia, mie celui ce te întreb tâlcuiaşte-mi-l. Şi care iaste chipul şi adunarea şi refeneáoa (10) alcătuirii aceiia aiĭ treptelor tale, pre care suişuri întru inima sa au pus îndrăgitoriul tău? Şi însetam să cunosc cât iaste numărul treaptelor acestora, şi oare câtă iaste vremea drumului. Că pre povăţuitori (11) mi i-au vestit cela ce s'au învăţat lupta ta şi vederea ta; iară alt nimic n'au voit să mă lumineaze, iară mai vârtos n'au putut, de ar fi trebuinţă ca să zic mai potrivit.

Iară ea (12) ca din Ceriu arătându-să mie, Împărăteasa aceasta, şi ca cum la urechiia sufletului mieu aceasta vorbindu-o, îmi zicea: Deaca nu te vei dezlega, o, îndrăgitoriule, de grosime, frumseţea mea, precum iaste, nu poţi a o învăţa. Iară scara pre alcătuirea cea duhovnicească a faptelor bune înveaţe-te pre tine (13), pre al căriia vârf eu sânt întărită, dupre cum marele tăinuitoriu al mieu au zis: Iară acum rămân aceaste trei: Credinţa, Nădejdea, Dragostea; iară mai mare decât toate iaste dragostea.[1] Amin.

ÎNDEMNARE ÎN SCURT ŞI ÎNTOCMA PUTEARNICĂ CU LĂŢIMEA CELOR ZISE

Din cea veache, scrisă cu mâna:[2]

Celor ce voesc în cartea vieţii[3] céii din Ceriuri să-şi scrie numele sale, preabună cale de drum cartea aceasta luminat le arată. Că pre aceasta cetindu-o, o vom afla că ne povăţuiaşte fără de rătăcire pre cei ce îi urmăm eiĭ, şi despre toată piiatra de poticnire nerăniţi ne păzeaşte. Şi scară dela ceale pământeşti cătră Sfintele Sfintelor întărită ne pune noaă înnainte. Şi pre Dumnezeul

---

[1] 1 Cor. 13: 13. (N. ed.)

[2] Propoziţia aceasta e tipărită în marginea textului chirilic. Fragmentul la care face referinţă, adică primul paragraf, a fost adăugat de traducător dintr'un manuscris mai vechi. El nu există în ediţiile moderne ale *Scării.* (N. ed.)

[3] În text: **вїцїєй**. (N. ed.)

dragostei întărit pre însăşi vârful eiĭ ni-l arată. Pre carea scară mi să pare că şi Iacóv, cela ce au dat patimilor cu piciorul, pre patul eiĭ cel pustnicesc şi sihăstresc odihnindu-să, o au văzut. Ci ia să ne suim cu sârguință, mă rog, suirea aceasta gândita, şi la Ceriu alergătoarea. Al căriia începutul ádecă iaste lepădarea de ceale pământeşti: iară sfârşitul, Dumnezeul dragostii.

(Deci) suiți-vă, suiți-vă, fraților, suişuri cu sârguință în inimă puind, auzind pre cela ce zice: Veniți să ne suim în Muntele Domnului, şi în Casa Dumnezeului nostru, a celui ce săvârşaşte picioarele noastre ca ale cerbului, şi preste ceale înnalte ne pune pre noi, ca să biruim în calea lui. Alergați, mă rog, împreună cu cela ce au zis: Ia să ne sârguim până ce vom ajunge toți la unirea Credinții, şi la Cunoştința lui Dumnezeu, întru bărbat desăvârşit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos; carele de treizeci de ani fiind cu vârsta cea văzută, s'au botezat, şi treizeci de treapte în scara cea gândită cu soartă au dăruit, fiindcă dragostea iaste Dumnezeu, întru carele Lauda, întru carele Stăpânirea, întru carele Puterea, întru carele iaste pricina tuturor bunătăților, şi au fost, şi va fi, întru toți veacii cei ne hotărâți, Amin.

SHOLII LA CUVÂNTUL 30
Cel pentru Credință, Nădeajde şi Dragoste.

Sholiia 1. Credința iaste împreună-învoire fără de îndoire a celor auzite, întru deplin încredințarea adevărului celor propoveduite prin Darul lui Dumnezeu: pre carea o au arătat Avraam, carele au fost mărturisit că nu s'au îndoit cu necredința, ci s'au împuternicit prin credință, dând slavă lui Dumnezeu, şi deplin încredințindu-să, că aceaia ce s'au făgăduit, putearnic iaste şi să o facă.

Alta, a Sfântului Isaac. Credința iaste uşă a tainelor. Că precum ochii cei trupeşti sânt lucrurilor celor simțite, aşa şi credința, ochilor celor ascunşi, între ochii minții. Că doi ochi sufleteşti avem, dupre cum zic Părinții, precum cei doi ochi ai trupului. Şi nu iaste aceaiaşi trebuință de vedeare întru fieştecarele. Că cu un ochiu ádecă vedem pre ceale ascunse ale slavei lui Dumnezeu, ceale ascunse în firi, ádecă puterea lui, şi înțelepciunea, şi purtarea de grijă cea de-a pururea împreună-vecuitoare cea dinprejurul nostru, carea să înțeleage din săvârşirea ocârmuirii sale céii spre noi. Şi pre rânduialele ceale cereşti, şi împreună

cu noi roabe, cu ochiul acesta le vedem. Iară cu celalalt ochiu vedem pre slava firii lui céii sfinte, când binevoiaşte Dumnezeu să ne bage pre noi în tainele ceale duhovniceşti, şi pre marea credinții să o deşchiză întru mintea noastră.

Altă sholie. Că aceaia ádecă credința. Iară aceaia ádecă nădejdea. Iară aceaia ádecă dragostea.

Alta, a Sfântului Maxim. Dragostea cea către Dumnezeu să împrotiveaşte poftii, că pleacă pre minte să se înfrâneaze despre dulceți. Iară cea către aproapele să împrotiveaşte mâniei: că face (pre cela ce o are) să defăimeaze slava şi banii. Şi acestea sânt cei doi dinari pre carii gazdii i-au dat stăpânul ca să facă purtare de grijă pentru tine. Ci să nu te arăți necunoscătoriu, cu tâlharii întovărăşindu-te, ca nu cândva iarăşi să te răneşti, şi nu încă de jumătate mort, ci cu totul mort să te afli.

Alta. Poruncile ádecă lui Dumnezeu ne învață pre noi ca să uneltim dupre cuviință lucrurile ceale de mijloc, şi uneltirea cea binecuvântată a celor de mijloc, pre aşezarea sufletului o curățeaşte: iară aşezarea cea curată naşte pre desluşire, iară desluşirea naşte pre nepătimire, dintru carea să naşte dragostea cea desăvârşit.

Alta. Mai nainte de toată vederea duhovnicească, o, frați, povățuiască credința, nădejdea, dragostea: iară mai mult dragostea. Că cealelalte ádecă ne învață a defăima bunătățile ceale văzute, iară dragostea cu însăşi faptele bune ale lui Dumnezeu împreunează pre suflet, şi prin simțirea minții pre cel nevăzut îl urmează[1].

Sholiia 2. Cu prea uneltire pre ființă lucrare o au numit.

Sholiia 3. Cu neputința noastră împreună-pogorându-să Părintele, din ceale prea mici face asemănările.

Sholiia 4. Cela ce Împăratului îi stă înnainte, şi oamenilor slujaşte, uneori şi cu fățărnicie, şi pentru vederea oamenilor pre slujbă şi pre lepădarea de plată o face, carele s'au şi greşit de fericire. Iară acela iaste cu adevărat fericit, carele de chipul cel dinafară pre obiceaiul cel dinlăuntru spânzurându-l, să veade că cu toată mintea săvârşaşte starea-înnainte, singur către singur Dumnezeu cearerile ceale gândite cu minte oserdnică săvârşindu-le.

Sholiia 5. Precum, zice, şi pentru dragostea cea trupească, aşa şi pentru cea duhovnicească, ceaia ce iaste în trup.

Sholiia 6. O, credinciosule, o, priceputule, că sufletul care de patimi prin întreaga-înțelepciune s'au izbăvit, atuncea fără de ținear de Dumnezeiasca Dragoste să arde.

Sholiia 7. Cuvântul lui Dumnezeu Tatălui, întru carele să va sălăşlui prin curățire, săvârşaşte ádecă întru dânsul pre curățenie: iară pre moarte, ádecă pre patimi, desăvârşit le omoară.

[1] În text: оулмѣзъ. (N. ed.)

Sholiia 8, a Sfântului Diiadoh. Cuvântul cel duhovnicesc pre simțirea minții deplin o adeverează, că lucrarea dragostii dela Dumnezeu să aduce. Pentru aceaia și mintea noastră neclătită petreace întru mișcările cuvântării de Dumnezeu. Că nu pătimeaște atuncea nici o sărăcie carea îi aduce pre grijă. Fiindcă atâta prin vederi să lățeaște, precât lucrarea dragostii voiaște. Deci lucru bun iaste de-a pururea întru credință a rămânea, care prin dragoste să lucrează. Că nimic nu iaste mai sărac decât mintea ceaia ce fără de Dumnezeu filosofeaște pre ceale ale lui Dumnezeu.

Alta, a aceluiași. Precum marea, când să turbură, are fire să se supue untului-de-lemn celui vărsat preste dânsa, fiindcă de grăsimea lui să biruiaște furtuna, așa și sufletul nostru, când de bunătatea Sfântului Duh să îngrașă, cu dulceață și bucurie să alinează. Că bucurându-să, să biruiaște, dupre sfântul cela ce zice: Însă lui Dumnezeu supunete, suflete al mieu – ádecă de bunătatea și de negrăita milostivire ceaia ce umbrează preste dânsul. Deci pentru aceasta, măcar orișicâte atuncea întărâtări dela draci s'ar meșteșugi împrotiva sufletului, și nemâniiat rămâne, și de toată bucuriia plin, la oricarele vine sau rămâne, deaca cu frica lui Dumnezeu pre al său suflet neîncetat și-l îndulceaște. Că celor ce să nevoesc le aduce oarecare fealiu de curățire frica Domnului Iisus. Că frica Domnului, zice, iaste curată, carea rămâne în veacul veacului.

Sholia 9, a Sf. Diiadoh. Alta iaste dragostea sufletului cea firească, și alta ceaia ce dela Sfântul Duh să face întru dânsul. Că aceaia ádecă din voirea noastră, când voim, cu măsură să porneaște. Pentru aceaia și cu lesnire de duhurile ceale reale, când nu le ținem cu sila, dintru a noastră voire să răpeaște. Iară aceaia atâta aprinde pre suflet către dragostea lui Dumnezeu, cât toate părțile sufletului, prin bunătatea dumnezeeescului dor, unele cu altele să lipesc, întru nemărginită oarecarea prostime de așezământ. Că îngrecată ca cum mintea atuncea de lucrarea cea duhovnicească făcându-să, izvor oarecare de dragoste și de bucurie izvoraște.

Sholiia 10. *Éranon*, ádecă refeneà, sânt banii cei ce dela mulți să adună. Iară acum adunarea iaste, carea din multe fapte bune să adună.

Sholiia 11. Pre îngeri îi zice, carii să află pre scară.

Sholiia 12. Ádecă Dumnezeu, carele iaste dragoste.

Sholiia 13, a Sf. Isaac.

Întrebare: Carea iaste săvârșirea roadelor Duhului celor multe?

Răspuns: Când să va învrednici cineva de dragostea lui Dumnezeu cea desăvârșit.

Întrebare: Și de unde cunoaște cineva că au ajuns întru aceasta?

Răspuns: Când să va porni pomenirea lui Dumnezeu în mintea lui, îndată inima lui să porneaşte spre dragostea lui. Şi ochii lui slobod lacrămi cu îndestulare. Că obiceaiu are dragostea din pomenirea celor iubiți să sloboadă lacrămi. Şi cela ce iaste într'acest fealiu, niciodată nu iaste lipsit de lacrămi. Căci nu-i lipseaşte lui materie carea de-a pururea îl aduce pre el întru pomenirea lui Dumnezeu. Pentru aceaia şi în somnul său împreună-vorbeaşte cu Dumnezeu. Că obiceaiu are dragostea a lucra unele ca acestea. Şi aceasta iaste săvârşirea oamenilor în viiața lor.

AL SFÂNTULUI IOANN
SHOLASTICULUI ŞI SCĂRARIULUI

CUVÂNT CĂTRĂ PĂSTORIUL

În Cartea cea de jos eu ádecă pre tine, o, Dumnezeescule Părinte, mai pre urmă decât toți te-am rânduit. Iară în cea de sus, tare nădăjduesc cum că tu decât toți noi întru scrisoarea cea dumnezeiască vei fi cel mai întâiu. Fiindcă adevărat iaste cela ce au zis: Vor fi cei mai de pre urmă cu cugetul, cei întâiu cu vreadniciia. (1)

CAP 1.

Păstoriu iaste chiar, cela ce pre cuvântătoarele Oi ceale pierdute, prin a sa nerăutate, prin a sa sârguință şi rugăciune poate să le caute, şi să le îndrepteaze.

Cârmaciu iaste cela ce au luat tărie de minte dela Dumnezeu şi dintru ale sale osteneale, şi nu numai dintru întreitele valuri, ci şi dintru însăşi adâncul poate a trage corabiia.

Doftor iaste cela ce pre trup şi pre suflet îl are fără de boală, şi de nici un plástor dela alții nicidecum nu are trebuință[1]. (1)

Dáscal cu adevărat iaste cela ce carte gândită a cunoştinței, cu deagetul lui Dumnezeu scrisă, ádecă cu lucrarea strălucirii dela dânsul, prin sineşi au luat, şi de celealalte cărți iaste nelipsit. Că necuvios lucru iaste Dáscalilor din prescrieri şi izvoade să înveațe, şi zugravilor din icoane streine să-şi însemneaze pre ale sale. (2)

[1] În text: требъницъ. (N. ed.)

Cela ce înveți pre cei de jos, de sus dintru înnălțime învață-te, şi cu chipul cel simțit pre altul (3) învață-l. Nu uita pre cela ce au zis: Nu dela oameni, nici prin oameni didascaliia o am învățat. Că nu pot ceale de jos pre ceale de pre pământ să le vindece niciodată.

Cârmaciul cel bun va mântui corabiia, şi păstoriul cel bun va înviia şi va tămădui pre oile sale ceale gândite. Pre cât oile neîncetat sporind înnainte urmează Păstoriului, pre atâta pentru dânsele va da răspuns stăpânului casii. Săgeteaze cu cuvântul Păstoriul şi pre oile ceale ce din lenevire[1] sau din îndrăcirea pântecelui rămân înnapoi, că şi acesta iaste un semn al Păstoriului celui bun.

Când oile din fierbințeala zădufului, iară mai vârtos al trupului, vor înceape cu sufletul a dormita, atuncea mai cu fortíme pentru dânsele Păstoriul către Ceriu privind va priveghiia. Că obicinuit iaste în vremea zădufului aceluia multe a fi mâncate de lupi. Cu toate acestea, de şi iale, dupre chipul cel văzut pre dinafară întru oi, pre capul sufletului în vremea fierbințelii jos în pământ îl pleacă, noi avem pre cela ce au zis: Inima zdrobită şi smerită Dumnezeu nu o va defăima (Ps. 50: 19).

Când întunearec şi noapte a patimilor va cuprinde pre turmă, hotărăşte să stea neclătit pre câine către Dumnezeu, la straja cea de noapte. Şi nici o necuviință iaste ca pre mintea ta să o înțelegi ucigătoare de hiiară.

CAPUL 2.

Osebire a firii şi pre aceasta Domnul nostru cel bun o au făcut, ca pre doftor văzindu-l cel bólnav (1) să se veselească: deşi poate nimic dela dânsul nu să foloseaşte.

Aibi şi tu, o, minunate, plástori, briciuri, prafuri vindecătoare, băuturi, bureate neîngrețoşat, nistériuri, fiiară arzătoare, unsori, afiónuri, sabie, oblojituri. Iară deaca de acestea sântem lipsiți, cum pre ştiința meşteşugului o vom arăta? Nicidecum. Că nu pentru cuvinte, ci pentru lucruri plățile să dau. (2)

[1] În text: лелевире. (N. ed.)

Plastorul iaste vindecare de patimi văzute, ádecă trupeşti, iară băutura iaste vindecare de patimile ceale din lăuntru, şi deşertare de întinăciunea cea nevăzută. Briciul iaste necinstirea carea muşcă, şi pre putrejunea mândriei o tămăduiaşte. Praful cel vindecătoriu (3) iaste curățire a ochiului minții sufletului, celui ce din amestecarea mâniei s'au turburat. Băutura iaste dojenire carea strânge şi amăraşte, şi după puțin tămăduiaşte. Picăturile sânt grabnică deşertare a putorii céii nearătate. Nisteriul iaste chiar împungere şi zgăriiare întinsă şi aspră spre mântuirea celor bólnavi. Bureatele iaste tămăduirea şi răcorirea cea după tăiarea vinii, sau după hirurghie, carea să face dela doftorul prin cuvinte blânde şi mângâitoare şi moi întru cel bólnav. Fierul cel arzătoriu iaste hotarul şi certarea şi canonisirea carea spre pocăință la o vreame să dă cu iubire de oameni. Unsoarea iaste îmbunarea cea după arsura fierului, carea prin cuvânt sau prin oarecarea mică mângâiare să pune preste cel bólnav. Afionul iaste ca să se uşureaze sarcina ascultătoriului, şi prin supunere să-i dăruiască lui odihnă şi somn fără de somn, şi orbire cuvioasă de a nu-şi vedea faptele bune ale sale. Oblojituri sânt ca pre cei slăbănogiți şi moloşiți cu slava deşartă, şi prin răbdare până la moarte să-i întărească şi să-i strângă. Iară sfârşitul tuturor sabiia iaste, hotarul şi hotărârea cea pentru tăiarea mădulariului celui ce s'au omorât sufleteaşte şi au putrezit, ca nu şi pre ceialalți de râia sa să-i împărtăşască. (✡)

Fericită iaste întru doftori neîngrețoşarea, şi întru Proestoşi nepătimirea. Că aceia ádecă neîngrețoşindu-se, întru toată tămăduirea putorii fără de pregetare[1] să vor apuca, iară aceia pre tot sufletul cela ce au murit a-l înviia vor putea.

Şi aceasta una din rugăciunile înnainte-stătătoriului să se facă: ca cu toți dupre vredniciia lor şi să pătimească, şi împreună să se prifacă. Ca nu cumva, precum Iacóv, şi el, şi pre cel iubit, şi pre ceialalți împreună-ucenici cu totul să-i vatăme. Şi aceasta să obicinuesc a o pătimi fiindcă pre simțirile sufletului încă nu le au desăvârşit iscusite spre desluşirea binelui, şi a celui de mijloc, şi a celui rău. (4)

[1] În text: прицетаре. (N. ed.)

CAPUL 3.

Multă iaste ruşinea Proestósului celui ce să roagă ca să se dăruiască supuşilor lui vreun daru care el încă nu-l are. Precum cei ce au văzut faţa Împăratului, şi pre acesta loruşi priiaten l-au făcut, şi pre toţi slujitorii lui deaciia, şi pre cei necunoscuţi lui, ori şi vrăjmaşi, deaca vor voì, pot să-i facă a să împărtăşi de slava lui, aşa şi la sfinţi înţeleage.

De priiatenii cei prea desăvârşit ai Împăratului să cucernicesc priiatenii şi îi ascultă: poate încă şi siliţi sânt de dânşii. Bun lucru iaste a avea iubiţi pre priiatenii cei gândiţi. Că nimenea aşa nu ne ajută noaă cătră fapta bună, ca aceştea.

Povestitu-mi-au mie oarecine din iubitorii de Dumnezeu, precum că totdeauna ádecă, dar mai ales întru Stăpâneştile Praznice ceale de preste an, Dumnezeu cu daruri pre robii săi îi dăruiaşte.

CAPUL 4.

Desăvârşit iaste datoriu doftorul de patimile acestea a să dezbrăca, ca întru oarecarea vreame să poată a făţărnici vreunele, şi mai vârtos pre mânie. Că deaca desăvârşit nu le va fi lepădat pre dânsele, nu va putea să se îmbrace cu dânsele fără de împătimire. (1)

Am văzut cal încă puţin neînvăţat aflându-să, carele de frâu ocârmuindu-să, şi cu linişte umblând, numaidecât au vrăjmăşuit Domnului său după ce i s'au slăbit frâul său. Pentru doi draci mai cuprinzătoriu pilda aceasta are fire să urmeaze. (2) Cei ce voesc a căuta, caute cu osteneală.

CAP 5.

Atuncea doftorul pre înţelepciunea cea dată lui dela Dumnezeu o va cunoaşte, când pre patimile ceale de cei mulţi nevindecate va putea să le tămăduiască. Nu iaste minunat dáscalul carele pre copiii cei bine învăţaţi înţelepţi i-au făcut, ci cela ce pre cei neînvăţaţi şi neînţelepţi i-au înţelepţit, şi desăvârşit i-au făcut. Atuncea isteţimea hăţuitorilor să laudă şi să arată, când pre caii cei neînvăţaţi îi vor birui, şi pre cai îi vor păzi.

Deaca ai luat ochi de a vedea mai nainte valurile, celor din corabie arătat mai nainte spune-le; iară deaca nu, tu al spargerii corabiei pricinuitoriu te vei face, fiindcă ție dela toți ți s'au încredințat fără de grijă ocârmuirea.

Am văzut doftori carii bólnavului pre pricínile boalei mai nainte nu i le-au vestit, şi cu toate acestea, dintru aceasta şi bólnavilor, şi loruşi, multă osteneală şi zdrobire ş'au pricinuit.

Pre cât de multă povățuitoriul, şi pre credința supuşilor, şi pre a celor din afară către dânsul o va vedea, dupre atâta deaciia cu toată păzirea datoriu iaste pre sineşi a să păzi întru toate, şi acelea care le lucrează, şi întru care grăiaşte, cunoscând că toți la dânsul ca la o icoană întâiu-închipuită caută, şi pre ceale dela dânsul ca pre un hotar şi ca pre o leage le socotesc.

Pre păstoriul cel adevărat îl va arăta dragostea. Că pentru dragoste Păstoriul cel Bun s'au răstignit.

CAP 6.

Prin cuvinte fă ale tale pre ceale ce-s întru alții, şi totdeauna nu vei avea trebuință de multă sfiială. (1)

Mâhneaşte (2) pre cela ce boleaşte la o vreame, ca să nu întârziiaze la multă vreame, sau să moară din tăcerea cea blestemată. Mulți prin tăcerea cârmaciului socotea că bine înnoată, până când s'au lovit de stânca cea din mare.

Să auzim pre marele Pavel scriind lui Timotheiu: Pune-te asupră-le, zice, în bună vreame, fără de vreame. Bună vreame ádecă eu o socotesc când cei mustrați cu bucurie pre mustrare o rabdă; iară fără de vreame, când pentru aceasta să muşcă şi să mânie. Fiindcă şi izvoarăle, şi când nimenea nu iaste însetat izvorăsc ape.

Iaste fire, ca aşa să zic, carea să ruşinează de Povățuitoriul, şi pre greşalele, ceale ce-s îndatorite a le arăta celor ce sânt îndatoriți să le asculte, de multe ori le tace. Dară aceştea pre lucrul Dáscalilor de a-l face pentru ucenicii săi să nu să leapede, ci să se apuce şi în scris poruncile ceale trebuincioase şi îndatorite să le însemneaze lor.

Să auzim întru oarecarii pre Dumnezeescul Glas zicând: Tae-l pre dânsul, pentru ce şi mai strică pământul (Lc. 13: 7); şi: Râdicați pre cel rău dintre voi

(1 Cor. 5: 13)); şi: Nu te ruga pentru norodul acesta (Ier. 7: 15). Şi pentru Saul asemenea (1 Împ. 16: 1). Pre acestea toate iaste de nevoe să le cunoască Păstoriul, întru carii, şi cum, şi când iaste trebuinţă a să face. Că decât Dumnezeu nimic nu iaste mai adevărat.

Deaca cineva deosebi mustrat fiind, nu să ruşinează, acesta şi pre mustrarea cea înnaintea mulţimei pricină a neruşinării sale o au făcut, de voe pre a sa mântuire urându-o. (3)

CAP 7.

Însă eu privesc şi aceaia, pre carea la mulţi bólnavi binecunoscători o am văzut făcându-să. Că pre a loruşi teamere şi neputinţă ştiindu-o, şi nevrând doftorii, ei i-au rugat să-i leage pre dânşii, şi cu silă de voe să-i tămăduiască. Fiindcă duhul ádecă iaste sârguitoriu, pentru nădejdea ceaia ce va să fie; iară trupul iaste neputincios, pentru prinderile în minte ceale ce au apucat mai nainte. Iară eu, văzind aceasta, am rugat pre doftori ca să se pleace.

Nici tuturor celor ce vin la viiaţa monahicească iaste datoriu povăţuitoriul să le spue că iaste îngustă şi necăjită. Nici iarăşi fieştecăruia, cum că jugul iaste bun, şi sarcina uşoară. Ci mai vârtos a lua seama, şi cu isteţime a potrivi doftoriile. Celor ce sânt îngreoiaţi ádecă de greale păcate, şi cu lesnire să pleacă către deznădăjduire, pre cea de-a doa; iară celor ce iarăşi către înnălţime şi către cugetul mând[r]iei să pleacă, doftoriia cea dintâiu le iaste potrivită.

Oarecarii, vrând a călători o cale lungă, şi după ce au întrebat pre cei ce o ştiia, au auzit dela dânşii cum că iaste dreaptă calea aceasta şi neatedă, şi fără de primejdie, şi cu toate acestea din auzire trândăvindu-să spre călătorie pre la mijlocul aceştiia, ori s'au primejduit, ori s'au şi întors, fiindcă negătiţi către necazuri s'au aflat. Precum şi pre cea aiminterlea înţeleage-mi-ţi.

Unde dragostea cea dumnezeiască s'au apucat de inimă, acolò frica graiurilor n'au putut. Şi unde frica gheennii s'au arătat, acolò iaste răbdarea a toate fealiurile de osteneale. Şi unde nădeajde de împărăţie să cunoaşte, acolò iaste defăimarea tuturor celor de jos.

Să cade Voevodul cel bun, pre a fieştecăruia din noii începători starea şi rânduială luminat să o ştie; că poate sânt întru mulţime oarecarii împreună cu

dânsul pentru împreună-ostaşii apărători şi monomahi (ádecă singuri-luptaci), carii sânt datori întru linişte să şadă.

Nu poate cârmaciul singur, fără de ajutorirea corăbiiarilor, să mântuiască corabiia, nici doftorul pre cel bólnav să-l tămăduiască, deaca nu mai întâiu dela însuşi bólnavul, prin rugăciunea şi prin arătarea ranei, îndemnat fiind cu toată credința. Cei ce s'au ruşinat de doftorul, putrejuni au făcut: mulți încă şi de multe ori au murit.

CAP 8.

Păscându-se Oile, Păstoriul să nu înceteaze uneltind fluerul cuvântului, şi mai ales când vor să vie acestea spre somn. Că de nimic aşa nu să teame lupul, ca de răsunetul fluerului celui păstoresc.

Nici totdeauna iaste datoriu Proestósul a să smeri fără de socoteală, nici totdeauna a să înnălța pre sineşi fără de minte, văzind pre Pavel întru amândoaă călătorind. Domnul de multe ori au acoperit ochii supuşilor întru oarecare neajungeri ale Proestósului; iară el pre acestea arătându-le, necredință le-au născut lor.

Am văzut proestós, din smereniia cea desăvârşit, cu fiii săi pentru oarecare sfătuindu-să; şi am văzut pre altul carele pre a sa înțelepciune neînțeleaptă, din mândrie, vrea să o arate lor, şi cu luare în râs să afla cătră dânşii.

Rar ádecă, dar dupre oarecarea întâmplare, am văzut pătimaşi stăpânind pre cei nepătimaşi, şi câte puțin de cei supuşi ruşinându-se, şi pre ale sale patimi tăindu-şi-le. Şi acest lucru socotesc cum că plata celor ce să mântuesc întru dânşii au lucrat, şi s'au făcut întru dânşii pătimaşa stăpânire pricină de nepătimire.

CAP 9.

A lua aminte ni să cuvine, ca nu cumva ceale în liman adunate, în noian să le răsipim. Ştiu pre cea zisă, cei ce întru gâlcevile ceale din afară încă sânt neiscusiți.

Mare lucru iaste cu adevărat a răbda cu mărime de suflet şi cu bărbăție arşița şi zăduful liniştii, şi alinarea, şi lenevirea, şi a nu căuta pre răspândirile şi mâ[n]gâerile ceale ce-s afară de corabiia chiliia, precum cei lenevoşi din coră-

biiari, în vremea alinării, pre scăldarea în ape. Dar mai mare, şi cu neasemănare, a nu să teame de gâlcevi, ci a rămânea de sunetele şi ciocăniturile acestora cu inima nespăriiat şi neclătit, cu oamenii ádecă dinafară, iară cu Dumnezeu dinlăuntru petrecând.

CAP 10.

Fie-ţi ţie, o, minunate, starea [divanurilor] celor de afară pricină a faptelor noastre: cine ádecă osândit la înfricoşatul şi cu adevărat divanul nostru vine, şi cine nevinovat la lucrarea şi slujba lui Dumnezeu să sârguiaşte. Că împrotivnice cu totul ale amândurora sânt venirile, şi de ale sale aşezeri au trebuinţă.

Întreabe-se mai nainte de toate cel vinovat, deosebi însă, care sânt faptele lui după fealiu, pentru doaă chipuri: şi ca prin mărturisire totdeauna împungându-să, fără de îndrăzneală să rămâe; şi ca să cunoască a ce fealiuri de rane ne-am făcut priimitori, şi cătră dragostea noastră să se deşteapte.

Nici aceasta să nu să tăinuiască de tine, o, cinstitule, precum nici nu nu să cunoaşte – să nu fie! Zic ádecă, cum că să socoteaşte dela Dumnezeu şi locurile, şi vieţuirile, şi deprinderile celor vinovaţi. Că multă pestriciune şi deosebire au. De multe ori cel mai neputincios, şi mai smerit cu inima să află. Pentru aceaia şi mai cu uşurare datoriu iaste a să pedepsi dela judecătorii cei duhovniceşti. (1) Iară cea din împrotivă prea arătată iaste.

CAP 11.

Nu iaste bine de a paşte leul cu oile, şi nu iaste lucru întemeiat, pătimaş încă fiind cineva, să stăpânească preste cei nepătimaşi. (1)

Necinstită şi grozavă vedeare iaste paserilor vulpea, dar nimic nu iaste mai necinstit şi mai grozav decât păstoriul mânios. Că aceaia ádecă pre paseri, iară acela suflete cuvântătoare le turbură şi le piiarde.

Caută să nu te faci cu deamăruntul al celor prea mici cercătoriu, că apoi nu vei fi al lui Dumnezeu următoriu. (2)

Aibi şi tu pre Dumnezeu Iconom şi Igumen al tuturor celor dinlăuntru şi al celor dinafară alor tale, ca pre oarecarele preabun ocârmuitoriu. Şi prin

acela tăindu-ți voia ta, te vei face şi tu fără de minte oarecarele, de singură amelințarea lui povățuindu-te.

A căuta ți să cuvine, şi ție, şi tuturor, şi aceasta: nu cumva din credința celor ce vin către noi, şi nu din curățirea noastră darul prin noi prea multe au iconomisit să lucreaze. Că mulți pătimaşi prin chipul cel mai sus zis au lucrat minuni.

Deaca mulți, zice, îmi vor zice mie în zioa aceaia: Doamne, Doamne, au nu cu Numele tău am prorocit, şi celealalte, apoi de crezut iaste capul cel mai sus zis.

Cela ce chiar au făcut pre Dumnezeu milostiv luişi, poate şi fără de simțirea celor bólnavi să le facă lor bine, doaă lucruri prea mari neguțătorind: pre sineşi ádecă de slava oamenilor, ca de ceaia ce să zice tăciune şi mălură, nevătămat păzindu-să, şi pre cei miluiți, lui Dumnezeu singur a-i mulțemi făcându-i.

CAP 12.

Celor ce cu bărbăție şi prea bine aleargă pre drumul vieții monahiceşti bucatele ceale mai tari şi mai vârtoase pune-le înnainte; iară celor rămaşi pre urmă, ori cu socoteala ori cu năravurile să află mai zăbavnici, lapte le pune înnainte ca unor prunci. Că vreame iaste la toată mâncarea.

Aceaiaşi mâncare unora sârguință, iară altora mâhniciune de multe ori le-au pricinuit. (1) A lua aminte ți să cuvine la cei ce sânt de față întru aruncarea seminții, în vreame, şi în față, şi întru mulțime, şi întru feliurime.

Oarecarii pre osânda povățuirii întru nimic socotindu-o, fără de socoteală s'au apucat să păstorească suflete; şi cu toate acestea multă bogăție răsipind, cu mâinile deşearte de aicea s'au dus, altora pre aceasta din igumenie împărțindu-o.

Precum sânt fii adevărați şi buni, şi sânt dintru a doa nuntă, şi alții din preacurvie, şi alții din slujnice, aşa şi ale Proestóşilor prea multe asemenea să cunosc. Iaste proestoşíe chiar, dare de suflet pentru sufletul aproapelui întru toate; şi iaste numai pentru păcatele ceale făcute mai nainte; şi iaste pentru ceale ce să fac pre urmă; şi iaste a priimi greutatea numai pentru împlinirea poruncilor sale, pentru lipsa puterii céii duhovniceşti, şi pentru sărăciia

nepătimirii. (2) Şi întru însăşi proistoşíia cea desăvârşit, dupre tăiarea voii şi pre osândă o purtăm.

Fiiul cel adevărat întru nefirea-de-faţă a părintelui său să cunoaşte. Să ia seama Proestósul şi foarte să însemneaze pre céii ce să împrotivesc lui şi înnaintea cărora îi grăesc lui împrotivă, şi înnaintea oarecărora oameni mari şi boiari cu certări prea greale să-i cearte pre dânşii, frică şi altora prin aceia prici[n]uindu-le, măcar de şi greu pentru certări să vor muşca şi să vor scârbi. Că mai bună iaste decât vătămarea unuia, înţelepţiia multora.

Sânt unii carii mai presus de puterea lor, din dragoste duhovnicească pornindu-se, pre sarcinile altora le-au priimit asupră-şi, aducându-şi aminte de cela ce au zis: Mai mare dragoste decât aceasta nimenea nu are (Io. 15:13), şi cealelalte. Şi sânt alţii carii şi pre puterea priimirii altora poate dela Dumnezeu o au luat, dar nu cu dragoste se supun pre sineşi greutăţilor pentru mântuirea fratelui. (3) Şi eu pre dânşii ca pre unii ce n'au căştigat dragoste către aproapele i-am văicărit. Pentru cei mai dintâiu zişi am aflat oareunde: Cela ce scoate vreadnic din nevreadnic, ca gura mea va fi (Ier. 15: 19). Şi: În ce chip ai făcut, va fi ţie.

Şi aceaia priveaşte-o, mă rog, că de multe ori păcatul cel cu gândul al Proestósului, mai rău decât cel cu lucrarea al ascultătoriului să judecă; fiindcă şi păcatul ostaşului mai uşor iaste decât reaoa sfătuire a stratilatului.

Sfătuiaşte pre supuşi, pre păcatele ádecă ceale trupeşti şi învierşunate să nu le mărturisească anume dupre fealiu; iară pre greşalele cealelalte pre toate, anume dupre fealiu, şi pre ceale de noaptea şi pre ceale din fieştecarea zi să le pomenească. (4)

Iscuseaşte-i să fie cu totul fără de răutate ádecă unii către alţii, pre sineţi chip şi pildă puindu-te înnaintea lor, şi înţelepţi foarte împrotiva dracilor.

Să nu să tăinuiască de tine scóposul Oilor întru prieteniile lor. Că scóposul lupilor iaste ca pre cei sârguitori prin cei trândavi să-i slăbănogească.

Nu pregeta, fiind poftit, şi pentru cei cu totul lenevoşi a te ruga, nu ca să se miluiască, că aceasta de astă dată iaste cu neputinţă, fiindcă ei nu ajută cu lucrul: ci ca prin Dumnezeu să se deşteapte spre sârguinţă.

Cei neputincioşi împreună cu ereticii să nu mănânce, dupre cum şi întru canoane s'au zis. Iară cei putearnici întru Domnul, în vreoarecarea vreame,

deaca de cei necredincioşi cu credință să vor chiema, şi vor voì să meargă, meargă, întru slava Domnului.

Nu pricinui necunoştință. Că cela ce n'au ştiut, şi au făcut vreadnice de bătăi, să va bate căci n'au învățat. (5)

CAPUL 13.

Ruşine iaste Păstoriului a să teame de moarte, când şi aceasta o hotărăşte ascultarea, ádecă neteamere de moarte.

Caută, o, fericite, fără de carea din faptele ceale bune nimenea nu va vedea pre Domnul, şi pre aceaia mai nainte de toate căştigă-o fiilor tăi, de fața cea lucie şi femeiatecă cu totul izbăvindu-i pre dânşii. (1)

Fie-le tuturor celor de supt noi întru Domnul dupre vârstele ceale trupeşti, şi aşezerile şi sălăşluirile de multe fealiuri. Că nu să cuvine a goni pre cineva din limanuri mai nainte de cunoştința cea legiuită a lumii . (2)

Mâinile pre nimenea degrab să nu ne punem, ca nu cumva întru necunoştință aducându-se oarecare din Oi, şi deaciia întru cunoştință venindu-şi, şi greutatea şi zăduful (vieții monahiceşti) neputând răbda, la lume să se întoarcă, care lucru celor ce i-au tuns nu iaste fără de primejdie înnaintea lui Dumnezeu.

Cine oare iaste unul ca acesta iconom dela Dumnezeu, carele de ale sale izvoară şi osteneale iaste nelipsit, şi către curățirea altora pre acestea către Dumnezeu fără de crutare le uneltează?

Pre sufletele, şi mai ales pre trupurile ceale întinate niciodată să nu încetezi spălându-le, ca nu numai pentru sufletele ucenicilor tăi, ci şi pentru ale celor streini cununi dela Puitoriul de nevoință cu îndrăzneală să ceri. (3)

Am văzut neputincios carele pre neputința celui neputincios prin credință o au curățit, fiindcă obrăznicie lăudată (4) către Dumnezeu pentru dânsul au uneltit, şi pre sufletul său pentru sufletul aceluia şi l-au pus, şi întru smerenie din tămăduirea aceluia şi pre sineşi deaciia s'au tămăduit. Şi am văzut pre altul că din mândrie aseamenea au făcut, şi «Doftore, vindecă-te pre sineți», cu certare au auzit.

Iaste cu putinţă a să lepăda cineva de un lucru bun, pentru alt lucru bun mai mare, precum cela ce nu de frică au fugit de mărturisire, ci pentru folosul celor ce să mântuia şi să lumina dela dânsul. (5)

Iaste cela ce la necinste pentru cinstea altora pre sineşi s'au dat, carele dela mulţi ca un iubitoriu de dulceţi să socotea şi să osândea, cu toate acestea el ca un amăgitoriu şi adevărat iaste.

Deaca cela ce are cuvânt de folos, şi pre acesta nu-l împărţeaşte cu îndestulare şi fără de zavistie, nu va rămânea nepedepsit, apoi câtă socoteşti, o, iubite, că iaste primejdiia celor ce pot şi prin însăşi lucrarea lucrurilor să se ostenească împreună cu cei ce să chinuesc, şi nu voesc împreună să se ostenească? (6)

Izbăveaşte tu, cela ce dela Dumnezeu te-ai izbăvit, şi mântuiaşte, cela ce te-ai mântuit, pre cei ce sânt aduşi la moarte, şi să nu cruţi cumpărând pre cei ucişi şi omorâţi de draci. Că acesta iaste celeánchiul cel mare înnaintea lui Dumnezeu a toată suflarea ceaia ce poate, mai mult decât toată lucrarea şi vederea oamenilor şi a Îngerilor; că împreună-lucrătoriu şi ajutătoriu al celor fără de trupuri şi al Puterilor celor gândite pre sineşi să arată cela ce prin curăţeniia cea dată lui dela Dumnezeu, pre întinăciunea altora o spală, şi din prihănite, neprihănite daruri lui Dumnezeu aduce. Că lucrul acesta iaste de-a pururea numai al dumnezeeştilor slujitori. Că toţi cei dinprejurul lui pre suflete daruri le vor aduce[1].

Nimic aşa pre iubirea de oameni şi bunătatea celui ce ne-au zidit pre noi nu o arată către noi, precum aceaia că au lăsat ceale noaăzeci şi noaă de oi, şi pre cea rătăcită o au căutat. Deci ia aminte, o, minunate, şi pre toată sârguinţa ta, şi dragostea, şi fierbinţeala, şi grijirea, şi rugăciunea către Dumnezeu, pentru cei foarte rătăciţi şi zdrobiţi arată-o. Că unde sânt boale mari şi rane, fără de îndoială şi plăţi mari să dau.

Să privim şi să pândim şi să facem, că nu totdeauna proestósul iaste datoriu a protemisì dreptatea, pentru neputinţa. Am văzut eu pre doi judecându-se la un preaînţelept judecătoriu; şi pre cel nedrept, ca pre un mai uşor de minte, drept l-au arătat, iară pre cel drept nedrept, ca pre un viteaz şi cu

---

[1] Cf. Ps. 75: 12. (N. ed.)

bun suflet l-au osândit, ca nu prin dreptate mai multă dejghinare să se facă. Deosebi însă şi la singurătate pre ceale potrivite fieştecăruia le-au zis, şi mai ales celui bólnav cu sufletul.

Câmpul ádecă cel roditoriu de verdeață tuturor oilor iaste potrivit. Iară învățătura şi aducerea-aminte a eşirii din ceaste de aicea, tuturor celor cuvântătoare mai potrivită iaste, carea pre toată râia poate să o tămăduiască.

Cercetează pre cei mari cu sufletul, şi necinsteaşte-i în zadar înnaintea celor neputincioşi, ca prin doftoriia unuia, pre rana altuia să o tămădueşti, şi pre cei slabi şi lenevoşi să fie suferitori şi tari să-i înveți.

Nicăiri nu să veade că Dumnezeu, după ce au auzit mărturisirea cuiva, o au arătat altui cuiva, ca nu pre cei ce să mărturisesc prin arătare să-i curmeaze, şi deaciia să-i facă pre dânşii să bolească fără de vindecare.

Măcar de şi sântem împărtăşiți de mai-nainte-cunoştința, noi greşalele să nu le spunem mai nainte celor greşiți; ci mai vârtos prin seamne întunecate către mărturisire să-i îndemnăm pre dânşii. Că să face lor din mărturisirea cea către noi nu puțină ertare. Şi de mai multă grijirea şi îndrăzneala decât cea dintâiu, către noi după mărturisire să-i învrednicim pre dânşii; că foarte mult dintru aceasta întru credința şi dragostea cea către noi sporesc. Şi sântem datori a le arăta lor chip de smereniia cea desăvârşit. Încă şi frică să-i învățăm pre dânşii să aibă către noi.

Vezi ca nu cumva smereniia ta cea mai presus de trebuință întru lucrurile tale, cărbuni de foc preste capetele fiilor tăi să adune.

Întru toate ți să cuvine să fii răbdătoriu, afară de neascultarea celor ce să zic.

Cercetează, nu cumva vei vedea în țarina ta niscareva pomi carii pământul îl fac nelucrătoriu, iară întru alte țarini poate vor putea să aducă roadă; pre carii, prin odihnire de dragoste[1], de a-i răsădi întru dânsele prin sfătuire să nu ne lepădăm nicidecum.

Uneori în locuri nepotrivite şi iubitoare de dulceți, sau mai politiceşti, Proestósul pre fapta bună o lucrează fără de primejdie.

---

[1] „Prin odihnire de dragoste": Gr. δι᾽ ἀγαπητικῆς ἀνασπάσεως, „prin smulgere cu dragoste". Traducerea se datorează probabil unei greşeli în textul grecesc, sau unei lecțiuni greşite, confundându-se cuvântul ἀνασπάσεως (smulgere), cu ἀνάπαυσεως (odihnă). (N. ed.)

Deci să ia seama la priimirea Oilor, că nu toată dezbaterea şi lepădarea s'au oprit dela Dumnezeu.

Deaca ádecă doftorul iaste bogat de linişte sufletească, nu atâta are trebuință de cea trupească cătră grijirea şi căutarea celor bólnavi. Iară deaca de cea dintâiu iaste neîmpărtăşit, va unelti pre cea de-a doa.

Nici un daru aşa de binepriimit la Dumnezeu dela noi nu iaste, [decât] ca să-i aducă cineva lui suflete cuvântătoare prin pocăință. Toată lumea nu iaste întocma vreadnică de un suflet. Că aceaia ádecă treace; iară sufletul nestricăcios şi iaste, şi rămâne.

CAPUL 14.

Deci nu ferici, o, fericite, pre cei ce bani, ci pre cei ce Oi cuvântătoare aduc lui Hristos.

Fără de prihană fă-ți arderea de tot. Că apoi nimic nu te-ai folosit pre sineți.

Precum să cuvine a gândi că să cădea ádecă să se vândă Fiiul Omului, dar vaiu de acela prin carele s'au vândut (Mt. 26: 24), aşa înțeleage-mi-ți şi pre cea din împrotivă: cum că să cădea ádecă a să mântui mulți carii voesc, iară plata acelora să va da, prin carii mântuirea s'au făcut după Domnul.

Mai nainte de toate, o, preacinstite, de puteare duhovnicească iaste trebuință noaă, ca pre aceia carii întru Sfintele Sfinților a-i duce ne-am apucat, şi pre Hristos pre Masa cea tainică şi ascunsă a lor odihnindu-să a-l arăta lor ne-am ispitit, până ce întru ceale din naintea uşilor întrării mai ales să află, deaca îi vom vedea pre dânşii de gloata celor ce voesc să-i împiiadece pre dânşii înghesuiți şi strâmtorați, de mâna acestora ca de a unor prunci apucându-i, de gloata gândurilor să-i slobozim.

Iară deaca şi prunci oarecarii, şi foarte neputincioşi sânt, nevoe urmează ca pre umerii noştri să-i purtăm, şi să-i înnălțăm pre aceştea, până ce prin uşa întrării céii cu adevărat strâmpte vor treace, că acolò toată sugrumarea şi strâmtorarea are fire a să face. Pentru aceaia şi zicea oarecine pentru dânsa: Această osteneală iaste înnaintea mea, până ce voiŭ întra la sfințitoriul lui Dumnezeu (Ps. 72: 16-17).

Sau zic de noi ádecă, o, Părinte al Părinților, şi întru cuvintele ceale ce au trecut, pentru Părintele acela al Părinților, şi Dáscalul dáscalilor, în ce fealiu era cu înțelepciunea cea de sus tot îmbrăcat, nefățarnic, mustrătoriu, adevărat, întreg-înțelept, pogorâtoriu, veasel cu sufletul, iară lucrul cel mai minunat decât toate iaste căci când vedea pre cei ce voesc să se mântuiască, mai multă amărunțime uneltea. Iară pre carii iarăşi îi vedea că au voia sa, sau vreo împătimire, aşa pre dânşii îi lipsiia de lucrul cel împătimit, cât deaciia toți să păziia, ca să arate pre a lor voe cum că întru nimic nu iaste împătimită dintru acelea către care avea patimă. Zicea încă şi aceasta de-a pururea pomenitul, cum că mai bine iaste, zice, a goni pre cineva[1] din mânăstire, decât să lase pre supuşii săi să-şi facă voia lor. Că cela ce goneaşte ádecă, de multe ori pre cel gonit mai smerit l-au lucrat, şi deaciia pre a sa voe şi-o au tăiat; iară cela ce cu părerea că iubire de oameni şi pogoremânt unora ca acestora le dăruiaşte, în vremea eşirii lor cu ticăloşie i-au făcut să-l bleasteme pre dânsul, ca pre unul ce i-au amăgit mai vârtos, şi nu i-au folosit pre dânşii.

Deci putea a vedea cineva pre marele acela, după împlinirea rugăciunilor celor de seara, şezind pre scaun, pre dinnafară ádecă împletit din leamne, iară pre dinlăuntru împletit cu daruri duhovniceşti[2], ca un împărat oarecarele, pre carele îl încu[n]giura ca nişte albine înțeleapte buna aceaia adunare, şi ca pre ale lui Dumnezeu îi asculta cuvintele lui, şi poruncilor lui să supunea. Şi unul ádecă cincizeci, iară altul treizeci, iară altul o sută de Psalmi i să poruncea să cetească de rost mai nainte de somn. Iară altul atâtea plecări de genunche, iară altul să doarmă şezind, unul ádecă în vreame hotărâtă să cetească, iară altul la rugăciune aşijderea să stea. Şi au aşezat şi la această treabă pre doi din frați cercetători, carii zioa ádecă vorbirile şi deşertările le cerceta şi le înceta, iară noaptea priveghierile ceale deşarte, şi care nu să cădea scrisorii să le dea. Şi nu numai acestea, ci şi la masă pre a sa rânduială fieştecăruia i-o au împărțit marele. Că era dieta (ádecă mâncarea) nu una a tuturor, nici asemenea, ci să despărțea fieştecăruia dupre a sa stare. (1) Că unora ádecă pre cea mai uscată, iară altora pre cea mai moale le împărțea bunul acela iconom. Şi minune! Că fără de cârtire porunca ca din gura lui Dumnezeu să săvârşiia. Avea el supusă

---

[1] În text: **ченєва**. (N. ed.)

[2] În text: **дховничѣще** (N. ed.)

încă şi lavră, de-a pururea pomenitul, întru carea din mănăstire pre cei puternici întru linişte îi aşeza cel întru toate desăvârşit.

Să nu împistreşti, mă rog, pre cei mai fără de răutate întru viclenii de gânduri, ci mai vârtos, de iaste cu putinţă, şi pre cei împistriţi întru prostime schimbă-i, care lucru iaste preaslăvit.

Cela ce desăvârşit s'au curăţit, din nepătimirea cea desăvârşit, ca un dumnezeesc judecătoriu şi pre păzirea cea cu deamăruntul o va unelti. Că lipsirea nepătimirii bate pre inima judecătoriului, şi nu o lasă, precum să cuvine, să pedepsească şi să speale.

Moştenire de credinţă nepătimaşă şi de dogme blagocestive mai nainte de toate fiilor tăi lasă-le, ca nu numai pre fiii tăi, ci şi pre nepoţii tăi prin calea dreaptii credinţe să-i aduci Domnului.

Pre cei zburdateci şi tineri să nu-ţi fie milă de a-i veşteji şi a-i împila, ca în vremea eşirii lor să te pomenească pre tine.

Chip fie-ţi ţie şi întru aceasta, o, preaînţelepte, marele Moisì: că nu au putut pre supuşii săi, măcar de şi cu bună supunere îi urma, de Faraò să-i slobozească, până când nu au mâncat azimele cu păpădii. Iară azimă iaste sufletul care nu are lipire de voia sa. Că aceasta poate să-l umfle şi să-l înnalţe pre dânsul. Iară azima de-a pururea iaste smerită (ádecă neumflată). Iară păpădii vom înţeleage uneori ádecă pre iuţimea şi acrimea ceaia ce din poruncă le urmează acestora; iară alteori pre strâmtorarea cea prin amărăciunea postirii pricinuită lor.

Iară eu, o, Părinte al Părinţilor, acestea trimiţindu-le cătră tine, mă tem auzind pre cela ce zice: Cela ce înveţi pre altul, pre sineţi nu te înveţi? (Rom. 2: 21). Însă acum numai aceasta mai zicând, voiŭ înceta drumul cuvântului.

CAP 15.

Sufletul care prin curăţire s'au unit cu Dumnezeu, de alt cuvânt spre învăţătură nu va avea trebuinţă (1), pre Cuvântul cel de-a pururea vecuitoriu, învăţătoriu în taină, şi povăţuitoriu, şi luminătoriu întru sineşi purtându-l fericitul: în ce fealiu oarecum îmi aduc aminte că şi preasfinţitul şi preastrălucitul tău creaştet iaste; nu cu cuvânt aşa prost gol, ci cu lucrarea şi cu cercarea pre socoteala cea preacurată a lui ştiindu-o, care cu blândeţea mai

ales, cea pierzătoare de hiiară, şi cu smereniia fulgerează, dupre marele acela puitoriu de leage; căruia şi cu adevărat şi aproape urmându-i, mult-pătimitoriule, şi sporind la înnălțime de-a pururea, mai că şi pre acela l-ai covârşit, dupre lauda zic a curățeniei, şi dupre celeanchiul întregii înțelepciuni: prin care şi mai ales – ca unii ce prin altele nu putem – a ne apropiia de Dumnezeu, cel preacurat, şi dătătoriul a toată nepătimirea, şi ajutătoriul, şi carele ne mută prin aceasta dela pământ la Ceriu, pre cei ce încă sântem pre pământ.

Întru care, ca întru oarecarea căruță de foc, ca Ilie acela iubitoriul de curăție, cu picioarele nepregetării suindu-te, nu numai pre eghipteanul acesta l-ai ucis (2), şi în năsipul smereniei pre celeanchiu l-ai ascuns, ci şi la munte ai alergat, şi pre Dumnezeu prin petreacerea cea spinoasă, şi hiiarălor cu anevoe umblată, l-ai văzut, şi de dumnezeesc glas şi de luminoasă strălucire te-ai îndulcit; şi încălțămintea, zic ádecă tot acoperemântul cel muritoriu, l-ai dezlegat, şi de coada, ádecă de sfârşitul celui ce din înger întru bălaur s'au prefăcut te-ai apucat, şi pre acesta ca întru al său cuib şi ca întru o groapă prea adâncă, în Eghipet şi întru întunecare întunecându-l l-ai aruncat. Şi pre Faraò cel înnalt şi trufaş (3) l-ai biruit, şi pre eghipteni i-ai rănit, şi pre cei întâiu-născuți ai acestora, care iaste plată de biruință mai mare decât altele, i-ai omorât.

Pentru aceaia şi Domnul pre povățuirea fraților, ca unui neclătit, ți-o au încredințat ție, pre carii tu, povățuitoriule, povățuindu-i fără de teamere de Faraò şi de facerea de cărămizi a tinii céii pângărite, i-ai slobozit, şi de vederea focului lui Dumnezeu, şi de norul curăției carea pre toată flacăra o stinge, cu toată cercarea i-ai împărtăşit pre dânşii. Şi nu numai. Ci încă şi marea această roşie şi învăpăiată (4) o ai desfăcut lor. Întru carea mai ales, cei mai mulți ni să întâmplă de ne primejduim, şi biruitori şi purtători de biruință cu toiagul tău şi cu ştiința ta cea păstorească i-ai făcut. Şi pre toți cei ce gonea în urma lor, desăvârşit i-ai înnecat. Şi nu numai, ci şi după aceasta pre Amalic al trufiei, carele după biruința mării s'au obicinuit a întâmpina pre biruitori, prin întinderea mâinilor, între lucrare şi între vedeare stând, l-ai biruit, pentru norodul tău cel de Dumnezeu încredințat, şi de Dumnezeu luminat, pre neamuri le-ai biruit, la muntele nepătimirii ai adus pre cei cu tine, Preoți i-ai aşezat, tăiare-împrejur le-ai dat, prin carea cei ce nu s'au curățit, pre Dumnezeu a-l vedea nu iaste cu putință; la înnălțime te-ai suit, pre toată

negura şi întunearecul şi volbura întru o parte împingându-o, întunearecul zic, cel întreit-împletit al necunoştinţii; te-ai apropiiat de lumină, carea cu mult iaste mai cinstită decât Rugul, şi mai întunecoasă şi mai înnaltă; te-ai învrednicit Glasului, te-ai învrednicit vederii şi prorociei; ai văzut poate oarecum, încă şi aicea fiind, dosurile ceale ce vor să fie – pre luminarea cunoştinţii zic, ceaia ce mai pre urmă (5) vrea să se facă acolò. Apoi, prin glasul, «Nu va vedea omul», ai auzit. Pentru aceaia şi întru o prea adâncă oareunde zăpódie de smerenie, în Horív, din vederea de Dumnezeu te-ai pogorât, aducând asupră-ţi oarecum şi tablele cunoştinţii şi ale suirii: şi faţa sufletului şi a trupului avându-o proslăvită. Vaiu de chipul facerii de viţel, că acesta iaste a soborului mieu! Vaiu de zdrobirea tablelor! Apoi ce? Ai apucat de mână pre norod, prin pustie l-ai trecut. Poate încă şi de văpaia focului, sau vrând să se ardă şi acesta vreodată (6), izvor de apă a lacrămilor, prin lemn, ádecă prin răstignirea trupului (7) cu patimile şi poftele, ai izvorât. Baţi războiu cu neamurile ceale ce te-au întâmpinat, cu focul Domnului mistuindu-le pre iale. La Iordan vin, (că nimic nu mă opreaşte de a prelungi puţin ceva istoriia). Despărţeşti norodului Iordanul, ca Iisus cu cuvântul, şi pre apele ádecă ceale de mai nainte, mării céii sărate şi mortăciunii le-ai dat: iară pre ale dragostii sus oareunde le-ai pus, în ochii gândiţilor tăi acestora Israilteani (8). Şi doaăsprezeace pietri deaciia le-ai poruncit să ducă, ori treapta cea apostolească cu dânsele zidindu-o, ori pre biruinţa celor opt oarecum neamuri şi patimi (9), şi iarăşi pre îmbrăţişarea celor patru preacuprinzătoare fapte bune însemnându-o, pre marea cea moartă şi neroditoare cu totul înnapoi deaciia o ai lăsat. Cătră cetatea vrăjmaşilor vii, trimbitezi întru rugăciune prin învârtejirea veacului acestuia al şaptelea al vieţii omeneşti; surpându-o pre aceasta o ai biruit. Cât şi tu deaciia cătră ajutătoriul tău cel nemateriialnic cânţi: Ale vrăjmaşului mieu i-au lipsit sabiile până în sfârşit, şi cetăţile patimilor meale le-ai surpat. Voeşti să zic cea decât toate mai adevărată şi mai tare? La Ierusalim te-ai suit, pre vederea păcii céii desăvârşit aiĭ sufletului, ádecă pre Hristos Dumnezeul păcii îl vezi; împreună-pătimind ca un bun ostaş, împreună te-ai răstignit cu trupul şi cu patimile şi cu poftele (Gal. 5: 24), şi dupre cuviinţă, cât şi tu Dumnezeu al lui Faraò făcându-te (Eşire 7: 1), şi al toatei puterii lui céii împrotivnice, împreună te îngropi deaciia, şi împreună te

pogori în iadul (10) cuvântării de Dumnezeu, zic, şi al tainelor celor negrăite, te ungi cu miruri şi cu bune mireazme de rudeniile şi priiatenile femei, sau de faptele bune. Că ce mă opreaşte pre mine de a zice şi a grăi ceale dupre urmare? Când şi în Ceriu de-a dreapta eşti şezind (11) – o, lăudată furare! Ai înviiat şi tu a treia zi după biruinţa acelor trei tirani, ori poate mai potrivit să zic, după biruinţa trupului, şi a sufletului, şi a duhului, ori după curăţirea ca cum ale celor trei părţi ale sufletului, a patimii zic, şi a mâniei, şi a cuvântării (12); la muntele Eleónului vii, că să cade a scurta cuvântul, şi nu multe a filosofi, către cel plin de înţelepciune mai ales trimiţind, şi carele pre toţi cei mai presus de noi cu cunoştinţa îi covârşaşte. Pentru carele munte oareunde, mi să pare, oarecarele bun alergătoriu suindu-să, zicea: Munţii cei înnalţi cerbilor (Ps. 103: 18), ádecă sufletelor celor ucigătoare de hiiară. Deci la acesta şi tu la acesta împreună-alergând, şi împreună-urmând, la poalele acestuia ai venit, căutând la Ceriu. Că iarăşi pre chipul cuvântului către cuvânt îl aduc. Blagoslovindu-ne pre noi, ucenicii, ai văzut Scara faptelor bune înnainte pusă şi întărită, căriia dupre Darul cel dat ţie dela Dumnezeu, ca un înţelept mai-mare-meşter temeliia i-ai pus, iară mai vârtos şi o ai împlinit. Deşi pre noi, proştii, din smerita cugetare îndemnându-ne, pre gura noastră cea întinată a o împrumuta către norodul tău ne-ai tiranisit. Şi nu iaste minune, că să obicinuise şi Moisì, dupre chipul Istoriei, a să numi pre sineşi mic la glas şi zăbavnic la limbă. Ci acela ádecă pre Aaron preabun dătătoriu de cuvânt şi răspunzătoriu l-au dobândit, iară tu, o, tăinuitoriule al celor negrăite, nu ştiu de unde te-ai pornit să vii la un izvor fără de apă, şi tot de broaşte eghipteneşti, iară mai vârtos de cărbuni plin. Dar de vreame ce nu să cuvine ca, lăsând eu drumul cuvântului [tău] nesăvârşit, să mă duc, o, la-ceriu-alergătoriule, iarăşi ţesând pre adunarea frumseaţii tale, zicem aşa: că şi de muntele cel sfânt te-ai apropiiat, şi pre ochiu la Ceriu l-ai întins, şi pre poalele lui piciorul ţe-ai pus, şi ai alergat, şi te-ai suit, şi te-ai înnălţat, şi te-ai suit preste Heruvimii faptelor bune, şi ai zburat, şi te-ai suit întru strigare, pre vrăjmaşul biruindu-l, şi cale înnainte făcând, şi înnainte vei povăţui. Iară mai vârtos şi acum încă povăţueşti, şi mergi înnaintea noastră a tuturor, la însăşi vârful cuvioasei scări suindu-te, şi cu dragoste unindu-te. Iară Dragostea iaste Dumnezeu. Că lui să cuvine Slava, Stăpânirea, Cinstea şi închinăciunea în veacii veacilor. Amin.

SHOLII LA CUVÂNTUL SFÂNTULUI IOANN SCĂRARIULUI, CEL CĂTRĂ PĂSTORIUL

Sholiia 1, a Sf. Marco Monah[ul]. Când vei auzi că vor fi cei de apoi întâiu, şi cea aiminterlea, pre părtaşii faptelor bune şi pre părtaşii dragostii înțeleage-i. Că dragostea mai pre urmă ádecă decât faptele bune iaste dupre naştere, dar întâiu să află duhovniceaşte dupre vrednicie. Şi pre ceale mai nainte decât dânsa făcute, mai de pre urmă le arată.

SHOLIILE CAPULUI ÎNTÂIU

Sholiia 1. Trup fără de boală aicea zice nu pre cela ce nu pătimeaşte neputință din schimbare, sau din înmulțirea stihiilor celor alcătuitoare, ci pre cela ce s'au dezbrăcat de poftele ceale dulci-pătimitoare, şi de stricăciunea cea dintru acestea, precum au zis şi întru cel pentru nepătimire. Că nepătimaş chiar iaste cela ce pre trup ádecă nestricăcios l-au făcut, iară pre minte din zidire o au înnălțit.

Alta. Cu trupul şi cu sufletul au zis că iaste sănătos doftorul, nu cum că dela doftorul cel sufletesc să ceare ca amândoaă să le ducă la cei bólnavi: ci cum că doftorul cel trupesc pre trupul cel sănătos, şi cel duhovnicesc pre suflet sănătos trebue să-l aibă. Că nehotărât de afară a să înțeleage, al amândurora părților au numit pre doftor. Însă a şti să cade şi aceasta: că au doară dintru căci arată pre osteneala cea cu trupul, au cerut pre sănătatea trupului? Ci nu socotesc, că deaca sufere dureare cei bólnavi, apoi prea răb[d]ători pre ucenici de aicea poate să-i înveațe.

Sholiia 2. Cela ce nu să învață de sus, ci încă şi pre ceale de jos le cugetă, cum pre cei asemenea îi va tămădui? Că orb, zice, deaca va povățui pre orb, amândoi vor cădea în groapă.

Sholiia 3. Acest «pre altul», ádecă pre cel duhovnicesc. Că precum tu pre ucenici îi înveți simțitoriu, aşa şi pre tine Dumnezeu gânditoriu.

SHOLII LA CAPUL AL DOILEA

Sholiia 1. Boală a sufletului iaste deprinderea răutății; iară moarte, păcatul cel cu lucrarea.

Sholiia 2. Toate acestea prin cuvânt să fac. Şi cum au zis: «Că nu pentru cuvinte»? Dupre cum socotesc, aceasta zice: Nu să dau plățile celor ce cu numele sânt povățuitori, ci celor ce cu lucru[l] şi cu fapta ne-au arătat noaă graiurile vieții.

Alta. Caută la viiață şi la cuvânt, cu cuvântul ádecă pentru fapta bună învață, iară cu viiața pre aceasta întăreaşte-o.

Alta. Al celor mai mari lucrul ádecă le iaste a învăța, dar şi primejdiile mai mari le aduce asupră: iară a să învăța, cu cât iaste mai de jos, cu atâta şi mai neprimejduicios.

Alta a Sf. Grigorie Theologul. Nimenea niciodată fără de viiață ádecă nu s'au înnălțat, iară fără de cuvântul cel bine răsunat, mulți; că nu al celor ce grăesc, ci al celor ce bine viețuesc iaste Darul.

Sholiia 3. Praf vindecătoriu iaste curățire a minții ochiului sufletului, céii turburate din amestecarea mâniei, certare carea strânge, şi cea deaciia înnainte.

Sholiia (✡) a marelui Vasilie. Şi îndreptările încă dupre socoteala doftoriei aducă-se patimilor, nemâniindu-să asupra celor bólnavi, ci cu boala luptându-să, împrotiva patimilor, prin mai dureroasă, de ar fi trebuință, petreacere tămăduind boalele sufletului. Precum pre slava deşartă, prin întinderea meşteşugirilor smeritei cugetări; pre deşarta cuvântare, prin tăceare; pre somnul cel fără de măsură, prin priveghiiarea cea întru rugăciuni; pre nelucrarea trupului, prin osteneale; pre mâncarea necuvioasă, prin ajunare; pre cârtire, prin despărțire, cât nici să voiască a lucra cu dânsul cineva din frați, nici lucrul cel dela dânsul săl ameastece cu alte lucruri ale celoralalți frați, dupre cum mai nainte s'au zis. Afară deaca nu cumva prin pocăința cea fără de ruşine s'ar fi arătat izbăvit de patimă, şi atuncea pre lucrarea cea făcută întru cârtire să o priimească; şi nici aşa spre slujirea trebuinței fraților, ci la altă trebuință să se iconom[i]sească. Şi pentru acestea de ajuns au arătat cuvântul.

Alta, a aceluiaşi. Iară cu cela ce iaste lenevos către ascultarea poruncilor Domnului, să cuvine toți împreună a pătimi, ca cu un mădulariu bolnăvit. Şi cu sfătuirile sale Proestósul trebue să se ispitească a-i îndrepta boala lui. Iar deaca va rămânea întru nesupunere, nepriimind îndreptare, mai cu certare să-l mustre înnaintea a toată frățimea, şi cu toată mângâiarea a-i aduce lui tămăduirea. Iar neruşinându-să el după multă sfătuire, nici tămăduindu-să prin cuvinte, ca pre un însuşi pierzătoriu de sineşi, dupre Parimie, cu multe lacrămi şi tânguiri, şi ca pre un mădulariu stricat şi cu totul netreabnic, dupre urmarea doftorilor, din trupul cel de obşte a-l tăia. Pentru că şi aceia, pre care din mădulări ar afla cu vreo patimă nevindecată cuprins, ca nu mai mult să se tindă vătămarea pentru apropiiarea, pre mădulările ceale vătămate cu tăeri şi cu arsuri să obicinuesc a le despărți. Care lucru şi noi la cei ce vrăjmăşuesc, sau împiiadecă poruncile Domnului, de nevoe iaste trebuință să-l facem. Dupre porunca a însuşi Domnului celui ce zice: Deaca ochiul tău cel drept te sminteaşte pre tine, scoate-l pre el şi leapădă-l dela tine. Că iubirea de oameni cea către unii ca aceştea iaste aseamenea cu bunătatea cea nepedepsită a lui Ilì; pre carea la fiii săi, afară de plăcerea lui Dumnezeu uneltindu-o, să mustră. Deci vânzare iaste a adevărului, şi vrăjmăşie a trupului celui de obşte, şi obicinuire către nedeose-

birea realelor, bunătatea cea formăluită către cei ce fac reale, fiindcă nu să mai face cu lucru[l] cea scrisă, «Că nu mai vârtos ați plâns, ca să se râdice din mijlocul vostru cela ce au făcut lucrul acesta?»[1]. Şi întâmplându-să de nevoe ceaia ce să aduce pre urmă: «Că puțin aluat toată frământătura o dospeaşte»[2]; iară «pre cei ce păcătuesc», zice Apostolul, «înnaintea tuturor mustră-i». Şi pricina îndată o aduce pre urmă, zicând: «ca şi ceialalți să aibă frică»[3]. Şi cu totul, cela ce nu priimeaşte tămăduirea ceaia ce dela fratele i să aduce lui, neunit şi ne împreună-glăsuit iaste şi el însuşi cu sineşi. Că deaca nu priimeaşte el să se supue, şi pre voia sa şi-o izbândeaşte, ce şi să mai faci cu dânsul, şi înnainte-stătătoriu al vieții sale îşi mai scrie deasupra? Iară după ce au priimit odată de s'au numărat cu trupul frățimei, deaca să va judeca că să va face mădulariu slujitoriu, şi mai presus de puteare i să pare că iaste porunca, aruncând judecata la cela ce mai presus de puteare o au poruncit, buna plecăciune şi ascultarea până la moarte arate-o, aducându-şi aminte de Domnul, că s'au făcut ascultătoriu până la moarte, şi moarte de Cruce. Iară a să învârtoşa şi împrotivă a grăi, a multor răutăți are dovada, boală a credinții, îndoire a nădejdii, umflare şi mândrie a năravului. Că nici să face cineva nesupus, deaca mai întâiu nu prihăneaşte pre cela ce îl sfătuiaşte. Nici cela ce creade făgăduințelor lui Dumnezeu, şi întemeiată are spre dânsele nădejdea, măcar de şi dureroase ar fi ceale poruncite, nu va obosi cândva către dânsele. Ştiind că nu-s vreadnice pătimirile vremii de acum, către slava ceaia ce va să se descopere. Că scoate, zice, pierzătoriul din adunare, şi să va duce împreună cu dânsul prigonirea. Şi iarăşi: Scoateți pre cel rău dintru voi înşivă. Că puțin aluat toată frământătura o dospeaşte.

Sholiia 4, a lui Gură de Aur. Unele din fapte ádecă sânt bune, iară altele de mijloc. Precum sufletul şi trupul din ceale de mijloc sânt, şi au puteare aceasta şi aceaia să se facă. Iară duhul din ceale bune iaste de-a pururea, şi niciodată într'alt fealiu nu să face. Iarăşi, cugetul trupului ádecă, fapta cea rea iaste, din ceale de-a pururea reale. Că legii lui Dumnezeu nu să supune. Deci deaca ai dat celui mai bun pre suflet şi pre trup, te-ai făcut al părții bunului aceluia. Iară deaca celui mai rău, iarăşi al pierzării céii de aicea te-ai aşezat părtaşiu, nu dela firea sufletului şi a trupului, ci dela socoteala carea iaste doamnă pre amândoaă acestea să le aleagă.

Alta. Cela ce tace şi nu mustră păcatul aproapelui său iaste nemilostiv, precum cela ce au lăsat otrava întru cel muşcat de hiiara cea veninată.

[1] 1 Cor. 5: 2. (N. ed.)
[2] 1 Cor. 5: 6. (N. ed.)
[3] 1 Tim. 5: 20. (N. ed.)

SHOLII LA CAPUL AL PATRULEA

Sholiia 1. Doftorul într'acest fealiu să cuvine să fie, ca mai nainte să cunoască şi mai nainte să spue şi pre ceale de faţă, şi pre ceale ce mai nainte s'au făcut, şi pre ceale ce vor să fie, şi de câte să lipsesc bólnavii povestindu-le. Că atuncea mai vârtos s'ar fi putut creade că cunoaşte ranele celor bólnavi.

Alta, a marelui Vasilie. Să cuvine proestósul, aducându-şi aminte de porunca Apostolului: Chip fă-te al credincioşilor, luminată pildă a toată porunca Domnului dând pre a sa viiaţă. Cât nici o pricină celor ce să învaţă să nu le lase, spre a socoti că cu neputinţă, sau leasne defăimată iaste porunca Domnului. Deci mai întâiu ádecă, care lucru iaste cel întâiu ca întru dragostea smeritei cugetări aiĭ lui Hristos, aşa să cuvine dela dânsul să se isprăvească, ca şi tăcând el, pilda aceasta din lucruri, decât tot cuvântul mai tare, fie pusă înnainte spre învăţătură. Blândeţea năravului şi smereniia inimii să închipuiască pre înnainte-stătătoriul. Că deaca Domnul de slujirea robilor săi nu s'au ruşinat, ci au priimit să fie slujitoriu al pământului şi al tinii, pre care el l-au zidit, şi întru om l-au închipuit – că eu, zice, sânt în mijlocul vostru ca cela ce slujaşte – apoi ce să cuvine ca făcând noi celor de o cinste, să socotim că ne apropiem de urmarea lui?

Sholiia 2. Pentru slava deşeartă, şi pentru îndrăcirea pântecelui, ori şi pentru curvie: că acestea până la sfârşit pre războiul cel împrotiva noastră nu-l încetează.

Alta. Aceştea sânt cel al iuţimei şi cel al curviei; că deaca cineva puţin să va lenevi, degrab să rădică asupră-i, şi atâta, că şi până la sfârşit împreună petrec, şi pre fire cu totul o robesc, ca nişte fireşti.

Alta. Fiindcă îndrăcirea pântecelui şi curviia una de alta să ţin, şi pentru aceasta ca pre una pre amândoaă le rânduiaşte. Însă tu caută şi pre ceaialaltă patimă, carea iaste slava deşartă.

SHOLII LA CAPUL AL ŞASELEA[1]

Sholiia 1. Către înnainte-stătătoriul turmei, şi carele pre gândurile fraţilor le priimeaşte, zice cuvântul: Când să va apropiia cineva din fraţi ca să se mărturisească, şi de multe ori se stânjineaşte, sârguiaşte-te cu singure cuvintele a face ale tale pre greşalele aceluia. Ádecă zi către dânsul: O, frate, nu te mâhni, că şi eu aceasta şi aceasta am făcut, ádecă acelea de care acela să îndoia. Şi el, luând îndrăzneală, pre toate curat le va spune ţie. Iară tu sârguiaşte-te ca nu şi cu lucrurile să faci ale tale pre acelea care le zici către acela, ádecă să le lucrezi; ci cu singure cuvintele numai, şi

[1] Numerotat greşit în text: Al noaălea. (N. ed.)

nici o grijă, ádecă nici o vătămare nu va urma ție.

Sholiia 2, a Sf. Ioann Damaskin. Patru fealiuri sânt ale întristării: scârba, *áhthul*[1], pizma, mila. Deci *áhos*[2], ádecă scârba, iaste mâhniciune carea pricinuiaşte negrăire. Iară *áhthul* iaste mâhniciune carea îngreoiază. Iară pizma iaste păreare de rău pentru bunătăți streine. Iară mila iaste mâhniciune pentru răutăți streine.

Sholiia 3. Pedepseaşte fără de mânie pre cela ce păcătuiaşte, cu cuvântul mai vârtos plecându-l pre el, iară nu cu mânie îndreptându-l.

Alta. Osândă va pătimi cela ce paşte norod, deaca nu va tăia şi păcatele lor ceale mici.

Alta. Să cuvine a mustra, pre cela ce păcătuiaşte, cu oserdie şi cu sârguință, spre îndreptare; iară deaca poate cineva ar rămânea întru răutate, neîndreptându-să, pre acesta a-l izgoni din frățime, ca nu şi pre ceialalți să-i răzvrătească.

Alta. Pentru fieştecarea stăpânire, ori mică, ori mare, scris iaste ca să mărturisească celor supuşi, şi să nu le tacă greşalele lor, ori mici, ori mari. Şi cela ce poate ádecă să curmeaze răul, şi nu l-au curmat, dintru căci numai le-au mărturisit, nu să izbăveaşte de osândă; iară cela ce nu poate, dar le-au mărturisit şi n'au fost ascultat, acesta pre sufletul său îl izbăveaşte. Iară cei ce lucrează răul, întru dânsul vor muri. Însă dela fieştecarea stăpânire să ceare ca să mărturisească (greşalele supuşilor), şi celor ce bine vieţuesc, ca să nu cadă. Fiindcă deaca cineva din drepții cei supuşi va cădea, şi nu i s'au vestit lui căderea, înnainte-stătătoriul pedeapsa o va lua.

Alta. Dela Arhierei, şi dela Împărați, şi dela ceialalți, până la săracul cel prost, pentru aceia preste carii stăpâneaşte să ceare ca să le mărturisească dupre a sa puteare fieştecarele, nu numai celor fără de rânduială, ci şi celor îmbunătățiți; nu numai pentru faptele ceale împrotivnice, ci şi pentru gândurile ceale reale ale supuşilor stăpânitorii sânt datori să se roage, dupre Iov.

SHOLII LA CAPUL AL ZECELEA

Sholiia 1. Cela ce spre sănătate aduce asupra celui greşit pedepsirea, întru dragoste pedepseaşte; iară cela ce caută izbândire, deşert iaste de dragoste. Dumnezeu pedepseaşte întru dragoste, nu izbândind – să nu fie! Ci caută ca să se vindece şi să se tămăduiască chipul lui, şi nu păzeaşte pre mânie în vremea izbândirii. Şi chipul acesta al dragostii din îndreptare iaste, şi cu patimă spre izbândire nu să abate.

[1] Din gr. ἄχθος, „povară, îngreuiere". (N. ed.)
[2] Din gr. ἄχος, „scârbă, întristare". (N. ed.)

SHOLII LA CAPUL 11

Sholiia 1. Din necurat, ce să va curăți? Şi din minciună, ce să va adeveri? Şi cela ce luişi îşi iaste rău, cui va fi bun?

Alta. Cela ce s'au jefuit de tâlhari, nu are ce să dea altora.

Sholiia 2. Pre cela ce dintru un cuvânt nu te ascultă pre tine, nu-l sili cu prigonire, ci pre căştigul pre care acela l-au lepădat, tu căştigă-l ţieţi. Că mai mult decât îndreptarea aceluia te va folosi pre tine suferirea de rău a ta.

Alta. Cela ce ai luat cu soartă[1] a învăța întru Domnul, şi nu eşti ascultat, întristează-te cu mintea, şi nu te turbura arătat. Că necăjindu-te cu mintea ádecă, nu te vei număra împreună cu cela ce nu te ascultă; iară turburându-te, întru acelaşi lucru te vei ispiti.

Alta, a Sf. Marco Pustnicului. Luând cu soartă a porunci fraților, păzeaşte-ți rânduiala ta, şi pentru cei ce împrotivă grăesc să nu taci ceale cuviincioase. Că întru cei ce ádecă te ascultă, plată vei avea pentru fapta bună a lor; iară întru cei ce nu te ascultă, cu totul le vei lăsa lor, şi vei lua ceale întocma, dela cela ce au zis: Lăsați, şi să va lăsa voaă.

Alta, a Sf. Varsanufie. Deaca să va întâmpla ție nevoe să porunceşti cuiva, cearcă-ți pre gândul tău, deaca cu pornire va să iasă; măcar de şi s'ar părea ție că iaste folositoriu, ascunde-l pre dânsul supt limba ta, aducându-ți aminte îndată de cela ce au zis: Ce va folosi omul, deaca pre toată lumea o va căştiga, iară de sufletul său să va păgubi? Şi aceasta învață-te, fratele mieu, că tot gândul care nu are mai nainte povățuind pre alinarea smeritei cugetări, nu iaste dupre Dumnezeu: ci aceasta arătat iaste dreptate din ceale de-a stânga. Că Domnul nostru cu linişte vine. Iară ceale ale împrotivnicului toate cu turburare şi cu mânie; măcar de şi să par că să îmbracă cu îmbrăcăminte de oi, învață-te că dinlăuntru sânt lupi răpitori. Că din roadele lor să arată, precum zice Hristos.

SHOLII LA CAPUL 12

Sholiia 1. Socotesc cum că aceasta zice, cum că celor ce vin la dăscălie spre a să face întru împărtăşirea semințelor celor duhovniceşti, nu aşa prost să cuvine tuturor a le vorovi, nici asemenea; ci dupre față, şi dupre vreame, şi dupre sârguință, şi dupre mulțimea ucenicilor.

Alta. Priimire iaste a priimi asupră vreo greutate a cuiva, şi asupra sa a o pune. Deci zice cum că priimirea iaste desăvârşit dare a sufletului său pentru sufletul său. Ádecă, ca să-şi dea Proestósul sufletul său, pentru ca să-şi mântuiască sufletul său. Şi acest lucru să face când şi ucenicul pre toată voia sa o dă Păstoriului său. Iaste şi altă chiezăşluire de priimire numai a păcatelor celor mai

[1] Cu sorți, prin alegere de sus. (N. ed.)

de nainte. Şi acest lucru pentru rânduirea de sineşi a ucenicilor să face. Iaste şi al treilea fealiu de priimire, care şi despre ucenici, şi despre Proestósul să află greşit. Când pătimaşi şi neputincioşi aflându-se ucenicii, şi neputând să facă poruncile, încă şi Proestósul fără de socoteală şi pătimaş fiind, amândurora părților va fi greşită priimirea şi povățuirea, şi de primejdie: ucenicilor ádecă căci nu fac pre ceale poruncite, iară Proestósului căci nu dupre măsura puterii fieştecăruia, şi a năravului şi a rânduelii şi a feații, pre ceale îndatorite le porunceaşte. Şi arătat zice cum că întru priimirea cea desăvârşit şi cea dintâiu rânduită, dupre tăiarea voii ucenicului, Păstoriul va purta osânda. Deci despre o cunoştință cu deamăruntul şi cu greu de desluşit ca aceasta carea zace asupra lucrului priimirii sufletelor, cu toată păzirea să cade a ne păzi pre înşine, şi nu fără de socoteală, ádecă fără de scópos şi fără de cunoştință a ne apuca de mărimea lucrului. Că mulți fără de socoteală sărind asupra unui lucru ca acestuia, şi pre bogățiia cea duhovnicească pre carea o avea mai nainte o au răsipit, şi cu mâinile deşarte din viiața ceastă de aicea s'au dus.

Sholiia 2. Aceasta zice, cum că sânt oarecarii păstori carii greutatea ádecă a judecăților altora nu o priimesc asupră-şi întru supuşi, pentru sărăciia, precum zice, săvârşirii. Care lucru şi acum îl vedem întru mulți, carii nu priimesc gândurile monahilor celor de supt mâna lor: iară ai poruncilor lor negreşit. Aceştea şi seamă vor să dea, şi greutate vor pătimi, ca cei ce s'au făcut pricinuitori supuşilor, ori de vătămare, ori de folos, dintru singure poruncile care le-au poruncit lor.

Sholiia 3. A nu putea ádecă cineva să ajute, pricina iaste a lipsii; iară a nu voì, a răutății céii prea mari.

Sholiia 4. Mare iaste folosul cel din lucrul acesta, şi celor sănătoşi şi tari întru fapte. Cât acelaşi şi pre cei bólnavi îi tămăduiaşte, şi pre cei sănătoşi îi săvârşeşte.

Sholiia 5. Şi deaca cineva nu poate să-şi ocârmuiască casa sa bine, cum de Biseareca lui Dumnezeu să va griji?

SHOLII LA CAPUL 13

Sholiia 1. Însemnează că să cade cei fără de barbe deosebite petreacerile şi sălăşluirile să le aibă, precum zice marele Vasilie.

Alta. Pentru creaşterea şi priimirea copiilor zice, sau şi a altora carii sânt fără de barbe, ca să fie despărțiți cu locurile.

Sholiia 2, a marelui Vasilie. Să cuvine Proestósului, cu milostivire şi cu îndelungă-răbdare să sufere pre cei ce pruncesc cu socoteala, şi pre doftoríi cu toată milostivirea şi măsurarea să le aducă lor, şi pre chipul tămăduirii desăvârşit şi potrivit patimii să-l ştie. Nu cu semeție certând, ci cu blândeațe sfă-

tuind şi pedepsind, precum iaste scris: Treaz întru lucrurile ceale de faţă, mai nainte văzătoriu al celor ce vor să fie, putincios ádecă cu cei tari împreună să se nevoiască, iară ale celor neputincioşi neputinţele să le poarte, şi putând pre toate să le facă şi să le grăiască către săvârşirea celor ce sânt împreună cu dânsul. Şi în tot chipul i să cuvine pre cel neputincios să-l caute, şi să se sârguiască pre mădulariul cel slăbănogit, ca aşa să zic, să-l întărească. Iară deaca ar rămânea întru orice fealiu de răutate, să-l lase ca pre un strein. Că scris iaste: Tot sadul, pre care nu l-au răsădit Tatăl mieu cel ceresc, să va dezrădăcina.

Alta. Fericitul Moisì zice: Să nu înjugi la ariia ta vite de alte neamuri împreună, ca cum bou şi asin, ci de un neam înjugând, vei treera secerişul tău. Ádecă, ca nu întru ariia inimii noastre fapta bună şi răutatea pre lucrare împreună să o aibă, ci singură fapta bună. Nu vei ţease în haina de lână in, nici iarăşi în in lână. Nu vei sămăna în ţarina pământului tău doaă roduri împreună. Nu vei însoţi vită de alt neam spre sămânţa altuia, ci pre ceale de un neam cu ceale de un neam le vei însoţi. Prin toate acestea însemnează cu taină că nu să cade a să lucra întru noi răutatea şi fapta bună, ci numai faptele bune. Că pentru aceasta zice: Spre toate poruncile tale m'am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât[1].

Sholiia 3. Pre patimile ceale trupeşti le zice, că precum cela ce povăţuiaşte către fapta bună să încununează, măcar de şi nu va săvârşi nimic, că pre lucrul său l-au făcut, aşa şi cela ce către răutate îndeamnă, să munceaşte, măcar de şi nimic nu va putea, că al său şi acesta l-au făcut.

Sholiia 4. A lacrămilor şi a suspinurilor. Însemnează încă şi pre îndestularea şi îmbielşugarea, şi de-a pururea curgerea lor.

Sholiia 5. Pre Sfântul Grigorie făcătoriul de minuni îl zice, carele pre linişte pentru proestoşiia cea de Dumnezeu dată mai mult o au cinstit.

Sholiia 6, a Sf. Maxim. De care bunătăţi s'au împărtăşit cineva dela Dumnezeu, datoriu iaste şi altora să le dea cu împărtăşire, că în daru, zice, aţi luat, în daru daţi. Că cela ce supt pământ ascunde darul, ca pre un învârtoşat şi nemilostiv prihăneaşte pre Domnul, prin cruţarea trupului său fapta bună jurându-să. Iară cela ce au vândut vrăjmaşilor pre adevăr, mai pre urmă prinzindu-să ca un iubitoriu de slavă, nesuferind ruşinea, să depărtează.

SHOLII LA CAPUL 14.

Sholiia 1. Înfrânarea pântecelui iaste preabună, carea fieştecăruia măsu-

[1] Ps. 118: 128. (N. ed.)

ratecă dupre puterea trupului să rânduiaşte. Că întru unii ádecă şi reaoa pătimire cea întinsă, fără de mâhniciune s'au arătat, şi odihnă mai vârtos decât osteneală s'au părut, pentru tăriia şi cu anevoe împilarea facerii trupului şi a puterii. Şi ceaia ce acestora iaste suferită, altora pricină de primejdii s'au făcut. Că între trupuri către trupuri atâta deosebire ar fi putut cineva să afle, câtă iaste a aramii şi a fierului către gătejile leamnelor. Drept aceaia să cuvine a aleage înfrânare dupre măsura puterii ceiia ce iaste în trup.

Alta, a Sfântului Diiadoh. În ce chip de mulțimea bucatelor îngreoindu-să trupul, fricoasă oarecarea şi cu anevoe mişcată pre minte o lucrează, aşa şi pre partea sufletului cea văzătoare, obosită din multa înfrânare, mâhnită şi neiubitoare de cuvântare o săvârşaşte. Deci să cade dupre mişcările trupului şi pre hrană a o găti, ca în vremea când iaste sănătos, dupre cuviință să-l muncim; iară când iaste slab, să se mângâe cu măsură. Că nu să cade a obosi cu trupul cela ce să nevoiaşte, ci pre cât să poate să ajungă către nevoință, ca între ostenealele trupului, sufletul dupre trebuință să se curățească.

SHOLII LA CAPUL 15

Sholiia 1. Osebirea sufletului celui curat iaste cuvântul ádecă nepizmătareţ, şi râvnă fără de răutate, şi dragoste neîncetată către Domnul slavei: că atuncea şi mintea pre cumpenele sale le pune la bună rânduială, întru preacurat divanul gândului său le lămureaşte.

Sholiia 2. Pre pofta cea trupească.

Sholiia 3. Faraon trufaş înțeleage pre mândrie, carea iaste născătoare de căderi.

Sholiia 4. Ádecă pre înfocarea cea trupească o înțeleage Scărariul.

Sholiia 5. Ádecă pre cunoştința cea desăvârşit, cea din veacul cela ce va să fie.

Sholiia 6. Aceasta zice: Că norodului tău celui ce să arde de focul său, ádecă de poftele şi patimile sale, prin lemnul Crucii, precum Moisì, i-ai ajutat, ádecă prin reaoa-pătimire, şi prin răstignirea trupului izvoară de lacrămi le-ai izvorât lor, dupre urmarea privirii céii Moiisaiceşti.

Alta. Pre toate ádecă poftele ceale dobitoceşti aşa să cade a le cugeta cei ce să nevoesc, cât întru deprindere să câştige pre urâciunea cea către dânsele. Iară pre înfrânarea cea despre bucate aşa să cade a o păzi, ca să nu vie cineva cândva întru urâciunea lor. Că această socoteală iaste blestemată, şi cu totul drăcească. Că nu ca de nişte reale ne depărtăm de dânsele – să nu fie; ci ca de hrana cea multă şi bună pre înşine depărtându-ne, pre părțile ceale fierbinți ale trupului cu măsură le muncim. Şi deaciia, ca şi prisosința noastră spre iconomie de ajuns săracilor să se facă. Care iaste semn al dragostii céii adevărate.

Sholiia 7, a Sfântului Isaac. Doaă chipuri sânt ale suirii pre Cruce, unul răstignirea trupului, iară cel al doilea, al suirii la vedeare. Şi cel dintâiu ádecă din slobozenie, iară cel de-al doilea din lucrarea faptelor să face. Căruia mintea nu să supune, deaca nu i să va supune trupul. Că împărăţiia minţii iaste răstignire a trupului, şi nu să supune lui Dumnezeu mintea, deaca nu să va supune desineşi-stăpânirea părţii céii cuvântătoare.

Sholiia 8. Aceasta o zice: Precum Iisus al lui Navì, cu toiagul tăind Iordanul, pre apele ceale ce curgea înnainte în marea sărilor, carea să zice moartă, le-au lăsat să curgă, iară pre cealelalte înnapoi le-au oprit în ochii norodului, aşa şi tu pre norodul tău despărţindu-l, şi către trecerea lumii aceştiia gătindu-l, pre lacrămile ádecă ceale înlăuntru aducătoare amărăciunii şi sărăturii patimilor şi a ostenealelor cu soartă le-ai împărţit, şi omorârii dulceţilor le-ai hotărât. Că după omorâre nu iaste trebuinţă de acestea. Iară ceale ale dragostii, care înnapoi să întorc, ca unele ce sânt de săvârşire făcătoare, au stătut deasupra, ádecă statornice şi întemeiate, şi neschimbate dela Darul cel de sus le-ai făcut în ochii ucenicilor tăi.

Sholiia 9. Înnapoi, au zis, pre ceale opt patimi ale răutăţii le-ai făcut; acolò deaciia, deaca voeşti, vei vedea acestea, pre pântecele mieu cel nesăţios şi atotmâncătoriu, pre pântecele stăpânul şi împăratul patimilor.

Sholiia 10. Adânc au zis pre adâncul dogmelor; iară iad, cu închipuire – nu iaste loc al sufletului mieu.

Sholiia 11. Pre cât întru Hristos Iisus, carele Pârgă fiind a tot neamului nostru, acolò şade cu trupul. Că acolò era Dumnezeu, unde Pavel au zis că s'au răpit sus.

Sholiia 12. Dragostea, mâniia, min[t]ea – trei părţi sânt mare stăpânire; iară patimă pre poftă o zice.

Alta, a Sf. Maxim. Pre partea cea mânioasă a sufletului cu dragostea înfrânează-o. Iară pre cea poftitoare a lui cu înfrânarea veştejeaşte-o. Iară pre cea cuvântătoare a lui cu rugăciunea întraripează-o. Şi lumina minţii nu să va întuneca niciodată.

Alta. Sufletul să desparte în cea cuvântătoare, şi în cea mânioasă, şi în cea poftitoare. Şi ale părţii céii cuvântătoare păcatele sânt acestea: necredinţa, eresul, nebuniia, nedesluşirea, hula şi învoirile către păcate ale celor din partea cea poftitoare. Iară vindecarea acestora şi tămăduirea iaste credinţa cea neîndoită către Dumnezeu: dogmele ceale adevărate, necurmata cugetare a cuvintelor Duhului, rugăciunea cea curată şi necontenita mulţemire către Dumnezeu. Iară ale céii mânioase păcatele sânt acestea: nemilostivirea, urâciunea, neîndurarea, pomenirea de rău, pizma, uciderea şi necurmata cugetare întru unele ca acestea. Vindecarea şi tămăduirea acestora iaste iubirea de oameni, dragostea,

iubirea de frați, milostivirea, suferirea de rău, bunătatea. Iară ale céii poftitoare păcatele sânt acestea: îndrăcirea pântecelui, curviia, necurățiia, învierşunarea, iubirea de bani, pofta slavei. Iară vindecarea şi tămăduirea lor iaste înfrânarea, postul, reaoa pătimire, neagoniseala, răsipirea banilor la săraci, dorirea de bunătățile ceale fără de moarte, pofta Împărăției lui Dumnezeu, pofta punerii de fii; pre carea dea Dumnezeu să o dobândim, întru Hristos Iisus Dumnezeul şi Mântuitoriul nostru: Lui să cuvine slava în veacii veacilor. Amin.

TROPARIUL CUVIOSULUI PĂRINTELUI NOSTRU IOANN,

scriitoriului Scării.

Glas 8.

Cu curgerile lacrămilor tale, nerodirea pustiei o ai lucrat, şi cu suspinurile ceale dintru adânc, întru o sută pre osteneale le-ai făcut roditoare, şi te-ai făcut luminătoriu al lumii, strălucind cu minunile, Ioanne Părintele nostru Cuvioase. Roagă-te lui Hristos Dumnezeu, să se mântuiască sufletele noastre.

Condac, Glas 1. Ceata îngerească...

Roduri de-a pururea înverzite din Carte aducând, învățăturile înțeleapte, cu totul îndulceşti inimile celor ce la acestea cu trezvire iau aminte, fericite. Că Scară iaste, carea rămâne, şi dela pământ sue la slava cea cerească, pre sufletele celor ce cu credință te cinstesc pre tine.

Alt Condac, Glas 4. Arătatu-te-ai astăzi lumii...

Ca pre o Dumnezeiască Scară aflând, Cuvioase Ioanne, pre dumnezeeştile tale fapte bune, cătră Ceriu ne suim, că a faptelor bune te-ai făcut mai nainte închipuire.

Al Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu.

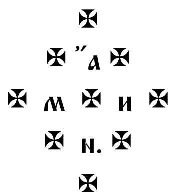
Poarta cea cerească, uşa cea mântuitoare, scara cea gândită, pre carea Dumnezeu s'au pogorât, şi omul s'au suit, Împărăției Ceriurilor, cu îndurările tale, Curată, învredniceaşte-mă pre mine, robul tău.

Slavă, Glas 5. Dela Stihovna Dimineții.

Cuvioase Părinte, Glasul Evangheliei Domnului auzind, lumea ai părăsit, bogățiia şi slava întru nimic le-ai socotit. Pentru aceasta ai strigat tuturor: Iubiți pre Dumnezeu, şi veți afla Daru veacinic; nimic să nu cinstiți mai mult decât dragostea lui, ca să aflați odihnă împreună cu toți sfinții, când va veni întru slava sa. Cu ale cărora rugăciuni, Hristoase, păzeaşte şi mântuiaşte sufletele noastre.

Sfârşit, şi lui Dumnezeu celui în Troiță slăvit, carele din ceale fără de venituri,
venit de suflete folositoare au lucrat,
cinste şi slavă, în veacii veacilor.

GLOSAR

aceaiaşime: identitate
afierosì: a închina un lucru, a dedica, a consacra, a aduce ofrandă/prinos; *refl.* a se dedica.
afión: opiu; *pl.* prafuri pt. somn sau anestezice
alfavitariu: alfabet
altuì: a altoi
altuire: altoire
aiminterlea: altfel, în chip diferit
amelinţáre: semn cu capul (mai ales de încuviinţare); încuviinţare.
anagoricesc: anagogic (procedeu de tâlcuire a Scripturilor, prin care se urcă de la înţelesul literar la cel duhovnicesc).
andriiandii: statui (din gr. ἀνδριάς)
árm, *pl.* ármuri: încheietură, articulaţie
aspumà: a spumega.
aţapoc: aşchie
azbuchile: alfabetul, primele noţiuni

bănărie: bănet;
blagocestie: bunăcinstire
blagocestiv: binecinstitor
boiangerie: vopsitorie
broboană: boabă (de strugure)

capişte: templu idolesc
căscăundì (a se): a sta gură-cască; a fi prins de/a se deda la.
căscăundit: deschis către, aplecat spre
celeanchiu: premiu (la lupte), răsplată
chímen: subiect
chiezăşluire: angajament (faţă de cineva), asumare
chiparís: chiparos
chitru: pom fructifer (*Citrus medica*) înrudit cu lămâiul
cómă: virgulă
cuprinzătoriu (*adv.*): în general.

dajde: dare, contribuţie
dârjíe: îndărătnicie
deaca: dacă
deaciia: 1. de acì înainte, în continuare, iarăşi; 2. deja
dejghinare: dezbinare
denadinsită (cu ~): cu exactitate, întrutotul.
desluşire: dreaptă socoteală, discernământ
desluşitor *s.* : om deosebitor, om cu discernământ
despicături: aşchii
dezbatere: renunţare (la ceva), refuz
diadohisì: a primi (ca moştenire)
diiadohisire: urmare
divan: tribunal, curte de judecată
duméstnic: îmblânzit, domesticit

epilipsie: epilepsie
epistasì: a povăţui
epistát: povăţuitor

faptă bună: virtute
făţărnicì, a (se): a se preface
feliurì, a (se): a fi într'un anume fel, a-şi însuşi o anume calitate.
feliurit: potrivit; (ceva) însuşit, devenit fel de a fi.
feredeu: baie

fiiare: fiere
foale: burduf (recipient din piele)
fói: burdufuri
formăluì: a da chip/formă, a forma; a-şi închipui; (refl.) a lua formă, a se forma
fortíme: *comparativ derivat de la* foarte, *în expr.* „mai cu fortime" – mai cu tărie, mai puternic (gr. σφοδροτέρως)
fugare *adj.*: laşă
fundament: temelie

gâcitură: aluzie
gândit: rațional; inteligibil
grijiliv, grijilivit: îngrijit, cu bună rânduială
gros: butuci (de tortură)

hățuitoriu: cel ce ține hățurile
hiară: fiară, sălbăticiune
hirurghie: chirurgie
hirurghisì: a opera, a face chirurgie

idolós *adj.*: idolatru
ipostás: persoană; substanță, temei.
iróu: erou
iscús: cercare, experiență
izbândire: răzbunare.
izbânditoriu: răzbunător
iznoavă: *în expr.* de iznoavă: încă o dată, iarăşi, din nou.

împistri: a face divers/variat
împistriciune: felurime, diversitate
împistrit: pestriț, felurit colorat, variat, divers
împletecit: împletit
împublica: a da pe față, a da în vileag
împublicare: dare pe față, vestire în public
împutà: a reproşa, a dojeni
înainte-punere: intenție
încâtinel: uşor, slab, domol
încâtinire: domoleală, încetineală
încungiura: a înconjura; a cutreiera, a străbate; a da târcoale, a ocoli; a evita.
încungiurare: înconjurare; cutreierare, străbatere; ocolire
îndămânatec: la îndemână, potrivit
îndrepta (a se): 1. a se corija; 2. a se îndreptăți, a se justifica.
îndreptare: 1. corijare; 2. îndreptățire, justificare
îndrăptări: îndreptățiri, justificări
îngădui: a zăbovi, a întârzia; a continua.
îngrecată: însărcinată, gravidă
înnemeri: a nimeri
însățioşare: sațietate, îndopare până la sațiu
însemna (a-şi): a-şi face cunoscut, a-şi arăta
învità: a chema, a pofti

jucărei: jucărele, flecuri, nimicuri
jura (a se): a se afurisi

lămurit: călit (fier)
lin: teasc de stors strugurii
luat în seamă: tras la răspundere
luméni: mireni
luptáci: luptători

mai-mare-meşter: arhitect
mai-nainte-prindere-în-minte: întipărire mentală rezultată din experiență; prejudecată,

părere preconcepută; preocupare, grijă; anticipare (gr. πρόληψις).
malachíe: onanie, masturbare
máthime: lecții
măidanul nevoinții: stadion
mănunche: snop
măsuratec: cumpătat, cu măsură
mâlcomì: a se alina, a se potoli, a petrece în tăcere
mânzălì: a (se) mânji
metaforauă: metaforă
mezelícuri: gustări (înainte de felurile principale)
mijì: a fi miop, a vedea cu greutate
muriciune: calitatea de a fi muritor, mortalitate

nălbitorie: spălătorie
năsâlnic: aprig, feroce, neîndurător, brutal
nătâng: moleşit, molâu; stângaci, neîndemânatec
necovalnă: nicovală
neidolos: fără imagini
neîmpistrit: nedivers, nefelurit, necolorat, neîmpestrițat
nepospăit: neprefăcut, nepoleit
nerăschirat: neîmprăştiat
neuneltit: nefolosit, ieşit din uz
nistériu: lanțetă (instrument chirurgical)
noaptnic: nocturn
noime: înțelesuri, sensuri

osebire: particularitate, însuşire specifică
oltariu: altar
pădurețime: sălbăticie (a plantelor)
păiajăn/păiajen: păianjen

peltițíe: pelticie, vorbire peltică sau stâlcită.
pestriciune: varietate, diversitate
plástor: plasture, oblojeală
poftorì: a repeta.
politicì (a se): a (se) cultiva, a se practica.
politicos: cultivat, manierat, rafinat
pómbă: pompă, fast.
porumb: porumbel
pospăit: spoit pe dinafară, superficial, prefăcut
povoară: povară, încărcătură
prepúne: a bănui, a presupune; a pune înainte, a sugera.
prepúnere: bănuială
primejduicios: primejdios, periculos
prindere în minte: *vezi* mai-nainte-prindere-în-minte
prințip: căpetenie, principe
priveliște: spectacol, teatru
proéstos: întâi-stătător
profoaráuă: rostire
prost: simplu; om simplu, om de rând.
prostátec: simplu, necomplicat
prostime: simplitate.
protimisì, protemisì: a prefera, a da întâietate
protimisíre: preferință, alegere
punere de fii: înfiere

rătunjală: rotunjime, rotund
răutăți: vicii
rânduire-de-sineşi: idioritmie
refeneà: contribuție (bănească).
rumt/rumpt: rupt

sad: răsad; plantă

sái: sári (*imper.*)
săvârşire: desăvârşire
sâmbetì: a se odihni (a ține sâmbăta).
scopos: scop.
scump: zgârcit
semuì: a deduce; a compara
sholiiasire: tâlcuire, comentare
sholie: notă, explicație, comentariu (la un text)
sholiiastis: tâlcuitor, comentator
singclit, singlit: senat
sorb: vârtej de apă
spițărie: farmacie
stearnă: cisternă, rezervor de apă
stratilat: general
strechiiare: goană nebună, înnebunire.
strujì: a răzui, a da la strung; a se cizela
supțirătate: subtilitate
surgunì: a surghiuni, a exila
surgunie: surghiun, exil.

şeguì: a ironiza, a persifla, a zeflemisi
şeguire: ironie, glumă, zeflemea
şeguitoriu: glumeț, ironic, zeflemisitor
şfară: fum
şireguire: ordine de bătaie, desfăşurare, dispozitiv de luptă
ştiință: conştiință

términ: capăt, sfârşit.
treazv (*adv.*): cu trezvie, trezvitor.
ticăit: nenorocit, jalnic
ticăloşie: stare jalnică, sărăcie
trimbità *vb.*: a trâmbița
tulumb: pompă de incendiu

țărcălám: cerc
țintirim: cimitir

úleu: uliu
ultuì: a altoi
unelti: 1. a folosi; 2. a pune la cale, a plă-nui;
urâciune: 1. ură, urâre; 2. grozăvie, lucru urâcios/abominabil
vărvăresc: barbar
vânătoríe: cursă, laț
vârtute: tărie, forță
veatrelă: pânza corabiei
vecinì (a se): a se învecina
videnie: vedenie, viziune
vótru: pețitor; mijlocitor, codoş

zăpodie: vale largă sau teren între două dealuri
zleì: a slei, a seca
zmăragd: smarald
zădărî: a ațâța, a îmboldi, a stârni.

CUPRINS

Cuprins

Cuprins

SFÂNTUL IOANN SCĂRARIUL

SCARA

Redactor: **Radu Hagiu**

Consilier editorial: **Maxim Monahul**

Coperta: **Atelierul de grafică**

Tipar: **Imprimeria de Vest Oradea**

Editura Predania C.P. 67, Oficiul Poştal 13, Bucureşti
www.predania.ro
editura@predania.ro

Distribuție:
Simeon Monahul: (+4) 0749.106.361
sau
S.C. Balkan Press S.R.L.: (+4) 0747.499.93